

Alte Drucke

**M. T. CICERONIS || EPISTOLÆ AD || COMPLVRES SCRIPTÆ,
|| QVAS VVLGO FAMILIARES || APPELLARVNT, || EDITÆ ||
DE SENTENTIA || IOACHIMI CAMERARII || ...**

Cicero, Marcus Tullius

Lipsiae, 1578

VD16 ZV 31063

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

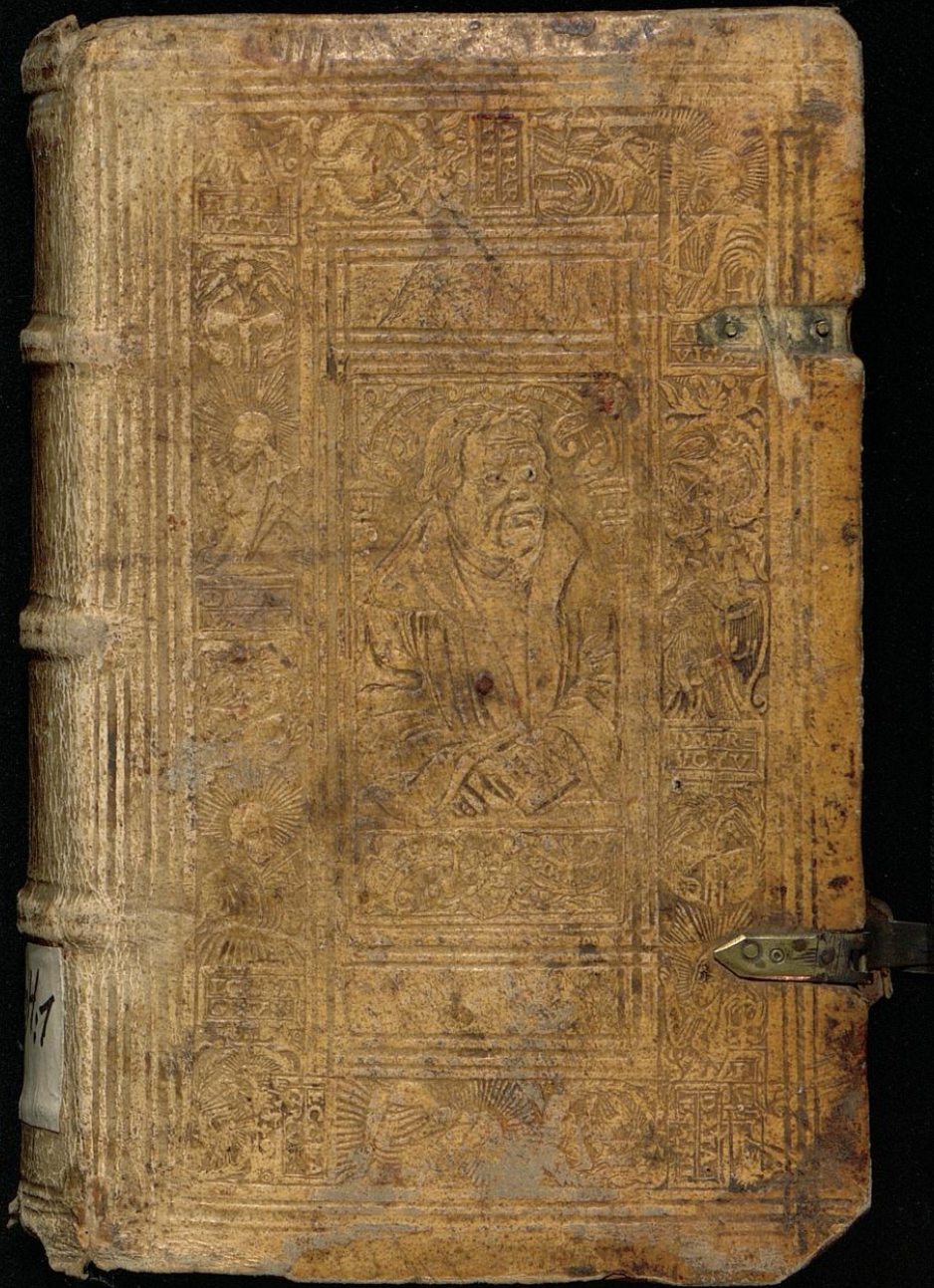
Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-149712

Petey Benby fel harts epistolar
 o wyllyt lifyn, wil luy cecennianys
 d'lain darin
 Angely Politianys sagt, o feto fain
 feto - ar yndry, yll in die Prox hie
 hie d'fynther gelyson.
 Your theology wylt d'us wylt unio-
 nen by ypolitian o g'handy fette
 d'us diuina diphthongy.
 Benby d'ite Cerevous fura.
 St. M. Jan. Fries. Jan. Cook. Is
 Tongen d'fotet. he round Calini-
 bolis Audio.

den 12 Febr. Anno 1715 hijs nige
Kintjesen daer die huyzen verdelgelyk werden.
den 18. Febr. Anno 1715 hijs hiet Ma
contadonely an de Oude huyzen
den 9 Febr. Anno 1715 hijs hiet Ma
Mm geesteliken Familiaethen van hiet
niggezen van hiet.

M. T. CICERONIS
 EPISTOLÆ AD
 COMPLURES SCRIPTÆ,
 QVAS VVLGO FAMILIARES
 APPELLARVNT,
 EDITÆ
 DE SENTENTIA
 IOACHIMI CAMERARII
 PABERGENSIS.

Hæc sic expressa sunt, vt Nizolij citatio-
 nibus conueniant.

L I P S I Æ
 CVM PRIVILEGIO.

Lucas

Luc

Lucius Dnt

Lucius Dnt

Lucius Dnt

Lucius Dnt

Lucius Dnt

Lucius Dnt

Johannes

Malthæus

Malthæus

Librum hunc mihi Goltius
amicus meus ^{me} pro causa
reliquit.

Samuel Bachstrom.
Anno 1745 den
12 Febr.

St. L. D. C. N.
A. D. D. C.
G. S. Goltius.

IOACHIMVS CAMERARIVS PABER G.
VALENTINO STVRCIO,
GEORGII F.
S. D.

DVAE SVNT RES, QVIBVS
in rebus versari studia totius vita nostra de-
bent: Diuini numinis cultus, & humana societatis
cura: Quarum prior posterioris finis, illius enim hac
gratia constituta fuit, recte perhiberi potest. Nam &
ciuitates orta, & vrbes condita, & gentes congrega-
te fuerunt, non ad commoditatem tantum vite de-
genda, neq; ad iucunditatem consuetudinis mutua,
neq; emolumenta commerciorum, Sed inter hac, vt
& cognoscerent autorem ac conditorem suum, omni-
umq; bonorum largitorem Deum, & hunc religiose
venerarentur & in coniunctione pia confessionis, atq;
ceremoniarum sanctarum obseruatione, celebrarent.
Huc igitur dirigenda est omnis ratio atq; cogitatio
mentis humana, ante omnia Deum vt ex animo &
vera affectione laudet, & illi placentem honorem ha-
beat, & votis eum atque precibus castis inuocet. Ad
quod necessaria est sententiarum communicatio, vt
in omnibus coribus vnanimis & concors religio atq;
pietas consequentur. Hanc oportet esse simplicem ac
vniuersimodi & inuariabilem in seipsa, quamuis veluti
speciem diuersam, aliquando praeseferat, cum Deus
ipse & simplicissima & constantissima natura sit.
Nihil autem moueri bonas et pias mentes oportet illis
Academicis reseruari, quibus ratio humana quasi

EPISTOLA

ἰπταροῦ, volitans intra cælum & terram, delicias
 facit & suam prodit inanitatem, sicut auicula can-
 tu. huic autem generi causas & fontes omnium, ne
 cui temere assentirentur, exquirenti, idem accidit,
 quod mulierculis oua, quemadmodum dicitur, emere
 volentibus, vt quærentes semper repertis meliora,
 auferant pessima. Nam his dum nulla causa satisfacit,
 vt Pindaricæ ἰκτίδες, ita illorum mentes πικρὰ ἀνα-
 τὰς αὐτῶν ἰσοδυναμία τὰ πικρὰ καὶ λυγρὰ,
 neq; firmi quicquam certiue habent. Hos igitur qui
 soli sibi sapientes videntur cum maxime parabili &
 facili disciplina τῶν ἀντιστοιχούντων, & hac in parte
 Ciceronem quoq; simul nostrum, non modo dimitta-
 mus, sed plane refutemus, & illos irridere patiamur
 crudelitatem nostram. Nos vero hoc teneamus, quod
 omnes prudentes homines senserunt, quod in natura
 ipsa relucet, quod sana ratio indicat atq; desinit, de-
 nuq; quod Dei vox mandata literis sacris promulga-
 uit: propterea factos atq; creatos homines, & ideo
 consociatos fuisse, vt & cognoscerent Deum & cog-
 nitum vera pietate colerent, & sancta religione ve-
 nerarentur, & castis precibus implorarent, & per-
 petua gratiarum actione celebrarent. Quoniam vero
 ea, quæ mente & cogitatione comprehensa fuerunt,
 aliter quam oratione explicari nequeunt: Et cum ad
 consensionem veritatis, primum diuinarum, deinde
 & humanarum rerum, humanum genus conditum
 sit, sequitur, vt honestis & pijs in conuentibus, ora-
 tionis disertæ ac illustris & plana vsus requiratur.
 Propterea omnibus temporibus & vbiq; gentium
 cum religionis cultura doctrinam ac eruditionē lite-
 rarum coniunctam fuisse scimus, itaque esse oportet.

Contra

Contra vero in ignoratione & barbaria, religio & ipsa deprauatur atq; corrumpitur. Neq; ego hoc dico, eruditionem doctrina, pietatem religionis constituere, & explicare posse aut solere, cum doctissimas nationes ab illa longissime aberrare sciam. Sed sic existimo, donum illud Dei, quo nullum maius meliusque hominibus ille dedit, imprimis etiam seruire laudi & gloria huius, & esse tale, vt ad vitam religiose & placide, & vt dicitur, beate agendam, nihil prius neq; potius, quodue plus momenti afferat, reperiat. Vt enim acrimonia ingenij & multa litera & doctrina vis, & sapiens animus & oratio loquens, non ipsa quidem veritatis diuina, quod est Euangelium Iesu Christi, cognitionem & intelligentiam atq; ministerium complectitur. Ita profecto eos, qui in Ecclesia presunt, ignaros literarum & a studijs alienos, atque certe linguarum imperitos esse non oportet. Quod est ipsam singulare donum & beneficium proprium Dei ad omnem cultum animi & veritatis contemplationem, mirabiliter etiam in Apostolos collatum, vt nouimus. Id quod nos ignauia & inertia nostra repudiare nequiquam debemus. Sit igitur hoc nobis certum, religioni, id est, cultui numinis diuini, cuius causa omnes communitates hominum extiterunt, addictam et attributam esse eruditionem literarum, quae illi praesto sit tanquam famula, & timide atq; sollicite sicuti domina ancilletur. Ab hac certe omnis in terris felicitas manat, & publice priuatimq; confirmatur, quod venustissime Callimachus indicauit, cum de Apollinis capillo salutem & incolumitatem destillari, & eas esse ciuitates beatas ait, in quibus gutta illa ceciderint: sic enim inquit in hymno Apollinis:

EPISTOLA

οὐ λίπος Σπίλωνος Σποράζουσιν ἔθειραι
 ἀλλ' αὐπλὺ πανάκειαν, ἐν ᾧσει θ' ἔμκεν' κεινᾶαι
 παρῶκος ἐραζε πέσωσιν ἀκέρια πάντ' ἐγένοντο,
 τέχνη δ' ἀμφιλαφής.

Qui sunt capilli Apollinis? crinitum enim hunc faciunt Poëta & ἀκροκόμην. Profecto species hac est atq; pulcritudo eruditionis & optimarum disciplinarum atq; artium & literarum. Inde cadunt illæ præclara gutta & salutare rebus tam publicis quam priuatis, operum sapientia atq; doctrina, quæ ubicunq; locorum atq; gentium apparent & conspiciuntur, illinc absunt pestes et exitia ciuitatum atq; familiarū, quæ sunt barbarie & inscitia germina. Quod autem est instrumentum aliud doctrinae & eruditionis, quā facultas & copia orationis non modo elegantis, sed etiam explicata, et vt ante dixi, disertæ, illustris, planæ? Nullū profecto inuenietur, vsq; adeo, vt sine hac, quā doctrina effectiōnem atq; elaborationem esse perhibeamus, ne cogitari quidem aut fingi posse videatur. Audiui ipse nuper quendam elato supercilio & pressa voce, vt grauter dicere existimaretur, in templo cum alia confundentem male interpretando & indistincte pronunciando, Tum de hac pulcerrima & Christianis incundissima et salutari sententia, iustus ex fide viuet, perniciosas nugæ, vt prisce loquar, blatientem, Quid, inquit homo σεμνολόγος, Quid aliud propheticum sibi dictum vult? quam ita viuere iustos, vt suis laudabilibus actionibus, iusticiam se consecutos et iustos perhibendos esse, probent. Hoccine vero significat ἐν πίστει ζῆσθαι? Quid ergo illud δικαιοθέντης πίστεως? An similiter hoc, operibus secundum fidem iustificati?

Talia

Talia sunt omnia, quae indocta & ἀνοητοὶ illa soboles fallaciloquentia, secundum Acciū, ut opinor, commentata olim fuit, erroribus serendis ac pangendis, & nunc in fouendis & defendendis comminiscitur, videntibus & patientibus principibus quibusdam Reipub. Sed haec in praesentia omittamus. Facile autem esset colligere pluscula ex disciplinis diuersis, mala interpretatione & sermone improprio ac mendoso, corrupta. Sed & hoc alteri occasionem reseruemus. Ego vero in hac persuasione, & ad doctrinam verae pietatis, ac cultum religionis, & ad constantiam consilij, et honestatem actionum inter homines, plurimum prodesse, vel esse potius necessariam facultatem bona & certa orationis: in ea opinione semper fui, et ita censeui, magna cum cura et studio diligenter enitendum esse, ut in liberali institutione puerorum lingua ac sermo ad normam vetustatis dirigatur, vnam quidem illam & consentaneam atque veram. Eaque de causa autor cum mihi tum alijs fui, ut in Ciceronianis scriptis legendis atque ediscendis & vero imitandis exerceremus studia discipulorum. Cuius sententiae & rationis, quia incommoda manifesta sunt neglectiois, nondum sane me poenitet, quamuis non etiam illa plurimis probeatur. Sed ego tamen, ut Hippocrates medicum quamuis successus curationis non appareat, si duret causa instituta medicationis, hanc mutare vetat: sic perseuerans atque mansi in sententia, et si videbam non plurimis persuaderi, ut hanc viam ingrederentur, & hac ad eloquentiam qualemcumque laudes contenderent, vel quia alia circumspeciebant animis, vel quod desperarent sese opera precium hoc in opere facturos esse, vel quod occasio & opportunitas persequendi illud

deesset, vel etiam quod studij laborem, quem plerique fugiunt, ferre nollent. Cum autem omnia aliquando coniunctum opera Ciceronis, tum separatim quedam recognita à me edi curassemus, non deterioris notæ, ut confido, quam esset vlla alia editio: Hoc tempore hortator fui Typographo nostro, ut expressas in officina sua emitteret & epistolas illius, quas multis annis familiares appellarunt, Petro Victorio eruditissimo viro hanc inscriptionem repudiante. Hæ sunt, ut notum est, scriptæ ad diuersos, & in vnum quoddam corpus coagmentatæ, quasi membris quibusdam distinctæ libris XVI. à Tirone. Atque ab hoc equidem non puto ipso titulum istum familiarium epistolarum præscriptum, sed hoc factum esse ab aliquo temporibus posterioribus, qui animaduertisset harum assiduam lectionem mirum in modum alere atque augere facundiam, & incredibile adiumentum asferre illi extemporali, ut vocatur, communis atque familiaris sermonis facultati. Nam ego me puerum hoc audire meminisse de doctissimo viro, cuius summis in me meritis animi grati memoria debetur & præstatur perpetua, Magistro meo Georgio Helto Vorchemio, cum Hermannî Buschij, quo tempore ille Lipsiæ aliquando fuit, promptam & expeditam elegantiam quacunque, de re & quocunque, in negotio verba faciendi, admiratus, interrogasset eum, quam maxime rationem in illa sibi paranda secutus fuisset: Respondisse tum illum, legendis & relegendis Ciceronis epistolis. Hac etiam responsione eum motum arbitror, ut instituerit harum doctrinam ordinariam horæ cotidie vnius, in sua schola, quam habebat admodum frequentem, & me ut iuberet cotidie vnâ ex illis memorie mandare, quod,

quod, quasi pensum exigere à me ad vesperam indies
ferme solebat. Visum autem opt. fuit curare, vt sic in
manus peruenirent puerorum, ne multiplices ac varia
explicationes, in hunc libellum congererentur. & ideo
reliquis detractis, Longolij, vt ipse appellare voluit
ἀνμωτα, adiungere tantummodo placuit. Nam
alia conquirendi Magistrorum cura erit, hunc autem
libellum ad discipulorum vsus apparere visum. Quem
ad te Valentine peculiariter cum hac quasi præfatio-
ne nostra mittere volui, vt intelligeres & de me opt.
meriti patris tui Georgij viri clarissimi & excellentis
medici, & tua etiam causa, quem strenue discere
literas nostras rescuisssem, mihi cura esse studia tua.
Etsi autem ea venerunt hoc tempore mihi in mentem
vt perscriberem, quæ tu per ætatem omnia penitus in-
telligere non posses: Tamen quod puericiam tuam
etiam ad harum rerum conspectum adducendam pu-
tarem, & ad te scribens simul etiam tuo Magistro
Nontalero, viro optimo atq; doctissimo scribere mihi
viderer, non volui cogitationes illas animi mei cum
alijs commutare, quæ vndiq; accommodarentur ad
captum & veluti modulum annorum tuorum. Facies
autem, vt studiosissime hunc libellum legas, id quoq;
sine dubio facis instituto Magistri tui, cui cum te ac
fratres tuos pater vester commendauit, præclare a-
ctum esse vobiscum iudico, qui talem præceptorem
nacti sitis, cui non modoin hoc genere nostro scholasti-
co, quos præferam, sed omnino conferam, vel nullos
vel certe perpaucos noui atq; scio. Volo tamen hoc
studium erga te meum & istam operam communica-
tam cum fratribus tuis, quorum vitam & incremen-
ta animi atq; corporis Christo commendo, qui tene-

EPIST. IOACH. CAMER.

ras mentes vestras gubernet & regat bonitate sua,
& vestram innocentiam per optimarum artium stu-
dia deducat ad gloriam nominis sui & Reipub. hone-
stum vsum, vt & vobis illa commoda, & vestris pa-
rentibus, propinquis, amicis, praeceptori, gaudia, affe-
rant. Vale. Idib. Maij.

MARCI

MARCI TVLLII
CICERONIS VITA PER
IOAN. BAP. EGNA-
TIVM.

QVIA ad Epistolarum primilibrī cogni-
tionem non parum conduxerit, vitæ &
casuum autoris cognitio, eam complectar pau-
cissimis. M. Tullius Cicero Arpini natus: Ro-
mæ, quo puer perductus fuerat, tantum in di-
scendo profecit, vt in causis dicendis primum
locum consecutus sit, tantumq; veritatis &
Reipub. studio potuit, vt omnes honores suo
ordine obtinuerit. In consulatu autem sese ges-
sit, vt non minus veræ gloriæ in toga merue-
rit, quam alius quisquam in armis: liberauit
enim urbem ab incendio, & ciuitatem à cæde
coniuratorum Catilina duce: in quos eum
animaduertisset, & Catilina iam in prælio ceci-
disset, primus in toga triumphauit, primusq;
parens patriæ appellatus est, erectis eius glo-
riæ perpetuis monumentis: quæ res illi inui-
diæ non parum peperit, præsertim apud Cæ-
sarem: & paulo post apud Clodium virū ap-
prime nobilem, qui captus amore Pompeiæ
vxo- ris Cæsaris in domo eius, in vesti muliebri
deprehensus est temerasse festa Bonæ (mari-
bus non adeunda) deæ, ob quam rem in ius
vocatus, negauit se tunc in vrbe fuisse: cita-
tus autem Cicero in eum testis, asseruit Clodi-
um eo die secum Romæ fuisse, quod idem &
alii præclari viri testati sunt. Clodius tamen
iudicibus

iudicibus corruptis pecunia absolutus est: Cæsar autem vxorem repudiavit, quod diceret, domum Cæsaris non solum crimine, sed etiam suspicione criminis vacare debere: in Clodium, vt Ciceroni incommodet, nihil grauius egit. At Clodius vltionis auiditate à patribus ad plebem per adoptionem transiuit, factusq; Tribunus plebis Ciceroni dié dixit, quod nobilissimos ciues necasset indicta causa. Erant autem tunc consules L. Piso Cæsaris focer, & P. Gabinius, qui prouinciarum spe Clodij conatibus fauebant. Quod intelligens Cicero, cū neq; à Pompeio, neq; ab alijs amicis satis tutaretur, aufugit: absensq; damnatus est à Clodio, vt bonis eius publicatis quadringentis milibus passum ab Italia igni & aqua illi interdicere-
tur; qui vero hospitio suscepisset, exul esset & sua amitteret omnia: additumq; rogationi est, ne quis de eo reducendo referret, disputaretue, aut pedibus in sententiam iret, quæ omnia populus sciuit atq; approbavit, maxima vt semper fuit, animorum mutabilitate. Clodius ita exulis villas diripuit & incendit, domum in palatio à fundamentis demolitus est, & in area templum libertatis constituit. Fortunas omnes hastæ subiecit: nec tamen in tota illa auctione sector quispiam repertus est. Cicero in Macedoniam aufugit, vbi à Planco benigne exceptus est: Clodius autem ob victoriam insolentior factus, etiam Pompeium in publica concione contumelijs prosciuit, quærens, vt populus, quod Pompeius is esset, responderet.

Quis

Quis vno digito caput scaberet? quis vir virū
 quæreretur? & similia. Quæ contumelia iritatus
 Pompeius, fretusq; Lentuli autoritate, ad quē
 proximæ sunt epistolæ, & qui Ciceroni amicis-
 simus fuit, autor fuit Tito Annio Tribuno
 pleb. vt rogationem ad populum ferret de Ci-
 cerone reuocando. Quæ res ingentes turbas
 concitauit. Clodius enim cum factione sua, tri-
 bunitiæ obstitit rogationi, eoq; obtinente ali-
 quandiu nihil agi potuit, certatumq; est inte-
 rim in publico armis, tribunitiaq; potestas vi-
 olata est, multi quoq; interfecti, adeo vt Qu.
 Cicero Marci fratrer inter cadauera latitans,
 sit seruatus. Postremo Pompeius ingenti bo-
 norum manu ad hoc ipsum ex tota Italia colle-
 cta, Clodium foro expulit, auxilioq; fuit, vt
 populus sine aliquo maiore motu rogaretur.
 Nunquam maior populi Romani de aliqua re
 consensus fuisse dicitur, neq; tam magnum ali-
 as totius Italiæ studium, quæ ad hoc ipsum
 Romam confluerat, vt non magis eleganter,
 quam vere Cicero postea gloriatus sit, Italiæ se
 humeris ab exilio reportatum. Senatus caritate
 & beneuolentia cū populo certauit, decreuitq;
 vt publice laudarentur ciuitates, quæ Cicero-
 nem humaniter acceperant, vt domus & villæ
 eius publico instaurarentur sumtu. Redijt sex-
 to decimo mense, postquam vrbe eiectus fue-
 rat, in senatuq; aliquantulum floruit, quo tem-
 pore ad Lentulum primi libri epistolæ scri-
 psit: deinde Cilitiam post Lentulum & Appi-
 um Claudium Pulchrum, provinciam obti-
 nuit:

nuit: vnde reuersus bella ciuilia inter Cæsarem & Pompeium offendit orta, quæ res effecit, vt triumphare non potuerit: diu autem ad concordiam vtrunq; frustra hortatus, Pompeium tandem secutus est, quo victo & occiso, per Dolabellam generum suum Cæsari reconciliatus, cum in foro locus non esset, ad philosophiam se contulit. Tandem Cæsare occiso, cum libertatis publicæ gratia eius percussores tutaretur, & in Marcum Antonium Cæsaris vindicem Philippicas habuisset, postquam Ant. Lepidus & Augustus Triumviratum inissent ab Antonio alijs conuiuentibus proscriptus est, & in fuga deprehensus, capite & manu qua Philippicas scripserat, truncatus est.

VITA M. TVLLII CICERONIS EX T. LIVII HISTORIARUM LIBRO CXX. descripta ex antiquo exemplari.

MARCVS Cicero sub aduentum Triumvirorum vrbe cesserat, pro certo habens id quod erat non magis Antonio eripi se, quam Cæsari Calsium & Brutum posse. Primo in Tusculanum fugerat: inde transuersis itineribus in Formianum, vt ab Caieta nauim conscensurus, proficiscitur: vnde aliquoties in altum profectum cum modo venti aduersi retulissent, modo ipse iactatione nauis cæco volente fluctu, pati non posset, tædium tandem eum & fugæ & vitæ cepit. Regressus ad superiorem

riorem villam, quæ paulo plus mille passibus à mari abest, Moriar, inquit, in patria sæpe seruata. Satis constat seruos fortiter fideliterque paratos fuisse ad dimicandum: ipsum deponi lecticam, & quietos pati, quod fors iniqua cogeret, iussisse. Prominenti ex lectica, præbentique immotam ceruicem, caput præcisum est. Nec satis stolidæ crudelitati militum fuit: manus quoque, scripsisse aliquid in Antonium exprobrantes, præciderunt. Ita relatum caput ad Antonium, iussuque eius inter duas manus in rostris positum: vbi ille consul, vbi sæpe consularis, vbi eo ipso anno aduersum Antonium, quanta nulla vnquam humana vox cum admiratione eloquentiæ, auditus fuerat. Vix attollentes lacrimis oculos homines intueri trucidata membra eius poterant. Vixit tres & sexaginta annos: vt si vis abfuisset, ne immatura quidem mors videri possit. Ingenium & operibus & præmijs operarum felix: ipse fortunæ diu prosperæ, & in longo tenore felicitatis magnis interim ictus vulneribus, exilio, ruina partium, pro quibus steterat, filix morte, exitu tam tristi atque acerbo. Omnium aduersorum nihil vt viro dignum erat, tulit, præter mortem, quæ vere existimanti minus indigna videri potuit, quod à victore inimico crudelius passus erat, quam quod eiusdem fortunæ composito fecisset. Si quis tamen virtutibus vicia pensarit, vir magnus ac memorabilis fuit, & cuius in laudes sequendas Ciceronem laudatore opus fuerit.

CATA-

CATALOGVS EORVM

QVAE AD FINEM EPISTOLARVM ADIECTA
SVNT.

ARGVMENTA GIBERTI LONGOLII.

IOACHIMI CAMERARII in hos
Epistolarum libros castigationes, cum
præcipuorum aliquot locorum explica-
tionibus.

INDICES DVO: Vnus genera Episto-
larum indicat.

Alter Catalogum eorum, ad
quos scriptæ sunt.

ADHÆC:

Varietas lectionis.

ET,

Interpretatio latina Græcarum vocum.

IN LAVDEM CICERONIS

V. RCEVS CODRVVS.

Romana ornavit gentis doctissimus urbem

Tullius ingenij nobilitate sui.

Non habet huic similem doctrinae Græcia mater,

Nec reperire parem lingua Latina potest.

M. T.

M. T. CICERONIS LIBER
EPISTOLARVM, AD P.
LENTVLVM PRO-
CONS.

M. T. C. PVBLIO LENTVLO
PROCONSVLI S. P. D.

EGO OMNI OFFICIO, AC PO-
tius pietate erga te, ceteris satisfacio omnibus,
mibi ipse nunquam satisfacio. Tanta enim magnitudo
est tuorum erga me meritorum, ut quoniam tu, nisi
perfectare, de me non conquiesci, ego quia non idem
in tua causa efficio, vitam mihi esse acerbam putem.
In causa haec sunt. Ammonius regis legatus aperte pecunia nos oppugnat. Res agitur per eosdem credito-
res, per quos, cum tu aderas, agebatur. Regis causa,
si qui sunt, qui velint, qui pauci sunt, omnes rem ad
Pompeium deferri volunt. Senatus religionis calumni-
am non religione, sed malevolentia, & illius regia lar-
gitionis inuidia comprobatur. Pompeium & hortari, &
orare, & iam liberius accusare, & monere, ut ma-
gis infamiam fugiat, non desistimus. Sed plane nec
precibus nostris, nec admonitionibus relinquit locum.
Nam cum in sermone quotidiano, tum in senatu pa-
lam sic egit causam tuam, ut neque eloquentia maiore
quisquam neque gravitate, nec studio, nec contentione
agere potuerit, cum summa testificatione tuorum in se
officiorum, & amoris erga te sui. [b] Marcelli-
num tibi esse inratum scis. Is hac regia causa exce-
pta, ceteris in rebus se acerrimum tui defensorem fo-
re, ostendit. Quod dat, accipimus: quod instituit
B referre

referre de religione, & saepe iam retulit, ab eo deduci non potest. Res ante Idus acta sic est, nam hac Idibus mane scripsi. Hortensij, & mea, & Luculli sententia cedit religioni de exercitu (teneri enim res aliter non potest) sed ex illo senatu (consulto, quod te referente factum est, tibi decernit, ut regem reducas: quod commode facere possis, ut exercitum religio tollat, te autorem senatus retineat. Crassus treis legatos decernit, nec excludit Pompeium: ^{et fuit salu} censet enim etiam ex ijs, qui cum imperio sunt. Bibulus treis legatos ex ijs, qui privati sunt. Huic assentiuntur reliqui consulares, prater Serulium, qui omnino reduci negat oportere, & Volcatium qui Lupo referente, Pompeio decernit, & Afranium, qui assentitur Volcatio: quae res auget suspicionem Pompeij voluntatis: nam advertebatur, Pompeij familiares assentiri Volcatio. Laboratur vehementer: inclinata res est. Libonis & Hipsei non obscura concursatio, & contentio, omniumque Pompeij familiarium studium, in eam opinionem rem adduxerunt, ut Pompeius cupere videatur: ^{ita ut non nolunt, idem tibi} cui qui nolunt, idem tibi, quod eum ornasti, non sunt amici. Nos in causa auctoritatem eo minorem habemus, quod tibi debemus. Gratiam autem nostram extinguit hominum suspicio, quod Pompeio se ^{et alij} gratificari putant. Ut in rebus multo ante, quam profectus es, ab ipso rege, & ab intimis, ac domesticis Pompeij clam exulceratis, deinde palam a consularibus exagitatis, & in summam [a] inuidiam adductis, ita versamur. Nostram fidem omnes, & amorem tui absentis praesentes tui cognoscent. Si esset in ijs fides, in quibus summa esse debebat, non laboraremus.

M. T.

natu nihil est confectū, propterea quod dies magna ex ^{Ricandi.}
 parte consumtus est altercatione Lentuli consulis, &
 Canini Tribuni plebis. Eo die nos quoque multa verba
 fecimus: maximeque visi sumus senatum commemora-
 tione tua erga illum ordinem voluntatis commovere.
 Itaque postridie placuit, ut breuiter sententias dicere-
 mus: videbatur enim reconciliata nobis voluntas sena-
 tus esse, quod tū dicendo, tum singulis appellandis ro-
 gandisque perspexeram. Itaque cum sententia prima
 Bibuli pronunciata esset, ut tres legati regem reduce-
 rent, secunda Hortensij, ut tu sine exercitu reduceres,
 tertia Volcatij, ut Pompeius reduceret: postulatum est,
 ut Bibuli sententia ^{ut dicitur} diuideretur. Quatenus de religione
dicebat (eique rei iam obfisti non poterat) Bibulo assen-
sus est: de tribus legatis, frequentes ierunt in alia ^{dissentendi}
omnia. Proxima erat Hortensij sententia, cui Lupus
 Tribunus plebis, quod ipse de Pompeio retulisset, inten-
 dere coepit, ante se oportere discessionem facere, quam
 consules. Eius orationi vehementer ab omnibus recla-
 matum est: erat enim & iniqua, & noua. Consules
 neque concedebant, neque valde repugnabant: diem con-
 sumi volebant, id quod est factum: perspiciebant enim
 in Hortensij sententiam multis partibus plureis ituros, ^{assuetiendi.}
 3. quanquam [b] aperte Volcatio assentirentur, mul-
 ti rogabantur, atque idipsum consilibus inuitis:
 namque Bibuli sententiam valere cupierunt. Hac con-
trouersia usque ad noctem ducta, senatus est dimissus:
& ego eo die castra apud Pompeium conuiui: nactusque
 tempus hoc magis idoneum, quam unquam antea,

<sup>studendi animi
suum ab omni
alia cogitatio-
ne ad literarū
studia traducere</sup> quod post tuum discessum, is dies primus honestissimus
nobis fuerat in senatu, ita sum cum illo locutus, ut mi-
hi viderer animum hominis ab omni alia cogitatione
ad tuam dignitatem tuendam traducere, quem ego
ipsum cum audio, prorsus cum libero omni suspitione
cupiditatis: cum autem eius familiaris omnium or-
dinum video, perspicio id, quod iam omnibus est aper-
tum, totam rem istam iampridem a certis hominibus
non inuito rege ipso, consiliarijsq; eius, esse corrup-
tam. ^{7/17 Jan} Hac scripsi ad XVI. Calendas Februarij, an-
te lucem. ^{en Epam. Toga Caetera adsp. Rato. Inuenimus d. m. man} Eo die senatus erat futurus: Nos in sena-
tu, quemadmodum spero, dignitatem nostram, ut
potest in tanta hominum perfidia & iniquitate, reti-
nebimus. Quod ad popularem rationem attinet, hoc
videmur esse consecuti, ut nequid agi cum populo
aut saluis auspicijs, aut saluis legibus, aut demque
sine vi possit. De his rebus pridie, quam hac scripsi,
senatus autoritas grauissima intercesserat, cum Cato
& Caninius intercessissent, tamen est perscripta: eam
ad te missam esse arbitror. De ceteris rebus quicquid
erit actum, scribam ad te, & ut quam rectissime
agantur, omni mea cura, opera, diligentia, gratia,
prouidebo. Vale.

M. T. C. PVBLIO LENTV-
LO S. P. D.

3
 AVLIO TREBONIO, QVI IN
 tua prouincia magna negotia & ampla & expedita
 habet, multos annos [a] vtor valde familiariter. 4.
 cum antea semper & suo splendore, & nostra, cetero-
 rumq; amicorum commendatione gratissimus in pro-
 uincia fuit: tum hoc tempore propter tuum in me a-
 morem,

morem, nostramq; necessitudinem vehementer cōfīdit,
his meis literis se apud te gratiosum fore: quæ ne spes
eum fallat, vehementer te rogo, commendog; tibi eius
omnia negotia, libertos, procuratores, familiam. In-
primisque vt, quæ Appius de eius re decreuit, ea com-
probes, omnibusq; rebus eum ita tractes, vt intelligat
nostram commendationem non vulgarem fuisse. Vale.

M. T. C. PVBLIO LENTV-
LO S. P. D.

4

AD XVI. CALEND. FEB. CVM

in senatu pulcerrime starenus, quod iam illam senten-
tiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei frega-
mus, vnumq; certamen esset relictum, sententia Vol-
catij: res ad aduersarijs nostris extracta est varijs ca-
lumnij: causam enim frequenti senatu in magna va-
rietate, magnaq; inuidia eorum, qui à te causam re-
giam aliò transferebant, obtinebamus. Eo die acer-
bum habuimus Curionem, Bibulum multo instiorem,
pene etiam amicum. Caninius, & Cato negarunt se
legem vllam ante comitia esse laturos. Senatus haberi
ante Calend. Feb. per legem Pupiam, id quod scis, non
potest, neq; mense Feb. toto, nisi perfectis, aut reie-
ctis legationibus. Hæc tamen opinio est populi Roma-
ni, à tuis inuidis, atq; obsecratoribus nomen indu-
ctum fictæ religionis, non tam vt te impedirent, quam
vt ne quis propter [b] exercitus cupiditatem Alex-
andriam vellet ire. Dignitatis autem tua nemo est,
quin existimet habitam esse rationem à senatu: ne-
mo est enim, qui nesciat, quo minus discessio fieret,
per aduersarios tuos esse factum: qui nunc populi

B 3

Rom.

Calumniæ
inducere no-
men fictæ re-
ligionis. Sicut
Caninius

Rom. nomine, re autem vera sceleratissimo latrocinio, si qua conabuntur agere, satis prouisum est, ut ne quid saluis auspicijs, aut legibus, aut etiam sine vi agere possint. Ego neq. de meo studio, neq. de nonnullorum inuidia, scribendum mihi esse arbitror. Quid enim aut me ostentem, qui si vitam pro tua dignitate ^{merito} profundam nullam partem videar tuorum meritorum ^{um?} assecutus? aut de aliorum iniurijs querar, quod sine summo dolore facere non possum? Ego tibi, in hac praesertim imbecillitate magistratum, praestare nihil possum: ^{augustinus} at ea excepta, possum confirmare, te & Senatus, & populi Rom. summo studio, amplitudinem tuam re-tenturum. Vale.

M. T. C. PVBLIO LENTV-

S

LO. S. P. D.

TAMETSI MIHI NIHIL FV-
it optatius, quam ut primum abs te ipso, deinde a caeteris omnibus, quam gratissimus erga te esse cognoscerer: tamen afficior summo dolore, eiusmodi tempora post tuam profectionem consecuta esse, ut & meam & ceterorum erga te fidem & beneuolentiam absens experirere. Te autem & videre & sentire eandem fidem esse hominum in tua dignitate, quam ego in mea salute sum expertus, ex tuis litteris intellexi. Nos ^{dolendi} cum maxime consilio, studio, labore, gratia, de causa regia niteremur, subito exorta est nefaria Catonis promulgatio, quae studia nostra impediret, [a] & 5. ^{diligentia} animos a minore cura ad summum timorem traduceret. Sed tamen in huiusmodi rerum perturbatione, quanquam omnia sunt metuenda, nihil magis, quam perfidiam timemus: & Catoni quidem, quoquo modo sese

do sese res habeat, profecto resistimus. De Alexandri-
 na re, caussaq; regia tantum habeo polliceri, me tibi
absenti, tuisq; presentibus cumulate satisfacturum.
 Sed vereor, ne aut eripiat^{ne ad a. b. d. n. n. e. f.}ur a nobis regia caussa, aut
 deferatur: quorum virum minus velim, non facile
 possum existimare. Sed si res cogēt, est quiddam ter-
 tium. quod neq; Selicio, nec mihi displicebat, ut neque
iacere regem pateremur, nec nobis repugnantibus ad
eum deferri, ad quem prope iam delatum esse existi-
matur. A nobis agentur omnia diligenter, ut neq; si
 quid obtineri poterit, non contendamus, neq; si quid
 non obtinuerimus, repulsi esse videamur. Tue sapien-
tiae, magnitudinisq; animi est, omnem amplitudinem,
 & dignitatem tuam in virtute, atq; in rebus gestis tu-
 is, atq; in tua gravitate positam existimare. Si quid
 ex his rebus, quas tibi fortuna elargita est, nonnullorū ^{Fraudis.}
 hominum perfidia detraxerit, id maiori illis fraudi,
 quam tibi futurum. A me nullum tempus pratermit- ^{Diligentiae.}
 titur de tuis rebus & agendi & cogitandi: utroq; ad
 omnia Q. Selicio, quo neq; prudentiorem quenquam ^{Laudandi.}
 ex tuis, neq; fide maiore esse iudico, neq; amantiorem
 tui. Hic quae agantur, quaeq; acta sint, ea te & literis
 multorum, & nuncijs cognoscere arbitror: quae au-
 tem posita sunt in coniectura, quaeq; mihi videntur
 fore, ea puto tibi a me scribi oportere. Posteaquam
 Pompeius apud populum ad VII. Idus Februarias,
 5. cum pro Milone diceret, clamore, conuiciq; [b] ^{Conuiciandi}
iactatus est, in senatūq; a Catone asperere & acerbe, ^{Reusand.}
omnium magno silentio, est accusatus: visus est mi-
 hi vehementer esse perturbatus. Itaq; Alexandri-
 na caussa, quae nobis adhuc integra est (nihil enim
 tibi detraxit senatus, nisi id, quod per eandem

religionem dari alteri non potest) videtur ab illo pla-^{despe}
ne esse deposita. Nunc id speramus, idq; molimur,^{radid.}
 vt cum rex intelligat sese, id quod cogitabat, vt a
 Pompeio reducat, assequi non posse, & nisi per te
 sit restitutus, desertum se atq; abiectum fore profi-
 ciscatur ad te. Quod sine vlla dubitatione, si Pompe-
 ius paulum modo ostenderet sibi placere, faciet. Sed
nostri hominis tarditatem & taciturnitatem. Nos
 tamen nihil, quod ad eam rem pertineat, pretermit-
timus. Ceteris iniurijs, quae propositae sunt a Catone,
 facile vt spero, resistemus, amicum ex consularibus
 neminem tibi esse video, praeter Hortensium & Lucul-
 lum: ceteri sunt partim obscurius iniqui, partim non
 dissimulenter irati. Tu fac animo forti, magnog; sis,^{Faciliu}
speresq; fore, vt fracto impetu leuissimi hominis, tu-^{dinis.}
am pristinam dignitatem & gloriam consequare.

M. T. C. PVBLIO LENTV-

6

LO S. P. D.

QVAE GERANTVR ACCIPI-

es ex Pollione, qui omnibus negocijs non interfuit so-
lum, sed praesuit. Me in summo dolore, quem in tuis
rebus capio, maxime scilicet consolatur spes, quod val-
de suspicor fore, vt infringatur hominum improbitas,
& consilijs tuorum amicorum, & ipsa illa, qua debili-
tantur cogitationes & inimicorum & proditorum.
Facile secundo loco me consolatur recordatio meorum
temporum, quorum [a] imaginem video in tuis rebus. 6.
 Nam etsi minori in re violatur tua dignitas, quam
 mea salus afflicta sit, tamen est tanta similitudo, vt
 sperem te mihi agnoscere, si ea non timuerim, quae ne
 tu qui-

tu quidem vnquam timenda duxisti. Sed presta te
 eum, qui mihi^{et apud} teneris (vt Graci dicunt) ^{ovvayv} vnquiculis
es cognitus. ^{patientia bo} Illustrabit (mibi crede) ^{notum illu} tuam amplitu-
dinem hominum inuria. A me autem omnia summa
 in te studia, officia³, expecta: non fallam opinionem
 tuam. Vale.

M. T. C. PVBLIO LENTV-
 LO S. P. D.

7 *habui*

LEGI TVAS LITERAS, QVI-

bus ad me scribis, gratum tibi esse, quod crebro certior
 per me⁷ fias de omnibus rebus, & meam erga te bene-
 uolentiam facile perspicias: quorum alterum mihi,
 vt te plurimum diligam, facere necesse est, si volo is es-
 se, quem tu me esse voluisti: alterum facio libenter, vt
quoniam interuallo locorum & temporum disuncti
sumus, per literas tecum quam sapissime colloquar.
Quod si rarius fiet, quam tu expectabis, id erit caussa,
quod non eius generis mea litera sunt, vt eas audeam
committere. Quoties mihi certorum hominum
 potestas erit, quibus recte dem, non pratermittam.
 Quod scire vis, qua quisq, in te fide sit & voluntate:
difficile dictu est de singulis. Vnum illud audeo, quod
 antea tibi saepe significauī, nunc quoq, re perspecta &
 cognita, scribere: vehementer quosdam homines, &
 eos maxime, qui te & maxime debuerunt, & pluri-
 mum iuuare potuerunt, inuidisse dignitati tuae, simili-
namq, in re dissimili tui temporis nunc, & nostri quon-
 6. dam fuisse rationem. vt, quos tu [b] Reipublice caus-
 sa laferas, palam te oppugnarent: quorum authorita-
 tem, dignitatem voluntatemq, defenderas, non tam
 memores essent virtutis tuae, quam laudis inimici. Quo

quidem tempore ut perscripsi ad te antea, cognoui Hortensium percupidum tui, studiosum Lucullum, ex magistratibus autem L. Rutilium, & fide, & animo in te singulari. Nam nostra propugnatio, ac defensio dignitatis tuae, propter magnitudinem beneficij tui fortasse plerisque officij maiorem auctoritatem habere videatur, quam sententia. Præterea quidem de consularibus nemini possum aut studij erga te, aut officij aut amici animi esse testis. Etenim Pompeium, qui mecum sepius non solum a me provocatus, sed etiam sua sponte de te communicare solet, scis temporibus illis non saepe in senatu fuisse. Cui quidem literæ tuæ, quas proxime miseris, quod facile intellexerim, per-
summa potius sapientia, non iucunda solum, sed etiam
admirabilis visa est. Virum enim excellentem, & tibi tua præstanti in eum liberalitate deuinctum, nonnihil suspicantem propter aliquorum opinionem cupiditatis suæ, te a se abalienatum, illa epistola retinui. Qui mihi cum semper tuæ laudi fœuere visus est, etiam ipso suspiciosissimo tempore. ^{Da sapia res magnas tibi faciunt} Cannano: tum vero lectis tuis literis perspectus est a me toto animo de te, ac
de tuis ornamentis, & commodis cogitare. Quare ea, quæ scribam, sic habeto, me, cum illo re saepe communicata, de illius ad te sententia atque auctoritate scribere. Quoniam senatusconsultum nullum extat, quo reductio regis Alexandrini tibi adempta sit: eaque, quæ de ea causa scripta est, auctoritas, [a.] cuius intercessum esse, ut ne quis omnino regem reduceret, tantam vim habet, ut magis iratorum hominum studium, quam constantis senatus consilium esse videatur: te posse perspicere, qui Ciliciam, Cyprumque
 teneas.

probat

probat

2.

7.

teneas quid efficere, & quid consequi possis: & si res facultatem habitura videatur, ut Alexandriam, atq; Aegyptum tenere possis, esse & tua, & nostri imperij dignitatis, Ptolemaide, aut aliquo propinquo loco rege collocato, te cum classe, atq; exercitu proficisci Alexandriam, ut cum eam pace, praesidijsq; firmaris, Ptolemeus redeat in regnum, ita fore, ut per te restituatur, quemadmodum senatus initio censuit: & sine multitudine reducatur, quemadmodum homines religiosi Sibylla placere dixerunt. Sed hac sententia sic & illi & nobis probabatur, ut ex euentu homines de tuo consilio existimatos videremus: si cecidisset, ut volumus & optamus, omnes te sapienter & fortiter: sin aliquid esset offensum, eosdem illos & cupide & temere, fecisse dicturos. Quare quid assequi possis, non tam facile est nobis, quam tibi, cui prope in conspectu Aegyptus est, indicare. Nos quidem hoc sentimus, si exploratum tibi sit, posse te illius regni potiri, non esse conandum: sin dubium, non esse conandum. Illud tibi affirmo, si rem istam ex sententia gesseris, fore, ut absens a multis, cum redieris, ab omnibus collaudere: offensionem esse periculosam propter interpositam auctoritatem religionemq; video. Sed ego te ad certam laudem adhortor, sic a dimicatione deterreo, redeoq; ad illud, quod initio scripsi, totius facti tui iudicium non tam ex consilio tuo, quam ex euentu homines esse [b] facturos. Quod si hac ratio rei gerende periculosa tibi videbitur, placebat illud, ut si rex amicis tuis, qui per provinciam imperij tui pecunias ei credidissent, fidem suam praestitisset, & auxilijs eum tuis, & copijs adiunares: eam esse

PRUDENTIA.

quam adeptum de fortuna videretur. Te vero moneo cum beneficijs tuis, tum amore incitatus meo, ut omnem gloriam, ad quam a pueritia inflammatus fuisti, omni cura atq; industria consequare: magnitudinemq; animi tui, quam ego semper sum admiratus, semperq; amavi, ne vnuquam inflectas cuiusquam iniuria. Magna est hominum opinio de te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria consulatus tui. Hec profecto vides, quanto expresiora, quantoque illustriora futura sint, cum aliquantum ex provincia, atq; ex imperio laudis accesserit. Quanquam te ita gerere volo, quae per exercitum atq; imperium gerenda sunt, ut haec multo ante meditare, huc te parer, haec cogites, ad haec te exerceas, sentiasque id, quod quia semper sperasti, non dubito quin adeptus, intelligas te facillime posse obtinere summum atq; altissimum gradum ciuitatis. Quae quidem mea cohortatio, ne tibi inanis, aut sine causa suscepta videatur, illa me ratio mouit, ut te ex nostris euentis communibus admonendum putarem, ut considerares in omni reliqua tua vita, quibus crederes, quos caueres.

Cap. 4. Quod scribis te velle scire, qui sit Reipublica status, summa dissensio est, sed contentio dispar. Nam qui plus opibus, armis, potentia valent, perfecisse tantum mihi videntur stulticia, & inconstantia aduersariorum, ut etiam autoritate iam plus valerent. Itaque per paucos aduersarios, omnia, quae ne per populum [b] quidem sine seditione se assequi arbitrabantur, per senatum consecuti sunt. Nam & stipendium Caesari decretum est, & decem legati, & ne lege Sempronia succederetur, facile perfectum est. Quod eo ad te breuius scribo, quia me status hic Reip-

Reip-

Reipublica non delectat: scribo tamen, ut te admo-
neam, quod ipse literis omnibus a pueritia deditus ex-
periendo tamen magis, quam discendo cognoui, ut
tu rebus tuis integris discas neque salutis nostrae ratio-
nem nobis habendam esse sine dignitate, neque digni-
tatis sine salute. Quod mihi de filia, & de Crasipe-
de gratularis, agnosco humanitatem tuam: spero,
& opto, nobis hanc coniunctionem voluptati fore. Len-
tulum nostrum eximia spe, summa virtutis adolescen-
tem, cum ceteris artibus, quibus studuisti semper ipse-
tum imprimis imitatione tui fac erudias: nulla enim
erit hac praestantior disciplina: quem nos, & quia tuus,
& quia te dignus est filius, et quia nos diligit, semperque
dilexit, imprimis amamus, carumque habemus.

M. T. C. PUBLIO LENTU-
LO S. P. D.

DE OMNIBVS REBVS, QVAE
ad te pertinent, quid actum, quid constitutum sit, quid
Pompeius susceperit, optime ex Emplatorio cognosces,
qui non solum interfuit his rebus, sed etiam praesuit,
Officiorum neque ullum officium erga te hominis amantissimi, pru-
dentissimi, diligentissimique praetermisit. Ex eodem de
ioto statu rerum communium cognosces: quae quales
sunt, non facile est scribere. Sunt quidem certe in ami-
corum nostrorum potestate, atque ita, ut nullam mu-
tationem unquam hac hominum aetate habitura res
esse videatur. [a] Ego quidem, ut debeo, & ut tute
mihi praecepisti, & ut me dignitas, utilitasque cogit, me
ad eius rationes adiungo, quem tu in meis rationibus
tibi esse adiungendum putasti. Sed te non praeterit, Sciendi
quam

Monipetant
di

9

quam sit difficile, sensum in Republica, praesertim re-
 ctum & confirmatum deponere. Veruntamen ipse me
 consilio ad eius voluntatem, a quo honeste dissentire
 non possum. Ineq; id facio, ut forsitan quibusdam vi-
 deor, simulatione: tantum enim animi inductio, &
 mehercule amor erga Pompeium apud me valet, ut
 quae illi vitia sunt, & quae ille vult, ea mihi omnia
 iam & recta, & vera videantur. Neg; (ut ego ar-
 bitror) errarent, ne aduersarii quidam eius, si cum
 pares esse non possent, pugnare desisterent. Me qui-
 dem & illa res consolatur, quod ego is sum, cui vel
 maxime concedant omnes, ut vel ea defendam, quae
 Pompeius velit, vel taceam, vel etiam id, quod mi-
 hi maxime lubet, ad nostra studia me referam litera-
 rum, quod profecto faciam, si mihi per eiusdem ami-
 citiam licebit. Quae enim proposita fuerant nobis, cum
 & honoribus amplissimis, & laboribus maximis per-
 functi essemus, dignitas in sententijs dicendis, libertas
 in Republica capeffenda, ea sublata tota, sed nec mi-
 hi magis, quam omnibus. Nam aut assentiendum est
 nulla cum gravitate paucis, aut frustra dissentiendum.
 Hac ego ad te ob eam causam maxime scribo, ut iam
 de tua quoq; ratione meditare. Commutata tota ra-
 tio est senatus, iudiciorum, rei totius publicae, cum
 nobis exoptandum est, quod ii, qui potuerunt rerum,
 praesentia videntur, si quidam homines patientius
 eorum potentiam ferre potuerint. Dignitatem qui-
 dem illam [b] consularem fortis, & constantis
 senatoris, nihil est quod cogitemus: amissa est culpa
 eorum, qui a senatu & ordinem coniunctissimum,
 & hominem clarissimum alienauerunt. Sed ut
 ad ea, quae coniunctiora rebus tuis sunt, reuertar:

Pom-

Pompeium tibi valde amicū esse cognoui: & eo tu
 consule, quantum ego perspicio, omnia quæ voles, ob-
 tinebis. Quibus in rebus me ille sibi affixum habebit,
neq. à me vlla res, quæ ad te pertineat, negligetur.
neq. enim verebor, ne sim ei molestus, cui iucundum
erit etiam propter id ipsum, quod me esse gratum vide-
bit. Tu velim ita tibi persuadeas, nullam rem esse
 minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non carior
 sit, quam meæ res omnes. Idq. cum sentiam, seduli-
 tate mihi met ipse satisfacere possum: re quidem ipsa
ideo mihi non satisfacta, quod nullam partem tuorum
meritorum non modo referenda, sed ne cogitanda
quidem gratia consequi possum. Rem te valde bene
 gessisse, rumor erat. Expectabantur literæ tuæ, de
 quibus eramus iam cum Pompeio locuti: quæ si erunt
 allatæ, nostrum studium extabit in conveniendis ma-
 gistratibus & senatoribus. Cetera quæ ad te pertine-
 bunt, cum etiam plus contenderimus, quam possumus,
 minus tamen faciemus, quam debemus.

M. T. C. PUBLIO LENTV-
 LO S. P. D.

9

Capit.
 C. 100.

PERIVCVNDAE MIHI FVE-
 runt literæ tuæ, quibus intellexi, te perspicere meam in
 te pietatem: quid enim dicam benevolentia, cum illud
 ipsum gravissimum et sanctissimum nomen pietatis le-
 uis mihi [a] meritis erga me tuis esse videatur? ^{autem}
 autem grata tibi mea erga te studia scribis esse, facis
 tu quidem abundantia quadam amoris, ut etiam grata
 sint ea, quæ prætermitti sine nefario scelere nō possunt.
 Tibi autē multo notior atq. illustrior meus in te animus
 esset,

100

100

100

100

esset, si hoc tempore omni, quo seiuncti fuimus, & vna et Roma fuisset. Nam in eo ipso, quod te ostendis esse facturum, quodq; & imprimis potes, & ego à te vehementer expecto, in sententijs senatorijs & in omni actione, atq; administratione Reipub. floruisse. De qua ostendam equidem paulo post, qui sit meus sensus & status: & rescribam tibi ad ea, quæ quæris: sed certe & ego te autore amicissimo ac sapientissimo, & tu me consiliario fortasse non imperitissimo, fideli quidem & beneuolo certe vsus esses: quanquam tua quidem causa te esse imperatorem, prouinciamq; bene gestis rebus cum exercitu victore obtinere, vti debeo, lator. Sed certe qui tibi ex me fructus debentur, eos vberiores & præstantiores præsens capere potuisses. In eis vero vliscendis, quos tibi partim inimicos esse intelligis, propter tuam propugnationem salutis meæ, partim inuidere propter illius actionis amplitudinem & gloriam: mirificum me tibi comitem præbuissem: quanquam ille perennis inimicus amicorum suorum, qui tuis maximis beneficijs ornatus in te potissimum fractam illam, & debilitatam vim suam contulit, nostram vicem vltius est ipse per sese: ea est enim conatus, quibus patefactis, nullam sibi in posterum, non modo dignitatis, sed ne libertatis quidem partem reliquit. Te autem, etsi mallet in meis rebus expertum, quam etiam in tuis, tamen in molestia gaudeo eandem fidem cognoscere

10. [b] hominum, non ita magna mercede, quam ego maximo dolore cognoram. De qua ratione tota iam videtur mihi exponendi tempus dari, ut tibi rescribam ad ea, quæ quæris. Certiorem te per literas scribis esse factum, me cum Casare & cum Appio esse in

C

gratia

Silicia
propof.

Capit 2
Propof.

Nat.

gratia : teq; id non reprehendere ascribis. Vatinium autem, scire te velle ostendis, quibus rebus adductus defenderim & laudarim. Quod tibi vt planius exponam, altius paulo rationem meorum consiliorum repetam necesse est. Ego me Lentule initio rerum atq; actionum tuarum, non solum meis, sed etiam Reipub. restitutum putabam : & quoniam tibi incredibilem quendam amorem, & omnia in te ipsum summa ac singularia studia deberem, Reipub. qua te in me restituendo multum adiunisset, eum certe me animum merito ipsius debere arbitrabar, quem antea tantummodo communi officio ciuium, non aliquo erga me singulari beneficio debitum praestitissem. Hac me mente fuisse, & senatus ex me te consule audiuit, & tu in nostris sermonibus, colloctionibusq; ipse vidisti : etsi iam primis temporibus illis, multis rebus meus offerebatur animus : cum te agente de reliqua nostra dignitate, aut occulta nonnullorum odia, aut obscura in me studia cernebam. Nam neq; de monumentis meis ab ijs adiutus es, a quibus debuisti : neq; de vi nefaria, qua cum fratre eram domo expulsus : neq; hercule in ijs ipsis rebus, qua quanquam erant mihi propter rei familiaris naufragia necessaria, tamen a me minimi putabantur, in meis damnis ex autoritate senatus resarciendis, eam voluntatem, quam expectaram, praestiterunt. Quae cum viderem, [a] (neq; enim erant ob- I. I. scura) non tamen tam acerba mihi hac accidebant, quam erant illa grata, qua fecerant. Itaq; quanquam & Pompeio plurimum, te quidem ipso predicatore ac teste debebam : & eum non solum beneficio, sed amore etiam, & perpetuo quodam iudicio meo diligebam : tamen non reputans quid ille vellet, in omnibus

*in Defas-
riandis
p. 3*

nibus meis sententijs de Repub. pristinis permanebam. Ego sedente Cn. Pompeio, cum vt laudaret Pompeium, P. Sextius introisset in urbem, dixissetq; testis Vatinius, me fortuna, & felicitate C. Caesaris commotum, illi amicum esse cepisse, dixi me eam Bibuli fortunam, quam ille afflictam putaret, omnium triumphis, victorijsq; anteferre: dixiq; eodem teste alio loco, eosdem esse, qui Bibulum exire domo prohibuissent, & qui me coegissent: tota vero interrogatio mea nihil habuit aliud, nisi reprehensionem illius tribunatus, in quo omnia dicta sunt libertate animoq; maximo, de vi, de auspicijs, de donatione regnorum. Neq; vero hac in causa modo, sed constanter saepe in senatu, quin etiam Marcellino & Philippo consulibus, Nonis Aprilibus mihi est senatus assensus, vt de agro Campano frequenti senatu Idib. Martijs referretur. Non potui magis in arcem illius causae inuadere, aut magis obliuisci temporum meorum, & meminisse actionum. Hac à me Capit. 3.
sententia dicta magnus animorum motus est factus,
 cum eorum, quorum oportuit, tum illorum etiam quorum nunquam putaram. Nam hoc senatusconsulto in meam sententiam facto, Pompeius, cum nihil mihi ostendisset se esse offensum, in Sardiniam & in Africam profectus est, eorq; itinere Lucam ad Caesarem venit: [b] ibi multa de mea sententia questus est Caesar, quippe qui etiam Rauennae Crassum ante vidisset, ab eoque in me esset incensus. Sane moleste Pompeium id ferre constabat: quod ego cum audissem ex alijs, maxime ex meo fratre cognoui: quem cum in Sardinia Pompeius paucis post diebus, quam Luca discesserat, conuenisset: Te, inquit, ipsum cupio, nihil

opportunitatis.
Solvendi.

nihil oportunitus potuit accidere: nisi cum Marco fra-
tre diligenter egeris, dependendum tibi est, quod
mibi pro illo spondidisti. Quid multa? questus est
grauiter: sua merita commemorauit, quid egisset se-
pissime de actis Caesaris cum ipso meo fratre, quidq; si-
bi is de me recepisset, in memoriam redegit, seq. qua
de mea salute egisset, voluntate Caesaris egisse, ipsum
meum fratrem testatus est: cuius causam dignita-
temq; mihi ut commendaret, rogauit, ut eam ne op-
pugnarem, si nollem, aut non possem tueri. Hac
cum ad me frater pertulisset, & cum ante tamen
Pompeius ad me cum mandatis Vibullium misisset, ut
integrum mihi de causa Campana ad suum reditum
referuarem: collegi ipse me, & cum ipsa quasi Repu-
blica collocutus sum: ut mihi tam multa pro se per-
pesso atq; persuncto concederet, ut officium meum
memoremg, in benemeritos animum fidemq; fratris
mei prestarem, eumq;, quem bonum ciuem semper
habuisset, bonum virum esse pateretur. In illis au-
tem meis actionibus, sententijsq; omnibus, quae Pom-
peium videbantur offendere, certorum hominum,
quos iam debes suspicari, sermones referebantur ad
me: qui cum illa sentirent in Rep. quae ego agebam,
semperq; sensissent: me tamen non satisfacere Pom-
peio, Caesaremq; [a] inimicissimum mihi futu-
rum gaudere se aiebant. Erat hoc mihi dolendum,
sed multo magis illud, quod inimicum meum (meum
autem? imo vero legum, iudiciorum, legum, patria, bo-
norum omnium) sic amplexabantur, sic in manibus
habebant, sic fouebant, sic me praesente osculaban-
tur: non illi quidem, ut mihi stomachum facerent,
quem ego funditus perdidi: sed certe ut facere se ar-
bitra-

bitrarentur. Hic ego quantum humano consilio effi-
cere potui, circumspectis rebus meis omnibus ratio-
nibusq; subductis, summam feci cogitationum mea-
rum omnium, quam tibi, si potero, breuiter expo-
nam. Ego si ab improbis & perditis ciuibus Rempu-
blicam teneri viderem, sicut & meis temporibus sci-
mus, & nonnullis alijs accidisse accepimus, non mo-
do non premijs, quae apud me minimum valent, sed ne
periculis quidem compulsus vllis, quibus tamen mo-
uentur etiam fortissimi viri, ad eorum causam me
adiungerem: ne si summa quidem eorum in me me-
rita constarent. Cum autem in Repub. Cn. Pompe-
ius princeps esset, vir is, qui hanc potentiam & glo-
riam maximis in Rempub. meritis, praestantissimisq;
rebus gestis esset consecutus, cuiusq; ego dignitatis ab
adolescentia fautor, in praetura autem & in consula-
tu adiutor etiam extitissim: cumq; idem autoritate
& sententia per se consilijs & studijs tecum me adiu-
uisset, meumq; inimicum, vnum in ciuitate haberet
inimicum: non putavi famam inconstantia mihi per-
timescendam, si quibusdam in sententijs paulum me
immutassem, meamq; voluntatem ad summi viri, de
meq; optime meriti dignitatem aggregassem. In hac
sententia [b] complectendus erat mihi Caesar, ve
vides, coniuncta & causa & dignitate. Hic multum
valuit tum vetus amicitia, quam tu non ignoras, mi-
hi & O. Fratri cum Caesare fuisse, tum humanitas
eius, ac liberalitas breui tempore & literis & officijs
perspecta nobis & cognita. Vehementer etiam res
ipsa publica me mouit, quae mihi videbatur contem-
tionem, praesertim maximis rebus a Caesare gestis, cum
illis viris nolle fieri, & ne fieret, vehementer recu-
sare.

Concludendi.

delibera

Caput 4.

meritum

12.

fidem habere M. T. C. EPIST. FAM.

probo fare. Grauiſſime autem me in hanc mentem impulit,
in bonu & Pompeij fides, quam de me Caſari dederat, & fra-
num tris mei, quam Pompeio. Erant praterea hac animad-
uolens uertenda in ciuitate, quae ſunt apud Platonem no-
gaur ſtrum ſcripta diuinitus: QVALES IN RE-

legib PUBLICA PRINCIPES eſſent, tales re-
ra conſi diquos ſolere eſſe ciues. Tenebam memoria, nobis con-
mat ſulib. ea fundamenta iacta ex Calendis Ianuarijs con-
firmandi ſenatus, vt neminem mirari oporteret, Nonis

S. Decemb Decembris tantum vel animi fuiſſe in ordine illo, vel
authoritatis. Itemq; memineram, nobis priuatis uſq;
ad Caſarem & Bibulum conſules, cum ſententiae no-
ſtrae magnum in ſenatu pondus haberent, vnum ſere
ſenſum fuiſſe bonorum omnium. Poſtea cum tu Hi-
ſpaniam citeriorem cum imperio obtineres, neque
Reſpub. conſules haberet, ſed mercatores prouincia-
rum, & ſeditionum ſeruos ac miniſtros: iecit quidam

recreat caſus caput meum quaſi certaminis cauſſa, in me-
diam contentionem diſſenſionemque ciuilem. Quo
in discrimine, cum mirifica ſenatus, incredibilis Italia
totius ſingularis bonorum omnium conſenſio in me
tuendo extitiſſet: non dicam quid acciderit (multo-
rum enim eſt, & varia culpa) [a] tantum di- 13.
cam breuiter non mihi exercitum, ſed duces deſuiſſe.
In quo vt iam ſit in ijs culpa, qui me non defende-
runt, non minor eſt in ijs, qui reliquerunt: & ſi ac-
cuſandi ſunt, qui pertinuerunt, magis etiam repre-
hendendi, qui ſe timere ſimularunt. Illud quidem cer-
te noſtrum conſilium iure laudandum eſt, quod meos
ciues, & à me conſeruatos, & me ſeruare cupientes
ſpoliatos ducibus, ſeruis armatis obſeci noluerim: de-
clarareq; maluerim, quanta vis eſſe potuiſſet in con-
ſenſu

sensu bonorum, si ij pro me stante pugna non destitissent, cum afflictum excitare potuissent. Quorum quidem animum tu non perspexisti solum, cum de me ageres, sed etiam confirmasti atq; tenuisti. Qua in causa, non modo non negabo, sed etiam semper & meminero, & predicabo libenter, vsus es quibusdam nobilissimis hominibus, fortioribus in me restituendo, quam fuerant ijdem in tuendo: qua in sententia si constare voluissent, suam autoritatem simul cum salute mea recuperassent. Recreatis enim bonis viris consulatu tuo, & constantissimis atq; optimis actionibus tuis excitatis, C. Pompeio praesertim ad causam adiuncto, cum enim Caesar rebus maximis gestis, singularibus ornatus, & nouis honoribus, ac iudicij senatus, ad autoritatem eius ordinis adiungere tur: nulli improbo cui locus ad Rempub. violandam esse potuisset. Sed attende quae, quae sint consecuta. ^{Caput 6.} *Relicta* Primum illa furti muliebrium religionum, qui non pluris fecerat Bonam deam, quam treis sorores, impunitatem scelerum eorum sententijs est assecutus, qui cum tribunus plebis poenas a seditioso ciue per bonos viros in iudicio persequi vellet, exemplum [b] praeclarissimum in posterum vindicandae seditionis de Repub. sustulerunt, ijdemque postea non meum monumentum (non enim ille manubiae meae, sed operis locatio mea fuerat, monumentum vero senatus) hostili nomine, & cruentis iniustum literis esse passi sunt. Qui me homines quod saluum esse voluerunt, est mihi gratissimum, sed vellem non solum salutis meae, quemadmodum medici, sed etiam vt aliptae, virium & coloris rationem habere voluissent. Nunc vt Apelles Veneris caput, & summa pectoris politissima

sma arte perfecit, reliquam partem corporis inco-
 tam reliquit: sic quidam homines in capite meo so-
 lum elaborarunt, reliquum corpus imperfectum ac
 rude reliquerunt. In quo ego spem fefelli, non modo
 inuidorum, sed etiam inimicorum meorum: qui de
 vno acerrimo & fortissimo viro, meoq; iudicio, om-
 nium magnitudine animi et constantia praestantissimo
 Q. Metello, Lucij filio, quondam falsam opinionem
 acceperunt: quem post reditū dictitant fracto animo
 & demisso fuisse. Est vero probandum, qui & sum-
 ma voluntate cesserit, & egregia animi alacritate
 abfuerit, neq; sane redire curarit, eum ob id ipsum
 fractum fuisse, in quo cum omnes homines, tum M.
 illum Scaurum singularem virum constantia & gra-
 uitate superasset. Sed quod de illo acceperant, aut
 etiam suspicabantur, de me idem cogitabant, abie-
 ctiore animo me futurum, cum Respublica maiorem
 etiam mihi animum, quam vnquam habuissem, daret,
 quae iam declarasset, sese non potuisse me vno ciue ca-
 rere, cum Q. Metellum vnus tribuni plebis rogatio,
 me vniuersa Respublica duce senatu, comitante Ita-
 lia, [a] promulgantibus omnibus, referente, Con-
 sule, comitijs centuriatis, cunctis ordinibus, homini-
 busq; incumbentibus, omnibus deniq; viribus suis re-
 cuperasset. Neg. vero ego mihi postea quicquam as-
 sumsi, neq; hodie assumo, quod quenquam maleuo-
 lentissimum iure posset offendere: tantum enitor, vt
 neg. amicis, neq; etiam alienioribus opera consilio, la-
 bore desim. Hic mea vite cursus offendit eos for-
 tasse, qui splendorem & speciem huius vite intuen-
 tur, solitudinem autem & laborem perspicere non
 possunt. Illud vero non obscure queruntur in meis sen-
 tentijs,

Caput 7.

officijs itatis

14.

parag. 11

tentijs, quibus ornem Casarem, ^{dum} quasi destiterim pri-
 stina causa. Ego autem cum illa sequor, quae pau-
 lo ante proposui, tum hoc non in postremis, de quo
 coeperam exponere. Non offendes eundem hono-
 rum sensum Lentule, quem reliquisti: qui confirma-
 tus consilii nostro, nonnunquam postea interrup-
 tus, afflictus ante te Consulem, recreatus abs te to-
 tus est: nunc ab ijs, quibus tuendus fuerat, dereli-
 ctus: idq. non solum fronte atq. vultu, quibus simula-
 tio facillime sustinetur, declarant q., qui tum nostro
 illo statu optimates nominabantur, sed etiam sensu se-
 pe iam tabellag. docuerunt. Itaq. tota iam sapien-
 tia civium, qualem me & esse & numerari volo, &
 sententia & voluntas mutata esse debet. Id enim
 iubet idem ille Plato, quem ego autorem vehemen-
 ter sequor: **TANTUM** contendere in Republica,
 quantum probare tuis civibus possis: Vim neq. pareu-
 ri, neq. patrie asserere oportere. Atq. hanc quidem
 ille causam sibi ait non attingenda Republica fuisse,
 quod cum offendisset populum Atheniensem prope iam
 desipientem senectute, cumq. eum nec persuadendo,
 14. [b] nec cogendo regi posse vidisset, cum persuade-
 ri posse diffideret, cogi fas esse non arbitraretur. Mea
 ratio fuit alia, quod neq. desipiente populo, neq. inte-
 gra re mihi ad consulendum, capesserem ne Rempu-
 blicam, implicatus tenebar. Sed letatus tamen sum,
 quod mihi liceret in eadem causa & mihi vtilia &
 cuius bono recta defendere. Huc accessit commemo-
 randa quedam & divina Caesaris in me, fratremq.
 meum liberalitas, qui mihi quascunq. res gereret, tu-
 endus esset. Nunc in tanta felicitate, tantisq. victo-
 rijs, etiamsi non in nos is esset, qui est, tamen ornandus vi-

Simulandi

Obacientie.

Cogendi

 inq. sua
 inq. qua
 722

Cap: 8

dus videretur. Sic enim te existimare velim, cum
 à vobis meo salutis autoribus discesserim, neminem
 esse, cuius officij me tam esse deuinctum non solum
 confitear, sed & gaudeam. Quod quoniam tibi expo-
 sui, facilia sunt ea, quae à me de Vatino & de Crasso
 requiris. Nam de Appio quod scribis, sicut de Cesare,
 te non reprehendere, gaudeo consilium tibi probari
 meum. De Vatino autem, primum reditus interces-
 serat in gratiam per Pompeium, statim ut ille praetor
 factus est, cum quidem ego eius petitionem grauissi-
 mis in senatu sententijs oppugnassem, neq; tam illius
 ledendi causa, quam defendendi, atq; ornandi Ca-
 tonis. Post autem Caesaris, ut illum defenderem, mi-
 ra contentio est consecuta. Cur autem laudarem, pe-
 to à te, ut id à me, neue in hoc reo, neue in alijs que-
 ras: ne tibi ego idem reponam, cum veneris: tamen si
 possum vel absenti. Recordare enim quibus lauda-
 tionem ex vltimis terris miseris, ne hoc pertimueris:
 nam à meipso laudantur & laudabuntur iidem. Sed
 tamen defendendi Vatinij fuit etiam ille stimulus,
 [a] de quo in iudicio, cum illum defenderem, dixi me
 facere quiddam, quod in Eunuchio parasitus suaderet
 militi:

Vbi nominabit Phedriam, tu Pamphilam
 Continuo: si quando illa dicet, Phedriam
 Intromittamus comessatum, tu Pamphilam
 Cantatum prouocemus: si laudabit hac
 illius formam, tu huius contra, deniq;
 Par qari referto, quod eam mordeat.

Sic petui à iudicibus, ut quoniam quidam nobiles ho-
 mines, & de me optime meriti, nimis amarent inimi-
 cum meum, meq; inspectante saepe eum in senatu mo-
 do se-

do se uere seducerent, modo familiariter atque hilare
 amplexarentur: quoniam illi haberent suum Pub-
 lium, darent mihi alium Publium, in quo possem eo-
 rum animos mediocriter lacesitus leuiter repunge-
 re. Neq; solum dixi, sed etiam saepe facio, ^{placendi} dijs homi-
 nibusq; approbantibus. ^{cap. 9.} Habes de Vatinius: cognosce
 de Crasso. Ego, cum mihi cum illo magna iam gratia ^{amicitia}
 esset, quod eius omnes grauissimas iniurias communis ^{condonandi.}
 concordiae causa voluntaria quadam obliuione con-
 triueram, eius repentinam defensionem Gabini, quem
 proximis superioribus diebus acerrime oppugnasset:
 tamen si sine vlla mea contumelia suscepisset, tulis-
 sem: sed cum me disputantem, non lacescentem le-
 sisset, exarsi, non solum praesenti, credo, iracundia
 (nam ea tam vehemens fortasse non fuisset) sed cum
 inclusum illud odium multarum eius in me iniuria-
 rum, quod ego effudisse me omne arbitrabar, resi-
 duum tamen insciente me fuisset, omne repente ap-
 paruit. Quo quidem tempore ipso, quidam homi-
 nes, & ydem illi, quos saepe nutu, significationeque Alendi
 15. appello, cum se maximum fructum [b] cepisse di-
 cerent ex libertate mea, meq; dum deniq; sibi esse
 visum Reipub. qualis fuisset, restitutum: cumq; ea
 contentio mihi magnum etiam foris fructum tulisset:
 gaudere se dicebant mihi, & illum inimicum, & eos,
 qui in eadem causa essent, nunquam amicos futu-
 ros. Quorum inquit sermones cum ad me per hone-
 stissimos homines perferrentur, cumq; Pompeius ita
 contendisset, vt nihil vnquam magis, vt cum Crasso
 redirem in gratiam, Caesarq; per literas maxima se
 molestia ex illa contentione affectum ostenderet:
 habui non temporum solum rationem eorum, sed
 natu-

iracundia

B

Rasice no

natu-

nature etiam mee: Crassusq; ut quasi testata populo
 Romano esset nostra gratia, pene a meis laribus in
 prouinciam est profectus. Nam cum mihi ^{in hoc loco} conlaxisset, ^{inquit}
 cenauit apud me in mei generi Craspedis hortis.
 Quamobrem eius causam, quod te scribis audisse, ma-
 gna illius commendatione susceptam, defendi in sena-
 tu, sicut mea fides postulabat: Accepisti quibus rebus
 adductus, quamq; rem, causamq; defenderim, quib;
 meus in Repub. sit pro mea parte capeffenda status.
 De quo sic velim statuas, me hac eadem sensurum
 fuisse, si mihi integra omnia, ac libera fuissent. Nam
 neq; pugnandum arbitrarer contra tantas opes: neq;
 delendum, etiamsi id fieri posset, summorum ciuium
 principatum: neque permanendum in vna sententia
 conuersis rebus, ac bonorum voluntatibus immuta-
 tis, sed temporibus assentiendum. **NON QVAM**
ENIM PRESTANTIBVS IN REPUBLICA gubernanda viris laudata est in vna sententia
 perpetua permansio, sed ut in nauigando tempestatu
 obsequi artis est, etiamsi portum tenere nequeas, cum
 vero id possis [a] mutata velificatione assequi, stul- 16.
 tum est eum tenere cum periculo cursum, quem coe-
 peris, potius quam eo commutato, quo velis tandem
 peruenire: sic cum omnibus ~~nobis~~ in administranda
 Repub. propositum esse debeat id, quod a me sepius
 dictum est, cum dignitate ocium: ^{publica honestate} NON idem sen-
 per dicere, sed idem semper spectare debemus.
 Quamobrem, ut paulo ante posui, si essent omnia
 mihi solutissima, tamen in Republica non alius essem
 atque nunc sum. Cum vero in hunc sensum & alli-
 ciar beneficis hominum, & compellar inuicis, facile
 patior ea me de Repub. sentire ac dicere, que maxi-
 me

Cap. 10.

L. C. Valerius

Libertatis

Tempori serui-
endum.

me cum mihi, tum etiam Reipub. rationibus putem ^{utilitatis.}
 conducere. Apertius autem hac ago, ac sapius. Quod
 & Q. frater meus legatus est Caesaris, & nullum me- ^{gratitudinis.}
 um minimum dictum, non modo factum, pro Casare
 intercesit, quod ille non ita illustri gratia exceperit,
 ut ego eum mihi deumtum putarem. Itaq, eius omni
 & gratia, quae summa est, & opibus, quas intelligis
 esse maximas, sic fruor, ut meis. Nec mihi aliter po-
 tuisse videor hominum perditorum de me consilia
 frangere, nisi cum praesidijs ijs, quae semper habui, nunc
 etiam potentum benevolentiam coniunxissem. His
 ego consilijs, si te praesentem habuissem, ut opinio mea ^{putandi.}
 fert esset usus ijsdem: novi enim temperantiam, & ^{Laudandi.}
 moderationem naturae tuae: novi animum, tum mihi
 amicissimum, tum nullam in ceteros malevolentiam sus-
 fusum. Contraq, cum magnum & excelsum, tum et-
 iam apertum & simplicem. Vidi ego quosdam in te
 taleis, quales tu eosdem in me videre potuisti. Quae
 me moverunt, mouissent eadem te profecto. Sed quo- ^{praesentiae.}
 I 6. cunq, tempore [b] mihi potestas praesentis tui fuerit,
 tu eris omnium moderator consiliorum meorum, tibi
 erit eidem, cui salus mea fuit, etiam dignitas cura:
 Me quidem certe tuarum actionum, sententiarum, ^{Societatis.}
 voluntatum rerum deniq, omnium socium comitemq,
 habebis: neq, mihi in omni vita res tam erit vlla pro- ^{diligentiae.}
 posita, quam ut quotidie vehementius te de me opti- ^{gratitudinis.}
 me meritum esse letere. Vale.

M. T. C. PUBLIO LENTIV-
 LO S. P. D.

IO

QVOD rogas, ut mea tibi scripta mittam, quae
 post tuum discessum scripserim: sunt orationes quae-
 dam,

dam, quas Menocrito dabo, neq; ita multa, vt perti-
 neas. Scripsi etiam carmina quaedam: nam ab ora-
 tionibus ⁱⁿdisiungo me interdum, referoq; ad mansue-
 ziores musas, quae me maxime, sicut iam à prima
 adolescentia delectarunt. Scripsi etiam Aristotelico
 more, quemadmodum quidem volui, treis libros in
 disputatione ac dialogo de Oratore, quos arbitror
 Lentulo tuo fore non inutileis. Abhorrent enim à com-
 munibus praeceptis, & omnem antiquorum, & Aristo-
 telicam, & Isocraticam rationem oratoriam com-
 plectuntur. Scripsi etiam versibus treis libros de tem-
 poribus meis: quos iampridem ad te misissem, si esse
 edendos putassem. Sunt enim testes, & erunt sempi-
 terni meritorum erga me tuorum, meaq; in te pieta-
 tis. Sed quia verebar non eos, qui se lesos arbitraren-
 tur (etenim id feci parce & molliter) sed eos quos
 erat infinitum bene de me meritis omnes nominare,
 non misi. Quos tamen ipsos libros, si quem, cui recte
 committam, inuenero, curabo ad te perferendos. At-
 que istam quidem partem vitae consuetudinisq; no-
 strae totam ad te deferò. Quantum literis, quantum
 studijs veteribus nostris delectationibus consequi po-
 terimus, [a] id omne ad arbitrium tuum, qui semper 17.
 hac amasti, libentissime conferemus. Quae ad me de
 tuis rebus domesticis scribis, quaeq; mihi commendas,
 ea tanta mihi cura sunt, vt me nolum admoneri, ro-
 gari vero sine magno dolore vix possum. Quod de Q.
 fratris negocio scribis, te priore aetate, quod morbo
 impeditus in Ciliciam non transferis, conficere non
 potuisse, nunc autem omnia facturum, vt conficias,
 id scito esse eiusmodi, vt frater meus vere existimet,
 adiuncto isto fundo patrimonii fore suum per te con-
 stitu-

*Formula
 offerendi ani-
 mae p[ro]p[ri]ae*

stitutum. Tu me de tuis rebus omnibus, & de Len-
tuli tui nostris, studiis, & exercitationibus, velim
quam familiarissime certiores, & quam sapissime
facias, existimem, neminem cuiquam neque cariores, *Formula amoris*
neque incundiores unquam fuisse, quam te mihi idem
me, non modo ut tu sentias, sed ut omnes gentes, et-
iam ut posteritas omnis intelligat, esse facturum. Ap-
pius in sermonibus antea dictabat, postea dixit et-
iam in senatu palam, sese, si licitum esset, legem tu-
riatam ferre, sortiturum cum collega esse provinciam:
si Curiata lex non esset, se partiturum cum collega, ti-
biq; successurum, legemq; Curiatam consuli ferre
non esse esse, sibi necesse non esse, se, quoniam ex senatu
consulto provinciam haberet, lege Cornelia imperi-
um habiturum, quod in urbem introisset. Ego quid
ad te tuorum quisque necessariorum scribat, nescio:
varias esse opiniones intelligo. Sunt qui putent posse
te non decedere, q; sine lege Curiata tibi succedatur:
sunt etiam, qui, si decedas, a te relinqui posse putent,
qui provinciam praestit. Mihi non tam de iure certum
est (quanquam ne id quidem valde dubium est) quam
illud ad tuam summam [b] amplitudinem, digni-
tatem, libertatem, qua te scio libentissime frui so-
lere, pertinere, te sine ulla mora provinciam suc-
cessori concedere: praesertim cum sine suspitione
tuae cupiditatis non possis illius cupiditatem refuta-
re: ego virumque puto meum esse, & quid senti-
am, ostendere, & quod feceris, defendere. Scripta
iam epistola superiore, accepi tuas literas de publica-
nis, quibus aequitatem tuam non potui non probare:
facultate autem, quod vellem, consequi potuisses,
ne eius ordinis, quem semper ornasti, rem aut vo-
luntaria-

M. T. C. EPIST. FAM.

inf. x. l. 7.
luntatem offenderes. Equidem non desinam tua decreta defendere, sed nosti consuetudinem hominum, scis quam grauitur inimici illi ipsi Q. Scauola fuerint. Tibi tamen sum autor, vt quibus rebus possis, cum tibi ordinem aut reconcilies, aut mitiges. Id etsi difficile est, tamen mihi videtur esse prudentia tua. Vale.

M. T. C. VALERIO IVRISCON-
II SVLTO S. P. D.

inf. x. l. 7.
VR ENIM TIBI HOC NON gratificer, nescio: praesertim cum his temporibus audacia pro sapientia liceat vti. Lentulo nostro egi per literas tuo nomine gratias diligenter. Sed tu velim desinas iam nostris literis vti, & nos aliquando reuifas, & ibi malis esse, vbi aliquo numero sis, quam isthic, vbi solus sapere videare. Quanquam qui isthinc nunc veniunt, partim te superbum esse dicunt, quod nihil respondeas: partim contumeliosum, quod male respondeas. Sed iam cupio tecum coram iocari. Quare fac, vt quamprimum venias, neq; in Apuliam tuam accedas, vt possimus saluum te [a] venisse gaudere. Nam illo si veneris, tanquam Vlysses cognoscēs tuorum neminem. Vale.

M. T. CICERO IIS EPI-
STOLARVM LIBER AD
CVRIONEM ET CÆ-
TEROS.

M. T. C. CVRIONI S. P. D. 12

QVAN-

VANQVAM ME NOMINE

negligentia tibi suspectum esse doleo, tamen
 non tam molestum mihi fuit accusari abs te officium
 meum, quā incundum requiri: praesertim cum in quo
 accusabar, culpa vacarem: in quo autem desiderare
 te significabas meas literas, pra te fers perspectū mi-
 hi quidem, sed tamen dulcem & optatum amorem
 tuum. Equidem neminem praetermisi, quem quidem
 ad te peruenturum putarem, cui literas non dederim:
 etenim quis est tam in scribendo impiger, quam ego?
 A te vero bis terue ad summum, & eas per breues ac-
 cepti. Quare si iniquus es in me iudex, condemnabo
 eodem ego te crimine: sin me id facere noles, te mihi
aquum prabere debebis. Sed de literis haecenus: non
 enim vereor, ne non scribendo te expleam: praesertim
 si in eo genere studium meum non aspernabere. Ego
 te absuisse tam diu à nobis & doleo, quod carui fructu
incundissime consuetudinis tuae, & lator, quod absens
omnia cum maxima dignitate es consecutus, quodq;
in omnibus tuis rebus, meis optatis fortuna respondit.

18. Breue est, quod me [b] tibi precipere meus in-
 credibilis in te amor cogit: tanta est expectatio vel
animi, vel ingenij tui, vt ego te obsecrare, obtesta-
rig, non dubitem, sic ad nos confirmatus reuertare,
vt quam expectationem tui concitasti, hanc sustine-
re ac meri possis. Et quoniam meam tuorum erga
me meritorum memoriam nulla vnquam delebit ob-
liuio, te rogo, vt memineris, quantacumq; tibi ac-
cessionis fuerint & fortune & dignitatis, eas te non
potuisse consequi, nisi meis puer olim fidelissimis atq;
amantissimis consilijs paruisses. Quare hoc animo in
 nos esse debebis, vt etas nostra iam ingrauescens, in

D

amore

factusq;
 dignus
 de hoc
 tempore

Periodus

De

amore atq; in adolescentia tua conquiescat. Vale.

13 M. T. C. CVRIONI S. P. D.

GRAVI TESTE PRIVATVS

habui

sum amoris summi erga te mei patre tuo clarissimo viro: qui cum suis laudibus, tum vero te filio superasset omnium fortunam, si ei contigisset, ut te ante videret, quam è vita discederet. Sed spero, nostram amicitiam non egere testib. Tibi patrimonium dii fortunent. Me certe habebis, cui carus aque sis & pericundus, ac fuisti patri. ~~Neque~~ ^{Meum} studium ~~meum~~ non defuit declarandorum muneri tuo nomine: sed nec mihi placuit, nec cuiquam tuorum, quicquam te absente fieri, quod tibi cum venisses, non esset integrum. Meam quidem sententiam aut scribam ad te postea pluribus, aut, ne ad eam meditare, imparatum te offendam, coramq; contra istam tuam rationem, meam dicam, ut aut te in meam sententiam adducam, aut certe restatam apud animum tuum relinquam, quid senserim: ut si quando (quod nolim) displicere tibi tuum [a] consilium 19. coeperit, possis meum recordari. Breui tamen sic habeto, in eum statum temporum tuum reditum incidere, ut ijs bonis, quæ tibi natura, studio, fortuna data sunt, facilius omnia, quæ sunt in Repub. amplissima, consequi possis, quam muneribus, quorum neq; facultatem quisquam admiratur. Et enim copiarum, non virtutis) neque quisquam est, quin satietate iam defessus sit. Sed aliter atq; ostenderam, facio, qui ingredior ad explicandam rationem sententia mea. Quare omnem hanc disputationem in aduentum tuum differo. Summa scito te in expectatione esse, eaq; à te expectari, quæ

que à summa virtute, summoque ingenio expectanda sunt: ad qua si es, vt debes, paratus (quod ita esse confido) plurimis, maximisque muneribus. & nos amicos & ciues tuos vniuersos, & Rempub. afficies. Illud profecto cognosces, mihi te neque cariorem, neque in-cundiorem esse quengquam.

M. T. C. CVRIONI S. P. D. 14

EPISTOLARVM GENERA

multi esse non ignoras: sed vnum illud certissimum, cuius causa inuenta res ipsa est, vt certiores faceremus absenteis, si quid esset, quod eos scire, aut nostra, aut ipsorum interesset. Huius generis literas à me profecto non expectas: domesticarum enim rerum tuarum habes & scriptores & nuncios. In meis autem rebus nihil est sane noui. Reliqua sunt epistolarum genera duo, quae me magnopere delectant, vnu familiare & iocolum: alterum seuerum & graue. Vro me minus deceat vti, non intelligo. Iocerne tecum per li-
habui
77

19. teras? ciuem mehercule [b] non puto esse, qui temporibus his ridere possit. An grauius aliquid scribam? quid est, quod possit grauius à Cicerone scribi ad Curi-
S. P. D.
 onem, nisi de Republica? atque in hoc genere hac mea causa est, vt neque ea quae nunc sentio, velim scribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi argumentum relictum est, vt ea clausula, quae soleo, teg-
 ad studiū summe laudis cohortabor. Est enim tibi gra-
 uis aduersaria constituta, et parata incredibilis quaedam expectatio, quam tu vna re facilius vinctes, si hoc sta-
 tueris: QVARVM LAVDVM gloriam ad-
 maris, quibus artibus ea laudes comparantur, in iis esse
 elaborandum. In hanc sententiam scriberem plura,

nisi te tua sponte satis incitatum esse considerem: & hoc quicquid attingi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Vale.

M. T. C. CVRIONI S. P. D.

HAEC NEGOCIA QVOMODO

se habeant, ne epistola quidem narrare audeo tibi, esse ubicumq; es (ut scripsi ad te antea) in eadem es nati: tamen quod abes, tibi gratulor: vel quia non vides eas, qua nos, vel quod excelsio & illustri loco sita sit laus tua, in plurimorum & sociorum, & civium conspectu, qua ad nos nec obscuro, nec vario sermone, sed & clarissima & omnium una voce perfertur. Unum illud nescio, gratulerne tibi, an timeam, quod mirabilis est expectatio redditus tui, non quo verear, ne tua virtus opinioni hominum non respondeat: sed nehercule, ne cum veneris, non habeas iam, quod cures: ita sunt omnia debilitata, & iam prope extincta. Sed hac ipsa nescio rectene sint literis commissa: [a] quare cetera cognoscas ex alijs. Tu tamen siue habeas aliquam spem de Repub. siue desperas, ea para, meditare, cogita, qua esse in eo ciue ac viro debent, qui sit Remp. afflicta & oppressa miseris temporibus, ac perditis moribus, in veterem libertatem ac dignitatem vindicaturus. Vale.

16 M. T. C. CVRIONI S. P. D.

NON DVM ERAT AUDITVM

te ad Italiam aduentare, cum Sextum Iulium Milonis mei familiarem cum his ad te literis misi: sed tamen cum appropinquare tuus aduentus putaretur, & te iam ex Asia Romam versus proiectum esse constaret;

ret magnitudo rei fecit, ^{ut non vereremur} ut non vereremur, ne nimis
 cito mitteremus, cum has ad te perferri quamprimum
 literas magnopere vellemus. Ego si mea in te essent of- ^{2. Offendit}
 ficia solum Curio tanta, quanta magis à te ipso pradi- ^{causa}
 cari, quam à me ponderari solent, verecundius à te, si ^{que ad ne}
 qua magna res mihi petenda esset, contenderem. ^{verda in}
GRAVE EST ENIM homini prudenti, petere
aliquid magnum ab eo, de quo se bene meritum putet:
 ne id quod petat, exigere magis, quam rogare. & in
 mercedis potius, quam beneficij loco numerare videat-
 ur. Sed quia tua in me vel nota omnibus, vel ipsa no-
 uitate meorum temporum clarissima & maxima be-
 neficia extiterunt: EST QVE ANIMI ingenui,
cui multum debeas, eidem plurimum velle debere: non
dubitavi id à te per literas petere, quod mihi omnium
esset maximum, maximeq; necessarium. Neq; enim
 sum veritus, ne sustinere tua in me vel innumerabilia
 20. beneficia non possem: cum presertim [b] consi-
derem, nullam esse gratiam tantam, quam vel non ^{gratitudo}
capere animus meus accipiendo, vel remunerando,
cumulandoq; illustrare posset. Ego omnia mea stu- ^{philipentia}
 dia, omnemq; operam, curam, industriam, cogita-
 tionem, mentem deniq; omnem in Milonis consulatione
 fixi & locavi, ^{statim} in eo me non officij solum fru-
 ctum, sed etiam pietatis laudem debere querere. Ne-
 que vero cuiquam salutem ac fortunas suas tanta cu-
 ra fuisse vnquam puto, quanta mihi sit honos eius, in
 quo omnia mea studia posita esse decreui. Huc te
 vnum tanto adiumento esse si volueris, posse intelligi,
 ut nihil sit preterea nobis requirendum. Habemus
 hac omnia: honorum studium conciliatum ex tribu-
 natu, propter nostram (ut te spero intelligere) causam.

sam: vulgi ac multitudinis, propter magnificentiam
 numerum, liberalitatemq; natura: iuuentutis &
 gratiosorum in suffragijs studia, propter ipsius excel-
 lentem in eo genere vel gratiam, vel diligentiam: no-
 stram suffragationem, si minus potentem: approba-
 tam tamen, & iustam & debitam, & propterea sor-
 tasse etiam gratiosam. Dux nobis & autor opus est,
& eorum ventorum, quos proposui, moderator qui-
dam, & quasi gubernator: qui si ex omnib. vnus ex-
optandus esset, quē tecum conferre possemus, non ha-
beremus. Quamobrem si me memorem, si gratum, si
 bonum virum, vel ex hoc ipso, quod tam vehementer
 de Milone laborem, existimare potes: si dignum de-
 niq; tuis beneficijs indicas, hoc a te peto, subuenias
 huic meae sollicitudini, vt huic meae laudi, vel (vt verius
 dicam) propriae saluti tuum studium dices. De ipso T.
 Annio tantum tibi polliceor, te maioris animi, graui-
 tatis [a] constantia, beneuolentia erga te, si com-
 plecti hominem volueris, habiturum esse neminem.
 Mihi vero tantum decoris, tantū dignitatis adiunxe-
 ris, vt eundem te facile agnoscam fuisse in laude mea,
 qui fueris in salute. Ego ni te videre scirem, cum hac
 ad te scriberem, quantum officij sustinerem, quanto pe-
 re mihi esset in hac petitione Milonis omni non modo
 contentione, sed etiam dimicatione elaborandum, plu-
 ra scriberem. Nunc tibi omnem rem atq; causam,
 meq; totum commendo atq; trado. Vnum hoc sic ha-
 beto, si à te hanc rem impetraro, me pene plus tibi,
 quā ipsi Miloni debiturum: non enim mihi tam mea
 salus cara fuit, in qua precipue sum ab illo adiutus,
 quam pietas erit in referenda gratia incunda: eam
 autem tui vnus studio me assequi posse confido. Vale.

SERA GRATVLATIO REPRE-

hendi non solet, praesertim si nulla negligentia praetermissa est: longe enim absum, audo sero. Sed tibi & gratulor, & vt sempiterna laudi tibi sit iste tribunatus, exopto, teq; hortor, vt omnia gubernes & moderere prudentia tua: ne te auferant aliorum consilia. Nemo est, qui tibi sapientius suadere possit teipso: nunquam labere, si te audies. Non scribo hoc temere, cui scribam video, noui animum, noui consilium tuum: non vereor, ne quid timide, ne quid stulte facias, si ea defendes, quae ipse recta esse senties. Quod in id Reipub. tempus non incideris, sed ueneris (iudicio enim tuo, non casu in ipsum discrimen

2 I. [b] rerum contulisti tribunatum tuum) profecto vides, quanta vis in Repub. temporum sit, quanta varietas rerum, quam incerti exitus, quam flexibiles hominum voluntates, quid insidiarum, quid vanitatis in vita sit, non dubito, quin cogites. Sed amabo te, cura & cogita nihil noui, sed illud idem, quod initio scripsi: tecum loquere, te adhibe in consilium, te audi, tibi obtempera. Alteri qui melius dare consilium possit, quam tu, non facile inuenire potest: tibi vero ipsi certe nemo melius dabit. Diu immortales, cur ego non assum vel spectator tuarum laudum, vel particeps, vel socius, vel minister consiliorum: tamen hoc minime tibi deest: sed tamen efficeret magnitudo & vis amoris mei, consilio te vt possem iuuare. Scribam ad te plura alias: paucis enim diebus eram missurus domesticos tabellarios: vt, quoniam sane feliciter, & ex

mea sententia Rempub. gesimus, vnīs literis totius
 aetatis res gestas ad senatum perscriberem. De sacer-
dotio tuo quantam curam adhibuerim, quanquam
 difficili in re atq; caussa, cognosces ex ijs literis, quas
 Thrasoni liberto tuo dedi. Te mi Curio pro tua incre-
 dibili in me beneuolentia, meaq; item in te singula-
 ri, rogo atq; oro, ne patiare mihi quicquam ad hanc
provincialem molestiam temporis propagari. Praesens
 tecum egi, cum te tribunum pleb. isto anno fore non
 putarem; itemq; petui sapius per literas, sed tum qua-
 si à senatore nobilissimo, & adolescente gratiosissimo,
 nunc à tribunopleb. & à Curione tribuno, non vt de-
 cernatur aliquid noui, quod solet esse difficilior, sed vt
 ne quid noui decernatur, vt & senatusconsultum, &
 leges defendas, eaq; mihi conditio [a] maneat, qua 22.
 profectus sum. Hoc te vehementer etiam atq; etiam
 rogo. Vale.

M. T. C. PROCONSUL. M.

18

CELIO. S. P. D.

QVID? TV ME HOC TIBI
 mandasse existimas, vt mihi gladiatorem compositione-
nes, vt vadimonia dilata, & Chrestī compilationem
 mitteres, & ea quae nobis, cum Romae sumus, narrare
 nemo audeat? Vide quantum tibi meo iudicio tribu-
 am, nec me hercule iniuria: πολιτικόν enim te ad-
 huc neminem cognoui, ne illa quidem, cuo mihi scri-
 bas, quae maximis in rebus Republica geruntur quo-
 tidie, nisi quid ad me ipsum pertinebit: scribent alij,
 multi nuntiabunt, perferet etiam multa ipse rumor.
 Quare ego nec praeterita, nec praesentia abs te, sed vt
 ab homine longe in posterum prospiciente futura ex-
 pecto,

pecto, vt ex tuis literis, cum formam Reipublice viderim, quale edificium futurum sit, scire possim. Neg, tamen adhuc habeo, quod te accusem: neg, enim fuit, quod tu plus providere posses, quam quis nostrum, imprimisq, ego, qui cū Pompeio complures dies nullis in alijs, nisi de Republica sermonibus versatus sum: quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt: tantum habeto, ciuem egregium esse Pompeium, & ad omnia, quæ providenda sunt in Repub. & animo & consilio paratum. Quare da te homini: complectetur, mihi crede. Iam ydem illi & boni & mali ciues videntur, qui nobis videri solent. Ego cum Athenis decem ipsos dies fuisssem: multumq, mecum C. noster Caninius, 22. proficiscebatur inde pridie Nonas [b] Quintileis, cum hoc ad te literarum dedi. Tibi cum omnia mea commendatissima esse cupio, tum nihil magis, quam ne tempus nobis prouincie prorogetur: in eo mihi sunt omnia. Quid quando, & quomodo, & per quos agendum sit, tu optime constitues. Vale.

M. T. C. CÆLIO RVFO EDILI
CVRVLI DESIGNATO

S. P. D.

19

PRIMUM TIBI, VT DEBEO,

gratulor, latroq, cum presenti, tum etiam sperata tua dignitate, ferus, nō negligentia mea, sed ignoratione rerum omnium, in his enim sum locis, quo & propter longinquitatem, & propter latrocinia tardissime omnia perferuntur. Et cum gratulor, tum vero quibus verbis tibi gratias agam, non reperio, quod ita factum sit, vt dederis nobis, quemadmodum scripseras ad me, quem semper ridere possemus: Itaq, cum primum au-

D 5

diui,

quod facile est: ne quid mihi temporis prorogetur. De Repub. ex tuis literis, vt antea tibi scripsi, cum presentia, tum etiam futura magis expecto. Quare, vt ad me omnia quam diligentissime perscribas, te vehementer rogo. Vale.

M. T. C. IMPERATOR, M. CÆLIO ÆDILI CVRVLI

21

S. P. D.

PVTARESNE VNQVAM ACCIDERE posse, vt mihi verba deessent, neq. solum ista vestra oratoria, sed hac etiam leuia nostratia? Desunt autem propter hanc causam, quod mirifice sum sollicitus, quidnam de [a] prouincijs decernatur. Me mirum desiderium tenet vrbis, incredibile meorum atq. inprimis tui, satietas autem prouincie: vel quia videmur eam sanam consecuti, vt non tam accessio querenda, quam fortuna metuenda sit: vel quia totum negotium non est dignum viribus nostris, qui maiora in Repub. onera sustinere & possimus & soleamus: vel quia belli magni timor impendet, quod videamur effugere, si ad constitutam diem decedemus. De Pantheris per eos qui venari solent, agitur mandato meo diligenter: sed mira paucitas est, & eas, quæ sunt, valde aiunt queri, quod nihil cuiquam insidiarum in mea prouincia, nisi sibi fiat, itaq. constituisse dicuntur in Cariam ex nostra prouincia decedere. Sed tamen sedulo fit, & inprimis à Patisco. Quicquid erit, tibi erit: sed quid plane esset, nesciebamus. Mihi mehercule magna cura est adilitas tua: ipsa dies me admonerat, scripsi enim hac ipsis Megalensibus. Tu velim ad me de omni Reipublicæ statu quam diligentissime per-

perscribas : ea enim certissima putabo, quæ ex te cognouero. Vale.

M. T. C. IMPERATOR, M. CÆ-
LIO EDICTO CVRVLI

S. P. D.

22

SOLICITVS EQVIDEM

eram de rebus vrbanis, ita tumultuose conciones, ita molesta Quinquatrijs afferebantur : nam citeriora nondum audiebamus : Sed tamen nihil me magis sollicitabat, quam in his molestijs non me, si quæ ridenda essent ridere tecum : sunt enim multa, sed ea non audeo scribere. Illud moleste fero, nihil me adhuc his de re-
24. bus habere tuarum literarum. [b] Quare etsi cum tu hæc leges, ego iam annuum munus confecero : tamen obuia mihi velim sint literæ tuæ, quæ me erudiant de omni Republica, ne hospes plane veniam : hoc melius quam tu, nemo facere potest. Diogenes tuus homo modestus a me cum Philone Pessinunte discessit, iter habebant ad Laium regem : quanquam omnia nec benigna, nec copiosa cognorant. Urbem, mi Rufe, cole, & in ista luce vive. Omnis enim peregrinatio (quod ego ab adolescentia inditeavi) obscura & sordida est, quorum industria Romæ potest illustris esse. Quod cum probe scirem, utinam in sententia permansissem, Cum vna mehercule ambulatuncula, atq; vno sermone nostro omnes fructus provinciae non confero. Spero me integritatis laudem consecutum : non erat minor ex contemnenda, quam ex conseruata provincia spes triumphî : in qua satis gloriose triumpharem, si non essem tamdiu quidem in desiderio rerum mihi carissimarum. Sed (ut spero) propediem te videbo : tu mihi

M. T. C. EPIST. FAM.

mibi obuiam mitte epistolas te dignas. Vale.

M. T. C. M. CÆLIO ÆDILI

23

CVRVLIS. S. P. D.

Sabinus

RARAS TVAS QUIDEM (FOR

tasse enim non perferuntur) sed suaves accipio literas: vel quas proxime acceperam, quam prudentes, quam multi & officij, & consilij? Et si omnia sic constitueram mihi agenda, ut tu admonebas, tamen confirmantur tua consilia, cum sentimus prudentibus, fideliterq; suadentibus idem videri. Ego Appium (ut

sæpe tecum locutus sum) valde diligo, meque ab eo diligi statim ceptum esse, [a] ut similitudinem deposuimus, sensi. Nam & honorificus consul in me fuit, & suavis amicus, & studiosus studiorum etiam meorum. Mea vero officia ei non defuisse, tu es testis:

quoniam non modo pater (ut opinor) accedit Phania, & mehercule etiam plures eum feci, quod te amari ab eo sensi. Iam me Pompeij totum esse scis. Brutum a me amari intelligis. Quid est causa, cur mihi

non in optatis sit completi hominem florentem etate, opibus, honoribus, ingenio, liberis, propinquis, affinibus, amicis: collegam meum præsertim, & in ipsa collegij laude, & scientia studiosum mei? Hæc

eo pluribus scripsi, quod mihi significabant tue literæ subdubitare te, quæ essem erga illum voluntate. Credo te audisse aliquid: falsum est, mihi crede, si quid audisti. Genus institutorum & rationum mearum dissimilitudinem nonnullam habet cum illius administratione prouinciæ. Ex eo quidam suspicati fortasse sunt, animorum contentione, non opinionum dissensione me ab eo discrepare: Nihil autem feci vnquam

quam, neq. dixi quod contra illius existimationem esse
vellem. Post hoc negocium autem, & temeritatem
nostri Dolabella, deprecatorem me pro illius periculo
præbeo. Erat in eadē epistola veteris ciuitatis: gau-
debam sane, & congelasse postum amicum letabar
ocio. Extrema pagella percutit me tuo chirographo:
Quid ais? Casarem non defendit Curio? quis hoc pu-
taret præter me: nam ita mihi putauit. Dii immorta-
tes, quam ego risum nostrum desidero. Mibi erat in
animo, quoniam iurisdictionem confeceram, civitateis
locupletarā, publicanis etiam superioris lustrī reliqua
25. [b] sine sociorum vlla querela, conseruaram: pri-
uatis, summis, infimis fueram incundus, proficisci in
Ciliciam Nonis Maij: & cum primum aestiua attigis-
sem, militaremq. rem collocassem, decedere ex sena-
tusconsulto. Cupio te adilem videre, miroq. desiderio
me vrbs afficit, & omnes mei, tuq. imprimis. Vale.

M. T. C. IMPERATOR, M. CÆ-
LIO AEDILI CVRVL
S. P. D. 24

FABIO VIRO OPTIMO ET
homine doctissimo familiarissime vtor, mirificeq. eum
diligo, cum propter summum ingeniu eius, summamq.
doctrinam, tum propter singularem modestiam. Eius
negocium sic velim suscipias, vt si esset res mea. Non
ego vos magnos patronos: hominem occidat oportet,
qui vestra opera vti velit: sed in hoc homine nullam
accipio excusationem: omnia relinques, si me ama-
bis, cum tua opera Fabius vti solet. Ego res Roma-
nas vehementer expecto, & desidero, imprimis quid
agas,

agas, scire aueo: nam iam diu propter hyemis magnitudinem nihil noui ad nos afferebatur. Vale.

M. T. C. M. CELIO EDILI

25

CVRVLII S. P. D.

NON POTUIT ACCVRATI-
us agi, neq. prudentius, quam actum est a te cum Curione de supplicatione, & mehercule confecta res ex sententia mea est, cum celeritate, tum quod is, qui erat inanis, competitor tuus, & idem meus, assensus est ei, qui ornauit res nostras diuinis laudibus. [a] Quare scito me sperare ea, quae sequuntur, ad quae tu te para. Dolobellam a te gaudeo primum laudari, deinde etiam amari. Nam ea quae speras Tullia mea prudentia temperari posse, scio cui epistola tua respondeat. Quid si meam legas, quam ego dum ex tuis literis misi ad Appium? Sed quid agas? sic uiuitur. Quod actum est, dii approbent. Spero fore iucundum generum nobis: multum in eo tua nos humanitas adinuabit. Respublica me valde sollicitat. saueo Curioni, Casari honestissime cupio, pro Pompeio mori possum: sed tamen ipsa Respublica nihil mihi est carius, in qua tu non valde te iactas: districtus enim mihi videris esse, quod & bonus ciuis, & bonus amicus es. Ego de prouincia decedens, quaestorem Calium praeposui prouincia. Puerum inquis? at quaestorem ac nobilem adolescentem, ac omnium fere exemplum: neq. erat superiore honore vllus, quem praeficerem. Pontinius multo ante discesserat: a Quinto fratre impetrari non poterat: quem tamen si reliquisset, dicerent iniqui, non me plane post annum, ut senatus voluisset, ex prouincia decessisse, quoniam alterum me reliquisset. Fortasse

C

et illud adderent, senatum eos, voluisse provincijs præ-
esse, qui antea non præfuissem, fratrem meum tri-
ennium Asia præfuisse. Denig, nunc sollicitus non sum:
si fratrem reliquissem, omnia timerem. Postremo non
tam mea sponte, quam potentissimorum duorum ex-
emplo, qui omneis Cassios, Antoniosq, complexi sunt,
hominem adolescentem non tam allicere volui, quam
alienare nolui. Hoc tu meum consilium laudes necesse
est: mutari enim non potest. De Ocella parum plane
26. ad me scripseras, & in actis non [b] erat. Tuae res
gesta ita nota sunt, vt trans montem Taurum etiam
de matrimonio sit auditum. Ego nisi quid me Etesia
morabuntur, celeriter (vt spero) vos videbo. Vale.

M. T. C. IMPERATOR. M. CÆ-
LIO S. P. D. 26

MAGNO DOLORE ME AFFE-
cissent tuæ literæ, nisi iā & ratio ipsa depulisset omneis
molestias, et diuturna desperatione rerum obduruisset
animus ad dolorem nouum. Sed tamen, quare accide-
rit, vt ex meis superioribus literis id suspicari, quod
scribis, nescio. Quid enim fuit in illis præter querelam
temporum, quæ non animum meum magis sollicitum
haberent, quam tuum? Nam non eam cognoui aciem
ingenij tui, quod ipse videbam, te id vt non putem
videre. Illud miror, adduci potuisse te, qui me peni-
tus nosse deberes, vt existimares, aut me tam impro-
uidum, qui ab exortu fortuna ad inclinatam &
prope iacentem desciscerem: aut tam inconstantem,
vt collectam gratiam florentissimi hominis effunde-
rem, a meq, ipse desicerem, & quod initio, semperq,
E fugi.

habui

fugi, civili bello interesset. Quod est igitur meum
 triste consilium? ut discederem fortasse in aliquas so-
 litudines? nosti enim non modico stomachi mei? cuius
 tu similem quondam habebas, sed etiam oculorum in
 hominum insolentium indignitate fastidium. Accedit
 etiam molesta hac pompa lictorum meorum, nomenque
 imperij, quo appellor: Eo si onere carerem, quamvis
 parvis Italia latebris contentus essem. Sed incurrit
 hac nostra laetitia non solum [a] in oculos, sed iam 27.
 etiam in vultus maleulorum. Quod cum ita esset,
 nihil tamen unquam de profectione, nisi vobis appro-
 bantibus, cogitavi. Sed mea pradiola tibi nota sunt:
 in his mihi necesse est esse, ne amicis molestus sim.
 Quod autem in maritimis sum, facile moveo nonnullis
 suspicionem, velle me navigare: quod tamen fortasse
 non nollem, si possem ad vocum: nam ad bellum qui-
 dem qui convenit? praesertim contra eum, cui spero me
 satisfacisse ab eo, cui tamen satisfieri nullo modo po-
 test: Deinde sententiam meam tu facillime perspicere
 potuisti, iam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi
 obviam venisti: non enim te celavi sermonem. Sed
 nonne tum providisti, quam abhorrerem ab urbe re-
 linquenda? quod cum audissem, nonne tibi affirmavi,
 quidvis me potius perpessurum, quam ex Italia me
 ad bellum civile exiturum? Quid ergo accidit, cur
 consilium mutarem? nonne potius omnia, ut in sen-
 tentia permanerem? Credas hoc mihi velim, quod
 puto te existimare, ex his miserijs nihil aliud me que-
 rere, nisi ut homines aliquando intelligant, me nihil
 maluisse, quam pacem: ea desperata nihil tam fugisse,
 quam arma civilia. Huius me constantia puto fore,
 ut nunquam poeniteat. Etenim memini in hoc genere
 glo-

gloriarī solitū esse familiarem nostrū Hortensū,
quod nunquā bello ciuili interfūisset. Hoc nostra laus
erit illustrior, quod illi tribuebatur ignauia: de nobis
id existimari posse non arbitror. Nec me ea terrent,
quae mihi à te ad timorem fidissime atq; amantissime
proponuntur. Nulla est enim acerbitas, quae non om-

27. nibus hac orbis terrarum perturbatione [b] im-
pendere videatur: quam quidem ego à Republica,
meis priuatis & domesticis incommodis libentissime,
vel istis ipsis, quae tu me mones, vt caueā, redemissim.
Filio meo, quem tibi carum esse gaudeo, si erit vlla
Respub. satis amplū patrimonium relinquam memo-
riam nominis mei: sin autem nulla erit: nihil accidet
ei separatim à reliquis ciuibus. Nam quod rogas, vt
respiciam generum meum adolescentem optimū mi-
hiq; carissimū: an dubitas, cum scias quanti cum il-
lum, tum vero Tulliam meam faciam, quā ea me cu-
ra vehementissime sollicitet? & eo magis, q̃ in com-
munibus miserijs hac tantum oblectabar specul. Do-
labellam meum, vel potius nostrum, videbam fore ab
ijs molestijs, quas liberalitate sua contraxerat, liberū.
Velim queras, quos ille dies sustinuerit, in vrbe dum
fuit, quam acerbos sibi, quam mihi ipsi socero non ho-
nestos. Itaq; ego neq; hunc Hispaniensem casum ex-
pecto, de quo mihi exploratum est ita esse, vt scribis:
nec quicquam astute cogito. Si quando erit ciuitas,
erit profecto nobis locus: sin autem non erit, in eaf-
dem solitudines tu ipse (vt arbitror) venies, in quibus
nos consedissee audies. Sed ego fortassis vaticinor:
& hac omnia meliores habebunt exitus. Recordor
enim desperationes eorum, qui senes erant adolescen-
te me. Eos ego fortasse nunc imitor, & vtor atatis

E 2

vicio

vitio. Velim ita sit. Sed tamen togam ~~pretextam~~ exiit
 Oppio, puto te audisse: nam Curtius noster de aphūm
 cogitat, sed eum infector moratur. Hæc aspersi, ut sci-
 res ma tamen in stomacho solere ridere. De Dolabel-
 la, quod scripsi, videas suadeo, tanquam si res tua aga-
 tur. Extremum illud erit, nos nihil turbulenter, nihil
 [a] temere faciemus. Te tamen oramus, quibuscumq; 28.
erimus in terris, ut nos liberosq; nostros ita tueare, ut
amicitia nostra & tua fides postulabit. Vale.

M. T. C. CANINIO SALV-
 STIO PROPÆTORI,

27

S. P. D.

LITERAS A TE MIHI STA-
 16

tor tuus reddidit Tarfi ad XVI. Calend. Sextileis. His
 ego ordine, ut videris velle, respondebo. De successore
 meo nihil audiui, nec ququam fore arbitror. Quin
 ad diem decedam, nulla causa est, præsertim sublato
 metu Parthico. Commoraturum me nusquam sane
 arbitror. Rhodum Ciceronum causa puerorum accef-
 surum puto, neq; id tamen certam. Ad urbem velim
 quamprimum venire, sed tamen iter meum Reip. &
rerum urbanarum ratio gubernabit. Successor tuus
 non potest ita maturare villo modo, ut tu me in Asia
 possis conuenire. De rationibus referendis non erat in-
 commodum te nullam referre, quam tibi scribis à Bi-
 bulo fieri potestatem: sed id vix mihi videris per legē
 Iuliam facere posse, quam Bibulus certa quadam ra-
 tione non seruat, tibi magnopere seruandam censeo.
Quod scribis Apamea presidium deduci non oportuif-
se, videbam idem ceteros existimare, molesteq; fere-
 bam,

bam, de ea re minus commodos sermones maleuolorum fuisse. Parthi transferint, nec ne, prater te, video dubitare neminem: itaq; omnia presidia, quae magna & firma paraueram, commotus hominum nō dubio sermone, dimisi. Rationes mei questoris nec verum fuit me tibi mittere, nec tum erant confectae:
 28. eas nos Apameae deponere cogitabamus. [b] De praeda mea prater questores vrbānos, id est, populum Romanum, Teruncium ne attigit, nec tacturus est quisquam. Laodiceae me praedes accepturum arbitror omnis pecuniae publicae, ut & mihi & populo cautum sit sine vecturae periculo. Quod scribis ad me de drachmis CCCCLIII, nihil est quod in isto genere cuiquam possim commodare. Omnis enim pecunia ita tractatur, ut praeda a praefectis: quae autem mihi attributa est, a Questore curetur. Quod queris, quid existimem de legionibus, quae decretae sunt in Syriam: antea dubitabam venturae ne essent, nunc mihi non est dubium, quin si antea auditum erit ocium esse in Syria, venturae non sint. Marium quidem successorem tarde video esse venturum, propter quod senatus ita decreuit, ut cum legionibus iret. Vni epistolae respondi: venio ad alteram. Petis a me, ut Bibulo te quam diligentissime commendem: in quo mihi voluntas non deest, sed locus videtur esse tecum expostulandi. Solus enim tu ex omnibus, qui cum Bibulo sunt, certiores me nunquam fecisti, quam valde Bibuli voluntas a me sine causa abhorreret. Permulti enim ad me detulerunt, cum magnus Antiochie metus esset, & magna spes in me, atque in exercitu meo, solitum dicere, quidvis se perpeti malle, quam videri exuisse auxilio meo, quod ego

officio quaestorio adductum te, reticere de praetore tuo non moleste ferebam : quanquam quemadmodum tractare, audiebam. Ille autem, cum ad Thermum de Parthico bello scriberet, ad me literam nunquam misit, ad quem intelligebat eius belli periculum pertinere. Tantum de auguratu filij sui scripsit ad me : in quo ego misericordia [a] commotus, & quod 29.
semper amicissimus Bibulo sui, dedi operam, ut equam humanissime scriberem. Ille si omnibus est maleuolus (quod nunquam existimaui) minus offendor in me : si a me est alienior, nihil tibi litera mea proderunt. Nam ad senatum, quas Bibulus literas misit, in his, quod mihi cum illo erat commune, sibi soli attribuit : se ait curasse, ut cum quaestu populi pecunia permutaretur : quod autem meum erat proprium, ut alarijs Transpadanis uti negarem, id etiam populo se remisisse scribit : quod vero illius erat solius, id mecum communicat : equitibus auxiliarijs egere se inquit, cum amplius frumenti postularem. Illud vero pusilli animi, & ipsa maleuolentia ieiuni atq; inanis, quod Ariobarzanem, quem senatus per me regem appellauit, mihiq; commendauit, iste in literis non regem, sed regis Ariobarzani filium appellat. Hoc animo qui sunt, deteriores sunt rogati. Sed tibi morem gessi : literas ad eum scripsi : quas cum acceperis, facies quod uoles. Vale.

M. T. C. IMPERATOR, Q. THER-
MO PROCVRATORI,

28

S. P. D.

OFFICIUM MEVM ERGA
Rhodonem, cateraq; mea studia, qua tibi ac tuis praestiti,

stiti, tibi homini gratissimo grata esse vehementer gaudeo: mihi scito indies maiori curae esse dignitatem tuam: quae quidem à te ipso integritate & clementia tua sic amplificata est, ut nihil addi posse videatur. Sed mihi magis magisque, quotidie de rationibus tuis cogitanti, placet illud meum consilium, quod initio Aristoni nostro, ut ad me venit, [b] grauis te ostendi suscepturum inimicitias, si adolescens potens & nobilis à te ignominia affectus esset: & hercle sine dubio erit ignominia: habes enim neminem honoris gradu superiore. Ille autem, ut omittam nobilitatem, hoc ipso vincit viros optimos, hominesque innocentissimos legatos tuos, quod & quaestor est & quaestor tuus. Nocere tibi iratum neminem posse perspicio: sed tamen tres fratres summo loco natos, promptos, non indisertos, te nolo habere iratos, iure praesertim quos video deinceps tribunos plebis per triennium fore. Tempora autem Reipub. qualia futura sint, quis scit? mihi quidem turbulenta videntur fore. Cur ergo te velim incidere in terrores tribunitios? praesertim cum sine cuiusquam reprehensione legatis Quaestorū possis anteferre, qui si dignum se maioribus suis praeberit, (ut spero & opto) tua laus ex aliqua parte fuerit: sin quid offenderit, sibi totum, nihil tibi offenderit. Quae mihi veniebant in mentem, quae ad te pertinere arbitrabar, quod in Ciliciam proficiscebam, existimaui me ad te oportere scribere, Tu quod egeris, id velim dii approbent. Sed si me audies, vitabis inimicitias, & posteritatis ocio consules. Vale.

M. T. C. IMPERATOR, C. CAELIO

L. FILIO, S. P. D. 29

E 4

Cum

habui

CUM OPTATISSIMUM NVN-
 cum accepissem, te mihi questorē obtigisse, eo iucun-
 diorem mihi eam ^{forte} sperabam fore, quo diutius in
 provincia mecum fuisset. Magni enim videbatur in-
 teresse ad eam ^{peruenire} necessitudinem, [a] quam nobis fors
 tribuisset, consuetudinem quoque, accedere. Postea, cum
 mihi neg, à te ipso, neg, ab ullo alio de aduentu tuo
 scriberetur, verebar, ne id ita caderet, quod etiam
 nunc vereor, ne ante, quam tu in provinciam venis-
 ses, ego de provincia discederem. Accepi autem à
 te missas literas in provincia, cum essem in castris,
 ad duodecimum Calend. Quintileis, scriptas huma-
 nissime, quibus facile & officium & ingenium tuum
 perspicui possit: sed neg, unde, neg, quo die data essent,
 aut quo tempore te expectarem, significabam: nec
 is qui attulerat, à te acceperat, ut ex eo scirem,
 quo ex loco, & quo tempore essent datae. Quae cum
 essent incerta, existimaui tamen faciendum esse, ut ad
 te statores meos & listores cum literis mitterem;
 quas si satis opportuno tempore accepisti, gratissimū
 mihi feceris, si ad me in Ciliciam quam primum ve-
 neris. Nam quod ad me Curius consobrinus tuus (ut
 scis) mihi maxime necessarius, quod item C. Virgi-
 nius, propinquus tuus familiarissimus noster de te ac-
 curatissime scripsit, valet id quidem apud me mul-
 tum, sicut debet hominum amicissimorum diligens
 commendatio: sed tuae literae de tua praesertim digni-
 tate & de nostra coniunctione, maximi sunt apud
 me ponderis. Mihi questor optatior obtingere ne-
 mo potuit. Quamobrem, quaecunque à me orna-
 menta in te proficiuntur, ~~clabur~~ ^{clabur} ~~ha~~ ^{ha}, ut omnes in-
 telligant, me habitam esse rationem tuae maiorum-
 que

solum Pallada, sed etiam Appiada nominabo. Ciliæ
 libertus tuus antea mihi minus fuit notus, sed ut mihi
à te reddidit literas plenas & amoris & officij iurisci-
ce ipse suo sermone subsecutus est humanitatem lite-
rarum [a] tuarum. Lucunda mihi eius oratio fuit, 31.
 cum de animo tuo, cum de sermonibus, quos de me
 habes quotidie, mihi narraret. ^{id est, ut ait, ut ait, ut ait} Quid quæris? Blandus
 factus est mihi familiaris, ita tamen, ut Phanium val-
 de sim desideraturus quem cum Romam remittes,
 quod (ut putabamus) celeriter eras facturum, omnib.
 ei de rebus, quas agi, quas curari à me volest, manda-
 ta des velim. L. Valerium Iurisconsultum valde tibi
 commendò, sed etiam, si non esset iurisconsultus.
 Melius enim ei cauere volo, quàm ipse, alijs solet. Valde
 hominem diligo: est ex meis domesticis atq; intimis
 familiaribus: omnino tibi agit gratias: sed idem scri-
 bit, meas literas maximum apud te pondus habituras.
 Id enim ne fallat, te etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. C. PROCONSUL APPIO
 PVLCHRO IMPERAT.

S. P. D.

31

Bah. Calvini
 CVM ET CONTRA VOLVN-

*in an-
 tere*
 tatem meam, & præter opinionem accidisset, ut mihi
seu imperio in provinciam proficisci necesse esset: in
multis & varijs molestijs, cogitationibusq; meis, hæc
una consolatio occurrebat, quod neq; tibi amicior,
 quam ego sum quisquam posset succedere: neq; ego
 ab vllò provinciam accipere, qui mallet eam mihi
 quam maxime aptam explicatamq; tradere. Quod si
tu quog; eandem de mea voluntate erga te spem ha-
 bes,

bes, ea te profecto nunquam faller. A te maximo-
 pere pro nostra summa coniunctione, tuag, singu-
 lari humanitate etiam atq, etiam peto & queso, vt //
 31. quibuscumq, rebus poteris, (poteris autem [b] pluri-
 mis) prospicias, & consulas rationibus meis. Vides ex
 senatusconsulto prouinctam esse habendam: si eam
 (quoad eius facere potueris) quam expeditissimam
 mihi tradideris, facilius erui mihi quasi decursus mei
 temporis. Quid in eo genere efficere possis, tui con-
 silij est. Ego te, quod tibi veniet in mentem mea in-
 teresse, valde rogo. Pluribus verbis ad te scriberem.
 si aut tua humanitas longiorem orationem expecta-
 ret: aut id fieri nostra amicitia pateretur: aut res
 verba desideraret, ac non pro se ipsa loqueretur. Hoc
 velim tibi persuadeas, si rationibus meis prouisum à te
 esse intellexero, magnam te ex eo & perpetuam vo-
 luptatem esse capturum. Vale.

Consequenter

Hoc est argumentum

Conclusio

M. T. C. APPIO PVLCHRO

S. P. D.

32

22 Maii
 ANX I. CALENDAS IUNIAS

Brundisium cum venissem, Qu. Fabius legatus tuus
 mihi praesto fuit, eaq, me ex tuis mādatis monuit, quae
 non modo mihi, ad quem pertinebant, sed vniuerso
 senatui venerant in mentem, praesidio firmiori opus es-
 se ad istam prouinciam. Censebant enim omnes fe-
 re, vt in Italia supplementum meis & Bibuli legio-
 nibus scriberetur. Id cum Sulpitius consul passurum
 se negaret, multa nos quidem quæsti sumus: sed tan-
 tus consensus senatus fuit, vt mature profiscisceremur,
 parendum vi fuerit: itaque fecimus. Nunc quod à te
 peti

petij literis ijs, quas Roma tabellarijs tuis dedi, velim
 tibi cura sit, vt quæ successorî coniunctissimo & ami-
 cissimo commodare potest is, qui prouinciam tradit,
 ea pro nostra constantissima voluntate erga te, cura
 ac diligentia tua complectare, vt [a] omnes intelli- 32.
 gant, nec me beneuolentiori cuiquam succedere, nec
 te amicioi potuisse prouinciam tradere. Ex ijs lite-
 ris, quarum ad me exemplum misisti, quas in sanatu
ad Paulum recitari voluisti, sic intellexeram, permultos a te mi-
 lites esse dimissos: sed mihi Fabius idem demonstra-
 uit, id te cognasse facere, sed cum ipse a te discede-
 ret, integrum militum numerum fuisse. Id si ita est,
 pergratum mihi feceris, si istas exiguas copias, quas
 habuisti, quam minimum imminueris: qua de re se-
 natuſconsulta quæ facta sunt, ad te missa esse arbi-
 tror. Equidem pro eo, quanti te facio, quicquid fe-
 ceris, approbabo. Sed te quoque confido ea esse factu-
 rum, quæ mihi intelliges maxime esse accommodata.
 Ego C. Pontinum legatum meum Brundisij expe-
 ctabam: eumque ante Calenda Iulias Brundisium
 venturum arbitror: Qui cum venerit, cum pri-
 mum nauigandi nobis facultas data erit, eum utemur.
 Vale.

M. T. C. APPIO PULCRO

33

S. P. D.

habui PRIDIE NONAS IUNII, CVM
 essem Brundisij, literas tuas accepi: quibus erat scri-
 ptum, te L. Clodio mandasse, quæ illum loqui mecum
 velles. Eum sane expectabam, vt ea, quæ a te asser-
 ret, quamprimum cognoscerem. Meum studium er-
 ga te

ga te & officium, tametsi multis iam rebus spero tibi esse cognitum, tamen in ijs maxime declarabo, quibus plurimum significare potero, tuam mihi existimationem, & dignitatem carissimam esse. Mihi & Q. Fabius Virgilianus, & C. Flaccus, L. filius, & diligentissime M. Octavius Cn. filius demonstravit, me a te plurimi fieri: [b] quod egomet plurimis argumentis iam antea indicaram, maximeq; illo libro augurali, quem ad me amantissime scriptum, suavisimum misisti. Mea in te omnia summa necessitudinis officia constabunt. Nam cum te ipsum, ex quo tempore tu me diligere cepisti, quotidie pluris feci, tum accesserunt etiam coniunctiones necessariorum tuorum: duos enim tuarum atatum plurimi facio, Cn. Pompeium filiae tuae socerum, & M. Brutum generum tuum: Collegijq; coniunctio, praesertim tam honorifice a te approbata, non mediocrem vinculum mihi quidem attulisse videtur ad voluntates nostras copulandas. Sed si Clodium conuenero, ex illius sermone ad te scribam plura: & ipse operam dabo, te ut quamprimum videam. Quod scribis tibi manendi causam eam fuisse, ut me conuenires, id mihi, ~~me~~ ^{ne} mentiar, gratum est. Vale.

M. T. C. APPIO PVLERO

S. P. D.

34

TRALLEIS VENI, AD XIII.

Calend. Sextileis: ibi mihi praesto fuit L. Lucius cum literis mandatis, ~~quo~~ ^{quo} quidem homine neminem potuisti, nec mihi amiciorem, nec (ut arbitror) ad ea cognoscenda, quae scire volebam, aptiorem, prudentio-

remite

habui

remue mittere. Ego autem & tuas literas legi-
benter & audiui Lucilium diligenter. Nunc quoni-
am & tu ita sentis (scribis enim quae de nostris of-
ficijs, ego ad te scripseram, etsi tibi incunda fue-
runt, tamen quoniam ex alto repetita sunt, non ne-
cessaria te putasse, & reuera confirmata amicitia,
& perspecta fide, commemoratio officiorum super-
uacanea est) eam partem orationis [a] pratermit-
tam: tibi tamen agam, ut debeo, gratias. Animad-
uerti enim, & didici ex tuis literis, te omnibus in re-
bus habuisse rationem, ut mihi consuleres, restituere-
que & preparares quodammodo omnia, quo mea ra-
tio facilius & solutior esse posset. Hoc tuum officium
cum mihi gratissimum dicam, sequitur illud, ut te
existimare velim, mihi magna cura fore, atque esse
iam, primum, ut ipse tu, tuque omnes, denique etiam
ut reliqui scire possint, me tibi esse amicissimum. Quod
quibus adhuc non satis perspectum est, id mihi nolle
magis hoc animo nos esse, quam non intelligere, vi-
dentur. Sed profecto intelligent, neque enim obscu-
ris personis, nec paruis in causis res agetur. Sed hoc
fieri melius, quam dici aut scribi volo. Quod itine-
rum meorum ratio te nonnullam in dubitationem vi-
detur adducere, visurusne me sis in prouincia: ea res
sic se habet: Brundisii cum loquerer, cum Phania li-
berto tuo, veni in eum sermonem, ut dicerem, libenter
me ad eam partem prouinciae primum esse venturum,
quo te maxime velle arbitrarer: tunc mihi ille di-
xit, classe te velle decedere: perfore accommoda-
tum tibi, si ad Sidam, maritimam partem prouinciae,
nauibus accessissem: dixi me esse facturum, itaque
fecissem, nisi mihi L. Clodius noster Corcyra dixis-
set,

set, minime id esse faciendum: te Laodicea fore ad
meum aduentum. Erat id mihi multo breuius, mul-
tog, commodius, cum praesertim te ita malle arbitra-
rer. Tua ratio postea est commutata. Nunc quid fieri
possit, in facili me statues: ego tibi meum consilium
exponam. Pridie Calendas Sextileis puto me Laodi-
cea fore: ibi per paucos dies, dum pecunia accipitur,
33. [b] que mihi ex publica permutatione debetur,
commorabor. Deinde, iter faciam ad exercitum, ut
circiter Idus Sextileis putem me ad Iconium fore.
Sed si quid nunc me fallit in scribendo (procul enim
absum ab re ipsa, & locis) simul ac progredi coepero,
quam celerrimis literis faciam, ut tibi nota sit omnis
ratio dierum atq, itinerum meorum. Oneris tibi im-
ponere nec audeo quicquam, nec debeo. Sed quod
tuo commodo fieri possit, vtriusq, nostrum magni in-
terest, prius ut te conueniam, quam decedas. Quam
facultatem si quis casus eripuerit, mea tamen in te
omnia officia constabunt, non secus ac si te vidissem.
Tibi de nostris rebus nihil sum ante mandaturus per
literas, quam desperaro coram me tecum agere pos-
se. Quod te a Scauola petuisse dicis, ut dum tu abesses
ante aduentum meum, prouincia praeset: eum ego
Ephesi vidi, fuitq, mecum familiariter triduum illud,
quod ego Ephesi commoratus sum: nec ex eo quic-
quam audiui, quod sibi a te mandatum diceret. Sane
vellem potuisset obsequi voluntati tuae: non enim ar-
bitror noluisse. Vale.

M. T. C. APPIO PVLERO

S. P. D.

35

Cum

Pabui

CUM MEVM FACTVM CUM
 tuo comparo, etsi non magis mihi saueo in nostra ami-
 citia tuenda, quam tibi: tamen multo magis meo fa-
 cto delector, quam tuo. Ego enim Brundisij que-
 siui ex Phania, cuius mihi videbar & fidelitatem er-
 ga te perspexisse, & nosse locum, quem apud te iste te-
 neret: quam in partem prouincia maxime putaret te
 velle, vt succedendo primum venirem. Cum ille mihi
 respondisset, nihil me tibi gratius facere posse, 34
 quam si ad Sidam nauigassem: etsi minus dignitatis
 habebat ille aduentus, & ad multas res mihi minus
 erat aptus, tamen ita me dixi esse facturum. Idem ego
 cum L. Clodium Corcyra conuenissem, hominem ita
 tibi coniunctum, vt mihi, cum illo cum loquerer, te-
 cum loqui viderer: dixi ei, me ita facturum esse, vt in
 eam partem, quam Phania rogasset, primum venirem.
 Tunc mihi ille cum gratias egisset, magnopere à me
 petiuit, vt Laodiceam protinus irem: te in prima pro-
 uincia velle esse, vt quam primum decederes: quin-
 nisi ego successor essem, quem tu cuperes videre, te
 antea, quam tibi successum esset, decessurum fuisse:
 + quod quidem erat consentaneum cum is literis, quas
 ego Romæ acceperam, ex quibus perspexisse mihi vi-
 debar, quam festinares decedere. Respondi Clodio
 me ita esse facturum, ac multo quidem libentius,
 quam si illud esset faciendum, quod promiseram Pha-
 nia. Itaq; & consilium mutavi: & ad te statim mea
 manu scriptas literas misi: quas quidem ex tuis lite-
 ris intellexi satis mature ad esse perlatas. Hoc ego
 meo facto valde delector: nihil enim potuit fieri a-
 mantius. Considera nunc vicissim tuum. Non mo-
 do ibi non fuisti, vbi me quam primum videre posses,
 sed eo

(7)

sed eo discessisti, quod ego te ne persequi quidem possim
 triginta diebus, qui tibi ad decedendum lege (ut opmor)
 Cornelia constituti essent: ut tuum factum illis, qui quo
 animo inter nos simus, ignorant, alieni hominis (ut le-
 uissime dicam) & fugientis congressum: meum vero
 coniunctissimi & amicissimi esse videatur. At mihi ta-
 men ante, quam in provinciam venissem, reddita sunt
 34. a te [b] litera: quibus etsi te Tarsum proficisci de-
 monstrabas, tamen mihi non dubiam spem mei con-
 ueniendi afferebas: cum interea, credo equidem, ma-
 leuoli homines (late enim patet hoc viciium, & est in
 multis) sed tamen probabilem materiam nacti sermo-
 nis, ignari meae constantia, conabantur, alienare a te
 voluntatem meam, qui te forum Tarsi agere, statuere,
 multa decernere, iudicare dicerent, cum posses iam
 suspicari tibi esse successum: quae ne ab ijs quidem fieri
 solerent, qui breui tempore sibi successum iri putaret.
 Horum ego sermone non mouebar: quin etiam (credas
 mihi velim) si quid tu ageres, leuari me putabam mo-
 lestia: & ex annua prouincia, quae mihi longa videre-
 tur, prope iam vndecim mensium prouinciam factam
 esse gaudebam, si absenti mihi vnius mensis labor de-
 tractus esset. Illud (vere dicam) me mouet, in tanta
 militum paucitate abesse treis cohortes, quae sunt ple-
 nissimae, nec me scire, vbi sint. Molestissime autem fero,
 quod te vbi visurus sim, nescio: eoque ad te tardius scripsi,
 quod quotidie te ipsum expectabam: cum interea ne
 literas quidem vllas accepi, quae me docerent, quid
 ageres, aut vbi te visurus essem. Itaque virum fortem,
 mihiq; imprimis probatum Antonium praefectum euo-
 catorum misi ad te, cui si tibi videretur, cohortes tra-
 deres: ut dum tempus anni esset idoneum, aliquid ne-

#

✱

F

gocj

gocij ^{gerere} ~~generis~~ possem. In quo tuo consilio ut me sperarem esse vsurum, & amicitia nostra & litera tua fecerant: quod ne nunc quidem despero. Sed plane quando, aut ubi te visurus sim, nisi ad me scripseris, ne suspicari quidem possum. Ego, ut me [a] tibi amicissimum esse & equi & iniqui intelligant, curabo. De tuo in me animo iniquis secus aestimandi videris non nihil loci dedisse: id si correxeris, mihi valde gratum erit. Et ut habere rationem possis, quo loco me salua lege Cornelia conuenias, ego in prouinciam veni pridie Calend. Sextilis, iter in Ciliciam facio per Capadociam: castra moui ab Iconio pridie Calendas Septembris. Nunc tu & ex diebus et ex ratione itineris, si putabis me esse conueniendum, constitues, quo loco id commodissime fieri possit, & quo die. Vale.

M. T. C. SALVTEM DICIT
36 APPIO PVLCHRO.

PLVRIBVS VERBIS AD TE scribam, cum plus ocij nactus ero. Hec scripsi subito, cum Bruti pueri Laodicea me conuenissent, & se Romam properare dixissent. Itaque nullas us, praeterquam ad te & ad Brutum dedi literas. Legati Apameani mihi volumen a te plenum querela inquisita reddiderunt, quod eorum adificatione literis meis impedisset. Eadem epistola petebas, ut eos quamprimum, ne in hyemem inciderent ad facultatem adificandi liberarem: & simul peracute querebare, quod eos tributa exigere vetarem prius, quam ego re cognita permissem: genus enim quoddam fuisse impediendi, cum ego cognoscere non possem, nisi cum ad hyemem me

ex Cis

ex Cilicia recepissem. Ad omnia accipe & cognosce
 aequitatem expostulationis tuæ. Primum, cum ad me
 aditum esset ab ijs, qui dicerent à se intolerabilia tri-
 buta exigì: quid habuit iniquitatis, me scribere, ne
 39. facerent, antequam ego rem causamq; [b] co-
 gnoscerem? Nam poteram, credo, ante hyemem:
 sic enim scribis, quasi vero ad cognoscendum ego ad
 illos, non illi ad me venire debuerint. Tam longe in-
 quis? quid, cum dabas ijs literas, per quas mecum
 agebas, ne eos impedirem, quo minus ante hyemem
 edificarent, non eos ad me venturos arbitrabare?
 Tametsi id quidem fecerunt ridicule: quas enim lite-
 ras afferebant, ut opus æstate facere possent, eas mihi
 post brumam reddiderunt. Sed scito, & multo plu-
 reis esse, qui de tributis recusent, quam qui exigì
 velint, & me tamen, quod te velle existimem, esse
 facturum. De Apameanis hæc enus. A Pausania Len-
 tuli liberto, ac Cæsonio audiui, cum diceret, te se-
 cum esse questum, quod tibi obuiam non prodissem.
 Scilicet contemsi te: nec potest fieri me quicquam
 superbius. Cum puer tuus ad me secunda fere vigilia
 venisset, isque te ante lucem Iconium mihi ventu-
 rum nunciasset, incertumq; vtra via, cum essent due:
 altera Varronem tuum familiarissimum, altera. Qu-
 leptam præfectum fabrum meum tibi obuiam misi,
 mandauitq; vtrig; eorum, ut ante ad me excurrerent,
 ut tibi obuiam prodire possem. Currens Lepta ve-
 nit, mihiq; nunciauit, te iam castra prætergressum
 esse: confestim Iconium veni: cætera iam tibi nota
 sunt. An ego tibi obuiam non prodirem? primum Ap-
 pio Claudio? deinde, Imperatori? deinde, more ma-
 iorum? deinde, quod caput est, amico? præsertim

rum in isto genere multo etiam ambitiosius facere so-
 leam, quam honos meus & dignitas postulat. Sed hac
 hactenus. Illud idē Pausania dicebat te dixisse. Quid?
 Appius Lentulo, Lentulus Appio processit obuiam,
 [a] Cicero Appio noluit? Quæso, etiam ne tu has 36.
 ineptias, homo (mea sententia) summa prudentia,
 multa etiam doctrina, plurimq; rerum usu, addo vrba-
 nitatem, quæ est virtus, vt Stoici rectissime putant:
 vllam Appietatem & Lentulitatem valere apud me
 plus, quam ornamenta virtutis existimas? Cum ea
 consecutus nondum eram, quæ sunt hominum opinio-
 nibus amplissima, tamen ista vestra nomina nunquam
 sum admiratus: viros eos qui ea vobis reliquissent,
 magnos arbitrabar. Postea vero, quam ita & cæpi &
 gessi maxima imperia, vt mihi nihil neg. ad honorem,
 neg. ad gloriam acquirendam deesse putarem: supe-
 riorem quidem nunquam, sed parem vobis me speravi
 esse factum. Nec mehercule aliter vidi existimare vel
 Cn. Pompeium, quem omnibus, qui vnquam fuerunt,
 vel P. Lentulum, quem mihi ipsi antepono. Tu si
 aliter existimas, nihil errabis, si paulo diligentius, vt
 quid sit ἔργον, quid sit δόξα, intelligas: & si A-
 thenodorus Sandonis filius quid de his rebus dicat, at-
 tenderis. Sed vt ad rem redeam, me tibi non ami-
 cum modo, verum etiam amicissimum existimes ve-
 lim: profecto omnibus meis officiis efficiam, vt ita es-
 se, vere possis iudicare. Tu autem si id agis, vt minus
 mea caussa, dum ego absūm, debere videaris, quam
 ego tua laborarim: libero te ista cura. καὶ εὐοίηε ἡ
 ἀδελφὴ οἶκε μὲ τιμῆσαι, μέλιστα δὲ μνηστὴρ ἑὸς. Si
 autem natura es φιλότιμος, illud non perficies, quo
 minus tua caussa velim: hoc assequere, vt in quam
 partem

partem accipias, minus laborem. Hac ad te scripsi liberius, fretus conscientia officij mei, beneuolentiaq,
 36. [b] ^{quantum a me certo iudicio susceptam, quod tu vo-}
 les, conseruabo. Vale.

M. T. C. SALVTEM DICIT
 APPIO PVLCHRO.

37

ETSI QUANTVM EX LITE-

ris tuis intelligere potui, videbam te hanc epistolam, cum ad urbem esses, esse lecturum, refrigerato iam leuissimo sermone hominū prouincialium: tamen cum tu tam multis verbis ad me de improborum oratione scripsisses, faciendum mihi putauī, ut tuis literis breui responderem. Sed prima duo capita epistolae tuae tacita mihi quodammodo relinquenda sunt. Nihil enim habent, quod aut definitum sit, aut certum, nisi me vultu & taciturnitate significasse tibi non esse amicum, idq; pro tribunali cum aliquid ageretur, & non nullis in conuiuijs intelligi potuisset. Hoc totum nihil esse, possem intelligere: sed cum sit nihil, nec quid dicatur quidem intelligo. Illud quidem scio, meos multos, & illustres, & ex superiore, & ex aequo loco sermones habitos cum tua summa laude, & cum magna significatione nostrae familiaritatis, ad te fere potuisse deferri. Nam quod ad legatos attinet, quid à me fieri potuit aut elegantius aut iustius, quam ut sumtus egentissimarum ciuitatum minuerem, sine vlla immi-
 37. runt, sumtus decerni [a] legatis nimis magnos cum
 F 3 soluen-

soluendo ciuitates non essent. Hic ego multa simul cogitavi, primum te hominem, non solum sapientem, verum etiam (ut nunc loquimur) urbani, non arbitraber genere isto legationum delectari: idque me arbitror Synnadis pro tribunali multis verbis disputasse. Primum Appium Claudium senatui, populoque Romano non Myndensium testimonio (de ea enim ciuitate mentio facta est) sed sua sponte esse laudatum. Deinde me ista vidisse multis accidere, ut eorum causa legationes Romam venirent: sed his legationibus non meminisse ullum tempus laudandi, aut locum dari: studia mihi eorum placere, quod in te bene merito grati essent: consilium totum videri minime necessarium. Si autem vellent declarare in eo officium suum, laudaturum me: si quis suo sumtu functus esset officio, concessurum, si legitimo: non permissurum, si infinito. Quid enim reprehendi potest, nisi quod addis, visum esse quibusdam, edictum meum, quasi consulto ad istas legationes impediendas esse accommodatum? Iam vero non tantum mihi videntur iniuriam facere quod qui hac disputant, quam is, cuius aures, ad hanc disputationem patent. Roma composui edictum, nihil addidi, nisi quod publicani me rogarent, cum Samum ad me venissent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. Diligentissime scriptum caput est, quod pertinet ad minuendos sumtus ciuitatum, quo in capite sunt quedam noua, salutaria ciuitatibus, quibus ego magnopere delector. Hoc vero, ex quo suspitio nata est, me exquisisse aliquid, in quo te offenderem, translatum est. Neg enim eram tam desipiens, ut priuata rei causa legari [b] putarem, qui & tibi non priuato, & pro re non

non priuata sua, sed publica, non in priuato, sed in publico orbis terra consilio, id est, in senatu, ut gratias agerent, mittebantur: neque etiam cum edixi, ne quis inuissu meo profiscisceretur, exclusi eos, qui me in castra, & qui trans Taurum persequi non possent. Nam id est maxime in tuis literis irridendum. Quid enim erat, quod me persequerentur in castra, Taurumne transirent? cum ego Laodicea usque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum diocesum, quæ cis Taurum sunt, omniumque earum ciuitatum magistratus, legationesque conuenirent. Nisi forte postea coeperunt legare, quam ego Taurum transgressus sum, quod certe ita non est. Cum autem Laodicea, cum Apamea, cum Synnada, cum Philomeli, cum Iconiis essem, quibus in oppidis omnibus commoratus sum, omnes iam istius generis legationes erant constituta. Atque hoc tamen te scire volo, me de isto sumtu legationum aut minuendo aut remittendo decreuisse nihil, nisi quod principes ciuitatum me postulassent, ne in venditionem tributorum, & illam acerbissimam exactionem (quam tu non ignoras) capitum atque officiorum inducerentur sumtus minime necessarij. Ego autem cum hoc suscepissem, non solum iusticia, sed etiam misericordia adductus, ut leuarem miseris perditas ciuitas, & perditas maxime per magistratus suos, non potui in illo sumtu non necessario negligens esse. Tu, cum istiusmodi sermones ad te delati de me sunt, non debuisti credere. Si autem hoc genere delectaris, ut quæ tibi in mentem veniant, alijs attribuas, 38. genus sermonis inducis in amicitiam minime [a] liberale. Ego si in provincia de tua fama detrabere unquam cogitasset, non ad generum tuum Lentulum,

lum, neq, ad libertum tuum Brundisij, neq, ad præfectum fabrum Corcyra, quẽ in locum me venire velles, retulissẽ. Quare potes, doctissimis hominib. auctoribus, quorum sunt de amicitia gerenda præclarissime scripti libri, genus hoc totum orationis tollere :
 DISPUTANT, EGO CONTRA
 DISSEREBAM. DICEBANT, EGO
 NEGABAM. An mihi de te nihil esse dictum unquam putas ? ne hoc quidem, quod cum me Laodiceam venire voluisses, Taurum ipse transisse ? quod ijdem diebus meus conventus erat Apamea, Synnadis, Philomeli, tum Tarfi ? Non dicam plura, ne in quo te obiurgem, id ipsum videar imitari. Illud dicam, ut sentio, si ista, quæ alios loqui dicis, ipse sentis, tua summa culpa est : sin alij tecum hæc loquuntur, tua tamen, quod audis, culpa nonnulla est. Mea ratio in tota amicitia nostra constans & gravis reperitur. Quod si quis me astutiores fingit, quid potest esse incallidius, quam, cum te absentem semper defenderim : cum præsertim mihi usu venturum non arbitrarer, ut ego quoq, absens à te defendendus essem : nunc committere, ut tu iure optimo me absentem deserere posses ? Vnum genus excipio sermonis, in quo persæpe aliquid dicitur, quod te putem nolle dici : si aut legatorum tuorum quispiam, aut præsectorum, aut tribunorum militum, maledicit : quod tamen ipsum non mehercule adhuc accidit me audiente, ut aut gravius diceretur, aut impurius, quam mecum Corcyra Clodius est locutus : cum in eo genere maxime quereretur, te aliorum improbitate [b]] 38.
 minus felicem fuisse. Hos ego sermones, quod & multi sunt, & tuam existimationem, ut ego sentio,
 non

non offendunt, lacesiui vnquam, sed non valde re-
 pressi. Si quis est, qui neminem bona fide in gratiam
 putet redire posse, non nostram is perfidiam coarguit,
 sed indicat suam: simulq; non de meis peius, quam de
 te existimat. Sin autem quenquam mea instituta in
 prouincia non delectant, quadam dissimilitudine insti-
 tutorum meorum ac tuorum ladi se putat, cum vter-
 que nostrum recte fecerit, sed non idem vterq; secu-
 tus sit: hunc ego amicum habere non curo. Libera-
 litas tua vt hominis nobilissimi, latius in prouincia
 patuit. Nostra si angustior erit, & si de tua proluxa,
 beneficag; natura limabit aliquid posterior annus,
 propter quandam tristitiam temporum, non debent
 mirari homines, cum & ipse natura semper ad largi-
 endum ex alieno fuerim restrictior, & temporibus,
 quibus alij mouentur, ysdem ego mouear, me esse
 acerbum sibi, vt sim dulcis mihi. De rebus vrbanis
 quod me certiore fecisti, cum per se mihi gratum
 fuit, tum quod significasti tibi omnia mea mandata
 cura fore: in quibus vnum illud te precipue rogo, vt
 cures, ne quid mihi ad hoc negocij aut oneris accedat,
 aut temporis: Hortensiumq; nostrum collegam &
 familiarem roges, vt si vnquam mea caussa quicquam
 aut sensit aut fecit, de hac quoq; sententia bima dece-
 dat, qua mihi nihil potest esse inimicus. De nostris
 rebus quod scire vis, Tarsi Nonis Octob. Amanum
 versus profecti sumus. Hæc scripsi postridie eius diei,
 dum castra haberem in agro Mosestia. Si quid ege-
 ro, scribam ad te: neq; domum vnquam ad meos li-
 teras. [a] mittam, quin adiungam eas, quas tibi
 reddi velim. De Parthis, quod quæris, fuisse nullos
 puto. Arabes qui fuerunt admisso Parthico ornatu

dicuntur omnes reuertisse. Hostē esse in Syria negant
vllum. Tu velim ad me quam sepius & de tuis re-
bus scribas, & de meis, & de omni Reipublica statu,
de quo sum sollicitus eo magis, quod ex tuis literis co-
gnoui, Pompeium nostrum in Hispaniam iturū. Vale.

M. T. C. APPIO PVLCHRO

38

S. P. D.

VIX TANDEM LEGI LITE-
ras dignas Appio Claudio, plenas humanitatis, officij
diligentia. Aspectus videlicet vrbis tibi tuam pristinam
urbanitatem reddidit. Nam quas ex itinere ante, quā
ex Asia egressus es, ad me literas misisti, vnas de lega-
tis a me prohibitis proficisci: alteras de Apameorum
edificatione impedita, legi perinuitus, Itaq; conscien-
tie meae constantis erga te voluntatis rescripsi tibi sub-
iratus. Iis vero literis lectis, quas Philotimo liberto
meo dedisti, cognoui intellexiq; in prouincia multos
fuisse, qui nos, quo animo inter nos sumus, esse nollent.
Ad urbem vero vt accesseris, vel potius vt primum tuos
videris, cognouisse te ex ijs, qua in te absentem fide,
qua in omnibus officijs tuendis erga te obseruantia &
constantia fuisset. Itaq; quanti illud me aestimare pu-
tas, quod est in tuis literis scriptum? si quid incide-
rit, quod ad meam dignitatem pertineat, etsi vix fieri
possit, tamen te parem mihi gratiam relaturum. Tu
vero facile facies: nihil est enim, quod studio & be-
neuolentia, vel amore potius effici non possit. Ego, etsi
& ipse ita iudicabam, [b] & siebam crebro a meis 39
per literas certior: tamen maximam leticiam coe-
pi ex tuis literis de ipse minime dubia & plane ex-
plorata

plorata triumphi tui: neque vero ob eam causam,
 quo ipse facilius consequeretur, (nam id quidem ^{in re ob-}
 geio est) sed mehercule, quod tua dignitas, atque
 amplitudo mihi est ipsa cara per se. Quare quoniam
 pluris tu habes, quam ceteri, quos scias in hanc pro-
 vinciam proficisci, quod te adeunt fere omnes, si quid
 velis, gratissimum mihi feceris, si ad me simul atque
 adeptus eris, quod & tu confidis, & ego opto, literas
 miseris. Longi subselli (ut noster Pompeius appellat)
 iudicatio & mora, si quem tibi item unum, alterum-
 ue diem abstulerit (quid enim potest amplius?) tua
 tamen dignitas suum locum obtinebit. Sed si me di-
 ligis, si a me diligi vis, ad me literas, ut quamprimum
 leticia afficiar, mitto. Et velim, reliquum
 quod est promissi ac muneris tui, mihi persolvas.
 Cum ipsam cognitionem iuris augurij consequi cupio,
 tum mehercule tuis incredibiliter studiis erga me,
 muneribusq; delector. Quod autem a me tale quid-
 dam desideras, sane mihi considerandum est, quo-
 nam te remunerer potissimum genere, nam profecto
 non est meum, qui in scribendo (ut soles admirari)
 tantum industrie ponam, committere, ut in scriben-
 do negligens fuisse videar: praesertim cum id non mo-
 do negligentis, sed etiam ingrati animi crimen futu-
 rum sit: Verum haec videbimus. Illud quod pollice-
 ris, velim pro tua fide, diligentiaq; & pro nostra non
 instituta, sed iam inueterata amicitia, cures, enite-
 re, ut supplicatio nobis quam honorificentissime, quam
 primunq; decernatur. Omnino serius nisi literas,
 quam vellem, in quo cum difficultas nauigandi fuit
 odiosa [a] tum in ipsum discessum senatus inci-
 disse credo meas literas. Sed id feci adductus au-
 toritate

toritate & consilio tuo, idq; à me recte factum puto, quod non statim, vt imperator appellatus sim, sed alijs rebus additis, astutusq; confectis literas miserim. Hac igitur tibi erunt cura, quemadmodum ostendis, meq; totum, et mea, & meos commendatos habebis. Vale.

M. T. C. APPIO PVLGRO

S. P. D.

39

Rabui¹

CVM AD NOS ALLATVM ES-

set de temeritate eorū, qui tibi negocium facerent, est grauer primo nuncio commotus sum, quod nihil tam prater opinionem meam accidere potuit: tamen vt me collegi, cetera mihi facilima videbantur: quod et in teipso maximam spem, vt in tuis magnam habebam, multaq; mihi veniebant in mentem, quamobrem istum laborem tibi etiam honori putarem fore. Illud plane moleste tuli, quod certissimum & iustissimum triumphum, hoc inuidorum consilio esse tibi ereptum videbam. Quod tu si tanti facies, quanti ego semper iudicavi faciendum esse, facis sapienter, & ages victor ex inimicorum dolore triumphum iustissimum. Ego enim plane video fore nervis optis sapientiaq; tua vehementer, vt inimicos tuos poeniteat intemperantia sua. De me tibi sic, obtestans omnes deos, promitto, atq; confirmo, me pro tua dignitate (malo enim dicere, quam pro salute) hac prouincia, cui tu praefuisti: rogando deprecatoris, laborando propinqui, auctoritate cari hominis (vt spero) apud ciuitates, grauitate imperatoris suscepturum [b] officia atque parteis. Omnia volo à me & postules & expectes: vincam meis officijs cogitationes tuas. Ou. Seruilius

uilius per breuē a te mihi literas reddidit, quæ mihi
tamen nimis longæ visæ sunt. Iniuriam enim mihi fie-
ri putabam, cum rogabar. Nollem accidisse tempus,
in quo perspicere posses, quanti ego te, quanti Pom-
peium, quem vnum ex omnibus facio, ut debeo, pluri-
mi, quanti Brutum facerem: quanquam in consue-
tudinē quotidiana perspexisses, sicut perspicies: sed
quoniam accidit, si quid a me prætermisum fuerit,
commisum facinus, & admissum dedecus confitebor.
Pontinius, qui a te tractatus est præstanti ac singula-
ri fide, cuius tui beneficii sum ego testis, præstat tibi
memoriam, beneuolentiamq, quam debet: qui cum
maximis suis rebus coactus a me inuitissime decessis-
set: tamen, ut vidit tua interesse, conscendens iam
nauem Epheso Laodiceam reuertit. Talia cum te
studia videam habiturum esse, innumerabilia, plane
dubitare non possum, quin tibi amplitudini ista solici-
tudo futura sit. Si vero effeceris, ut Censor creeris,
& si ita gesseris censuram, ut & potes & debes, non
tibi solum, sed tuis omnibus video in perpetuum sum-
mo te præsidio futurum. Illud pugna & enitere, ne
quid nobis temporis prorogetur: ut, cum hic tibi sa-
tis fecerimus, istic quoq, nostram in te beneuolenti-
am nauare possimus. Quæ de hominum atq, ordinum
omnium erga te studiis scribis ad me, minime mihi
miranda & maxime iucunda acciderunt, eademq,
ad me perscripta sunt à familiaribus meis. Itaq, capio
magnam voluptatem, cum tibi, cuius ~~tibi~~ amicitia
non solum [a] ampla, sed etiam iucunda est, ea tri-
bui video, quæ debeantur: tum vero etiamnum re-
manere in ciuitate nostra studia prope omnium con-
sensu erga fortes & industrios viros, quæ mihi ipsi

una semper tributa merces est laborum et vigiliarum
 mearum. Illud vero mihi permirum accidit, tantam
 temeritatem fuisse in eo adolescente, cuius ego salutē
 duobus capitīs iudicijs summa contentione defendi, ut
 in tuis inimicijs suscipiendis obliuisceretur paroni
 omnium fortunarum ac rationum suarum, praesertim
 cum tu omnibus vel ornamentis vel praesidijs redun-
 dares, illi (ut leuissime dicam) multa deessent, cu-
 ius sermo stultus & puerilis erat iam ante ad me à
 M. Calio familiari nostro perscriptus, de quo item
 sermone multa scripta sunt abs te. Ego autem ci-
 tius ab eo, qui tuas inimicitias suscepisset, veterem
 coniunctionem diremissem, quam nouam concili-
 assem. Neg, enim de meo erga te studio dubitare
debes, neg, id est obscurum cuiquam in prouincia,
nec Romae fuit. Sed tamen significatur in tuis lite-
 ris suspicio quadam et dubitatio tua: de qua alienum
 tempus est mihi tecum expostulandi, purgandi au-
 tem mel necessarium. Vbi enim ego cuiquam lega-
 tioni fui impedimento, quo minus Romam ad laudem
 tuam mitteretur? Aut in quo potui, si te palam odi-
 sem, minus, quod tibi obesset, facere? si clam, magis
 aperte inimicus esse? Quod si essem ea perfidia, qua
 sunt ij, qui in nos hac conferunt: tamen ea stulticia
 certe non fuisset, ut aut in obscuro odio apertas in-
 micitias, aut in quo tibi nihil nocerem, summam
 ostenderem voluntatem nocendi. Adme adire quos-
 dam memini, qui [b] dicerent nimis magnos sum-
 tus legatis decerni: quibus ego non tam imperaui,
 quam censi, sumtus legatis quam maxime ad legem
 Cornelianam decernendos. Atq, in eo ipso me non
 perseverasse, testes sunt rationes ciuitatum, in quibus
 quan-

quod

quantum ~~neg~~ voluit legatis tuis datum, induxit. Te autem quibus mendacis homines leuissimi onerantur? non modo sublatus sumtus, sed etiam a procuratoribus eorum, qui iam profecti essent, repetitos & ablatos, eamq; causam multis omnino non eundi fuisse. Querere tecum atq; expostularem, nisi (ut supra scripsi) purgare me tibi hoc tuo tempore, quam accusare te mallet: idq; putarem esse rectius. Itaq; nihil de te, quod credideris de me, quamobrem non debueris credere, pauca dicam. Nam si me virum bonum, si dignum his studiis, eaq; doctrina, cui me a pueritia dedi, si satis magni animi, non minimi consilij in maximis rebus perspectum habes: nihil in me non modo perfidiosum, & insidiosum, & fallax in amicitia, sed ne humile quidem, aut ieiunum debes agnoscere: Sin autem me astutum, & occultum libet fingere: quid est, quod minus cadere in eiusmodi naturam possit, quam aut florentissimi hominis aspernari beneuolentiam, aut eius existimationem oppugnare in p[ro]uincia, cuius laudem domi defenderis: aut in ea re animum ostendere inimicum, in qua nihil obsis? aut id eligere ad perfidiam, quod ad indicandum odium apertissimum sit, ad nocendum leuissimum? Quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis essem, cum te ex fratre meo ne tunc quidem, cum tibi prope necesse esset eas agere partes, inimicum mihi fuisse, cognouissem? Cum vero [a] reditum nostrum in gratiam utiq; expetisset: quid in consulatu tuo frustra mecum egisti, quod me aut facere aut sentire uoluisses? Quid mihi mandasti, cum te Puteolis prosequerer, in quo non expectationem tuam diligentia mea vicerim? Quod si id est maxime astuti, omnia ad suam

utilitatem referre: quid mihi tandem erat vtilius, quid commodis meis aptius, quam hominis nobilissimi atq; honoratissimi coniunctio, cuius opes, ingenium, liberi, affines, propinqui mihi magno vel ornamento vel praesidio esse possent? Quae tamen ego omnia in expetenda amicitia tua, non astutia quadam, sed aliqua potius sapientia, secutus sum. Quid, illa vincula, quibus quidem libentissime astringor, quanta sunt? studiorum similitudo, suauitas consuetudinis, delectatio vitae atq; victus, sermonis societas, literae interiores. Atq; haec domestica. Quid illa tandem popularia? reditus illustri in gratiam, in quo ne per imprudentiam quidem errari potest sine suspitione perfidia: amplissimi sacerdotij collegium, in quo non modo amicitiam violari apud maiores nostros fas non erat, sed ne cooptari quidem sacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio esset inimicus. Quae ut omittam tam multa atq; tanta, quis vnquam tanti quenquam fecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego Cn. Pompeium socerum filiae tuae? Etenim si merui valent, patriam, liberos, salutem, dignitatem, memetipsum mihi per illum restitutum puto. Si consuetudinis incunditas: quae fuit vnquam amicitia consularium in nostra ciuitate coniunctior? Si vlla amoris atq; officij signa, quid mihi ille non commisit? [b] 4¹ quid non mecum communicauit? quid de se in senatu, cum ipse abesset, per quenquam agi maluit? quibus ille me in rebus non ornatum voluit amplissime? qua deniq; ille facilitate, qua humanitate tulit contentionem meam pro Milone, aduersantem interdum actionibus suis? quo studio prouidit, ne qua me in illius temporis inuidia attingeret, cum me consilio, cum

auto-

autoritate, cum armis deniq. texit suis? quib. quidem temporib. hæc in te ~~gratitas~~, hæc animi altitudo fuit, non modo vt Phrygi alicui, aut Lycæni, quod tu in legatis fecisti, sed ne summorum quidem hominum maleuolis de me sermonibus cederet. Huius igitur filius cum sit gener tuus, cumq. præter hanc coniunctionem affinitatis, quam sis Cneo Pompeio carus, quamq. iucundus, intelligam: quo tandem animo in te esse debeo? cum præsertim eas ad meos literas miserit, quibus etiamsi tibi, cui sum amicissimus, hostis essem, placarer tamen, totumq. me ad eius viri ita de me meriti voluntatem nutumq. conuerterem. Sed hæc hætenus, pluribus enim etiam fortasse verbis, quam necesse fuit, scripta sunt. Nunc ea, quæ à me perfecta, quæq. instituta sunt, cognosce. Atq. hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quam pro periculo tuo. Te enim (vi spero) propediem Censorem audiemus, cuius magistratus officia, quæ sunt maximi animi, summiq. consilij, tibi diligentius & accuratius, quam hæc, quæ nos de te agimus, & cogitanda esse censeo. Vale.

43. [a] M. T. C. APPIO PVLCHRO
(VT SPERO) CENSO-
RI S. P. D.

40

ii

CVM ESSEM IN CASTRIS
ad flumen Pyramū, reddita mihi sunt vno tempore à
te epistola duæ, quas ad me Qu. Seruilius Tarsus mise-
rat. Earum in altera dies erat ascripta Nonarū Apri-
lium, in altera, quæ mihi ~~incertus~~ videbatur, dies non
erat. Respondebo igitur superiori prius, in qua scribis
ad me de absoluteione maiestatis, de qua, etsi permultū
G ante

ante certior factus eram literis, nuncijs, fama denique ipsa (nihil enim fuit clarius: non quo quisquam aliter putasset: sed nihil de insignibus ad laudem viris obscure nunciari solet) tamen eadem illa letiora fecerunt mihi tuae literae: non solum quia planius loquebantur, & verius, quam vulgi sermo: sed etiam quia magis tibi videbar gratulari, cum de te ex te ipso audiebam, complexus igitur sum cogitatione te absentem: epistolam vero osculatus, etiam ipse mihi gratulatus sum. Quae enim a cuncto populo, a senatu, a iudicibus, ingenio, industrie, virtuti tribuuntur: quia ipse mihi assensior fortasse, cum eam esse in me fungo: mihi quoque, ipsi tribui puto. Nec tam gloriosum exitum tui iudicii extitisse, sed tam ^{peruicacem} ~~peruicacem~~ inimicorum tuorum mentem fuisse mirabar. De ambitu vero quid interest, inquires, an de maiestate? ad rem nihil: alterum enim non attigisti, alteram ^{auxisti} ~~auxisti~~. Veruntamen est maiestas (ut Sylla voluit) ne in quemuis impune declamare liceret. Ambitus vero, ita apertam vim habet, ut aut accusetur improbe, aut defendatur: qui enim facta, [b] & non facta largitio ignorari potest? 41
Tuorum autem honorum cursus, cui suspectus unquam fuit? me miserum, qui non assuerim: quos ego risus excitassem? Sed de maiestatis iudicio, duo mihi illa ex tuis literis incundissima fuerunt: unum, quod te ab ipsa Republica defensum scribis, quae quidem, etiam in summa honorum et fortium civium copia, tueri tales viros deberet, nunc vero eo magis, quod tanta penuria est in omni vel honoris vel etatis gradu, ut tam orba civitas tales turpes complecti debeat: alterum quod Pompeij, & Bruti fidem, benevolentiamque mirifice laudas. Lator virtute & officio cum
tuorum

tuorum necessariorum, meorum amicissimorum, tum maxime alterius omnium seculorum, & gentium principis: alterius iampridem inuentus, celeriter (ut spero) ciuitatis. De mercenarijs testibus a suis ciuitatibus notandis, nisi iam aliquid factum est per Flaccum, fiet a me, cum per Asiam decedam. Nunc ad alteram epistolam ~~pergo~~. ~~Quod idem~~ quasi formam communium temporum & totius Reipublice misisti expressam, prudentia literarum tuarum valde est mihi grata. Video enim & pericula leuiora, quam timebam, & maiora praesidia: siquidem (ut scribis) omnes vires ciuitatis se ad Pompeij ductum applicauerunt: tuumque simul promptum animum & alacrem perspexi ad defendendam Rempublicam: mirificamque caepi voluptatem ex hac tua diligentia, quod in summis tuis occupationibus, mihi tamen Reipublicae statum per te notum esse voluisti. Nam augurales libros ad commune vtriusque nostrum ocium serua. Ego enim a te, cum tua promissa per literas flagitabam, ad urbem te ociosissimum esse arbitrabar: [a] nunc tamen, ut ipse polliceris, pro auguralibus libris orationes tuas consecras omnes expectabo. Tullius, cui mandata ad me dedisti, non conuenerat me, nec erat iam quisquam mecum tuorum, praeter omnes meos, qui sunt omnes tui. Stomachosiores meas literas quare dicas esse, non intelligo: bis ad te scripsi, me purgans diligenter, te leniter accusans in eo, quod de me cito credidisses: quod genus querela mihi quidem videbatur esse amici. Sin autem tibi displicet, non utar ea posthac. Sed si, ut scribis, haec literae non fuerunt disertae, scito meas non fuisse. Ut enim Aristarchus Homeri versum negat, quem non probat:

fic tu (libet enim mihi iocari) quod disertum non erit, ne putaris meum. Vale, & in Censura, si iam es censor (vi spero) de proauo multum cogitato tuo. Vale.

M. T. C. APPIO PULECRO

41

S. P. D.

~~Calpurnius ADISOR 12~~
GRATULOR TIBI PRIUS (ITA

enim rerum ordo postulat) deinde ad me conuertar. Ego vero vehementer gratulor de iudicio ambitus, neq; id, quod nemini dubium fuit, absolutum te esse, sed illud, quod quo melior ciuis, quo vir clarior, quo fortior amicus es, quoq; plura virtutis & industrie ornamenta in te sunt, eo mirandum est magis, nullam ne in tabella quidem latebra fuisse absconditam malevolentiam, quae te impugnare auderet, non horum temporum, non horum hominum atq; morum negotium, nihil iam sum pridem admiratus magis. De me autem suscipe paulisper meas parteis, & eum te esse singe, qui ego sum: si facile inueneris quid dicas, noli ignorare hesitationi [b] mea. Ego vero velim mihi Tulliaq; mea (sicut tu amicissime & suauissime optas) prospere euenire ea, quae me insciente facta sunt a meis: sed ita cecidisse, vt agerentur eo tempore, spero omnino cum aliqua felicitate, & opto: verum tamen plus me in hac spe, tua sapientia & humanitas consolatur, quam opportunitas temporis. Itaq; quemadmodum expediam exitum huius institutae orationis, non reperio: neq; enim tristius dicere quicquam deo ea de re, quam tu ipse omnibus optimis prosequeris: neq; non me tamē mordet aliquid, in quo vnum vereor, ne tu parū perspicias ea, quae gesta sunt, ab illis esse gesta, quib.

quib. ego ita mandaram, ut cum tam longe abfuturus
essem, ad me ne referrent : agerent, quod probassent.
In hoc autem mihi illud occurrit. Quid tu igitur si
affuisses ? rem probassem de tempore, nihil te inuito,
nihil sine consilio egissem tuo. Vides sudare me, iam-
dudum laborantem quomodo ea tuear, quae mihi tu-
enda sunt, & te non offendam. *Leua me igitur hoc*

onere : nunquam enim mihi videor tractasse causam
difficiliorem. Sed tamen sic habeto, nisi iam tunc om-
nia negotia cum summa tua dignitate diligentissime
consecissem, tamen si nihil videbatur ad meum erga te
pristinum studium addi posse : tamen hac mihi affini-
tate renunciata, non maiore equidem studio, sed acri-
us, apertius, significantius, dignitatem tuam defen-
dissem. Decedente mihi, & iam imperio annuo termi-
nato, ante *Jonas Sextileis*, cum ad Sidam naui acce-
derem, & mecum *Qu. Seruilius* esset, literae à meis
sunt redditae : dixi statim *Seruilio* (etenim videbatur

45. esse commotus) ut omnia à me maiora [a] expecta-
ret : quid multa ? beneuolentior tibi, quam fuerim,
nihil sum factus : diligentior quidem ad declarandam
beneuolentiam multo. Nam ut vetus nostra similitas
antea stimulabat me, ut cauerem, ne cui suspicionem
ficta reconciliata gratia darem : sic affinitas nouam
curam mihi affert cauendi, ne quid de summo meo
erga te amore detractum esse videatur. Vale.

M. T. C. APPIO PVLCHRO

S. P. D.

42

13

QVASI DIVINAREM TALI
officio fore mihi aliquando expetendum studium tuum :

G 3

sic,

fic, cum de tuis rebus gestis agebatur, inseruiebam honori tuo. Dicam tamen vere, plus, quam acceperas, reddidisti. Quis enim ad me non perscripsit, te non solum auctoritate orationis, sententia tua, quibus ego à te tali viro contentus eram: sed etiam opera, consilio, domum veniendo, conueniendis meis, nullum onus officij cuiquam reliquum fecisse? Hec mihi ampliora multo sunt, quam illa ipsa: propter quæ hæc elaborantur. Insignia enim virtutis multi etiam sine virtute affecti sunt: talium virorum tanta studia assequi sola virtus potest. Itaq; mihi propono fructum amicitie nostræ ipsam amicitiam, qua nihil est vberius, præsertim in ijs studijs, quibus vterq; nostrum deuinctus est. Nam tibi me profiteor, & in Republica socum, de qua idem sentimus, & in quotidiana vita copunctum, cum ijs artibus studijsq; quæ colimus. Vdum ita fortuna tulisset, vt quanti ego omnes tuos facio, tantum tu meos facere posses: quod tamen ipsum, nescio quâ permotus animi diuinatione, non despero. Sed hoc nihil ad te: [b] nostrum est onus. Illud velim sic habearis, quod intelliges, hac repouata additum potius aliquid ad meum erga te studium, cui nihil videbatur addi posse, quam quicquam esse detractum. Cum hæc scribebam, Censorem iam te esse sperabam: eo brevior est hæc epistola, & vt aduersus magistrum morum, modestior. Vale.

M. T. CICERONIS EPI-
STOLARVM LIBER IIII. AD SER-
VIVM SVLPITIVM, ET
CÆTEROS.

CAIVS TREBATIVS FAMILIARIS meus ad me scripsit, te ex se quassisse, quibus in locis essem: molesteg, ferre, quod me propter valetudinem tuam, cum ad urbem accessissem, non vidisses: & hoc tempore velle te mecum, si propius accessissem, de officio vtriusq, nostrum communicare. Vnam Serui saluis rebus (sic enim est dicendum) colloqui potuissemus inter nos: profecto aliquid opis occidenti Reipub. tulissemus. Cognoram enim iam absens, te hec mala multo ante providentem: defensorem pacis, & in consulatu tuo, & post consulatum fuisse. Ego autem cum consilium tuum probarem, & idem ipse sentirem, nihil proficiebam. Sero enim veneram: solus eram: rudis esse videbar in causa: incideram in hominum pugnandi cupidorum insanias. Nunc quoniam nihil iam videmur posse opitulari Reipub, si quid est, in quo nobismet ipsis consulere [a] possimus, non ut aliquid ex pristino statu nostro retineamus, sed ut quā honestissime lugeamus: nemo est omnium, qui cum potius mihi, quam tecum communicandum putem. Nec enim clarissimorum virorum, quorum similes esse debemus, exempla: neq, doctissimorum, quos semper coluisti, precepta te fugiunt. Atq, ipse antea ad te scripsissem, te frustra in senatum, siue potius in conventum senatorum esse venturum, ni potius essem, ne eius animum offenderem, qui a me, ut te imitarer, petebat. Cui quidem ego, cum me rogaret, ut adessem in senatu, eadem omnia, quae a te de pace & de Hispanijs dicta sunt, ostendi me esse dicturum. Rem vides, quomodo se habeat: orbem terrarum

~~rarum imperiū distributis ardere bello~~ : Urbem sine legibus, sine iudicijs, sine iure, sine ~~hac~~ relictam direptioni & incendijs. Itaq; mihi venire in mentem nihil potest, non modo quid sperem : sed vix iam quid audeam optare. Sin autem tibi homini prudentissimo videtur utile esse, nos colloqui: quanquam longius etiam cogitabam ab vrbe decedere, cuius iam etiam nomen innotus audio, tamen propius accedam. Trebatio mandavi, vt si quid tu eum velles ad me mittere, ne recusaret, idq; vt facias velim : aut si quem tuorum fideliū voles, ad me mittas, ne aut tibi exire ex vrbe necesse sit, aut mihi accedere. Ego tibi tantum tribuo, quantum mihi fortasse arrego, vt exploratum habeam, quicquid nos communi sententia statuerimus, id omnes homines probaturos. Vale.

[b] M. T. C. SERVIO SULPITIO 41
44 S. P. D.

AD III. CALEND. MAIAS,

cum essem in Cumano, accepi tuas literas : quibus lectis, cognoui non satis prudenter fecisse Philatimum : qui cum abs te mandata haberet, vt scribis, de omnibus rebus, ipse ad me non venisset, literas tuas misisset, quas intellexi breuiiores fuisse, quod eum perlaturum putasses. Sed tamē postquam literas tuas legi, Posthumia tua me conuenit, & Seruius noster. His placuit, vt tu in Cumanum venires, qui etiam ~~meum~~ sum, vt ad te scriberem, egerunt. Quod meum consilium exquiris, id est tale, vt capere facilius ipse possim, quam alteri dare. Quid enim est, quod audeam suadere tibi homini summa autoritate, summaq; prudentia? Si quid

quid rectissimum sit, querimus, perspicuum est, si quid maxime expediat, obscurum: sin y sumus, qui profecto esse debemus, vt nihil arbitremur expedire, nisi quod rectum honestumq; sit, non potest esse dubium, quid faciendum nobis sit. Quod existimas meam causam coniunctam esse cum tua: certe similis in viroq; nostrum, cum optime sentiremus, error fuit. Nam omnia viriusq; consilia ad concordiam spectauerunt: qua cū ipsi Casari nihil esset vtilius, gratiam quoq; non minire ab eo, defendenda pace, arbitrabamur. Quantum nos fefellerit, & quem in locum res deducta sit, vides. Neque solum ea perspicis, quæ geruntur, quæq; iam gesta sunt, sed etiam qui cursus rerum, qui exitus futurus sit. Ergo aut probare oportet ea, quæ fiunt, aut interesse, etiam si non probes: quarum altera mihi

47. turpis, altera etiam [a] periculosa ratio videtur. Restat, vt discedendum putem. In quo reliqua videtur esse deliberatio, quod consilium in discessu, quæ loca sequamur. omnino cum miserior res nunquam accidit, tum me deliberatio quidem difficilior. Nihil enim constitui potest, quod non incurrat in magnā aliquā difficultatem. Tu, si videatur, ita censeo facias, vt si habes iam statutum, quid tibi agendum putes, in quo non sit coniunctum consilium meum cum tuo, supersedeas hoc labore itineris: sin est quod mecum communicare velis, ego te expectabo. Tu, quod tuo commodo fiat, quamprimum velim venias, sicut intellexi & Serui & Posthumia placere. Vale.

M. T. C. SERUIO SVLPICIO

S. P. D.

45

Rabui

VEHEMENTER TERRESSO

III

G 5

licitum

Angi licitum & in communibus miseris precipuo quodam
Nimium dolore *Angi* multo ad hoc quotidie delirum. Quod
Dolor quanquam minime miror, & meum quodammodo
Sapientia agnosco, doleo tamen te sapientia praedita prope sin-
Dolere gulari, non tuis bonis delectari potius, quam tuentis
Dolor malis laborare. Me quidem, etsi *Neque enim* concedo, qui
Dolor maiorem ex periculis & peste Reipublica molestem
Dolor traxerit: tamen multa iam consolantur, maxima
Calumniam conscientia consiliorum meorum. Multo enim antea
 quam ex aliqua specula prospexi tempestatem fu-
 turam, neque id solum mea sponte, sed multo etiam
 magis monente & denunciante te. Etsi enim absui
 magnam partem consulatus tui: tamen et absens co-
 gnoscebam, quae esset tua in hoc pestifero bello cau-
 do & praedicendo sententia, & ipse affui primis [b] 47.
 temporibus tui consulatus, cum accuratissime monuisti
 senatum, collectis omnibus bellis civilibus, ut & illa
Propter timerent, quae meminissent, & scirent, cum superio-
Expos res nullo tali exemplo antea in Republica cognito, ta-
Beh. civil crudes fieri, quicunque postea Rempublicam
Valley. Pat. oppressisset armis, multo intolerabiliorem futurum.
 NAM QVOD exemplo fieri etiam iure fieri
 possunt: sed aliqua, atque adeo multa addunt, &
 afferunt de suo. Quare meminisse debes eos, qui
Expos stulticia occidisse, cum tua prudentia salui esse potuis-
Interdum sent. Dices, Quid me *Interdum* res consolatur in tantis
 tenebris, & quasi perpetuis Reipublica? Est omni-
 no vix consolabilis dolor, tanta est omnium rerum
 amissio, & desperatio recuperandi. Sed tamen &
 Caesar ipse ita de te iudicat, & omnes cives sic existi-
 mant, quasi lumen aliquod extinctis ceteris elucere
 sancte

sanctitatem, & prudentiam, & dignitatem tuam.
 Hac tibi ad leuandas molestias magna esse debent.
Quod autem a tuis abes, id eo leuius ferendum est,
 quod eodem tempore a multis ac maximis molestiis
 abes, quas ad te omnes prescriberem, nisi vererem,
 nisi ea cognosceres absens: quae quia non vides, mihi
 videris meliore esse conditione, quam nos, qui vide-
 mus. Haec enim existimo nostram consolationem re-
 cte adhiberi esse, quod certior ab homine amicissi-
 mo fieres ijs de rebus, quibus leuari possent molestia-
 tuae. Reliqua sunt in teipso, neque mihi ignota, nec
 minima solatia, & (vt quidem ego sentio) multo
 maxima, quae ego ipse experiens quotidie, sic probo,
 vt ea mihi salute asferre videantur. Te autem ab in-
 48. tio [a] aetatis memoria teneo summe omnium do-
 ctrinarum studiosum fuisse, omniaque, quae a sapientissi-
 mis ad bene viuendum tradita essent, summo studio
 curaque didicisse: quae quidem vel optimis rebus &
 ipsi & delectationi esse possent. His vero tempori-
 bus habemus aliud nihil, in quo acquiescamus. Nihil
 faciam insalenter: neque te tali vel scientia vel natu-
 ra praeditum hortabor, vt ad eas te referas artes,
 quibus à primis temporibus aetatis studium tuum de-
 disti. Tantum dicam, quod te spero approbaturum,
 me posteaquam illi arti, cui studueram, nihil esse lo-
 ci neque in curia, neque in foro viderem, omnem meam
 curam atque operam ad philosophiam contulisse. Tuae
 scientiae excellenti ac singulari non multo plus, quam
 nostra, relictum est loci. Quare non equidem te mo-
 neo: sed mihi ita persuasi, te quoque in iisdem ver-
 sari rebus, quae etiamsi minus prodesse, numquam
tamen à solitudine abducerent. Seruius quidem

Arg. III.

Arg. IV

388
 Summa
 388

Studia lite-
 rarum

Sum. Facult.

tuis

Fr. 12
 tuus in omnibus ingenuis artibus, imprimisq; in hac, in qua ego me scripsi acquiescere, ita versatur, ut excellat. A me vero sic diligitur, ut tibi vni concedam, praeterea nemini: mihiq; ab eo gratia refertur, in quo ille existimat, quod facile appareat, quod me colat & obseruet, tibi quoq; in eo se facere gratissimum. Vale.

habui

ACCIPIO EXCVSATIONEM

habui *14* *15* *16* *17* *18* *19* *20* *21* *22* *23* *24* *25* *26* *27* *28* *29* *30* *31* *32* *33* *34* *35* *36* *37* *38* *39* *40* *41* *42* *43* *44* *45* *46* *47* *48* *49* *50* *51* *52* *53* *54* *55* *56* *57* *58* *59* *60* *61* *62* *63* *64* *65* *66* *67* *68* *69* *70* *71* *72* *73* *74* *75* *76* *77* *78* *79* *80* *81* *82* *83* *84* *85* *86* *87* *88* *89* *90* *91* *92* *93* *94* *95* *96* *97* *98* *99* *100* *101* *102* *103* *104* *105* *106* *107* *108* *109* *110* *111* *112* *113* *114* *115* *116* *117* *118* *119* *120* *121* *122* *123* *124* *125* *126* *127* *128* *129* *130* *131* *132* *133* *134* *135* *136* *137* *138* *139* *140* *141* *142* *143* *144* *145* *146* *147* *148* *149* *150* *151* *152* *153* *154* *155* *156* *157* *158* *159* *160* *161* *162* *163* *164* *165* *166* *167* *168* *169* *170* *171* *172* *173* *174* *175* *176* *177* *178* *179* *180* *181* *182* *183* *184* *185* *186* *187* *188* *189* *190* *191* *192* *193* *194* *195* *196* *197* *198* *199* *200* *201* *202* *203* *204* *205* *206* *207* *208* *209* *210* *211* *212* *213* *214* *215* *216* *217* *218* *219* *220* *221* *222* *223* *224* *225* *226* *227* *228* *229* *230* *231* *232* *233* *234* *235* *236* *237* *238* *239* *240* *241* *242* *243* *244* *245* *246* *247* *248* *249* *250* *251* *252* *253* *254* *255* *256* *257* *258* *259* *260* *261* *262* *263* *264* *265* *266* *267* *268* *269* *270* *271* *272* *273* *274* *275* *276* *277* *278* *279* *280* *281* *282* *283* *284* *285* *286* *287* *288* *289* *290* *291* *292* *293* *294* *295* *296* *297* *298* *299* *300* *301* *302* *303* *304* *305* *306* *307* *308* *309* *310* *311* *312* *313* *314* *315* *316* *317* *318* *319* *320* *321* *322* *323* *324* *325* *326* *327* *328* *329* *330* *331* *332* *333* *334* *335* *336* *337* *338* *339* *340* *341* *342* *343* *344* *345* *346* *347* *348* *349* *350* *351* *352* *353* *354* *355* *356* *357* *358* *359* *360* *361* *362* *363* *364* *365* *366* *367* *368* *369* *370* *371* *372* *373* *374* *375* *376* *377* *378* *379* *380* *381* *382* *383* *384* *385* *386* *387* *388* *389* *390* *391* *392* *393* *394* *395* *396* *397* *398* *399* *400* *401* *402* *403* *404* *405* *406* *407* *408* *409* *410* *411* *412* *413* *414* *415* *416* *417* *418* *419* *420* *421* *422* *423* *424* *425* *426* *427* *428* *429* *430* *431* *432* *433* *434* *435* *436* *437* *438* *439* *440* *441* *442* *443* *444* *445* *446* *447* *448* *449* *450* *451* *452* *453* *454* *455* *456* *457* *458* *459* *460* *461* *462* *463* *464* *465* *466* *467* *468* *469* *470* *471* *472* *473* *474* *475* *476* *477* *478* *479* *480* *481* *482* *483* *484* *485* *486* *487* *488* *489* *490* *491* *492* *493* *494* *495* *496* *497* *498* *499* *500* *501* *502* *503* *504* *505* *506* *507* *508* *509* *510* *511* *512* *513* *514* *515* *516* *517* *518* *519* *520* *521* *522* *523* *524* *525* *526* *527* *528* *529* *530* *531* *532* *533* *534* *535* *536* *537* *538* *539* *540* *541* *542* *543* *544* *545* *546* *547* *548* *549* *550* *551* *552* *553* *554* *555* *556* *557* *558* *559* *560* *561* *562* *563* *564* *565* *566* *567* *568* *569* *570* *571* *572* *573* *574* *575* *576* *577* *578* *579* *580* *581* *582* *583* *584* *585* *586* *587* *588* *589* *590* *591* *592* *593* *594* *595* *596* *597* *598* *599* *600* *601* *602* *603* *604* *605* *606* *607* *608* *609* *610* *611* *612* *613* *614* *615* *616* *617* *618* *619* *620* *621* *622* *623* *624* *625* *626* *627* *628* *629* *630* *631* *632* *633* *634* *635* *636* *637* *638* *639* *640* *641* *642* *643* *644* *645* *646* *647* *648* *649* *650* *651* *652* *653* *654* *655* *656* *657* *658* *659* *660* *661* *662* *663* *664* *665* *666* *667* *668* *669* *670* *671* *672* *673* *674* *675* *676* *677* *678* *679* *680* *681* *682* *683* *684* *685* *686* *687* *688* *689* *690* *691* *692* *693* *694* *695* *696* *697* *698* *699* *700* *701* *702* *703* *704* *705* *706* *707* *708* *709* *710* *711* *712* *713* *714* *715* *716* *717* *718* *719* *720* *721* *722* *723* *724* *725* *726* *727* *728* *729* *730* *731* *732* *733* *734* *735* *736* *737* *738* *739* *740* *741* *742* *743* *744* *745* *746* *747* *748* *749* *750* *751* *752* *753* *754* *755* *756* *757* *758* *759* *760* *761* *762* *763* *764* *765* *766* *767* *768* *769* *770* *771* *772* *773* *774* *775* *776* *777* *778* *779* *780* *781* *782* *783* *784* *785* *786* *787* *788* *789* *790* *791* *792* *793* *794* *795* *796* *797* *798* *799* *800* *801* *802* *803* *804* *805* *806* *807* *808* *809* *810* *811* *812* *813* *814* *815* *816* *817* *818* *819* *820* *821* *822* *823* *824* *825* *826* *827* *828* *829* *830* *831* *832* *833* *834* *835* *836* *837* *838* *839* *840* *841* *842* *843* *844* *845* *846* *847* *848* *849* *850* *851* *852* *853* *854* *855* *856* *857* *858* *859* *860* *861* *862* *863* *864* *865* *866* *867* *868* *869* *870* *871* *872* *873* *874* *875* *876* *877* *878* *879* *880* *881* *882* *883* *884* *885* *886* *887* *888* *889* *890* *891* *892* *893* *894* *895* *896* *897* *898* *899* *900* *901* *902* *903* *904* *905* *906* *907* *908* *909* *910* *911* *912* *913* *914* *915* *916* *917* *918* *919* *920* *921* *922* *923* *924* *925* *926* *927* *928* *929* *930* *931* *932* *933* *934* *935* *936* *937* *938* *939* *940* *941* *942* *943* *944* *945* *946* *947* *948* *949* *950* *951* *952* *953* *954* *955* *956* *957* *958* *959* *960* *961* *962* *963* *964* *965* *966* *967* *968* *969* *970* *971* *972* *973* *974* *975* *976* *977* *978* *979* *980* *981* *982* *983* *984* *985* *986* *987* *988* *989* *990* *991* *992* *993* *994* *995* *996* *997* *998* *999* *1000*

deatur: propterea & tui te consilij pœnitet, & nos
 qui domi sumus, tibi beati videmur: at contra nobis,
 non tu quidem vacuus molestius, sed præ nobis bea-
 tus, atq; hoc ipso melior est tua, quam nostra condi-
 tio, quod tu, quid doleas, scribere audes, nos ne id
 quidem tuto possumus: nec id victoris vicio, quo nihil
 moderatius, sed ipsius victorie, quæ civilibus bellis
 semper est insolens. Vno te vicimus, quoniam de Marcelli
 collega tui salute paulo ante quam tu, cognouimus,
 etiam mehercule, quod quemadmodum ea res age-
 reretur, vidimus. Nam sic fac existimes: post has mi-
 serias, id est, postquam armis disceptari ceptum est,
 de iure publico, nihil esse actum aliud cum dignitate.
 Nam & ipse Cæsar accusata acerbitate Marcelli (sic
 49. enim [a] appellabat) laudatq; honorificentissime
 & equitate tua & prudentia, repente præter spem
 dixit, se senatui roganti de Marcello, ne hominis
 quidem causa negaturum. Fecerat autem hoc sena-
 tus, vi cum a L. Pisone mentio esset facta de Marcel-
 lo, & cum C. Marcellus se ad Cæsaris pedes abiiecisset,
 cunctus conprogeret, & ad Cæsarem supplex accede-
 ret. Non quæreret: ut mihi pulcher hic dies visus est,
 vispeciem aliquam viderer videre, quasi quiescen-
 tis Reipublicæ. Itaq; cum omnes ante me rogati gra-
 tias Cæsari egissent, præter Volcatium (is enim si eo
 loco esset, negavit se facturum fuisse) ego rogatus,
 mutavi meum consilium. Nym statueram non me-
 hercule inertia, sed desiderio pristina dignitatis, in
 perpetuum tacere. Fregit hoc meum consilium &
 Cæsaris magnitudo animi, & senatus officium. Itaq;
 pluribus verbis egi Cæsari gratias: neq; metuo, me
 etiam in cæteris rebus honesto ocio præuarim, quod
 erat

erat vnicum solatium in malis. Sed tamen, quoniam
 effugi eius offensionem, qui fortasse arbitraretur, me
 hanc Rempubicam non putare, si perpergo, tace-
 rem: modice hoc faciam, aut etiam intra modum, ut
 & illius voluntati, & meis studijs seruiam. Nam etsi
 a prima etate me omnis ars & doctrina liberalis, &
 maxime philosophia delectauit: tamen ita hoc studi-
 um quotidie ingravescit: credo & etatis maturitate
 ad prudentiam, & his temporum vicij, ut nulla res
 alia leuare animum molestijs possit. A quo studio te
 abduci negocys intellico ex tuis literis: sed tamen
aliquid iam noctes te adiunabunt. Seruus tuus, vel
 potius noster, summa me obseruantia colit: cuius ego
 cum omni probitate, summaq; [b] virtute, tum stu-
 dijs, doctrinaq; delector. Is mecum sepe de tua man-
 sione, aut decessione communicat. Adhuc in hac sum-
 sententia, nihil ut faciamus, nisi quod maxime Caesar
 velle videatur. Res sunt eiusmodi, ut si Romae sis; te
 nihil prater tuos delectare possit. De reliquis, nihil
 melius ipso est. Cateri & Catera eiusmodi, ut si alter-
 utriusque esse sit, audire ea malis, quam videre. Hoc
 nostrum consilium nobis minime intrudum est, qui
 te videre cupimus, sed consulimus tibi. Vale.

SERVIVS SVLPITIVS M. T. C.
 47 S. P. D.

POSTEAQVAM MIHI RE-
 nunciatum est de obitu Tulliae filiae tuae, sane quam
 pro eo ac debui, grauiter molesteg; tuli, communem-
 que eam calamitatem existimaui: qui si istuc affus-
 sem, neq; tibi defuissem, coramq; meum dolorem tibi
 decla-

habui

declarasse. Et si genus hoc consolationis atq;
acerbum est, propterea quod, per quos id fieri debet
propinquos ac familiares, ipsi pari molestia afficiun-
tur, neq; sine lacrimis multis id conari queunt, ut ma-
gis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quā
alijs posse suum officium prestare: tamen quæ in præ-
sentia mihi in mentem venerunt, decreui breui ad
te perscribere, non quod ea te ~~gaudeat~~ existimem,
sed quod forsitan dolore impeditus minus ea perspici-
as.

Argum.

Quid est, quod tantopere te commoveat tuus do-
lor intestinus? cogita quemadmodum adhuc fortuna
nobiscum egerit, ea nobis erepta esse, quæ hominibus
non minus quam liberi, cara esse debent: patriam,
honestatem, dignitatem, honorem omnes. Hoc mo-
incommodum addito, quid ad dolorem addungi
potuit? aut quid in illis rebus exercitatus animus

Argum.

illius vicem (credo) dolens: quoties in eam cogitatio-
nem necesse est, & tu veneris & nos sepe incidamus,
hisce temporib. non pessime cum ijs esse actum, quib.
sine dolore licitum est mortem cum vita commutare?

Sectio

Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad viven-
dum magnopere imitare posset? quæ res? quæ spes?
quod autem solatium? Ut cum aliquo adolescente pri-
mario coniuncta ætatem ageret: licitum est tibi (cre-
do) pro tua dignitate ex hac inuentute generum de-
ligere, cuius fidei liberos tuos te tuto committere pu-
tares? An ut ea liberos ex sese pareret? quos cum flo-
renteis videret, letaretur: qui rem à parente traditā
per se tenere possent: honores ordinatim in Republica
petituri essent? in amicorum negotijs liberalitate sua
virentur? quid horum fuit, quod non prius, quam
datur

Argum. 2.

Sectio

Sectio

Sectio

Sectio

Sectio

Sectio

Sectio

datum est, ademptum sit? At vero malum est liberos
 amittere? Malum, nisi hoc peius sit, hac sufferre &
 perpeti. Quæ res mihi non mediocrem consolationem
 attulit, volo tibi commemorare, si forte eadem res
 tibi dolorem minuere possit. Ex Asia rediens, cum ab
 Aegina Megeram versus nauigarem, cæpi regiones
 circumcirca prospicere, post me erat Aegina, ante
 Megera, dextra Piræus, sinistra Corinthus: quæ op-
 pida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc pro-
 strata & diruta ante oculos iacent: cæpi egomet me-
 cum sic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur,
 si quis nostrū interijt, aut occisus est, quorū vita breui-
 or esse debet, cum vno loco tot oppidorum cadauera
 proiecta [b] iacent? Visne tute Serui cohibere &
 meminisse hominem te esse natum? Crede mihi, cogi-
 tatione ea non mediocriter sum confirmatus: Hoc
 idem, si tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas.
 Modo vno tempore tot viri clarissimi interierunt, de
imperio præterea tanta diminutio facta est, omnes
 prouinciae conquassatae sunt, in vnus muliercula ani-
 mula si iactura facta est, tantopere commoueris: quæ si
 hoc tempore non suum diem abisset, paucis post annis
 tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat.
 Etiam tu ab his reb. animum ~~ad cogitationem~~ tuam
 auoca, atq; ea potius reminiscere, quæ digna tua per-
 sona sunt: illā quam diu ei opus fuerat, vixisse, vna
 cum Republica fuisse, te patrem suum Prætozem, Con-
 sulem, Augurem vidisse, adolescentibus primarijs nu-
 ptam fuisse, omnibus bonis prope perfunctam esse, cum
 Respublica occideret, vita excessisse. Quid est, quod tu
 aut illa cū fortuna hoc nomine queri possitis? Deniq;
 noli obliuisci te Ciceronem esse, & eum, qui alijs con-
 suene-

sueueris, precipere, & dare consilium: neg, I M I-
TARE malos medicos, qui in alienis morbis pro-
fuerunt, se tenere medicina scientiam, ipsi se curare
non possunt: sed potius, quæ alijs tute precipere so-
les, ea tute tibi subijce, atq, apud animum propone

NVLLE DOLOR EST, quem non
longinquitas temporis minuat, atq, molliat. Hoc te
expectare tempus, tibi turpe est, ac non ei rei sapien-
tia tua occurrere. Quod si quis etiam inferis sensus
est, qui illius amor in te fuit, pietasq, in omnes suos,
hoc certe illa te facere non vult. Da hoc illi mortue:

dolor

51. da ceteris amicis ac familiaribus, qui tuo dolore [a]
mœrent: da patriæ: vt si qua in re opus sit, opera &
consilio tuo vti possit. Deniq, quoniam in eam fortu-
nam deuenimus, vt etiam huic rei nobis seruiendum
sit: noli committere, vt quisquam te putet non tam
filiam, quam Reipublicæ tempora & aliorum victori-
am lugere. Plura me ad te de hac re scribere pudet,
ne videar prudentia tua diffidere. Quare si hoc vnum
proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquo-
ties secundam pulcerrime te ferre fortunam, magnā,
que ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intel-
ligamus, aduersam quoq, te æque ferre posse: neg, id
maius, quam debeat, tibi onus videri: ne ex omnibus
virtutibus hæc vna tibi videatur deesse. Quod ad me
attinet, cum te tranquilliori animo esse cognouero, de
ijs rebus, quæ hic geruntur, quemadmodumq, se pro-
uincia habeat, certiore faciam. Vale.

M. T. C. S. D. SERVIO
SULPITIO.

48

H

Ego

6.
habui. EGO VERO ⁶ SERVI VELLEM,
 vt scribis, in meo grauissimo casu affuisses. Quantum
 enim praesens me adiungere potueris, & consolando,
 & prope aequale dolendo, facile ex eo intelligo, quod
 literis tuis lectis aliquantum acquieui. Nam & ea
 scripsisti, quae leuare luctum possent, & in me conso-
 lando, non mediocrem ipse animi dolorem adhibui-
 sti. Seruius tamen tuis omnibus officijs, quae illi tem-
 pori tribui potuerunt, declarauit, & quanti ipse me
 faceret, & quam suum talem erga me animum tibi
 gratum putaret fore: cuius officia incundiora scilicet
 saepe mihi fuerunt, nunquam [b] tamen gratiora. 51
 Me autem non oratio tua solum, & societas pene &
 gritudinis, sed etiam autoritas consolatur. Turpe
 enim esse existimo, me non ita ferre casum meum, vt
 tu tali sapientia praeditus ferendum putas. Sed oppri-
 mor interdum, & vix resisto dolori, quod ea me so-
 latia deficiunt, quae ceteris, quorum mihi exempla
 propono, simili in fortuna non defuerunt. Nam &
 Q. Maximus, qui filium Consularem clarum virum
 & magnis rebus gestis amisit: & L. Paulus, qui duos
 septem diebus: & noster Gallus, & Marcus Cato, qui
 summo ingenio, summa virtute filium perdidit: ijs
 temporibus fuerunt, vt eos, tum ipsorum dignitas
 consolaretur ea, quam ex Republica consequebantur.
 Mihi autem amissis ornamentis ijs, quae ipse comme-
 moras, quaeq; eram maximis laboribus adeptus, v-
 num manebat illud solatium, quod ereptum est.
 Non amicorum negocijs, non Reipublicae procura-
 tione, impediabantur cogitationes meae, nihil in so-
 ro agere licebat, aspicere curiam non poteram exi-
 stimabam.

stimabam id, quod erat, omneis me & industria mea fructus & fortuna perdidisse. Sed cum cogitarem hac mihi tecum & cum quibusdam esse communia, & cum frangerem iam ipse me, cogeremq; illa ferre toleranter: habebam quo confugerem, vbi conquiescerem, cuius in sermone & suauitate omneis curas doloresq; deponerem. Nunc autem hoc tam graui vulnere, etiam illa, quae consensuisse videbantur, recrudescunt. Non enim, vt tum me à Republica mœstum domus excipiebat, quae leuaret: sic nunc domo mœrens ad Rempub. confugere possum, vt in eius bonis
 § 2. acquiescam. Itaq; & domo absum, & foro, [a] quod nec eum dolorem, quem à Republica capio, domus iam consolari potest, nec domesticum Respublica. Quo magis te expecto, teq; videre quamprimum cupio. Maior mihi leuatio asferri nulla potest, quam coniunctio consuetudinis, sermonumq; nostrorum: quanquam sperabam tuum aduentum (sic enim audiebam) appropinquare. Ego autem cum multis de causis te exopto quamprimum videre, tum etiam vt ante commentemur inter nos, qua ratione nobis traducendum sit hoc tempus, quod est totum ad vnius voluntatem accommodandum, & prudentis & liberalis, & (vt perspexisse mihi videor) nec à me alieni, & tibi amicissimi. Quod cum ita sit, magna tamen est deliberationis, quae ratio sit ineunda nobis non agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quiescendi. Vale.

M. T. C. M. MARCELLO. 49

ETSI EO TE ADHVC CON-

H 2

filio

VII

habui filio vsu intelligo, vt id reprehendere non audeam,
 non quia ab eo ipse dissentiam, sed quod ea te sapien-
 tia esse iudicem, vt meum consilium non anteponeam
tuo: tamen & amicitia nostra verustas, & tua sum-
 ma erga me beneuolentia, qua mihi iam a pueritia
 tua cognita est, me hortata est antea scriberem ad
te, qua & saluti tuae conducere arbitrarer. & non
~~aliena esse ducere a dignitate.~~ Ego eum te esse, qui
 horum malorum initia multo ante videris, qui con-
 sulatum magnificentissime, atq; optime gesseris, pre-
 clare memini, sed idem etiam illa vidi, neq; te con-
 silium ciuili belli ita gerendi, neq; copias [B] Cn. 51
 Pompeij, nec genus exercitus probare, semperque
 summe diffidere: qua in sententia me quoque fuisse,
 memoria tenere te arbitror. Itaque neque tu
 multum interfuisti rebus gerendis, & ego id semper
 egi, ne interesset. Non enim ijs rebus pugnaba-
 mus, quibus ~~valere~~ valere poteramus, consilio, autorita-
 te, caussa, qua erant in nobis superiora: sed lacertis,
 & viribus, quibus pares non eramus. Victi sumus
 igitur, aut, si vinci dignitas non potest, fracti certe
 & abiecti. In quo tuum consilium nemo potest
 non maxime laudare, quod cum spe vincendi simul
 ab iecisti certandi etiam cupiditatem: ostendisque sa-
 pientem & bonum ciuem initia belli ciuili inuitum
 suscipere, extrema non libenter persequi. Qui
 non idem consilium, quod tu, secuti sunt, eos vi-
 deo in duo genera esse distractos, aut enim reno-
 uare bellum conati sunt, & hi se in Aphricam con-
 rulerunt: aut quemadmodum nos, se victos esse
 crediderunt. Medium quoddam tuum consili-
 um fuit, qui hoc fortasse humilis animi duceres, il-
 lud

lud pertinacis. Fateor à plerisque, vel dicam ab omnibus sapiens tuum consilium, à multis etiam magni, ac fortis animi iudicatum. Sed habet ista ratio, ut mihi quidem videtur, quendam modum: præsertim cum tibi nihil deesse arbitrer ad tuas fortunas omnes obtinendas: præter voluntatem. Sic enim intellexi, nihil aliud esse, quod dubitationem afferret ei, penes quem est potestas, nisi quod vereretur, ne tu illud beneficium omnino non patares. De quo quid sentiam, nihil attinet dicere, cum appareat, ipse quid fecerim. Sed tamen iam ita constituisses, ut abesse perpetuo malles, quam ea, quæ nolles, videre: tamen id cogitare [a] debes, ubicunque esses, te fore in eius ipsius, quem fugeres, potestate: qui si facile passurus esset, te carentem patria, & fortunæ tuis, quiete & libere vivere, cogitandum tibi tamen esset, Romæ, & domi tuæ, cuiusmodi res esset, an Mitylenis, aut Rhodi malles vivere. Sed cum ita late pateat eius potestas, quem veremur, ut terrarum orbem complexa sit: nonne maior sine periculo domi tuæ esse, quam cum periculo alienæ? Equidem etiam si oppetenda mors esset, domi, atq; in patria malle, quam in externis, atq; alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt: quorum est magna pro tuis maximis clarissimisque virtutibus multitudo. Habemus etiam rationem rei familiaris tuæ, quam dissipari nolumus. Nam etsi nullam potest accipere iniuriam, quæ futura perpetua sit: propterea quod neque is, qui tenet Rempublicam patitur, neque ipsa Respublica, tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Hi autem qui essent, auderem scribere, nisi te intelligere considerem. Hic te vnus soli-

licitudines, vnius etiam multæ & assidue lacrimæ C. Marcelli fratris optimi deprecantur: nos cura & dolore proximi sumus, precibus tardiores, quod ius adeundi, cum ipsi deprecatore egerimus, non habemus. Gratia tantum possumus, quantum victi. Sed tamen consilio, studio, Marcello non desumus. At tuis reliquis non adhibemur, ad omnia parati sumus. Vale.

[b] M. T. C. S. D. M. MAR-
5050 T CELLO.

53.

NEQVE MONERE TE AV-

deo, præstanti prudentia virum, nec confirmare maximi animi hominem, ^{virum} fortissimum, consolari vero nullo modo. Nam si ea, quæ acciderunt, ita fers, vt audio, gratulari magis virtuti debeo, quam consolari dolorem tuum: sin te tanta mala Reipub. frangunt, non ita abundo ingenio, vt te consoler, cum ipse me non possim. Reliquum est igitur, vt tibi me in omni re eum præbeam, præstemq, vt ad omnia, quæ tui velint, ita sim præsto, vt me non solum omnia debere tua causa, quæ possum, sed ea quoq, quæ non possum, putem. Illud tamen ~~multum~~ me inuoluisse, vel censuisse puta, vel propter beneuolentiam tacere non potuisse, vt quod ego facio, tu quoq, animum inducas, si sit aliqua Reipub. in ea te esse oportere, iudicio hominum, ^{regis} principem necessitate cedentem temporis: sin autem nulla sit, hunc tamen aptissimum esse etiam ad exulandum locum. Si enim libertatem sequimur, qui locus hoc dominatu vacat? sin qua-

habui

8

qualemcumq; locum, qui est domestica sede iucundior? Sed mihi crede, etiam is, qui omnia tenet, fauet ingenys: nobilitatem vero & dignitatem hominum, quantum ei res, & ipsius caussa concedit, amplectitur. Sed plura quam statueram. Redeo ergo ad vnum illud: me tuum fore cum tuis, si modo erunt tui: sin minus, me certe in omnibus rebus satis nostrae conjunctioni amorisq; facturum. Vale.

54. [a] M. T. C. S. P. D. MAR-
CELLO.

51

ETSI PER PAUCIS ANTE

9 habui

diebus dederam Q. Mutio litteras ad te plurimis verbis scriptas, quibus declaraueram, quo te animo censerem esse oportere, & quid tibi faciendum arbitrarer: tamen cum Theophilus libertus tuus proficisceretur, cuius ego fidem erga te, benevolentiamque perspexeram, sine meis literis eum ad te venire nolui. Iisdem igitur de rebus etiam atque etiam hortor, quibus superioribus literis hortatus sum, ut in ea Republica, quaecunque est, quam primum velis esse. Multa videbis fortasse, quae nolis, non plura tamen, quam audis quotidie. Non est porro tuum, vno sensu solum oculorum moueri: cum illud idem auribus percipias, quod etiam maius videri solet, minus laborare. At tibi ipsi dicendum erit aliquid, quod non sentias, aut faciendum, quod non probes. Primum, TEMPORI CEDERE, id est, necessitati parere, semper sapientis est habitum. Deinde non habet, ut

H 4

nunc

nunc quidem est, id vicij res, dicere sortasse qua sentias, non licet, tacere plane licet. Omnia enim delata ad vnum sunt: Is vitur consilio, ne suorum quidem, sed suo. Quod non multo secus fieret, si is Rempubli-
cam teneret, quem secuti sumus. An qui in bello cum omnium nostrum coniunctum esse periculum suo cer-
neret, certorum hominum minime prudentium con-
silio vteretur, cum magis communem censemus in victoria futurum fuisse, quam incertis in rebus fuis-
set? & qui nec te consule, tuum sapientissimum con-
siliu secutus esset, nec fratre tuo consulatum ex au-
toritate tua gerente, nobis auctoribus vti voluerit, [b] 54
nunc omnia tenentem, nostras sententias desideratu-
rum censet fuisse? OMNIA SVNT MI-
SERA IN BELLIS CIVILIBVS:
qua maiores nostri ne semel quidem, nostra atas sepe
iam sensit: sed miserius nihil, quam ipsa victoria:
qua etiamsi ad meliores venit, tamen eos ipsos fero-
ciores, impotentioresq; reddit, vt etiamsi natura ta-
les non sint, necessitate esse cogantur. MVLTA
ENIM VICTORI, eorum arbitrio, per
quos vincit, etiam inuito, faciendū sunt. An tu non
videbas mecum simul quam illa crudelis esset futura
victoria: igitur tunc quoq; patria careres, ne, qua
nolles, videres? Non, inquires, ego enim ipse tenerem
opes, & dignitatem meam. At erat tua virtutis, in
minimis tuas res ponere, de Repub. vehementius la-
borare. Deinde, qui finis istius consilij est: nam adhuc
& factum tuum probatur, & vt in tali re etiam for-
tuna laudatur: factum, quod & initium belli necessa-
rio secutus sis, & extrema sapienter persequi nolue-
ris: fortuna, quod honesto ocio teneris & statum,
& fa-

no. d. d. p. p. p.
p. p. p. p. p.
p. p. p. p. p.
p. p. p. p. p.
p. p. p. p. p.

nam dignitatis tuæ. Nunc vero nec locus tibi ullus
 dulcior esse debet patria : nec eam diligere minus
 debes , quod deformior est , sed misereri potius , nec
 eam multis claris viris orbatam , priuare etiam aspe-
 ctu tuo. Deniq; si fuit magni animi non esse suppli-
 cem victori , vide ne superbi sit , aspernari eiusdem li-
 beralitatem : & si sapientis est carere patria , duri
 non desiderare : & si Republica non possit frui , stul-
 tum est nolle priuata. Caput illud est : vt si ista vita
 tibi commodior esse videatur , cogitandum tamen sit ,
 ne tutior non sit : Magna gladiatorum est licentia :
 sed in extremis locis minor etiam ad facinus verecun-
 55. dia. Mihi salus tua tanta cura est , [a] vt Marcello
 fratri tuo aut par , aut certe proximus sim. Tuum est
 consulere temporibus , & incolumitati , & vita , &
 fortunis tuis. Vale.

M. T. C. M. MARCELLO

S. P. D.

52

10
ET SI NIHIL NOVI, QVOD

ad te scriberem , habebam , magisq; literas tuas iam
 expectare incipiebam , vel te potius ipsum : tamen
 cum Theophilus proficisceretur , non potui nihil ei li-
 terarum dare. Cura igitur , vt quamprimum venias :
 venies enim , mihi crede , expectatus , neq; solum no-
 bis , id est , tuis , sed prorsus omnibus. Venit enim mihi
 in mentem , subuereri interdum , ne te delectet tarda
 discessio. Quod si nullum haberes sensum , nisi oculo-
 rum , prorsus tibi ignoscerem , si quosdam nolles vide-
 re : sed cum leuiora non multo essent , quæ audiren-
 tur , quam quæ viderentur , suspicari autem multum

H 5

interesse

76
 habui

interesse rei familiaris tuae, te quamprimum venire, idq; in omneis parteis valere: putavi ea de re te esse admonendum. Sed quoniam quod mihi placeret, ostendi, reliqua tu pro tua prudentia considerabis. Me tamen velim, quod ad tempus te expectemus, certiozem facia. Vale.

M. MARCELLIVS, M. C.
CERONI S.

53

11

PLVRIMVM VALVISSE APVD

11.
Halmi

me tuam semper auctoritatem, cum in omni re, tum in hoc maxime negotio, potes existimare: quod cum mihi C. Marcellus frater amantissimus mei, non solum consilium daret, sed precibus quoque me obsecraret: non prius mihi persuadere potuit, quam tuis est effectum literis, ut vterer vestro [b] potissimum consilio. Res quemadmodum sit acta, vestrae literae mihi declarant. Gratulatio tua etsi est mihi probatissima, quod ab optimo sit animo: tamen hoc mihi multo iucundius est, & gratius, quod in summa paucitate amicorum, propinquorum ac necessariorum, qui vere meae salutis fauerent, te cupidissimum mei, singularemq; mihi benevolentiam praestitisse cognoui. Reliqua sunt eiusmodi, quibus ego, quoniam hac erant tempora, facile & equo animo carebam, haec vero eiusmodi esse statuo, ut sine talium virorum, & amicorum benevolentia, neq; in adversa, neq; in secunda fortuna quisquam vivere possit. Itaque hoc ego mihi gratulor. Tu vero intelligas, homini amicissimo te tribuisse officium, re tibi praestabo. Vale.

SER.

SERVIUS SVLPITIVS CI-
CERONI S.

54

habui
12

ESTI SCIO NON IVCVN-

disimum nuncium me vobis allaturum: tamen quoniam
CASVS ET NATVRA in bonis dominatur,
visum est faciendum, quoquo modo res se haberet, vos
certiores vt facerem. Ad X. Calen. Iunij cum ab Epi-
dauro Piraum naui aduectus essem, ibi Marcellum
collegam nostrum conueni, eumq; diem ibi consumsi,
vt cum eo essem. Postero die, cum ab eo digressus es-
sem, eo consilio, vt ab Athenis in Bœotiam irem, re-
liquamq; iurisdictionem absoluerem, ille, vt aiebat,
supremo Maio Italiam versus nauigaturus erat. Pos-
tridie eius diei, cum ab Athenis proficisci in animo
haberem, circiter horam decimam noctis, Posthumus
familiaris eius ad me venit, & mihi nunciauit, M.
56. Marcellum collegam nostrum, post cœna [a] tem-
pus, à P. Magio Chilone familiare eius pugione per-
cussum esse, & duo vulnera accepisse: vnum in sto-
macho, alterum in capite secundum aurem: sperare
tamen eum posse viuere. Magium seipsum interfe-
cisse: postea se à Marcello ad me missum esse, qui hac
nunciaret, & rogaret, vt cogerem medicos. Coëgi,
& è vestigio eo sum profectus prima luce: cum non
longe à Piræo abessem, puer Acidini obuiam mihi ve-
nit cum codicillis, in quibus erat scriptum, paulo ante
lucem, Marcellum diem suum obiisse. Ita vir clarissi-
mus ab homine deterrimo acerbissima morte est af-
fectus: & cui inimici propter dignitatem peperce-
rant, inuentus est amicus, qui ei mortem afferret.
Ego tamen ad tabernaculū eius perrexī, inueni duos
libertos,

11

libertos,

libertos, & pauculos seruos: reliquos aiebant profugisse metu perterritos, quod dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset: Coactus sum, in eadem illa lectica, qua ipse delatus eram, meisque lecticarijs in urbem eum referre: ibique pro ea copia, qua Athenis erat, funus ei satis amplum faciendum curavi. Ab Atheniensibus, locum sepulturae intra urbem ut darent, impetrare non potui, quod religione impediri se dicerent, neque, tamen id antea cuiquam concesserant. Quod proximum fuit, uti in quo vellemus Gymnasio eum sepeliremus, nobis permiserunt. Nos in nobilissimo orbis terrarum Gymnasio Academiae locum delegimus, ibique eum combusimus: posteaque curauimus, ut ibidem Athenienses in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent. Ita, quae nostra officia fuerunt, pro collegio & propinquitate, & viuo, & mortuo omnia ei [b] praestitimus. Vale. Data Piraei, Calend. Iunij. 56. Athenis.

M. T. C. S. P. D. N. L. G. D. I. O.

FIGVLO.

habui 55

13.

II

QVAERENTI MIHI IAM DIV

quid ad te potissimum scriberem, non modo certa res nulla, sed ne genus quidem literarum usitatum veniebat in mentem. Vnam enim partem, & consuetudinem earum epistolarum, quibus secundis rebus uti solebamus, tempus eripuerat, perfeceratque fortuna, ne quid tale scribere possem, aut omnino cogitare. Relinquebatur triste quoddam & miserum, & his temporibus consentaneum genus literarum,

II

rum,

rum, id quoque deficiebat me, in quo debebat esse
aut promissio auxilij alicuius, aut consolatio doloris
tui. Quod pollicerer, non erat: ipse enim pari fortu-
 na abiectus, aliorum opibus casus meos sustentabam:
 saepiusq; mihi veniebat in mentem, quari quod ita
 viverem, quam gaudere, quod viverem: Quan-
 quam enim nulla meipsum priuatim ~~pepuli~~ ⁱⁿsignis
 iniuria, nec mihi quicquam tali tempore in mentem
 venit optare, quod non ultro mihi Caesar detulerit:
 tamen nihilo minus eis conficior curis, ut ipsum quod
 maneam in vita, peccare me existimem: careo enim
 familiarissimis multis, quos aut mors eripuit nobis,
 aut distraxit fuga, tum omnibus amicis, quorum be-
 neuolentiam nobis conciliarat per me quondam te
 socio, defensa Respub. versorg, in eorum naufraga-
 gij, & bonorum direptionibus, nec audio solum,
 quod ipsum esset miserum, sed etiam idipsum video,
 quo nihil est acerbius, eorum fortunas dissipari, qui-
 bus nos olim adiutoribus illud incendium extinxi-
 mus, & in qua vrbe, modo gratia, [a] autorita-
 te, gloria floruerimus, in ea nunc ijs quidem omni-
 bus caremus. • Obtinemus ipsius Caesaris summam
 erga nos humanitatem, sed ea plus non potest, quam
 vis & mutatio omnium rerum atque temporum.
 Itaque orbus ijs rebus omnibus, quibus & natura
 me, & voluntas, & consuetudo assuefecerat, cum
 ceteris, ut quidem videor, tum ipsi mihi displiceo.
 Natus enim ad agendum semper aliquid dignum vi-
 ro, nunc non modo agendi rationem nullam ha-
 beo, sed ne cogitandi quidem: & qui antea aut
 obsecris hominibus, aut etiam fontibus opitula-
 ri poteram, nunc P. Rigidio vni omnium doctissi-
 mo,

DESCRIBI
TUR.

11

12

Revocari

mo, & sanctissimo, & maxima quondam gratia & mihi certe amicissimo, ne benigne quidem polliceri possum. Ego hoc ereptum est literarum genus. Reliquum est, ut consoletur, & afferam rationes, quibus te molestus coner abducere. At ea quidem facultas vel tua vel alterius consolandi, in te summa est, si vnam in villo fuit. Itaque eam partem, quae ab exquisita quadam ratione, et doctrina proficiscitur, non attagam, tibi totam relinquam. Quid sit forti & sapienti homine dignum, quid gravitas, quid altitudo animi, quid acta tua vita, quid studia, quid artes, quibus a pueritia floruisti, a te flagitent, tu videbis. Ego quod intelligere & sentire possum, qui sum Roma, & quia curo, attendo, id tibi affirmo, te in ijs molestis in quibus es hoc tempore, non diutius futurum: in ijs autem, in quibus etiam nos sumus, fortasse semper fore. Videor mihi perspicere primum ipsius animum, qui plurimum potest, propensum ad salutem tuam. Non scribo hoc temere, quo minus familiaris sum, hoc sum [b] ad inuestigandum curiosior. Quam facilius, quibus est iratior, respondere tristis possit: hoc est adhuc tardior ad te molestia liberandum. Familiares vero eius, & ij quidem, qui illi iucundissimi sunt, mirabiliter de te & loquuntur, & sentiunt. Accedit eodem vulgi voluntas, vel potius consensus omnium, etiam illa quae minimum nunc quidem potest (sed possit necesse est) Respublica, quoscunque, vires habeat, ab ijs ipsis quibus teneatur, de te propediem (mihi crede) impetrabit. Redeo igitur ad id, ut iam tibi etiam pollicear aliquid, quod primo omiseram: nam & amplecti eius familiarissimos, qui me admodum diligunt, multumque mecum sunt, Amplecti aliquem, & cum careo. & in-

5

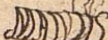
LIBER IIII.

& in ipsius consuetudinem, quam adhuc meus pater
mibi clausit, insinabo: & certe omneis vias perse-
 quar, quibus putabo ad id, quod volumus, peruenire
 posse. In hoc toto genere plura faciam, quam scribe-
re audeo. Cetera quae tibi à multis prompta esse certo
scias à me sunt paratissima, dum in re familiari mea
est, quod ego malim meum esse, quam tuum. Hac
 de re, & de hoc genere toto, hoc scribo parcius, quod
 te, id quod ipse confido, sperare malo te esse vsurum
 tuis. Extremum illud est, ut te hortor, & obsecrem,
animo ut maximo sis, nec ea solum memineris, quae
ab alijs magnis viris accepisti, sed illa etiam, quae ipse
ingenio studioq; peperisti, quae si colliges, & sperabis
omnia optime, & quae accident, quacumq; erunt,
sapienter feres. Sed haec tu melius, vel optime omni-
um. Ego, quae pertinere ad te intelligam, studiosissime
me omnia diligentissimeq; curabo, tuorumq; tristissi-
mo meo tempore meritorum erga me memoriam
 conseruabo. Vale. 1762. Vale. Vale.

58.

M. T. C. S. P. D. CN.
 PLANCO.

56

BINAS A TE ACCERI LITE-

ras, Corcyra datas: quarum alteris mihi gratulabare,
 quod audisses me meam pristinam dignitatem obti-
 nere: alteris dicebas te velle, quae egissem, bene &
 feliciter euenire. Ego autem, si dignitas est, bene de
 Republica sentire, & bonis viris probare, quod sentias,
 obtineo dignitatem meam, sin autem in eo di-
 gnitas est, quod sentias, aut re efficere, si possis, aut
 denig.

14.
 habui

H.F.?

deniq; libera oratione defendere, & vestigium quidem vllum est reliquum nobis dignitatis, agiturg; præclare, si nosmetipsos regere possumus, vt ea, quæ partim iam assunt, partim impendent, moderate feramus, quod est difficile in eiusmodi bello, cuius exitus ex altera parte cadem ostentat, ex altera seruitutem. Quo in periculo nonnihil me consolatur, cum recordor hæc me tum vidisse, cum secundas etiam res nostras, non modo aduersas pertimecebam, videbamq; quanto periculo de iure publico disceptaretur armis. Quibus si ij vicissent, ad quos ego pacis spe, non belli cupiditate adductus accesseram, intelligebam tamen & iratorum hominum, & cupidorum, & insolentium, quam crudelis esset futura victoria: sin autem victi essent, quantus meritis esset futurus ciuium, partim amplissimorum, partum etiam optimorum, quæ me hæc prædicentem, atque optime consulentem salutis suæ, malebant nimium timidum quam satis prudentem existimari. Quod autem mihi de eo, quod egerim, gratularis, te ita velle certo scio: sed ego tam misero tempore nihil noui consilij cepissem, nisi in reditu [b] meo 58
 nihilo meliores res domesticas, quam Rempublicam offendissem. Quibus enim pro meis immortalibus beneficijis carissima mea salus & mea fortunæ esse debebant: cum propter eorum scelus nihil mihi intra meos parietes tutum, nihil infidus vacuum viderem, nouarum me necessitudinum fidelitate veterum inimicorum perfidiam, muniendum putauit. Sed de nostris rebus satis, vel etiam nimium multa. De tuis velim, vt eo sis animo, quo debes esse, id est, vt ne quid tibi præcipue timendum putes: si enim status

rus erit aliquis ciuitatis, quicunq; erit, te omnium periculorum video expertem fore. Nam alteros tibi iam placatos esse intelligo, alteros nunquam iratos fuisse. De mea autem in te voluntate sic velim iudices, me, quibuscunq; rebus opus esse intelligam, quanquam videam, quis sim hoc tempore, & quid possim, opera tamen & consilio, studio quidem certe, rei, fama, salutis tuae praesto futurum. Tu velim & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quam diligentissime certiorem. Vale. Vale.

Optime Vale.

M. T. C. S. P. D. CN. PLANCO. 57

ACCEPI PERBREVEIS TVAS

litteras, quib. id, quod scire cupiebam, cognoscere non potui: cognoui autem id, quod mihi dubium non fuit: Nam quam fortiter ferres communes miseras, non intellexi: quam me amares, facile perspexi, sed hoc sciebam: illud si scissem, ad id meas litteras accommodassem. Sed tamen etsi antea scripsi, quae existimaui te scire oportere: tamen hoc tempore breuiter commonendum putavi, ne quo periculo [a] te proprio existimares esse: in magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes propriam fortunam aut precipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo sinus inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de me prestare possum. Vale.

M. T. CIC. EPISTOLA
RVM LIBER AD Q. METEL-
LVM PROCONS. ET
CAETEROS.

I

Q. ME.

S. D.

m. d. v. b.

l. p. c. m. p.

a. d. f. m. ad

a. et. c. e. h.

a. d. v. a. g.

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

habui

Q. METELLVS CEEER Q. F. PRO-
CONSVL, S. D. M. T. C.

habui⁵⁸
I.

SI VALES, ERNE EST, EX-
stimaram pro mutuo inter nos animo, & pro re-
conciliata gratia: neg, me absentem ludibrio laesum
iri: nec Metellum fratrem ob dictum capite & fortu-
nis per te oppugnatum iri: Quis, si parum pudor ipsi-
us defendebat, debebat vel familia nostra dignitas, vel
meum studium erga vos Remque publicam satis sub-
leuare. Nunc video illum circumuentum, me deser-
tum, à quibus minime conueniebat. Itaq, in luctu &
squalore sum, qui prouincia, qui exercitui praesum, qui
bellum gero: quæ quoniam nec ratione, nec maiorum
nostrorum clementia administratis, non erit miran-
dum, si vos poenitebit. Te tam mobili in me meosq, ef-
se animo, non sperabam. Me interea nec domesticus
dolor, nec cuiusquam iniuria a Republica abducat.
Vale.

[b] M. T. C. Q. METELLO Q. F. CE-59
59 LERI PROCONSULI S. D.

habui²
2.

SI TV, EXERCITVSQVE VA-
letis, bene est. Scribis ad me, te existimasse pro
mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia,
nunquam te à me ludibrio laesum iri. Quod cuius-
modi sit, satis intelligere non possum: sed tamen su-
spicor ad te esse allatum, me, in senatu cum disputa-
rem, permultos esse, qui Rempublicam à me conser-
uatam dolerent, dixisse, à te propinquos tuos, quibus
negare non potuisses, impetrasse, vt ea, quæ statuisses
tibi

via dicitur
Jan.

tibi in senatu de mea laude esse dicenda, reticeres.
 Quod cum dicerem, illud adiunxi: mihi tecum ita
 disputū officium fuisse in Reipublica salute retinen-
 da, ut ego urbem a domesticis insidijs, & ab intesti-
 no scelere, tu Italiam & ab armatis hostibus, & ab
 occulta coniuratione defenderes: atque hanc nostram
 tanti, & tam praeclari muneris societatem a tuis pro-
 pinquis labefactam: qui cum tu a me rebus am-
 plissimis atq; honorificentissimis ornatus esses, timu-
 issent, ne qua mihi pars abs te voluntatis mutue tri-
 bueretur. Hoc in sermone, cum a me expectetur
 quae mea expectatio fuisset orationis tuae, quamq; in
 mœrore versatus essem: visa est oratio non inuicunda,
 & mediocris quidem est risus consecutus, non in te,
 sed magis in mœrorem meum, & quod me abs te
 cupissem laudari, aperte atque ingenue confitebar.
 Iam hoc non potest in te non honorifice esse dictum,
 me in clarissimis meis atq; amplissimis reb. tamen ali-
 quod testimonium tuae vocis habere voluisse. Quod au-

60. tem ita scribis, pro mutuo inter nos [a] animo, quid
 tu existimes esse in amicitia mutuum, nescio: equidem
 hoc arbitror, cum par voluntas accipitur & redditur.
 Ego si hoc dicam, me tuae causae praetermisisse pro-
 uinciam, tibi ipse leuor valeat esse, mea enim ratio-
 nes ita tulerunt: atque eius mei consilij maiorem
 in dies singulos, fructum, voluptatemque capio. Il-
 lud dico, me ut primum in concione provinciam de-
 posuerim statim quemadmodum eam tibi traderem,
 cogitare cœpisse. Nihil dico de sortitione vestra, tan-
 tum te suspicari volo, nihil in ea re per collegam me-
 um me insciente esse factum. Recordare cetera: quam
 cito senatum illo die facta sortitione cœgerim: quam

multa

I 2
 multa
 multa

ista se nescio
multa de te verba fecerim, cum tu ipse mihi dixisti,
 orationem meam non solum in te honorificam, sed
 etiam in collegas tuos contumeliosam fuisse. Iam
 illud senatusconsultum, quod eo die factum est, ea
 descriptione est, ut dum id extabit, officium meum
 in te obscurum esse non possit. Postea vero quam
 profectus es, velim recordere, quae ego de te in se-
 natu egerim, quae in concionibus dixerim, quas ad
 te literas miserim. Quae cum omnia collegeris, ut
 ipse velim indicas, saturne videatur his omnibus re-
 bus tuus aduentus, cum proxime Romam venisti, mu-
 tuo respondisse. Quod scribis de reconciliata nostra
 gratia, non intelligo, cur reconciliatam esse dicas,
 quae nunquam immutata est. Quod scribis, non o-
 portuisse Metellum fratrem tuum ob dictum à me
 oppugnari: Primum hoc velim existimes, animum
 mihi istum tuum vehementer probari, & frater-
 nam plenam humanitatis ac pietatis voluntatem:
 deinde, si qua ego in re fratri tuo Reipublica causa
 [b] resisterim, peto ut mihi ignoscas; tam enim
 sum amicus Reipublicae quam qui maxime. Si vero
 meam salutem contra illius impetum in me crude-
 lissimum defenderim: satis habeo, nihil me eti-
 am tecum de tui fratris iniuria conqueri. Quem
 ego cum comperissem omnem sui tribunatus cona-
 tum in meam perniciem parare, atque meditari:
 egi cum Claudia vxore tua, & cum vestra sorore
 Mutia, cuius erga me studium pro Cn. Pompeij ne-
 cessitudine, multis in rebus perspexeram, ut eum ab
 illa iniuria detraherent. Atque ille, quod te au-
 disse credo, pridie Calen. d. Ianuar. quae iniuria nemo
 unquam in aliquo magistratu improbius cuius af-
 fectus

Curio ex m. Olavii
Loth. Amst. quoniam

fectus est, ea me Consulem affecit, Cum Rempubli-
cam conseruasssem, atq; abeuntem magistratu, con-
cionis habenda potestate priuauit, cuius iniuria mihi
tamen honori summo fuit. Nam cum ille mihi ni-
hil, nisi vt iurarem, permitteret: magna voce iu-
raui verissimum pulcherrimumque iurandum:
quod populus idem magna voce me vere iurasse, iu-
rauit. Hac accepta tam insigni iniuria, tamen illo
ipso die nisi ad Metellum communes amicos, qui a-
gerent, cum eo, vt ab illa mente desisteret: quibus
ille respondit sibi non esse integrum: Etenim paulo
ante in concione dixerat, ei, qui in alios animadu-
erisset inlicita caussa, dicendi ipsi potestatem fieri non
oportere. Hominem grauem & ciuem egregium,
qui qua poena senatus, consensu bonorum omnium,
eos affecerat, qui urbem incendere, magistratus ac
senatum trucidare, bellum maximum constare vo-
luissent, eadem dignum iudicaret eum, qui curiam
cade, urbem incendijs, Italiam bello liberaasset. Ita-

61. que [a] ego Metello fratri tuo praesenti restiti. Nam
in senatu Calend. Ianuar. sic cum eo de Republica
disputaui, vt sentiret, sibi cum viro forti & constanti
esse pugnandum. Ad tertiam Nonas Ianuarias cum
agere cepisset, tertio quoq; verbo orationis suae
me appellabat, mihi minabatur, neque illi quicquam
deliberatus fuit, quam me, quacunque ratione pos-
set, non iudicio, neque disceptatione, sed vi atq; im-
pressione euertere. Huius ego temeritati si virtute
atq; animo non restituissem: quis esset, qui me in con-
sulatu non casu potius existimaret, quam consilio for-
tem fuisse? Hac si Metellum cogitare de me nescisti,
debes existimare, te maximis de rebus a fratre esse

celatum sin aliquid inperituit tibi sui consilij, lenis
 ate & facilis existimari debeo, qui nihil tecum de
his ipsis rebus expostulem. Esi intelliges, non me
 dicto Metelli, vt scribis, sed consilio eius, animoq;
 in me inimicissimo esse commotū: cognosce nunc hu-
 manitatem meam, si humanitas appellanda est, in
 acerbissima iniuria remissio animi ac dissolutio. Nulla
 est a me vnquam sententia dicta in fratrem tuum,
 quotiescunq; aliquid est actum, sedens ijs assensi, qui
 mihi lenissime sentire visusunt. Addam illud etiam,
 quod iam ego curare non debui, sed tamen fieri non
 moleste tuli, atq; etiam, vt ita fieret, pro mea parte
 adiui, vt senatusconsulto meus inimicus, qui tuus
 frater erat, subleuaretur. Quare non ego oppugnaui
 fratrem tuum, sed fratri tuo repugnaui: nec in te, vt
 scribis, animo fui mobili, sed ita stabili, vt in mea
 erga te voluntate, etiam desertus ab officijs tuis,
 permanerem. Atq; hoc ipso tempore, tibi pene mi-
 nitanti nobis per literas, [b] hoc rescribo atq; re-
 spondeo. Ego dolor tuo non solum ignosco, sed sum-
 mam etiam laudem tribuo: Meus enim me sensus,
 quanta vis fraterni sit amoris, admonet. A te peto, vt
 tu quoq; equum te iudicem dolori meo prabeas: si
 acerbē, si crudeliter, si sine causa sum a tuis oppugna-
 tus, vt statuas mihi non modo non cedendum, sed eti-
 am tuo, atq; exercitus tui auxilio, in eiusmodi causa
 vtendū fuisse. Ego te mihi semper amicum esse volui:
 me vt tibi amicissimum intelligeres, laboravi: maneo
 in voluntate, & quoad tu voles, permanebo: citiusque
 amore tui fratrem tuum odisse desinam, quam illius
 odio quicquam de nostra beneuolentia detrahatur.
 Vale.

HOMINIS IMPORTVNIS-

mi contumelia, quib. crebris concionibus me onerat, tuis erga me officijs leniuntur: & vt sunt leues eiusmodi homines, à me despiciuntur, libenterq. commutata persona, te mihi fratris loco esse duco: de illo ne meminisse quidem volo, tametsi bis eum inuitum seruauit. De me meisq. rebus, ne vobis multitudine literarum molestior essem, ad Lelium perscripsi: de rationibus etiam prouinciæ quid vellem fieri, vt is vos doceret & commonefaceret. Si poteris, velim pristinam tuam erga me voluntatem conserues.

62. [a] M. T. C. S. D. C. METELLO
NEPOTI PROCONS. 61

LITERAE Q. FRATRIS, H

T. Pomponij necessarij mei tantum mihi spei dederant, vt in te non minus auxilij, quam in tuo collega mihi constitutum fuerit. Itaq. ad te literas statim misi, per quas, vt fortuna postulabat, & gratias tibi egi, & de reliquo tempore auxilium petij. Postea mihi non tam meorum litera, quam sermones eorum, qui hac iter faciebant, animum tuum immutatum significabant: quæ res fecit, vt tibi literis obstreperè non auderem. Nunc mihi Quintus frater meus mitissimam tuam orationem, quam in senatu habuisses, perscripsit, qua inductus, ad te scribere sum coactus: & abs te, quantum tua feri voluntas, peto, quæsoq. vt tu

te aiunt falso in me solere conferri. Sed ea, quae ad me delata sunt, malo te ex Pomponio, cui non minus molesta fuerunt, quam ex meis literis cognoscere. Meus in te animus quam singulari officio fuerit, & senatus & populus Romanus testis est. Tu quam gratus erga me fueris, ipse existimare potes: quantum mihi debeas, ceteri existiment. Ego quae tua causa ante feci, voluntate sum adductus, posteaq; constantia. Sed reliqua mihi crede, multo maius meum studium, maioremq; grauitatem, & laborem desiderant. Quae ego, si non profundere ac perdere videbor, omnibus meis viribus sustinebo: sin ingrata esse sentiam, non committam, ut tibi ipse insanire videar. Ea quae sint, & cuiusmodi, poteris ex Pomponio cognoscere, atq; ipsum tibi Pomponium ita commendo, ut quanquam ipsius causa confido, te facturum esse omnia: tamen abs te hoc petam, ut si quid resider in te amoris [a] erga me, id omne in Pomponij negotio ostendas. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. T. C. S. P. D. SEXTILIO L. F.
PROCONSULI.

CVM AD ME DECIVS LIBER

rius venisset, egissetq; mecum, ut operam darem, ne tibi hoc tempore succederetur: quanquam illum hominem frugi, & tibi amicum existimabam, tamen quod memoria tenebam, cuiusmodi ad me literas antea misisses, non satis credidi homini prudenti, tam valde esse mutatam voluntatem tuam. Sed posteaquam & Cornelia tua Terentiam conuenit, & ego cum Qu. Cornelio locutus sum: adhibui diligen-

per omnibus, te vno fretus, pollicebar. Sed hoc scito, tuos veteres hostes, novos amicos, vehementer literis perculsos, atq; ex magna spē deturbatos, iacere. Ad me autem literas quas misisti, quanquam exigua significationem tua erga me voluntatis habebant, tamen mihi scito iucundas fuisse: nulla enim re tam letari soleo, quam meorum officiorum conscientia: quibus si quanto non mutuo respondetur, apud me plus officij residere facillime patior. Illud non dubito, quin si te mea summa erga te studia parum mihi adiunxerunt, Respublica nos inter nos conciliatura coniuncturaq; sit. Ac ne ignores, quid ego in tuis literis desiderarim, scribam aperte, sicut & mea natura & nostra amicitia postulat. Res eas gessi, quarum aliquam in tuis literis & nostra necessitudinis, et Reipublicae causa gratulationem expectavi: quam ego 64. abs te praetermissam [a] esse arbitror, quod verebatur, ne cuius animum offenderes. Sed scito ea, quae nos pro salute patriae gessimus, orbis terrae iudicio ac testimonio comprobari. Quae, cum veneris, tanto consilio, tantaq; animi magnitudine à me gesta esse cognoscas, ut tibi multo maiori, quam Aphricanus fuit, me non multo minorem quam Lelius, facile & in Republica & in amicitia adiunctum esse patiare. Vale.

M. T. C. M. LICINIO P. FILIO
CRASSO S. D. 65.

8.
QUANTVM MEVM STUDI-
um extiterit dignitatis tuae vel tuenda vel etiam
augenda, non dubito, quin ad te omnes tui per-
scripserint. Non enim fuit aut mediocre, aut obscu-
rum,

rum, aut eiusmodi, quod silentio posset prateriri. Nam & cum consulibus, & cum multis consularibus tanta contentione decertavi, quanta nunquam antea vlla in causa: suscepig, mihi perpetuam propugnationem pro omnibus ornamentis tuis, veteriq, nostra necessitudini iam diu debitum, sed multa varietate temporum interruptum officium cumulate reddidi. Neq, mehercule vnquam mihi tui, aut colendi, aut ornandi voluntas defuit: sed quadam pestes hominum laude aliena dolentium, & te nonnunquam à me alienarunt, & me aliquando immutarunt tibi. Sed extitit tempus optatum mihi magis, quam speratum, vt florentissimis tuis rebus, mea perspicui posset & memoria nostra voluntatis & amicitiae fides. Sum enim consecutus, non modo vt domus tua tota, sed vt cuncta ciuitas me tibi amicissimum esse cognosceret. [b] 64 Itaq, & prestantissima omnium foeminarum vxor tua, & eximia pietate, virtute, gratia tui Crassi, meis consilijs, monitis, studijs, actionibusq, nituntur: & senatus, populusq, Romanus intelligi, tibi absenti nihil esse tam promtum, aut tam paratum, quam in omnibus rebus, quae ad te pertineant, operam, curam, diligentiam, auctoritatem meam. Quae sint acta, quaeq, agantur, domesticorum tibi literis declarari puto. De me sic existimes, ac tibi persuadeas vehementer velim, non me repentina aliqua voluntate, aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officijs amplectendam incidisse: sed, vt primum forum attingerim, spectasse semper, vt tibi possem quam maxime esse coniunctus, quo quidem ex tempore, memoria teneo, neque meam tibi obseruantiam, neq, mihi tuam summam beneuolentiam, ac liberalitatem defuisse.

Si

Si qua interciderunt non tam re, quam suspitione violenta, ea cum fuerint & falsa & inania, sint euulsa ex omni memoria vitæ, nostra. Is enim tu vir es, & eum me esse cupio, ut quoniam in eadem Republica tempora incidimus, coniunctionem, amicitiamque nostram vtrique nostrum laudi sperem fore. Quamobrem tu quantum tuo iudicio tribuendum nobis esse putos, statues ipse: & ut spero, statues ex nostra dignitate. Ego vero tibi profiteor atque polliceor eximium, & singulare meum studium in omni genere officij, quod ad honestatem & gloriam tuam spectet, in quo, etiamsi multi mecum contendunt, tamen cum reliquis omnibus, tum Crassis tuis iudicibus, omneis facile superabo, quos quidem ego quibus vnicè diligo, sed in Marco benevolentia impert, hoc magis sum

65. [a] Publio deditus, quod me, quanquam a pueritia sua semper, tamen hoc tempore maxime, sicut alterum parentem & obseruat & diligit. Has literas velim existimes fœderis habituras esse vim, non epistola: meque, ea, qua tibi promitto ac recipio, sanctissime esse obseruaturum, diligentissimeque facturum. Quæ à me suscepta defensio est, te absente, dignitatis tuæ, in ea iam ego, non solè amicitie nostræ, sed etiam constantie meæ causa permanebo. Quamobrem satis esse hoc tempore arbitratus sum, hac ad te scribere: me si quid ipse intelligerem, aut ad voluntatem, aut ad commodum, aut ad amplitudinem tuam pertinere, mea sponte id esse facturum: sin autem quippiam aut à te essem admonitus, aut tuis, effecturam; ut intelligeres, nihil neque te scripsisse, neque quenquam tuorum ad me frustra detulisse. Quamobrem velim ita & ipse ad me scribas de omnibus

collypillon

nibus minimis, maximis, mediocribusq; rebus, ut ad hominem amicissimum: & tuis precipias, ut opera, consilio, autoritate, gratia mea sic utantur in omnibus publicis, priuatis, forensibus, domesticis tuis, amicorum, hospitum, clientum tuorum negotijs, ut quoad eius fieri possit, praesentia tua desiderium meo labore minuatur. Vale.

VATINIUS IMPERATOR CIRONI SVO S.

9. SI VALES, BENE EST, ERGO valeo. Si tuam consuetudinem in patrocinijs tuendis seruas, P. Vatinius cliens ad te venit, qui pro se causam dicere vult. Non puto repudiabis in honore, quem in periculo recepisti. [6] Ego autem quem potius adoptem, aut inuocem, quam illum, quo defendente vincere didici? Aut verear, ne qui potentissimorum hominum conspirationem neglexerit pro mea salute, is pro honore meo, pusillorum ac maleuolorum obrectationes & inuidias non prosternat atque obterat? Quare si me, sicut soles, amas, suscipe me totum, atq; hoc quicquid est oneris, ac muneris pro mea dignitate tibi tuendum, ac sustinendum puta. Scis meam fortunam, nescio quo modo, facile obrectatores inuenire, non meo quidem mehercule merito: sed quanti id refert, si tamen fato nescio quo accidit: si quis forte fuerit, qui nostra dignitati obesse velit, peto a te, ut tuam consuetudinem & liberalitatem in me absente defendendo mihi praestes. Literas ad senatum nostras de rebus gestis quo exemplo miseram, infra tibi perexipsi. Dicitur mihi tuis seruis Anagnostes fugi-

ius Vardaci esse: de quo tu mihi nihil mandasti. Ego
tamen, terra marique, ut conquireretur, præmandavi, et
profecto tibi illum reperiam, nisi in Dalmacia aufuge-
rit, & inde tamen aliquando eruam. Tu nos fac ames.
Vale. Ad tertium Idus Quintileis ex castris. Narona.

VATINIVS CIERONI

SVO. S. D.

67

10.

SI VALES, BENE EST, EGO

quidem valeo. De Dionysio tuo adhuc nihil extrico, et
eo minus, quod me frigus Dalmaticum, quod illinc eie-
cit, etiam hic refrigeravit. Sed tamen non desistam,
quin illum aliquando eruam. Sed tamen omnia mihi
66. dura imperas. De [a] Catilio nescio quid ad me scri-
psisti deprecationis diligentissime. Apage te cum nostro
Sexto Serulio: nam mehercule ego illam quoque amo,
sed huiusmodi vos clientes, huiusmodi causas reci-
pitis? hominem unum omnium crudelissimum, qui tot
ingenuas matres familias stuprauit, tot ciues Romanos
occidit, arripuit, disperdidit, regiones vastavit? Simul
vero senilis homo contra me arma tulit, et cum bello
cepi. Sed tamen mi Cicero quid facere possum? Omnia
mehercule cupio, quæ tu mihi imperas. Meam animad-
uersionem & supplicium, quo vsurus eram in eum,
quem cepissem remitto tibi & condono. Quid illis re-
spondere possum, qui sua bona direpta, nauis expug-
natas, fratres, liberos, parentis occisos, actione expo-
stulant? mehercule Appij os haberem, in cuius lo-
cum suffectus sum, tamen hoc sustinere non possem.
Quid ergo est? Faciam omnia seculo, quæ te fecerunt vel-
le. Defenditur à Qu. Volusio tuo discipulo, si forte, e a

rct

olusio

res poterit aduersarios fugere, in eo maxime spes est, Nos si quid erit istic opus, defendes. Caesar adhuc mihi iniuriam facit: de meis supplicationibus, & rebus gestis Dalmaticis adhuc non refert: quasi vero nō iustissimi triumphum in Dalmatia res gesserim. Nā si hoc existimandum sit, dum totum bellum conficiam, viginti oppida sunt Dalmatia antiqua, quae ipsa sibi asuerunt amplius sexaginta, haec nisi omnia expugno, si mihi supplicationes non decernuntur, longe alia conditione ego sum, ac ceteri Imperatores. Ego post supplicationes mihi decretas in Dalmatiam profectus sum: sex oppida vi oppugnando cepi, vnum hoc quod erat [b] maximum, quater a me iam captum: quatuor enim turreis, & quatuor muros cepi, & arcem eorum totam, ex qua me niues, frigora, imbres, detruferunt, indigne, mi Cicero oppidum captum, etiam bellum confectum relinquere sum coactus. Quare te rogo, si opus erit, ad Caesarem meam causam agas, meq; tibi in omneis partibus defendendum putes, hoc existimans, neminem te tui amantorem habere. Vale. Nonis Decembribus. Narona.

M. C. P. VATINIO IMPERATORI S. D.

II.

Exordium.

GRATA TIBI ESSE OFFI-

cia mea non miror, cognoui enim te gratissimum omnium, idq; nunquam destitui predicare. Nec enim tu mihi gratiam modo habuisti, verumetiam, cumulatisime retulisti. Quamobrem reliquis tuis rebus omnibus, pari me studio erga te, & eadem voluntate cognosces. Quod mihi feminam primariam Pompeiam vxorem

Narratio

vxorem

uxorem tuam commendas, cum Sura nostro statim
tuis literis lectis locutus sum, ut ei meis verbis diceret,
ut quicquid opus esset, mihi denunciaret, me omnia,
que ea vellet, summo studio, curag, facturum: itaq,
faciam, eamq, si opus esse videbitur, ipse conueniam.
Tu tamen ei velim scribas, ut nullam rem neq, tam
magnam, neq, tam paruum putet, quæ mihi aut dif-
ficilis, aut parum me digna videatur. Omnia que in
tuis rebus agam, & non laboriosa mihi, & honesta
videbuntur. De Dionysio, si me amas, confice, quam-
cumq, ei fidem dederis, præstabo. Si vero improbus
67. fuerit, ut est, duces eum captiuum in [a] triumpho
Dalmatis Diu malefaciant, qui tibi molesti sunt. Sed
ut scribis, breui capientur, & illustrabunt res tuas ge-
68. stas: semper enim habiti sunt bellicosi. Vale. Fortitudinis.

Conclusio.

Laudandi.

M. C. S. D. L. LVCEIO
Q. FILIO.

69

12.

CORAM ME TECVM EADEM

hac agere sæpe conantem, deterruit pudor quidam
pene subrusticus, quæ nunc exponam absens audacius:
epistola enim non erubescit. Ardeo cupiditate incre-
dibili, neq, ut ego arbitror, reprehendenda, nomen ut
nostrum scriptis illustretur & celebretur tuis, quod
etsi mihi sæpe ostendis te esse facturum: tamen igno-
scas velim huic festinationi mee. Genus enim scripto-
rum tuorum, etsi erat semper à me vehementer expe-
ctatum, tamen vixit opinionem meam, meq, ita vel
cepit, vel incendit, ut cuperem quam celerrime res
nostras monumentis commendari tuis. Non enim me
solum commemoratio posteritatis ad spem quandam
immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas, ut vel

K

autori-

Kalm

auctoritate testimonij tui, vel iudicio beneuolentia,
 vel suauitate ingenij viui perfruamur. Neg³ tamen
 hac cum scribebam, eram nescius, quantis oneribus
 premerere susceptarum rerum & iam institutarum,
 sed quia videbam Italici belli & ciuilis historiam iam
 pene esse à te perfectam, dixeras autem mihi te reli-
 quas res ordiri: deesse mihi nolui, quin te admonere-
 rem, vt cogitares, coniunctene malles. cum ceteris
 rebus nostra contexere, an, vt multi Græci fecerunt,
 Calisthenes Troicum bellum, [b] Timæus Pyrrhi,
 Polybius Numantinum, qui omnes à perpetuis suis
 historijs ea quæ dixi bella, separauerunt: tu quoq;
 item ciuilem coniurationem ab hostibus externiq;
 bellis seiungeres. Equidem ad nostram laudem non
 multum video interesse: sed ad properationem me-
 am quidem interest, non te expectare dum ad locum
 venias, ac statim causam illam totam, & tempus ar-
 ripere. Et simul si vno in argumento, vnag; in por-
 sona mens tua tota versabitur: cerno iam animo,
 quanto omnia vberiora atque ornatiora futura sint.
 Neg³ tamen ignoro, quam imprudenter faciam: qui
 primum tibi tantum oneris imponam (potest enim
 mihi denegare occupatio tua) deinde etiam, vt ornes
 me postuleris: quid si illa tibi non tantopere videntur
 ornanda? Sed tamen, qui semel verecundia fines
 transferit, eum bene & gnauiter oportet esse impu-
 dentem. Itaq; te plane etiam atq; etiam rogo, vt or-
 nes ea vehementius etiam quam fortasse sentis, & in
 eo leges historiae negligas: gratiam illam, de qua
 suauissime quodam in proximo scripsisti, à qua te af-
 fici non magis potuisse demonstras, quam Herculeum
 Xenophontem illum à voluptate: ea si me tibi vehe-
 mentius

mentius commendabit, ne aspernere, amoris, nostro
 plusculum etiam, quam concedit veritas, largiatur.
 Quod si te adducemus, ut hoc suscipias, erit (ut mihi
 persuadeo) materies digna facultate & copia tua.
 A principio enim coniurationis vsq; ad reditum no-
 strum videtur mihi modicum quoddam corpus consi-
 ci posse, in quo & illa poteris uti ciuiliu commuta-
 tionum scientia, vel in explicandis causis rerum no-
 68. uarum, vel remedijs incommodorum, cum [a] &
 reprehendes ea, qua vituperanda duces, & qua pla-
 cebunt, exponendis rationibus comprobabis, & si li-
 berius ut consueuisti, agendum putabis, multorum in
 nos perfidiam, insidias, proditionem notabis. Mul-
 tam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo
 suppeditabunt, plenam cuiusdam voluptatis, qua ve-
 hementer animos hominum in legendo scripto reti-
 nere possit. Nihil enim est aptius ad delectationem le-
ctoris, quam temporum varietates, fortunae, vicissi-
tudines: quae etsi nobis optabiles in experiendo non
 fuerunt, in legendo tamen erunt iucunde. HAB-
BET ENIM PRÆTERITI doloris
secura recordatio delectationem. Cateris vero nulla
 persunctis propria molestia, casus autem alienos sine
 vilo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est
 iucunda. Quem enim nostrum ille moriens apud
 Mantineam Epaminondas non cum quadam misera-
 tione delectat? qui tum denique sibi auelli iubet spi-
 culum, posteaquam ei percontanti dictum est, clype-
 um esse saluum, ut etiam in vulneris dolore aequo ani-
 mo cum laude moreretur. Cuius studium in legendo
 non erectū Themistoclis fuga redituq; reuincitur? Et-
 enim ordo ipse annalium, mediocriter nos retinet, quasi

enumeratione fastorum. At viri sepe excellentis an-
cipites varij casus habent admirationem, expectatio-
nem, leticiam, molestiam, spem, timorem, si vero
exitu notabili concluduntur, expletur animus in-
cundissimalectionis voluptate. Quoq; mihi acciderit
optatus, si in hac sententia fueris, vt à continentib;
tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarū
[b] historiam complecteris, secernas hanc quasi fa-
bulam rerum euentorumq; nostrorum. Habet enim
varios actus, multasq; actiones et consiliorum et tem-
porum. Ac non vereor, ne assentatiuncula quadam
aucupari tuam gratiam videar, cum hoc demon-
strem, me à te potissimum ornari, celebrariq; velle.
Neque enim tu is es, qui, qui sis, nescias: & qui
non eos magis, qui te non admirentur, inuidos, quam
eos, qui laudent, assentatores arbitrere. Neq; au-
tem ego sum ita demens, vt me sempiternæ glorie
per eum commendari velim, qui non ipse quoque in
me commendando propriam ingenij gloriam conse-
quatur. Nec enim Alexander ille, gratiæ causa ab
Apelle potissimum pingi, & Lysippo fingi volebat:
sed quod illorum artem cum ipsis, tum etiam sibi glo-
riæ fore putabat. Atque illi artifices, corporis simu-
lakra ignotis nota faciebant, quæ vel si nulla sint, ni-
hilo sunt tamen obscuriores clari viri. Neq; minus
enim est Spartiates Agefilaus illò perhibendus, qui ne-
que pictam neq; fictam imaginem suam passus est ef-
fere, quam qui in eo genere laborarunt: vnus enim Xe-
nophontis libellus in rege laudando facile omnes
imagines hominum, statuasq; superabit. Atque hoc
præstantius mihi fuerit, & ad leticiam animi, & ad
memoriæ dignitatē, si in tua scripta peruenero, quam
si in

si in ceterorum: quod non ingenium mihi solum sup-
 peditatum fuerit tuum, sicut Timoleonti a Timao,
 aut ab Herodoto Themistocli, sed etiam autoritas cla-
 rissimi & spectatissimi viri, & in Republica maxi-
 mis grauissimisq; causis cogniti, atq; inprimis proba-
 ti: vt mihi non solum praconium, quod cum in Sigae-
 67. um venisset [a] Alexander, ab Homero Achilli tri-
 butum esse dixit: sed etiam graue testimonium im-
 pertitum clari hominis magniq; videatur. Placet
 enim Hector ille mihi Nauianus, qui non tantum lau-
 dari se letatur: sed addit etiam, à laudato viro.
Quod si à te non impetro, hoc est, si qua te res in-
 pedierit (neg, enim fas esse arbitror, quicquam me
 rogantem abs te non impetrare) cogor fortasse face-
 re, quod nonnulli saepe reprehendunt: scribam ipse de
 me, multorum tamen exemplo & clarorum viro-
 rum. Sed quod te non fugit, hac sunt in hoc genere
 vicia: & ut verecundius ipsi de se scribant, necesse
 est, si quid est laudandū, & pratercant, si quid repre-
 hendendum est. Accedit etiam vt minor sit fides, mi-
 nor autoritas, multi deniq; reprehendant, & dicant,
 verecundiores esse pracones ludorum gymnycorum,
 qui cum ceteris coronas imposuerint victoribus, eo-
 rumq; nomina magna voce pronunciauerint, cum ipsi
 ante ludorum missionem corona donentur, alium pra-
 conem adhibeant, ne sua voce ipsi se victores esse pra-
 dicent. Hac nos vitare cupimus, & si recipis causam
nostram, vitabimus: idq; vt facias rogamus. Ac ne
 forte mirere, cur cum mihi saepe ostenderis, te accura-
 tissime nostrorum temporū consilia atq; euentus lite-
 ris mandaturum, à te id nunc tantopere et tam multis
 verbis petamus: illa nos cupiditas incēdū, de qua initio
 K 3 scripsi

scripsi festinationis, quod alacres animo sumus, ut & ceteri videntibus nobis ex libris tuis cognoscant, & nosmetipsi viui gloriola nostra perfruamur. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum [b] omnium. Sin autem differs me in tempus aliud, coram tecum loquar: tu interea non cessabis, & ea, quae habes instituta, perpolies, nosq; diliges. Vale.

M. C. S. D. L. LVCEIO Q.

70

FILIO.

13.

13. QV ANQVAM IPSA CONSO-
latio literarum tuarum mihi gratissima est: declarat enim summam beneuolentiam coniunctam pari prudentia: tamen illum fructum ex tuis literis vel maximum cepi, quod te praclare res humanas contemnerem, & optime contra fortunam paratum, armatumque cognoui. Quam quidem laudem sapientia statuo esse maximam, non aliunde pendere, nec extrinsecus aut bene aut male viuendi suspensas habere rationes. Quae cogitatio, cum mihi non omnino excidisset (etenim penitus infederat) vi tamen tempestatum & concursu calamitatum erat aliquantulum labefactata atq; conuulsa: cui te opitulari & video, & id fecisse etiam proximis literis, multūq; profecisse sentio. Itaq; hoc sepius dicendum, tibiq; non significandum solum, sed etiam declarandum arbitror, nihil mihi esse potuisse tuis literis gratius. Ad consolandum autem cum illi valeant, quae eleganter copioseq; collegisti, tamen nihil plus, quam quod firmitudinem grauitatemque

70. que animi tui perspexi: quam non imitari turpissimū
existimo. Itaq; etiam hoc fortiorem me puto, quam te
ipsum præceptorem fortitudinis, quod tu mihi videre
spem nonnullam habere, hæc aliquando futura melio-
ra. Casus enim gladiatorij, similitudinesq; [a] ea, tum
rationes in ea disputatione a te collectæ, retabant me
Reipub. penitus dissidere. Itaq; alterum minus mirum,
fortiorem te esse, cum aliquid speres: alterum magis
mirum, spe vlla teneri. Quid enim est non ita asse-
ctum, vt id non deletum extinctumq; omne esse fatea-
re? Circumspice omnia membra Reipub. que notissi-
ma sunt tibi, nullum reperis profecto, quod non fra-
ctum debilitatumue sit: quæpersequerer, si aut meli-
us ea viderem, quam tu vides, aut commemorare pos-
sem sine dolore: quanquam tuis monitis præceptisq;
omnis est abijciendus dolor. Ergo & domestica fere-
mus, vt censes, & publica paulo etiam fortius fortasse,
quam tu ipse, qui præcipis. Te enim spes aliqua conso-
latur, vt scribis: nos autem erimus etiam in omni de-
speratione fortes, vt tamen idem & hortaris & præ-
cipis. Das enim mihi iucundas recordationes conscien-
tiæ nostræ, rerumq; earum, quas te imprimis autore
gesimus. Præstitimus enim patriæ nō minus certe, quā
debuimus, plus profecto quam est ab animo cuiusquā,
aut consilio hominis postulatum. Ignosces mihi de me
ipso aliquid prædicanti: quarum enim tu rerum cogi-
tatione nos leniare aegritudine voluisti, earum etiam
commemoratione lenimur. Itaq; vt mones, quantum
potero, me ab omnibus molestiis & angoribus abdu-
cam, transferamq; animum ad ea, quibus secunda res
ornantur, aduersa adiuuantur, tecum & ero tan-
tum, quantum patietur virisq; ætas & valetudo: &

K 4

si esse

si esse vna minus poterimus, quam volumus: animorum tamen coniunctione, *isdem* studiis ita fruemur, ut nunquam non vna esse videatur. Vale.

[b] L. LVCEIVS Q. FILIVS S. D. 70

71

M. T. C. FILIO.

14

SI VALES, BENE EST, EGO valeo, sicut soleo, paulo tamen etiam deterius, quam soleo. Te requisivi sapius, ut viderē. Roma quia postea non fuisti, quam a me discesseras, miratus sum, quod item nunc miror. Non habeo certum, quae te res hinc maxime retrahat, si solitudine delectare, cum scribas, & aliquid agas eorum, quorum consueuisti, gaudeo, neque reprehendo tuum consilium: nam nihil isto potest esse iucundius, non modo miseris his temporibus & luctuosis, sed etiam tranquillis & optatis, praeserim vel animo defatigato tuo, qui nunc requiem querit ex magnis occupationibus, vel erudito, qui semper aliquid ex se promat, quod alios delectet, te ipsum laudibus illustret: sin, sicut hic dum eras, & lacrymis ac tristitia te tradidisti, doleo, quia & doles, angere: nec possum te, si concedis, quod sentimus, ut liberius dicā, non accusare. Quid enim? tu solus aperta non videbis, qui propter acumen occultissima perspicis? tu non intelliges, te querelis quotidianis nihil proficere? non intelliges duplicari sollicitudines, quas eleuare tua te prudentia postulat? Quod si nō possumus aliquid proficere suadendo, gratia contendimus & rogando, si quid nostra causa vis, ut istis te molestijs laxes, et ad conuictū nostrum redeas, & ad consuetudinem, vel nostrā commune, vel tuam solius ac propriam. Cupio non obtinere

dere

71. dere te, si non delectare nostro studio : capio deterre-
re, ne permaneas in [a] incepto, cum duæ res istæ
contrariæ me conturbent, ex quibus aut in altera mi-
hi velim, si potes, obtemperes, aut in altera non of-
fendas. Vale.

M. CICERO L. LVCEIO S. 72

15 OMNIS AMOR TVVS EX OM-
nibus partib. se ostendit in his literis, quas à te proxi-
me accepi, non ille mihi quidē ignotus, sed tamen gra-
tus & optatus : dicerem iucundus, nisi id verbum in
omne tempus perdidissem. Neg, ob eam vnā causam,
quam tu suspicaris, & in qua me, leuissimis & aman-
tissimis verbis vtens, re grauiter accusas : sed quod il-
lius tanti vulneris, quæ remedia esse debebant, ea nulla
sunt. Quid enim? ad amicōsne confugiam? quam multi
sunt? habuimus enim fere communes, quorum alij oc-
ciderunt, alij nescio quo pacto obduruerunt. Tecum vi-
uere posse equidē maxime vellem : vetustus est amor,
consuetudo, studia paria: quod vinculum, quæ res deest
nostræ coniunctioni? Possumusne igitur esse vna? nec
mehercule intelligo, quid impediat, sed certe adhuc
non fuimus, cum essemus vicini in Tusculano, in Puteo-
lano. Nam quid dicam in vrbe? in qua cum forū com-
mune sit, vicinitas non requiritur. Sed casu nescio quo
in ea tempor. nostra ætas incidit, vt cum maxime flo-
rere nos oporteret, tum viuere etiam puderet. Quod
enim poterat mihi esse perfugium spoliato & dome-
sticis & forensibus ornamentis atque solatijs? litera
credo, quibus vtor asidue. Quid enim aliud facere
71. possum? sed nescio quomodo ipsa ille [b] excludere

K 5 me a

me à portu et perfugio videntur, et quasi exprobrare, quod in ea vita maneam, in qua nihil inest, nisi propagatio miserrimi temporis. Hic tu ea me abesse vrbe miraris, in qua domus nihil delectare possit, summum sit odium temporum, hominum, fori, curiæ? Itaq; sic literis vtor, in quibus consumo omne tempus, nō vt ab his medicinam perpetuam, sed vt exiguam doloris obliuionem petā. Quod si id egissemus ego atq; tu, quod ne in mentem nobis quidē veniebat propter quotidianos metus, omne tempus vna fuisset: neq; me valetudo tua offenderet, neq; te mæror meus: quod quantum fieri poterit, consequamur. quid enim viriq; nostrum aptius? Propediem igitur te videbo. Vale.

72 M. T. C. S. D. TITIO.

16 **E**STI VNVS EX OMNIBVS
minime sum ad te consolandum accommodatus, quod tantum ex tuis molestijs cepi doloris, vt consolatione ipse egerem: tamen cum longius à summi luctus acerbitate meus abesset dolor, quam tuus, statui nostra necessitudinis esse, utq; in te beneuolentia, non tacere tanto in tuo mærore tamdiu: sed adhibere aliquam modicam consolationem, quæ lenare dolorem tuum posset, si minus sanare potuisset. Est autem consolatio peruulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atq; in animo habere debemus: HOMINES nos vt esse meminerimus, ea lege natos, vt omnibus telis fortuna proposita sit vita nostra, neque esse recusandum, quominus ea, qua nati sumus, conditione viuamus. Nēne [a] tam grauiter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus, euentuq;

euentisq; aliorum memoria repetendis nihil accidisse
 nobis non cogitemus. Neque hæc, neq; cætera conso-
 lationes, quæ sunt à sapientissimis viris usurpata, me-
 moriaq; & literis prodita, tantum videntur proficere
 debere, quantum status ipse nostra ciuitatis, & hæc
 perturbatio temporum perditorum: cum beatissimi
 sint, qui liberos non susceperunt, minus autem mise-
 ri, qui his temporibus amiserunt, quam si eosdem bo-
 na aut deniq; aliqua Republica perdidissent. Quod
 si tuum te desiderium mouet, aut si tuarum rerum co-
 gitatione mæres, non facile exhauriri tibi istum dolo-
 rem posse vniuersum puto: sin illa te res cruciat, quæ
 magis amoris est, vt eorum, qui ceciderunt, mise-
 rias lugeas, vt ea non dicam, quæ sapissime & legi
 & audiui, nihil mali esse in morte, in qua si resideat
 sensus, immortalitas illa potius, quam mors ducenda
 sit: sin sit amissus, nulla videri miseria debeat, quæ
 non sentiatur, hoc tamen non dubitans confirmare
 possum, ea misceri, parari, impendere Reipublicæ,
 quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus
 esse videatur. Quid est enim iam non modo pudori,
probitati, virtuti, rectis studiis, bonis artibus, sed o-
mnino libertati, ac saluti loci? non mehercule quen-
 quam audiui hoc grauissimo, & pestilentissimo anno
 adolescentulum aut puerum mortuum, qui mihi non à
 dijs immortalib. ereptus ex his miseris, atq; ex iniquis-
 sima conditione vitæ, videretur. Quare si tibi vnum
 hoc detrahi potest, ne quid ijs, quos amasti, mali putex
 contigisse: permultum erit ex mærore tuo diminutū.
 72. Relinquetur enim [b] simplex illa iam cura doloris
 tui, quæ non cum illis communicabitur, sed ad te ipsum
 proprie referetur, in qua non est iam grauitatis ac sa-
 pientie

pientie tuae, quam tu a puero praestitisti, ferre immoderatus casum incommodorum tuorum, qui sit ab eorum, quos dilexeris, miseria malorum, seunctus. Etenim eum semper te, & privatis in rebus et publicis praestitisti, tuenda ut sit tibi gravitas, & constantia servendum. Nam quod allatura est ipsa diuturnitas, quae maximos luctus vetustate tollit, id nos praecipere consilio prudentiaque debemus. Etenim si nulla unquam fuit liberis amissis tam imbecillo mulier animo, quae non aliquando lugendi modum fecerit: certo nos, quod est dies allatura, id consilio anteferre debemus: neque expectare temporis medicinam, quam representare ratione possimus. His ego literis si quid profecissim existimabam optandum quiddam me esse affectum: si mihi forte valuissent, officium tamen esse functum benevolentissimi atque amicissimi, quod me tibi & fuisse semper existimes velim & futurum esse confidas. Vale.

Exord. Excusatio
Silentii lib. 7
XVII

M. C. S. D. P. SEPTIMO

P. FILIO. in N. E. 19. 1/2

NON OBLIVIONE AMICITIAE

nostra, neque intermissione consuetudinis meae superioribus temporibus ad te nullas literas misi: sed quod priora tempora in ruinis Republicae nostrae iacerunt, posteriora autem me a scribendo tuis iustissimis

atque acerbiſſimis incommodis retardarunt. Cum vero & interduſſum iam satis longum fuisset, & illam vir-

gilem, inſignem, & magnitudinem diligentius eſſem, mecum recordatus: non putavi eſſe alienum mihi

meis, nec ad te ſcribere. Ego te P. Sexti & primis

temporibus illis, quibus in Italia fui abſens, & in ex-

men vocare, deſendi: & cum in tui familiarissimi iudicio

Septimo a ceteris praestitorum

Non sum factus nisi amicum ut sum
M. T. C. EPIST. FAM.
S. à recta
consequencia
Conscio
Conclusio
postulat
omne finem
teriq, qui te non ex fortuna, sed ex virtute tua pendi-
mus, semperq, pendemus, maxime etiam, si tua con-
scientia, cum tibi nihil merito accidisse reputabis, &
illud adiunges: HOMINES sapientes in pendi-
ne, non casu, & delicto suo, non aliorum iniuria com-
moueri. Ego & memoria nostra veteris amicitiae, &
virtute, atq, obseruantia filij tui monitus, nullo loco
deero, neq, ad consolandum, neq, ad leuandum fortu-
nam tuam. Tu si quid ad me forte scripseris, perfici-
am, ne te frustra scripsisse arbitrere. Vale.

V. 75
Epistola Cor.
Platonia
M. C. S. D. T. FABIO.
TSI EGOMET QVITE
consolari cupio, consolandus ipse sum, propterea quod
nullam rem grauius iamdiu tuli, quam incommodum
tuum: tamen te magnopere non hortor solum, sed
etiam pro amore nostro rogo atq, oro, te colligas, vi-
rumq, prebeas, & qua conditione omnes homines, &
quibus temporibus nati sumus, cogites. Plus tibi vir-
tus illa dedit, quam fortuna abstulit, propterea quod
adeptus es, quod non multi homines noui: amisiisti,
quod plurimi homines nobilissimi. Ea deniq, videtur
conditio impendere legum, iudiciorum, temporum,
vt optime actum cum eo videatur esse, qui quam le-
uissima pœna ab hac Repub. discesserit. Tu vero, qui
& fortunas & liberos habebas, & nos, [a] cate-
rosq, necessitudine & beneuolentia tecum comun-
tissimos, quiq, magnam facultatem sis habiturus no-
biscum, & cum omnibus tuis viuendi, & cum vnum
sit iudicium, ex tam multis, quod reprehendatur,
idq, vna sententia, eaq, dubia, potentie alicuius con-
donatum existimetur: omnibus his de causis debes
istam

istam molestiam quam leuissime ferre. *Meus animus
erit in te liberoscus, tuus semper, quem tu esse vis, &
quiescere debet. Vale.*

M. CICERO RUFQ. 76

ESTI MIHI ^{CVN}QVAM DV-
bium fuit, quin tibi essem carissimus: tamen quoti-
die magis id perspicio, extatq; id, quod mihi ostende-
ras quibusdam literis, hoc te studiosiore in me colen-
do fore, quam in prouincia fuisses (etsi meo iudicio
nihil ad tuum prouinciale officium addi potest) quo
liberius iudicium esse posset tuum. Itaq; me & superi-
ores literæ tuæ admodum delectauerunt, quibus &
expectatum meum aduentum abs te amanter vide-
bam, & cum aliter res cecidisset, ac putasset, te meo
consilio magnopere esse letatum: & his proximis li-
teris magnum cepi fructum & iudicij, & officij tui:
iudicij, quod intelligo te id, quod omnes sortes ac boni
viri facere debent, nihil putare vtile esse, nisi quod
rectum honestumq; sit: officij, quod mecum, quod-
cumq; cepissem consilij, polliceris fore: quo neq; mihi
gratius, neq; ut ego arbitror tibi honestius esse quic-
quam potest. Mihi consilium captum iam diu est, de
quo ad te, nō quo celandus esses, nihil scripsi antea sed
74. quia communicatio consilij [b] tali tempore quasi
quædam admonitio videtur esse officij, vel potius effla-
gitatio ad coeundam societatem vel periculi vel labo-
ris. Cum vero ea tua sit voluntas, humanitas, bene-
uolentia erga me, libenter amplector talem animum:
sed ita (non enim dimittam pudorem in rogando
meum) si feceris id, quod ostendis, magnam habeo
gratiam: si non feceris, ignoscam: & alterum timori,
alterius

alterum mihi te negare non potuisse arbitror. Est enim res profecto maxima, quid rectum sit apparet, quid expediat, obscurum est, ita tamen, ut si nos ij sumus, qui esse debemus, id est, studio digni & literis nostris, dubitare non possumus, quin ea maxime conducant, quæ sunt rectissima. Quare tu, si simul placebit, statim ad me venies: sin idem placebit, atq; eodem modo, nec continuo poteris, omnia tibi ut nota sint, faciam. Quicquid statueris, te mihi amicum, sin id quod opto, etiam amicissimum iudicabo. Vale.

20

QUOQVO MODO POTUISSEM, te conuenissem, si eo quo constitueras, venire voluisses. Quare etsi mei commodi causa commonere me noluisti, tamen ita existimes velim, me antelaturum fuisse, si ad me venisses, voluntatem tuam commodo meo. Ad ea, quæ scripsisti, commodius equidem possem de singulis ad te rebus scribere, si M. Tullius scriba meus adesset, a quo mihi exploratum est, in rationibus duntaxat referendis (de cæteris rebus affirmare non possum) nihil eum fecisse scientem, quod esset contra aut rem, aut existimationem [a] tuam: deinde si rationum referendarum ius vetus & mos antiquus maneret, me relaturum rationes, nisi tecum pro coniunctione nostræ necessitudinis contulissem, cōfecissemq; non fuisse. Quod igitur fecissem ad urbem, si consuetudo pristina maneret, id, quando lege Iulia relinquere rationes in provincia necesse erat, easdemq; totidem verbis referre ad erarium, feci, ut te ad meum arbitrium adducerem: sed tribui tibi tantum, quantum me

me tribuisse nunquam poenitebit : totum enim scribā
 meum, quem tibi video nunc esse suspectū, tibi tradi-
 di, tu ei M. Mndium fratrem tuum adiunxisti: ratio-
 nes confectae me absente sunt tecū, ad quas ego nihil
 adhibui prater lectionem: ita accepi librum à meo ser-
 uo scriba, vt eundem acceperim à fratre tuo. Si honos
 id fuit, maiorem tibi habere non potui: si fides, maio-
 rem tibi habui, quam pene ipsi mihi. Si prouidendum
 fuit, ne quid aliter, ac tibi et honestum et vtile esset, re-
 ferretur, nō habui, cui potius id negocij darem, quam
 scriba meo. Illud quidem certe factum est, quod lex
 iubebat, aut apud duas ciuitates, Laodicensē &
 Apamensem, quae nobis maxime videbantur, quoni-
 am, ita necesse erat, rationes confectas & consoli-
 datas deponeremus. Itaq; huic loco primum respon-
 deo, me quanquam iustus de causis rationes deferre
 properarum, tamen te expectaturum fuisse, nisi in
 prouincia relictas rationes pro latis haberem. Quam-
 obrem de Volusio quod scribis, non est id rationum.
 Docuerunt enim me periti homines, in his cum om-
 nium peritisimus, tum mihi amicissimus, C. Ca-
 millus, ad [b] Volusium transferri nomine Valerio
 non potuisse: sed praedes Valerianos teneri: neq; id
 erat sestertijs XXX. vt scribis, sed XIX. erat enim
 curata nobis pecunia Valerij Mancipis nomine, ex qua
 reliquum quod erat, in rationibus retuli. Sed sic
 me liberalitatis fructu priuas, & diligentiae, &
 (quod minime tamen laboro) mediocris etiam pru-
 dentiae: liberalitatis, quod maioris scribae mei benefi-
 cio, quam meo legatum meum, praefectumq; Leptam
 maxime calamitate leuatos, cum praesertim non de-
 berent esse obligati diligentiae, quod existimas te tan-

to officio meo, tanto etiā periculo nec scisse me quicquam, nec contigisse scribam, quicquid voluisset, cum id mihi ne recitasset quidem, retulisse, prudentia, cum rem à me non insipienter actam, ne cogitatam quidem putes. Nam & Volusij liberandi meum fuit consilium, & vt multa tam grauis Valerianis praeclibus, ipsiq; T. Mario depelleretur, à me inrita ratio est: quam quidem omnes non solum probant, sed etiam laudant: & si verum scire vis, hoc vni scribe meo intellexi non nimium placere. Sed ego putavi esse viri boni, cum populum suum seruaret, consulere fortunae tot amicorum vel ciuium. Nam de Nuceio est ita actum, vt autore Cn. Pompeio, ista pecunia in fano poneretur: id ego agnoui meo iussu esse factum, quae pecunia Pompeius est vsus, vt tua, quam tum exposueras ex tuis. Sed haec ad te nihil intelligo pertinere. Illud me non animaduertisse, moleste ferrem, vt ascriberem, te in fano pecuniam iussu meo deposuisse, nisi ista pecunia grauissimis esset, certissimisq; monumentis testata, cui data, quo senatusconsulto, quibus [a] tuis, quibus meis literis P. Sextio tradita esset. Quae cum viderem tot vestigijs impressa, vt in his errari non posset, non ascripsi id, quod tua nihil referebat. Ego tamen ascripsisse mallet, quando te video id desiderare. Sicut scribis tibi id esse referendum, idem ipse sentio: neq; in eo quicquam à meis rationibus discrepabunt tuae. Adde enim tu, meo iussu, quod ego nunquam addidi, nec caussa est, cur negem, nec, si caussa esset, & tu nolles, negarem. Nam de sestertijs nongentis milibus certe ita relatum est, vt tu, siue frater tuus referri voluit. Sed si quid est (quando de Logeio parum gratiosum est) quod

ego in rationibus referendis etiamnum corrigere pos-
 sim: de eo mihi cum senatusconsulto non sum usus,
 quid per leges liceat, considerandum est, te certe in
 pecunia exacta ita efferre ex meis rationibus relatis
 non oportuit, nisi quid me fallit: sunt enim alij peri-
 riores. Illud caue dubites, quin ego omnia faciam,
 qua interesse tua, aut etiam velle te existimem, si
 villo modo facere possim. Quod scribis de beneficijs:
 scito à me & tribunos militares, & praefectos, &
 contubernales duntaxat meos delatos esse. In quo
 quidem me ratio fefellit: liberum enim mihi tempus
 ad eos deferendos existimabam dari: postea certior
 sum factus, triginta diebus deferri necesse esse quibus
 rationes retulissem. Sane moleste tuli, non illa benefi-
 cia tua potius ambitioni referuata esse, quam mea,
 qui ambitione nihil vterer. De centurionibus ta-
 men, & de tribunorum militarium contubernalibus
res est in integro, genus enim horum beneficiorum
 definitum lege non erat. Reliquum est de sestertijs
 centum [b] millibus, de quibus memini mihi à te
 Smyrna literas esse allatas non mei errati, sed tui: in
 quo peccatum videbatur esse, si modo erat, fratris tui
 & Tullij. Sed cum id corrigi non posset, quod iam
 depositis rationibus ex provincia decessissemus: credo
 me quidem tibi pro animi mei voluntate, proq; ea spe
 facultatum, quam tum habeamus, quam humanissime
 potuerim rescripsisse. Sed neq; me tum humanitate
 mearum literarum obligatum puto, neq; me tuam
 hodie epistolam de sestertijs centum sic accepisse, vt
 ij accipiunt, quibus epistole per hac tempora molesta
 sunt. Simul illud cogitare debes, me omnem pecuni-
 am, qua ad me saluis legibus peruenisset, Ephesi apud

Publicanos deposuisse: id fuisse sestertia XXII. eam omnem pecuniam Pompeium abstulisse: quod ego siue aequo animo siue iniquo, tu de sestertijs centum aequo animo ferre debes, & existimare eo minus ad te, vel de tuis cibarijs, vel de mea liberalitate, peruenisse. Quod si mihi expensa ista sestertia centum tulisses, tamen qua tua est suauitas, quig, in me amor, nolles à me hoc tempore estimationem accipere: nam numeratum si cuperem, non erat. Sed hac iocatum me putato, ut ego te existimo. Ego tamen, cum Tullius rure redierit, mita meum ad te, si quid ad rem putabis pertinere. Hanc epistolam cur non scindi velim, causa nulla est. Vale.

78 M. T. C. S. D. L. MESSINO.

21.

GRATIAE MIHI LITERAE

tuae fuerunt, ex quib. intellexi, quod etiam sine literis arbitrabar, videndi mei te summa cupiditate affectum esse: quod ego [a] ita libenter accipio, ut tamen tibi non concedam: nam tecum esse ita mihi commoda omnia, quae opto: contingant, ut vehementer velim. Ut enim cum esset maior & virorum, & civium bonorum, & iucundorum hominum, & amantium mei copia: tamen erat nemo, qui cum essem libentius, quam tecum, & pauci, quibus cum essem aequae libenter: si hoc vero tempore, cum alij interierint, alij absint, alij mutati voluntate sint, vnum medijsfidius tecum diem libentius posuerim, quam hoc omne tempus cum plerisque eorum, quib. cum viuo necessario. Nolim enim existimare te, mihi non solitudinem iucundiorē esse, qua tamen ipsa uti non licet, quam sermones eorum,

rum, qui frequentant domum meam, excepto vno, aut
ad summum altero. Itaq, vtor eodem perfugio, quo
tibi vtendum censeo, literulis nostris, praterea etiam
conscientia consiliorum meorum. Ego enim is sum,
quemadmodum tu facillime potes existimare, qui nihil
vnuquam mea potius, quam meorum ciuium causa fe-
cerim: cui nisi inuidisset is, quem tu nunquam amasti,
(me enim amabas) & ipse beatus esset & omnes bo-
ni. Ego sum, qui nullius vim plus valere volui, quam
honestum ocium: idemq, cum illa ipsa arma, quae sem-
per timueram, plus posse sensi, quam illum consensum
bonorum, quem ego idem effeceram, quamuis tuta
conditione pacem accipere malui, quam viribus cum
valentiore pugnare. Sed & haec & multa alia coram
breui tempore licebit. Neq, me tamen vlla res alia
Romae tenet, nisi expectatio rerum Africanarum: vi-
detur enim mihi res in propinquum adducta discrimen: puto autem mea nonnihil interesse, quanquam
77. id ipsum, quid [b] intersit, non sane intelligo. Verum-
tamen quicquid illinc nuntiatur sit, non longe abesse
velim à consilij amicorum: Est enim res ipsa iam in
eum locum adducta, vt quanquam multum intersit
inter eorum causas, qui dimicant, tamen inter victo-
rias non multum interfuturum putem. Sed plane ani-
mus, qui dubijs rebus forsitan fuerit infirmior, despe-
ratis confirmatus est multum, quem etiam superio-
res tuae literae confirmarunt, quibus intellexi, quam
fortiter iniuriam ferres: iuuatq, me, tibi cum sum-
mam humanitatem, tum etiam tuas literas profuisse.
Verum enim scribam, teneriore mihi animo videbare,
sicut omnes fere, qui vita ingenua, in beata & libe-
ra ciuitate viximus. SED VT ILLA secun-

da moderate tulimus: sic hanc non solum aduersam, sed etiam funditus euersam fortunam fortiter ferre debemus: hoc saltem in maximis malis boni sequamur, VT MORTEM QUAM ETIAM beati contemnere debeamus, propterea quod nullum sensum esset habitura, nunc sic affecti non modo contemnere debeamus, sed etiam optare. Tu, si me diligis, fruiere isto ocio, tibi persuade, PRÆTER CULPAM AC PECCATVM, (quo semper caruisti & carebis) homini accidere nihil posse, quod sit horribile aut pertimescendum. Ego, si videbitur recte fieri posse, ad te veniam breui: si quid acciderit, vt mutandum consilium sit, te certiore faciam statim. Tu ita fac cupidus mei videndi sis, vt istinc te ne moueas tam infirma valetudine, nisi ex me prius quaesieris per literas, quid te velim facere. Me velim, vt facis, diligas, valetudinē, tuā & tranquillitati animi seruias. Vale.

[a] M. T. CICERONIS EPI-78.

Alia andrea STOLARVM LIBERATA.
TORQVATVM ET
CÆTEROS.

79 M. C. A. TORQVATO S. P. D.

ETSI EA PERTVRBATIO EST omnium rerum, vt suae queng, fortuna maxime paeniteat, nemoq, sit, quin vbius, quam ibi, vbi est, esse malit: tamen mihi dubium non est, quin hoc tempore, bono viro Romae esse, miserrimum sit. Nam etsi quocung, in loco quisq, est: idem est ei sensus, & eadem acer-

acerbitas ex interitu rerum & publicarum & suarum : tamen oculi augent dolorem , quia ea , quae ceteri audiunt , inueneri coguntur , nec auertere a miseris cogitationem sinunt . Quare etsi multarum rerum desiderio te angi necesse est : tamen illo dolore , quo maxime te confici audio , quod Romae non sis , animum tuum libera . Etsi enim cum magna molestia tuos tuasq; desideras : tamen illa quidem , quae requiris , suum statum tenent : nec melius si tu adesses , tenerent : nec sunt ullo in proprio periculo . Nec debes tu , cum de tuis cogitas , aut precipuam aliquam fortunam postulare : , aut communem recusare . De te autem ipso Torquate , est tuum sic agitare animo , ut non adhibeas in consilium cogitationum tuarum desperationem aut timorem , nec enim is qui in te adhuc iniustior , quam tua dignitas postulabat , fuit , non magna signa dedit animi erga te mitigati : [b] nec tamen is ipse , à quo salus petitur habet explicatam aut exploratam salutis rationem sua . CUM QVE OMNIUM bellorum exitus incerti sint , ab altera victoria tibi periculum nullum esse perspicio , quod quidem sciunctum sit ab omnium interitu : ab altera te ipsum nunquam timuisse certo scio . Reliquum est , ut te id ipsum , quod ego quasi consolationis loco pono , maxime excruciet , commune periculum Reipub. cuius tanti mali , quamvis docti viri multa dicant , tamen vereor , ne consolatio vlla possit vera reperiri , prater illam , quae tanta est , quantum in cuiusq; animi roboris est , atque nervorum . SI ENIM BENE sentire recteq; facere , satis est ad bene beateq; viuendum : non vereor , ne eum , qui se optimorum consiliorum conscientia susten-

tare possit miserum esse nefas sit dicere. Nec enim nos
 arbitror victoria premijs ductos patrii olim & libe-
 ros et fortunas reliquisse: sed quoddam nobis officium
 iustum et pium & debitum Reipub. nostraeq; digni-
 tati videbatur: qui neque cum id faciebamus, tam era-
 mus amentes, ut explorata nobis esset victoria. Quare
 si id euenit, quod ingredientibus nobis in causam pro-
 positum fuit accidere posse: non debemus ita cadere
animis: quasi aliquid euenerit, quod fieri posse nun-
 quam putauerimus. Simus igitur ea mente, qua ratio
 et veritas praescribit, ut nihil in vita nobis praestandum
 praeter culpam putemus: eaq; cum careamus, omnia
 humana placate & moderate feramus. Atq; haec eo
 pertinet oratio, ut perditis rebus omnibus tamen ipsa
 virtus se sustentare posse videatur. Sed si est spes ali-
 qua rebus communibus, ea tu, quicumq; status est futu-
 rus, carere non debes. Atqui [a] hoc mihi scribenti
 veniebat in mentem, me eum esse, cuius tu desperatio-
 nem accusare solitus esses, quemq; autoritate tua cum
 et antem & dissidentem excitare. Quo quidem tempo-
 re non ego causam nostram, sed consilium improba-
 bam. Sero enim nos ijs armis aduersari videbam, quae
 multo ante confirmata per nosmetipsos erant: dole-
 bamq; pilis & gladijs, non consilijs neq; autoritatibus
 nostris de iure publico disceptari. Neq; ego ea, quae fa-
 cta sunt, fore cum dicebam, diminabam futura: sed
 quod & fieri posse, & exitiosum fore, si euenisset, vide-
 bam: id ne acciderit, timebam: praesertim cum si mi-
 hi alterutrum de euentu atq; exitu rerum promitten-
 dum esset, id futurum quod euenit, exploratius possem
 promittere. His enim rebus praestabamus, quae non pro-
 deunt in aciem: vsu autem armorum & militum ro-
 bore

bore inferiores eramus. Sed tu illum animum nunc adhibe, quo me tum esse oportere censebas. Hæc ego scripsi, quod mihi nunc Philargyrus tuus omnia de te requirenti fidelissimo animo (vi mihi quidem visus est) narrauit, te interdum solitum solere esse vehementius: quod facere non debes, nec dubitare, quin aut aliqua Repub. sis futurus, qui esse debes: aut perditæ, non afflictioris conditione, quam ceteri. Hoc vero tempus, quo exanimati omnes & suspensi sumus, hoc moderatori animo ferre debes, quod et in ea vrbe es, vbi nata & alta est ratio ac moderatio vitæ: & habes Seruium Sulpitium, quem semper vnice dilexisti: qui te profecto & benevolentia & sapientia consolatur, cuius si essemus & auctoritatem et consilium secuti, togati potius potentiam, quam armati victoriam subissemus. [b] Sed hæc longiora fortasse fuerunt, quam necesse fuit: illa quæ maiora sunt, breuius exponam. Ego habeo, cui plus, quam tibi debeam, neminem: quibus tantum debebam, quantum tu intelligis, eos mihi huius belli casus eripuit, qui sim autem hoc tempore, intelligo. Sed quia NEMO EST tam afflictus, qui, si nihil aliud studeat, nisi id, quod agit, non possit nauare aliquid & efficere: omne meum consilium, operam, studium, certe velim existimes tibi tuisque liberis esse debitum. Vale.

M. C. A. TORQUATO S. D. 80

PETO A TE, NE ME PUTES
obliuione tui rarius ad te scribere, quam solebam:
sed aut grauitate valetudinis, quæ tamen iam
paululum videor leuari, aut quod absim ab vrbe, vt

L 5 qui

Adm
Hans
Bar

M. T. C. EPIST. FAM.

qui ad te profiscatur, scire non possum. Quare velim
ita statutum habeas, me tui memoria summa benevo-
lencia tenere, tuaq; omnes res non minori mihi cu-
ra, quam meas esse. Quod maiore in varietate ver-
sata est adhuc tua causa, quam homines aut vole-
bant aut opinabantur: mihi crede, non est pro malis
temporum, quod moleste feras. Necesse est enim aut
armis urgeri Rempub. sempiternis, aut his positis re-
creari aliquando, aut funditus interire. Si arma vale-
bunt, nec eos a quibus recesseris, vereri debes; nec eos,
quos adiuvisti. Si armis aut conditione positis, aut de-
fatigatione abiectis, aut victoria detractis, civitas res-
piraverit: & dignitate tua frui tibi & fortunis lice-
bit. Sin omnino interierint omnia, fueritq; is exitus,
quem vir prudentissimus M. [a] Antonius iam tum
timebat, cum tantum instare malorum suspicabatur:
misera est illa quidem consolatio, tali praesertim civi
& viro, sed tamen necessaria. NIHIL ESSE
precipue cuiquam dolendum in eo, quod accidat uni-
versis. Quae vis insit in his paucis verbis (plura enim
committenda epistola non erant) si attendes quod fa-
cis, profecto etiam sine meis literis intelliges, te ali-
quid habere, quod speres, nihilq; quod aut hoc aut
aliquo Reipublica statu timeas: omnia si interierint,
cum superstitum te esse Reipublicae, ne si liceat qui-
dem, velis, ferendum esse fortunam, praesertim quae
absit a culpa. Sed hac haecenus. Tu velim scribas
ad me, quid agas, & ubi futurus sis, ut aut quo
scribam, aut quo veniam, scire possim. Vale.

81 M. C. S. D. A. TORQUATO.

SUPERIORIBVS LITERIS

bene-

benevolentia magis adductus, quam quod res ita pos-
 stularet, fui longior. Neq³ enim confirmatione nostra
 egebat virtus tua, neq³ erat ea mea causa atq³ for-
 tuna, vt ego, cui ipsi omnia deessent, alterum confir-
 mare. Hoc autem tempore breuior esse debeo: siue
 enim tum nihil opus fuit tam multis verbis, nihilo ma-
 gis nunc opus est: siue tam opus fuit, illud satis est,
 praesertim cum accesserit nihil noui. Nam etsi quoti-
 die aliquid audimus earum rerum, quas ad te perferri
 existimo: summa tamen eadem est & idem exitus,
 quem ego tam video animo, quam ea qua oculis cer-
 nimus: nec vero quicquam video, quod non idem te
 videre certo sciam. Nam etsi quem exitum acies
 80. [b] habitura sit, diuinare nemo potest: tamen &
 belli exitum video, & si id minus, hoc quidem certe,
 cum sit necesse alterutrum vincere, qualis futura sit,
 vel haec vel illa victoria. Idq³ cum optime perspexi, ta-
 le video, nihil vt mali videatur esse futurum, si id vel
 ante ceciderit, quod vel maximum ad timorem propo-
 nitur. ITA ENIM VIVERE, VT NON
SIT VIVENDUM, miserrimum est: mori au-
 tem nemo sapiens miserum duxit, ne beato quidem.
 Sed in ea es vrbe, in qua haec vel plura & ornatiora
 parietes ipsi loqui posse videantur. Ego tibi hoc con-
 firmo, ETSI LEVIS EST consolatio ex mi-
seriis aliorum, nihilo te nunc maiore in discrimine ef-
 se, quam quemuis, aut eorum qui discesserint, aut eo-
 rum qui remanserunt: alteri enim dimicant, alteri vi-
 ctorem timent. Sed haec consolatio levis, illa grauior,
 qua te vti spero: ego certe vior: nec enim dum ero,
 angar vlla re, cum omni pacem culpa: & si non ero,
 sensu omnino carebo. Sed rursus *ῥαῖνα* eis ἀδύνα-
 qui

qui ad te hæc. Mibi tu, tui, tua omnia maxime cura sunt, & dum viuam, erunt. Vale.

82 M. T. C. TORQUATO S. D.

NOVI, QUOD AD TE SCRIBEREM, nihil erat: & tamen si quid esset, sciebam te à tuis certiore fieri solere. De futuris autem rebus etsi semper difficile est dicere, tamen interdum coniectura possis propius accedere, cum res est eiusmodi, cuius exitus prouideri possit. Nunc tantum videmur intelligere, non diuturnum bellum fore: etsi id ipsum nonnullis videatur secus. Equidem cum hæc scribebam, aliquid iam actum [a] putabam: non quod ego certo scirem, sed quod haud difficilis erat coniectura. NAM CVM omnis belli Mars communis, & cum semper incerti exitus præliorum sint: tamen hoc tempore magnæ vtrinq; copię ita paratæ ad pugnandum esse dicuntur, vt, vtercunq; vicerit, non sit mirum futurum. Illa in dies singulos magis magisq; opinio hominum confirmatur, etiamsi inter causis armorum aliquantum intersit, tamen inter victoriam non multum interfuturum. Alteros propemodum iam sumus experti: de altero, nemo est, quin cogitet, quam sit metuendus iratus victor armatus. Hoc loco si videor augere dolorem tuum, quem consolando leuare debebam, fateor me communium malorum consolationem nullam inuenire, præter illam, quæ tamen, si possis eam suscipere, maxima est, quaque ego quotidie magis vtor: CONSCIENTIAM RECTÆ voluntatis maximam consolationem esse rerum incommodarum: nec esse vllum magnum malum, præter culpam. A qua quan-

quando tantum absumus, ut etiam optime senserimus: euentusq; magis nostri consilij, quam consilium reprehendatur: & quando prestitimus, quod debuimus, moderate, quod euenit, feramus. Sed hoc mihi tamen non sumo, ut te consolet de communibus miserijs, quæ ad consolandum maioris ingenij, & ad ferendum singularis virtutis indigent. Illud cuius facile est docere, cur præcipue tu dolere nihil debeas. Eius enim, qui tardior te in laudando fuit, quam fore putaramus, non est mihi dubia de tua salute sententia: de alijs autem non arbitror te expectare, quid sentiam. Reliquum est, ut te angat, quod absis à tuis tam diu: res molesta, ab ijs præsertim [b] pueris, quibus nihil potest esse festiuus. Sed ut antea ad te scripsi, tempus est huiusmodi, ut suam quisq; conditionem miserrimam putet: & ubi quisq; sit, ibi esse minime velit. Equidem nos quod Romæ sumus, miserrimum esse duco, non solum quod in omnibus malis acerbius est videre, quam audire: sed etiam, quod ad omneis casus subitorum periculorum magis obiecti sumus, quam si abessemus: & si me ipsum consolatorum tuum non tantum literæ, quibus semper studui, quantum longinquitas temporis mitigauit. Quanto fuerim dolore, meministi. In quo prima illa consolatio est, vidisse me plus, quam ceteros, cum cupiebam, quamuis iniqua conditione, pacem. Quod etsi casu, non diuinatione mea factum est, tamen hac inani prudentiæ laude delector. Deinde, quod mihi ad consolationem commune tecum est, si iam vocer ad exitum vite, non ab ea Republica auellar, qua cendum esse doleam, præsertim cum id sine vilo sensu futurum sit. Adiuuat enim etas & acta iam vita: quæ
cum

cum cursu suo bene confecta delectatur, cum vetat in eo vim timere, quo nos iam natura ipsa pene perduxerit. Postremo, is vir, vel etiam ii viri hoc bello occiderunt, ut imprudentia videatur, eandem fortunam, si res cogat, recusare. Equidem mihi omnia propono: nec ullum est tantum malum, quod non putem impendere. SED CUM PLVS in metuendo mali sit, quam in illo ipso quod timetur, desino: praesertim cum id impendeat, in quo non modo dolor nullus, verum finis etiam doloris futurus sit. Sed haec satis multa, vel plura potius, quam necesse fuit: facit autem non loquacitas mea, sed benevolentia longiores [a] 8 epistolas. Seruium discesisse Athenis, moleste tuli: non enim dubito, quin magna tibi leuatiō sit solutus esse quotidianus cōgressus & sermo cum familiarissimi hominis, tum optimi & prudentissimi viri. Tu velim te, ut debes & soles, tua virtute sustentēs. Ego qua te velle, quaeq; ad te & ad tuos pertinere arbitror, omnia studiose diligenterq; curabo: qua cum faciam, benevolentiam tuam erga me imitabor, merita non assequar. Vale.

83 M. C. A. CAECINNAE S. D.

QUOTIESCUNQUE FILIVM tuum video (video autem fere quotidie) polliceor ei studium quidem meum & operam sine vlla exceptione, aut laboris, aut occupationis, aut temporis: gratiam autem atque auctoritatem, cum hac exceptione, quantum valeam, quantumq; possim. Liber tuus & lectus est, & legitur a me diligenter, & custoditur diligentissime. Res & fortuna tua tibi maxime cura sunt, quae quidem quotidie faciliores mihi & melio-

meliores videntur: multisq; video magna esse cura:
 quorum de studio et de sua spe filium ad te perscripsis-
 se, certo scio. His autem de rebus, quas coniectura
consequi possumus, non mihi sumo, ut plus ipse respici-
am, quam te videre atq; intelligere mihi persuaserim:
 sed tamen quia fieri potest, ut tu ea perturbatione
 animo cogites, puto esse meum, quid sentiam, expone-
 re. Ea natura rerum est, & is temporum cursus, ut
 non possit ista aut tibi aut ceteris fortuna esse diutur-
 na: neque hærere in tam bona causa & in tam bonis
 82 ciuibus tam acerba iniuria. Quare [b] ad eam
 spem, quam extra ordinem de te ipso habemus, non
 solum propter dignitatem & virtutem tuam (hæc en-
 nim ornamenta sunt tibi etiam cum alijs communia)
 accedunt tua præcipua, propter eximium ingenium
 summamq; virtutem: cui me hercule hicænius in-
 potestate sumus, multum tribuit. Itaq; ne punctum qui-
 dem temporis in ista fortuna fuisses, nisi eo ipso bono
 tuo, quo delectatur, se violatum putaret: quod ipsum
 lenitur quotidie, significaturq; nobis ab ijs, qui simul
 cum eo veniunt, hanc ipsam opinionem ingenij apud
 ipsum plurimum profuturâ. Quapropter primum fac
 animo forti atq; magno sis, ita enim natus, ita educa-
 tus, ita doctus es, ita etiam cognitus, ut tibi id facien-
 dum sit, deinde spem quoq; habeas firmissimam pro-
 pter eas causas, quas scripsi: à me vero tibi omnia li-
berisq; tuis paratissima esse confidas velim. Id enim
 & vetustas nostri amoris, et mea consuetudo in meos,
 & tua multa erga me officia postulant. Vale.

M. C. A. CÆCINNÆ S. D. 84

NON

NON VEREOR, NE DESIDE-
 res officium meum, quod tibi pro nostra & merito-
 rum multorum et studiorum & partium coniunctione,
 deesse non debet: sed tamen vereor, ne literarum a
me officium requiras: quas tibi & iam pridem & saepe
 misissem, nisi quotidie melius expectans gratulatione-
 nem, quam confirmationem animi tui completi lite-
 ris maluissem. Nunc autem, ut spero, breui gratula-
 bimur: itaque in aliud tempus id argumentum epi-
 stola differetur. His autem literis animum tuum, quae
 minime imbecillum esse, & audio & spero, etsi [a] 83
 non sapientissimi ac amicissimi hominis autoritate,
 confirmandum etiam atque etiam peto: nec is qui-
 dem verbis, quibus te consoletur, ut afflictum & iam
omni spe salutis orbatum, sed ut eum, de cuius inco-
 lunitate non plus dubitem, quam te memini dubitare
 de mea. Nam cum me ex Republica expulissent illi,
 qui illam cadere posse, stante me, non putauerunt:
 memini me ex multis hospitibus, qui ad me ex Asia,
 in qua tu eras, venerant, audire te de glorioso & ce-
 leri reditu meo confirmare. Si te ratio quadam hui-
 usce disciplina, quam a patre nobilissimo atque optimo
 viro acceperas, non fefellit, nec nos quidem nostra
diuinitio fallit: quam tum sapientissimorum virorum
 monumentis atque praeceptis, plurimoque, ut scis, do-
 ctrinae studio, tum magno etiam usu tractanda Rei-
 publica, magnaque nostrorum temporum varietate
 consecuti sumus. Cui quidem diuinationi hoc plus
 confidimus, quod ea nos nihil in his tam obscuris re-
 bus, tanque perturbatis nunquam omnino fefellit. Di-
 cerem, quae antea futura dixissem, ni vereretur, ne ex
 euentis fingere videretur. Sed tamen plurimi sunt
 testes.

83. testes, me & initio, ne coniungeret se cum Cesare, monuisse Pompeium, & postea, ne seiuingeret: coniunctione frangi senatus opes, disunctione civile bellum excutari videbam. Atq; vtebar familiarissime Cesare: Pompeium faciebam plurimi: sed erat meum consilium cum fidele Pompeio, tum salutare vtrique. Quae praeerea prouiderim, praeereo. Nolo enim hunc de me optime meritum existimare, ea me suasse Pompeio, quibus ille si paruisset, esset hic quidem clarus in toga & princeps: sed tantas opes, quantas nunc [b] habet, non haberet. Eundem in Hispaniam censui: quod si fecisset, civile bellum nullum omnino fuisset. Rationem haberi absentis non tam repugnaui, ut liceret, quam ut, quando ipso consule pugnante populus iusserat, haberetur. Causa belli orta est: quid ego praeermisi aut monitorum aut querelarum? cum vel iniquissimam pacem iustissimo bello anteferrem. Victa est autoritas mea non tam à Pompeio (nam is mouebatur) quam ab ijs, qui duce Pompeio freti, peropportunam, & rebus domesticis & cupiditatibus suis illius belli victoriam fore putabant. Susceptum bellum est, quiescente me: depulsum ex Italia, manente me, quoad potui: sed valuit apud me plus pudor meus, quam timor: veritus sum deesse Pompeij saluti, cum ille aliquando non desuisset mea. Itaque vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, ut in fabulis Amphirauts, sic ego prudens & sciens ad pestem ante oculos positam sum profectus. Quo in bello nihil aduersi accidit non praedicente me. Quare, quando, ut augures & astrologi solent, eo quoque augur publicus ex meis superioribus praedictis constitui apud te

M

autori-

auctoritatem augurij & diuinationis mee: debet ha-
 bere fidem nostra praedictio. Non igitur ex alitis vo-
 latu, nec ex cantu sinistro oscinis, vt in nostra disci-
 plina est, nec ex tripudijs solistimis, aut somnijs tibi
 auguror: sed habeo alia signa, quae obseruem, quae
 etsi non sunt certiora illis, minus tamen habent vel
 obscuritatis vel erroris. Notantur tamen mihi ad
 diuinandum signa duplici quadam via: quarum alte-
 ram duco è Caesare ipso: alteram è temporum ciui-
 lium natura, atq; ratione. In Caesare haec [a] sunt, 8
 mitis, clemensq; natura, qualis exprimitur praclaro
 illo libro querelarum tuarum. Accedit quod mirifice
 ingenijs excellentibus, quale est tuum, delectatur:
 praeterea cedit multorum iustis precibus, & officio in-
 censis, non inanibus aut ambitiosis voluntatibus. In
 quo vehementer eum consentiens Hetruria mouebit.
 Cur haec igitur adhuc parum profecerunt? quia non
 putat se sustinere causas posse multorum, si tibi, cui
 iustus videtur irasci posse, concesserit. Quae est igitur,
 inquires, spes ab irato? Eodem fonte se haustu-
 rum intelligit laudes suas, à quo sit leuiter aspersus.
 Postremo, homo est valde acutus, & multum promi-
 dens: intelligit te hominem in parte Italia minime
 contemnenda facile omnium nobilissimum, & in com-
 muni Republica cuius summorum tua aetatis, vel in-
 genio, vel gratia, vel fama populi Romani parem, non
 posse prohibere à Republica diutius: Nollet hoc tem-
 poris potius esse aliquando beneficium, quam iam su-
 um. Dixi de Caesare: nunc dicam de temporum re-
 rumq; natura. Nemo tam est inimicus ei causae,
 quam Pompeius, animatus melius, quam paratus susce-
 perat, qui nos malos ciueis dicere, aut homines impro-
 bos

84. hos audeat. In quo admirari soleo grauitatem & insigniam & sapientiam Caesaris, qui nunquam nisi honorificentissime Pompeium appellat. At in eius personam multa fecit asperius? Armorum ista & victoria sunt facta, non Caesaris. At nos quemadmodum est complexus? Cassium sibi legauit: Brutum Gallia praefecit: Sulpitium Graecia: Marcellum, cui maxime succensebat, cum summa illius dignitate restituit. Quo igitur haec spectant? Rerum haec natura & ciuiliu temporum non patietur, [b] nec manens, nec mutata ratio feret: primum, vt non in causa pari eadem sit & conditio & fortuna omnium: deinde, vt in eam ciuitatem boni viri & boni cines nulla ignominia notati non reuertantur, in quam tot nefariorum scelerum condemnati reuerterunt. Habes augurium meum, quo si quid addubitem, non potius viderer, quam illa consolatione, qua facile fortem virum sustentarem. Te, si explorata victoria arma sumfisses pro Repub. (ita enim tum putabas) non nimis esse laudandum: sin propter incertos exitus, euentusq; bellorum posse accidere, vt vinceremur, putasses: non debere te ad secundam fortunam bene paratum fuisse, aduersam ferre nullo modo posse. Disputarem etiam, quanto solatio tibi conscientia tui facti, quantae delectationi in rebus aduersis litera esse deberent. Commemorarem non solum veterum, sed & horum etiam recentium vel ducum vel comitum tuorum grauisimos casus. Etiam externos multos claros viros nominarem. LEVAT ENIM DOLOREM COMMVNIS QVASI LEGIS, ET HYMAME CONDITIO- NIS RECORDATIO. Exponerem etiam, quem-

quemadmodum hic, & quanta in turbatione, quantag, in confusione rerum omnium viueremus: necesse est enim minore desiderio perdita Republica carere, quam bona. Sed hoc genere nihil opus est: incolu-
mem te cito, vt spero, vel potius vt prospicio, videbi-
mus: interea tibi absenti, & huic, qui adest, imagi-
ni animi & corporis tui, constantissimo atq; optimo
filio tuo. studium, officium, operam, laborem meum
iampridem & pollicitus sum & detuli. Nunc hoc am-
plius, quod me amicissime [a] quotidie magis Caesar 8
amplectitur: familiares quidem eius: secuti nemi- 85
nem. Apud quem quicquid valebo vel autoritate vel
gratia, valebo tibi. Tu cura, vt cum fortitudine ani-
mi tui te, tum etiam spe optimorum sustentens. Vale.

A. CECINNA M. CICE-

85

RONI.

QVOD TIBI NON TAM CER-
 leriter liber est redditus, ignosce timori nostro, & mi-
 serere temporis. Filius, vt audio, pertimuit (neq;
 iniuria) si liber exisset (quando non tam interest, quo
 animo scribatur, quam quo accipiat) ne ea res in-
 epte mihi noceret: cum praesertim adhuc styli penas
 dem: qua quidem in re, singulari sum fatus. NAM
 cum mendum scriptura, litura tollatur, stultitia sa-
 ma mulctetur: meus error exilio corrigitur: cuius
 summa criminis est, quod armatus aduersario maledi-
 dixi. Nemo nostrorum est, vt opinor, quin vota victo-
 riae sua fecerit: nemo qui etiam cum de alia re im-
 molaret, tamen eo quidem ipso tempore, vt quamprimum
 Caesar superaretur, optarit: hoc si non cogitat,
 omni-

omnibus in rebus felix : si scit & persuasus est , quid irascitur ei , qui aliquid scripsit contra suam voluntatem , cum ignorit omnibus , qui multa deos venerati sint , contra eius salutem ? Sed ut eodem reuertar , causa haec fuit timoris , scripsi de te parce medius fidius , & timide , non reuocans me ipse , sed pene refugiens . Genus autem hoc scriptura non modo liberum , sed incitatum , atque elatum esse debere quis ignorat ? Solutum existimatur esse , alteri maledicere : tamen cauendum est , ne in petulantiam incidas :

85. Impeditum , se ipsum laudare , ne vicium [b] arrogantiae subsequar . Solum vero liberum , alterum laudare , de quo quicquid detrahas , necesse est aut infirmitati aut inuidiae assignetur . Ac nescio , an tibi gratius opportuniusq; acciderit . Nam quod praclare non poteram , primum erat non attingere : secundum beneficium , quam parcissime facere : sed tamen ego quidem me sustinui : multa minui : multa sustuli : complura ne posui quidem . QVEMADMODVM IGITVR SCALARVM GRADVS si alios tollas , alios incidas , nonnullos male haerentes relinquas , ruinae periculum struas , non ascensum pares : sic tot malis tum victum : tum fractum studium scribendi , quid dignum auribus , aut probabile potest asferre ? Cum vero ad ipsius Caesaris nomen veni , toto corpore contremisco : non paenae metu , sed ipsius iudicii : totum enim Caesarem non noui . Quem putas animum esse , ubi secum loquitur ? hoc probabit : hoc verbum suspiciosum est : quid si hoc muto ? at vereor ne peius sit . Age vero , laudo aliquam , non offendo : cum porro offendam , quid si vult ? armati stylum persequitur , victi &

nondum restitui quid faciet? Auges etiam tu mihi
timorem, qui in Oratore tuo caues tibi per Brutum,
& ad excusationem socium quæris. Vbi hoc omnium
patronus facis, quid me veterem tuum, nunc omni-
um clientem sentire oportet? In hac igitur calumnia
timoris & cæcæ suspicionis tormento, cum plurima
ad alieni sensus coniecturam, non ad suum iudicium
scribantur, quam difficile sit euadere, si minus ex-
pertus es, quod te ad omnia summum atq; excellens
armauit ingenium, nos sentimus. Sed tamen ego fi-
lio dixeram librum tibi [a] legeret, & auferret: 86.
aut ea conditione daret, si reciperes te correcturum:
hoc est, si totum alium faceres. De Asiatico itinere,
quancquam summa necessitas premebat, vt imperasti,
feci. Te pro me quid horter? vides tempus venisse,
quo necesse sit de nobis constitui. Nihil est mi Cicero,
quod filium meum expectes, adolescens est: omnia
excogitare, vel studio, vel ætate, vel metu non po-
test. Totum negotium tu sustineas oportet: in te mi-
hi omnis spes est. Tu pro tua prudentia, quibus re-
bus gaudeat, quibus capiatur Caesar, tenes: à te om-
nia profisciscantur, & per te ad exitum perducantur:
necesse est: apud ipsum multum, apud eis omnes plu-
rimum potes: vnum si tibi persuaseris, non hoc esse
tui numeris, si quid rogatus fueris, vt facias (quan-
quam id magnum & amplum est) sed totum tuum
esse, omne onus perficies, nisi forte aut in miseria ni-
mis stulte, aut in amicitia nimis imprudenter tibi o-
nus impono. Sed vtriq; rei excusationem tua vite
consuetudo dat: nam quod ita consueuisti pro amicis
laborare, non iam sic sperant abs te, sed etiam sic im-
perant tibi familiares. Quod ad librum attinet, quem
tibi

tibi filius dabit, peto à te, ne exeat: aut ita corrigas,
ne mihi noceat. Vale.

M. C. A. CÆCINNÆ

S. D.

86

CUM ESSET MECUM LAR-

gus, homo tui studiosus, locutus, Calend. Ianuar.
tibi præfinitas esse, quod omnibus in rebus perspe-
xeram, quæ Balbus & Oppius absente Casare egissent,
ea solere illi rata esse, egi vehementer cum his, ut
hoc mihi darent, tibi in Sicilia, quod vellemus, vi-
esse liceret: Qui mihi consueissent aut libenter polli-
ceri, si quid esset eiusmodi, quod eorum animos non
offenderet, aut etiam negare & asserre rationem cur
negarent: huic meæ actioni vel rogationi potius, non
continuo responderunt: eodem die tamen ad me re-
uerterunt, mihiq; hoc dederunt, ut esses in [b] Si-

86. cilia, quoad velles, se præstituros, nihil ex eo te of-
fensionis habiturum. Quando quid tibi permittatur,
cognouisti quid mihi placeat, puto te scire oportere.
Actis his rebus, literæ à te mihi reddite sunt, quibus
à me consilium petis, quod sim tibi autor, in Sicilia ne
subsideas, an ut ad reliquias Asiaticæ negotiationis
proficiscere. Hæc tua deliberatio non mihi conue-
nire visa est cum oratione Largi. Ille enim mecum,
quasi tibi non liceret in Sicilia diutius commorari,
ita locutus erat: tu autem quasi concessum sit, ita
deliberas. Sed ego siue hoc, siue illud est, in Sici-
lia censeo commorandum. Propinquitas locorum
vel ad impetrandum adiuvat crebris literis &
nuncijs, vel ad reditus celeritatem, re aut impetra-

M 4

ta, aut

ta, aut quod spero, aliqua ratione confecta. Quamobrem cenſeo magnopere commorandum. T. Furfano Poſthumio familiari meo, legatiſq; eius, item meis familiaribus diligentiffime te commendabo, cum venerint: erunt enim omnes Mutine, viri ſunt optimi, & tui ſimilium ſtudioſi & mei neceſſarij. Que mihi venient in mentem, que ad te pertinere arbitror, ea mea ſponte faciã. Si quid ignorabo, de eo admonitus, omnium ſtudia vincam. Ego etſi coram de te cum Furfano ita loquar, vt tibi literis meis ad eum nihil opus ſit: tamen quoniam tuis placuit, te habere meas [a] literas, quas ei redderes, morem eis geſi: earum 87
literarum exemplum infra ſcriptum eſt. Vale.

87 M. T. C. FURFANO PRÆTORI S. D.

Exordium.

CUM A CAECINNA TANTA mihi familiaritas, conſuetudoq; ſemper fuit, vt nulla maior eſſe poſſit. Nam & patre eius claro homine & forti viro plurimum uſi ſumus: & hunc à puero, quod & ſpem mihi magnam afferebat ſummæ probitatis, ſummæq; eloquentiæ, & vivebat mecum coniunctiſſime, non ſolum officijs amicitia, ſed etiam ſtudijs communibus, ſic ſemper dilexi, vt non villo cum homine coniunctius viverem. Nihil attinet me plura ſcribere, quod mihi neceſſe ſit eius ſalutem & fortunas, quibuscunq; rebus poſſim tueri, vt vides. Reliquum eſt, vt cum cognorim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de Reipublica calamitatibus ſentires, nihil à te petam, niſi vt ad eam voluntatem, quæ tua ſponte erga Cæcinnam habiturus eſſes, tantus cumulus accedat

Propoſitio.

cedat

cedat commendatione mea, quanti me à te fieri intel-
ligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes Vale. *Conclusio.*

Accro confocatur Trebejum explem spe
M. C. CREATIO S. D. 88
reditus et pollicitatione omnis suis ego.

EGO QUANTI TE FACIAM,

Exordium
tebatur
mutuum
amorem
semperq; fecerim, quanti me à te fieri intellexerim,
sum mihi ipse testis. Nam & consilium tuum, vel
casus potius, diutius in armis civilibus commorandi,
semper mihi magno dolori fuit: & hic euentus, quod
tardius, quam est equum, & quam ego vellem, re-
ceperis fortunam & dignitatem tuam, mihi non mi-
nori cure est, quam tibi semper fuerint [b] ca-
sus mei.

87. Itaq; Posthumuleno & Sextio, & sepius-
me Attico nostro, proximeq; Tene liberto nostro
tunc me patefecit. & his singulis saepe dixi: quatinus
re possem, tunc tibi & literis tuis satisfacere cupere:
idq; tu ad nos velim scribas, hac quidem certe, qua in
potestate mea sunt, vi operam, studium, consilium,
rem, fidem meam, sibi ad omnes res parata putent.
Sin autoritate & gratia tantum possem, quantum in
ea Repub. de qua ita meritus sum, posse deberem:
tu quog; is esses, qui fuisti, cum omni & ad amplius
tuo dignitatis, tum certe ordinis tui facie princeps.
Sed quando eodem tempore, eademq; de causa no-
strum uterq; cecidit: tibi & illa polliceor, qua supra
scripsi, qua sunt adhuc mea: & ea que praterea vi-
deor mihi ex aliqua parte reimmere tanquam ex reli-
quis pristina dignitatis. Neq; enim ipse Caesar, vi
multis rebus intelligere potui, est alienus a nobis: &
omnes fere familiares eius, quasi deunctis meis ma-
gnis ceterorum officiis, me diligenter observant & co-
lunt,

lunt. Itaq; si quis mihi erit aditus de tuis fortunis, id est, de tua incolumitate, in qua sunt omnia agendi, quod quidem quotidie magis ex eorum sermonibus adducor, ut sperem: agam per me ipse, & moliar, singula persequi non est necesse: vniuersum studium meum & benevolentiam ad te defero. Sed magni mea interest, hoc tuos omnes scire, quod tuis literis fieri potest: ut intelligant omnia Ciceronis patere Trebatio. Hoc eo pertinet, ut nihil existiment esse tam difficile, quod non pro te mihi susceptum, iucundum sit futurum. [a] Antea misissem ad te literas, si genus scribendi inuenirem: tali enim tempore aut consolari amicorum est, aut polliceri. Consolatione non vtebar, quod ex multis audiebam, quam fortiter, sapienterq; ferres iniuriam temporum, quamq; te vehementer consolatur conscientia factorum & consiliorum tuorum, quod quidem si facis, magnum fructum studiorum optimorum capis, in quibus te scio semper esse versatum: idq; ut facias, etiam atq; etiam hortor. Simul & illud tibi homini peritissimo rerum & exemplorum & omnis vetustatis, ne ipse quidem rudis, sed in studio minus fortasse, quam vellem, & in rebus atq; usu plus etiam quam vellem, versatus, spondeo, tibi acerbiter istam & iniuriam non diuturnam fore. Nam & ipse qui plurimum potest, quotidie mihi delabi ad equitatem & ad rerum naturam videtur: & ipsa causa ea est, ut iam simul cum Republica, quae in perpetuum iacere non potest, necessario reuiuiscat atq; recreetur: quotidieq; aliquid sit lenius ac liberalius, quam timebamus. Quae quando in temporum inclinationibus saepe paruis posita sunt, omnia momenta obseruabimus.

mus, neq; vllum pratermitteremus tui iuuandi & leuandi locum. Itaq; illud alterum, quod dixi, litterarum genus, quotidie mihi, vt spero, fiet procluius, vt etiam polliceri possim: id re quam verbis faciam libentius. Tu velim existimes, & plureis te amicos habere, quam qui in isto casu sint ac fuerint, quantum quidem ego intelligere potuerim: & me concedere eorum nemini. Fortem fac animum habeas & magnum, quod est in vno te: quae sunt in fortuna, temporibus regentur, & consilijs nostris prouidebuntur. Vale.

88. [b]

M. C. TREBATIO.

89

X.

DOLABELLAM ANTEA TANTUMmodo diligebam, obligatus ei nihil eram, nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quod non defueram eius periculis. Nunc tanto sum deuietus eius beneficio, quod & antea in re, & hoc tempore in salute tua cumulatissime mihi satisfecit, vt nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer, vt te quoq; mihi gratulari, quam gratias agere malim: alterum non omnino desidero, alterum vero facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus & dignitas tua reditum ad tuos aperuit: est tua sapientia, magnitudinisq; animi, quid amiseris, obliuisci, quid recuperaueris, cogitare. Vives cum tuis, viues nobiscum, plus acquisisti dignitatis, quam amisisti rei familiaris, qua ipsa tamen esset incundior, si vlla esset Respub. Nestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hac predicatio tua mihi valde grata est, eaq; te vti facile patior, cum apud alios, tum

mcher-

mehercule apud Syronem nostrū amicū. *Que enim facimus, ea prudentissimo cuiq; maxime probata esse volumus. Te cupio videre quamprimum. Vale.*

90 M. C. APPIO BALBO S. D.

12.

GRATVLOR TIBI MI BALEE

vereq; gratulor: nec sum tam stultus, vt te vsura falsi gaudiij frui velim, deinde frangi repente, atq; ita cadere, vt nulla res te ad equitatem animi postea posset extollere. Egi tuam causam apertius, quam tempora nostra ferebant. Vincebatur [a] enim fortuna ipsa debilitate gratiæ nostræ, tui caritate, & meo perpetuo erga te amore, culto à te diligentissime. Omnia promissa, confirmata, certa & rata sunt, quæ ad reditum & salutem tuam pertinent: vidi, cognoui, interfui: etenim omneis Cæsaris familiares satis oportune habeo implicatos consuetudine & beneuolentia, sic, vt cum ab illo discesserint, me proximum habeant. Hoc Pansa, Hirtius, Balbus, Oppius, Marius, Posthumius, plane ita faciunt, ne me vnice diligant. Quod si mihi per me efficiendum fuisset, non me pæniteret pro ratione temporum ita esse molitum. Sed nihil est à me inseruitum temporis causa: veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercedunt, quibus cum ego agere de te non destitui. Principem tamen habuimus Pansam, tui studiosissimum, mei cupidum, qui valet apud illum non minus autoritate, quam gratia. Cimber autem Tullius mihi plane satisfecit. Valent tamen apud Cæsarem non tam ambitiose rogationes, quam necessarie, quas quia Cimber habebat, plus valuit, quam pro
vilo

illo alio valere potuisset. Diploma statim non est
 datum, quod mirifica est improbitas in quibusdam,
 qui tulissent acerbius, veniam tibi dari, quem illi ap-
 pellant tubam belli civilis; multaq; ita dicunt, quasi
 non gaudeant id bellum incidisse. Quare visum est
 occultius agendum, neq; villo modo divulgandum, de
 te iam esse perfectum: sed id erit perbreui: nec dubi-
 to, quin legente te has literas confecta iam res futu-
 ra sit. Pansa quidem mihi, grauis homo & cer-
 tus, non solum confirmauit, verum etiam recepit,
 perceleriter se ablaturum Diploma. Mihi tamen
 89. [b] placuit, hac ad te perscribi, minus enim te
 firmum sermo Apuleia tua, lacrimaq; Appia decla-
 rabant, quam significant literae tuae: atq; ille arbi-
 trabantur, cum a te abessent ipsa, multo in grauiore
 cura te futurum. Quare magnopere putavi angorib;
& doloris tui leuandi causa, pro certis ad te ea, quae
 essent certa, perscribi oportere. Scis me antea lo-
 cutum esse scribere ad te, magis vt consolarer for-
 tem virum atq; sapientem, quam vt exploratam
 spem salutis ostenderem, nisi eam, quam ab ipsa Rep.
 cum hic ardor extinctus esset, sperari oportere cen-
 serem. Recordare tuas literas, quibus & magnum
 animum mihi semper ostendisti, & ad omnes casus
 ferendos constantem atq; paratum, quod ego non
 mirabar, cum recordarer te & a primis tempori-
 bus atatis in Repub. esse versatum, & tuos magistra-
 tus in ipsa discrimina incidisse salutis, fortunarumq;
communium: & in hoc ipsum bellum esse ingressum,
 non solum vii victor beatus, sed etiam vi si ita acci-
 disset, victus & sapiens esses. Deinde cum studi-
 um tuum consumas in virorum fortium factis memo-
 ria pro-

ria prodendis, considerare debes, nihil tibi esse com-
mittendum, quamobrem eorum, quos laudas, non te
similem praebeas. Sed haec oratio magis esset apta ad
 illa tempora, quae iam effugisti. Nunc vero tantum te
 para ad haec nobiscum ferenda, quibus ego, si quam
 medicinam inuenirem, tibi quoque eandem traderem.
Sed est unum periculum, doctrina & litera, quibus
 semper usi sumus: quae secundis rebus delectationem
 modo habere videbantur, nunc vero etiam salutem.
 Sed, ut ad initium reuertar, caue dubites, quoniam om-
 nia de salute ac redditu tuo perfecta sint. Vale.

[a] M. C. Q. LIGARIO. S. D. 91. 90

ESTI TALI TVO TEMPORE
 me aut consolandi aut iuandi tua causa scribere ad
 te aliquid pro nostra amicitia oportebat: tamen ad-
 huc id non feci, quia neque lenire videbar oratione,
 neque leuare posse dolorem tuum. Postea vero quam
magnam spem habere coepi, fore, ut te breui tempore
incolumem haberemus, facere non potui, quoniam tibi &
sententiam & voluntatem declararem meam. Pri-
 mum igitur scribam quod intelligo & prospicio, non
 fore in te Caesarem duriorum, nam & res eum quo-
 tidie, & dies & opinio hominum, & ut mihi vide-
 tur, etiam sua natura mitiorem facit: id cum de re-
 liquis sentio, tum de te etiam audio ex familiarissimis
 eius, quibus ego ex eo tempore, quo primum ex A-
 frica nuncius venit, supplicare una cum fratribus tuis
 non destiti: quorum quidem & virtute, & pieta-
 te, & amore in te singulari, & assidua, & perpe-
 tua salutis tuae cura tantum profeci, ut nihil sit,
 quod

quod non ipsum Casarem tributurum existimem, & si tardius sit, quam volumus, magnis occupationib. eius, a quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliore fuerunt, & simul Africana causse iratior, diutius velle videtur eos habere sollicitos, a quibus se putat diuturnioribus esse molestijs conflictatum: sed hoc ipsum intelligimus, eum quotidie remissius & placatius ferre. Quare mihi crede, & memorie manda, me tibi id affirmasse, te in istis molestijs diutius non futurum. Quando quid sentirem exposui: quid vellem tua causa, re potius declarabo, quam oratione. Et si tantum possem, quantum [b] in ea Repub. de qua ita meritis sum, vi tu existimas, posse debebam: ne tu quidem in istis incommodis esses. Eadem enim causa opes meas fregit, que tuam salutem in discrimen adducit. Sed tamen quicquid in ego veteris mee dignitatis, quicquid relique gratia valebunt, studium, consilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti: primum ob eas causas, quas scripsi, deinde, quod ea de Repub. semper voluisti atq; sensisti, vi non modo nunc secunda sperare debeas, sed etiam, si omnia aduersa essent, tamen ex conscientia & factorum & consiliorum tuorum, quacumq; acciderint, fortissimo & maximo animo ferre deberes. Vale.

M. C. Q. LIGARIO S. D. 92

14
MERSCITO OMNEM MEVM
laborem, omnem operam, curam, studium in
tua salute consumere: nam cum te semper maxi-
me dilexi, tum fratrum tuorum, quos aque atque

te, summa beneuolentia sum-complexus, singularis pietas, amorq; fraternus, nullum me patitur officij erga te studiūq; munus aut tempus praefermittere, sed quae faciam, fecerimq; pro te, ex illorum te literis, quam ex meis malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratum habeam de salute tua, id tibi à me declarari volo. Nam si quisquam est timidus in magnis, periculosissq; rebus, semperq; magis aduersos rerum exitus metuens, quam sperans secundos is ego sum: & si hoc vicium est, eo me non care re confiteor. Ego idem tamen cum II. Cal. [a] inter calareis priores, rogatu fratrum tuorum venissem mane ad Caesarem, & omnem adeundi & conueniendi illius indignitatem & molestiam pertulissem, cum fratres & propinqui tui iacerent ad pedes, & ego essem locutus, quae causa, quod tempus tum postulabat: non solum ex oratione Caesaris, quae sane mollis & liberalis fuit: sed etiam ex oculis & vultu, & multis praeterea signis, quae facilius perspicere potui, quam scribere, hanc in opinionem discessi, vt mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem sac animo magno, fortis sis: & si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora late feras. Ego tamen tuis rebus sic adero, vt difficilimis: neq; Caesari solum, sed etiam amicis eius omnibus, quos mihi amicissimos esse cognoui, pro te, sicut adhuc feci, libentissime supplicabo. Vale.

93 CICERO BASILIO S.

TI. BIGRATV LOR, MIHI gaudeo, te amo, tua tueor, à te amari, & quid agas, quidq; istic agatur, certior fieri volo. Vale.

Bithy-

BITHYNICVS CICERONI. 94

¹⁶
 SI MIHI TECVM NON ET
 multa et iustæ causæ amicitia priuatim essent, repete-
 rem initia amicitie ex parentib. nostris: quod faciun-
 dum ijs existimo, qui paternam amicitiam nullis ipsi
 officijs prosecuti sunt. Itaq; contentus ero nostra ipso-
 rum amicitia, cuius fiducia peto à te, vt absentem me
 quibuscunq; in rebus opus fuerit, tueare, si nullum offi-
 cium tuum apud me intermoriturum existimas. Vale.

91. [b] M. C. BITHYNICO S. 95

¹⁷
CVM CAETERARVM RERVM
 causa cupio esse aliquando Rempubicā constitutam:
 tum velim mihi credas, accedere id etiam, quo magis
 expeam promissum tuum, quo literis tuis vteris. Scri-
 bis enim, si ita sit, te mecum esse victurum. Gratisima
 mihi tua voluntas est, facisq; nihil alienum à necesi-
 tudine nostra, iudicijsq; patris tui de me, summi viri.
 Nam sic habeto, beneficiorum magnitudine eos, qui
 temporibus valuerunt, aut valeant, coniunctiores te-
 cum esse, quam me necessitudine, neminem. Quam-
obrem grata mihi est, & memoria tua nostræ con-
iunctionis, & eius etiam augenda voluntas. Vale.

M. C. LERTÆ S. D. 96

¹⁸
 SIMVL VT ACCEPI A SE-
 leuco tuas literas, statim quæsiui è Balbo per codicil-
 los, quid esset in lege. Rescripsit eos qui facerent præ-
 conium, vetari esse in decurionibus, qui fuissent, non
 N vetari.

vetari. Quare bono animo sint & tui & mei familia-
res: neque enim erat ferendum, cui qui hodie aruspici-
nam facerent in senatu Roma legerentur: eos qui
aliquando praeconium fecissent, in municipijs decurio-
nes esse non licere. De Hispanijs noui nihil: magnum
tamen exercitum Pompeium habere constat. Nam
Caesar ipse ad nos misit exemplum Patieti literarum,
in quo erat, illi undecim esse legiones, scripserat enim
Messala Q. Salasso, Qu. Curtium fratrem eius, iussu
Pompeij inspectante exercitu interfectum, quod con-
sensisse cum Hispanis quibusdam, si in oppidum nescio
quod Pompeius rei frumentariae [a] caussa venisset, 92
eum comprehendere, ad Caesaremque deducere. De ne-
gocio tuo, quod sponsor es pro Pompeio, si Galba con-
sponsor tuus redierit, homo in re familiari non parum
diligens, non desinam cum illo communicare, si quid
expediri possit, quod videbatur mihi ille confidere.
Oratorem meum tantopere à te probari, vebemen-
ter gaudeo. Mihi quidem sic persuadeo, me, quicquid
habuerim iudicij de dicendo, in illum librum contulisse.
Qui si est talis, qualem tibi videri scribis, ego quoque
aliquid sum: sin aliter, non recuso, quin quantum de
illo libro, tantundem de mei iudicij fama detrabatur.
Leptam nostrum cupio delectari iam talibus scriptis,
etsi abest maturitas etatis, iam tamen personare au-
reis eius huiusmodi vocibus, non est inutile. Me Roma
tenuit omnino Tullia mea partus. Sed cum ea, quem-
admodum spero, satis firma sit, teneor tamen, dum à
Dolabella procuratoribus exigam primam pensio-
nem: & mehercule non tam sum peregrinator iam,
quam solebam, aedificia mea me delectant, & ocium
domus est, quae nulli villarum mearum cedat, ocium
omni

omni desertissima regione maius. Itaq, ne litera quidem mea impediuntur : in quibus sine vlllo interpellatore verfor. Quare, vt arbitror, prius hic te nos, quam istic tu nos videbis. Lepta suauissimus ediscat Hesiodum, & habeat in ore :

τ δ' ἀρετῇ ἰδρωτα θεοὶ προπάρουθιν ἔθνη καὶ
ἀθάνατοι. μακρὸς δ' καὶ ἄεθλος ὄμιος ἐπ' αὐτῶν,
καὶ τσηυχὸς τὸ πρῶτον, ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἱκνῆ),
ἐνὶ δ' ἰν δ' ἡ πρῶτα πᾶσι χαλεπήπριε εἶσα. Vale.

92. [a] CICERO LEPTÆ S. D. 97

MACVLAM OFFICIO FVN-
ctum esse gaudeo : eius Falernum mihi semper idoneum visum est diuersorio, si modo tectis satis est ad comitatum nostrum recipiendum. Caterum is mihi quidem locus non displicet : nec ea re Petrinum tuum deseram. Nam & villa & amœnitas illa, commorationis est, non diuersorij. De curatione aliqua numerum regionum cum Oppio locutus sum : nam Balbum, posteaquam tu es profectus, non vidi, tantis pedum doloribus afficitur, vt se conuenire nolit. Omnino de tota re, vt mihi videris, sapientius faceres, si non curares : quod enim eo labore assequi vis, nullo modo assequere : tanta est enim intimorum multitudo, vt ex his potius aliquis effluat, quam nouo sit auditus : præsertim qui nihil asserat præter operam, in qua ille se dedisse beneficium putabit (si modo ipsum sciet) non accepisse. Sed tamen aliquid videbimus, in quo sit spes : aliter quidem non modo appetendum, sed etiam fugiendum puto. Ego me Asturæ diutius arbitror commemoraturum, quod ille quandoq, veniat. Vale.

N 2

Cicero

98 CICERO TORANIO S. D.

DEDERAM²⁰ TRIDVO ANTE
 pueris Cn. Plancij literas ad te, eo nunc ero breuior,
 teg, vt antea consolabar, hoc tempore monebo. Nihil
 puto tibi esse vtilius, quam ibidem operiri, quod scire
 possis, quid tibi agendum sit. Nam prater nauigationis
 longa, & hyemalis, & minime portuosa periculum,
 quod vitaueris, ne [a] illud quid negligendum, quam-
 uis subito, cum certi aliquid audieris, te isthinc posse
 proficisci. Nihil est prater ea, cur aduenientibus te of-
 ferre gestias: multa prater ea metuo, quae cum Milone
 nostro communicau. Quid multa? Loco opportuno-
 re in his malis nullo esse potuisse, ex quo te, quocunq,
 opus erit, facillime & expeditissime conseras. Quod si
 recipiet ille se, ad tempus aderis: sin (quoniam multa
 accidere possunt) aliqua res eum vel impedit, vel
 morabitur, tu ibi eris, vt omnia scire possis: hoc mihi
 prorsus valde placet. De reliquo vt te saepe per literas
 hortatus sum, ita velim tibi persuadeas, te in hac caus-
 sa nihil habere, quod timendum sit, prater commu-
 nem casum ciuitatis: qui etsi est grauissimus, tamen
 ita viximus, & id etatis iam sumus, vt omnia, quae non
 nostra culpa nobis accident, fortiter ferre debeamus.
 Hic tui omnes valent, summaq, pietate te desiderant
 & diligunt & colunt. Tu & cura vt valeas, & te ist-
 hinc ne temere commoueas. Vale.

99 CICERO TORANIO S. D.

ETSI CVM²¹ HARC AD TE
 scriberem, aut appropinquare exitus huius calami-
 tosiissimi

Consolatus

93. tofissimi belli, aut iam aliquid actum, aut confectum videbatur, tamen quotidie commemorabam, te unum in tanto exercitu mihi fuisse assensorem, & me tibi, solosq; nos vidisse, quantum esset in eo bello mali, in quo spe pacis exclusa, ipsa victoria futura esset acerbissima, quæ aut interitum allatura esset, si victus esset, aut si vicisset, seruitutem. Itaq; ego, quem tum fortes illi viri & sapientes, [b] Domitij & Lentuli, timidum esse dicebant (& eram plane, timebam enim, ne euenirent ea, quæ acciderunt) idem nunc nihil timeo, & ad omnem euentum paratus sum. Cum aliquid videbatur caueri posse, tum id negligi dolebam, nunc vero euersis omnibus rebus, cum consilio profici nihil possit, vna ratio videtur, quicquid euenit, ferre moderate. PRÆSENTIM CVM OMNIUM RERVM MORS SIT EXTREMVM: & mihi sum conscius, me quoad licuerit, dignitati Reipublicæ consuluisse: & hac amissa salutem retinere voluisse. Hæc scripsi, non ut de me ipse dicerem, sed ut tu, qui communissima fuisti mecum & sententia & voluntate, eadem cogitares. MAGNA ENIM consolatio est, cum recordare, etiam si secus acciderit, te tamen recte verèq; sensisse. Atq; vtinam liceat aliquando aliquo Reipublicæ statu nos frui, interq; nos conferre sollicitudines nostras, quas pertulimus tum, cum timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quæ facta sunt. De tuis rebus nihil esse, quod timeas, præter vniuersa Reipublicæ interitum, tibi confirmo. De me autem sic velim iudices, quantum ego possim, me tibi, salutis tuæ, liberisq; tuis summo cum studio præsto semper futurum. Vale.

100 CICERO DOMITIO S. D.

²²
NON EA RES ME DETER-
 ruit, quo minus postea quam in Italiam venisti, lite-
 ras ad te mitterem, quod tu ad me nullas miseris: sed
quia nec quid tibi pollicerer ipse egens rebus omni-
bus, nec quid suaderem, cum mihi metipsi consilium
deesset, nec quid consolationis afferrem in tantis ma-
lis, reperiēbam. Hæc quanquam nihilo [a] meliora
 sunt, nunc etiam atq; etiam multo desperatiora, ta-
 men inaneis esse meas literas, quam nullas malui. Ego
 si te intelligerem plus conatum esse suscipere Reipub-
 licæ causæ muneris, quam quantum præstare potuiss-
 es: tamen quibuscunq; rebus possem, ad eam condi-
 tionem te vivendi, quæ daretur, quæq; esset, hortarer.
 Sed cum consilij tui bene fortiterq; suscepti, eum tibi
 finem statueris, quem ipsa fortuna terminum nostra-
 rum contentionum esse voluisset, oro, obtestorq; te pro
nostra vetere coniunctione ac necessitudine: proq;
summa mea in te benevolentia, & tua in me pari-
ter, te ut nobis, parenti, coniugi, tuisq; omnibus, qui-
bus es, fuisti semper carissimus, saluum conserues:
incolumitati tuæ, tuorumq;, qui ex te pendent, cons-
ulas: quæ didicisti, quæq; ab adolescentia pulcerrime
à sapientissimis viris tradita, memoria & scientia
comprehendisti, ijs hoc tempore vtare, quos coniun-
ctos summa benevolentia, plurimisq; officijs amixisti,
eorum desiderium, si non æquo animo, at forti feras.
 Ego quid possim, nescio, vel potius me parum posse
 sentio: illud tamen tibi polliceor, me, quacunq; sa-
luti, dignitatiq; tuæ conducere arbitror, tanto stu-
dio esse facturum, quanto semper tu & studio & offi-

cio in meis rebus fuisti. Hanc meam voluntatem ad matrem tuam optimam feminam, tuig, amantissimam detuli. Si quid ad me scripseris, ita faciam, ut te velle intellexero. Sin tu minime scripseris, ego tamen omnia quae tibi vtilia esse arbitror, summo studio, diligentiaq, curabo. Vale.

24. [b]
M. T. CICERONIS EPISTOLARVM LIBER VIII AD M. MARIVM, ET CÆTEROS.

M. CICERO M. MARIO

S. D.

101

SI TE DOLOR ALIQUIS CORPORIS, aut infirmitas valetudinis tua tenuit, quominus ad ludos venires, fortuna magis tribuo, quam sapientia tua. Sin hac quae ceteri mirantur contemnenda duxisti, & cum per valetudinem posses, venire tamen noluisti, vtrunq, lator, & sine dolore corporis te fuisse, & animo valuisse, cum ea, quae sine causa mirantur alij, neglexeris: modo ut tibi constiterit fructus oculi tui, quo quidem tibi persui mirifice licuit, cum esses in ista amœnitate pene solus relictus. Neg, tamen dubito quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabianum perforasti, & patefecisti Seianum, per eos dies matutina tempora lectiunculis consumseris: cum illi interea, qui te istic reliquerunt, spectarent communis mimos semisomni. Reliquas vero partis diei tu consumebas his delectationibus, quas tibi ipsi ad arbitrium tuum comparas,

N 4

nobis

nobis autem erant ea perpetienda, quæ scilicet Sp. Metius probauisset. Omnino, si queris, ludi apparatusissimi, sed non tui stomachi: coniecturam enim facio de meo. Nam primo honoris causa in scenam redierunt ij, quos ego honoris causa de scena decessisse arbitrabar: delitia vero tuæ, noster Aesopus eiusmodi fuit, ut ei desinere per omnes homines liceret, [a] is 95. iurare cum cœpisset, vox eum defecit in illo loco, S I SCIENS FALLO. Quid tibi ego alia narrem? nosti enim reliquos ludos. Quid? ne id quidem leporis habuerunt, quod solent mediocres ludi. Apparatus enim spectatio tollebat omnem hilaritatem: quo quidem apparatu non dubito, quin animo æquifumo carueris: quid enim delectationis habent sexcenti muli in Clytemnestra? aut in equo Troiano craterarum tria millia? & armatura varia peditatus & equitatus in aliqua pugna? quæ popularem admirationem habuerunt: delectationem tibi nullam attulissent. Quod si tu per eos dies operam dedisti Protageni tuo, dum modo is tibi quiduis potius, quam orationes meas legerit, na tu haud paulo plus, quam quifquam nostrum, delectationis habuisti. Non enim te puto Græcos aut Oscos ludos desiderasse: præsertim cum Oscos ludos vel in senatu nostro spectare possis. Græcos vero ita ames, ut ne ad villam quidem tuam via Græca ire soleas. Nam quid ego te athletas putem desiderare, qui gladiatores contemseris? in quibus ipse Pompeius constitutus se & operam & oleum perdidisse. Reliquæ sunt venationes binæ per dies quinq; magnificæ, nemo negat: sed quæ potest esse homini politico delectatio: cum aut homo imbecillis a valentissima bestia laniatur, aut præclara bestia venabulo

95. nabulo transuerberatur? quæ tamen, si videnda sint,
 sæpe vidisti: neg, nos, qui hæc spectauimus, quicquam
vidimus noui. Elephantorum extremus dies fuit, in
 quo admiratio magna vulgi atq; turba, delectatio
 nulla extitit: quin etiam misericordia quadam con-
 secuta est, atq; opinio eiusmodi, esse quandam illi be-
 lue cum [b] genere humano societatem. His ego ta-
 men diebus, ludis scenicis, ne forte videar tibi non
 modo beatus, sed ne liber domino fuisse, diripui me
 pene iudicio Galli Canini familiaris tui, quod si tam
 facilem populum haberem, quam Aesopus habuit, li-
 benter mehercule artem desinerem, tecumq; & cum
 similibus nostri viuerem. Nam me cum antea tadebat,
 tum & ætas & ambitio me hortabantur, & licebat
 deniq; quem nolebam non defendere: tum vero hoc
 tempore vita nulla est. Neg, enim fructum vllum la-
 boris expecto: & cogor nonnunquam homines non
 optime de me meritos, rogatu eorum, qui bene meriti
 sunt defendere. Itaq; quero causas omnes aliquando
 viuendi arbitrato meo, teg, & istam rationem ocij
 tui, & laudo vehementer & probo, quodq; nos minus
 interuisis, hoc fero animo aequiore: quod si Romæ esses,
 tamē neg, nos lepore tuo: neg, te (si quis in me) meo
 frui liceret, propter molestissimas occupationes meas:
 quibus si me relaxaro (nam vt plane exoluam, non
 postulo) & te idipsum quidem, qui multos annos nihil
 aliud commentaris, docebo profecto, quid sit huma-
 niter viuere. Tu modo istum imbecillitatem valetudi-
 nis tue sustenta & tue, vt facis, vt nostras villas
 obire, & mecum simul lecticula circumcurfare possis.
 Hæc ad te pluribus vrbis scripsi, quam soleo, non ocij
 abundantia, sed amicis erga te, quod me quadam epi-

stola subinuitaras, si memoria tenes, ut aliquid ad te
huiusmodi scriberem, quo minus te pratermissem lu-
dos pœniteret. Quod si affecutus sum, gaudeo: sin-
minus, hoc me tamen consolabor, quod posthac ad lu-
dos venies, nosq; vides: neq; in epistolis relinques [a] 196
meis spem aliquam delectationis tuae. Vale.

102 M. T. C. M. MARCO S. D.

*Marci iunctis se, ut ex hereditate ei ali-
qua emerit, quae ei rebus coheret.*
MANDATIUM TVVM CVRABO.

diligenter. Sed homo acutus ei mandasti potissimum,
ut expediret, illud venire, quam plurimum. Sed eo
vidisti multum, quod praesinisti, quo ut pluris eme-
rem. Quod si mihi permisisses, qui meus amor in te
est, consecissem cum coheredibus: nunc quoniam tu-
um precium novi, licitatore[m] potius apponam, quam
illud minoris veniat: sed de ioco satis est. Tuum ne-
gocium agam, sicuti debeo diligenter. De Bursa te
gaudere certe scio: sed nimis verecunde mihi gratu-
laris. Putas enim, ut scribis, propter hominis sor-
des minus me magnam illam leticiam putare. Cre-
das mihi velim, magis me iudicio hoc, quam morte
inimici letatum. Primum enim iudicio malo quam
gladio, deinde gloria potius amici, quam calamitate.
Inprimisq; me delectavit, tantum studium bonorum
in me extitisse contra incredibilem contentionem cla-
rissimi & potentissimi viri. Postremo, quod vix ve-
rissimile fortasse videatur, oderam multo peius hunc,
quam illum ipsum Clodium: illum enim oppugnaram,
hunc defenderam. Et ille, c[um] omnis Respub. in meo
capite discrimen esset habitura, magnam quiddam
spectavit, nec sua quidem sponte, sed eorum auxilio,
qui

*ad hunc
modum
propter*

qui me stante stare non poterant: Hic simulolus animi
 causa, me, in quem muererentur, delegerat: per sa-
 feratq; nonnullis inuidis meis, se in me emissarium sem-
 per fore. Quamobrem valde inbeo gaudere te, magna
 96. res gesta est, nunquā vlli fortiores [b] ciues fuerunt,
 quam qui ausi sunt eum contra tantas opes eius, a quo
 ipsi lecti iudices erant, condemnare. Quod fecissent
 nunquam, nisi is dolori meus fuisset dolor. Nos hic
 multitudinis & celeritate iudiciorum, et nouis legibus
 ita distinemur, ut quotidie vota faciamus, ne interca-
 letur, ut quamprimum te videre possimus. Vale. *g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.*

M. C. M. MARIO S. D. 103

PERSAEPPE MIHI COGITAN-

ti de communibus miserijs, in quibus tot annos ver-
 samur, & (ut video) versabimur, solet in mentem
 venire illius temporis recordatio, quo proxime fuimus
 vna: quin etiam ipsum diem memoria teneo. Nam
 ad III. Idus Martias, Lentulo & Marcello consulibus,
 cum in Pompeianum vesperi venissem, tu mihi solici-
 to animo praesto fuisti. Solicitum autem te habebat
cogitatio tum officij tum etiam periculi mei. Si ma-
 nerem in Italia, verebatur, ne officio deessem, si pro-
 ficiscerem ad bellum, periculum te meum commoue-
bat. Quo tempore vidisti profecto me quoq; ita con-
 turbatum, ut non explicarem, quid esset optimum fa-
 ctu: pudori tamen malui, famaq; cedere, quam sa-
 lutis meae rationem ducere. Cuius me mei facti pœ-
 nituit, non tam propter periculum meum, quam propter
 vicia multa, quae ibi offendi, quo veneram. Primum
 neque magnas copias, neque bellicosas, deinde extra
 ducem

ducem paucosq; præterea (de principibus loquor) reliqui primum in ipso bello rapaces, deinde in oratione in crudeles, ut ipsam victoriam horrerem, maximum autem ^{et alienum} amplissimorum [a] virorum.

debitum
ut ab ipso
desperari
segris. Unde
non desistit
ambigere
ex videret
curare in
Quid queris? nihil boni præter causam. Quæ cum vidissem, desperans victoriam, primum capî suadere pacem, cuius fueram semper autor: deinde cum ab sententia Pompeius valde abhorreret, suadere institui, ut bellum duceret. Hoc interdum probabat, & in ea sententia videbatur fore, & fuisset fortasse, nisi quadam ex pugna cepisset suis militibus confidere. Ex eo tempore vir ille summus, nullus imperator fuit. Signa tyrone & collectio exercituum, cum legionibus robustissimis contulit, victus turpissime, amissus etiam castris, solus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci: nec putavi, cum integri pares non fuisset, fractos superiores fore. Discepsi ab eo bello, in quo aut acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deueniendum in victoris manus, aut ad litem confagendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut consciscenda mors voluntaria. Certe nihil fuit præterea, si te victori nolles, aut non auides committere. Ex omnibus autem ijs, quæ dixi, incommodis, nil tolerabilius exilio, præsertim innocenti, ubi nulla adiuncta est turpitudine: addo etiam, cum ea vrbe careas, in qua nihil sit, quod videre possis sine dolore. Ego cum meis (si quicquam nunc cuiuspiam est) etiam in meis esse malui. Quæ acciderunt, omnia dixi esse futura. Veni domum, non quod optima vivendi conditio esset: sed tamen si esset aliqua forma Reipublicæ, tanquam in patria ut essem: si nulla, tanquam in exilio. Mortem mihi cur consciscerem

causa

caussa nulla visa est: cur optarem multa causse. Vetus est enim, VBI NON SIS QVI FVERIS, NON ESSE CVR velis viuere. [b] Sed tamen vacare culpa magnum est solatium, preter-
 tum cum habeam duas res, quibus me sustentem, opti-
 marum artium scientiam, & maximarum rerum
 gloriam, quarum altera mihi viuo nunquam eripie-
 tur, altera ne mortuo quidem. Hac si ad te scripsi ver-
 bosus, & tibi molestus fui, quod te cum mei, tum
 Reipub. cognoui amantissimum. Notum tibi omne
 consilium meum esse volui, vt primum scires me nun-
 quam voluisse plus quenquam posse, quam vniuersam
 Rempub. Postea autem quam alicuius culpa tantum
 valeret vnus, vt obsisti non posset, me voluisse pacem:
 amisso exercitu, vt eo duce, in quo spes fuerat vno,
 me voluisse etiam, reliquis omnibus postquam non po-
 tuerim, mihi ipsi finem fecisse belli: nunc autem, si
 hac ciuitas est, cinem esse me: si non, exulem esse
 non incommodiore loco quam si me Rhodum, aut
 Mitlenas contulisset. Hac tecum coram malue-
 ram sed quia longius fiebat, volui per literas eadem,
 vt haberes quid diceret, si quando in vituperatores
 meos incidisses. Sunt enim qui, cum mens interitus
 nihil fuerit Reipub. profuturus, criminis loco putant
 esse quod viuam. Quibus ego certo scio non videri sa-
 tis multos perisse: qui si me audissent, quamuis ini-
 qua pace, honeste tamen vuerent. Armis enim
 inferiores, non causa fuissent. Habes epistolam ver-
 bosiozem fortasse, quam velles: quod tibi ita videri
 putabo, nisi mihi longiorem remiseris. Ego, si qua
 volo expediero, breui tempore te, vt spero, videbo.
 Vale.

M. T. C.

104 [a] M. T. C. M. MARIO S. D.

AD IX. CALEND. IUNIAS

in Cumanum veni cum Libone tuo, vel nostro potius,
in Pompeianum statim cogito. Sed faciam te ante
 certiozem. Te, cum semper valere cupio, tum certe,
 dum hic sumus. Vides enim, quanto post vna futuri
Locus Lepidus samur. Quare si quid constitutum est, potiora ha-
bes, fac in alium diem differas. Cura igitur ut vale-
 as: & me hoc biduo, aut triduo expecta. Vale.

M. T. C. CÆSARI IMPE-

105

RATORIS D.

VIDE QUAM MIHI PERSVA-
 serim, te me esse alterū, non modo in ijs rebus, quæ ad
 me ipsum, sed etiam ijs, quæ ad meos pertinent. C.
 Trebatium cogitarem, quocumq; exirem, mecum
 ducere, ut eum meis communibus studiis, & benefi-
 cijs quam ornatissimū domum reducerem. Sed postea
 quam & Pompey commoratio diuturnior erat, quam
 putarem: & mea quædam tibi non ignota dubitatio
 aut impedire profectionem meam videbar, aut certe
 tardare: vide quid mihi sumserim? Cæpi velle ea
 Trebatium expectare a te, quæ sperasset a me. Ne-
 que mehercule minus ei prolixè de tua voluntate
 promisi, quam eram solitus de mea polliceri. Casus
vero mirificus quidam interuenit, quasi vel testis
 opinionis meæ, vel sponsor humanitatis tuæ. Nam
 cum de hoc ipso Trebatio cum Balbo nostro loquerer
 accuratius domi meæ, literæ mihi dantur à te quibus
in extremis scriptum erat: M. Furium, quem
 mihi [b] commendas vel regem Gallia faciam, 98.
 vel

vel Leptæ legatum. Si vis, tu ad me alium mitte, quem
 ornem. Sustulimus manus, & ego & Balbus: tanta
 fuit oportunitas ut illud, nescio quid, non fortuitum,
 sed diuinum videretur. Mito igitur ad te Trebatium,
 atq; ita mitto, ut initio mea sponte, post autem inui-
 tatu tuo mittendum duxerim. Hunc mi Caesar, sic ve-
 lim omni tua comitate amplectare, ut omnia, quæ per
 me possis adduci, ut in meos conferre velis, in ynum
 hunc conseras, de quo tibi homine hæc spondeo, non il-
 lo veteri verbo meo, quod, cum ad te de Milone scrip-
 sisset, iure lusisti: sed more Romano, quomodo ho-
 mines non inepti loquuntur, probiorem hominem, me-
 lorem virum, prudentiorem esse neminem. Accedit
 etiam, quod familiaritatem inducit, in iure civili sin-
 gularis memoria, summa scientia. Huic ego neq; tri-
 butum, neq; præfecturam, neq; ullius beneficii cer-
 tum nomen peto: benevolentiam tuam & liberalita-
 tem peto: neq; impedio, quo minus, si ita tibi placue-
 rit, etiam hisce eum ornes gloriola insignibus: totum
 deniq; hominem tibi trado de manu (ut aiunt) in ma-
 num tuam istam, & victoriam & fide præstantem. Su-
 mus enim putidiusculi, quam per te dix licet, verum
 ut video, licebit. Cura, ut valeas, & me, ut amas, ama.

M. C. TREBATIO S. D. 106

IN OMNIBVS MEIS EPI-
 stolis, quas ad Caesarem, aut ad Balbum mitto, legi-
 tima quadam est ocçasio commendationis tue, nec ea
 vulgaris, sed cum aliquo insigni indicio mea erga te
 benevolentia. Tu [b] modo ineptias istas, & de-
 sideria vrbis, & vrbanitatis deponere: & quo consilio
 profice

Formul.

commen
dandi.Iuris Co
sult.Formul
mancipatbonis pe
tendi.Victor
in Rom

intra hunc
Cicero
 profectus es, id assiduitate & virtute consequere.
 Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quam ignouerunt
 Medea, quæ Corinthi arcem altam habebant ma-
 trona opulenta, optimates: quib. illa manibus gypsa-
 tismis persuasit, ne sibi ille vitio verterent, quod ab-
 esset a patria. Nam multi suam rem bene gessere, &
 publicam patria procul. Multi qui domi ætatem age-
 rent, propterea sunt improbat. Quo in numero tu
 certe fuisses, nisi te extrusissemus. Sed plura scribemus
 alias. Tu, qui cateris cauere didicisti, in Britannia, ne
 ab essedariis decipiaris, caueto: & quando Medeam
 agere cepi, illud semper memento. *Qui ipse*
Sibi SIBI sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit,
 Cura, ut valeas.

107. M. C. TREBATIO S. D.

Formula
exprobat
de rari
tatem
literam
intra hunc
gavio
 EGO TE COMMENDARE
 non desisto: sed quid proficiam, ex te scire cupio. Spem
 maximam habeo in Balbo, ad quem de te diligentis-
 sime & sepius scribo. Illud soleo mirari, non me to-
 ties accipere tuas literas, quoties a Qu. fratre mihi
 afferuntur. In Britannia nihil esse audio neq. auri
 neq. argenti, id si ita est: essedum aliquod suadeo ra-
 pias, & ad nos quamprimum recurras. Sin sine Bri-
 tannia tamen assequi id quod volumus, possumus, per-
 fice, ut sis in familiaribus Caesaris: multum enim te in
 eo frater adiuvabit meus, multum Balbus: sed mihi
 crede, tuus pudor & labor plurimum. Imperatorem
 liberalissimum, ætatem opportunissimam commendationem
 certe singularem [b] habes: ut tibi unum ti-
 mendum sit, ne ipse tibi defuisse videare. Vale.

CICE-

8
SCRIPSIT AD ME CAESAR

perhumaniter, nondum te sibi satis esse familiarem propter occupationes suas, sed certe fore: cui quidem ego rescripsi, quam mihi gratum esset futurum, si *Formula commendadi*
quam plurimum in te studij, officij, liberalitatis sue
contulisset. Sed ex tuis literis cognoui propere
quandam festinationem tuam: et simul sum admira-
 tus, cur tribunatus commoda, dempto praesertim li-
 bore militiae, contemseris. Querar cum Vacerra, &
 Manilio: nam Cornelio nil audeo dicere, cuius tu pe-
 riculo stultus es, quando te ab eo sapere dedicisse pro-
 fiteris, quin tu vrges istam occasionem & faculta-
tem, quae melior nunquam reperietur. Quod scribis
 de illo Pratiano Iureconsulto, ego te ei non desino
 commendare: scribit etiam ipse mihi, te sibi gratias
 agere debere. De eo, quid sit, cur a vi sciam. Ego ve-
 stras Britannicas literas expecto. Vale.

9
IAM DIVIGNORO, QUID

agas: nihil enim scribis, neque ego ad te his duob. men-
 sibus scripseram: Quia cum Q. fratre meo non eras:
 quod mitterem, aut cui darem, nesciebam. Cupio scire
 quid agas, & ubi sis hiematurus. Equidem velim cum
 Caesare, sed ad eum propter eius occupationes nihil sum
 ausus scribere: ad Balbum tamen scripsi. Tu tibi de-
esse noli: serius potius ad nos, dum plenior, quod huc
 100 properas. [a] nihil est praesertim Vacerra mortuo: sed
 tibi consilium non est. Quid constitueris, cupio scire.
Cn. Octavius tuus familiaris summo genere natus,

O

terra

terra filius, is me, quia scit tuum familiarem esse, crebro ad cenam inuitat: adhuc non potuit perducere: sed mihi tamen gratum est. Vale.

*hactenus,
locum
adhuc, de
tempore.*

110 CICERO TREBATIO S. D.

10

LEGI TVAS LITERAS, EX
quibus intellexi te Caesari nostro valde Iure consultum
videri. Est quod gaudeas, te in ista loca venisse, ubi ali-
quid sapere viderere. Quid si in Britanniam quoque pro-
fectus esses, profecto nemo in illa tanta insula peritior
te fuisset. Veruntamen rideamus licet, sum enim a te
inuitatus. Subinvideo tibi ultro te etiam accersitum ab
eo, ad quem ceteri, non propter eius superbiam, sed
propter occupationem aspicere non possunt. Sed tu in
ista epistola nihil mihi scripsisti de tuis rebus: quae me-
hercule mihi non minori cura sunt, quam mea. Valde
metuo, ne frigeas in hybernis: quamobrem camino
luculento vitendum censeo. Idem & Mutio & Manilio
placebat, praesertim qui sagis non abundares: quan-
quam vos non istic satis calere audio: quo quidem
nunc valde mehercule de te timueram. Sed tu in re
militari multo es cautior, quam in aduocationibus, qui
neque in Oceano natare volueris studiosissimus homo
natandi, neque spectare essedarios, quem antea ne an-
dabadam quidem defraudare poteramus. Sed iam sa-
tis iocati sumus. Ego de te ad Caesarem quam diligen-
ter [b] scripserim, tute scis: quam saepe, ego. Sed
mehercule iam intermiseram, ne viderer liberalissimi
hominis meique amantissimi voluntati erga me diffide-
re. Sed tamen his literis, quas proxime dedi putavi ef-
se hominem commonendum, id feci: quid profecerim,
facias

facias me velim certiore. & simul de toto statu tuo, consilijq; omnibus. Scire enim cupio, quid agas, quid expectes, quam longum istum tuum discessum à nobis futurum putes. Sic enim tibi persuadeas velim, vnum mihi esse solatium, quare facilius possim pati te esse sine nobis, si tibi id esse emolumento sciam: sin autem id non est, nihil duobus nobis est stultius: me qui te non Romam attraham, te, qui non huc aduoles. Vna mehercule nostra vel seuera vel iocosa congregio pluris erit, quam non modo hostes, sed etiam fratres nostri Hedui. Quare omnibus de rebus fac quamprimum sciam: aut consolando, aut consilio, aut re inuero. Vale.

CICERO TREBATIO S. D. III

M

NISI ANTE ROMA PROPE-
ctus esses, nunc eam certe relinqueres. Quis enim tot interregibus Iureconsultum desiderat? Ego omnibus unde petitur, hoc consilij dederim, vt à singulis interregibus binas aduocationes postulent. Satisne tibi videor abs te ius ciuile didicisse? Sed heus tu, quid agis, & qui sit? video enim te iam iocari per literas. Hac singula meliora sunt, quam in meo Tusculano. Sed quid sit, scire cupio. Consuli quidem te à Casare scribis, sed ego tibi ab illo consuli mallet: quod
101. si aut sit: aut futurum putas, perfer [a] istam militiam, & permane. Ego enim desiderium tui, spe
102. tuorum commodorum consolabor. Sin ista sunt in-
miora, recipe te ad nos. Nam aut erit hic aliquid ali-
quando: aut si minus, vna mehercule collocutio nostra
plus erit, quam omnes Samarobrina. Deniq; si te citò
retuleris, sermo nullus erit: sin frustra diutius absueris,

O 2 non

non modo Laberium, sed etiam sodalem nostrum Valerium pertimesco. Mira enim persona induci potest Britannici Iureconsulti. Hæc ego non rideo, quamvis tu rideas: sed de re seuerissima tecum, ut soleo, iocer. Remoto ioco, tibi hæc amicissimo animo precipio, ut si istic mea commendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas nostri desiderium, honestatem, & facultates tuas augeas. Sin ista frigeunt, recipias te ad nos. Omnia tamen quæ vis, & tua virtute profecto, & nostro summo erga te studio consequere. Vale.

112 M. CICERO TREBATIO S. D.

112

MIRAEAR QUID ESSET, quod tu mihi literas mittere intermisisses. Indicavit mihi Panfa meus, Epicureum te esse factum. O castra præclara: quid tu fecisses, si te Tarentum & non Samarobrinam misissem? Iam tu mihi non placebas, cum idem intuebare, quod & Titius familiaris meus. Sed quonam modo ius civile defendes, cum omnia tua causa facias, non ciuium? Vbi porro illa erit formula fiducia, INTER BONOS BENE AGIER OPORTET? Quis enim est bonus, qui facit nihil nisi sua causa? Quod ius statues communi diuidendo, cum commune nihil possit esse apud eos, qui [b] omnia voluptate sua metiuntur: Quo-¹⁰¹ modo autem tibi placebit Iouem lapidem iurare, cum scias Iouem iratum esse nemini posse? Quid fiet porro populo Vlubrano, si tu statueris, volito videtur non oportere? Quare si plane à nobis deficiis, molestè fero: sin Panfa assentari commodum est, ignosco, modo scribas aliquando ad nos, quid agas, &

a no-

à nobis quid agi, quid fieri aut curari velis. Vale.

M. C. TREBATIO S. D. II3

13

ADEO NEMEMINI VSTVM

esse existimasti, ut tibi irascerer, quod parum mihi constans, & nimium cupidus decedendi viderere, ob eamq. causam me arbitrarere literas ad te iamdiu non misisse? Mihi ^{in me} perturbatio animi tui, quam primis literis perspiciebam, molestiam attulit. Neg. alia fuit vlla causa intermissionis literarum, nisi quod vbi ^{in me} esses plume nesciebam. Hic tu me etiam infirmulas, nec satisfactionem meam accipis. Audi me Testa, utrum ^{est Trebat.} superiorem te pecunia facit, an quod te Imperator consulit? Moriar, in (que tua gloria est) puto, te male à Cesare consuli, quam inaurari. Si vero virumq. est: quis te ferret prater me, quoniam ferre possum? Sed ut ad rem redeam, te istuc inuictum non esse, vehementer gaudeo: & ut illud erat molestum, sic hoc est iucundum. Tantum metuo, ne artificium tuum tibi parum prosit. Nam, ut audio, istic:

Non ex iure manu consertum, sed mage ferro

videat, vel
sic. e. c. x.

Rem repetunt, regnumq. petunt, vadunt solida vi.

Et tu non soles ad vim faciendam adhiberi. Neg. est,

quod illam exceptionem in interdicto pertimescas,

102. quod tu prior cum hominibus armatis veneris: [a]

scio enim te non esse procatem in laceffendo. Sed ut

ego quoq. te aliquid de nostris cautionib. admoneam: Erat. Roma

103. Treuiros vites censeo, audio capitales esse, malleu au-

ro, argento, ere essent, sed alias iocabimur. Tu ad me

de istis rebus omnibus scribas velim quam diligentiss.

104. sine. Ad III. Nonas Martias. Vale.

105. Treuiros vites censeo, audio capitales esse, malleu au-

ro, argento, ere essent, sed alias iocabimur. Tu ad me

de istis rebus omnibus scribas velim quam diligentiss.

106. sine. Ad III. Nonas Martias. Vale.

107. Treuiros vites censeo, audio capitales esse, malleu au-

ro, argento, ere essent, sed alias iocabimur. Tu ad me

de istis rebus omnibus scribas velim quam diligentiss.

108. sine. Ad III. Nonas Martias. Vale.

109. Treuiros vites censeo, audio capitales esse, malleu au-

ro, argento, ere essent, sed alias iocabimur. Tu ad me

de istis rebus omnibus scribas velim quam diligentiss.

114 CICERO TREBATIO S. D.

¹⁴
CHRYSIPPVS VECTIVS CY-
ri architecti libertus fecit, ut te non immemorem pu-
tarer mei: salutem enim mihi verbis tuis nuntiavit.
Valde iam laetus es, qui grauare literas ad me dare,
homini praesertim prope domestico. Quod si scribere
oblitus es, minus multi iam te aduocato, causa ca-
dent: sin nostri oblitus es, dabo operam, ut istuc ve-
nam ante, quam plane ex animo tuo effluam: sin
astuorum timor te debilitat, aliquid excogita, ut fe-
cisti de Britannia. Illud quidem perlibenter audiui ex
eodem Chrysippo, te esse Caesari familiarem. Sed me-
hercule mallem id, quod erat equius, de tuis rebus ex
tuis literis quam sepiissime cognoscere. Quod certe ita
fieret, si tu maluisses beneuolentia, quam litium iura
perdiscere. sed haec iocati sumus, & tuo more, & non
nihil etiam nostro. Te valde amamus, nosq; a te ama-
ri tum volumus, tum etiam confidimus. Vale.

CICERO TREBATIO

115 S. D.

¹⁵
QVAM SINT MOROSI QVI
amant, vel ex hoc intelligi potest: moleste ferebam
ante inuitum istuc esse: pungit me rursus, quod scri-
bis te esse istuc libenter: [b] neque enim mea com-
mendatione te non delectari facile patiebar: & nunc
angor, quicquam tibi sine me esse iucundum. Sed
tamen hoc malo nos ferre desiderium, quam te no ea
qua spero, consequi. Quod vero in C. Marj suauissimi
doctissimiq; hominis familiaritatem venisti, non dici
potest, quam valde gaudeam: qui fac ut te quam
maxi-

maxime diligat, mihi crede, nihil ex ista prouincia potes, quod iucundius sit, deportare. Cura ut valeas.

CICERO TREBATIO S. D. II6

IN EO VO TROIANO SCIS

esse in extremo, SERO SAPIUNT. Tu ta-

men mi vetule non sero: primum illas rabiosulas sat

fatuus dedisti: deinde quod in Britannia non minus,

quam Philoctetem te praeiussi, plane non reprehendo:

nunc vero in hybernis iniectus mihi videris: itaq, te

commouere non curas. Viquequaq, sapere oportet, id

erit tulum acerrimum. Ego si foris cœnitarem, C.

Octauio familiari tuo non defuissem: cui tamen dixi,

cum me aliquoties inuitaret: Oro te quis tu es? Sed

mehercule extra iocum, homo bellus est, vellem eum

tecum adduxisses. Quid agatis, & ecquid in Italiam

venturi sitis hac hyeme, fac plane sciam. Balbus mihi

confirmauit te diuitem futurum: id vtrum Romano

more locutus sit, bene nummatum te futurum, an quo-

modo Stoici dicunt, omnes esse diuites, qui caelo &

terre frui possunt, postea videro. Qui istinc veniunt,

superbiam tuam accusant, quod negant te percontan-

tibus respondere, sed tamen est quod gaudeas: con-

stat tamen inter omnes neminem te vno Samarobri-

ne iuris peritiorem esse. Vale.

103, [a] CICERO TREBATIO S. D. II7

EX TVIS LITERIS ET QVIN-

to fratri gratias egi, & te aliquando collaudare pos-

sum, quod iam videris certa aliqua in sententia

O 4 consti-

constituisse. Nam primorum mensū literis tuis vehe-
 menter commouebat, quod mihi interdum (pace tua
dixerim) leuis in vrbis vrbauitatisq. desiderio, inter-
 dum piger, interdum timidus in labore militari, saepe
 autem etiam, quod a te alienissimum est, subimpu-
 dens videbare: tanquam enim syngrapham, ad Impe-
 ratorem, non epistolam attulisses, sic pecunia ablata,
 domum redire properabas: nec tibi in mentem vene-
 bat, eos ipsos, qui cum syngraphis venissent Alexandri
 am, nullum adhuc nummum auferre potuisse. Ego si
mei commodi rationem ducerem, te mecum esse ma-
 xime vellem: non enim mediocri afficiebar vel volu-
ptate ex consuetudine nostra, vel vtilitate ex consilio
 atq. opera tua. Sed cum te ex adolescentia tua in
amicitiam & fidem meam contulisses: semper te non
 modo tuendum mihi, sed etiam augendum atq. or-
 nandum putavi. Itaq. quoad opinatus sum, me in pro-
 uinciam exiturum, quae ad te vltro attulerim, memi-
 nisse te credo: posteaquam mea mutata ratio est, cum
 viderem me a Cesare honorificentissime tractari, &
 vnice diligi, hominisq. liberalitatem incredibilem, &
 singularem fidem nossem, sic ei te commendavi, &
 tradidi, ut grauissime diligentissimeq. potui. Quod ille
 ita & accepit & mihi saepe literis significauit: & tibi
 verbis & re ostendit, mea commendatione sese valde
 esse commotum. Hunc tu virum nactus, [b] si me aut
 sapere aliquid, aut velle tua causa putas, ne demiseris:
 & si qua te forte res aliquando offenderit, cū ille aut
 occupatione, aut difficultate, tardior tibi erit visus
 perferto, & vltima expectato: quae ego tibi iucunda et
honesti praestabo. Pluribus te hortari non debeo: ta-
men moneo, neq. amicitia confirmanda clarissimi ac
 libe-

Prin. Epist. fam.
 n. 1. 1.

Commendaui

La non quib
 pign.

10

la

10

la

10

la

10

la

10

la

10

la

10

la

10

la

10

la

10

la

10

liberalissimi viri, neq; vberioris prouincia, neq; etatis
magis idoneum tempus, hoc si amiseris, te esse nullum
ynquam reperturum. Hoc quemadmodum vos scribere
 soleis in vestris libris, idem Q. Cornelio videbatur.
 In Britanniam te non esse profectum vehementer
 gaudeo, quod & tu labore caruisti, & ego te de rebus
illis non audiam. Vbi sis hybernaturus, & qua spe aut
 conditione, perscribas ad me velim. Vale.

M. C. TREBATIO S. D. II8

ACCEPI A TE ALIQVOT

epistolas vno tempore, quas tu diuersis temporibus de-
 deras, in quibus me cetera delectarunt. Significabant
 enim te istam militiam iam firmo animo ferre, & esse
 fortem virum & constantem. Quae ego paulisper a te
 ita desideravi, non vt imbecillitate animi tui, sed ma-
 gis vt desiderio nostri te astuare putarem. Quare per-
 ge, vt coepisti, forti animo istam tolera militiam. Mul-
 ta, mihi crede, assequere, ego enim renouabo com-
 mendationem, sed tempore. Sic habeto, non tibi ma-
 iori esse cura, vt iste tuus a me discessus fructuosissimus
 tibi sit, quam mihi. Itaq; quando vestrae cautiones in-
 firmæ sunt, Graculam tibi misi cautionem chirographi
 mei. Tu me [a] velim de ratione Gallici belli certiore
 facias, ego enim ignauissimo cuiq; maximam fidem
 habeo. Sed vt ad epistolas tuas redeam, cetera belle:
 illud miror, quis solet eodem exemplo plureis dare, qui
 sua manu scribit? Nam quod in Palimpsesto, laudo equi-
 dem parsimoniam sed miror, quid in illa chartula fu-
 erit, quod delere malueris, quam huc scribere: nisi
 forte tuas formulas. Non enim puto te meas epistolas

O 5

delere.

*opus fri-
ge* delere, ut reponas tuas. An hoc significas, nihil fieri,
fringere te, ne chartam quidem tibi suppeditari: iam
ista tua culpa est, qui verecundiam tecum extuleris,
& non hic nobiscum reliqueris. Ego te Balbo, cum ad
vos proficiscetur, more Romano commendabo. Tu si
interuallum longius erit mearum literarum, ne sis ad-
miratus: eram enim affuturus mense Aprili. Has lite-
ras scripsi in Pontino, cum ad villam Metrilij Philo-
menis diuertissem: ex qua iam audieram fremitum
clientum meorum, quos quidem tu mihi conciliasti.
Nam Vlabris honoris mei causa vim maximam ra-
munculorum se commouisse constabat. Cura ut valeas.
VI. Idus Aprileis, de Pontino.

119 M. C. TREBATIO S. D.

XVIII

EPISTOLAM TVAM QVAM

accepi ab L. Aruncio, confcidi innocentem: nihil enim
habebat, quod non vel in concione recte legi posset.
Sed & Aruntius ita te mandasse aiebat, & tu ascri-
pseras. Verum illud esto: nihil te ad me postea scri-
pisse demiror, praesertim tam nouis rebus. Vale.

[b] CICERO TREBATIO

120

S. D.

XIX

VIDE QVANTI APVD ME

sis, etsi iure id quidem, non enim amore te vinco. Ve-
runtamen quod presenti tibi prope subnegaram, non
tribuere certe id absenti non potui. Itaque, ut pri-
mum Velia nauigare coepi, institui Topica Aristotelica
conscribere, ab ipsa vrbe commonitus amantissima
tui.

tui. Eum librum tibi misi Rbergij scriptum, quam pluri-
misima res illa scribi potuit. Sin tibi quadam vide-
buntur obscuriora, cogitare debebis. NULLAM
ARTEM LITERIS SINE INTERPRE-
TE, & sine aliqua exercitatione percipi posse. Non
longo abieris, num ius civile vestrum ex libris cognos-
ci potest? qui quanquam plurimi sunt, doctorem ta-
men, lumeng, desiderant. Quanquam tu, si attente le-
ges, si sapius, per te omnia consequere, vt certe intelli-
gas vt vero etiam ipsi tibi loci proposita questione oc-
currant, exercitatione consequere. In qua quidem nos
te continebimus, si & salui redierimus, & salua ista
offenderimus. Vale, V. Calend. Sextil. Rbergio.

CICERO TREBATIO S. D. 121

XX

21
AMABILIOR MIHI VELIA

fuit, quod te ab ea sensi amari. Sed quid ego dicam
te, quem quis non amat? Rufio medius filius tuus ita
desiderabatur, vt si esses vnus e nobis. Sed ego te
non reprehendo, qui illum ad adificationem tuam
traduxeris. Quanquam enim Velia non est vtilior,
quam Lupercal, tamen istuc malo, quam hac omnia.
Tu, si me adiuues, quem soles, has paternas posses-
siones tenebis (nescio quid enim Velenses [a] vere-
bantur) neq³ Halethē nobilem annē relinques, nec
Papyrianam domum deferres: quanquam illa quidem
habet lucum, à quo etiam aduene teneri solent:
quem tamen si excideris, multum prospexeris. Sed
inprimis opportunum videtur, his praesertim temporibus,
habere perfugium: primum eorum urbem, quibus
carus sis: deinde etiam tuam domum, tuosq³ agros.

caq³

eaq, remoto, salubri, amœnog, loco: idq, etiam mea
interesse mi Trebati arbitror. Sed valebis, meaq, ne-
gocia videbis, meq, djs iuvantib. ante brumam expe-
ctabis. Ego à Sexto Fabio Niconis discipulo librum ab-
stuli, Νικωνος τοῦ πολυφαγίου. O medicum suavem,
meq, docile ad hanc disciplinam. Sed Bassus noster me
de hoc libro celavit, te quidē non videtur. Ventus in-
crebescit. Cura vt valeas. XIII. Cal. Sex. Velia.

122 CICERO TREBATIO S. D.

XXI

²²
 SILII CAUSSAM TE DOCVI,
is postea fuit apud me, cum ei dicerem, tibi videri
sponsoriam illam non sine periculo facere posse. Etsi
bonorum Turpilie possessionem Q. Cæpio prætor ex
edicto suo mihi dedit, negare aiebat Seruium, tabulas
testamenti esse eas, quas instituisset is, qui sactionem
testamenti non habuerit, hoc idem officium dicere,
tecum se locutum negabat, meq, rogavit, vt se, caus-
samq, suam tibi commendare. Nec vir melior mi Te-
sta, nec mihi amicitior P. Silio quisquam est, te tamen
excepto. Gratissimū igitur mihi feceris, si ad eum vl-
tro veneris, eiq, pollicitus eris, sed si me amas, quam-
primū, hoc te vehementer etiam atq, etiā rogo. Vale.

123 [b] CICERO TREBATIO S. D.

XXII

²³
 ILLVSERAS HERI INTER
 scyphos, quod dixeram controuersiam esse, possitne
 hæres, quod furtum antea factum esset, recte furti
 arguere. Itaq, etsi domum bene potus, seroq, redie-
ram, tamen id caput vbi hac controuersia est, notavi,
 & de-

& descriptum tibi misi, ut scires id, quod tu neminem
sensisse dicebas, Sext. Aelium, M. Manlium, M. Bruti
sensisse. Ego tamen Scauola & Testa assentior. Vale.

M. C. M. FABIO GALLO

S. P. D.

124

XXIII

domin
TANTVM EX ARPINATI

veneram, cum mihi à te literae reditae sunt: ab eo-
demq; accepi *Auiani* literas: in quibus hoc erat libe-
ralissimum, nomina se facturum cum venisset, qua
ego vellem die. Fac quaeso, qui ego sum, esse te: estne
aut tui pudoris, aut nostri, primum rogare de die, de-
inde plus annua postulare? Sed essent mi Galle omnia
facilia, si & ea mercatus esses, quae & ego deside-
rabam, & ad eam summam, quam volueram. At-
tamen istae ista, quae te emisse scribis, non solum *rata*
mihi erunt, sed etiam grata: plane enim intelligo, te
non modo studio, sed etiam amore usum, quae te de-
lectarint, hominem (ut ego semper indicaui) in
omni iudicio elegantissimum, quaeq; me digna putaris
coemisse. Sed velim maneat Damasippus in senten-
tia: prorsus enim ex istis emtionibus nullam deside-
ro. Tu autem ignarus instituti mei, quanti ego genus
omne signorum omnium non aestimo, tanti ista qua-
tuor aut quinque sumpsisti. Bacchas [a] istas cum
Musis Metelli comparas: quid simile primum? dein-
de ipsas ego Musas nunquam tanti putassem, atq; id
fecissem Musis omnibus approbantibus: sed tamen
erat aptum bibliothecae, studiisque nostris congruens.
Bacchis vero ubi est apud me locus? At pulcellae sunt,
nouae optime, & saepe vidi, nominatim tibi signa
mihi

mihi nota mandassem, si probassem. Ea enim signa
 ego emere soleo, quæ ad similitudinem gymnasiarum
 exornant mihi in palastra locum. Martis vero signum
 quo mihi pacis auctori? Gaudeo nullum Saturni si-
 gnum fuisse, hæc enim duo signa putarem mihi as-
 alienum attulisse. Mercurij mallet aliquod fuisse: fe-
 licius puto, cum Auiano transigere possemus. Quod
 tibi destinaras Trapezophorum, si te delectat, habe-
 bis: sin autem sententiam mutasti, ego habebō Sci-
 licet ista quidem summa, ne ego multo libentius eme-
 rum diuersorium Tarracina, ne semper hostiui mo-
 lestus sim. Omnino liberti mei video esse culpam, cui
 plane res certas mandaram, idemq; Iunij, quem puto
 tibi notum esse Auianij familiarem. Exedria quædam
 mihi noua sunt instituta in porticula Tusculani, ea vo-
 lebam tabellis ornari: etenim si quid generis istius mo-
 di me delectat, pictura delectat. Sed tamen si ista mi-
 hi sunt habenda, certiorem velim me facias, ubi sint,
quando accersantur, quo genere vectura. Si enim
 Damaspippus in sententia non manebit, aliquem pseu-
 dodamaspippum vel cum iactura reperiemus. Quod ad
 me de domo scribis iterum, iam id ego proficiscens
 mandaram meæ Tullie. Ea enim ipsa hora accepe-
 ram tuas literas, egeram etiam cum tuo Nicia, quod
is vitur, ut scis, familiariter Casio. Ut redij autem,
 prius quam tuas legi [b] has proximas literas, 10
 quesui de mea Tullia, quid egisset: per Liciniam se
 egisse dicebat: sed opinor Casium uti non ita mul-
 tum sorore: ea porro negat se audere, cum vir ab-
 esset (est enim profectus in Hispaniam Decius) illo
 & absente & insciente migrare. Est mihi gra-
 tissimum tanta te æstimatam consuetudinem vitæ,
 pictusq;

victusq; nostri: primum vt eam domum sumeres, vt non modo prope me sed plane mecum habitare posses: deinde vt migrare iam opere festines. Sed ne viam, si tibi concedo, vt eius rei tu cupidior sis, quam ego sum. Itaq; omnia experiar. Video enim, quid mea intersit, quid vtriusq; nostrum: si quid egero, faciam vt scias. Tu & ad omnia rescribes, & quando te expectem, facies me, si tibi videbitur, certiozem. Vale.

M. C. FABIO GALLO

S. D.

125

XXIV

AMORIS QUIDEM TVI, QVO-
quo me verti, vestigia vel proxime de Tigellio per-
spexi. Senti enim ex literis tuis valde te laborasse. Amo
igitur voluntatem. Sed pauca de re. Cæpius (opinor)
olim, NON OMNIBVS DORMIO, sic
ego non omnibus mi Galle serui: etsi quæ hæc est ser-
uitus? Olim, cum regnare existimabantur, non tam
ab vllis, quam hoc tempore obseruor a familiarissimis
Cæsaris omnibus præter istum. Id ego in lucris pono,
non ferre hominem pestilentiozem patria sua: eumq;
addictum iam tum puto esse Calui Licinij Hippona-
tæo præconio. At vide, quid succensent. Phameæ
causam susceperam ipsius quidem causa, erat enim
mihi sane familiaris. Is ad me venit, dixitq; iudicem
107. sibi [a] operam dare constituisse eo ipso die, quo de
P. Sextio in consilium iri necesse erat: respondi mul-
to modo me facere posse, quem vellet alium diem si
sumisset, me ei non defuturum. Ille autem, qui sciret
se nepotem bellum tibicinem habere, & sat bonum
victorem, discessit a me, vt mihi videbatur, iratior.

Habes

Habes Sardos venales, alium alio nequitiozem. Cognosti meam causam, & istius Salaconis iniquitatem. Catonem tuum mihi mitte, cupio enim legere: me adhuc non legisse, turpe vtrig, nostrum est. Vale.

CICERO M. FABIO GALLO
126 S. D.

XXV

²⁶
QVOD EPISTOLAM CON-

scissam doles, noli laborare, salua est domi: petes cum licebit. Quod autem me mones, valde gratum est, idg, vt semper facias, rogo. Videris enim mihi vereri, ne si istum habuerimus, rideamus γέλῳτα σαρδόνιον. Sed heus tu, manum de tabula, magister adest citius, quam putaramus. Vereor ne in Catonium Cato nos M. Galle, caue putes quicquam melius, quam epistola tue partem ab eo loco: Cetera labuntur. Secreto hoc audi, tecum habeto, ne Appella quidem liberto tuo dixeris, prater duos nos, loquitur isto modo nemo: bene, malene, videro: sed quicquid est, nostrum est. Vrge igitur, nec transuersum vnguem (quod aiunt) a stylo: is enim est dicendi opifex: atq, equidem aliquantum iam etiam noctis assume. Vale.

127 CICERO GALLO S. D.

XXVI

²⁷
CVM DECIMVM IAM DIEM

grauiter ex intestinis laborarem: neque is, qui mea opera vti volebant, [b] probarem me non valere, quia febrim non haberem: fugi in Tusculanum: cum quidem biduum ita ieiunus fuisset, vt ne aquam quidem gustarem. Itaq, confectus languore & fame, magis

magis tuum officium desideravi, quam abs te requiri
 putavi meum. Ego autem cum omnis morbos reformi-
 do, tum in quo Epicurum tuum Stoici, male acci-
 unt quia dicat *δοσυνεχὰ καὶ διοσυνεχὰ καὶ ὁ μο-*
λεsta esse. Quorum alterum morbum edacitatis esse
 putant, alterum etiam turpioris intemperantiae. Sane
διοσυνεχίαν pertinueram. Sed visa est mihi vel loci
 mutatio, vel *animi etiam relaxatio*, vel ipsa fortassis
iam senescentis morbi remissio profuisse. Attamen ne
 mirere, unde hoc acciderit, quomodo ne commiserim:
 lex sumtuaria, quæ videtur attulisse, ea mihi *ἀποβήτα*
 fraudi fuit. Nam dum volunt isti lauti terra nata, quæ
 lege excepta sunt, in honorem adducere: fungos, hel-
 uellas, herbas omnes ita condunt, ut nihil possit esse
 suavius. In eas cum incidissem in cæna augurali apud
 Lentulum, tanta me *διὰ πείρα* arripuit, ut hodie pri-
 mum videar cœpisse consistere. Ita ego, qui me ostreis
 & muranis facile abstinebam, a beta etiam & malua
 deceptus sum. Posthac igitur erimus cautiore. Tu ta-
 men, cum audisses ab Antonio (vidit enim me nause-
 antem) non modo mittendi causam iustam habuisti,
 sed etiam visendi. Ego hîc cogito commorari, quoad
 me resciam: nam et vireis et corpus amisi. Sed si mor-
 bum depulero, facile (ut spero) illa renocabo. Vale.

[a] M. T. C. FABIO GALLO

S. D.

I 28. XXVII

MIROR CUR ME ACCVSES,
 cum tibi id facere non liceat: quod si liceret, tamen
 non debebas? Ego enim te in consulatu observaue-
 ram: & nîs fore, ut te Cæsar restituat. Multa tu
 P quidem

quidem dicis, sed nemo credit. Tribunatum plebis dicis te mea causa petisse: utinam semper esses Tribunus, intercessorem non quæres. Negas me audere, quod sentiam dicere: quasi tibi, cum parum prudenter me rogares, parum fortiter responderim. Hæc tibi scripsi, ut isto ipso in genere, in quo aliquid posse vis, te nihil esse cognosceres. Quod si humaniter mecum questus esses, libenter tibi me & facile purgarem. Non enim ingrata mihi sunt, quæ fecisti: sed quæ scripsisti, molesta. Me autem, propter quem ceteri liberi sunt, tibi liberum non visum demiror. Nam si falsa ea fuerunt, quæ tu ad me, ut ais, detulisti, quid ego tibi debeo: sin vera, tu es optimus testis, quid mihi populus Romanus debeat. Vale.

129 M. C. CVRIO S. D.

XXVIII

²⁹ MEMINI, CUM MIHI DESIPERE videbare, quod istic potius viueres, quam nobiscum. Erat enim multo domicilium huius urbis (cum quidem hæc urbs) aptius humanitati, & suauitati tuæ, quam tota Peloponesus, ne dum Patra. Nunc contra & vidisse mihi multum videris, cum prope desperatis his rebus, & te in Græciam contulisti, & hoc tempore non solum sapiens, quib. hinc absis, sed etiam beatus. Quanquam quis, qui aliquid sapiat, nunc beatus esse potest? Sed quod [b] tu, cui licebat, pedibus te es consecutus, ut ibi esses, ubi nec Pelopidarum, nostri cetera: nos idem propemodum consequimur alia ratione. Cum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ sit ex hoc etiam frequentius, quam solebat, quod quasi auem albam videntur bene sentientem cinem

vide-

videre, abdo me in bibliothecam. Itaq; opera efficio
 tanta, quanta fortasse tu senties. Intellexi enim ex
 tuo sermone quodam, cum maesticiam meam, & de-
sperationem accusares, domi tua dicere, te ex meis
 libris animum meum desiderare: sed mehercule &
 tum Rempub. lugebam, quæ non solum suis erga me,
 sed etiam meis erga se beneficijs erat mihi carior: &
 hoc tempore, quanquam me non ratio solum consola-
 tur, quæ plurimum debet valere, sed etiam dies, quæ
 stultis quoq; mederi solet: tamen doleo, ita commu-
 nem rem esse dilapsam, ut ne spes quidem, melius
 aliquando fore, relinquatur. Nec vero nunc quidem
 culpa in eo est, in cuius potestate omnia sunt (nisi
 forte idipsum esse non debuit.) Sed alia casu, alia eti-
 am nostra culpa sic acciderunt, ut de præteritis non
 sit querendum. Reliquam spem nullam video, quare
 ad prima redeo. Sapienter hac reliquisti, si consilio:
 feliciter, si casu. Vale.

M. CVRIVS M. CIC. S. D. 130 XXIX

30 EPISTOLA PETITORIA.

SI VALES, BENE EST. SVM Exordium.

enim ^{χρησὶς τοῦ} tuus, ^{καὶ τοῦ} Attici nostri. Ergo
 fructus tuus est, ^{καὶ τοῦ} mancipium illius: quod quidem si
 inter senes coëmptionaleis ^{καὶ τοῦ} vengle proscripterit, egerit
 non multum. At illa nostra prædicatio quanti est? nos
 109 quod simus, quod [a] habeamus, quod homines exi-
 stemur, id omne abs te habere. Quare Cicero mi, ^{propositio.}
 persevera constanter nos conservare, & Sulpitij suc-
 cessori nos de ^{καὶ τοῦ} meliore ^{καὶ τοῦ} nota commēda, quo ^{καὶ τοῦ} facilius tu ^{obtempandi}
 is ^{καὶ τοῦ} præceptis obtemperare possimus, teq; ad ver luben-
 ter videre, & nostra defigere, deportareq; tuto pos-
 simus. Sed amice magne noli hanc epistolam Attico

P 2

osten-

ostendere, sine eum errare, & putare, me verum bonum esse, nec solere duos parietes de eadem fidelia dealbare. Ergo patrone mi bene vale, Tyronemq, meum saluta nostris verbis. Data ad IIII. Cal. Nouem.

131 CICERO CVRIO. S. D.

XXX

31
EGO VERO IAM TE NEC

hortor, nec rogo, vt domū redeas, quin hinc ipse euolare cupio, & cupio peruenire, vbi nec Pelopidarum nomen, nec facta audiam. Incredibile est quam turpiter mihi facere videar, qui his rebus intersim. Ne tu videris multo ante prouidisse, quid impenderet tui, cum hinc profugisti, quanquam hæc etiam auditu acerba sunt: tamen audire tolerabilius, quam videre. In campo certe non fuisti, cum hora secunda comitjs quaestorjs institutis, sella Q. Maximi, quem illi consulem esse dicebant, posita esset, quo mortuo nunciato, sella sublata est. Ille autem, qui comitjs tributis esset auspicatus, centuriata habuit, consulem hora septima renunciauit, qui vsq, ad Calend. Ianuar. essent, quæ erant futura mane postridie. Ita Caninio Consule scito neminem prandisse, nihil tamen eo consule mali factum est, fuit enim mirifica vigilantia, qui suo toto consulatu somnum non [b] viderit. Hæc tibi ridicula videntur, non enim ades? quæ si videres, lacrimas non teneres. Quid si cætera scribam? sunt enim innumera-
rabilia generis eiusdem: quæ quidem ego non ferrem, nisi me in philosophia portum contulissem, & nisi haberem socium studiorum meorum Atticum nostrum: cuius quando proprium te esse scribis mancipio & nexu, meum autem vsu & fructu, contentus isto sum.

LIBER VII.

ID ENIM cuiusq; est proprium, quo quisq; fru-
itur atq; vitur. Sed hac alias pluribus. Acilius, qui in
Græciam cum legionibus missus est, maximo meo be-
neficio affectus est; hic enim est a me iudicio capitis
rebus salvis defensus; & est homo non ingratus, meq;
vehementer observat. Ad eum de te diligentissime
scripsi, eamq; epistolam cum hac coniunxi, quam ille
quando acceperit, ecquid tibi pollicitus sit, velim ad
me scribas. Vale.

132 CICERO CVRIO S. D.

XXXXI

FACILE PERSPEXI EX TVIS

l³²iteris, quod semper studui, & me à te plurimi fieri, &
te intelligere, quam mihi carus esses. Quod quando
vterq; nostrum consecutus est: reliquum est, vt officijs
certemus inter nos, quibus æquo animo vel vincam te
vel vincar abs te. Ad Acilium non fuisse necesse meas
dari literas, facile patior. Sulpitij tibi operam, intelli-
go ex tuis literis non multum opus fuisse, propter res
tuas ita contractas, vt quemadmodum scribis, nec
caput nec pedes. Equidem vellem vt pedes haberent,
vt aliquando redires. Vides enim exaruisse iam vete-
rem vrbauitatem, vt Pompeius noster suo iure possit
dicere, nisi nos pauci [a] retineamus gloriam anti-
quam Atticam. Ergo is tibi, nos ei succedimus. Veni
igitur queso; ne tantum semen vrbauitatis cum Re-
publica intereat. Vale.

Form.
initialis.

M. C. VOLVMNIO S. D. 133

XXIXII

QVOD SINE PRAENOMINE

familiariter, vt debebas, ad me epistolam misisti,
P 3 primum

primum addubitavi, num à Voluminio senatore esset,
 quo cum mihi est magnus usus: deinde ab ipso
 literarum fecit, ut intelligerem tuas esse. Quibus in li-
 teris omnia mihi periuicunda fuerunt, prater illud,
 quod parum diligenter possessio salinarum mearum à
 te procuratore defenditur. Ais enim, ut ego discesse-
 rim, omnia omnium dicta, in his etiam Sextiana, in me
 conferri. Quid? tu ita pateris? nonne defendis? nonne
 resistis? equidem sperabam ita notata me reliquisse
 genera dictorum meorum, ut cognosci sua sponte pos-
 sent. Sed quando tanta sex est in vrbe, ut nihil tam sit
ἀνεργον, quod non alicui venustum esse videatur: pu-
 gna, si me amas, nisi acuta *ἀνὰ φ. Ε. Ο. Ι. Α.*, nisi elegans
ὑπερφανὴ, nisi *παρρησιασμένη* bellum, nisi ridiculum
παρὰ πτοροδοκίαν, nisi cetera, quae sunt à me in se-
 cundo libro de Oratore per Antonij personam disputa-
 ta de ridiculis, *ἐν τῇ α. & γ.* arguta apparebunt, ut sa-
 cramento contendas mea non esse. Nam de iudicijs
 quod quaeris, multo laboro minus: trahantur per me
 pedibus omneis rei: sit vel Silius tam eloquens, ut
 possit probare se liberum, non laboro. Urbani-
 tatis possessionem amabo, quibus suis interiectis defendamus, in
 qua te unum metuo, contemno [b] ceteros. Derideri
 te putas: nunc demum intelligo te sapere. Sed meher-
 cule extra iocum, valde mihi tua litera faceta ele-
gantēq; vise sunt: illa quamvis ridicula essent, sicut
 erant mihi tamen risum non mouerunt: Cupio enim
 nostrum illum amicum in tribunatu quamplurimum
 habere grauitatis: idq; cum ipsius causa (est enim
 mihi ut scis, in maioribus) tum mehercule etiam Rei-
 pub. quam quidem, quamvis in me ingrata sit, tamen
 ama-

ama

amare non desinam. Tu mihi Volunni, quando & scripsisti, & mihi vides esse gratum, scribe ad me quam sapissime de reb. vrbaniis, de Repub. Iucundus est mihi sermo literarum tuarum. Præterea Dolabellam, quem ego perspicio & iudico cupidissimum esse, atq. amantissimum mei, cohortare, & confirma, & redde plane meum. Non mehercule, quod quicquam desit, sed quia valde cupio, nunc videor nimium laborare. Vale.

M. C. VOLVNNIO S. D. 134 XXXIII

34
QVOD DECLAMATIONIVS

nostris cares, damnum nihil facis. Quod Hircio inuideres, nisi eum amares; non erat causa inuidendi: nisi forte ipsius eloquentia magis, quam quod me audiret, inuideres. Nos enim plane, mi suauissime Volunni, aut nihil sumus, aut nobis quidem ipsis displicemus, gregalibus illis; quibus te plaudente vigeamus, amissis, ut etiam si quando aliquid dignum nostro nomine emisimus, ingemiscamus, quod hac penigero, non armigero in corpore tela exerceantur, ut ait Philoctetes apud Accium, abiecta gloria. Sed tamen omnia mihi erunt, si tu veneris, hilariora: [a] quanquam venies, ut ipse intelligis, in maximarum quasi concursum occupationum: quas si, ut volumus, excerpemus, ego vero multam salutem, & fore dicam & curia, viuamq. tecum multum, & cum communibus nostris amatoribus. Nam & Cassius tuus & Dolabella noster, vel potius uterq. noster, studijs isdem tenentur, & meis equisimis videntur auribus. Opus est hic limatulo & polutulo iudicio, & illis interioribus literis meis, quibus

scire verecundior me in loquendo facis. Mihi enim iudicatum est, si modo hoc Caesar aut patietur, aut volet, deponere illam iam personam, in qua me sepe illi ipsi probavi, ac me totum in literas abdere, tecumque & cum ceteris earum studiosis, honestissimo ocio perfrui. Tu vellem, me veritus esses, ne perimitus legerem tuas literas, si mihi, (quemadmodum scribis) longiores forte misisses: ac velim posthac sic statuas, tuas mihi literas longissimas quasq. gratissimas fore. Vale. *Sc. g. g. r. d. r. v. v. e. l. l.*

[b] M. CÆLII EPISTOLA. III.

RVM, LIBER AD M. TVL-
LIVM CICERONEM,
OCTAVVS.

CÆLIVS M. CICERONI,

135

S. D.

QUOD TIBI DECEDENTI pollicitus sum, me omnes res urbanas diligentissime tibi perscripturum: data opera paravi, qui sic omnia persequeretur, ut verear, ne tibi arguta nimium hac sedulitas videatur: tamen si tu, scio quam sis curiosus, & quam omnibus peregrinantibus gratum sit, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores. Tamen in hoc te deprecor, ne meum hoc officium arrogantia condemnes, quod hunc laborem alteri relegavi: non quia mihi suavisimum sit, & occupato, & ad literas scribendas, ut tu nosti, pigerim, tua memorie dare operam. Sed ipsum volumen, quod tibi misi, facile, ut ego arbitror, me excusat.

Nescio

Nescio cuius officij esset, nō modo perscribere hac, sed
 omnino animaduvertere. Omnia enim sunt ibi senatus-
 consulta, edicta, fabulae, rumores: quod exemplum si
 forte minus te delectarit, ne molestiam tibi cum im-
 pensa mea exhibeam, fac me certiores. Si quid in
 Repub. maius actū erit, quod isti operari minus com-
 mode persequi possint: & quemadmodum actum sit,
 & quae existimatio consecuta, neq; de eo spes, dili-
 genter tibi perscribemus. Vt nunc est, nulla magno-
 pere expectatio est. Nam & illi rumores de comitijs
 Transpadanorum Cumarum tenus caluerunt. Romā
 cum venissem, ne tenuissimam [a] quidem auditi-
 onem de ea re accepi. Præterea Marcellus quidem ad-
 huc mihi retulit de successione prouinciarum Gallia-
 rum: & in Calend. Iun. ut mihi ipse dixit, eam di-
 stulit relationem: sane quam eos sermones expressit,
 qui de eo tum fuerant, cum Roma nos essemus. Tu si
 Pompeium, ut volebas, ostendisti, qui tibi visus sit, &
 quam orationem habuerit tecum, quamq; ostenderit
 voluntatem, (solet enim aliud sentire & loqui: neq;
 tantum valere ingenio ut non appareat, quid cupiat)
 fac mihi perscribas. Quod ad Caesarem attinet, crebri
 & nō belli de eo rumores, sed susurrationses duntaxat
 veniunt: alius equitem perdidisse, quod opinor certe
 factum, alius septimam legionem vapulasse: ipsum
 apud Bellouacos circumfœderi, interclusum ab reli-
 quo exercitu: neq; adhuc certū quicquam est, neq;
 hac incerta tamen vulgo iactantur: sed inter paucos,
 quos tu nosti plane, secreto narrantur, at Dositius,
 cum manus ad os apposuit: Te ad I. X. Calend. Iun.
 subrostrari (quod illorum capiti sit) dissiparam peris-
 se, ita ut in vrbe ac foro toto maximus rumor fuerit,
 te

Hyppocr
 12

te a Qu. Pompeio in itinere occisum. Ego, qui scirem
 Qu. Pompeium Baulis schenobaticam facere, & vsq;
 eo, vt ego misererem eius esurie, non sum commotus:
 & hoc mendacio, si qua pericula tibi impenderent, vt
 defungeremur, optavi. Plancus quidem tunc Rauenna
 est: & magno congiario donatus a Cesare, nec bea-
 gatum fuit, nec bene instructus est. Tui polliciti libri omnibus
 o. h. o. u. vident. Vale. *fr. m. d. g. o. d. e. p. s. s.*
quia in eo
hono solebant in istis p. s. s. m. u. n. e. t. l. p. o. n. i.

[b] CÆLVS CICERONI

136

S. D.

CERTE INQVAM ABSOLV-
 tus est: me presente pronunciatum est, & quidem
 omnibus ordinibus, sed & singulis in vnoquoq; ge-
 nere sententijs. Ridesne rogo? inquis. Non meher-
 cule, nihil enim vquam tam prater opinionem, tam
 quod videretur omnibus indignum, accidit, quin ego,
 quum pro amicitia validissime fauerem ei, & me iam
 ad dolendum preparassem: postquam factum est, ob-
 stupui, & mihi visus sum captus esse. Quid alios pu-
 tas? clamorib; scilicet maximis iudices corripuerunt:
 & ostenderunt plane esse, quod ferri non posset, itaq;
 velleq; lego Licinia maiore esse periculo videtur. Ac-
 cessit huc, quod postridie eius absolutionis, in theatrum
 Curionis Hortensius introijt, puto vt suum gaudium
 gauderemus. Hic tibi strepitus, fremitus, clamor, to-
 mitruum & rudentum sibilus. Hoc magis animaduer-
 sum est, quod intactus a sibilo peruenerat Hortensius
 ad senectutem. Sed tum ita bene, vt in totam vitam,
 cuius satis esset, & pœniteret eum iam vicisse. De
 Repub. quid tibi scribam, nihil habeo. Marcelli
 impetus

impetus residerunt, non inertia, sed (vt mihi videbatur) consilio. De comitijs consularibus incertissima est existimatio. Ego incidi in competitorem nobilem, & ignobilem egentem. Nam M. Octanius C. filius, & Cn. Hirrus mecum petit. Hoc ideo scripsi, quod scio te acriter propter Hurrum, nuncium nostrorum comitorum expectaturum. Tu tamen simul ac me designauit audieris; vt tibi cura sit, quod ad Pantheras attinet, rogo. Syngrapham Sittianam tibi commendo.

113. [a] Commentarium rerum vrbaniarum primum dedi L. Castrinio Peto, secundum ei, qui has literas tibi reddet. Vale. *Tab. velle*

C. IULIUS C. CICERONI S. D. 137

ESTNE? VICI³ ET TIBI

sape, quod negaras discedens curaturum, literas mitto? est, siquidem perferuntur, quas do. Atq; hoc eo diligentius factito, quod cum ociosus sum, plane vbi delectem ociolum meum, non habeo. Tu cum Roma eras, hoc mihi certum ac iucundissimum vacanti negocium erat, tecum id ocij tempus consumere: idq; non mediocriter desidero: vt non modo mihi solus esse, sed Roma, te profecto, solitudo videatur facta: & qui (que mea negligentia est) multos saepe dies ad te, cum hic eras, non accedebam, nunc quotidie non esse te, ad quem cursitem, discurior. Maxime vero, vt te dies noctesq; queram, compeditor Hurrus curat. Quomodo illum putes auguratus tuum compeditorem dolere, & dissimulare me certiore, quam se candidatum? de quo, vt quem optas quamprimum nuncium accipias, tua medijs fidius magis, quam mea causa cupio. Nam me, si sio, forsitan cum locupletiore referam

referam: sed hoc vsq; eo suauē est, quod si acciderit, tota vita risus nobis deesse non poterit. Sed tanti? Sed est mehercule. Nec multum M. Octavius eorum odia, quae Hirrum premunt, quae permulta sunt, subleuat. Quod ad Philotimi liberti officium, & bona Milonis attinet, dedimus operam, ut & Philotimus quam honestissime Miloni absenti, eiusq; necessarijs satisfaceret, & secundum eius fidem & sedulitatem existimatio tua conseruaretur. [b] Illud nunc à te peto, si eris (ut spero) ociosus, aliquid ad nos, ut intelligamus nos tibi curae esse, συνταγμα, conscribas. Qui tibi istuc, inquis, in mentem venit homini non inepto? aliquid ex tam multis tuis monumentis extare, quod nostra amicitiae memoriam posteris quoq; prodat, velim cuiusmodi puto queris. Tu aptius, qui omnem nostri disciplinam, quod maxime conueniat, excogitabis: ex eo tamen genere, quod & ad nos pertineat, & διδασκαλίας quandam, ut versetur inter manus, habeat. Vale. *Pl. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.*

138 CÆLIUS CICERONI S. D.

INVIDEO TIBI, QUOD TAM multa quotidie, quae mirere, istuc perferuntur. Primum illud, absolutum Messalam: deinde eundem condemnatum: C. Marcellum consulem factum. M. Claudium à repulsa postulatū à Gallis duobus: P. Dolabellam quindecimvrum factum. Hoc tibi non inuideo, caruisse te pulcherrimo spectaculo: & Lentuli Sura repulsi vultum non vidisse. At qua spe? quam certa opinione descenderat? quam ipso diffidente Dolabella? & Hercules, nisi nostri equites acutius vidissent, penē concedente aduersario superasset.

set. illud te non arbitror miratum, Seruium Tribun. pleb. designatum, condemnatum, cuius locum C. Curio petijt: sane quam incuit multis, qui eum facilitatemq, eius non norunt, magnum metum. Sed, vt spero, & volo, & vt se fert ipse, bonos & senatum mallet: totus, vt nunc est, hic scaturit. Huius autem voluntatis, initium & causa est, quod eum non medio-

114. critur Caesar, qui solet infirmorum hominum [a] amicitias sibi qualibet impensa adiungere, valde contempsit. Qua in re mihi videtur illud perquam venuste cecidisse: quod a reliquis quog, vsq, eo est animaduersum, vt Curio, qui mihi consilio facit, ratione & insidijs vsus videretur in euitandis eorum consilijs, qui se intenderant aduersarios in eius tribunatum: Lelios & Antonios, & id genus valentis dico. Has ego tibi literas eo maiore nisi interuallo, quod comitorum dilationes occupatiorem me habebant, & expectare indies exitum cogeant, vt confectis omnibus, te facerem certiorē. Ad Calend. Sextileis vsq, expectaui. Pratorijs mora quaedam inciderunt. Mea porro comitia, quem euentum sint habitura, nescio: opinionem quidem, quod ad Hirrum attinet, incredibilem Aed. pleb. comitijs nacta sunt. Nam M. Caelium Vicinianum mentio illa fatua, quam dirisera-

mus olim, & promulgatio de dictatore subito deiecit, & deiectum magno clamore insecuta. Inde Hirrum cuncti ad non faciendum flagitare. Spero te celeriter, & de nouis quod sperasti, & de illo quod vix sperare ausus es, auditurum. De Rep. iam noui quicquam expectare desieramus. Sed cum senatus habitus esset ad Apollinis, ad XI. Calend. Sextil. & referretur de stipendio Cn. Pompeij, mentio facta est de

legione

legione ea, quam expensam tulit C. Casari Pompe-
ius, quo numero esset, quo appeteretur, cum ex Gal-
lia coactus esset dicere Pompeius, te legionem addi-
turum, sed non statim sub mentionem & conuiuium
obtrektorum. Inde interrogatus de successione C.
Casaris: de quo, hoc est, de prouincijs, placuit est,
vt cum primum ad urbem reuenteretur Cn. Pompeius
[b] coram eo de successione prouinciarum ageretur. 114.
Nam Ariminum ad exercitum Pompeius erat iturus,
& statim puto Idib. Sextileis de ea re factum iri:
profecto aut transigaretur aliquid, aut turpiter interce-
deretur. Nam in disputando coniecit illam vocem Cn.
Pompeius, Omnes oportere senatus dicto audienteis
esse. Ego tamen sic nihil expecto, quomodo Paulum
consulem designatum primum sententiam dicentem.
Sapius te admoneo de syngrapha Sitiana: cupio enim
te intelligere, eam rem ad me valde pertinere. Idem
de Pantheris, vt Cibratas accersas, curesq; mihi vt
reuantur. Præterea nuntiātū nobis, & pro certo iam
habetur, regem Alexandrinum mortuum: quid mihi
suadeas, quomodo regnum illud se habeat, qui procu-
ret diligenter mihi perscribas. Calend. Sext. Vale.

139 CÆLIUS CICERONI S. D.

QVA TV CVRA SIS, QVOD
ad pacem prouincia tua. finitimarumq; regionum at-
tinet, nescio: ego quidem vehementer animi pendeo.
Nam si hoc more moderari possemus, vt pro viribus
copiarum tuarum belli quoz; existeret magnitudo,
& quantum glorie triumphoz; opus esset, asseque-
remur, periculosam & grauem illam dimicationem
euitare-

euitaremus : nihil tam esset optandum. Nunc si Par-
 thus mouet aliquid , scio non mediocre fore conten-
 tionem : tuus porro exercitus vix vnum saltum tueri
 potest. Hanc autem nemo ducit rationem : sed omnia
 desiderantur ab eo (tanquam nihil denegatum sit ei,
 quo minus paratissimus esset) qui publico negotio præ-
 115. positus est. Accedit huc [a] quod successionem futu-
 ram propter Galliarum controuersiam non video.
 Tametsi hac de re puto te constitutum , quid facturum
 esses, habere : tamen quo maturius constitueres, cum
 hunc euentum prouidebam, visum est, vt te facerem
 certiorum. Nosti enim hac tralatitia : de Gallijs con-
 stituitur : erit, qui intercedat : deinde alius existet, qui
 nisi libere liceat de omnibus prouincijs decernere se-
 natui, reliquas impediatur, sic multum ac diu ludetur,
 atq; ita diu, vt plus biennium in his tricis moretur. Si
 quid noui de Repub. quod tibi scriberem, haberem :
 vsus essem mea consuetudine, vt diligenter, & quid
 actum esset, & quid ex eo futurum sperarem, perscri-
 berem. Sane tanquam in quadam silice iam omnia
 adhaeserunt. Marcellus idem illud de prouincijs vrget,
 sed neq; adhuc frequentem senatum efficere potuit.
 Quod si hoc anno præterito Curio Trib. & eadē actio
 de prouincijs introierit : quam facile tunc sit omnia
 impedire, & quam hoc Caesari, & ijs, qui suam caus-
 sam, non Remp. curent, suppetat, non te fallit. Vale.

CÆLIVS CICERO S. D. 140

40

NON DVBITO, QVIN PER-
 latum ad te sit, Appium à Dolabella reum factum,
 sane quam non ea, quam existimaueram inuidia.

Neg;

Neg, enim stulte Appius: qui simul atq, Dolabella ac-
 cessit ad tribunal, introierat in urbem, triumpho po-
 stulationem abiecerat. Quo facto retulit sermones,
 paratiorq, visus est, quam sperauerat accusator. Is
nunc in te maximam spem habet. Scio tibi eum non
 esse odio, quam velis eum [b] obligare, in tua ma-
 nu est: cum quo similitates si tibi non fuissent, liberum
 tibi de tota re esset. Nunc si ad illam summam fene-
 ritatem legitimam ius exegeris: cauendum tibi erit,
 ne parum simpliciter & candide posuisse inimicitias
 videaris. In hanc partem porro tutum tibi erit, si
 quid volueris, gratificari: nemo enim necessitudine
 & amicitia te deterritum ab officio diceret. Illud mihi
 occurrit, quod inter postulationem & nominis dela-
 tionem, uxor a Dolabella discessit. Quid mihi disce-
 dens mandaris, memini: quid ego tibi scripserim, te
 non arbitror oblitum. Non est iam tempus plura
narrandi. Vnum illud monere te possum: si res tibi
 non displicebit, tum hoc tempore nihil de tua vo-
 luntate ostendas, & expectes quemadmodum exeat
 ex hac causa. Deniq, inuidiosum tibi sit, si emana-
 rit. Porro significatio vlla si intercesserit clarus
 quam deceat aut expediat, fiat. neg, illa tacere
 eam rem poterit, quae sua speret tam opportuna accide-
 rit: quae in negotio consiciendo tanta illustrior erit:
 cum praesertim, is sit, qui se pernitiosum sciret esse loqui
 de hac re, vix tamen se contineret. Pompeius di-
 citur valde pro Appio laborare, ut etiam putent alter-
 utrum de filiis ad te missurum. Hic nos eum omnes
 absolvimus, ut hercule confecta omnia, foeda & inbo-
 nesta sunt. Consules autem habemus summa diligen-
 tia: adhuc S. C. nisi de feriis Latinis nullum facere
 potu.

potuerunt. Curioni nostro tribunatus congelat. Sed dici non potest, quomodo hic omnia iaceant: Nisi ego cum tabernarijs et aquarijs pugnarem, Veterinus civitatem occupasset. Si Parthi vos nihil calefaciunt, nos hic frigore frigesamus. Tamen quoque modo hic omnia iaceant, [a] potuit sine Parthis. Bibulus in Amano nescio quid cohorticularum amisit. Hoc sic nunciatum est. Quod tibi supra scripsi, Curionem frigere, iam calet, nam ferventissime concerpitur, bellissime enim, quia de intercalando non obtinuerat, transfugit ad populum. & pro Cesare loqui cepit, legemq; Viariam non dissimilem Agrariae Rullii, & alimentariam, quas iubet aediles metiri, iactavit: hoc nondum fecerat, cum priorem epistola partem scripsi. Amabo te, si quid quod opus fuerit, Appio facies, ponito me in gratiam. De Dolabella integrum tibi reserves, suadeo: & huic rei, de qua loquor, & dignitati tuae, equitatisq; opinioni hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit Pantherarum greges me non habere. Vale.

CÆLIVS CICERONI S. D. 141

41
 QVAM CITO TV ISTHINC
 decedere cupias, nescio: ego quidem eo magis, quo adhuc felicius rem gessisti. Dum istic eris, de belli Parthici periculo cruciabor, ne hunc risum meum metus aliqui perturbent. Breviores has literas propteranti publicanorum tabellario subito dedi, tuo liberto pluribus verbis scriptas pridie dederam. Res autem noua nulle sane acciderunt, nisi hac vis tibi scribi, quae certe vis. Cornificius adolescens Orestille filiam sibi despondit. Paulo Valeria soror Triarij diuortium

Q

sine

sine caussa, quo die vir è prouincia venturus erat, fecit: Nuptura est D. Bruto, nondum retulerat. Multa in hoc genere incredibilia te absente acciderunt. Seruius Ocella nemini persuasisset, se mœchum [b] esse, nisi triduo bis deprehensus esset. Queres vbi? vbi hercule ego minime vellem, relinquo tibi, quod ab alijs quæras: neq; enim displicet mihi Imperatorem singulos percontari, cum qua sit aliquis deprehensus. Vale.

CÆLIVS CICERONI

142

S. D.

42

ETSI DE RE PV. QVAE TI-

bi scribam, habeo: tamen nihil, quo magis gauisurum te putem, habeo, quam hoc: Scito C. Sempronium Rufum, mel ac delicias tuas, calumniâ maximo plausu tulisse, quod is in caussa M. Tuccium accusatorem suum post ludos Romanos reum lege Plotia de viscecit, hoc consilio, quod videbat, si extraordinarius nemo reus accessisset, sibi hoc anno causam esse dicendam. Dubium porro illi non erat, quid futurum esset. Nemini hoc deferre munusculum maluit, quam suo accusatori. Itaq; sine vilo subscriptore descendit, & Tuccium reum fecit. At ego, simul atq; audini, inuocatus ad subsellia rei accurro: surgo, neq; verbum de re facio. Totum Sempronium vsq; eo perago, vt Nestorium quoq; interponam, & illam fabulam narrem, quemadmodum tibi pro beneficio dederit, si quid in iniurijs suis esset, quo Nestorius teneretur. Hæc quoq; magna nunc contentio forum tenet. M. Seruilius, postquam, vt cæperat, omnibus in rebus turbarat, nec, quod non venderet, quicquam reliquerat,

maxi-

maxima nobis traditus erat inuidia : neq; Laterensi
 pratore postulante Pausania nobis patronos, quo ea
 pecunia peruenisset, recipere voluit. Quod Pilius
 necessarius Attici nostri de repetundis eū postulauit :
 17. magna illico fama [a] surrexit, & de damnatione
 seruenter loqui est capium. Quo vento proicitur
 Appius minor, ut indicet pecuniam ex bonis pater-
 nis peruenisse ad Seruiliū, prauaricationisq; causa
 dicere depositum H. S. LXXXI. Admiraris
 amentiam. quid si actiones stultissimas? quid si ne-
 farias de patre confessiones audisses? Mittit in con-
 siliū eisdem illos, qui litem aestimant, indices.
 Cum a quo numero sententiæ fuissent, Laterensis le-
 ges ignorans pronunciauit, quid singuli ordines iudi-
 cassent: & ad extremum, ut solet, ait, referam.
 Postquam discessit, & pro absoluto Seruilius haberi
 ceptus, legisq; vnum & centesimum caput legit, in
 quo ita erit: QVOD EORVM IVDI-
 CVM MAIOR PARS IUDICARIT,
 ID IVS RATVM ESTO: in tabulas ab-
 solutum non retulit, ordinum iudicia perscripsit, po-
 stulante rursus Appio, cum Luceio Lollio transegit,
 & se relaturum dixit. Sic nunc neq; absolutus neq;
 damnatus Seruilius de repetundis saucius Pylio trade-
 tur. Nam de diuinatione Appius, cum calumniam iu-
 rasset, contendere ausus non est, Pylioq; cessit: & ipse
 de pecunijs repetundis à Seruilijs est postulatus, &
 præterea de vi reus à quodam suo emissario Tuccio
 est factus: recte hoc par habet. Quod ad Rempubli-
 cam pertinet, omnino multis dieb. expectatione Gal-
 liarum actum nihil est. Aliquando tamen sepe re re-
 lata & grauitè acta, & plane perspecta Cn. Pompeij

voluntate in eam partem, ut eum decedere post Calendas Martias placere, senatusconsultum, quod tibi misi, factum est, autoritateq; per scripta. S. C. autoritas. Pridie Calendas Octobris in aede Apollinis scribendo affuerunt, Lucius Domitius Cnei filius, [b] Aenobarbus, Quintus Metellus, quinti filius, Pius Scipio, L. Iulius Lucij filius, P. Annalis, Caius Septimius Titi filius, Quirina, Caius Lucius Caij filius, Puphirius, Caius Scribonius, Caij filius, Publius Curio, Lucius Atteius L. filius, A. N. Capito, M. Oppius M. F. Terentiana. Vale.

QVOD MARCVS MARCELLVS consul, V. F. de provincijs consularibus D. E. R. I. C. vii C. Paulus, Caius Marcellus consules, cum magistratum inissent, ad Calend. Martias, quæ in suo magistratu futura essent, de consularibus provincijs ad senatum referrent, neue quid prius ex Calend. Mart. ad senatum referrent, neue quid coniunctim de ea re referretur a cõsulibus, utiq; eius rei causa per dies comitiales senatum haberent, S. Q. C. facerent. & cum de eate ad senatum referretur a COSS. eorum, qui in CCC. iudicijs essent, sed adducere liceret. Si quid de eate ad populum Plebemue opus esset, ut Ser. Sulpitius, M. Marcell. COSS. Prætores, Tribuniq; pleb. quibus eorum videretur ad pop. plebemue referrent: quod ij nõ tulissent, uti quicunq; deinceps essent, ad populum plebemue referrent. S. C. A. P. Cal. Octob. in aede Apollinis scribendo affuerunt, L. Domitius Cn. F. Aenobarbus,

118 bus, Q. Metellus Q. F. Pius Scipios, L. Iulius L. filius, Pub. Annalis. C. Septimius, C. filius, Quirina, C. Scribonius, C. filius Pub. Curio, L. Atteius, L. filius, A. N. C. apito, M. Oppius, M. filius, Terentiana. Quod M. Marcell. COSS. V. F. de prouincijs D. E. R. I. C. senatum existimare, neminem eorum, qui potestatem habent intercedendi, [a] impediendi, moram asserre oportere, quo minus de Repub. quam primum ad Senatum referri, senatusq; consultum fieri possit, qui impedierit, eum senatum existimare contra Rempub. fecisse. Si quis huic senatusconsulto intercesserit, Senatui placere, autoritatem perscribi, & de ea re ad senatum populumq; referri. Huic senatusconsulto intercessit C. Calius, L. Vicinius, P. Cornelius, C. Iulius Pansa. Item senatui placere autoritatem perscribi de militibus, qui in exercitu C. Caesaris sunt: qui eorum stipendia, merita, causas, quibus de causis missi fieri debeant, habeant, ad hunc ordinem referre, ut eorum ratio habeatur, causasq; cognoscantur. Si quis huic senatusconsulto intercesserit, senatui placere autoritatem perscribi, & de ea re ad hunc ordinem referri. Huic senatusconsulto intercessit C. Calius, C. Pansa trib. pleb. Itemq; senatui placere in Ciliciam prouinciam, & in octo reliquis prouincijs, quas pratorij pro pratore obtinerent, eos qui pratores fuerunt, neq; in prouincia cum imperio fuerant, quos eorum ex senatusconsulto cum imperio in prouincias pro pratore mitti oporteret eos sortito in prouincias mitti placere, si ex eo numero, quos S. C. in prouincias ire oporteret, ad numerum non essent, qui in eas prouincias profiscerentur: tum uti quodq; collegium primu pratorum fuisset, neq; in prouincijs profecti essent,

ita forte in prouincias profisciscerentur : si ad numerum ij non essent , tunc deinceps proximi cuiusq; collegij qui praetores fuissent , [b] neq; in prouincias profecti essent , in sortem conijcerentur , quoad is numerus effectus esset , quem ad numerum in prouincias mitti oporteret . Si quis huic S. C. intercessisset , auctoritas perscriberetur . Huic S. C. intercessit C. Ca-
 lius , C. Pansa trib. pleb. Illa praterea C. Pompeij sunt animaduersa , quae maxime confidentiam attulerunt hominibus , vt diceret , se ante Calendas Mart. non posse sine iniuria de prouincijs Caesaris statuere : post Calen. Mart. se non dubitaturum . Cum interrogaretur , si qui tum intercederent , dixit hoc nihil interesse , vtu Caesar senatusdicto audiens futurus non esset , an pareret , qui senatum secernere non pateretur . Quid si , inquit alius , & consul esse , & exercitum habere volet ? At ille , quam clementer ? Quod si filius meus fustem mihi impingere volet ? His vocibus , vt existimarent homines Pompeio cum Caesare esse negotium , effecit . Itaq; iam , vt video , alterutram ad conditionem descendere vult Caesar , aut vt maneat , neq; hoc anno sui ratio habeatur : aut si designari poterit , decedat . Curio se contra eum totum parat : quid assequi possit , nescio , illud video , bene sentientem , & si nihil effecerit , cadere non posse . Me tractat liberaliter Curio & mihi de suo munere negotium imposuit . Nam si mihi non dedisset eas , quae ad ludos ei aduecta erant Aphricana , potuit supersederi . Nunc quando dare necesse est , velim tibi cura sit , quod a te semper petij , vt aliquid istinc bestiaru habeamus . Sitianamq; syngropham tibi commendo . Libertum Philonem istuc misit , & Diogenem Gracum , [a] quibus mandata & lre-

ras ad te dedi: eos tibi ad rem, de qua misi, velim
cure habeas, non quam vehementer ad te pertineat,
in ijs, quas tibi illi reddent, literis descripsi. Vale.

CÆLIUS CICERONI

144

S. D.

44

SIC TV, INQVIS, HIRRV M
tractasti? imo scias, quam facile, quam ne contenti-
onis quidem minima fuerit, pudeat te, ausum illum
vnquam esse incedere tanquam tuum competitorem.
Post repulsam vero risus facit: ciuem bonum ludit,
& contra Casarem sententias dicit: expectationem
corripit: Curionem prorsus non mediocriter obiur-
gatus, hac repulsa se mutauit. Præterea qui nun-
quam in foro apparuerit, non multum in iudicijs ver-
satus sit, agit causas liberaliter, sed raro post me-
ridiem. De prouincijs quod tibi scripseram Idibus
Sextilibus actum iri, interpellat iudicium Marcelli
consulis designati. In Calend. reiecta causa est: ne
frequentiam quidem efficere potuerant. Has literas
ad IIII. Non. Septemb. dedi, cum ad eam diem ne
promulgatum quidem quicquam esset. Vt video, caus-
sa hac integra in proximum annum transferetur: &
quantum diuino, relinquendus tibi erit, qui prouin-
ciam obtineat. Nam non expeditur successio, quan-
do Gallia, quæ habent intercessorem in eandem con-
ditionem, quam cetera prouinciæ vocantur. Hoc
mibi non est dubium, quo tibi magis scripsi, ut ad hunc
euentum te pares. Ferè literis omnibus tibi de Pan-
theris scripsi: turpe tibi erit Pathischum Curioni de-
cem Pantheras misisse, te non multis partibus plu-
reis:

Q 4

reis:

reis : quas ipsas Curio mihi, & alias Africanas [b]¹¹ decem donauit, ne putes illum tantum pradia rustica dare scire. Tu, si modo memoria tenueris, & Cibyretas accesseras, itemq; in Pamphiliam literas miseris (nam ibi plureis capti aiunt) quod voles efficies. Hoc vehementius laboro nunc, quod seorsum a collega puto mihi omnia paranda, amabo te, impera tibi: hoc cura. Soles libenter, vt ego maiorem partem, nihil curare. In hoc negotio nulla tua, nisi loquendi cura est, hoc est, imperandi & mandandi. Nam simul atq; erunt capte, qui alant eas & deportent, habes eos, quos ad Sitianam syngrapham misi, puto etiam, si vllam spem mihi literis ostenderis, me isto missurum alios. Marcum Fetidium equitem Romanum amici mei filium, bonum & strenuum adolescentem, qui ad suum negocium istuc venit, tibi commendo: & te rogo, vt eum in tuorum numero habeas. Agros fructuarios habent ciuitates, vult tuo beneficio, quod tibi facile & honestum factu est, immunes esse: gratos & bonos viros tibi obligaris. Noli te putare Faunonium a columnarijs perterritum esse: optimus quisq; eos nihil fecit. Pompeius tuus aperte Casarem vetat prouinciam tenere cum exercitu, & consulem esse: tamen hanc sententiam dixit, nullum hoc tempore senatusconsultum faciendum. Scipio hanc, vt Calend. Martijs de prouincijs Gallijs, neu quid coniunctim referretur. Contristauit hac sententia Balbum Cornelium: & scio eum conquestum esse cum Scipione, Canidius in defensione sua fuit discretissimus, in accusatione satis frigidus. Vale.

[a] M. CÆLIVS M. CICERONI

145

S. D.

Sane

Cassij & Deiotari sumus commoti. Nam Cassius cis Euphratem copias Parthorum esse scripsit: Deiotarus profectus per Comagenem, in prouinciam nostram: Ego quidem precipuum metum, quod ad te attinebat, habui, qui scirem, quam paratus ab exercitu esses, ne quod hic tumultus dignitati tue periculum afferret. Nam de vita si paratior ab exercitu esses, timuisssem: nunc exiguitas copiarum recessum, non dimicationem mihi tuam praesagiebat. Hæc quomodo acciperent homines, quam probabilis necessitas futura esset, vereor etiam nunc: neq. prius desinam formidare, quam tetigisse te Italiam audiero. Sed de Parthorum transitu, nuncij varios sermones excitant. Alius enim Pompeium mittendum, alius ab vrbe non remouendum, alius Casarem cum suo exercitu, alius consules, nemo tamen ex Senatusconsulto priuatos. Consules autem, quia verentur, ne illud senatusconsultum fiat, vt paludati exeant, & contumeliose, præter eos ad alium res transferatur, omnino senatum haberi volunt: vsq. eo, vt parum diligentes in Repub. videantur. Sed honeste siue negligentia, siue inertia est: siue ille, quem proposui, metus lateat sub hac temperantia existimatione, nolle prouinciam. A te literæ non venerunt: & nisi Deiotari subsecutæ essent, in eam opinionem Cassius venerat, quæ diripuisset ipse, vt viderentur ab hoste vastata finxisse bellum, & Arabas in prouinciam immisisse, eosq. Parthos esse, Senatui renunciaasse. Quare tibi suadeo, quicunq. [b] est istic status rerum, diligenter & caute perscribas, ne aut velificatus alicui dicaris, aut aliquid, quod referret scire, reticuisse. Nunc exitus

est anni: nam ego has literas ad XIII. Calend.
Decemb. scripsi. Plane nihil video ante Cal. Ianuar.
agi posse. Nosti Marcellum, quam tardus & parum
efficax sit: Itemq; Seruius quam cunctator. Cuius-
modi putas hoc esse? aut qui id? quod nolint, consi-
cere posse, qui quæ cupiunt, tamen ita frigide agunt,
vt nolle existimentur: nouis magistratibus autem, si
Parthicum bellum erit, hac causa primos menses oc-
cupabit. Sin autem non erit istic bellum, aut tantum
erit, vt vos, aut successores paruis additis copijs sustine-
re possint: Curionem video se dupliciter iactaturum:
primum, vt aliquid Cesari adimat: Inde, vt aliquid
Pompeio tribuat, quoduis, quamlibet tenue munus-
culum. Paulus porro non humane de provincia loquitur,
huius cupiditati occursurus est Furinus noster:
plureis suspicari non possum, hac noui. Alia quæ possunt
accidere, non cerno: multa tempus asferre, & præpa-
rata multa scio: sed intra fines hos, quæcunq; accide-
rint, vertentur. Illud addo ad actiones Cn. Curionis de
agro Campano: de quo negant Casarem laborare, sed
Pompeium valde nolle, ne vacuus aduenienti Cesari
pateat. Quod ad tuum decessum attinet, illud tibi non
possum polliceri, me curaturum, vt tibi succedatur:
Illud certo præstabo, ne quid amplius prorogetur. Tui
consilij est, si tempus, si senatus coget, si honeste a no-
bis recusari non potuerit, velisne perseverare: mei of-
ficij est, meminisse, quæ obtestatione decedens mihi,
ne paterer fieri, mandauis. Vale.

[a] M. CÆLIVS M. CICERO. 121.
146 NI S. D.

Non

NON DIV, SED ACRITER
 nos tue supplicationes torserunt. Incideramus enim
in difficilem nodum. Nam Curio tui cupidissimus, cui
 omnibus rationibus comitiales eripiebantur, negabat
 se villo modo pati posse decerni supplicationes, ne si
 quid furore Pauli ademtum esset boni, sua culpa vi-
 deretur amisisse, & prevaricator causa publicæ exi-
 stimaretur. Itaq; ad pacationem descendimus, & con-
 firmarunt consules, se his supplicationibus in hunc an-
 num non vsuros, plane quod virisq; Consulibus gratias
 agas, est, Paulo magis certa. Nam Marcellus sic re-
 spondit ei, spem in istis supplicationib. nō habere. Pau-
 lus, se omnino in hunc annum non edicturum. Renun-
 ciatum nobis erat, Hirrum diutius dicturum: pren-
 dimus eum: non modo non fecit, sed cum de hostibus
 ageretur, & posset rem impedire, si, vt numerarentur,
 postularet, tacuit. Tantum Catoni assensus est, qui
 de te iam locutus honorifice, non decreuerat suppli-
 cationes. Tertius ad hos Fauonius accessit. Quare
 pro cuiusq; natura & instituto gratia sunt agenda:
 his quod tantum voluntatem ostenderunt: pro sen-
 tentia, cum impedire possent, non pugnarunt: Cu-
 rioni vero, quod de suarum actionum cursu tua causa
 deflexit. Nam Furnius & Lentulus, vt debuerunt,
 quasi eorum res esset, vna nobiscum circumierunt &
 laborarunt. Balbi quoq; Corneli operam & seduli-
tatem laudare possum. Nam cum Curione vehe-
 menter locutus est: & eum si aliter fuisset, iniuriam
 Casari facturum dixit: tum eius fidem in suspicionem
 adduci. [b] Nec deerant quidem, qui id nunquam
 transigi volebant, Domitij. Scipiones: quibus hac re
 ad intercessionem euocandam interpellantibus, venu-
 stissime.

stissime Curio respondit, sed eo libentius nō intercede
re, quod quosdā, qui decernerent, videret cōfici nolle.
Quod ad Rempub. attinet, in vnā causam omnis con-
tentio coniecta est, de prouincijs inquam adhuc. Incu-
buisse cum Senatu Pompeius videtur, vt Caesar ante
Idus Nouem. decedat. Curio omnia potius subire con-
stituit, quā id pari: ceteras suas abiecit actiones. No-
stri porro, quos tu bene nosti, ad extremum certam en-
rem deducere non audent. Scena rei totius hac: Pom-
peius tanquam Casarem non impugnet, sed, quod ille
equum putet, constituat, ait Curionem querere discor-
dias. Valde autem non vult, & plane timet Casarem
consulem designari prius, quam exercitum et prouin-
ciam tradiderit. Accipitur satis male à Curione, et to-
tus eius secundus consulatus exagitur. Hoc tibi dico:
omnibus rebus prement Curionē, Caesar defendetur:
intercessorē si (quod videntur) reformidabunt, Caesar,
quoad volet, manebit. Quam quisq; sententiā dixerit,
in commentario est rerum vrbaniarum: è quo tu quae
digna sunt, selige: multa transi, imprimis ludorum ex-
plosiones & funerum, & ceterarum ineptiarum: plu-
ra habet vtilia. Deniq; malo in hanc partē errare, vt
quae non desideres, audias, quam quicquā, quod opus
est, praetermittatur. Tibi cura fuisse de Sitiano nego-
cio, gaudeo. Sed quando suspicaris minus certa fide
eos tibi visos, nunquā procurator sic agas, rogo. Vale.

[a] CÆLIUS CICERONI

147

S. D.

49
PVDET ME TIBI CONFITE-
ri & queri de Appij hominis ingratisimi iniurijs, qui
me

me odisse, quia magna mihi debebat beneficia, cœpit:
 & cum homo avarus, vt ea solueret, sibi imperare
 non posset, occultum bellum mihi indixit: ita occul-
 tum tamen, vt multi mihi renunciarent, & ipse sa-
 cile animaduerterem, male eum de me cogitare,
 Posteaquam vero comperi eum collegium tentasse,
 deinde aperte cum quibusdam locutum, cum I. Do-
 mitio (vt nunc est) mihi inimicissimo homine delibe-
 rare, velle hoc munusculum deferre. Cn. Pompeio
 tum ipsum reprehendente: vt ab eo deprecarer iniu-
 riam, quem vitam mihi debere putarem, impetrare à
 me non potuit. quid ergo est? Tum quidem cum ali-
 quot amicis, qui testes erant meorum in illum me-
 ritorum, locutus sum. Posteaquam illum neg, ijs sa-
 tisfacere, neg, animum me dignum habere sensi: ma-
 lui collega eius, homini alienissimo mihi, & propter
 amicitiam tuam non aequissimo, me obligare, quam
 illius simia vultum subire. Id postquam rescijt ex-
 canduit, & me causam inimicitarum querere cla-
 mitauit: quasi, quod mihi in pecunia minus satisfac-
 cisset, per hanc speciem similitatis eum consectarer.
 Postea non destitit accessere palam Seruium accusa-
 torem, inire cum Domitio consilia: quibus cum parum
 procederet, & vlla lege mihi poneret accusatorem,
 compellari ea lege me voluerunt, qua dicere non po-
 terant, insolentissimi homines summis Circensib, lu-
 dis meis postulandum me lege Scantinia curant. Vix
 hoc erat pralocutus, cum ego [b] Appium censorem
 eadem lege postulauit. Quod melius caderet, nihil
 vidi. Nam sic est à populo, & non infimo quoq, ap-
 probatum, vt maiorem Appio dolorem fama, quam
 postulatio attulerit. Præterea cœpi sacellum, in do-
 mo

mo quod est, ab eo petere. Conturbat me mora ser-
ui huius, qui tibi literas attulit. Nam acceptis priori-
 bus literis, amplius quadraginta dies mansit. Quid
 tibi scribam, nescio. Scis Domitio diem timori esse.
 Expecto te valde, & quamprimum videre cupio. A
 te peto, ut meas iniurias perinde doleas, ut me existi-
 mas & dolere & vlisci tuas solere. Vale.

148 CÆLIUS CICERONI S. D.

48
 GRATVLO^r TIBI AFFINI-
 tati viri medijsfidijs optimi, Nam hoc ego de illo ex-
 istimo. Catera porro, quibus adhuc ille sibi parum vti-
 lis fuit, & etate iam sunt decursa, & consuetudine
 atq; autoritate tua, & pudore Tullie, si qua resta-
 bunt, confido celeriter sublatum iri. Non est enim pu-
 gnax in vicijis, neq; hebes ad id, quod melius sit, intelli-
 gendum. Deinde (quod maximum est) ego illum val-
 de amo. Vides Cicero, Curionem nostrum lautum in-
 tercessionis de prouincijs exitum habuisse. Nam cum
 de intercessione referretur, qua relatio fiebat ex Se-
 natusconsulto, primaq; M. Marcelli sententia pro-
 nunciata esset, qui agendum cum tribunis plebis cen-
 sebat, frequens senatus in alia omnia iit. Stomacho est
scilicet Pompeius Magnus nunc ita languenti, ut vix
id quod sibi placeat, reperiat. Transierant illuc, ut nec
 ratio esset eius habenda, qui neq; exercitum, [a] neq; ¹²³
 prouincias tradere vellet. Quemadmodum hoc Pom-
 peius laturus sit, cum cognoscat, quid nam Reipublica
 futurum sit, si aut non possit, aut non curet, vos senes
 diuites videritis. O. Hortensius, cum has literas scrip-
 sisset, animam agebat. Vale.

Cælius

TANTI NON FUIT ARSACEN

capere, Seleuciam expugnare, ut earum rerum, quæ hic gesta sunt, spectaculo careres, nunquam tibi oculi doluissent, si in repulsa Domitij vultum vidisses, magna illa comitia fuerunt, & plane studia ex partium sensu apparuerunt, perpauci necessitudinem secuti, officium præstiterunt. Itaq; mihi est Domitius inimicissimus, ut ne familiarem quidem suum, quem nosti, tam oderit, quam me, atq; eo magis, quod per iniuriam sibi putat ereptum, cuius ego autor fuerim. Nunc fuit tum gauisus homines suum dolorem, vnumq; me studiosiorem Antoni. Nam Cn. Saturnium adolescentem ipse Cn. Domitius reum fecit, sane quam superiore vita inuidiosum, quod iudicium nunc in expectatione est, etiam in bona spe, post Sexti Peducei absolutionem. De summa Repub. sepe tibi scripsi, me etiamnum pacem non videre: & quo propius contentio, quam fieri necesse est, accedit, eo clarius id periculum apparet. Propositum hoc est, de quo, qui rerum potiuntur, sunt dimicaturi: quod Cn. Pompeius constituit non pati C. Casarem consulem aliter fieri, nisi exercitum & provinciam tradiderit: Casari autem persuasum est, se saluum esse non posse, si ab exercitu [b] recesserit. Per illam tamen conditionem, ut ambo exercitus tradant. Sic illi iam amores, & inuidiosa coniunctio, non ad occultam recidit obreitationem, sed ad bellum erumpit: neq; mearum rerum quid consilij capiam, reperio: neque dubito, quin te quoque hac deliberatio sit perturbatura. Nam mihi cum homi-

hominibus his & gratia est & necessitudo: tamen tantum causam illam, non homines odi. Illud te non arbitror fugere, **QVIN HOMINES** in dissensione domestica debeant, quamdiu ciuilitate sine armis certetur, honestiorem sequi partem: vbi ad bellum & castra ventum sit, firmiorem: & id melius statuere, quod tutius sit. In hac discordia video Cn. Pompeium, Senatum: quique res iudicant, secum habiturum: ad Caesarem omneis, qui cum timore aut mala spe uiuant, accessuros, exercitum conferendum non esse omnino, satis spaciū sit ad considerandas utriusque copias, & ad eligendam partem tutiorem. Prope oblitus sum, quod maxime fuit scribendum. Scis Appium censorem hic ostenta facere de signis, & tabulis, de agri modo, de aere alieno acerrime agere. Persuasum est ei, censuram lomentum aut vitrum esse, errare mihi videtur. Nam sordes eluere volens, venas sibi omneis & viscera aperit. Curre per deos atque homines, & quamprimum hac risum veni, legis Scantini iudicium apud Drusum fieri: Appium de tabulis & signis agere: crede mihi, est properandum. Curio noster sapienter id, quod remisit de stipendio Pompeij fecisse existimatur. Ad summam, quæris quid putem futurum? Si alteruter eorum ad Particum bellum non eat, video magnas impendere discordias: quas ferrum & vis iudicabit: vterque & **[a]** animo & copijs est paratus. Si sine tuo periculo fieri posset, magnum & iucundum tibi fortuna spectaculum parabit. Vale.

CÆLIUS CICERONI

150

S. D.

Ecquam-

30
 ECQUANDO TV HOMINEM
 ineptiorem, quam tuū Cn. Pompeium vidisti, qui tan-
 tas turbas, qui tam nugax esset, commōrit? Ecquam
 autem Cesare nostro acriorem in rebus gerendis: eo-
 dem in victoria temperatiore aut legisti aut audisti?
 Quid est? nunc tibi nostri milites, qui durissimis et
 frigidissimis locis deterrima hyeme bellū ambulando
 confecerunt, malis orbiculatis esse pasti videntur? quid
 iam inquis gloriosum, imo si scias, quam sollicitus sim,
 tum hanc meam gloriam, quæ ad me nihil pertinet,
 derideas: quæ tibi exponere, nisi coram non possum,
 idq; celeriter fore spero. Nam me cum expulisset ex
 Italia, Pompeium constituit ad urbem vocare, idq;
 iam existimo confectum, nisi maluit Pompeium Brun-
 dusij circumsedere. Peream si minima causa est pro-
 perandi isto, nisi quod te videre, & omnia intima con-
 ferre discipulo: habeo autem quam multa. Hui vereor
 (quod solet fieri) ne cum te videro, omnia obliuiscar.
 Sed tamen quoddam ob scelus iter mihi necessarium
 retro ad alpes versus incidit, ideoq; quod Intemelij in
 armis sunt, neq; de magna causa. Bellienus verna De-
 metrij, qui ibi cum præsidio erat Domitium quendā
 nobilem illic Caesaris hospitem à contraria factione
 nummis acceptis comprehendit & strangulauit: ciui-
 tas ad arma ijt: eo nunc cum quatuor cohortibus mihi
 114. per nives eundum [b] est. Vsq; quaq; inquis, se Domi-
 tij male habent. Vellem quidem vernā propugnaturus
 tantum animi habuisset in vestro Dominio, quantum
 ipse catenandus in hoc habuit. Ciceroni F.S.D. Vale.

CALIVS CICERONI S. D. ISI

R

Exani-

EXANIMATVS SVM TVIS LI-
 teris, quibus te nihil nisi triste cogitare ostendisti, neg,
id quid esset, perscripsisti. Non enim quale esset, quod
 cogitares, aperuisti. Has ilico ad te literas scripsi. Per
 fortunas tuas Cicero, per liberos te oro & obsecro, ne
quid grauius de salute & incolumitate tua consulas.
 Nam deos, homineq; amicitiam nostram testificor, me
 neg, temere tibi praedixisse, neg, temere monuisse: sed
 postquam Casarem conuenerim, sententiamq; eius
 qualis futura esset, parua victoria, cognouerim, te
 certiore fecisse. Si existimas eandem rationem fore
 Casari in dimittendis aduersarijs, & conditionibus
 ferendis, erras. Nihil nisi atrox & saeuum cogitat,
atq; etiam loquitur. Iratus senatui exijt: his intercel-
 sionibus plane incitatus est: non erit deprecationi lo-
cus. Quare si tibi tu, si filius vnicus, si domus, si spes
 tuae reliquae tibi care sunt: si aliquid apud te nos, si vir
 optimus gener tuus valet, eorum fortunas non debes
 velle conturbare, vt eam causam, in cuius victoria sa-
 lus nostra est, aut odisse, aut relinquere cogamur, aut
 impiam cupiditatem contra salutem tuam habeamus.
 Deniq; illud cogita, quid offensa fuerit in ista cuncta-
 tione te prius subiisse: nunc te contra victoriam face-
 re, quem dubijs rebus ledere noluisti, & ad eos [a] 11
 fugatos accedere, quos resistentes sequi nolueris,
summae stulticiae est. Vide ne dum pudet te parum
 optimatem esse, parum diligenter, quid optimum sit,
 eligas. Quod si totum tibi persuadere non possum, sal-
 tem dum quid de Hispanijs agamus, sciatur, expecta:
 quae tibi nuncio aduentu Caesaris fore nostras: Quam
 isti spem habeant, amissis Hispanijs, nescio. Quod por-
 ro tuum consilium sit ad desperatos accedere, non
 medius

medius fidius reperio. Hoc quod tu non dicendo mihi significasti, Caesar audierat, ac simulatq; hac mihi dixit, statim quid de te audisset, exposuit: negavi me scire, sed tamen ab eo peti, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendum commoueri posses. Me secum in Hispaniam ducit. Nam nisi ita faceret, ego prius quam ad urbem accederem, vbi cunq; esses, ad te percurrissem, hoc a te praesens contendissem, atque omni vi te retinuissem. Etiam atq; etiam mihi Cicerone cogita, ne te tuosq; omneis funditus euertas, ne te sciens, prudensq; eo demittas, unde exitum vides nullum. Quod si te aut voces optimatum commouent, aut nonnullorum hominum insolentiam & iactationem ferre non potes: eligas censeo aliquod oppidum vacuum à bello, dum hac decernuntur, qua cum confeceris, & ego te sapienter fecisse indicabo, & Caesarem non offendes. Vale.

CÆLIUS CICERONI S. D. 152

ERGO ME POTIUS PROFICI-
 15. scisci in Hispaniam fuisset, quam Formijs esse, ante-
 quam tu profectus es ad Pompeium? [b] quod uti-
 nam aut non in ista parte Appius Claudius, aut non
 in hac C. Curio fuisset: cuius amicitia me paulatim in
 hanc perditam causam imposuit. Nam mihi sentio bo-
 nam mentem iracundia tumore ablatam. Tum tu por-
 ro, cum ad te proficiscens noctu Ariminum venissem,
 dum mihi pacis mandata das ad Caesarem, & mirifici-
 ciuem agis, amici officium neglexisti, neq; mihi consu-
 luisti. Neq; hac dico, quod dissidam huic causae: sed
 crede mihi: perire satius est, quam hos videre: Quod
 si timor vestrae crudelitatis non esset, eieci iam pridem

R 2

hinc

hinc essemus. Nam hic nunc præter sceneratores paucos, nec homo, nec ordo quisquam est, nisi Pompeianus. Equidem iam effeci, ut maxime plebs, & qui antea noster fuit populus, vester esset. Cur hoc, inquis? imo reliquias expectant. Vos inuidos vincere coegere, irritavi in me Catonem. Vos dormitis, nec hæc adhuc mihi videmini intelligere, quæ nos pateamus, & quæ simus imbecilli. Atq; hoc nullius præmiij species: sed quod apud me plurimum solet valere, doloris atq; indignitatis causa. Quid istic facitis? prælium expectatis, quod firmissimum est? vestras copias non novi, nostri valde depugnare, & facile algere, & esurire consueverunt. Vale.

[a] M. T. C. EPISTOLARVM. 126
IX. LIBER AD M. VARRONEM
ET CÆTEROS.

M. T. C. M. TERENTIO VARRONI S. D.

EX HIS LITERIS, QVAS AT-
 ricus a te missas mihi legit, quid ageres, & ubi
 esses, cognoui: quando autem te visuri essemus, nihil
 sane ex iisdem literis potui suspicari. In spem tamen
 venio appropinquare tuum aduentum, qui mihi vi-
 nam solatio sit: etsi tot, tantisq; rebus urgemur, ut
 nullam alienationem quisquam non stultissimus spera-
 re debeat, sed tamen aut tu potes me, aut ego te for-
 tasse aliqua re iuuare. Scito enim me, posteaquam in
 urbem venerim, rediisse cum veteribus amicis, id est,
 cum libris nostris, in gratiam: etsi non iccirco eorum
 vsum

usum dimiseram, quod ijs succenserem, sed quod eorum suppudebat. Videbar enim mihi, cum me in res turbulentissimas infidelissimis socijs demissem, preceptis illorum non satis paruisse. Ignoscunt mihi, & reuocant in consuetudinem pristinam, teq, quod in ea permaneris, sapientiore quam me dicunt fuisse. Quamobrem quando placatis his vtor, videor sperare debere si te viderim, & ea quae premant, & ea quae impendeant, me facile transiturum. Quamobrem siue in Tusculano, siue in Cumano adesse tibi placebit, siue (quod minime velim) Roma, dummodo simul simus, [b] perficiam profecto, ut vtriq, nostrum commodissimum esse videatur. Vale.

CICERO VARRONI S. D. 154

CANINIUS IDEM TVVS

& idem noster, cum ad me nuper vesperi venisset, & se postridie mane ad te iturum esse dixisset: dixi ei, me daturum aliquid mane, & ut peteret, rogaui. Conscripsi epistolam noctu, nec ille ad me rediit, oblitum credidi. Attamen eam ipsam epistolam misissem per meos, nisi audissem ex eodem postridie te mane in Tusculano exiturum. At tibi repente, paucis post diebus, cum minime expectarem, venit ad me Caninius mane, proficisci ad te statim dixit: etsi erat illa epistola, praesertim tantis postea nouis rebus allatis: tamen perire meam lucubrationem nolui, & eam ipsam Caninio dedi: sed cum eo & homine docto, & amantissimo tui, loquutus ea sum, quae pertulisse illum ad te existimo. Tibi autem idem consilio do, quod mihi metipsi: ut viremus oculos hominum.

R 3

minum,

minum, si linguis minus facile possumus. Qui enim vi-
ctoria se efferunt, quasi victos nos intuentur. Qui au-
tem victos esse nostros moleste ferunt, nos dolere vnu-
re. Oueres fortasse, cur cum hac in vrbe sint, non ab-
sim, quemadmodum tu? Tu enim ipse, qui & me, &
altos prudentia vincis, omnia credo vidisti, nihil omnino
te fefellit. Quamuis quis est tam lyncens, qui in tantis
tenebris nihil offendat? nusquam incurrat? At mihi
quidem iampridem venit in mentem, bellum esse ali-
quo exire, ut ea, quae agebantur hic, quaeq; dicebantur,
nec viderem, nec audirem. Sed calumniabar ipse: pu-
tabam, qui obuiam [a] mihi venisset, ut cuiq; commo-
dum esset suspicaturum, aut dicturum etiam, si non su-
sPICARETUR. Hic aut metuit, & ea refugit: aut aliquid
cogitat, habet nauem paratam. Deniq; leuissime
qui suspicaretur, & qui fortasse me nouisset optime,
putaret me iccirco descendere, quod quosdam homi-
nes oculi mei ferre non possent. Hac ego suspicans ad
huc Roma maneo: & tamen redemptos consuetudo
diuturna callum iam obduxit stomacho meo. Habes
rationem mei consilij. Tibi igitur hac, censeo latendū
tantisper ibidem, dum deferueat hac gratulatio, &
simul dum audiamus, quemadmodum negotium con-
fectum sit, confectum enim existimo. Magni autem
intererit, qui fuerit victoris animus, qui exitus rerum,
quanquam quo me coniectura ducat habeo, sed expe-
cto tamen. Te vero nolo, nisi ipse rumor iam rancus
erit factus, ad Baias venire: Erit enim nobis honestius
etiam, cum hinc discefferimus, videri venisse in illa
loca ploratum potius, quam natatum. Sed hac tu me-
lius modo nobis stet illud vna viuere in studiis nostris,
à quibus antea delectationem, modo solatium peteba-
mus,

*Parasoma
fia*

mus, nunc vero etiam salutem deesse non arbitramur. Si quis adhibere volet non modo ut architectos, *causa prima palis*
 verum etiam ut fabros ad edificandam Rempublicam poterimus & nos libenter accurrere: sin nemo veterum opera, tamen & scribere & legere *causa prima palis*
 nemo in curia atque in foro, at in litibus & libris, ut doctissimi veteres fecerunt, nauare Respublicam & de moribus ac legibus querere. Mihi haec videtur. Tu quid sis acturus, & quid tibi placeat per gratum eris, *+ Cuiusmodi Regi mand.*
 si ad me scripseris. Vale. *F. Conclud.*

117. [b] CICERO VARRONI

S. D.

155

ET SI QUID SCRIBEREM non habebam, tamen Caninio ad te eunti non potui nihil dare. Quid ergo potissimum scribam? quod velle te puto, cito me ad te esse venturum. Et si vide, queso, satisne rectum sit, nos hoc tanto incendio civitatis in istis locis esse. Dabimus sermonem iis, qui nesciunt nobis, quocumque in loco simus, eundem cultum, eundem victum esse. Quid refert? tamen in sermonem incidemus. Valde id, credo, laborandum est, ne cum omne in omni genere & scelerum & flagitiorum volutetur, nostra nobiscum, aut inter nos cessatio vituperetur. Ego vero neglecta barbarorum incititia, te persequar, quamvis enim haec sint misera, quae sunt miserissima, tamen artis nostrae nescio quomodo nunc uberioribus fructus ferre videntur, quam olim ferebant: siue quia nulla nunc in re alia acquiescimus, siue quod gravitas morbi facit, ut medicina egeamus, eam, nunc appareat, cuius vnum non sentiebamus cum valebamus.

R 4

Sed

*Sed quid ego hac ad te, cuius domi nascuntur? unde
an ab Africa? nihil scilicet, nisi ut rescribens aliquid
me expectares, sic igitur facies. Vale.*

156 M. T. C. VARRONIS S. D.

4.

ΠΕΡΙ ΔΙΩΝΑΤΩΝ ΜΕ ΣΧΕΤΟ

*κατα διογονειον κρινον. Quapropter si venturus es, scito
necesse esse te venire. Sin autem non, ~~ταυ αδιωκται~~
est te venire. Nunc vide vtra te ~~ελπις~~ magis dele-
ctet, ~~επιπτα~~ ne, an hac, quam noster Diodotus
non concoquebat? Sed de his [a] etiam rebus ocio-
cum erimus, loquemur, hoc etiam est ~~κατα τε πε-
ριπτα διοκται~~ De Coctio mihi gratum est. Nam
id etiam Attico mandaram: Tu si minus ad nos, nos
accurremus ad te: si hortum in bibliotheca habes, ni-
hil deerit. Vale. *gott. h. p. in. ch.**

157 M. T. C. VARRONIS S. D.

5.

ΜΙΗΙ VΕΡΟ ΑΔ ΝΟΝ ΑΣΒΕΝΕ

*maturum videtur fore, neq. solum propter Reipub sed
etiam propter anni tempus. Quare diem istum probo.
Itaq. eundum ipse sequar. Consilij nostri, nisi eos qui-
dem, qui id sequuti non sunt, pœniteret, nobis pœniten-
dum putarem. Sequuti enim sumus non spem, sed offi-
cium. Reliquimus autem non officium, sed desperatio-
nem. Itaq. verecundiores fuimus, quam qui se domo
non commouerunt: saniores, quam qui amissis opibus
domum non reuerterunt. Sed nihil minus fero, quam
seueritatem ociosorum: & quoquo modo res sese ha-
beant, magis illos vereor, qui in bello occiderunt, qui
hos curo, quibus non satisfacimus, quia viuimus. Mihi
si pœ-*

si spaciū fuerit in Tusculanū ante Nonas veniendi,
 istuc te videbo: sin minus, persequar in Cumānum: &
 ante te certiorē faciam, vt Lauatio parata sit. Vale.

M. CICERO VARRONI S. D. 158

6. ^{Ulrich} ^{Caninus} ⁶
 CANINIUS NOSTER ME TV-
 is verbis admonuit, vt scriberem ad te, si quid esset
 quod putarem te scire oportere. Est igitur aduentus
 Caesaris in expectatione, nequē id ignoras. Sed tamen
 cum ille scripsisset, vt optator, se in Alliense venturum:
 scripserunt ad Caesarem sui, ne id faceret: multos et
 molestos fore, ipsūq; multis. In Pontinum videtur
 commodius eum exire posse. Id ego non intelligebam,
 quid interesset. Sed tamen Hirtius mihi dixit, & se ad
 eum, & Balbam & Oppium scripsisse, vt ita faceret
 homines, vt cognoni, amantes tui. Hoc Caesar iaculo na-
 le te voluit, vt scies. Pontinum ubi Caesar parat est, vel po-
 tius ubi virg: quid enim ille facturū incertū est: &
 simul ostentauit, me istis esse familiarem, & consilijs
 eorū interesse. Quod ego curāolim, nihil video. Non
 enim est idem, ferre, si quid ferendum est: & probare,
 si quid probandū non est: & si quid non probem, qui-
 dem nescio, prāter initia rerū. Nam hāc in voluntate
 fuerunt. Vidi enim Caninū ab eis nostros amicos
 cupere bellum: hunc autem non tam cupere, quam
 non timere. Ergo hāc consiliū fuerunt: reliqua necessa-
 ria. Vincere autē hos, aut illos necesse est. Scio te seper
 mecum in luctu fuisse, cum videremus, quam illud in-
 gens malum alterutrus exercitus ex ducum interitu,
 tum vero extremum malorum omnium esse ciuili bel-
 li victoriam; quam quidem ego, etiam illorum time-

R 5 lam,

Alliam
Ab Ostia
Ad Tiberim

Non

2114

bam, ad quos veneramus. Crudeliter enim ociosis mi-
 nabantur, eratq; ijs & tua iniusta voluntas. & mea
 oratio. Nunc vero si essent nostri potiti, valde intempe-
 rantes fuissent. Erant enim nobis perirati, quasi quic-
 quam de nostra salute decreuissemus: quod non idem
 illis censuissemus: aut quasi vilis Reip. fuerit, eos et-
 rum in *Idiam* ad bestiarum auxilium confugere, quam vel mo-
 do *operatur*, vel cum spe, si non optima, at aliqua tamen vivere:
 At in perturbata Repub. vivimus: quis negat? Sed
 hoc viderint y, qui [a] nulla sibi subsidia ad omnes
 vita status parauerunt, huc enim ut venirem, supe-
 rior longius, quam volui, fluxit oratio. Cum enim te
 semper magnum hominem duxi, tum quod his tem-
 pestatibus es prope solus in portu, fructusq; doctrine
 percipis eos, qui maximi sunt, ut ea consideres, ea q;
 tractes, quorum & usus & delectatio est omnib. isto-
 rum & actus & voluptatibus anteponenda. Equidem
 hos tuos Tusculanenses dies instar esse vite puto, li-
 benter omnibus omnes opes concesserim, ut mihi li-
 ceat vi nulla interpellante, isto modo vivere. Quod
 nos quoq; imitamus, ut possumus, & in nostris studiis
 libentissime conquelescimus. **VIS ENIM** hoc
 non dedit nobis ut cum opera nostra patria siue non
 possit vi siue nolit, ad eam vitam reuertamur, quam
 multi docti homines, fortasse non recte, sed tamen
 multi etiam Reip. proponendam putauerunt? Qua
 igitur studia magnorum hominum sententia vocatio-
 nem habent etiam publici muneris, ijs concedente
 Repub. cur non *ducamur*? Sed plus facio, quam Ca-
 ninus mandavit. Is enim si quid ego scirem, roga-
 ret, quod tu nescires. Ego tibi ea narro, que tu me-
 lius scis, quam ipse, qui narro. Faciam ergo illud,
 quod

Ambr. S. l.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

4. K. 1. 1. 1.

moneor, ut admoneam te, non ut flagitem. Misi autem
ad te quatuor admonitores non nimis verecundos.
 Nosti enim profecto os adolescentioris eius Academia.
 Ex ea igitur media excitatos misi: qui metuo, ne
 forte flagitent: ego autem mandavi, ut roarent.
 Expectabam omnino iamdiu, meq; sustinebam, ne ad
 te prius ipse quid scriberem, quam [a] aliquid acce- 13
 pissent, ut possem te remunerari quam similimo mu-
 nere. Sed cum tu tardius faceres, id est, ut ego inter-
 pretor diligentius: tenere non potui, quin coniunctio-
 nem studiorum, amorisq; nostri, quo possem literarum
 genere declararem. Feci igitur sermonem inter nos
 habitum in Cumano, cum esset vna Pomponius; tibi
 dedi parteis Antiochianas, quas a te probari intellexisse
 mihi videbar: mihi sumsi Philonis, puto, fore, ut
 cum legeris, mirere id nos locutos esse inter nos, quod
 nunquam locuti sumus: sed nosti morem dialogorum.
 Posthac autem mi Varro quamplurima si videbitur,
 & de nobis inter nos, sero fortasse, sed superiorum
 temporum fortuna Reipub. causam sustineat. Hac
 ipsi prestare debemus, atq; vitam quietis temporibus,
 atq; aliquo si non bono, at saltem certo statu ciuitatis,
 hac inter nos studia exercere possemus. Quam-
quam tum quidem vel alie quapiam rationes honestas
nobis & curas & actiones darent: nunc autem
 quid est, sine his cur vivere velimus? Mihi vero cum
 his ipsis vix, his autem detractis, ne vix quidem. Sed
 hac coram, & sepius: Migrationem & emptionem
 feliciter euenire volo, tumq; in ea re consilium probo.
 Cura ut valeas.

161 DOLABELLA CICERONI S. D.

Si vales

SI VALES GAUDEO, ET IPSE

9.
 valeo. & Tullia nostra recte valet. Terentia minus
 belle habuit: sed certum scio iam conualuisse eam.
 Præterea rectissime sunt apud te omnia. Etsi nullo
 tempore in suspicionem tibi debuit venire partium
 130. causa potius, quam tua, tibi [b] suadere, ut te aut
 cum Cesare, nobiscum coniungeres, aut certe in oci-
 um referres: præcipue nunc iam inclinata victoria, ne
 possum quidem in ullam aliam incidere opinionem, ni-
 si in eam, in qua scilicet tua de re tibi suadere videar,
 quod pie tacere non possum. Tu autem mi Cicero, si
 hæc accipies, ut siue probabuntur tibi, siue non pro-
 babuntur, ab optimo certe animo ac deditissimo tibi,
 & cogitata & scripta esse indices. Animaduertis Cn.
 Pompeium nec nominis sui, nec rerum gestarum glo-
 ria, nec etiam regum ac nationum clientelis, quas
 ostentare crebro solebat, esse tutum: & hoc etiam:
 quod infimo cuique contigit, illi non posse contingere,
 ut honeste effugere possit, pulso Italia, amissis Hispa-
 nijs, capto exercitu veterano, circumuallato nunc de-
 nig: quod nescio an ulli unquam nostro acciderit Im-
 peratori, quamobrem, quid aut ille sperare possit, aut
 tu, animum aduerte pro tua prudentia. Sic enim fa-
 cillime, quod tibi utilissimum erit, consilij capies. Illud
 autem a te peto, ut si iam ille euitauerit hoc pericu-
 lum, & se abdiderit in classem, tu tuis rebus consu-
 las, & aliquando tibi potius, quam cuius sis ami-
 cus. Satisfactum est iam a te vel officio, vel familia-
 ritati: satisfactum etiam partibus, & ei Reipub.
 quam tu probas: reliquum est, ubi nunc est Respub.
 ibi simus potius, quam dum illum veterem sequimur,
 simus in nulla. Quare velim mi incundissime Cicero, si
 forte

forte Pompeius pulsus his quoque locis, rursus alias regiones petere cogatur, ut tu te vel Athenas, vel in quamvis quietam recipias civitatem. Quod si eris futurus, velim mihi scribas, ut ego si illo modo potero, ad te aduolem. [a] Quaecumque de tua dignitate ab Imperatore erunt impetranda, qua est humanitate Caesar, facillimum erit ab eo tibi ipsi impetrare: & meas tamen preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. Erit tua quoque fidei & humanitatis curare, ut is tabellarius, quem ad te misi, reuerii possit ad me, & à te mihi literas referat. Vale.

162 CIC. P. DOLABEL. S. D.

10. NON SUM AVSUS SALVIO nostro nihil ad te literarum dare: nec mehercule habebam, quod scriberem, nisi te à me mirabiliter amari: de quo etiam nihil rescribente me te non dubitare, certo scio. Omnino mihi litera magis sunt expectanda à te, quam à me tibi. Nihil enim Roma geritur, quod te putem scire curare, nisi forte scire vis, me inter Niciam nostrum & Vidium iudicem esse. Profert alter (ut opinor) duobus versiculis expensum Nicia. alter Aristarchus hos versiculos. Ego tanquam Criticus antiquus iudicaturus sum, virum sint τὸ πρῶτον, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ ἁπλοῦς. Puto te nunc dicere, oblitusne es igitur fungorum illorum, quos apud Niciam? & ingenium culinarum cum Sophia Septima? Quid ergo? adeone tu mihi excusam severitatem veterem putas, ut ne in foro quidem reliquiae pristinae frontis appareant? Sed tamen suavissimum σπουδῶν nostrum prestabo integellum, nec

nec committam, ut si ego cum condemnaro, tu restituas, nec habeat Plancus Bursa, apud quem literas discat. Sed quid ago? cum mihi sit incertum tranquillo sis animo, aut ut in bello, [b] in aliqua maiuscula cur a negotiōne versere, labor longius. Cū igitur mihi erit exploratum te libenter esse risurum, scribam ad te pluribus. Te tamen hoc scire volo, vehementer populū sollicitum fuisse de P. Sylle morte, antequam certum scierit. Nunc querere desierunt, quomodo perierit, satis putant se scire quod sciunt, ego, cetera qui aequo animo fero, vnum vereor, ne hasta Caesaris refrixerit. Vale.

CICERO DOLABELLÆ SVO

S. D.

163

VEL ME O^{II}IPSIVS INTERI^{II}

tu mallem literas meas desiderares, quam eo casu, quo sum gravissime afflictus, quem ferrem certe moderatius, si te haberem. Nam & oratio tua prudens, & amor erga me singularis, multum lenaret. Sed quoniam brevi tempore, ut opinio nostra est, te sum risurus: ita me affectum offendes, ut multum à te possem muari: non quo ita sim fractus, ut aut hominem me esse oblitus sim, aut fortune succumbendum putem: sed tamen hilaritas illa nostra & suavitās, quae te praeter ceteros delectabat, erepta mihi omnino est. Firmitatem tamen & constantiam, si modo fuit aliquando in nobis, eandem cognosces, quam reliquisti. Quod scribis, praelia te mea causa sustinere: non tam ad laborem, ut si qui mihi obtrecent, à te resistentur, quam intelligi cupio, quod certe intelligetur, me à te amari: quod ut facias, te etiam atque etiam rogo.

Ignos-

Ignoscasq^{ue} breuitati mearum literarum : nam & celeriter vna futuros nos arbitror, et nondum satis confirmatus sum ad scribendum. Vale.

[a] CICERO DOLABELLÆ

164

S. D.

XII

¹² GRATVLO¹²R BAIIS NOSTRIS,
 siquidem vt scribis, salubres repente factæ sunt : nisi forte te amant, & tibi assentantur : & tam diu, dum tu ades, sunt oblita sui. Quod quidem si ita est : minime miror, cælum etiam & terras vim suam, si tibi ita conueniat, dimittere. Oratiunculâ pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putar am. Itaq; eam tibi misi, quam velim sic legas, vt causam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignâ. Sed ego hospiti veteri, & amico munusculum mittere volui leuidente crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapieti, fortig. sis, vt tua moderatio & grauitas alio um infamet inuiriâ. Vale.

165 CIC. P. DOLABEL. S. D.

XIII

¹⁵ CAIUS SVBERINVS CALENUS, & est meus familiaris, & Lepta nostri familiaris¹⁵ pernecessarius. Is cum vitandi belli causa profectus esset in Hispaniam cum M. Varrone ante bellum, vt in ea prouincia esset, in qua nemo nostrum post Afranium superatum, bellum vllum fore putaret : incidit in ea ipsa mala, quæ summo studio vitauerat. Oppressus est enim bello repentino : quod bellum commotum à Scapula, ita postea confirmatum est à Pompeio, vt nulla ratione se ab illa miseria eripere posset.

posset. Eadem caussa fere est M. Planij heredis, qui est
item Calenus, Lepta nostri familiarissimus. Hosce igitur
ambos sic tibi commendo, [b] vt maiore cura,
studio, solitudine animi comendare non possim. Volo
ipsorum caussa: meq; in eo vehementer & amicitia
mouet & humanitas. Lepta vero cum ita laboret, vt
eius fortune videantur in discrimen venire, nō possum
ego non aut proxime, atq; ille, aut etiam aque labo-
rare. Quapropter etsi sepe expertus sum, quantum me
amaret: tamen sic velim tibi persuadeas, id me in hac
re maxime iudicaturum. Peto igitur a te, vel si pate-
ris, oro, vt homines miseros, & fortuna, quam vitare
nemo potest, magis, qua culpa calamitosos, conserues
incolumes: velisq; per te, me hoc muneris cum ipsis
amicis hominibus, tum municipio Caleno, qui cum mi-
hi magna necessitudo est, tum Lepte, quem omnibus
antepono, dare. Quid dicturus sum, puto equitem non
valde ad rem pertinere, sed tamen nihil obest dicere:
res familiaris alteri eorum valde exigua est, alteri vix
equestris. Quapropter quando his Cesar vitam sua li-
beralitate concessit, nec est quod is præterea magno-
pere possit adiri, reditum si me tantum amas, quan-
tum certe amas, hominibus confice. In quo nihil est,
præter viam longam, quam iccirco non fugiunt, vt
& viuunt cum suis, & moriantur domi. Quod vt
evitare, contendasq; vel potius vt perficias, (posse
enim te mihi persuasi) vehementer etiam atq; etiam
rogo. Vale.

CICERO DOLABELLÆ S. D. 166

ETSI CONTENTVS ERAM, XIV.

S

mi

Xccij

mi Dolabella, tua gloria, satisq; ex ea magnam la-
 ticiam, voluptatemq; capiebam: tamen non possum
 non confiteri, cumulari me [a] maximo gaudio, quod
 vulgo hominum opinio socium me ascribat tuis lau-
 dibus. Neminem conueni (conuenio autem quotidie
 plurimos: sunt enim permulti optimi viri, qui vale-
 tudinis causa in hac loca veniunt: praeterea ex mu-
 nicipijs frequentes necessarii mei) quin omnes, cum
 te summis laudibus ad coelum extulerunt, mihi con-
 tinuo maximas gratias agant. Negant enim se du-
 bitare, quin tu meis praeceptis & consilijs obtempe-
 rans, praestantissimum te ciuem, & singularem con-
 sulem praebeas. Quibus ego, quanquam verissime pos-
 sum respondere, te quae facias, tuo iudicio & tua spon-
 te facere, nec cuiusquam egere consilio: tamen nec
 plane assentior, ne imminuam laudem tuam, si omnis a
 meis consilijs profecta videatur: nec valde nego. Sum
 enim audior etiam, quam satis est gloriae. Est tamen
 non alienum a dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni
 regum regi fuit honestum, habere aliquem in consilijs
 capiundis Nestorem: mihi vero gloriosum, te inueni-
 Consulem florere laudibus, quasi alumnium disciplina
 mee. L. quidem Caesar, cum ad eum egrotum Nea-
 polim venissem, quanquam erat oppressus totius cor-
 poris doloribus, tamen ante, quam me plane salutauit:
 O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum vales
 apud Dolabellam, quantum, si ego apud sororis filium
 valerem, iam salui esse possemus. Dolabellae vero tuo
 & gratulor, & gratias ago: quem quidem post te
 consulem, solum possumus vere consulem dicere. De-
 inde multa de facto, ac de re gesta, tum nihil magnifi-
 centius, nihil praeclarius actum unquam, nihil Reipub.

saluta-

salutarius. Atq; hæc vna vox omnium est. A te autem
 133. peto, vt [b] me hanc quasi falsam hereditatem aliena gloria sinas cernere : meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiari, quanquam, mi Dolabella (hæc enim iocatus sum) libentius omneis meas, si modo sunt aliqua mea laudes, ad te transfuderim, quam aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti: tum his tuis factis sic incensus sum, vt nihil vnquam in amore fuerit ardentius. NIHIL EST enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulcrius, nihil amabilius. Semper amavi (vt scis) M. Brutum, propter eius summum ingenium, suauissimos mores, singularem probitatem atq; constantiam: tamen Idibus Martijs tantum accessit ad amorem, vt mirarer locus fuisse augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatam etiam videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? tantum accessit, vt mihi nunc deniq; amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te hortor, vt dignitati & glorie seruias? proponam tibi claros viros, quod facere solent, qui hortantur, neminem habeo clariorem, quam te ipsum, te imitere oportet, tecum ipse certès, nec licet quidem tibi iam tantis rebus gestis non tui similem esse: quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis vtendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, an summa seueritas animaduersionis non modo non inuidiosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tue: sed contigit magnitudine cum animi, tum
 S 2 etiam

etiam ingenij, atq; consilij: legi [a] enim concionem
 tuam: nihil illa sapientius: illa pedetentim & grada-
 tim, tum accessus à te ad causam facti, tum reces-
 sus, ut res ipsa maturitatem tibi animaduertendi om-
 nium concessu daret. Liberasti igitur, & urbem pe-
 riculo, & ciuitatem metu: neq; solum ad tempus
 maximam vilitatem attulisti, sed etiam ad exem-
 plum facti. Intelligere debes in te repositam esse Rem-
 publicam: tibiq; non modo tuendos, sed etiam ornan-
 dos esse illos viros, à quibus initium libertatis prose-
 ctum est. Sed de his rebus coram plura propediem,
 ut spero. Tu quando Rempublicam nosq; conseruas,
 fac ut diligentissime te ipsum mi Dolabella custodias.
 Vale.

XV.

15

DVAEVS TVIS EPISTOLIS
 respondebo, vni, quam triduo antè acceperam à Ze-
 tho, alteri, quam attulerat Phileros tabellarius.
 Ex prioribus tuis literis intellexi pergratum tibi esse
 sententiam meam, & animum meum circa curam
 valetudinis tuae, quem tibi perspectum esse gaudeo.
 Sed, mihi crede, non perinde ut est re ipsa, absens
 ex literis perspicere potuisti. Nam cum satis à multis
 (non enim possum aliter dicere) & cōli me videam,
 & diligi: nemo est illorum omnium mihi te incundi-
 or. Nam quod me amas, quod id & iampridem, &
 constanter facis: est id quidem magnum, atq; haud
 scio an maximum, sed tibi commune cum multis.
 quod tu ipse tam amandus es, tamq; dulcis, tamq; in
 omni

13
 34. omni genere iucundus, id est proprie tuum. Accedunt non Atticis, sed saliores, quam illi Atticorum, Romani
 [b] veteres, atq; urbani sales. Ego autem (existimes licet, quod lubet) mirifice capior facetijs, maxime nostratibus, praesertim cum eas videam primum oblitae Latio, tum, cum in urbem nostram est infusa peregrinitas, nunc etiam Brachatis, & transalpinis nationibus, ut nullus veteris lepōris vestigium appareat. Itaq; te cum video omnes mihi Gracchos omneis Lucilos & (ut vere dicam) Crassos quoq; & Lelios videre videor. Moriar, si praeter te quenquam reliquum habeo, in quo possim imaginem antiquae, & vernaculae festivitatis agnoscere. Ad hos lepōres cum amor erga me tantus accedat, miraris me tanta perturbatione valetudinis tuae, tam grauitur exanimatum esse? Quod autem altera epistola purgas te, non dissuasorem mihi emtionis Neapolitanae fuisse, sed autorem commorationis urbanae: neq; ego aliter accepi: intellexi tamen idem, quod his intelligo literis, non existimasse te mihi licere, id quod ego arbitrabar, res has non omnino quidem, sed magnam partem relinquere. Catulum mihi narras, & illa tempora? quid simile? ne mihi quidem ipsi tunc placebat diutius abesse ab Reipublicae custodia: sedebamus enim in puppi, clauumq; tenebamus: nunc autem vix est in sentina locus. An minus multa senatusconsulta futura putas, si ego sim Neapoli? Roma cum sum, & vrgeo forum, senatusconsulta scribuntur apud amatorem tuum familiarem meum. Et quidem cum in mentem venit, ponor ad scribendum: & ante audio senatusconsultum in Armeniam & Syriam esse perlatum, quod in meam sententiam factum esse dicatur, quam omnino mentionem ullam de care
 S 3 esse

esse factam. Atq; hoc nolim [a] me iocari putes. Nam mihi scito iam à regibus ultimis allatas esse literas, quibus mihi gratias agant, quod se mea sententia reges appellauerim: quos ego non modo reges appellatos, sed omnino natos nesciebam. Quid ergo est? tamen quamdiu hic erit noster hic praefectus moribus, parebo auctoritati tuae: cum vero aberit, ad fungos me tuos conferam. Domum si habebo, in denos dies, singulos sumptuaria legis, conferam. Sin minus inuenero, quod placeat, decreui habitare apud te. Scio enim me nihil gratius tibi facere posse. Domum Syllanam desperabam iam, ut tibi proxime scripsi, sed tamen non abieci. Tu velim, ut scribis, cum fabris eam perspicias. Si enim nihil est in parietibus aut in tecto vicij, cetera mihi probabuntur. Vale.

M. C. PAPIRIO PÆTO

S. D.

168

XVI.

DELECTAVERUNT ME LITERA tua: in quibus primum amari amorem tuum, qui te ad scribendum incitavit, verentem, ne Silus suus nuncio aliquid mihi solitudinis attulisset de quo etiam tu mihi antea scripseras, bis quidem eodẽ exemplo, facile ut intelligerem te esse commotum. Et ego tibi accurate rescripseram, ut quoquo modo in talire, atq; tempore, aut liberarem te ista cura, aut certe lenirem. Sed quando proximis quoq; literis ostendis, quanta cura tibi sit ea res, sic mi Pæte habeto: quicquid arte fieri potuerit (non enim iam satis est consilio pugnare, artificium quoddam excogitandum est) sed tamen quicquid elaborari, aut effici potue-rit,

135 rit, ad istorum beneuolentiam conciliandam [b]
 & colligendam, summo studio me consecutum esse:
 nec frustra, vt arbitror. sic enim color, sic obseruor
 ab omnibus his, qui a Cesare diliguntur, vt ab eis
 me amari putem. NAM ET SI non facile di-
indicatur amor verus & scitus, nisi aliquod incidat
eiusmodi tempus, vt quasi aurum igne, sic beneuo-
lentia fidelis periculo aliquo perspicui possit: cetera
 sunt signa communia, sed ego vno vtar argumento,
 quamobrem me ex animo, vereque arbitrer diligi,
 quod & nostra fortuna ea est, & illorum vt simu-
 landi caussa non sit. De illo autem, quem penes est
 omnis potestas, nihil video, quod timeam: nisi quod
 omnia sunt incerta, cum a iure discessum est: nec
 praestari quicquam potest, quale futurum sit, quod
 positum est in alterius voluntate, ne dicam libidine.
 Sed tamen eius ipsius nulla re a me offensus est ani-
 mus. Est enim adhibita in ea re ipsa summa a nobis
 moderatio. vt enim olim arbitrarer esse meum libere
 loqui, cuius opera esset in ciuitate libertas: sic ea
 nunc amissa, nihil loqui, quod offendant aut illius, aut
 eorum qui ab illo diliguntur, voluntatem. Effugere
 autem si velim nonnullorum acute aut facile dicto-
 rum offensionem, fama ingenij mihi est abijcienda:
 quod si id possem, non recusarem. Sed tamen ipse Ca-
 sar habet peracrem iudicium, et vt Seruius frater tuus,
 quem literatissimum fuisse iudico, facile diceret, hic
 versus Plauti non est, hic est, quod trinitas haberet
 aureis notandis generibus poetarum, & consuetu-
 dine legendi: sic audio Caesarem, cum volunta-
 tem consecerit ^{salte victoriam} ~~meo~~ ^{quator}, vel per se, si quid af-
 feratur ad eum pro me, quod meum non sit, rejicere

Alet Rem
 Plurim
 Seruius
 Fris Poet

solere: quod eo nunc magis [a] facit, quia viuum 136
mecum fere quotidie illius familiares. Incidunt autem
in sermone vario multa, quæ fortasse illis cum dixi, nec
illiterata nec insulse esse videantur. Hæc ad illum cum
reliquis actis perferuntur: ita enim ipse mandauit.
Sic fit, ut si quid præterea de me audiat, non audien-
dum putet. Quamobrem Oenomaio tuo nihil vtor: esti-
posuisti loco versus Accianos. Sed quæ est inuidia? aut
quid nunc mihi inuideri potest? Verum fac esse om-
nia. Sic video philosophis placuisse is, qui mihi vi-
dentur vim virtutis tenere. NIHIL ESSE sa-
piens ex his videntibus præstare, nisi culpam, qua videor mihi dupli-
citer carere: & quod ea senserim, quæ rectissima fu-
erunt: & quod cum viderem presidij non satis esse ad
ea obtinenda, viribus certandum cum valentioribus
non putarim. Ergo in officio boni ciuis, certe non sum
reprehendendus. RELINQUE est, ne quid stulto, ne quid
temere dicam, faciamus contra potentes. Id quod
puto esse sapientis, cetera vero, quid quisq; me dixisse
dicat, aut quomodo ille accipiat, aut qua fide mecum
viuant is, qui me assidue colunt & obseruant, præsta-
re non possum. Itaq; fit, ut & superiorum consilio-
rum conscientia, & præsentis temporis moderatio me
consoletur: solam Accij similitudinem non modo iam
ad inuidiam, sed ad fortunam transferam. QVAM
EXISTIMO LEVEM & imbecillem, ali-
animo firmo, & graui, tanquam fluctum a saxo
frangi oportere. Etenim cum plena sint monumenta
Græcorum, quemadmodum sapientissimi viri regna
rulerint vel Athenis, vel Syracusis, cum seruientibus
suis ciuitatibus, fuerint ipsi quodammodo liberi: ego
me [b] non putem tueri meum statum sic posse, ut is
neg.

Oenomaio est
Cognomen
ita dicta, ex
qua ei cetera
sum obiecta
ut careret for-
as immoderata
patet ex his ve-
bis: sed qd inui-
dia est

+

13

neg.

neg. offendam animum cuiusquam, nec frangam di-
 gnitatem meam? Nunc venio ad iocationes tuas,
quando tu secundum Oenoniam Accu, non, ut olim
 solebat, Attellanum, sed ut nunc sit, Minum intro-
 duxisti. Quem tu mihi ~~quendam~~ ^{Polypum} quem Denarium
 narras? quam Tyrotarichi patinam? facilitate mea
 ista ferebantur antea: nunc mutata res est. Hirtium
 ego, et Dolabellam dicendi discipulos habeo. cenandi
magistros. Puto enim te audisse (si forte ad vos omnia
 perferuntur) illos apud me declamitare, me apud eos
 cenitare. Tu autem quod mihi bonam copiam ciues,
 nihil est: tum enim cum rem habebas, quasiunculis
te faciebam attentorem: nunc cum tam equo animo
bona perdas, non eo sis consilio, ut cum me hospitio re-
cipias, estimationem te aliquam putes accipere: &
 iam hac tenior est plaga ab amico, quam a debitore.
 Nec tamen eas copias quero, ut magne reliquie fi-
 ant: quod erit, magnificum sit, & laetum. Memini
 te mihi Phamea cenam narrare: tempore fiat, ca-
tera eodem modo. Quod si perseveras me ad matris
 tue cenam vocare, feram id quibq. Volo enim videre
quidam, qui mihi audeat ista, quae scribis, apponere,
 aut etiam Polypum Miniam Iouis similem. Crede mi-
 hi, non audebis. Antequam aduentum fama ad te de
 mea noua laetitia veniet: eam extimesces. Neg. est
 quod in prorsus de spei ponas aliquid: quam totam
 sustuli. Solebam enim antea delectari oleis & lucani-
co tuis. Sed quid haec loquimur? liceat modo isto ve-
 nire. Tu vero (volo enim abstergere animi tui me-
 137. ^{tuum}) ad [a] Tyrotarichum antiquum redi. Ego tibi
 vnum sumtum asseram, quod balneum calefacias
 oportebit: cetera more nostro: superiora illa lufimus.

De villa Caliana & curasti diligenter, & scripsisti
facetissime. Itaq; puto me pratermissurum, salu
enim satis est, Sannionum parum. Vale. *Goett*
mid dir

M. C. PAPIRIO PÆTO

169

S. D.

XVII.

NVM TV HOMO RIDICVLVS
es, qui, cum Balbus noster apud te fuerit, ex me
queras, quid de istis municipijs & agris futurum pu-
tem? quasi aut ego quicquam sciam, quod iste nesciat:
aut si quid aliquando facio, non ex isto solem
scire. Imo vero si me amas, tu fac, vt sciam, quid de
nobis futurum sit. Habuisti enim in tua potestate, ex
quo vel ex sobrio vel certe ex ebrio scire posses, Sed
ego ista, mi Pate, non quero: primum, quia de lu-
cro prope iam quadriennium vivimus, aut si hoc lu-
crum est, aut hac vita superfluum Reipub. vivere,
deinde quod scire quoq; mihi videor, quid futurum
sit, fiet enim quodcumq; volent, qui valebunt: vale-
bunt autem semper arma. Nobis igitur satis esse de-
bet, quicquid conceditur, hoc si quis pati non potuit,
mori debuit. Veientem quidem agrum, & Capena-
tem metiuntur, hic non longe abest a Tusculano. Ni-
hil tamen timeo: fruor, dum licet: opto; vt semper
liceat. Si id minus contigerit, tamen, quando ego
vir fortis, idemq; philosophus vivere pulcherrimum
duxi, non possum eum non diligere, cuius beneficio id
consequutus sum: qui si cupiat esse Rempub. qualem
fortasse & ille vult, & omnes optare debemus, quid
faciat tamen, non habet, ita se cum multis [b] col-
ligant.

LIBER IX.

ligauit. Sed longius progredior: scribo enim ad te. Hoc tamen scito, non modo non me, qui consilij non intersum, sed ne ipsum quidem principem scire quid futurū sit. Nos enim illi seruimus: ipse temporibus: ita nec ille, quid tempora postulatura sint, nec nos quid ille cogitet, scire possumus. Hac tibi antea non rescripsi, nō quo cessator esse solem, praesertim in literis: sed cum explorati nihil haberem, nec tibi solitudinem ex dubitatione mea, nec spem ex affirmatione asferre volui: illud tamen ascribam, quod est verissimum, me his temporibus adhuc de isto periculo nihil audisse. Tu tamen pro tua sapientia debebis optare optima, cogitare difficilima, ferre quacumq; erunt. Vale.

CICERO S. D. PAPIRIO

P A T O.

170

C V M E S S E M O C I O S V S I N

XVIII.
Tusculano, propterea quod discipulos obuam Caesari miseram, ut ydem me quam maxime conciliarent familiari suo: accepi tuas literas plenissimas suauitatis: ex quibus intellexi, probari tibi meum consiliū: quod ut Dionysius tyrannus, cum Syracusis expulsus esset, Corinthi dicitur ludum aperuisse: sic ego sublati iudicijs, amisso regno forensi, ludum quasi habere coepim. Quid quæris? me quoq; delectat consilium, multa enim consequor: primum id, quod maxime nunc opus est, muni me ad hac tempora. Id cuiusmodi sit, nescio: tantum video, nullius adhuc consilia me huic antepone: nisi forte uori melius fuit in lectulo, fateor, sed non accidit, in acie non fui. Ceteri quidem Pompeius, Lentulus tuus, Scipio,

Scipio, Afranius fide [a] perierunt: at Cato pracla-
 re, tam istuc quidem cum volumus, licebit: demus
 modo operam, ne tam necesse nobis sit, quam ista sunt,
 id quod agimus. Ergo hoc primum. Sequitur illud, ipse
 melior fio, primum valetudine, quam intermissis ex-
 ercitationibus amiseram: deinde ipsa illa, si qua sunt
 in me, facultas orationis, nisi me ad has exercitatio-
 nes retulissem, exaruisset. Extremum illud est, quod
 tu nescio an primum putes: plures iam pavones con-
 feci, quam tu pullos columbinos. In istuc te Atteriano
 delectato, ego me hic Hirtiano. Veni igitur, si vir-
 es, & discite iam, quas queris: etsi sus-
 mineram. Sed quando, ut video, estimationes tuas
 vendere non potest, neq. ollam denariorum implere:
 Romam tibi remigrandum est. Satius est hic crudita-
 te, quam istuc fame. Video te bona perdidisse: spero
 idem istuc familiares tuos. Actum igitur de te est, nisi
 provides, potes pulo isto, quem tibi reliquum dicis es-
 se, quando cantherium comedisti, Romam peruehi.
 Sella tibi erit in ludo, tanquam hypodidascalo, proxi-
 ma: eam pulumus sequimur. Vale. *Gottfried*

CICERO S. D. PAPIRIO

PETO.

TAMEN A MALITIA NON

XIX *Reverem hic*
nequeat eum
etiam alium
ius viri transis
erat rex i.e.
amicus Cato
me
 discedis: tenuncio apparatu significas Balbum fuisse
 continentem: hoc videris dicere, cum reges tam sint
 continentes, multo magis consularis esse oportere,
 qui vix transis me ab illo omnia expulsum: recta enim a
 porta adunum meum venit: neq. hoc admiror, quod
 non ad tuam potius, sed illud, quod nec ad suam. Ego
 & mentitus enim erat Balbum ita autem
 continentem fuisse, quod tamen revera non
 erat.

138. ^{sc. interrogat} autem tribus primis verbis, [B] ^{sc. inquit} quid noster Petus? ^{sc. agit?} at ille adiurans, ^{sc. inquit} nusquam se unquam libentius. ^{sc. agit?} Hoc si verbis assecutus es, ^{sc. agit?} aures ad te afferam non minus elegantes: sin autem obsonio, peto a te, ne plures esse Balbos, quam discretos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero, ut in ista loca venire possim, non committam, ut te fero a me certiores factum putes. Vale. ^{sc. agit?}

M. C. PABRIO PETO S. D. ^{XX}

DVPLICITER DELECTATVS ^{XX}

sum tuis literis, & quod ipse risi, & quod intellexi te iam posse ridere. Me autem a te ut scurram velitem, malis oneratum esse, non moleste tuli. Illud doleo, in ista loca venire me, ut constitueram, non potuisse: habuisses enim non hospitem, sed contubernalem. At quem virum? non eum, quem tu es solitus promulsice conficere. Integrasti famem ad ouum assero: uagz vsqz ad assum vitellinum opera perducitur. Illa mea, quae solebas antea laudare, o hominem facilem, o hospitem non grauem, abierunt. Nam omnem nostram de Repub. curam, cognitionem de dicenda in senatu sententia, commendationem causarum abieciimus. In Epicuri nos aduersarij nostri castra contecimus: nec tamen ad hanc insolentiam, sed ad illam tuam lauticiam, veterem dico, cum mecum suntus habebas: etsi nunquam plura pradia habuisti. Proinde te para, cum homine edaci tibi res est, et qui iam aliquid intelligat. o Pabrie, autem homines, scis quam insolentes sint: dediscenda tibi sunt sportellae & artolagani tui. Nos iam ex arcis tantum habemus, ut Verrium tuum & Camillum,

millum, qua mundicia homines? qua [a] elegantia? 139.
 vocare sepius audeamus. Sed vide audaciam: etiam
 Hirtio cœnam dedi sine pauone: tamen in ea cœna co-
 cus meus præter ius feruens nihil potuit imitari. Hæc
 igitur est nunc vita nostra, mane salutamus domi &
 bonos viros multos, sed tristes, & hos lætos victores:
qui me quidem per officiose & per amanter obseruant.
 Vbi salutatio defluxit, literis me inuoluo, aut scribo, aut
 lego. Veniunt etiam qui me audiunt, quasi doctum ho-
 minem, quia paulo sum, quam ipsi, doctior. Inde corpori
 omne tempus datur. Patriam eluxi iam & grauius &
 diutius, quã vlla mater vnicum filium. Sed cura, si me
 amas, vt valeas: ne ego te iacente bona tua comeda.
 Statui enim tibi ne agroto quidem parcere. Vale.

XXI.

AIN^o TANDEM? INSANIRE
 tibi videris, quod imitere verborum meorum, vt scri-
 bis, fulmina? tum insanires, si consequi non posses:
 cum vero etiam vincas, me prius irrideas, quam te
 oportet. Quare nihil tibi, opus est illud a Trabea,
 sed potius ~~ἐνδοξον~~ meum. Verum tamen quid tibi
 ego videor in epistolis? nonne plebeio sermone agere
 tecum? nec enim semper eodem modo. Quid enim
 simile habet epistola aut iudicio, aut concioni? quin
 ipsa iudicia non solemus omnia tractare vno modo.
 Priuatas causas, & eas tenues, agimus subtilius:
 capitis aut fame, scilicet ornatiùs: epistolas vero
quotidianis verbis texere solemus. Sed tamen mi
 1X. Pate, qui tibi venit in mentem, negare Papirium
 quen-

139. quonquam vnquam, nisi plebeium fuisse? fuerunt [b] enim patricij minorum gentium, quorum princeps Lucius Papirius Mugillanus, qui consul cum Luceio Sempronio Arracino fuit, cum antea Censor cum eodem fuisset, annis post Romam conditam CCCXII. Sed tum Papisij dicebamini. Post hunc, XIII. fuerunt sella curuli ante Lucium Papirium Crassum, qui primus Papisius est vocari desitus. Is dictator cum Lucio Papirio Cursore magistro equitum factus est, annis post Romam conditam CCCXV. & quadriennio post Consul cum C. Duillio. Hunc secutus est Cursor, homo valde honoratus: deinde Lucius Masso adilitus: inde multi Massones: quorum quidem tu omnium patrociniorem imagines habereas volo. Deinde Carbores, & Turdi insequuntur. Hi plebeij fuerunt, quos contemnas, censeo. Nam prater hunc C. Carbonem, quem Damasippus occidit, cuius e Repub. Carbonem nemo fuit. Cognouimus C. Carbonem & eius fratrem Scurram: quid his improbius? de hoc amico meo Rubria filio nihil dico. Tres illi fratres fuere, P. C. M. Carbores. Publius, Flacco accusante, condemnatus, fugit Marcus ex Sicilia. Caius accusante L. Crasso, Cantharides sumfisse dicitur, is Trib. pleb. seditiosus, & P. Africano vim attulisse existimatus est. Hoc vero, qui Lilybei a Pompeio nostro interfectus est, improbius nemo, meo iudicio, fuit, iam pater eius accusatus a M. Antonio, iurorio atramentato absolutus putatur. Quare ad Patricios censeo reuertare: plebeij quam fuerint importuni, vides. Vale.

40. [a] M. C. PAPIRIO PETO

S. D.

174

Amo

XXII

AMO VERECUNDIAM, VEL
 potius libertatem loquendi. Atq; hoc Zenoni placuit,
 homini mehercule acuto: etsi Academia nostra cum
 eo magna rixa est. Sed, ut dico, placet Stoicis suo
 quamq; rem nomine appellare. Sic enim differunt. Ni-
 hil esse obscenū, nihil turpe dictu. Nam si quod sit in
 obscenitate flagitium, id aut in re esse, aut in verbo:
 nihil esse tertium. In re non est. Itaq; non modo in
 Comædijs res ipsa narratur: ut ille in Trinummo, Vir-
 go modo (forte nostri canticum, meministi Roscium) ita
 me destituit nudum. Totus est sermo verbis tectus: re
 impudentior: sed etiam in Tragædijs, quid est enim il-
 lud? Quæ mulier una? quid inquam est? Usurpata
 duplex cubile? Quid illud? Phœrei hic cubile mire est
 ausus. Quid est? Virginem me quondam inuitam per
vim violat. Iupiter bone, violat? Atq; idem significat,
 sed alterum nemo tulisset. Vides igitur cum eadem res
 sit, quia verba non sint, nihil videri turpe: ergo in re
 non est, multo minus in verbis. Si enim quod verbo
 significatur, id turpe non est: verbum, quod signifi-
 cat, turpe esse non potest. Anum appellas alieno nomi-
 ne, cur non suo potius? Si turpe est, ne alieno quidem:
 si non est, suo potius. Caudam antiqui penem voca-
bant, ex quo est propter similitudinem penicillus: at
 hodie penis est in obscenis: at vero Piso, ille frugi in
 annalibus suis queritur, adolescentes peni deditos esse.
 Quod tu in epistola appellas suo nomine, ille rectius pe-
 nem: sed iam multis factum est tam obscenum, quam
 id verbum, quo tu usus es. Quid quod [a] vulgo di-
 citur, cum nos te volumus convenire, num obscenum
 est? Memini in senatu disertum Consularem ita elo-
 qui: Hanc culpam maiorem, an illam dicam? potuit
 obsc-

obscœnius : non, inquis. Non enim ita sensit. Non ergo in verbo est, docui autem in re non esse, nusquam igitur est. Liberis dare operam, quam honeste dicitur : etiam patres rogant filios : eius opera nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen, is Connus vocatus est : num id obscœnum putas ? cum loquimur terni, nihil flagitij dicimus : at cum bini, obscœnum est. Gracis quidem, inquires, nihil est in eo verbo, quando & ego Gracæ scio : & tamen tibi dico bini, idq; tu facis, quasi ego Gracæ, non Latine dixerim. Ruta & menta, recte vtrung; Volo mentam pusillam ita appellare, vt rutulam : non licet. Bella rectorialia, dicis, dic ergo etiam pavimenta isto modo : non potes. Vides igitur nihil esse, nisi ineptias : turpitudinem nec in verbo esse, nec in re : itaq; nusquam esse. Ergo in verbis honestis obscœna ponimus. Quid enim num honestum verbum est diuisio ? At inest obscœnum, cui respondet intercapedo, num hæc ergo obscœna sunt ? nos autem ridicule si dicimus, ille patrem strangulauit, honorem non præsumur : sin de Aurelia aliquid, aut Lollia, honos præfandus est. Et quidem iam non etiam obscœna verba, pro obscœnis sunt : Baduit, inquit, impudenter : depisit, mulio impudentius. At qui neutrum est obscœnum. STULTORVM plena sunt omnia. Testes, verbum honestissimum in iudicio, alio loco non nimis, at honesti, Colei Lanuini : Cliternini, non honesti. Quid ipsa res
 41. modo honesta, modo turpis : supellere flagitium [a] est : iam erit nudus in balneo, non reprehendes. Habes scholam Stoicam ὁ σοφὸς ἐὼς ἐξ ἡμῶν ἐστίν, quam multa ex vno verbo tuo ? Te aduersus me omnia gaudere gratum est. Ego seruo & seruabo (sic enim
 T. assue-

assueui) Platonis verecundiam. Itaq; testis verbis ea
ad te scripsi, quae apertissimis agunt Stoici. Sed illi eti-
am crepitus aiunt aequae liberos, ac ructus esse oportere.
Honor est igitur. Calend. Martijs. Tu me diliges
& valebis. Vale.

M. C. PAPIRIO PÆTO

175

S. D.

XXIII

HERI VENI IN CVMANVM:

*Silva Gallinagras ad te fortasse. Sed cum certum sciam, faciam te
ita sic di. sua
gallinus silve
hi in silva Gallinaria obuiam venisset, quae silvasq; quid
rum magna
ibi erat copia
a*

*me pes apud
captura.*

proci.

ut huius, glundae Arani

res: tui scilicet molestie, ut debui: sed tamen constitui
ad te venire, ut & viderem te, & viserem; & cena-
rem etiam. Non enim arbitror cocum etiam te
inimicum habere. Expecta igitur hospitium, cum mi-
nime edacem, tum inimicum carnis sumtuosis. Vale.

M. C. PAPIRIO PÆTO

176

S. D.

XXIV

RVFVM ISTVM AMICVM

tuum, de quo iterum iam ad me scribis, adiuvarem
quantum possem, etiamsi ab eo laesus essem, cum te
tantopere viderem eius causa laborare: cum vero &
ex tuis literis & illius ad me missis intelligam, et indi-
cem magne curae ei salutem meam fuisse: non possum
ei non amicus esse, neq; solum tua commendatione,
quae apud me, ut [b] debet, valet plurimum, sed etiam
etiam voluntate ac iudicio meo. Volo enim te scri-
re, mi Pate, initium mihi suspicionis & cautionis
& di-

& diligentia fuisse literas tuas : quibus literis congru-
 entes fuerunt alia postea multorum. Nam Aquini
 & Fabrateria consilia sunt iniuta de me, qua te video
 inuasisse : & quasi diuinarent, quam his molestus
 essem futurus, nihil aliud egerunt, nisi me vi oppri-
 merent. Quod ego non suspicans, incautior fuisset.
 nisi a te admonitus essem, quamobrem iste tuus ami-
 cus apud me commendatione non eget. Vtinam ea
 fortuna Reipub. sit, ut ille me quam gratissimum pos-
 sit cognoscere. Sed hæc hæctenus. Te ad cœnas itare
 desisse, moleste fero. Magna enim te delectatione &
 voluptate priuasti. Deinde etiam vereor (licet enim
 rerum dicere) ne nescio quid illud, quod solebas, de-
 discas, & obliuiscare cœnulas facere, nam si tum,
 cum habebas, quos imitavere, non multum proficie-
 bas, quid nunc te facturum putem? Spurina qui-
 dem, cum ei rem demonstrassem, & vitam tuam
 superiorem exposuisset, magnum periculum summae
 Reipub. demonstrabat, nisi ad superiorem consuetudi-
 nem tum, cum Favonius flaret, reuertisses : hoc tem-
 pore fieri posse, si forte tu frigus ferre non posses. Sed
 mehercule mi Pate extra iocum, moneo te, quod per-
 tinere ad beate viuendum arbitror : ut cum viris bo-
 nis, iucundis, amantibus tui viuas. Nihil est aptius
 vita : nihil ad beate viuendum accommodatius. Nec
 id ad voluptatem refero, sed ad communitatem vitæ
 atq; victus remissionemq; animorum, que maxime
 sermone efficitur familiari, qui est in conuiuiis dulcissi-
 mus : ut sapiētius nostri, quam Græci : illi συμπόσια
 [a] aut συνδείπνια, id est, comperationes aut con-
 cœnationes : non conuiuia, quod tum maxime simul
 viuuntur. Vides, ut te philosophando reuocare co-
 ner,

ner ad cœnas? Cura, vt valeas: id foris cœnitando
facilime consequere. Sed caue, si me amas, existimes
me, quod iocosus scribam, abiēcisse curam Reipub. Sic
tibi mi Pate persuade, me dies & noctes nihil aliud
agere, nihil curare, nisi vt mei ciues salui liberiq; sint.
Nullum locum pratermitto monendi, agendi, prou-
dendi. Hoc deniq; animo sum, vt si in hac cura atq;
administratione vita mihi ponenda sit, præclare a-
ctum mecum putem. Etiam atq; etiam vale.

SVMMVM ME DVCEM LI-
tera tua reddidere: plane nesciebam te tam peritum
esse rei militaris. Pyrrhi te libros & Cinea video lecti-
tasse. Itaq; obtemperare cogito præceptis tuis, hoc am-
plius, nauicularum habere aliquid in ora maritima:
contra equitem Parthum negant vllam armaturam
meliolem inueniri posse. Sed quid ludimus? nescis quo-
cum Imperatore tibi negotium sit. Κλέον τὰ δέλας,
quam contriueram legendo, totam in hoc imperio ex-
plicavi. Sed iocabimur alias coram, & vt spero, breui.
Nunc ades ad imperandum, vel ad parendum potius,
sic enim antiqui loquebantur. Cum M. Fabio (quod
scire te arbitror) summus mihi est vsus, valdeq; eum
diligio, quod propter summam probitatem eius, ac sin-
gularem modestiam, tum quod in his controuersijs,
quas habeo cum tuis combibonibus Epicureis, optima
opera eius vti soleo. Is cum [b] ad me Laodiceam
venisset, mecumq; eum ego esse vellem, repente per-
cussus est atrocissimis literis, in quibus scriptum erat,
fundum

fundum Herculemensem à Q. Fabio fratre proscri-
ptum esse, qui fundus cum eo communis esset. Id M.
Fabius pergrauiter tulit, existimauitq; fratrem suum
hominem non sapientem impulsu inimicorum suorum
eo progressum esse. Nunc si me amas, mi Pate, negoti-
um totum suscipe: molestia Fabium libera. Autoritate
tua nobis opus est, & consilio, & etiam gratia. Noli
pati litigare fratres, & iudicijs turpibus conflictari.
Mathonem & Pellionem inimicos habet Fabius, quid
multa? non mehercule tam perscribere possum, quam
mibi gratum feceris, si otiosum Fabium reddideris. Id
ille in te positum esse putat, mihig; persuadet. Vale.

M. C. PAPIRIO PETO

S. D.

178

26

ACCURVERAM HORA NONA,

cum ad te harum exemplum in codicillis exaravi, di-
ces, ubi? apud Volumnium Eutrapelum, & quidem
supra me Atticus, infra Verrius, familiares tui. Mira-
ri tam exultatam esse seueritatem nostram? Quid
ego faciam? te consulo, qui philosophum audis. Angar?
excruciemne me? quid assequar? Deinde quem ad
finem? Viuas, inquis, in literis. An quicquam me aliud
agere censes? Hand possem vivere, nisi in literis vive-
rem. Sed est earum etiam non satietas, sed quidem
modus. A quibus cum discessi, etsi minimum mihi est in-
cena, quod tu vnum ^{intra} Dioni philosopho posu-
isti: tamen quid potius faciam, [a] prius quam me
dormitum conseram, non reperio, audi reliqua. Infra
Eutrapelum Cytheris accubuit. In eo igitur, inquis,
coniunio Cicero ille, quem affectabant? cuius ad os

T 3

Gray

Graij ora obuertebant sua? Non mehercule suspicatus sum illam affore: sed tamen ne Aristippus quidem ille Socraticus erubuit, cum esset obiectum, habere eum Laida. Habeo, inquit, Laida: non habeor à Laida. Grace hoc melius: tu, si voles, interpretabere. Me vero nihil istorum ne iuuenem quidem mouit vnquam, nedum senem, conuiuio delector: ibi loquor aliquid, quod in solum, vt dicitur, & gemitum & risus maximos transfero. An tu id melius, qui etiam philosophum irriseris? Cum ille, si quis quid quareret, dixisset coenam te quarere à me dixeris. Ille vero te putabat quesiturum, num vnum cœlum esset, an innumerabilia? Quid ad te? At hercule coenam nunquid ad te? ibi praesertim. Sic igitur viuatur: quotidie aliquid legitur, aut scribitur, deinde ne amicis nihil tribuamus, epulamur vna non modo non contra legem, si vlla nunc lex est, sed etiam intra legem, & quidem aliquanto: quare nihil est, quod aduentum nostrum extimescas. Non multi cibi hospitem accipies, sed multi ioci. Vale.

[b] M. T. C. EPISTOLARVM,
LIBER AD PLANCVM
ET CÆTEROS.

M. T. C. CN. PLANCO IMP.
179 CONS. DESIG. S. D.

ET AB EVI PROFICISCENS
in Greciam, & postea quam de meo cursu Reipublicæ sum voce reuocatus, nunquam per M. Antonium quierus fui: cuius tanta est non insolentia (nam id qui-

id quidem vulgare vicium est) sed immanitas, non modo vt vocem, sed ne vultum quidem liberum possit ferre cuiusquam. Itaq; mihi maxima cura est, non de mea quidem vita, cui satis feci, vel atate, vel factis, vel (si quid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: sed me patria sollicitat, imprimisq; mi Plance, expectatio consulatus tui, quae ita longa est, vt optandum sit, vt possimus ad id tempus Reipub. spiritum ducere. Quae potest enim spes esse in ea Repub. in qua hominis impudicissimi, atq; intemperantissimi armis oppressa sunt omnia? & in qua nec senatus, nec populus vim habet vllam? nec leges vllae sunt, nec iudicia, nec omnino simulacrum aliquod aut vestigium ciuitatis? Sed quando acta omnia mihi ad te arbitrabar, nihil erat, quod singulis de rebus scriberem. illud autem erat amoris mei, quem à tua pueritia susceptum non seruauim solum, sed etiam auxi: monere te atq; hortari, vt in Remp. omni cogitatione, curaq; incumberes. Quae si ad tuum tempus perducitur, facilis [a] gubernatio est: vt perducatur autem, magna tum diligentia est, tum etiam fortuna. Sed & te aliquanto ante (vt spero) habebimus, & praterquam quod Reip. consulere debemus, tamen tuae dignitati ita fauimus, vt omne nostrum consilium, studium, officium, operam, laborem, diligentiam, ad amplitudinem tuam conferamus. Ita facillime & Reipub. quae mihi carissima est, & amicitiae nostrae, quam sanctissime nobis colendam puto, me intelligo satisfacturum. Furnum nostrum tanti à te fieri, quantum ipsius humanitas, & dignitas postulat, nec miror, & gaudeo; teq; hoc existimare volo, quicquid in eum iudicij, officij, contuleris, id ita me accipere, vt in me ipsum te putem contulisse. Vale.

H
Exordium.

Confirmatio

id est, Antonii
militum

Conclusio.

pro caditorem

MEVM STUDIVM HONORI

tuo non defuisse pro necessitudine nostra, si aut tunc in senatum, aut honeste venire potuissem, sed nec sine periculo quisquam libere de Repub. sentiens, versari potest in summa impunitate ^{da. San. re. datu. all. no. p. n. a. u. d. o. g. i. n. o.} gladiatorum: nec nostra dignitatis videtur esse, ibi sententiam de Repub. dicere, ubi me et melius & propius audiant ^{militum} armati, quam senatores. Quapropter in priuatis rebus nullum neq. officium, neq. studium meum desiderabis, ne in publicis quidem, si quid erit, in quo me interesse necesse sit, nunquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuae. In ijs autem rebus, quae nihilo minus, ut ego absim, confici possunt peto a te, ut mei rationem habere velis & salutis [b] & dignitatis mea. Vale.

III

CVM IPSVM FVRNIVM PER

se vidi libentissimè, tum hoc libentius, quod illum audiens, te videbar audire. Nam & in re militari virtutem, & in administranda prouincia iustitiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam exposuit, & praeterea mihi non ignotam in consuetudine, & familiaritate suauitatem tuam adiunxit, praeterea summam erga se liberalitatem. Quae omnia mihi iucunda, hoc extremum etiam gratum fuit. Ego, Plance necessitudinem constitutam habui cum domo vestra, ante aliquanto, quam tu natus es, amorem autem erga te ab

incun-

inuente pueritia tua, confirmata iam etate familiari-
ratem cum studio meo, tum iudicio tuo constitutam.
 His de causis mirabiliter faueo dignitati tuae, quam
 mihi tecum statuo esse communem. Omnia summa
consecutus es, virtute duce, comite fortuna: eaq; es
 adeptus adolescens, multis inuidentibus, quos ingenio,
 industriaq; fregisti. Nunc amantissimum tui nemini
 concedentem, qui tibi vetustate necessitudinis potior
 possit esse, si audies, omnem tibi reliqua vita dignita-
 tem ex optimo Reip. statu acquires. Scis profecto (ni-
 hil enim te fucere potuit) fuisse quoddam tempus cum
 homines existimarent, te nimis seruire temporibus:
 quod ego quoq; existimarem, si te ea, quae patiebare
 probasse etiam arbitrarer. Sed cum intelligerem, quid
 sentires, prudenter te arbitrabar videre, quid posses.
 145. Nunc haec ratio est omnium rerum: [a] tuum iudicium
 est, idq; liberum, consul es designatus, optima etate,
 summa eloquentia, maxima orbitate Reipub. virorum
 talium: incumbe per deos immortales in eam curam,
& cogitationem, quae tibi summam dignitatem
et gloriam asserat. Vnus autem est hoc praesertim tempo-
 re, per tot annos Reipub. deuexata, Reipub. bene ge-
 rendae cursus ad gloriam. Hac amore magis impulsus
 scribenda ad te putavi, quam quod arbitrarer te mo-
 nitis et praeceptis meis egere. Sciebam enim ex iisdem
 te hac haurire fontibus, ex quibus ipse hauseram.
 Quare modum faciam: Hoc tantum significandum
 putavi, ut potius amorem tibi ostenderem meum,
 quam ostentarem prudentiam. Interea quae ad digni-
 tatem tuam pertinere arbitrabor, studiose, diligenter-
 que curabo. Vale.

GRATISSIMÆ MIHI TVÆ
 literæ fuerunt, quas ex Furnij sermone te scripsisse
 animaduerti. Ego autem præteriti temporis excusa-
 tionem affero, quod te profectum audieram, nec mul-
 to ante redisse scui, quam ex epistola tua cognoui.
 Nullum enim in te officium, ne minimum quidem sine
 maxima culpa videor posse præterire: in quo tuendo
 habeo causas plurimas, vel paterna necessitudinis,
 vel mea à pueritia obseruantia, vel tui erga me mu-
 tui amoris. Quare mi Cicero, quod mea, tuaq; pati-
 tur ætas, persuade tibi, te vnum esse, in quo ego co-
 lendo patriam mihi constituerim sanctitatem. Om-
 nia igitur tua consilia mihi non magis prudentia ple-
 na, quæ summa est, videntur, quam fidelitatis,
 [b] quam ego ex mea conscientia metior. Quare
 si aut aliter sentirem, certe admonitio tua me re-
 primere, aut si dubitarem, hortatio impellere posset,
 vt id sequeretur, quod tu optimum putares. Nunc
 vero quid est, quod me in aliam partem trahere pos-
 sit? Quæcumq; in me bona sunt, aut fortuna bene-
 ficio tributa, aut meo labore parta, etsi à te propter
 amorem carius sunt æstimata: tamen vel inimicissimi
 iudicio tanta sunt, vt præter bonam famam nihil de-
 siderare videantur. Quare hoc vnum tibi persuade:
 quantum viribus enim, consilio protudere, autori-
 tate monere potuero, hoc omne Reipub. semper fu-
 turum. Non est ignotus mihi sensus tuus, neq; si si-
 cultas optabilis mihi quidem tui præsentis esset, nun-
 quam a tuis consilijs discreparem: nec tum commu-
 tam, vt vllum meum factum reprehendere iure possis.
 Sum

Sum in expectatione omnium rerum, quid in Gallia
citeriore, quid in vrbe Ianuario mense geratur, vt
sciam. Interim maximam his solitudinem, curamq,
sustineo, ne inter aliena vitia hæ gentes nostra mala
suam putent occasionem. Quid si perinde, vt ipse me-
reor, mihi successerit: certe & tibi, cui maxime cu-
pio, & omnibus viris bonis satisfaciam. Fac valeas,
meq, mutuo diligas.

CICERO PLANCO IMP. CONS.

DESIG. S. D.

183

BINAS A TE ACCEPI LI-

146. teras eodem exemplo: quod ipsum argumento mihi
fuit diligentia tua, intellexi enim te laborare, vt ad
me tue expectatissima litera perferrentur. Ex qui-
bus cæpi fructum duplicem, [a] mihiq, in compa-
ratione difficilem ad iudicandum, amoremne erga
me tuum, an animum in Rempubicam pluris esti-
mandum putarem? EST OMNINO PA-
TRIAE caritas meo quidem iudicio maxima: sed
amor, voluntatisq, coniunctio plus certe habet sua-
uitatis. Itaq, commemoratio tue paterna necessitudi-
nis, benevolentiaq, eius, quam erga me à pueritia
contulisses, cæterarumq, rerum, quæ ad eam sen-
tentiam pertinebant, incredibilem mihi leticiam at-
tulit. Rursus declaratio animi tui, quem haberes de
Republica, quemq, habiturus esses, mihi erat incun-
dissima: eog, maior erat hæ leticta, quod ad illa su-
periora accedebat. Itaq, te non hortor solum mi Plan-
ce, sed plane etiam oro, quod feci his literis, quibus
tu humanissime respondisti, vt tota mente, omnique
animi impetu in Rempubicam incumbas. Nihil est,
quod

quod tibi maiori fructui gloriæq; esse possit: nec quicquam ex omnibus rebus humanis est præclarior, aut præstantius, quàm de Repub. bene mereri. Adbuc enim patitur tua summa humanitas & sapientia me, quod sentiam, libere dicere. Fortuna suffragante videris res maximas consecutus: quod quanquam sine virtute non potuisses, tamen ex maxima parte ea, quæ es adeptus, fortuna temporibusq; tribuuntur. His temporib. difficilimis Reipub. quicquid subueneris, id erit totum, & proprium tuum. Incredibile est omnium ciuium, latronibus exceptis, odium in Antonium. Magna spes in te, & in tuo exercitu magna expectatio. Cuius per deos gratiæ gloriæq; caue tempus amittas. Sic moneo, ut filium: sic faueo, ut mihi: sic hortor, ut & pro patria & amicissimum. Vale.

[b] CICERO PLANCO IMP. 146.
184 CONS. DESIG. S. D.

QVARE LOCVTVS EST FVR-
ninus noster de animo tuo in Rempub. eâ gratissima fuerunt Senatui: P. Q. R. probatissima: quæ autem recitate sunt literæ in senatu, nequaquam consentire cum Furnij oratione visa sunt. Pacis enim autor eras, cum collega tuus, vir clarissimus, a foedissimis latronib. obsideretur: qui aut positis armis, pacem petere debent: aut, si pugnantes eam postulant, victoria pax, non pactione paranda est. Sed de pace literæ vel Lepidi, vel tuæ, quam in partem acceptæ sint, ex vtro optimo fratre tuo, & ex C. Furnio poteris cognoscere. Me autem impulit tui caritas, ut quanquam nec tibi ipsi consilium deesset, et fratris, Furnijq; beneuolentia, fidelisq;

fidelisq; prudentia tibi praesto esset futura, vellem ta-
 men mea quoq; auctoritatis pro plurimis nostris neces-
 situdinibus praecceptum ad te aliquod pervenire. Cre-
 de igitur mi Plance, omnes, quos adhuc gradus di-
 gnitatis consecutus sis, (es autem adeptus amplissi-
 mos) eos honorum vocabula habituros, non dignita-
 tis insignia, nisi te cum libertate populi Romani, &
 cum Senatus auctoritate coniunxeris. Seunge te, qua-
 so aliquando ab ijs, cum quibus te non tuum iudici-
 um, sed temporum vincula coniunxerunt. Complures
 in perturbatione Reipub. consules dicti, quorum ne-
 mo consularis habitus, nisi qui animo extitit in Rem-
 pub. consulari, talem igitur te esse oportet, qui pri-
 mum te ab impiorum cniuum tui dissimulimorum so-
 cietate seungas: deinde te senatui, bonisq; omnibus
 147. autorem, principem, ducem praebeas: [a] postremo
 ut pacem esse iudices non in armis positus, sed in ab-
 iecto armorum & servitutis metu. Hec si & ages &
 senties, tum eris non modo consul & consularis, sed
 magnus etiam consul & consularis. Sin aliter, tua in
 istis amplissimis nominibus honorum non modo digni-
 tas nulla erit, sed erit summa deformitas. Hec impul-
 sus benevolentia scripsi paulo severius, quae tu in ex-
 periundo ea ratione, quae te digna est, vera esse co-
 gnoscas. Datum XIII. Calend. Aprilis. Vale.

PLANCUS IMP. CONS. DES.
 CICERONIS. D. 185

PLURA TIBI DE MEIS CON-
 silijs scriberem, rationemque omnium rerum redde-
 rem verbosius, quo magis iudicares omnia me Reipub.
 causa praestitisse, quae tua exhortatione excepi, &
 meae

mea affirmatione tibi recepi (non minus enim a te probari, quam diligere, semper volui: nec te magis in culpa defensorem mihi paravi, quam predcatorem meritorum meorum esse volui) sed breuiore me dua res faciunt: vna, quod publicis literis omnia sum persecutus: altera, quod M. Varisidium equitem Romanum familiare meum ad te ipsum transire iussi, ex quo omnia cognoscere posses. No mediufidius mediocri dolore afficiebar, cum alij occupare possessionem laudis viderentur: sed vsq; mihi temperavi, dum producere eorem, vt dignum aliquid & consulatu meo, & vestra expectatione efficerem. Quod spero, si me fortuna non sefellerit, me consecuturum, vt maximo praesidio Reipub. nos fuisse, & nunc sentiant homines, & in posterum memoria teneant. A te peto, vt dignitati meae [b] suffrageris: & quarum rerum spe ad laudem me vocasti, harum fructu a reliquo facias alacriorem. Non minus posse te, quam velle, exploratum mihi est. Fac vt valeas, meq; continuo diligas. Vale.

CN. PLANC. IMP. CONS. DES.
S. P. D. CONSS. PR. TRIB. PLEB.
SENA. POP. PLEBIQVE
186 ROM.

8
SI CUI FORTE VIDEOR DIV-
tius & hominum expectationem, & spem Reipub.
de mea voluntate tenuisse suspensam: huic prius excusandum me esse arbitror, quam de insequenti officio quicquam vlli pollicendum. Non enim praeteritam culpam videri volo redemisse: sed optime mentis cogitata, iam pridem maturo tempore enuntiare. Non me

me prateribat, in tanta solitudine hominum, & tam
 perurbato statu ciuitatis, fructuosissimam esse profes-
 sionem bona voluntatis: magnosq; honores ex ea re
 compluris consecutos videbam, sed cum in eum ca-
 sum me fortuna demisset, ut aut celeriter pollicendo
 magna mihi ipse ad proficiscendum impedimenta op-
 ponerem: aut si in eo mihi temperauissem, maiores
 occasiones ad opitulandum haberem: expeditus iter
 communis salutis quam mea laudis, esse volui. Nam
 quis in ea fortuna, qua mea est, & ab ea vita, quam
 in me cognitam hominibus arbitror, & cum ea spe,
 quam in manibus habeo, aut sordidum quicquam pa-
 ti, aut pernitiosum concupiscere potest? Sed aliquan-
 tum nobis temporis, & magni laboris, & multa im-
 143 pensa opus fuit, ut quae Reip. bonisq; [a] omnibus
 polliceremur, exitu praestaremus, neq; ad auxilium
 147 patriae nudi cum bona voluntate, sed cum facultatib.
 accederemus. Confirmandus erat exercitus nobis,
 magnus saepe praemys sollicitatus, ut à Repub. potius
 moderata, quam ab vno infinita speraret. Confir-
 manda complures ciuitates, quae superiore anno lar-
 gitionibus, concessionibusq; praemiorum erant obli-
 gata: ut & illa vana putarent, & eadem à meliori-
 bus autoribus petenda existimarent. Alliciende etiam
 voluntates reliquorum, qui finitimis prouincijs exer-
 citibusq; praesuerunt: ut potius cum pluribus societa-
 tem defendende libertatis iniremus, quam cum pau-
 cioribus funestam orbi terrarum victoriam parare-
 mus. Munendi vero nosmetipsi fuimus, aucto ex-
 ercitus, auxilijsq; multiplicatis, ut, cum praefer-
 remus sensus aperte, tum etiam inuitis quibusdam,
 sciri quid defensuri essemus, non esset periculosum.

Itaq;

Itaq; nunquam diffitebor, multa me ut ad effectum horum consiliorum peruenirem, & simulasse inu-
tum, & dissimulasse cum dolore: quod prematura
denunciatio boni cuius imperati, quam periculosa esset
ex casu collega videbam. Quo nomine etiam C. Fur-
nio legato, viro forti atq; strenuo, plura etiam verbo,
quam scriptura mandata dedimus: ut & rectius ad
vos perferrentur, & nos essemus tutiores: quibusq;
rebus & communem salutem muniri, & nos armari
conueniret, praecepimus. Ex quo intelligi potest, cu-
ram reipublica summa defendenda iampridem apud
nos excubare. Nunc cum Deum benignitate ab omni
re simus paratiores: non solum bene sperare de nobis
homines, sed [b] explorare iudicare volumus. Legi-
ones habeo quinq; sub signis, et sua fide virtuteg; Rei-
publica coniunctissimas, & nostra liberalitate nobis
obsequentes. Prouinciam omnium ciuitatum consen-
su paratissimam, et summa contentione ad officia cer-
tantem, equitatus, auxiliorumq; tantas copias, quan-
tas haec gentes ad defendendam suam salutem, liber-
tatemq; conficere possunt. Ipse ita sum animo paratus,
vel prouinciam tueri, vel iure quo Respublica vocet,
vel tradere exercitum, auxilia prouinciamq;: ut vel
omnem impetum belli in me conuertere non recusem,
si modo meo casu aut confirmare patriae salutem, aut
periculum morari possim. Hac si iam expeditis om-
nibus rebus, tranquillos, statu ciuitatis polliceor in-
damno mea laudis, Respublica commodo letabor: sin
ad societatem integerrimorum & maximorum peri-
culorum accedam, consilia mea aequis iudiciis ab-
obrectatione inuidorum defendenda commendo. Mi-
hi quidem ipsi fructus meritorum meorum in Reipu-
blica

blicæ incolumitate satis magnus est paratus. Eos vero, qui meam auctoritatem & multo magis vestram fidem secuti, nec ulla spe decipi, nec ullo metu terreri potuerunt, ut commendatos vobis habeatis, petendum videtur. Vale.

PLANCVS IMP. CONS. DES.
CICERONI S. P. D. 187

NIHIL ME TIBI TEMERE

scripsisse, aut te ceteris de me frustra recepisse, later. Certe hoc maius habes testimonium amoris mei, quo maturius tibi quam ceteris, consilia mea volui esse nota. 149. ta. Indies vero, meritorum [a] meorum fieri accessiones peruidere te spero: cogniturum magis recipio. Quod ad me attinet, mi Cicero, (ita ab imminetibus malis Respublica me adiuuante liberetur) sic honores, premia, vestra subsidio, conferenda certe cum immortalitate, ut sine his nihil de meo studio perseverantia, sin remissurus, nisi in multitudine optimorum cuius impetus animi mei fuerit singularis, & opera precipua: nihil ad meam dignitatem accedere volo suffragatione vestra, concupisco autem nihil mihi: contra, ipse pugno: sed & temporis & rei te moderatorem, facile patior esse. Nihil aut sero, aut exigue a patria cui tributum potest videri. Excitum ad VI. Cal. Maias Rhodanum traieci magnis itineribus. Viennam equites mille via breviori premisi, ipse, si à Lepido non impediatur, celeritate satisfaciam: sin autem in itinere meo se opposuerit, ad tempus consilium capiam. Copias adduco & genere, & numero, & fidelitate firmissimas. Te, ut diligas

diligas me, si mutuo me facturum id sis. Rogo. Vale.

CICERO PLANCO IMP. CONS.

188

DESIG. S. D.

10 10
ETSI SATIS, EX FVRNIO

nostro cognoueram, quæ tua voluntas, quod consilium
de Republica esset: tamen lectis tuis literis, liquidius
de toto sensu tuo iudicauit. Quamobrem quamquam in
vno prælio omnis fortuna Reipub. disceperat, quod qui-
dem cum hæc legeres, iam decretum arbitrabat fore:
tamen ipsa fama, quæ de tua voluntate percrebuit,
magnam es laudem [b] consecutus. Itaq; si consu-
lem Roma habuissemus, declaratum esset a senatu
cum tuis magnis honoribus, quam gratus esset conatus
& apparatus tuus. Cuius rei non modo non præterijt
tempus, sed ne maturum quidem etiamnum, meo
quidem iudicio fuit. IS ENIM DENIQUE
honus mihi videri solet, qui non propter spem futuri
beneficii, sed propter magna merita claris viris defer-
tur & datur. Quare, sit modo aliqua Respublica, in
qua honos elucere possit, omnibus, mihi crede, ampli-
simis honoribus abundabis. IS AVTEM, qui ve-
re appellari potest honos, non inuitamentum ad tem-
pus, sed perpetua virtutis est premium. Quamobrem
mi Plance, incumbe toto pectore ad laudem, subueni
patriæ, opitulare collegæ, omnium gentium consensum
& incredibilem conspirationem adiuua. Me tuorum
consiliorum adiutorem, dignitatis fautorem, omnibus
in rebus tibi amicissimum fidelissimumq; cognosces.
Ad eas enim causas, quibus inter nos amore sumus, of-
ficijs, vetustate coniuncti, patriæ caritas accersit, esse

effecit, vt tuam vitam anteferrem mea. IIIL. Calendas April. Vale.

CN. PLANC. IMP. CONS. DES.
CICERONI S. P. D. 189

II

IMMORTALEIS AGO TIBI

gratia, agamus, dum viuam: nam relaturum me affir-
mare non possum. Tantis enim tuis officiis non videor
mibi respondere posse: nisi forte (vt tu grauissime di-
seruissimę scripsisti) ita sensurus es, vt me referre gra-
nam putes, cum memoria tenebo. Si de filij tui digni-
tate esset actum, [a] amabilius certe nihil facere po-
tuisses. Prima tue sententia infinitis cum muneribus:
posteriores ad tempus, arbitriumq; amicorum meorū
composita, oratio assidua & perpetua de me iurgia
cum obrectatoribus propter me, notissima mihi sunt.
Quare non mediocris adhibenda mihi est cura, vt
Reipub. me ciuem dignum tuis laudib. praeſte, in ami-
cicia tua memorem atq; gratum. Quod reliquum est,
tuum munus tuere: & me, si quem esse voluisti, cum
exitu rebusq; cognosces, defende ac suscipe. Cum Rho-
danum copias traiecissem, fratremq; cum tribus milli-
bis equitum praemissem, ipse iter ad Mutinam diri-
gerem, in itinere de prelio facto, Brutog; & Mutina,
obsidione liberatis, audiui. Animaduerti nullum alium
receptum Antonium, reliquaſq; qua cum eo essent,
habere, nisi in his partibus, duaq; ei spes esse propo-
sitas, vnā Lepidi ipsius, alteram exercitus. Quod
quedam pars exercitus non minus furiosa est, quam
qui cum Antonio fuerunt, equitatum reuocaui. Ipse in
Allobrogibus constitui, vt perinde ad omnia para-

V 2

tus

tus essem, ac res me moneret. Si nudus huc se Antoni-
 us conferet, facile mihi videor per me sustinere posse,
 Remque publicam ex vestra sententia administrare,
 quamuis ab exercitu Lepidi recipiatur. Si vero copia-
 rum aliquid secum adducet: etsi decima legio vetera-
 na, quæ nostra opera reuocata cū reliquis est, ad eun-
 dem furorem redierit, tamen ne quid detrimenti fiat,
dabitur opera à me: idq, me præstiturum spero, dum
 istuc copia trajiciantur, coniunctæq, nobiscum facilius
 perditos opprimant. Hoc tibi spondeo, mi Cicero, [b] 150
 neq, animum, neq, diligentiam mihi defuturum. Cu-
 pio mehercules nullam residuam sollicitudinem esse.
 Sed si fuerit, nec animo, nec beneuolentia, nec patien-
 tia cuiusquam pro vobis cedam. Do quidem ego ope-
 ram, vt etiam Lepidum ad huius rei societatem inci-
 tem, omniæq, ei obsequia polliceor, si modo Rempu-
 blicam respicere volet. Vtior in hac re adiutoribus in-
 terpretibusq, fratre meo & Lâterense & Furnio no-
 stro. Non me impediet priuata offensiones, quo minus
 pro Reipublica salute, etiam cum inimicissimo consen-
 tiam. Quod si nihil profecero, nihilo minus maximo
sum animo, & maiore fortasse cum mea gloria vobis
satisfaciam. Fac valeas, meq, mutuo diligas.

CICERO PLANCO IMP. CONS.
 190 DES. S. D.

12
 ETSI REIPVB. CAUSA MA-
 xime gaudere debeo, tantum ei te præsidij, tantum
 opis attulisse extremis pene temporibus: tamen ita te
 victorem complectar Republica recuperata, vt ma-
 gnâ partem mihi læticia tuæ dignitas asserat, quam

& esse iam & futuram amplissimam intelligo. Caue enim putes vllas literas vnquam gratiores, quam tuas, in senatu esse recitatas. Idq; contigit tum meritum tuorum in Rempub. eximia quadam magnitudine tum verborum, sententiarumq; grauitate. Quod mihi quidem minime nouum, qui & te nossem & tuarum literarum ad me missarum promissa meminissem, & habere a Furnio nostro tua penitus consilia cognita: sed senatui maiora visa sunt, quam erant expectata: non quo vnquam [a] de tua voluntate dubitasset: sed nec, quantum facere posses, nec quo progredi velles, exploratum satis habebat. Itaq; cum ad VIII. Idus Aprilis mane mihi tuas literas Marcus Varisidius reddidisset, easq; legissem, incredibili gaudio sum elatus. Cumq; magna multitudo optimorum virorum & ciuium me de domo deduceret, feci continuo omneis participes mea voluptatis. Interim ad me venit Munatius noster, vt consueuerat: et ego ei literas tuas dedi: nihil dum enim sciebat: nam ad me primum Varisidius: idq; sibi a te mandatum esse dicebat. Paulo post idem mihi Munatius eas literas legendas dedit: quas ipse miserat, & eas quas publice. Placuit nobis, vt statim ad Cornutum pratorem vrbs literas deferremus, qui, quod Consul aberant, Consulare munus sustinebat more maiorum. Senatus est continuo conuocatus, frequensq; conuenit propter famam atq; expectationem tuarum literarum. Recitatis literis oblata religio Cornuto est, pullariorum admonitu, non satis diligenter eum auspicijs operam dedisse. Idq; a nostro collegio comprobatum est. Itaque res delata est in posterum. Eo autem die magna mihi fuit pro tua dignitate

tate contentio cum Seruilio: qui cum gratia effecisset,
 ut sua sententia prima pronunciaretur, frequens eum
 senatus reliquit, & in alia omnia discessit meoq; sen-
 tentia, quae secunda pronunciata erat, cum frequens
 assentiretur senatus, rogatu Seruiliij P. Titius interces-
 sit. Res in posterum dilata. Venit paratus Seruilius,
 Ioni ipsi iniquus, cuius in templo res agebatur. Hunc
 quemadmodum fregerim, quantaq; contentione Titu-
 um intercessorem [b] abiecerim, ex aliorum te liti-
 ris malo cognoscere. Vnum hoc ex meis: Senatus gra-
 uior, constantior, amicio^r tuis laudibus esse non potuit,
 quam tum fuit. Nec vero tibi senatus amicio^r quam
 cuncta ciuitas. Mirabiliter enim populus Romanus
 vniversus, & omnium generum ordinumq; consensus
 ad liberandam Rempub. conspirauit. Perge igitur, ut
 agis, nomeng; tuum commenda^{ac} immortalitati: atq;
 haec omnia, QVAE HABENT speciem gloriae,
 collecta ex inanisimis splendoris insignibus, cōtemne:
 breuia, fugacia & caduca existima. VERVM DE-
CVS in virtute positum est, quae maxime illustratur
 magnis in Rempub. meritis: Eam facultatem habes
 maximam: quā quando complexus es, & tenes, per-
 fice, ut ne minus Resp. tibi, quam tu Rempub. debeas.
 Me tuae dignitatis non modo fautorem, sed etiam am-
 plicatorem cognosces. Id tum Reipublica, quae mihi
 est mea vita carior, cum nostrae necessitudini debere
 me iudico. Atq; in his curis, quas contuli ad dignita-
 tem tuam, cepi magnam voluptatem, quod bene co-
 gnitam mihi T. Munatij prudentiam & fidem magis
 etiam perspexi in eius incredibili erga te beneuolen-
 tia & diligentia. IIII. Idus Aprilis. Vale.

LIBER X.

CICERO PLANCO IMP. CONS.

DES. S. D.

191

13

UT PRIMVM POTESTAS DA-

ta est augenda dignitatis tue, nihil pratermisi in te ornando, quod positum esset aut in premio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatusconsulto poteris cognoscere: ita enim est perscriptum, ut a me de

152. scripto dicta sententia [a] est: quam senatus frequens sequutus est summo studio magnosq; consensu.

Ego quanquam ex tuis literis, quas mihi misisti, perspexeram te magis iudicio bonorum, quam insignibus glorie delectari: tamen considerandum nobis existimaui, etiamsi tu nihil postulares, quod tibi a Republica deberetur. Tu comites extrema cum primis.

Qui enim M. Antonium oppresserit, is bellum confecerit. Itaq; Homerus non Aiace, nec Achillem, sed Ulysses appellavit πολίπορον, urbis vastatorem.

CICERO PLANCO IMP. CONS.

DESIG. S. D.

192

14

O GRATAM FAMAM BIDVO

ante victoriam, de subsidio tuo, de studio, de celeritate, de copijs, atq; etiam hostibus fufis, spes omnis in te est. Fugisse enim ex praelio Mutinensi dicuntur notissimi latronum duces. EST AVTEM non minus gratum extrema delere, quam prima depellere. Equidem expectabam iam tuas literas, idque cum multis. Sperabamq; etiam Lepidum temporibus admonitum, tibi & Republice satis esse facturum. In illam igitur curam incumbere,

V 4

mi Plan-

mi Plance, vt ne qua scintilla teterrimi belli relin-
quatur. Quod si erit factum, & Rempub. diuino be-
neficio affeceris, & ipse eternam gloriam consequere.
Tertio Idus Maij. Vale.

PLANCVS PRÆT. CIC.

193

S. P. D.

HIS LITERIS SCRIPTIS,

qua postea accidissent, scire te, ad Rempub. putavi
pertinere. Sedulitas mea [b] (vt spero) & mihi & 193.
Reipublica tulit fructum. Namq; assiduis internuncijs
cum Lepido egi, vt omissa omni contentione, reconcili-
ataq; voluntate nostra, communi consilio Reipublica
succurreret: se, liberos, urbem pluris, quam vnum
perditum abiectionem latronum putaret: obsequio meo,
si ita faceret, ad omnes res abuteretur. Profecti itaq;
per Laterensem internuncium: fidem mihi dedit, se
Antonium, si prohibere sua prouincia non potuisset,
bello persecuturum. Me vt venirem, copiasq; conunge-
rem, rogauit: eoque magis, quod & Antonius ab equi-
tatu firmus esse dicebatur, & Lepidus ne mediocrem
quidem equitatum habebat. Nam etiam ex paucitate
eius, non multis ante diebus, decem, qui optimi fue-
rant, ad me transferunt. Quibus rebus ego cognitis:
cunctatus non sum in cursu bonorum consiliorum: Le-
pidum adiuuandum putavi. Aduentus meus quid pro-
futurus esset, vidi, vel quod equitatu meo persequi,
atq; opprimere equitatum eius possem: vel quod ex-
ercitus Lepidi eam partem, que corrupta est, et a Re-
publica alienata, & corrigere & coercere praesentia
mei exercitus possem. Itaq; in Isara flumine maximo,
quod

Syllogism.

quod in finibus est Allobrogum, ponto vno die facto,
exercitum ad quartum Idus May traduxi. Cum vero
mihi nunciatum esset, Lucium Antonium prae-
missum cum equitibus & cohortibus ad Forum Iulij venisse :
fratrem cum equitum quatuor millibus, vt occurreret
ei, nisi ad pridie Idus may. Ipse maximis itinerib. cum
quatuor legiombus expeditis, & reliquo equitatu sub-
sequar. Si nos mediocri modo fortuna Reip. adiuuerit,
153. & audacia perditorum, & nostrae solitudinis [a] hic
finem reperiemus. Quod si latro praecognito nostro ad-
uentu, rursus in Italiam se recipere coeperit, Bruti erit
officium occurrere ei : cui scio nec consilium nec ani-
mum defuturum. Ego autem, si id acciderit, fratrem
cum equitatu mittam, qui sequatur, Italiamq; à va-
statione defendat. Fac valeas, meq; mutuo diligas.

CICERO PLANCO SVO

S. D.

194

16

NIHIL POST HOMINVM ME-
moriam gloriosius, nihil gratius, ne tempore quidem
ipso oportunius accidere vidi, quam tuas Plance lite-
ras. Reddita sunt enim frequenti senatu Cornuto, cum
is frigidus sane, & inconstanteis recitasset literas Le-
pidi : sub eas statim recitatae sunt tuae, non sine magnis
quidem clamoribus. Cum rebus enim ipsis essent, &
studys, beneficijq; in Rempublicam gratissima : tum
erant grauisimis verbis, & sententijs plena. Flagitare
senatus institit Cornutum, vt referret statim de tuis
literis, ille se considerare ait vellet. Cum ei magnum
conuicium fieret cancto a senatu, quinq; Trib. pleb. re-
tulerunt. Seruilius rogatus, rem distulit. Ego iam sen-
tentiam

V S

tentiam

tentiam dixi, cui sunt assensi ad vnum: ea quæ fuerit,
ex senatusconsulto cognosces. Tu quanquam consilio
non eges, vel abundas potius, tamen hoc animo esse
debes, vt nihil huc reijcias: neue in rebus tam subitis
tamq[ue] angustis à senatu consilium petendum putes.
Ipse tibi sis senatus: quocumq[ue], te ratio Reipub. ducet,
sequare. Cures, vt ante factum aliquod à te egregium
audiamus, quam futurum putauimus. Illud tibi pro-
mitto, quicquid à te [b] erit factum, id senatum non
modo vt feliciter, sed etiam vt sapienter factum, com-
probaturum. Vale.

PLANCVS CICERONI,

195

S. P. D.

ANTONIUS IDIB. MAIIS AD
forum Iulij cum primis copijs venit: Ventidius bidui
spacio abest ab eo: Lepidus ad forum Voconij castra
habet: qui locus foro Iulij quatuor & viginti millia
passiuum abest: ibiq[ue] me expectare constituit, quem
admodum ipse mihi scripsit. Quod si omnia mihi
— integra & ipse & fortuna serauerit, recipio vobis,
celeriter me negocium ex sententia confecturum.
Fratrem meum assiduis laboribus concursu omni-
— que confectum grauitè se habuisse, antea tibi scripsi:
sed tamen cum primum posse ingredi cœpit, non ma-
gis sibi, quam Reipublica conualuisse se exist-
— omni pericula princeps esse non recusabat. Sed ego
eum non solum hortatus sum, verum etiam coegi isto
proficisci: quod & illa valetudine magis conficere se,
quam me iuuare posset in castris: & quod acerbissimo
interitu consulam Rempubicam nudatam, tali cime
pratore

pratore in vrbaniſ officijs indigere exiſtimabam. Quod ſi quis veſtrum non probabit, mihi prudentiam in conſilio deſuiſſe ſciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tandem, quod ego deſiderabam fecit, vt Appellam ad me mitteret, quo obſide, fide illius & ſocietate in Republica adminiſtranda vterer. Studium in ea re ſuum mihi L. Gellius, de tribus ſvatribus Segavianis probavit: quo ego interprete nouiſſime ad Lepidum ſum uſus, amicum cum Reipublica cognoscere videor: libenterque ei ſum teſtimonio, & omnibus ero, qui bene merentur. Fac valeas, meq;
154. [a] mutuo diligas, dignitatemque meam, ſi mereor, tuearis, ſicut adhuc ſingulari cum beneuolentia feceſti.

PLANCVS CICERONI S. D. 196

18

Q V I D I N A N I M O H A B V E -
rim, cum Leernus, Neruq; diſceſſerunt à me, & ex literis, quas eis dedi, & ex ipſis cognoscere potuiſti, qui omnibus rebus conſiliſa, meis interſuerunt. Accidit mihi, quod homini prudenti, & cupido ſatisfaciendi Reipublica boniſq; omnibus accidere ſolet: vt conſilium ſequerer periculoſum magis, dum me probarem, quam tutum, quod habere poſſet obſtinationem. Itaque poſt diſceſſum legatorum cum
bis continuis literis & Lepidus me, vt venirem, rogaret, & Laterenſis multa etiam magis prope implorans, obteſtaretur: nullam rem aliam extimeſcens, quam eandem, qua mihi nunc quoq; facit timorem, varietatem atq; infidelitatem exercitus eius: non dubitandum putaui, quin ſuccurrerem, neque
commu-

communi periculo offerrem. Sciebam enim, quanto
 cautius illud erat consilium, expectare me ad Iſaram,
 dum Brutus trāderet exercitum: & cum collega
 consentiente sicut milites faciunt, hostibus obuiam
 ire. Tamen si quid Lepidus bene sentiens, detrimenti
cepisset, hoc omne assignatum iri aut perinacia
 mea, aut timori videbam, si aut hominem offensum
mibi, coniunctum cum Reppb. non subleuassem: aut
 ipse a certamine belli tam necessary me remouissim:
 Itaq; potius periclitari volui, si possem mea presentia
 & Lepidum tueri & exercitum facere meliorem,
 quam nimis cautus videri. [b] Solitiorum certe ho-^{154.}
 minem non suis contractis, neminem puto fuisse. Nam
 quæ res nullam habebat dubitationem, si exercitus
 Lepidi absit: ea nunc magnam affert solitudinem,
magnumq; habet casum. Mihi enim si contigisset, ut
 prior occurrerem Antonio, non mehercule horam con-
 stitisset: tantum ego & mihi confido: & sic percussas
 illius copias, Ventidijq; Mulionis castra despicio. Sed
 non possum non exhorrescere, si quid intra cutem sub-
 est vulneris, quod prius nocere potest, quam sciri cu-
 rariz, possit. Sed certe nisi me vno loco tenerem, ma-
 gnum periculum ipse Lepidus, magnum ea pars exer-
 citus adiret, quæ bene de Republica sentit. Magnam
etiam perdidit hostes accessionem sibi fecissent, si quas
 copias a Lepido abstraxissent. Quæ si aduentus meus
 repreſſerit, agam gratias fortune, constantieq; meæ,
 quæ me ad hanc experientiam excitauit. Itaq; ad
 XII. Calend. Iunias ab Iſara castra moui: pontem
tamen, quem in Iſara feceram, castellis duobus ad ca-
pita positis reliqui: presidiaq; ibi firma posui, ut ve-
 nienti Bruto, exercitumq; eius sine mora transitus esset
 paratus.

hæc res

LIBER X.

paratus. Ipse, ut spero, diebus octo, quibus has literas dabam, cum Lepidi copijs me coniungam. Vale.

CICERO PLANCO S. P. D. 197

10

QUANQVAM GRATIARVM

actionē à te non desiderabam, cum te re ipsa atq; animo scirem esse gratissimum: tamen (sacendum est enim) fuit ea mihi pericunda. Sic enim vidi, quasi ea que oculis cernuntur, me à te amari. Dices, quid antea? Semper quidem, [a] sed nunquam illustrius. Litera tua mirabiliter grata sunt senatui, cum rebus ipsis, que erat grauissima et maxime fortissimi animi, summique consilij: tum etiam gratitate sententiarum atq; verborum. Sed mi Plance incumbe, ut belli extrema perficias: in hoc erit summa & gratia & gloria. Cuius omnia Reipub. causa: sed mehercule in ea conseruanda iam defatigatus, non multo plus faueo patrie, quam tue glorie: cuius maximam facultatem tibi dii immortales, ut spero, dedere: quam complectare obsecro. Qui enim Antonium oppresserit, is hoc terribilissimum bellum, periculosissimumq; confecerit. Vale.

CICERO PLANCO S. P. D. 198

20

ITA ERANT OMNIA, QUAE HABUI
 istis afferebantur, incerta, ut quid ad te scriberem, non occurreret. Modo enim que vellemus de Lepido, modo contra nuntiabantur, de te, tamen constans fama, nec decipi posse, nec vinci: quorum alterius fortuna partem habet quandam: alterum proprium est prudentie tuae. Sed accepi literas à collega tuo datus

fidemq; haberem, orabat. Non licuit diutius bene
 de eo sperare. Illud certe caui & cauebo, ne mea cre-
 dulitate Reipublica summa fallatur. Cum Isaram flu-
 men, vno die ponte effecto, exercitum traduxissem,
 pro magnitudine rei celeritatem adhibens, quod pe-
 tierat per literas ipse, ut maturarem venire: praeso
mibi fuit stator eius cum literis, quibus ne venirem,
 denunciabat: se posse conficere per se negotium: in-
 terea ad Isaram expectarem. Indicabo remora-
 um meum consilium tibi: nihilo minus ire decreue-
 ram, existimans eum [a] locum gloria vitare. Puta-
 bam posse me nec de laude ieiuni hominis deliberare
 quicquam: & subesse tamen propinquis locis, ut si
aliquid esset, succurrere celeriter possem. Ego
 non malus homo hoc suspicabar. At Laterensis vir
 sanctissimus suo chirographo mittit mihi literas, in
 iisq; desperans de se, de exercitu, de Lepidi fide,
 querensq; se destitutum. In quibus aperte denunciat
 videam ne fallar: suam fidem solutam esse: Reipub-
lica ne desim. Exemplar eius chirographi Sutio dedi.
 Ipsa chirographa omnia, & quibus credidi, & ea,
 quibus fidem non habendam putavi, Laenocipio dabo
 perferenda, qui omnib. his interfuit rebus. Accessit eo,
 ut milites eius cum Lepidus concionaretur, improbi
 per se, corrupti etiam per eos qui praesunt, Canidios
 Rustrenosq; & ceteros, quos cum opus erit, scietis, con-
 clamant viri boni pacem se velle, neq; esse cum vllis
 pugnaturus, duobus iam consulibus singularibus oc-
 cisis, tot ciuib. pro patria amissis, hostibus deniq; omni-
 bus indicatis, bonisq; publicatis: neq; hoc aut vindi-
 carat Lepidus, aut sanarat. Huc me venire, &
 duobus exercitibus coniunctis obijcere exercitum
 fide-

fidelissimum, maxime auxilia, principes Gallie, pro-
 uinciam cunctam summe dementie & temeritatis es-
se vidi: mihiq; si ita oppressus essem, remq; publicam
 mecum perdidissem, mortuo non modo honorem, sed
 misericordiam quoq; defuturam. Itaq; rediturus sum,
 nec tanta munera perditis hominibus dari posse si-
 nam, ut exercitum locis habeam opportunis, prouin-
 ciam tuear, etiamsi ille exercitus descuerit, omnia
 ut integra seruem, dabo operam, quoad exercitus
 huc submittatis, [b] pariq; felicitate Rempubli-
 cam hic vindicetis, nec pugnare, si occasio tulerit, nec ob-
 sideri, si necesse fuerit, nec mori, si casus inciderit, pro
 vobis paratior fuerit quisquam. Quare hortor te, mi
 Cicero, exercitum traiciendum quam primum cu-
 res, & matures prius, quam hostes magis corroboren-
 tur & nostri perturbentur. In quo si celeritas erit ad-
 hibita, Respublica in possessione victorie, deletis sce-
 leratis, permanebit. Fac valeas, meq; diligas. Fra-
 trem meum tibi, fortissimum ciuem & ad omnia pa-
 ratissimum excuso literis, qui ex labore in febricu-
lam incidit asiduam, & satis molestam. Cum pri-
 mum poterit istuc recurrere, non dubitabit, ne quo
 loco Reipublice desit. Meam dignitatem commenda-
tam habeo, rogo. Concupiscere me nihil oportet:
habeo te & amantissimum mei, & quod optavi, sum-
me autoritatis. Tu videris, quantum & quando tuum
 munus apud me velis esse. Tantum te rogo, in Hirti-
locum me subdas, & ad tuum amorem, & ad meam
 obseruantiam.

M. C. CN. PLANCO CONS.

200

DES. S. D.

III

IN TE, ET IN COLLEGA

omnis spes est, Dijs approbantibus. Concordia vestra, quae senatui declarata literis vestris est, mirifice & senatus & cuncta ciuitas delectata est. Quod ad me scripseras de re agraria, si consultus senatus esset, ut quisq; de te honorificentissimam sententiam dixisset, eam secutus essem: qui certe ego fuisset. Sed propter tarditatem sententiarum, moramq; rerum, cum ea, quae consulebantur, ad exitum non peruenirent, com-
 157. modissimum mihi, [a] Plancog; fratri visum est, uti eo, quod de nostro arbitratu componeretur: quis fuerit impedimento, arbitror ex Planci literis cognouisse. Sed siue in senatusconsulto, siue in ceteris rebus desideras aliquid: sic tibi persuade, tantam esse apud omnes bonos tui caritatem, ut nullum genus amplius dignitatis excogitari possit, quod tibi non paratum sit. Literas tuas vehementer expecto, & quidem taleis, qualeis maxime opto. Vale.

PLANC. CICERONI S. D. 201

23

NVNQVAM ME HERCVLE, MI

Cicero, me perirebit maxima pericula pro patria subire, dum, si quid acciderit mihi, à reprehensione temeritatis absim. Confiterer imprudentia me lapsum: si nunquam Lepido ex animo credidisset. Credulitas enim error est magis, quam culpa: & quidem in optimi cuiusq; mentem facillime irrepit. Sed ego non hoc vicio pene sum deceptus. Lepidum enim pulcre noram. Quid ergo est? Pudor me, quid in bello maxime est, periculosus, hunc casum coëgit subire. Nā si vno loco essemus, verebar, ne cui obrectatorum viderer, &

X

nimum

nimium pertinaciter Lepido insensus, et mea patientia
 etiam alere bellum. Itaq; copias prope in aspectum
 Lepidi, Antonijq; adduxi, quadragintaq; millium
 passuum spacio relicto confedi, eo consilio, ut vel cele-
 riter accedere, vel cum salute recipere me possem.
 Adjunxi hac in loco eligendo, flumen oppositum, ut
 haberem, in quo mora transitus esset: Vocontij sub
 manu ut essent, per quorum loca mihi fideliter pate-
 ret iter. Lepidus desperato aduentu [b] meo, quem
 non mediocriter captabat: se cum Antonio coniunxit
 ad IIII. Calend. Iunias: eodemq; die ad me castra
 mouerunt: viginti millia passuum cum abessent, res
 mihi nunciata est. Dedi operam deum benignitate, ut
 & celeriter me reciperem, et hic discessus nihil fuga
simile haberet, non miles ullus, non eques, non qui-
 quam impedimentorum amitteretur, aut ab illis fu-
 rentibus latronibus interciperetur. Itaq; pridie Nonas
 Iunias omnes copias Isaram traieci, pontesq; quos fe-
 ceram, interrupi, ut et hacium ad se colligendum ho-
mines haberent. & ego me interea cum collega con-
 iungerem: quem triduo, cum has dabam literas, ex-
 pectabam. Laterensis nostri & fidem & animum sin-
gularem in Rempub. semper fatebor. Sed certe nimia
 eius indulgentia in Lepidum, ad hoc pericula perspi-
 cienda fecit eum minus sagacem. Qui quidem cum in
 fraudem se deductum videret, manus quas iustus in
Lepidi perniciem armasset, sibi afferre conatus est. In
 quo casu tamen interpellatus, adhuc viuit, & dicitur
 victurus. Sed tamen de hoc mihi parum certum est.
 Ego magno cum dolore parricidarum elapsus sum, ut
 veniebant enim eodem furore in me, quo in patriam
 incitati. Iracundias aut harum rerum recentis
 babe-

habebam quod Lepidum castigare non desisteram, ut
 exstingueret bellum : quod colloquia facta improba-
 bam, quod legatos fide Lepidi dimissos ad me in con-
 spectum venire vetueram : quod C. Catinium Vesti-
 num Tribunum militarem missum ab Antonio ad eū
 cum literis, interceperam. In quo hanc capio volupta-
tem, quod certe quo magis me petiuerunt, tanto ma-
iores his frustratio [a] dolorem attulit. Tu mi Cice-
 ro, quod adhuc fecisti, idem presta : ut vigilanter, ner-
 uosq; nos, qui stamus in acie, subornes. Veniat Cæsar
 cum corpys, quas habet firmissimas: aut si ipsum aliqua
 res impedit, exercitus eius mittatur : cuius ipsius ma-
 gnum periculum agitur. Quicquid aliquando futurū
 fuit in castris perditorum contra patriam, hoc omne
 iam conuenit. Pro urbis vero salute cur non omnibus
facultatibus, quas habemus, utamur? Quod si vos istic
 non defueritis, profecto quod ad me attinet, omnibus
rebus, abunde Republica satisfaciam. Te quidem mi
 Cicero, indies mehercule habeo cariorem, sollicitudi-
 nesq; meas quotidie magis tua merita exacuunt, ne
 quid aut ex amore, aut ex iudicio tuo perdam. Opto
 ut mihi liceat iam presenti pietate meorum officio-
 rum tua beneficia tibi facere iucundiora. Vale IIII.
 Idus Iunias Cuaronæ, ex finibus Allobrogum.

PLANCVS IMP. CONS. DES.
 CICERONI S. D. 202

24
FACERE NON POSSVM, QVIN habui.
in singulas res, meritaq; tua tibi gratias agam. Sed
 mehercule facio cum pudore. Neque enim tanta
 necessitudo, quantam tu mihi tecum esse voluisti,
 X 2 deside-

desiderare videtur gratiarum actionem. Neq; ego lu-
~~berius~~ ^{ingulsi} ~~unquam~~ ^{unquam} pro maximis tuis beneficijs tam vili munere
~~agor~~ ^{agor} orationis: & malo praesens observantia, in-
~~gentia~~ ^{gentia}, assiduitate, memorem te tibi probare.

13 Quod si mihi vita contigerit, omnes gratas amicitias,
 atq; etiam pijs propinquitates, in illi observantia, in-
 dulgentia, assiduitate vincam. Amor enim tuus, ac iu-
 dicium de me, vtrum [b] mihi plus dignitatis in per-
 petuum, an voluptatis quotidie sit allaturus, non faci-
 le dixerim. De militum commodis fuit tibi cura, quos
 ego non potentia mea caussa (nihil enim me non sa-
 lutariter cogitare scio) ornari volui a senatu: sed
 primum, quod ita meritos iudicabam: deinde quod
 ad omnes casus coniunctiores Reipublicae esse voleba:
 novissime, vt ab omni omnium sollicitatione auersos
 eos, taleis vobis prestare possem, quales adhuc fue-
 runt. Nos adhuc hic omnia integra sustinimus. Quod
 + consilium nostrum: etsi quanta sit auditas hominum,
 non sine caussa, talis victoria, scio: tamen vobis pro-
 bari spero. Non enim si quid in his exercitijs sit of-
 fensum, magna subsidia Respublica habet expedita,
 quibus subito impetui, ac latrocinio parricidarum re-
 sistat. Copias vero nostras notas tibi esse arbitror. In
 castris meis legiones sunt veteranae tres: tyronum vel
 luculentissima ex omnibus vna, in castris Bruti vna
 veterana legio: altera ^{duodecim} ~~duodecim~~ tyronum. Ita vni-
 uersus exercitus numero amplissimus est, firmitate
 - exiguus. Quantum autem in acie tyroni sit commi-
 tendum, nimium sape expertum habemus. Ad hoc ro-
 bur nostrorum exercituum, siue Aphricanus exerci-
 tus, qui est veteranus, siue Caesaris accessisset, a quo
 animo summam Reipublicae in discrimen deducere-

mus,

mus. Aliquando autem propius esse, quod ad Caesarem
 attinet, videbamus. Nihil destitit cum literis horta-
 ri: neq; ille intermisit affirmare, se sine mora venire,
 cum interim auersum illum ab hac cogitatione ad al-
lia consilia video se contulisse. Ego tamen ad eum Fur-
 num nostrum cum mandatis literisque misi, si quid
 159. forte [a] proficere posset. Scis tu, mi Cicero, quod ad
 Caesaris amorem attinet, societatem mihi esse tecum:
 vel quod in familiaritate Caesaris, viuo illo, iam tueri
 eum & diligere mihi fuit necesse: vel quod ipse quo-
 ad ego nosse potui, moderatissimi atq; humanissimi fu-
it sensus: vel quod ex tam insigni amicitia mea, atq;
 Caesaris, hunc filij loco, & illius & vestro iudicio sub-
 stitutum, non perinde habere, mihi turpe videtur. Sed
 quicquid tibi scribo, dolenter mehercule magis quam
 mimice facio. Quod viuunt Antonius hodie, quod Lepi-
dus una est, quod exercitus habent non contemnen-
dos, quod sperant, quod audent, id omni Caesari ac-
ceptum referre possunt. Neq; ego superiora repetam.
 Sed ex eo tempore, quo ipse mihi professus est se ve-
nire, si venire voluisset, aut oppressum iam bellum
 esset, aut in aduersissimam illis Hispaniam cum de-
 trimento eorum maximo detrusum. Qua mens eum,
aut quorum consilia à tanta gloria, sibi vero etiam
necessaria ac salutaria auocarint, & ad cogitationem
 consulatus bimestris summo cum terrore hominum,
 & insulsa cum efflagitatione transfulerint, exputare
 non possum. Multum in hac re mihi videntur neces-
 sarij eius, & Reipub. & ipsius causa proficere posse:
 plurimum, ut puto, tu quoq; cum ille tanta meri-
 ta habet quanta nemo prater me. Nunquam vero
obliuiscor maxima ac plurima me tibi debere. De his

rebus ut exigeret cum eo, Furnio mandavi. Quod si quantum debeo, habuero apud eum auctoritatem plurimum ipsum iuvero. Non interea duriori conditione bellum sustinemus, quod neque expedivissimam dominationem putamus: neque tamen refugiendo commissi sumus, [b] ut maius detrimentum Respublica accipere possit. Quod si aut Caesar respexerit, aut Aethiopianae legiones celeriter venerint, securos vos ab hac parte reddemus. Tu, quod instituisti, me diligas, rogo, proprieque tuum esse tibi persuadeas. Quinto Calendas Sextileis, ex castris. Vale.

M. T. C. C. FURNIO

203

S. P. D.

25
SI INTEREST, ID QVOD homines arbitrantur, Reipublica te, ut instituisti atque fecisti, nauare operam, rebusque maximis, quae ad extinguendas reliquias belli pertinent, interesse: nihil videris melius neque laudabilius, neque honestius facere posse. Istamque operam tuam, gravitatem, animum in Rempublicam celeritati praeterea anteponendam censeo. Nolo enim te ignorare, quantam laudem consecutus sis, mihi crede, proximam Planco, idque ipsius Planci testimonio, praeterea fama, scientiaque omnium. Quamobrem si quid operis tibi etiam nunc restat, id maximopere censeo persequendum. Quid enim honestius, aut quid honesto anteponendum? Sin autem satisfactum Reipublica putas, celeriter ad comitia, quando mature futura sunt, veniendum censeo: dummodo ne quid hac ambitiosa festinatio imminuat eius gloria, quam consecuti sumus. Multi clarissimi viri

cum Reipublica darent operam, annum petitionis sue non obierunt. Quod eo facilius nobis est, quod non est annus hic tibi destinatus: ut si Aedilis fuisses, post biennium tuus annus esset. Nunc nihil pratermittere videre vltati, & quasi legitimi temporis ad petendum. 160. Video autem Planco consule, etsi etiam sine eo [a] rationes expeditas haberes, tamen splendidiorem petitionem tuam, si modo ista ex sententia confecta essent. Omnino plura me scribere, cum tuum tantum consilium, iudiciumq; sit, non ita necesse arbitrabor: Sed tamen sententiam meam tibi ignotam esse volebam. Cuius est haec summa, ut omnia te metiri dignitate malim, quam ambitione, maioremq; fructum ponere in perpetuitate laudis, quam in celeritate praeurere. Hec eadem locutus sum domi meae, adhibito Q. Fratre meo, & Caelina, & Calpurnio studiosissimis tui, cum Dardanus libertus tuus interesset. Omnibus videbatur probari oratio mea: sed tu optime iudicabis. Vale.

M. T. C. C. FVRNIO

S. P. D.

204

LECTIS TUIS LITERIS, quibus declarabas, aut omittendos Narbonenses, aut cum periculo dimicandum, illud magis timui, quod vitatum non moleste fero. Quod de Planci & Bruti concordia scribis, in eo, vel maxima spem pono victorie. De Gallorum studiosos aliquando cognoscemus, ut scribis, cuius id opera maxime excitatum sit. Sed iam (mihi crede) cognouimus. Itaq; iucundissimis tuis literis stomachatus sum in exiremo. Scribis enim si in Sextilem comitatus es. Et iam coniecta Romam

Augusto.

X 4

cinius

M. T. C. EPIST. FAM.

Advoca-
tus

Forius

Prætor

Gronia

Forius

cius, ne diutius cum periculo satius sis. Q mi Furni,
quam tu causam tuam non nostram, qui alienas tam fa-
cile discas? Tu nunc candidatum te putas, & id cogi-
tas, ut aut ad comitia curras: aut si iam confecta domi-
tue sis, scilicet ne cum maximo periculo, ut scribis,
stultissimus sis? non arbitror [b] te ita sentire: om-
neis enim tuos ad laudem impetus non. Quod si, ut
scribis, ita sentis, non magis te, quam de te iudicium
reprehendo meum. Te adipiscendi magistratus levis-
simi, & divulgatissimi, si ita adipiscare, ut plerique
propter festinatio abducet a tantis laudibus, quibus te
omnes in cœli iure & vere ferunt. Scilicet id agitur,
utrum hac petitione, an proxima prætor fias, non ut ita
de Repub. mereare, omni honore, ut dignissimus iudi-
care? Vtrum nescis, quam alte ascenderis? an pro nihi-
lo id putas? Si nescis, tibi ignosco: nos in culpa sumus.
Sin intelligis, vlla tibi est prætura vel officio, quod pau-
cis vel gloria, quam omnes sequuntur, dulcior? Hac de
ego & Calpurnius homo magni iudicis, tuus, ami-
ssimus te accusamus quodale. Comitia tamen, quan-
do ex his pendes, quantum facere possumus, quod mul-
tis de causis Reipublica arbitramur conducere, in la-
nuarium mensem protendimus. Vince igitur & Vale.

205 M. T. C. M. LEPIDO S. P. D.

XXVII

QVOD MIHI PRO MEA SVM-
ma erga te benevolentia magna cura est, ut quam
amplissima dignitate sis, moleste tuli, te senatui gra-
tias non egisse, cum esses ab eo ordine ornatus summis
honoribus. Pacis inter ciueis conciliande te cupidum
esse lator, Pacem eam si a seruitute seiuinges, consi-
les &

les & Reipublicæ & dignitati tuæ. Sin ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatus restitutura est, hoc animo scito omneis sanos, ut mortem seruituti anteponan. Itaq; sapientius
 161. meo quidem iudicio facies, sit e[st] a in istam pacificationem non interpones, qua neq; senatui, neq; populo, neq; cuiquam bono probatur. Sed hac audies ex alijs, aut certior fies literis. Tu pro tua prudentia, quod optimum factu sit, videbis. Vale.

M. T. C. C. TREBONIO S. D. 206

28

EXXVIII

QVAM VELLEM AD ILLAS
 pulcherrimas epulas me Idibus Martijs inuitasses: reliquiarum nihil haberemus. At nunc cum his tantum negocij est, ut vestrum illud diuinum in Rempublicam beneficium nonnullam habeat querelam. Quod vero à te viro optimo seductus es, tuoq; beneficio adhuc vivit hac pestis: interdum, quod mihi vix fas est, tibi subraſcor. Mihi enim negocij plus reliquisti vni, quam præter me omnibus. Ut enim primum post Antony fœdisimum discessum senatus haberi libere potuit, ad illum animum meum reuerſi pristinum, quem tu cum ciue acerrimo patre tuo in ore & amore semper habuisti. Nam cum senatum ad XIII. Calend. Ianuar. tribun. pleb. vocauissent, deq; alia re referrent, totam Rempublicam sum complexus, egig; acerrime, senatumq; iam languentem & defessum ad pristinam virtutem, consuetudinemq; reuocaui, magis animi quam ingenij viribus. Hic dies, meaq; contentio atq; actio spem primum populo Romano attulit libertatis recuperanda. Nec vero ipse postea tempus vllum intermisi

X 5

de Re-

de Repub. non cogitantū salū, sed etiā agendi. Quod nisi res vrbānas actaq; omni ad te perferri arbitrarer, ipse perscriberem: quanquam eram maximis occupationib; impeditus. Sed illa cognosces ex alijs, a me pauca, & ea summatim. [b.] Habemus sortem ¹⁶¹ senatum: consulares partim timidos, partim male sentientes. Magnum damnum factum est in Seruio. Lucius Caesar optime sentit: sed quod auunculus est, non acerrimas dicit sententias. Consules egregij: praeclarus D. Brutus: egregius puer Caesar, de quo spero equidem reliqua. Hoc vero certum habeto, nisi ille veteranos celeriter conscripsisset, legionesq; duae de exercitu Antonij ad eius se auctoritatem contulissent, atq; is oppositus esset terror Antonio: nihil Antonium sceleris, nihil crudelitatis praeiteritum fuisse. Hec tibi, etsi audita esse arbitrabar, volui tamen notiora esse. Plura scribam, cum plus ocij habuero. Vale.

207 M. T. C. APPIO S. P. D.

DE MEO STUDIO ²⁰ERGA SALUTEM et incolumitatem tuam, credo te cognoscere ex literis tuorum, quibus me cumulatissime satisfecisse certo scio: nec his concedo, quanquam sum singulari in te beneuolentia, vt te saluum malint, quam ego. Illi mihi necesse est concedant, vt tibi plus, quam ipsi, hoc tempore prodesse possim, quod quidem nec desisti facere, nec desistam: & iam in maxima re feci, & fundamenta ieci salutis tuae. Tu fac bono animo, magnog; sis, meq; tibi nulla re defuturum esse confidas. Pridie nonas Quintileis. Vale.

SERGIUS GALBA M. T. C.

208

S. P. D.

De-

DECIMO SEPTIMO CALEN-

162.

das Maij, quo die Pansa in castris Hirtij erat futurus, cum quo ego eram ([a] nam ei obuiam procefferam ad millia passus centū, quo maturus veniret) Antonius legiones eduxit duas secundam & trigessimam quintam & cohorteis praetorias duas, vnam suam, alteram Syllani, & euocatorum partem. Ita obuiam venit nobis, quod nos quatuor legiones tyronum habere solum arbitrabatur. Sed noctu, quo tutius venire in castra possemus, legionem Martiam, cui ego praesse solebam, & duas cohorteis praetorias miserat Hirtius nobis. Cum equites Antonij apparuissent, contineri neq, legio Martia, neq, cohortes praetoria potuerunt: quas sequi coepimus coacti, quando eas retinere non poteramus. Antonius ad forum Galorum suas copias continebat: neq, sciri volebat, se legiones habere, tantum equitatum & leuem armaturam ostendebat. Postea quam vidit se inuito legionem ire Pansa, sequi se duas legiones iussit tyronum: posteaquam angustias paludis & silvarum transiimus, acies est instructa a nobis duodecim cohortum (nondum venerant legiones duae) repente Antonius in aciem suas copias de vico produxit, & sine mora concurrat. Primo ita pugnatum est, ut acrius non posset ex vtraq, parte pugnari: & sic dexterus cornu, in quo ego eram cum Martia legionis cohortibus octo, impetu primo fugauerat legionem trigessimam quintam Antonij ut amplius passus centum ultra aciem, quo loco steterat, procefferit. Itaq, cum equites nostrum cornu circuire vellent, recipere me coepi, & leuem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne auersos nostros aggredirentur.

rentur. Interim video me esse inter Antonianos, Antoniumq; post me [b] esse aliquando: repente equum innisi ad eam legionem tyronum, quæ veniebat ex castris, scuto reiecto. Antoniani me insequi: nostri pila conijcere velle. Ita nescio quo fato sum servatus, quod cito sum à nostris cognitus. In ipsa Aemilia, vbi cohors Caesaris præterea erat, diu pugnatum est. Cornu sinisterius, quod erat infirmius, vbi Martie legionis duæ cohortes erant, & cohors prætoria, pedem referre cœperunt, quod ab equitatu circuibantur, quo vel plurimum valet Antonius. Cum omnes se recepissent nostri ordines, recipere me nouissimus cœpi ad castra. Antonius tanquam victor castra putauit se posse capere. Quo cum venit, complureis ibi amisit, nec egit quicquam. Audita re Hircius cum cohortibus viginti veteranis redeunti Antonio in sua castra occurrit, copiasq; omnes eius deleuit, fugauitq; eodem loco, vbi erat pugnatum ad forum Gallorum. Antonius cum equitib; hora noctis quarta, se in castra sua ad Mutinam recepit. Hircius in ea castra rediit, vnde Pansa exierat, vbi duas legiones reliquerat, quæ ab Antonio erant oppugnate. Sic partem maiorem suarum copiarum Antonius amisit veteranarum. Nec id tamen sine aliqua iactura cohortium prætoriarum nostrarum, & legionis Martie fieri potuit. Aquila duæ, signa sexaginta sunt relata Antony. Res bene gestæ est. Ad XII. Calend. May, ex castris. Vale.

C. ASINIVS POLLIO M. T. C.
209

MINIME MIRVM DEBET TI-
bi

163. bi videri, nihil me scripsisse de Repub. Posteaquam
 ium est ad arma [a] Nam salius Castulonensis, qui
 semper tenuit nostros tabellarios, etsi nunc frequen-
 tioribus latrocinij infestior factus est: tamen nequa-
 quam tanta in mora est, quanta in locis omnibus di-
 sposti ab utraq; parte scrutantur tabellarios, & re-
 tinent. Itaq; nisi naue perlata litera essent, omnino
 nescirem, quid istic fieret. Nunc vero nactus occasi-
 onem, posteaquam nauigare ceptum est, cupidissi-
 me & quam creberrime potero, scribam ad te. Ne
 moueare eius sermonibus, quem tametsi nemo est, qui
 videre velit, tamen nequaquam perinde, ac dignus
 est, oderunt homines: periculum non est. Adeo enim
 est inuisus mihi, vt nihil non acerbum putem, quod
 commune cum illo sit. natura autem mea, & studia
 trahunt me ad pacis & libertatis cupiditatem. Itaq;
 illud initium ciuilis belli saepe defleui. Cum vero non
 liceret mihi nullius partis esse, utrobiz, magnos ini-
 micos habebam: ea castra fugi, in quibus plane tu-
 tum me ab insidijs inimici sciebam non futurum:
 compulsum eo, quo minime volebam, ne in extremis
 essem, plane pericula non dubitanter adij, Casarem
 vero, quod me in tanta fortuna, modo cognitum
 vetustissimorum familiarium loco habuit, dilexi sum-
 ma cum pietate & fide. Quae mea sententia gerere
 mihi licuit, ita feci, vt optimus quisq; maxime proba-
 rit. Quod iussus sum eo tempore, id ita feci, vt ap-
 pareret intimo imperatum esse. Cuius facti iniustissi-
 ma inuidia erudire me potuit, quam iucunda libertas,
 & quam misera sub dominatione vita esset. Ita si id
 agitur, vt rursus in potestate omnia vnus sint, qui-
 cunq; is est, ei me profiteor inimicum. Nec periculum
 est

est vllum, quod pro libertate aut [b] refugiam aut 167.
 deprecet. Sed consules, neg₃ S. C. neg₃ literis suis
 praeceperant mihi, quid facerem. Vnas enim post idus
 Martias demum a Pansa literas accepi, in quibus hor-
 tatur me, vi senatui scribam, me, & exercitum in
poteestate eius futurum quod cum Lepidus concionaretur,
 atq₃ omnibus scriberet, se consentire cum Antonio,
 maxime contrarium fuit. Nam quibus comitatibus
 inuito illo per illius provinciam legiones ducerem: aut
 si cetera transissem, nunc etiam alpes poteram trans-
 uolare, quae praesidio illius tenebantur? Adduce huc, quod
perferri litera nulla conditione potuerunt. Sexcentis
 enim locis excutuntur, deinde etiam retinentur a
 Lepido tabellarij. Illud me Corduba pro concione
 dixisse nemo vocabit in dubium, provinciam me nulli,
 nisi qui a senatu missus venisset, traditurum. Nam
 de legione trigesima tradenda, quantas habuerim
conciones, quid ego scribam? Qua tradita, quanto
 pro Repub. infirmior futurus fuerim, quis ignorat?
Hac enim legione noli acrius aut pugnacius quic-
quam putare esse. Quare me eum existima esse, qui
 primum pacis cupidissimus sim, (omneis enim ciues
 plane studeo esse saluos) deinde qui & me & Repub.
 vindicare in libertatem paratus sim. Quod familiare
meum in tuorum numero habes, opinione tua mihi
gratius est. Inuideo illi tamen, quod ambulat, & loca-
 tur tecum. Quod quanti aestimem, si unquam licuerit
 vivere in otio, experiere. Nullum enim vestigium abs-
te discessurus sum. Illud vehementer admiror, non
 scripsisse te mihi, manendo in provinciane, an ducen-
 do exercitum in Italiam, Reipub. magis satisfacere
 [a] possum. Ego quidem, etsi mihi tutius ac minus
 labori-

Se. Corn. Gallus

laboriosum est manere, tamen quia video tali tempore
multo magis legionibus opus esse, quam provinciis qua-
praesertim recuperari nullo negotio possunt, constitui,
ut nunc est cum exercitu proficisci. Deinde ex literis,
quas Pansa mihi misit, cognoscere omnia: nam earum
tibi exemplar misi. XVII. Calend. Aprilis, Corduba.
Vale.

C. ASINIVS POLLIO M. T. C.

S. P. D.

210

BALEVS QVAESTOR MAGNA

numerata pecunia, magno pondere auri, maiori argen-
ti coacto de publicis exactionibus, ne stipendio quidem
militibus reddito, ante se a Gadibus & tridui tem-
pestate retentus, ad Calpen Calend. Iunij traiecit sese
in regnum Bogudis, plane bene peculiatius. *Pro quo*

quibus virum Gades referatur, an Romam da singulos
etiam nuncios turpissime consilia mutat nondum scio,
sed praeter furta & rapinas, & virgis celos socios, haec
quoque fecit, ut ipse gloriari solet, eadem qua C. Caesar

ludis, quos Gadibus fecit, Herennium Gallum histrio-
num summo ludorum die, annulo aureo donatum in
quartum decimum sessum deduxit. *Pro eo*

ordines equestres loci. Quatuorviratu sibi prorogavit
comitia biennio habuit, hoc est, remittit, quos
ei visum est, exules reduxit, non horum temporis, sed

illorum, quibus a seditiosis senatus trucidati sunt ex-
pulsus est. Sexto Varo Proconsule. *Ma vero*

Caesaris quidem exemplo, quod ludis praestitum
suo itinere ad Lugium Tentulam [b] Proconsulem
sollicitandum pagat. *Et quidem cum ageretur, tali*

fleuit, luctatusque
est. *Postea*

habui

Pro quo

Pro eo

Ma vero

Et quidem

tali

Postea

est.

fleuit, memoria rerum gestarum commotus. Gladi-
 toris autem ob factum quendam militem Pompe-
 um, quia, cum depressus in ludum his gratis depug-
 nasset, autorem sese nolebat. Et ad populum con-
 gregat: primum Gallos equites iunxit in populum
 (coniecti enim sunt lapides in eum, cum arripere-
 tur Fadius) deinde abstractum defecit in ludo & vnum
 combussit: cum quidem pransus, nudis pedibus, tuni-
 ca soluta, manibus ad tergum reiectis inambularet,
 & illi misero querenti, Cuius Romanus natus sum,
 responderet: Abi nunc, populi fidem implo-
 ra. Bessis pro civeis Romanos, etiam in his circulatorum quenda-
 am auctionum, notissimum hominem Hupat, qui
 deformis erat, obiecit. Cum huiusmodi portento res
 mihi fuit. Sed de illo plura coram. Nunc quod restat,
 quid me velitis facere, constituite. Tres legiones fir-
 mas habeo, quarum vnam vigesimam octauam, cum
 ad se initio belli accersisset Antonius, hac pollicitatio-
 ne, quo die in castra venisset, denarios quingenos sin-
 gulis militibus in victoria vero eadem pre-
 mia, quae suis legionibus (quarum quis vltimam
 aut modum futurum putauit,) incitatisimam retinui,
 agre mehercule, nec retinuissem, si vno loco habuis-
 sem, utpote cum singulae cohortes quandam seditio-
 nem fecerint. Reliquas quoque legiones non desitit li-
 teris, atque infinitis pollicitationibus incitare. Nec ve-
 ro minus Lepidus vrsit me, & suis & Antonij literis,
 ut legionem trigesimam mitterem sibi. Itaque quem
 exercitum neque vendere vllis praemijs volui, nec eo-
 rum periculorum metu, quae victoribus illis portende-
 bantur, [a] diminuerem, debetis existimare retentum
 & conseruatum Reipublicae esse, atque ita credere, quod-

quodcumq; imperassetis facturum fuisse, si quod non
 misistis, feci. Nam & provinciam in ocio, & exerci-
 tum in mea potestate tenui: sinib. mea provincia nus-
 quam excepsi. Militem non modo legionarium, sed ne
auxiliarium quidem vllum quoquam misi: & si quos
 equites decedentes nactus sum, supplicio affecti. Qua-
 rum rerum fructus satis magnum Repub. salua inli-
 sero: putabo. Sed Respublica si me satis nouisset, &
 maior pars senatus maiores ex me fructus tulisset.
 Epistolam, quam Balbo, cum etiam in provincia
 esset, scripsi, legendam tibi misi: etiam prætextam, si
 voles legere, Gallum Cornelium familiarem meum
 poscito. VI. Idus Iunias. Cordubæ. Vale.

C. ASINIVS POLLIO M. T. C.

S. P. D.

211

33
 QVOD TARDIVS CERTIOR

habui
 ferem de præliis apud Mutinam factis, Lepidus effecit,
 qui meos tabellarios novem dies retinuit. Tametsi
 tantam calamitatem Reipub. quam tardissime audi-
 re, optandum est: sed illis quidem prodesse nihil pos-
 sum, neq; mederi, atq; utinam eodem senatusconsul-
 to, quo Plancum & Lepidum in Italiam accersistis,
 me quoq; iussissetis venire: profecto non cepisset
Reipub. hoc vltur, quo si qui letantur in presentia,
 qui videntur & duces & veterani Caesaris partium
 interisse: tamen postmodum necesse est doleant, cum
 vastitatem Italie respexerint. Nam & robur & subo-
les militum interit: si quidem, [b.] que prunciantur, non
 vlla ex parte vera sunt: Reg. ego non videbam, quinto
usui Reipublica essem futurus, si ad Lepidum
venissem

T

venissem

venissem: ^{volle in unguale prima} omnem enim cunctationem eius ^{discussis} ~~discussissem~~, praesertim adiutore Planco. Sed scribenti ad me
 eiusmodi literas, quas leges, & concionibus videlicet,
 quas Narbone habuisse dicitur, simularem plane ne-
 cesse erat, si vellem commeatum per provinciam eius
 iter faciens, habere. Praterea verebar, ne si ante,
 quam ego incepta perficerem, praelium confectum es-
set, pium meum consilium raperent in contrariam
partem obtrechatores mei, propter amicitia, qua mi-
hi cum Antonio non maior tamen, quam Planco fuit.
 Itaq; a Gadib. mense Aprili binos tabellarios in duas
naues imposui, & tibi et Consulib. et Octaviano scri-
psti, ut me faceretis certiolem, quonam modo pluri-
mun possem prodesse Reipublica. Sed ut rationem in-
eo, quo die praelium Pansa commisit, eodem a Gadibus
naues profecta sunt. Nulla enim post hyemem fuit an-
te eam diem navigatio. Et hercule longe remotus ab
omni suspitione futuri civilis tumultus, penitus in Lusitania
legiones in hybernis collocaram. Ita porro festi-
navit uterq; confligere, tanquam nihil peius timerent,
quam ne sine maximo Reipub. detrimento bellum
componeretur. Sed si properandum fuit, nihil non sum-
mi ducis consilio egisse Hirtium video. Nam hac mihi
scribuntur ex Gallia Lepidi, & nunciantur, Pansa ex-
exercitum concisum esse, Pansam ex vulneribus mortu-
um, eodem praelio Martiam legionem interysse, & L.
Fabatum, & C. Peduccum, & D. Carfulenum: Hir-
tiano autem praelio & quartam legionem, & omnis
per equites [a] Antonij casus. Item Hirtij quartam, & 166.
cum castra quog. Antonij cepisset, a quinta legione
concisam esse. Ibi Hirtium quog. perysse, & Pontium
Aquilam: dici etiam Octavianum cecidisse. Quasi
(quod

(quod dii prohibeant) vera sunt, non mediocriter doleo. Antonium turpiter Mutina obseſionem reliquiſſe, ſed habere equitatum ac legiones ſub ſignis armatas treis & Pupilli Bagieni vnam, meritis bene multos. Ventidium quoq; ſe cum legione ſeptima, octava, nona coniunxiſſe: ſi nihil in Lepido ſpei ſit, deſcenſurum ad extrema, & non modo nationes, ſed etiam ſervitia conditaturum. Parmam direptam: L. Antonium Alpeis occupaviſſe: Qua ſi vera ſunt, ne-
mi-
um noſtrum ceſſandum eſt, neq; expectandum, quid decernat ſenatus. Res enim cogit huic tanto incendio ſuccurrere omneis, qui aut imperium, aut nomen deniq; populi Romani ſalvum eſſe volunt. Brutum enim decem & ſeptem cohortes & duas non frequentes tyronum legiones, quas conſcripſerat Antonius, habere audio. Neq; tamen dubito, quum omnes, qui ſuperſunt de Hirtii exercitu, conſuant ad eum. Nam in delectu non multum ſpei puto eſſe: praefertim cum nihil ſit periculofius, quam ſpaciū confirmandi ſeſe Antonio dari. Anni autem tempus libertatem maiorem mihi dat, propterea quia frumenta aut in agris, aut in villis ſunt. Itaq; proximis literis conſilium meum expedietur. Nam neq; deeſſe, neq; ſuper-eſſe Rei-
pub. volo. Maxime tamen doleo, adeo & longo & miſto itinere ad me veniri, vt die quadrageſimo poſt, aut vltra etiam, quam facta ſunt, omnia nuncientur. Vale.

[b] M. LEPIDVS IMPER. ITEM
 PONT. MAX. S. D. SENAT. POP.
 PLEBIQUE ROMANÆ. 212

34
SI VOS LIBERIQ; VESTRI

valetis, bene est, ego quoq; valeo. Deos hominesq;
rektor Patres conscripti, qua mente & quo animo
semper in Rempublicam fuerim, & quam nihil an-
 tiq;uus communi salute ac libertate iudicari: quod
 vobis breui probassem, nisi mibi fortuna proprium
consilium extorsisset. Nam exercitus cunctus con-
 suetudinem suam in ciuib; conseruandis, communi-
 que pace, seditione facta retinuit: meq; tanta mul-
 titudinis ciuium Romanorum salutis atq; incolumita-
 tis causam suscipere, vt vere dicam, coegit. In qua
 re ego vos Patres conscripti, oro atq; obsecro, vt pri-
 uatis offensionibus omissis summa Reipub. consulat;
neue misericordiam nostram, exercitusq; nostri, in
 ciuili dissensione, sceleris loco ponatis. Quod si salu-
 tis omnium ac dignitatis rationem habueritis, melius
 & vobis & Reipub. consulētis. Data IIII. Calend.
 Aprilis. à ponte argenteo. Valete.

M. LEPIDVS IMP. PONT. MAX.
 213 M. T. C. S. P. D.

35
SI VALES, BENE EST EGO

quoq; valeo. Cum audissem Antonium cum suis copijs,
 premisso Lucio Antonio cum parte equitatus in pro-
 uinciam meam venire: cum exercitu meo à consu-
 ente Rhodano castra moui, ac contra eos venire in-
 stitui. Itaq; continuis itineribus ad forum Voconium
 veni, & ultra castra ad flumen Argenteum contra
 Antonianos feci. [a] P. Ventidius suas legiones treis
 coniunxit cum eo, & ultra me castra posuit: habebat
 ante legionem secundam, & ex reliquis legionibus
 magnam

magnam multitudinem, sed intermum. Equitatum
 habet magnum. Nam omnis ex prælio integer disces-
sit, ita ut sint amplius equitum triginta millia. Itaque
 ad me complures milites, equites ab eo transferunt:
 & in dies singulos eius copia minuuntur. Syllanus &
 Culleo ab eo discesserunt. Nos etsi graviter ab his lase-
 ramus: quod contra nostram voluntatem ad Anto-
 nium ierant: tamen nostra humanitatis & necessitu-
 dinis causa, eorum salutis rationem habuimus. Nec ta-
 men eorum opera vitur, neque in castris habemus, ne-
 que ulli negotio profecimus. Quod ad bellum hoc atti-
 net, nec senatui, nec Reipublica deerimus: quæ postea
 egerimus, faciam te certiore. Etsi omni tempore
 summa studia officiaque, mutuo inter nos certatim con-
 stiterunt pro nostra inter nos familiaritate, & pro-
 inde diligenter ab utroque, conservata sunt: tamen non
 dubito, in tanto & tam repentino motu Reipublicæ,
 quin nonnulla de me falsis rumoribus à meis obrecta-
 toribus me indigna ad te delata sint, quæ tuum ani-
 mum magnopere moverunt pro tuo amore in Rempu-
 blicam. Ea te moderate accepisse, neque temere
 credendum iudicasse, à meis procuratoribus certior
 sum factus: quæ mihi ut debent gratissima sunt. Me-
 mini enim & illa superiora, quæ ab tua voluntate,
 profecta sunt, ad meam dignitatem augendam & or-
 nandam: quæ perpetuo animo meo fixa manebunt.
 Abs te mihi Cicero magnopere peto, si meam vitam &
 studium diligentissime superioribus temporibus, in Re-
 publica administranda, [b] quæ Lepido digna sunt,
 perspecta habes, ut paria, aut eo ampliora reliquo
 tempore expectes: & proinde tua autoritate me
 tuendum existimes, quo tibi plura tuo merito debeo.

M. T. C. EPIST. FAM.

Vale. XII. Calendas Iunias, ex castris, ex Ponto
Argenteo.

M. T. C. C. EPISTOLA
RVM, LIBER AD BRVTVM,
ET CÆTEROS.

D. BRVTVS M. BRVTO, ET
214 C. CASSIO S. D.

Epi I.

Epi I.
QVO IN STATV SIMVS, CO-
gnoscite. Heri vesperi apud me Hirtius fuit:
qua mente esset Antonius demonstrauit, pessima scilicet
& infidelissima. Nam se neg, mihi prouinciam da-
re posse aiebat, neg, arbitrari tuto in vrbe esse quem-
quam nostrum: adeo esse militum concitados animos
& plebis. Quod vtrumq, esse falsum, puto vos animad-
uertere: atq, illud esse verum, quod Hirtius demon-
strabat, timere eum, ne si mediocre auxilium dignita-
tis nostra habuissimus, nulla partes ijs in Repub. relin-
querentur. Cum in his angustijs versarer, placitum est
mihi, vt postularem legationem liberam mihi, reli-
quisq, nostris, aut aliqua caussa proficiscendi honesta
quereretur. Hoc se impetraturum pollicitus est: nec
tamen impetraturum confido: tanta est hominum in-
solentia, & nostri infectatio. At si dederint, quod peti-
mus, tamen paulo post futurum puto, vt hostes indice-
mur: aut aqua & igni [a] nobis interdicatur. Quid
ergo est, inquis, tui consilij? dandus est locus fortuna,
cedendum ex Italia, migrandum Rhodum, aut aliquo
terrarum arbitror. Si melior casus fuerit, reuertemur
Romam: si mediocris, in exilio viuemus: sin pessimus.
ad no-

ad nouissima auxilia descendemus. Succurret fortasse hoc loco alicui vestrum cur nouissimum tempus expectemus potius, quam nunc aliquid moliamur? Quia ubi consistamus non habemus, præter Sextum Pompeium & Bassum Cæcilium: qui mihi videntur hoc nuncio de Cæsare allato firmiores futuri: satis in tempore ad eos accedemus, ubi, qui valeant, scierimus. Pro Cæsio, & te, si quid me velitis recipere, recipiam. Postulat enim hoc Hirtius, ut faciam. Rogo vos quamprimum mihi rescribatis: nam non dubito, quin de his rebus ante horam quartam Hirtius me certior sit factururus, quem in locum conuenire possimus: quo me velitis venire, rescribite. post nouissimum Hirtij sermonem, placitum est mihi postulare, utliceret nobis esse Romæ publico præsidio, quod illos nobis concessuros non puto: magnam enim inuidiam ijs faceremus. Nihil tamen non postulandum putavi, quod æquum esse statueram. Vale.

M. BRVTVS ET C. CASSIVS
PRÆT. M. ANTONIO
CONS. S. P. D. 215

DE TVA FIDE ET BENEVO- *Epist. II.*

168. lentia in nos, nisi persuasum esset nobis, non conscripsissemus hac tibi, quæ profecto, quando istum animum habes in optimam partem accipies. Scribitur nobis magnam veteranorum [b] multitudinem Romanam conuenisse iam, & ad Calendas iunias futuram multo maiorem: de te si dubitemus, aut vereamur, simus nostri dissimiles. Sed certe cum ipsi in tua potestate fuerimus, tuosq; adducti consilio dimiserimus ex municipijs nostros necessarios, neque solum edicto, sed

sed etiam literis id fecerimus: digni sumus, quos habeas tui consilij participes, in ea praesertim re, qua ad nos pertinet. Quare petimus à te, facias nos certiores tuae voluntatis in nos: putésne nos tutos fore in tanta frequentia veteranorum, quos etiam de reponenda ara cogitare audimus? quod velle te probare, vix quisquam credere posse videtur, qui nos saluos & honestos velit. Nos ab initio spectasse ocium, nec quicquam aliud à libertate communi quasisse, exitus declarat. Fallere nemo nos potest, nisi tu, quod certe abest à virtute tua & fide: sed alius nemo facultatem habet decipiendi nos, tibi enim vni credimus & credituri sumus. Maximo de nobis timore afficiuntur amici nostri: quibus etsi tua fides explorata est, tamen illud in mentem venit, multitudinem veteranorum facilius impelli ab alio quolibet, quam à te retineri posse. Rescribas nobis ad omnia rogamus. Nam illud valde leue est ac nugatorium, ea re denunciatum esse veteranis, quod de commodis eorum mense Iunio laturus esses. Quem enim impedimento futurum putas, cum de nobis certum sit nos quieturos? Non debemus cuiquam videri nimium vita cupidi, cum accidere nobis nihil possit sine pernicie & confusione omnium rerum. Vale.

[a] M. BRUTVS ET C. CASSIVS
PRÆT. M. ANTONIO
216 CONS. S. P. D.

Epist. III

LITERAS TVAS LEGIMVS
similimas edicti tui, contumeliosas, minaces, minime dignas, quæ à te nobis mitterentur. Nos Antoni, te nulla laceſsumus iniuria: neq, miraturū credidimus,
si præ-

si pratores, & ea dignitate homines aliquid edicto
 postulassemus a consule. Quod si indignaris ausos esse
 id facere: concede nobis ut doleamus, ne hoc quidem
 abs te Bruto & Cassio tribui. Nam de delectibus ha-
 bitis, & pecunijs imperatis, exercitijs sollicitatis, &
 nuncijs trans mare missis, quod te questum esse ne-
 gas, nos tibi quidem credimus optimo animo te fecisse:
 sed tamen neg, agnoscimus quicquam eorum: & te
 miramur, cum hac reticueris, non potuisse continere
 iracundiam tuam, quin nobis de morte Caesaris obij-
 ceres. Illud vero quemadmodum ferendum sit, rite
 cogita: non licere pratoribus concordia ac libertatis
 causa, per edictum de suo iure decedere, quin Consul
 arma minetur, quorum fiducia nihil est, quod nos ter-
 reas. Neg, epim, deest aut convenit nobis, periculo
 ulli submutere animum nostrum. Neg, est Antonio po-
 sulandum, ut ijs imperet, quorum opera liber est. Nos
 si alia hortarentur, ut bellum civile suscitare vellemus,
 litera tuae nihil proficerent. Nulla enim minantis au-
 thoritas apud liberos est. Sed pulcre intelligis non posse
 nos quoquam impelli, et fortassis ea re minaciter agis,
 ut iudicium nostrum metus videatur. Nos in hac sen-
 tentia sumus, ut te cupiamus etiam in libera Republica
 169. magnum atq, [b] honestum esse: vocemus te in nul-
 las inimicitias, sed tamen pluris nostram libertatem,
 quam tuam amicitiam aestimemus. Tu etiam atq, et-
 iam vide, quid suscipias, quid sustinere possis: neg,
 quam diu vixerit Caesar, sed quam non diu regnabit,
 fac cogites. Deos quaesumus consilia tua Reipublica
 salutaria sint, ac tibi: sin minus, ut salva atq, honesta
 Republica, tibi quam minimum noceant, optamus.
 Pridie Nonas Sext. Vale. *de a. Augusti.*

M. T. C. EPIST. FAM.

D. BRVTVS IMP. M. C.

217

S. P. D.

Epist. III

SI DE TVA IN ME VOLVN-
tate dubitarem, multis à te verbis peterem, vt digni-
tatem meam tuerere: sed profecto est ita, vt mihi
persuasi, me tibi esse curæ. Progressus sum ad Tran-
salpinos cum exercitu, non tam nomen captans impe-
ratorum, quam cupiens militibus satisfacere, firmosq;
eos ad tuendas nostras res efficere: quod mihi videor
consecutus. Nam & liberalitatem nostram, & ani-
mum sunt experti, cum omnium bellicosissimis bellum
gessi: multa castella cepi: multa vastavi. Non sine
caussa ad senatum literas misi. Adiuvā nos tua sen-
tentia: quod cum facies, ex magna parte communi
commodo inferuieris.

M. T. C. D. BRVTO IMP.

218

S. P. D.

Epist. IV

LVPVS FAMILIARIS NO-
ster cum à te venisset, cumq; Romæ quosdam dies
commoraretur, ego eram in ijs locis, in quib. maxime
me tutum esse arbitrabar. Eo factum est, vt ad te Lu-
pus sine meis literis rediret, [a] cum tamen curasset
tuas ad me perferendas. Romam autem veni ad V.
Idus Decembris, nec habui quicquam antiquius, quam
vt Pansam statim convenirem: ex quo ea de te co-
gnoui, quæ maxime optabam. Quare hortatione tu
quidem non egēs, si ne in illa quidem re, quæ a te gesta
est, post hominum memoriam maxima, hortato-
rem desiderasti. Illud tamen breviter significandum

Idus Dec.

Idus Dec. 170

videtur, populum Romanū omnia à te expectare, atq;
in te aliquando recuperanda libertatis omnem spem
ponere Tu si dies nocteq; remineris (quod te facere
certe scio) quantam rem gesseris, non obliuiscere pro-
fecto, quanta tibi etiam nunc gerenda sint. Si enim iste
provinciam nactus erit, cui quidē ego semper amicus
fui ante, quam illum intellexi non modo aperte, sed
etiam libenter cum Rep. bellum gerere: spem reliquā
nullam video salutis. Quamobrem te obsecro iisdem
precibus, quibus S. P. Q. R. ut in perpetuum Remp.
dominatu regio liberae: ut principis consentiant exi-
tus. Tuum est hoc munus, tuae partes, à te hoc ciuitas,
vel omnes potius gentes non expectant solum, sed eti-
am postulant: quanquam cum hortatione non egeas,
ut supra scripsi, non utar ea pluribus verbis: faciam il-
lud, quod meum est, ut tibi omnia mea officia, studia
curas, cogitationes pollicear, quae ad tuam laudem &
gloriam pertinebunt. Quamobrem velim tibi ita per-
suadeas, me tum Reipublica causa, quae mihi vita mea
carior est: tum quod tibi ipsi faueam, tuamq; digni-
tatem amplificari velim, tuis optimis consilijs, ampli-
tudini, gloriae, nullo loco defuturum. Vale.

[b] M. T. C. D. BRUTO IMP.

S. P. D.

219

LVPVS NOSTER CVM RO-
mam sexto die Mutina venisset, postridie me mane
conuenit, tuaq; mihi mandata diligentissime expo-
suit, & literas reddidit. Quod mihi tuam dignita-
tem commendas, eodē tempore existimo, te mihi me-
am dignitatem commendare: quam mehercule non
habeo

Epigl VI

habeo tua cariorem. Quare mihi gratissimum facies,
 si exploratum habebis, tuis laudib. nullo loco nec stu-
 dium meum defuturum. Cum tribuni pleb. dixissent,
 Senatus adesset ad XIII. Cal. Ianuar. haberemq;
 in animo de praesidio Consulium designatorum referre:
 quanquam statueram in senatum ante Calend. Ianuar.
 non venire, tamen cum eo die ipso edictum tuum pro-
 positum esset, nefas esse duxi, aut ita haberi senatum,
 vt de tuis diuinis in Rempub. meritis sileretur (quod
 factum esset, nisi ego venissem) aut etiam si quid ho-
 norifice de te diceretur, me non adesse. Itaq; in sena-
 tum veni mane: quod cum esset animaduersum, fre-
 quentissimi senatores conuenerunt. Quae de te in se-
 natu egerim, quae in concione maxima dixerim, alto-
 rum te literis malo cognoscere. Illud tibi persuadeas
 velim, me omnia, quae ad tuam dignitatem augendam
 pertinebunt, quae est per se amplissima, summo semper
 studio suscepturum. & defensurum, quod quanquam
 intelligo me cum multis esse facturum, tamen appa-
 ram huius rei principatum. Vale.

[a] M. T. C. D. BRUTO IMP. I.
 220 S. P. D.

CUM ADHIEVISSET DOMI
 mea Lupus me, & Libonem & Seruium consobrinum
 tuum: quae mea fuerit sententia, cognoscere te ex
 Cn. Seio arbitror, qui nostro sermoni interfuit. Reli-
 qua, quanquam statim Seium Gracius est sublecu-
 tus, tamen ex Graciao poteris cognoscere. Caput
 autem est hoc, quod te diligentissime percipere, &
 meminisse velim, vt ne in libertate & salute populi
 Roma.

Romani conseruanda autoritatem senatus expectes, nondum liberi, ne & tuum factum condemnes (nullo enim publico consilio Rempublicam liberaſti, quo eſt etiam res illa maior & clarior) & adolescentem, vel potius puerum Caſarem iudices temere feciſſe, qui tantam cauſam publicam priuato conſilio ſuſceperit: deniq; homines ruſticos, ſed fortiſſimos viros, cuiuſq; optimos dementes fuiſſe iudices, primum milites veteranos commilitones tuos, deinde legionem Martiam, legionem quartam, quæ ſuum conſulem hoſtem iudicauerunt, ſeq; ad ſalutem Reipublicæ defendendam contulerunt. Voluntas ſenatus pro autoritate haberi debet, cum autoritas impeditur metu. Poſtremo ſuſcepta tibi cauſa iam bis eſt, *ut non ſit integrum*: Primum Idib. Martijs, deinde proxime exercitu nouo, & copijs comparatis. *Quamobrem ad omnia ita paratus atque animatus eſſe debes, non ut nihil facias, niſi iuſſus: ſed ut ea geras, quæ ab omnibus ſumma cum admiratione laudentur.* Vale.

171. [b] M. T. C. D. BRVTO IMP.

S. D.

221

8
EOTEMPOREPOLLATVAMI-

ſit ad me, ut ad te, ſi quid vellem, darem, literarū, cum quid ſcriberem, non habebam. Omnia enim erant ſuſpenſa propter expectationem legatorum, qui quid egiſſent, nihil dum nunciebatur. Hac tamen ſcribenda exiſtimaui. Primum, S. P. Q. R. de te laborare, non ſolum ſalutis ſuæ cauſa, ſed etiam dignitatis tuæ. Admirabilis eſt enim quædā tui nominis caritas, amorq; in te ſingularis omnium ciuium. Ita enim ſperant atq; conſidunt,

171. [b] M. T. C. D. BRVTO IMP.

S. D.

221

8

EOTEMPOREPOLLATVAMI-

ſit ad me, ut ad te, ſi quid vellem, darem, literarū, cum quid ſcriberem, non habebam. Omnia enim erant ſuſpenſa propter expectationem legatorum, qui quid egiſſent, nihil dum nunciebatur. Hac tamen ſcribenda exiſtimaui. Primum, S. P. Q. R. de te laborare, non ſolum ſalutis ſuæ cauſa, ſed etiam dignitatis tuæ. Admirabilis eſt enim quædā tui nominis caritas, amorq; in te ſingularis omnium ciuium. Ita enim ſperant atq; conſidunt,

conſidunt,

confidunt, ut antea Rege, si hoc tempore regno te
 Rempublicam liberaturum. Roma delectus habetur,
 rotasq; in Italia: si hic delectus appellandus est, cum
 ultro se offerunt omnes, tantus ardor animos homi-
 num occupavit desiderio libertatis, odiq; diutina ser-
 nitutis. De reliquis rebus à te iam expectare literas
 debemus, quid ipse agas, quid noster Hirinus, quid
 Caesar meus: quos spero brevi tempore societate victo-
 ria tecum copulatos fore. Reliquum est, ut de me id
 scribam, quod te ex tuorum literis & spero & malo
 cognoscere: me neq; deesse vlla in re, neq; unquam
 defuturum dignitati tue. Fac valeas.

222 D. BRUTVS M. C. S. D.

PANSA AMISSE, QUANTVM
 detrimenti Respublica acceperit, non te praterit:
 nunc auctoritate & prudentia tua prospicias oportet,
 ne inimici nostri consulibus sublati, sperent se conua-
 lescere posse. Ego, ne consistere possit in Italia An-
 tonius, dabo operam, sequar eum [a] confestim, v-
 trumq; me praestitutum spero, ne aut Ventidius elaba-
 tur, aut Antonius in Italia moretur. Inprimis rogo
 te ad hominem ventosissimum Lepidum mittas: ne
 bellum nobis redintegrare possit, Antonio sibi con-
 iuncto. Nam de Pollione Asinio puto te prospicere,
 quid sis factururus. Multa & bona & firma sunt le-
 giones Lepidi & Asinij. Neque hac iccirco tibi scri-
 bo, quod te non eadem animaduertere sciam, sed
 quod mihi persuasissimum est, Lepidum recte factu-
 rum nunquam, si forte vobis ita hoc duorum est.
 Plancum quoq; confirmetis oro: quem spero pulso
 Antonio

Antonio Reipublica non defuturum. Si Alpes Antonius traiecerit, constitui praesidium in Alpibus collocare, & te de omni re facere certiorum. IIII. Calend. Maias ex castris Regij. Vale.

28. Aprilis

D. BRVTVS, M. T. C. S. D. 223

1610

NON MIHI REMPVBLICAM

plus debere arbitror, quam me tibi: gratiorem me esse in te posse, quam isti peruersi sint in me, exploratum habes. Si autem hoc tempore ab his videatur dici causa simulationis, mallet mehercule tuum iudicium, quam ex altera parte omnium istorum. Tu enim a certo sensu & vero iudicas de nobis: quod isti ne faciant, summa malevolentia & liore impediuntur. Interpellent me, quo minus honoratus sim, dum ne interpellent, quo minus Respublica a me commode administrari possit. Que quanto sit in periculo quam potero breuissime exponam. Primum omnium quantam perturbationem rerum urbanarum afferat obitus consul, quantamq; cupiditatem hominibus inciat notitas, non te fugit. Satis me multa [b] scripsisse, que literis commendari possint, arbitror. Scio enim cui scribam. Reuertor nunc ad Antonium: qui ex fuga cum paruulam manum peditum haberet inermium, erga stula soluendo, omneq; genus hominum arripiendo, satis magnum numerum videtur effecisse. Huc accessit manus Venditij, que trans Apenninum itinere facto difficilimo, ad Vada peruenit, atq; se ibi cum Antonio coniunxit. Est numerus veteranorum et armatorum satis frequens cum Venditio. Consilia Antonij hoc sint, necesse est: aut ad Lepidum ut se conferat, si recipitur

aut

aut Apennino, Alpibusq³ se teneat, & decursionibus
per equites, quos habet multos, vastet ea loca, in qua
incurrerit: aut rursus se in Hetruriam referat, quod
ea pars Italia sine exercitu est. Quod si me Caesar au-
disset, atq³ Apenninum transisset: in tantas angustias
Antonium compulisset, ut inopia potius, quam ferro
conficeretur. Sed neq³ Casari imperari potest: nec Co-
sar suo exercitui, quod virumq³ pessimum est. Cum
hec ita sint: quo minus, quod ad me pertinebit, homi-
nes interpellent, ut supra scripsi, non impedio. Hac
quemadmodum explicari possint, aut à te cum expli-
cabuntur, ne impediatur, timeo. Alere iam milites
non possum. Cum ad Rempublicam liberandum accef-
si, mihi fuit sestertium quatuor millibus amplius. Tan-
tum abest, ut mea rei familiaris liberum sit quic-
quam, ut meos iam omnes amicos ere alieno obstrin-
xerim. Septenum numerum legionum alo: qua diffi-
cultate tu arbitrare. Non si Varronis thesauros habe-
rem, sustinere sumtum possem. Cum primum de An-
tonio exploratum habuero, faciam te certiorem. Tu
me amabis ita, si me hoc idem in te facere [a] ^{sem} 17
seris. III. Nonas Maij, ex castris, Derthona. Vale.

D. BRVTVS IMP. ET CONS.
224 DES. M. T. C. S. D.

EODEM EXEMPLO LITERAE
à te mihi reddita sunt, quo pueri mei attulerunt.
Tantum me tibi debere existimo, quantum per soluere
difficile est. Scripsi tibi, quae hic gererentur: in in-
nere est Antonius: ad Lepidum profisciscitur: nec de
Planco quidem spem adhuc abiecit, ut ex libello eius
ani-

madueri, qui in me inciderunt: in quibus quos ad Asinium, quos ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, scribebat. Ego tamen non habui ambiguum, & statim ad Plancum misi: & biduo ab Allobrogibus, & totius Gallie legatos expecto, quos confirmatos domum remittam. Tu, quae istic opus erunt administrari, prospicies, ut ex tua voluntate, reig, publicae commodo fiant. Malevolentiae hominum in me, si poteris, occurre: si non poteris, hoc te consolabere, quod me de statu meo nullis contumelijs deterrere possunt. Pridie Nonas Maij, ex castris, finibus Statiensium.

M. T. C. D. BRUTO IMP.

S. P. D.

225

12
TREIS VNO DIE A TE AC-

cepi epistolas, vnam breuem, quam Flacco Volumnio dederas, duas pleniores, quarum alteram tabellarius T. Vibij attulit, alteram ad me misit Lupus. Ex tuis literis, & ex Gracij oratione, non modo non relictum bellum, sed etiam inflammatum videtur. Non dubito autem pro tua [b] singulari prudentia, quin perspicias, si aliquid firmitatis nactus sit Antonius, omnia illa tua praeclara in Rempub. merita ad nihilum esse ventura. Ita enim Romam erat nunciatum, ita perlasum omnibus, cum paucis inermibus, perterritis me in fracto animo fugisse Antonium. Qui si ita se habet, ut quemadmodum audiebam de Gracero, confugi cum eo sine periculo non possit: non ille mihi fugisse a Mutina videtur, sed locum belli gerendi mutasse: itaque homines alij fracti sunt: nonnulli etiam queruntur, quod persecuti non sis: opprimi potuisse, si celeritas

Z

adri-

Mores vult
adhibita esset, existimant. Omnino est hoc populi,
maximeq; nostri, in eo potissimum abuti libertate,
per quem eam consecutus sit. Sed tamen providen-
dum est, ne qua iusta querela esse possit. Res sic se
habet: Is bellum consecerit, qui Antonium oppre-
ssit. Hoc quam habeat vim, te existimare malo, quam
me apertius scribere. Vale.

D. BRUTVS M. T. C. S. D. 216

Rabui.
Form gra
sum animi
significan
ti.

1313
 I AM NON AGO TIBI GRA-
 tias. Cui enim re vix referre possum, huic verbis non
 patitur res satisfieri. Attendere te volo, qua in manib.
 sunt, quatenus prudentia es, nihil te fugiet, si meas
 literas diligenter legeris. Sequi confestim Antonium
 his de causis Cicero non potui: eram sine equitibus,
 sine iumentis. Hirtium perisse nesciebam: Casari non
 credebam prius, quam conuenissem & collocutus es-
 sem. Hic dies hoc modo abūt. Post tridie mane a Pansa
sum accerditus Bononiam. Cum in itinere essem, nun-
ciatum mibi est, eum mortuum esse. Recurri ad meas
copias, [a] sic enim vere eas appellare possum. Sunt
extenuatissime, & inopia omnium rerum per me re-
cepte. Blasphemo me Antonius antecebat, itineria fecit mil-
lia maiora fugiens, quam ego sequens. Ille enim ut
passim, ego ordinem, quacumq; uiui ex castris solui
homines arripuit, constituit nusquam prius, quam ad
Vada venit. Quem locum volo tibi esse notum. Iacet
inter Apeninum & Alpeis, impeditissimus ad iter se-
ciendum. Cum abessem ab eo millia passuum triginta,
& se iam uentus coniuuisset: concio eius ad me est
allata, in qua petere cepit a militibus, ut se trans alpes
sequer-

sequerentur, sibi cum M. Lepido conuenire. Succlama-
matu est. & frequenter à militibus Ventidianis (nam
suos valde quam paucos habet) sibi aut in Italia per-
eundum esse, aut vincendum. Etiam orare coeperunt,
ut Pollentiam iter facerent. Cum sustinere eos non
posset, in posterum diem iter suum contulit. Hac re
mihi ~~negotium~~, statim quinque cohortes Pollentiam
praemisi, meumq. iter eo contuli, hora ante praesidium
meum Pollentiam venit, quam Trebellius cum equi-
tibus, sane quam sum gauisus: in hoc enim victoriam
puto consistere. In spem venerant, quod neq. Planci
quatuor legiones omnibus suis copijs pares arbitra-
bantur: neq. ex Italia tam celeriter exercitum trañ-
ci posse credebant, quos ipsi adhuc satis arroganter
Allobroges, equitatusq. omnis, qui eo praemissus erat à
nobis, ~~sustinebant~~, nostrosq. aduentu sustinere ^{facilius} *scripsit.*
posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Isaram se
traiecerint, ne quid detrimenti Reipub. iniungant,
summa a nobis dabitur opera, vos magnum animum
174. optimamq. spem de summa [b] Reipub. habere vo-
lumus, cum & nos & exercitus nostros singulari con-
cordia coniunctos, ad omnia pro vobis videatis para-
tos. Sed tamen nihil de diligentia remittere deberis,
dareq. operam, ut quam paratissimi ad exercitu reli-
quiq. rebus pro nostra salute contra sceleratissimam
conspirationem hostium configamus: qui quidem eas
copias, quas diu simulatione Reipub. comparant, sub-
ito ad patriae periculum conuerterunt, Vale.

M. T. C. D. BRUTO IMP.

S. P. D.

227

Z 2

Mira-

incundissima sunt : tamen incundius fuit , quod in-
summa occupatione tua Planco, collega mandasti, vt
 te mihi per literas excusaret : quod fecit ille diligen-
 ter. mihi autem nihil amabilius officio tuo et diligen-
 tia. Coniunctio tua cum collega, concordia vestra, qua
 literis communibus declarata est, S. P. Q. R. gra-
 tissima accidit. Quod superest, perge mi Brute, etiam
 non cum alijs, sed tecum ipse certa Plura scribere non
 debeo, praesertim ad te, quo magistro breuitatis vti
cogito. Literas tuas vehementer expecto, & quidem
 tales, quales maxime opto. Vale.

M. T. C. D. BRUTO IMP.

S. P. D.

229

PERMAGNI INTEREST, QVO *Exordium.*

tibi tempore hac epistola reddita sit : vtrum cum soli-
 tudinis aliquid haberes, an cum ab omni molestia
 vacuus esses. Itaq, ei praecepi, quem ad te misi, vt tem-
 pus obseruaret, epistola tibi reddendae. Nam quemad-
 modum corā qui ad nos intempestiue adeunt, molesti
 saepe sunt : sic epistola offendunt non loco reddita. Si
 autem, vt spero, nihil te perturbat, nihil impedit : &
 ille, cui mandavi, satis scite & commode tempus ad te
 cepit adeundi : [b] confido me, quod velim, a te faci-
 le impetraturum. L. Lamia praeturae petit : hoc ego
 vtor vno omnium plurimum. Magna vetustas, magna
 consuetudo intercedit : quodq, plurimum valet, nihil
 mihi eius est familiaritate incundius. Magno pre-
 terea beneficio eius, magnog, merito sum obligatus.
 Nam Clodianis temporib. cum equestri ordinis prin-
 ceptus esset, prog, mea salute acerrime propugnaret, a

Z 3

Ga-

M. T. C. EPIST. FAM.

Propositio
Confirmatio
Conclusio

Gabioni consule relegatus est: quod ante id tempus cui Romano Roma contigit nemini. Hoc cum populus Romanus meminisset, me ipsum non meminisse turpissimum est. Quapropter persuade tibi mi Brute, me petere praturam. Quamquam enim Lamia summo splendore, summa gratia est. vsus magnificentissimo munere adilitio: tamen quasi ea ita non esset, ego suscepi totum negocium. Nunc si me tanti facis, quanti certe facis, quando equidem centuriis tenes, in quibus regnas, mitte ad Lupum nostrum, ut is nobis eas centurias conficiat. Non tenebo te pluribus. Ponam in extremo, quod sentio. Nihil est Brute cum omnia a te expectem, quod mihi gratius facere possis. Vale.

M. T. C. D. BRUTO IMP.

S. P. D.

17
L A M I A V N O O M N I V M F A -
miliarissime vtor. Magna eius in me non dico officia, sed merita, eaq; sunt Pop. Roma. notissima. Is magnificentissimo munere adilitatis perfunctus petit praturam: omnesq; intelligunt, nec dignitatem ei deesse, nec gratiam. Sed is ambitu excitare videtur, ut ego omnia pertimescam, totamq; petitionem Lamia mihi sustinendam putem. In ea re quantum me possis adiuuare, facile perspicio: nec vero, quantum [a] mea causa velis, dubito. Velim igitur mi Brute tibi persuadeas, nihil me maiore studio à te petere, nihil te mihi gratius facere posse, quam si omnibus tuis opibus, omni studio Lamiam in petitione iuueris, quod ut faciam, vehementer rogo. Vale.

M. T. C.

ETSI EX MANDATIS, QVAE

Galba, Volumniog, ad senatum dedisti, quid timendū suspicandūq, putares, suspicabamur: tamen timidi-ora mandata videbantur, quam erat dignum tua populiq, Romani victoria. Senatus autem mi Brute, fortis est, & habet fortis duces. Itaq, moleste ferebat se a te, quem omnium quicūq, fuisset, fortissimum iudicaret, timidam atq, ignauium iud. cari. Etenim cum te in cluso spem maximam omnes habuissent in tua virute florente Antonio: quis erat, qui quicquam timeret, prosligato illo, te liberato? Nec vero Lepidum timebamus. Quis enim esset, qui illum tam furiosum arbitraretur, vt qui in maximo bello pacem velle se dixisset, is in optatissima pace bellum Reipublica indiceret? Nec dubito, quin tu plus prouideas. Sed tamen tam recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus, reuocatio timoris magnam molestiam afferebat. Quare velim equidem, id quod spero, vt plane abiectus & fractus sit Antonius. Sin aliquid virum forte collegerit, sentiet nec senatui consilium, nec populo Romano virtute deesse, nec Reipub. te viuo, Imperatorem. XIII. Calend. Iunij. Vale.

176 [b] D. BRUTVS, M. T. C. S. P. D. 232

AD SENATVM QVAS LITERAS misi, velim prius perlegas: & si qua tibi videbuntur, commutes. Necessario me scripsisse, ipse animaduertes. Nam cum putarem quartam, &

M. T. C. EPIST. FAM.

Martiam legiones mecum futuras, vt Druso, Paulog,
placuerat vobis assentientibus: minus de reliquis reb.
laborandum existimaui. nunc vero cum sim cum tyro-
nibus egentissimis, valde & meam & vestram vicem
timeam, necesse est. Veiecentum me & M. Brutum
præcipue obseruant. His ne quam patiari iniuriam fie-
ri in senatu vernarum caussis, à te peto. Causam ha-
bent optimam, officium in Republica summum, genus
hominum aduersariorum seditiosum, inertissimum.
XII. Calend. Iunij, Vercellis. Vale.

D. BRVTVS IMP. M. T. C.

S. D.

233

Rabui.

20
QVOD PRO ME NON FACIO

id pro te facere meus in te amor, tuag³ officia cogum,
vt timeam. Sæpe enim mihi cum esset dictum, neg³ à
me contemptum, nouissime Labeo Segulius homo sui
similimus, narrauit mihi, apud Casarem se fuisse, mul-
tumq³ sermonem de te habitum esse: ipsum Casarem
nihil sane de te questum, nisi dictum, quod diceret te
dixisse, laudandum adolescentem, ornandum, tollen-
dum se non esse commissurum, vt tolli possit. Hoc ego
Labeonem credo illi retulisse, aut sinxisse dictum, non
ab adolescente prolatum. Veteranos vero pessime lo-
qui, volebat Labeo me credere, & tibi ab ijs instare
periculum, maximeq³ indignari, quod in Decemviris
neg³ Casar, neg³ [a] ego habui essemus, atq³ omnia
ad vestrum arbitrium essent collata. Hæc cum audis-
sem, & iam in itinere essem, committendum non pu-
taui, prius vt Alpeis transgrederer, quam quid istic
ageretur, scirem. Nam de tuo periculo, crede mihi,
iacta-

Epist.

+

17

iactatione verborum, & denunciatione periculi sperare eos; te perterrefacto, adolescente impulso, posse magna consequi premia; & totam istam cantile-
nam ex hoc pendere, ut quamplurimum lucri faciant.

Neq; tamen non te cautum esse volo, & insidias vitantem. Nihil enim tua vita potest mihi esse incundius, neq; carius. Illud vide, ne timendo magis timere cogar, & quibus rebus potest occurrere veteranis, occurras. Primum quod desiderant de Decemviris, facias: deinde de premiis. Si tibi videbitur, agros militum eorum, qui cum Antonio veterani fuerunt: his dandos censeas ab vtrisque nobis. De nummis lente, ac ratione habita pecunie, senatum de ea re constituturum, quatuor legionibus ijs, quibus agros dandos censuisti, video facultatem fore ex agris Syllanis: & agro Campano. Aequaliter, aut sorte agros legionibus assignari puto oportere. Hac me tibi scribere non prudentia mea hortatur, sed amor in te, & cupiditas oculi, quod sine te consistere non potest. Ego, nisi valde necesse fuerit, ex Italia non excedam; legiones armo, paro: spero me non pessimum exercitum habiturum ad omnes casus & impetus hominum. De exercitu, quem Pansa habuit, legionem mihi Caesar non remittit. Ad has literas statim mihi rescribe, tuorumq; aliquem mitte, si quid reconditum magis erit, neq; sine opus esse putabis. Vale. VII. Calend. Iunias, e Porrhedia.

177. [b] M. T. C. D. ERVTO IMP.

S. P.

234

DII ISTI SECVLIO MALE-

faci-

Calvini

faciant homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Quid? tu illam ^{Brute} ~~recant~~ ^{recant} folium, aut cum Casare, qui neminem pratermisit, qui cum loqui potuerit, cui non eadem ista dixerit? Te tamen mi Brute, sic amo, ut debeo, quod istud quicquid esset nugarum, me scire voluisti. Signum enim magnum amoris dedisti. Nam quod idem Segulius ait veteranos queri, quod tu & Caesar in Decemviris non essetis, utinam ne ego quidem essem. Quid enim molestius? Sed tamen cum ego sensissem de ijs, qui exercitus haberent, sententiam ferri oportere: ydem illi qui solent, reclamant. Itaque excepti etiam estis me vehementer repugante. Quocirca Segulium negligamus, qui res novas querit: non quod veterem comederit, nullam enim habuit, sed hanc ipsam recentem novam deuorauit. Quod autem scribis, te, quod pro te ipso non facias, id pro me facere, ut de me timeas aliquid: omni te, vir optime mihi, carissime Brute, de me metu libero. Ego enim, quae prouideri poterunt, non fallor in ijs: quae cautionem non habebunt, de his non ita valde laboro. Sim enim impudens, si plus postulem, quam homini a rebus ^{meis} ~~meis~~ tribui potest. Quod mihi precipis, ut caueam, ne timendo magis timere cogar: & sapienter & amicissime precipis. Sed velim tibi persuadeas, cum te constet excellere hoc genere virtutis, ut nunquam extimescas, nunquam perturbare: me huic tuae virtuti proxime accedere. Quamobrem nec metuam quicquam, & cauebo omnia. Sed vide, ne tua iam, mi Brute, culpa futura sit, si, [a] ego quicquam timeam. tuis enim opibus, & consulatu tuo, etiam si timidi essemus, tamen omnem timorem abijcere.

ceremus: praesertim cum persuasum omnibus esset, mihi, maxime, nos à te vnice diligi. Consilijs tuis, quae scribis de quatuor legionibus, deq. agris assignandis ab virisq. vestrum, vehementer assentior. Itaq. cum quidam de collegis nostris agrariam curationem ligurerent: *disturbant rem* totam nobis integram reseruauim. Si quid erit occultius, & (ut scribis) reconditum, meorum aliquem mutam, quo fidelius ad te *littera* tera perferantur. Vale. Pridie Nonas Iunij.

M. T. C. D. BRVTO IMP.

S. P. D.

235

CVM APPIO CLAVDIO C. F.

Summa mihi necessitudo est, multis eius officijs et meis mutuis constituta. Peto à te maiorem in modum vel humanitatis tuae vel mea causa, ut eum auctoritate tua, quae plurimum valet, conseruatum velis. Volo te, cum fortissimus vir cognitus sis, etiam clementissimum existimari. Magno tibi erit ornamento, nobilissimum adolescentem beneficio tuo esse saluum. Cuius quidem causa hoc melior debet esse, quod pietate adductus, propter patris restitutionem, se cum Antonio coniunxit. Quare etsi minus veram causam habebis, tamen vel probabilem aliquam poteris inducere. Nutus tuus potest hominem summo loco natum, summo ingenio, summa virtute, officiosissimum praeterea & gratissimum incolumem in ciuitate retinere, quod ut facias, ita à te peto, ut maiore studio, magisque ex animo petere non possim. Vale.

178. [b] D. BRVTVS M. T. C. S. P. D. 236

Nos

Habui

NOS HIC VALEMUS RECTE,
 et quo melius valeamus, opera dabimus. Lepidus com-
 mode de nobis sentire videtur, omni timore deposito,
 debemus libere Reipub. consulere. Quod si omnia ef-
 sent aliena, tamen tribus tantis exercitibus proprijs
 Reipub. valentibus, magnum animi habere debebas,
 quem & semper habuisti, & nunc fortuna adiuvante
 augere potes. Quod tibi superiorib. literis mea manu
 scripsi, terrendi tui causa homines loquuntur. Si ne-
 num momorderis, peream, si te omnes, quotquot sunt,
 conantem loqui, ferre poterunt. Ego, tibi vt antea
 scripsi, dum mihi a te litera veniant, in Italia mora-
 bor. Vale. VIII. Calendas Iunias, è Porrbedia.

S. Bruti, Oct.
 viant
 Plansi
 refum

237 CICERO D. BRUTO S. D.

Habui

NARRO TIBI, ANTE SYB-
 irascebar breuitati tuarum literarum: nunc mihi lo-
 quax esse videor: te igitur imitabor. Quam multa,
 quam paucis. Te recte valere, operamq. dare, vt
 quotidie melius: Lepidum commode sentire: tribus
 exercitibus quiduis nos oportere confidere. Si timi-
 dus essem, tamen ista epistola mihi omnem metum
 absterfisses. Sed, vt mones, frenum momordi, ete-
 nim qui te incluso omnem spem habuerim in te, quid
 nunc putas? Cusco iam vigiliam meam Brute tibi
 tradere, sed ita, vt non desim constantia mea. Quod
 scribis in Italia te moraturum, dum tibi litera mea
 veniant: si per hostem licet, non erraris, multa
 enim Romae: jam aduentu tuo bellum confici potest,
 nihil sit antiquius. Pecunia [a] expeditissima qua
 erat, tibi decreta est. Habes amantissimum Seruili-
 um,

Complacens

um, cum nos desimus. Vale. VIII. Idus Iunias.

M. T. C. D. BRUTO S. P. D. 238

EXPECTANTI MIHI TVAS *habui.*

quotidie literas, Lupus noster subito denunciavit, ut
ad te scriberem, si quid vellem. Ego autem etsi quid
scriberem non habebam, (acta enim ad te mitti scie-
bam) inanem autem sermonem literarum tibi inin-
cundum esse audiebam: breuitatem secutus sum, te
magistro. Scito igitur in te, & in collega spem om-
nem esse. De Bruto autem nihil adhuc certi: quem
ego quemadmodum praecepis, priuatis seris ad bellum
commune vocare non desino: qui utinam iam adesse-
ret, intestinum urbis malum, quod est non medio-
cris minus timeremus. Sed quid ago? non imitor
tuum: altera iam pagina procedit. Vin-
ce & vale. XIII. Calend. Quintil.

D. BRVTVS IMP. M. T. C.

S. P. D.

239

IN MAXIMO MEO DOLORE

hoc solatio vtor, quod intelligunt homines, non sine
caussa me timuisse ista, quae acciderunt. Deliberent
vtrum trayciant legiones ex Aprica, nec ne: & ex
Sardinia: & Brutum accersant, nec ne: & mihi sti-
pendium dent, an non decernant. Ad senatum literas
mihi. Crede mihi, nisi ista omnia ita fiant, quemadmo-
dum scribo, magnum nos omnes adituros periculum.
Rogo te, videte quibus hominibus negotium detis, qui
ad me legiones adducant, & fide opus est, & celeri-
tate. Vale. III. [b] Nonas Iunias, ex castris.

C. MA.

MAGNAM VOLVPTATEM EX

tuis literis cepi, quod quam speraram atq; optaram, habere te de me opinionem cognoui. De qua etsi non dubitabam, tamen quia maximi aestimabam, ut incorrupta maneret, laborabam. Consciens autem mihi eram nihil a me commissum esse, quod boni cuiusquam offenderet animum. Eo minus credebam plurimis atq; optimis artibus ornato tibi temere quicquam persuaderi potuisse, praesertim in quem mea propensa & perpetua fuisset atq; esset beneuolentia. Quod quando, ut volui, scio esse, respondere criminibus, quibus tu pro me, ut par erat, tua singulari bonitate & amicitia nostra saepe restitisti. Nota enim mihi sunt, quae in me post Caesaris mortem contulerint. Vicio mihi dant, quod mortem hominis necessarij grauer ferō: atque eum, quem dilexi, perijisse indignor. Auiunt enim patriam amicitiae praepōendam esse: perinde ac si iam vicerint, obitum eius Reipublicae fuisse vtilem. Sed non agam astute. Fateor me ad istam gradum sapientia non venisse. Neq; enim Caesarem in dissensione ciuili sum secutus, sed amicū: quanquam re offendebar, tamen non deserui: neq; bellum vnquam ciuile, aut etiam causam dissensionis probaui, quam etiam nascentem extingui, summe studui. Itaq; in victoria hominis necessarij neq; honoris neq; pecuniae dulcedine sum captus, quibus praemijs reliqui minus apud eum, quam ego, cum possent immoderate, sunt abusi. Atque etiam res familiaris [a] mea, lege Caesaris vici-

diminuta est, cuius beneficio plerique, qui Caesaris morte letantur, remanserunt in ciuitate. Cuius victis ut parceretur, aequae, ac pro mea salute, laboraui. Possunt igitur, qui omneis voluerim incolumis, cum a quo id impetratum est, perisse non indignari? cum praesertim iidem homines illi & inuidiae & exitio fuerint. Propteris ergo inquit, quando factum nostrum improbare audes. O superbiam inauditam: alios in facinore gloriari, alijs ne dolere quidem impune licere. Adhuc etiam seruis semper libera fuerunt, timerent, gauderent, dolerent suo potius, quam alterius arbitrio, quae nunc ut quidem isti dictitant, libertatis autores, metu nobis extorquere conantur. Sed nihil agunt. Nullius unquam periculi terroribus ab officio, aut ab humanitate desciscam. Nunquam enim HONESTAM MORTEM fugiendam, saepe etiam appetendam putauit. Sed quid mihi succensent, si id opto, ut poeniteat eos sui facti? Cupio enim Caesaris mortem omnibus esse acerbam. At debeo pro ciuili parte Rempublicam velle saluam. Id quidem me cupere, nisi & ante acta vita & reliqua mea spes tacente me probat, dicendo vincere non postulo. Quare maiorem in modum te rogo, ut rem potiore oratione ducas, inquit, si sentis expedire recte fieri, credas nullam communionem cum improbis esse posse. An quod adolescens praestiti, cum etiam errare cum excusatione possem: id nunc aetate praecipitata commutem, ac me ipse retexam? Non faciam: neque quod displiceat, committam, praeterquam quod hominis mihi coniunctissimi ac viri amplissimi doleo grauem [b] casum. Quod si aliter essem animatus, nunquam quod facerem, nega-

negarem: ne & in peccando improbus, & in dissimulando timidus ac vanus existimarer. At ludos, quos Caesaris victoria Caesar adolescens fecit, curavi. At id ad priuatū officium, non ad statum Reipublicæ pertinebat. Quod tamen munus et hominis amicissimi memoria, ac honoribus præstare, etiam mortui debui: & optime spei adolescenti, ac dignissimo Casari petenti negare non potui. Veni etiam consulis Artonij sepe domum salutandi causa, ad quem, qui me parum patriæ amantem esse existimant, rogandi quidem aliquid, aut afferendi causa, frequentes ventitare reperies. Sed quæ hac est arrogantia, quod Caesar nunquam interpellauit, quin, quibus vellem, atq; etiam quos ipse non diligebat, tamen ijs vterer: eos, qui mihi amicum eripuerunt, carpando me, efficere conari,

*Id est, si
vita molesta
aut* ne quos velim diligam? Sed non vereor, ne aut mea vita molestia parum valitura sit in posterum contra falsos rumores: aut ne etiam ij, qui me non amant, propter meam in Casarem constantiam, non malint mei, quam sui similes amicos habere, mihi quidem si optata contingerent, quod reliquum est vite, in ocio Rhodi degam: sin casus aliquis interpellarit, ita ero Roma, ut recte fieri semper cupiam. Trebatio nostro magnas gratias ago, quod tuum erga me animum simplicem atq; amicum aperuit: quod eum, quem semper dilexi lubenter, quo magis iure colere atq; obseruare deberem, feci. Bene vale, & me dilige.

[a] M. T. C. C. MATIO

241

S. P. D.

NONDVM SATIS CONSTITVI

mole-

molestia ne plus, an voluptatis attulerit mihi Treba-
 tius noster, homo tum plenus officij, tum vtriusq; no-
 strum amantissimus. Nam cum in Tusculanum ve-
 sperī venissem, postridie ille ad me, nondum satis fir-
 mo corpore cum esset, mane venit. Quem cum ob-
 iurgarem, quod parum valetudini parceret: tum
 ille, nihil sibi fuisse longius, quam ut me videret.
 Nunquid nam, inquam noui? Detulit ad me que-
 relam tuam, de qua prius quam respondeo, pauca
 praeponam. Quantum memori repetere prae-
 terita possum, nemo est mihi te amicus antiquior. Sed
~~VETUSTAS habet aliquid commune cum mul-~~
~~tis: amor non habet.~~ Dilexi te, quo die cognoui:
 meq; a te diligī, iudicaui. Tuus deinde discessus, isq;
 diuturnus, ambitio nostra & vita dissimilitudo, non
 est passa voluntates nostras consuetudine congluti-
~~nari~~, tuum tamen erga me animum agnoui multis
 annis, ante bellum ciuile, cum Caesar esset in Gallia,
 quod enim vehementer mihi vtile esse putabas, nec
 inutile ipsi Caesari perfecisti, ut ille me diligeret,
 coleret, ~~haberet in suis~~. Multa praeterco, quae tem-
 poribus illis inter nos familiarissime dicta, scripta,
 communicata sunt: grauiora enim sunt consecuta.
 Et initio belli ciuilis, cum Brundisium versus ires
 ad Caesarem, venisti ad me in Formianum. Primum
 hoc ipsum quanti praesertim temporibus illis? Deinde
 oblitum me putas consilij, sermonis, humanitatis
 tuae? quibus rebus interesse memini Trebatium. Nec
 vero oblitus sum literarum [b] tuarum, quas ad
 me misisti, cum Caesari obuiam venissem in agro, ut
 arbitror, Trebulano. Secutum illud tempus est, cum
 me ad Pompeium proficisci, siue pudor meus coegit,
 siue

siue officium, siue fortuna. quod officium tuum, quod
 studium vel in absentem me, vel in praesentes meos
 defuit? quem porro omnes mei & mihi & sibi te a-
 micciorem iudicauerunt? Veni Brundisum: oblitum
 ne me putas, qua celeritate, ut primum audieris, ad
 me Tarento aduolaris? qua tua fuerit assensio, ora-
 tio, confirmatio animi mei fracti communium miseri-
 arum metu? Tandem aliquando Roma esse cepimus:
 quid defuit nostrae familiaritati in maximis rebus?
 Quonam modo me gererem aduersus Caesarem, vsus
 tuo consilio sum. In reliquis officiis cui tu tribuisti,
 excepto Caesare, praeter me, ut domum ventitares, ho-
 rasq; multas saepe suauissimo sermone consumeres?
 tum, cum etiam, si meministi, haec ~~quod~~ scriberem tu me impulisti. Post Caesaris reditum, quid
 tibi maiori cura fuit, quam ut essem ego illi quam fa-
 miliarissimus? quod effeceras. Quod sum igitur haec
 oratio longior, quam putaram, quia sum admiratus
 te, qui haec nosse deberes, quicquam à me commissum,
 quod esset alienum nostra amicitia, credidisse. Nam
 praeter haec, quae commemoravi, quae testata sum, &
 illustria, habeo multa occultiora, quae vix verbis ex-
 qui possum. Omnia me tua delectant: sed maxime,
maxima cum fides in amicitia, consilium, gratia,
constantia: tum lepos, humanitas, litera. Quapropter
 redeo nunc ad querelam. Ego te suffragium tulisse in
 illa lege, primum non credidi; deinde si credidissem,
 nunquam id sine aliqua iusta causa existimarem [a]
 te fecisse. Dignitas tua facit, ut animaduertatur, quic-
 quid facias: malevolentia autem hominum, ut non
 nulla durius, quam à te facta sint, proferantur. Ea
 si tu non audis, quid dicam, nescio, e quidem si quando
 audio.

LIBER XI.

audio, tam defendo, quam me scio à te contra iniquos meos solere defendi. Defensio autem est duplex: Alia sunt, quæ aliquando negare soleam: vt de isto ipso suffragio. Alia, quæ defendam à te pie fieri & humane, vt de curatione ludorum. Sed te hominem doctissimum non fugit, si Cæsar rex fuerit, quod mihi quidem videtur, in vtramq; partem de tuo officio disputari posse: vel in eam, qua ego vti soleo, laudandam esse fidem & humanitatem tuam, qui amicum etiam mortuum diligas: vel in eam, qua nonnulli vtuntur, libertatem patriæ, vitæ amici anteponendam. Ex his sermonibus vtinam essent delatæ ad te disputationes meæ. Illa vero duo, quæ maxima sunt laudum tuarum, quis aut libentius, quam ego, commemorat, aut sapius: te, & non suscipiendi belli ciuilibis grauissimum autorem fuisse, & moderandæ victoriæ? In quo, qui mihi non assentiretur, inueni neminem. Quare habeo gratiam Trebatio familiari nostro, qui mihi dedit causam harum literarum: quibus nisi credideris, me omnis officij & humanitatis expertum iudicaris: quo nec mihi gratius quicquam potest esse, nec à te alienius. Vale.

M. T. C. M. OPPIO. 5. 242

DVBITANTI MIMI, QVOD

scit Atticus noster, de hoc toto consilio profectionis, quod in vtramq; [b] partem in mentem multa remebant, magnum pondus accessit ad tollendam dubitationem, iudicium & consilium tuum. Nam & scripsisti aperte, quid tibi videretur: & Atticus ad me sermonem tuum pertulit. Semper iudicavi, in te

& in capiendō consilio prudentiam summam esse, & in dando fidem. Maximeq; sum expertus, cum initio civilis belli per literas te consuluissem, quid mihi faciendum esse censes: eundem ne ad Pompeium, ad manendum in Italia. Suasisti, ut consulerem dignitati meae. Ex quo quid sentires, intellexi, & sum admiratus fidem tuam, & in consilio dando religionē: quod cum aliud malle amicissimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius voluntas fuit. Equidem & ante hoc tempus te dilexi, & semper me a te diligere sensi. Et cum abessem atq; in magnis periculis essem, & me absentem, & meos praesentes a te cultos & defensos esse, memini. Et post meum reditum, quam familiariter mecum vixeris, quaq; ego de te & senserim & predicarim, omneis, qui solent hac animaduertere, testes habemus. Grauisimum vero iudicium de mea fide, & de constantia fecisti, cum post mortem Caesaris totum te ad amicitiam meam contulisti. Quod tuum iudicium, nisi mea summa benevolentia erga te, omnibusq; meritis comprobare, ipse me hominem non putabo. Tu mi Oppi conservabis amorem tuum (etsi more magis hoc quidem scribo, quam quo te admonendum putem) meaq; omnia tuere: quia tibi ne ignota essent, Attico mandavi: a me autem cum paulum ocij nacti erimus, vberiores literas expectato. Da operam, ut valeas: hoc mihi gratius facere nihil potes.

[a] M. T. C. EPISTOLARUM
RVM LIBER AD C. CASSIVM,
ET CÆTEROS.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D. 243

FINEM NVLLVM FACIO, MI-
 hi crede Cassi, de te & de Bruto nostro, id est, de
 tota Republica cogitandi: cuius omnis spes in vobis
 est, & in D. Bruto. Quam quidem iam habeo ipse me-
 liorem, Republica a Dolabella meo praeclarissime ge-
 sta. Manabat enim illud malum urbanum, & ita cor-
 roborabatur quotidie, ut ego equidem vrbi & ocio
 diffiderem urbano. Sed ita compressum est, ut videamur
 omne iam ad tempus ab illo duntaxat sordidissi-
 mo periculo tuti futuri. Reliqua magna sunt, & multa,
 sed posita omnia sunt in vobis: quanquam primum
 quidq; explicemus. Nam, ut adhuc quidem actum est,
 non regno, sed rege liberati videmur. Interfecto enim
 rege, regios omneis nutus tuemur. Neq; vero id solum
 sed etiam quae ipse ille, si viueret, non faceret, ea nos
 quasi cogitata ab illo probamus. Nec eius quidem rei
 finem video: tabulae figuntur, immunitates dantur,
 pecunia maxima distribuuntur, exules reducuntur,
 Senatusconsulta falsa referuntur, ut tantummodo odium
 illud hominis impuri & seruitutis dolor depulsus
 esse videatur: Respublica iaceat in his perturbationibus,
 in quas eam ille coniecit. Hae omnia vobis sunt
 expedienda: nec hoc cogitandum satis iam habere
 Rempublicam a vobis. Habet [b] illa quidem tantum,
 quantum nunquam mihi in mentem venit optare. Sed
 contenta non est: & pro magnitudine & animi & beneficii
 vestri a vobis magna desiderat. Adhuc
 ultra suas iniurias est per vos interitu tyranni: nihil
 amplius. Ornamenta vero sua quae recuperavit? an
 quod ei mortuo paret, quem viuum ferre non poterat:

cuius ara refigere debeamus, eius etiam chirographa defendimus? At enim ita decreuimus, fecimus id quidem temporibus cedentes, quae valent in Repub. plurimum: sed immoderate quidem & ingrate nostra facilitate abutuntur. Verum hæc propediem, & multa alia coram. Interim velim sic tibi persuadeas, mihi cum Reipub. quam semper habui carissimam, tum amoris nostri causa, maxima cura esse tuam dignitatem. Da operam ut valeas.

244 M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

VEHEMENTER LAETOR tibi probari sententiam & orationem meam, qua si saepius uti liceret, nihil esset negotij, libertatem & Rempublicam recuperare. Sed homo amens & perditus, multoq; nequior, quam ille ipse, quem tu nequissimum occisum esse dixisti, cadis initium querit, nullamq; aliam ob causam me autorem fuisse Caesaris interficiendi criminatur, nisi ut in me veterani incitentur. Quod ego periculum non extimesco, modo facti vestri gloriam cum mea laude communissem. Ita nec Pisoni, qui in eum primus inuectus est nullo assentiente, nec mihi, qui idem tricesimo post die feci, nec publico Sernilio, qui me est consecutus, [a] tuto in senatum venire, licet. Cadem enim gladiator querit, eiusq; initium ad XIII. Calend. Octobris a me se facturum putauit. Ad quem paratus venerat, cum in villa Metelli complureis dies commentatus esset. Quae autem in lustris, & in vino commentatio potuit esse? Itaq; omnibus est visus est, ut ad te antea scripsi, suo more romere, non dicere. Quare quod scribis te considerare,

auctori-

autoritate & eloquentia nostra aliquid profici posse :
 nonnihil, ut in tantis malis, est profectum. Intelligit
 enim populus Romanus treis esse Consulares, qui quia
qua de Republica bene senserint, liberi locuti sunt,
 tuto in senatum venire non possunt. Nec est prater ea
 quod quicquam expectes. Tuus enim necessarius affi-
 nitate nona delectatur. Itaque iam non est studiosus lu-
 dorum, infinitosque fratris tui plausu disfrumpitur. Alter
 item affinis novis commentariis Caesaris delinitus est.
 Sed hac tolerabilia. illud non ferendum, quod est, qui
 vestro anno consulem filium suum futurum putet, ob
 eamque causam se huic Latroni deferre praeseferat.
 Nam L. Cotta familiaris meus fatali quadam despe-
 ratione, ut ait, minus in senatum venit. L. Caesar opti-
 mus et fortissimus civis valetudine impeditur. Servius
 Sulpitius et summa auctoritate et optime sentiens non
 adest. Reliquos, exceptis designatis (ignosce mihi,
 si non numero) Consulares habes autores consilij pub-
lici: qui numerus etiam bonis rebus exiguus esset: quid
 censes perditis? Quare spes est omnis in vobis: qui
 si iccirco abestis, ut sitis in tuto, ne in vobis quidem:
 si aliquid dignum vestra gloria cogitatis, velim sal-
 184. uis nobis: si id minus, res tamen [b] publica per
 vos brevi tempore ius suum recuperabit. Ego tuis
 neque desum, neque deero: qui siue ad me referent, siue
 non, mea tibi tamen benevolentia fidesque praestabitur.
 Vale.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D. 245

AUGET TVVS AMICVS FV-
 rorem indies: primum in statua, quam posuit in Ro-
 stris.

stris, inscripsit, PARENT. P. OPT. MER.
 ut non modo sicarij, sed iam etiam parricida iudice-
 mini: quid dico iudicemini? iudicemur potius. vestri
 enim pulcherrimi facti ille furiosus me principē dici
 fuisse. Vtinā quidem fuisset, molestus nobis non esset.
 Sed hoc vestrum est: quod quando praterijt, vtinam
 haberem, quid darem vobis consilij. Sed ne mihi qui-
 dem ipsi reperio, quid faciendum sit. Quid enim est,
 quod contra vim sine viseri possit? consilium autem
 omne hoc est illorum, ut mortem Caesaris persequan-
 tur. Itaq; ante diem Sex. Nonis Octobris productus in
 concionem à Canutio, turpissime ille quidem discessit:
 sed tamē ea dixit de conservatoribus patriae, quae dici
 deberent de proditoribus. De me quidem non dubi-
 tant, quin omnia de meo consilio, & vos fecissetis, &
 Canutius faceret. Cetera cuiusmodi sint, ex hoc iudi-
 ca, quod legato tuo viaticum eripuerunt. Quid eos in-
 terpretari putas, cum hoc faciunt? ad hostem scilicet
 portari. O rem miseram, dominum ferre non potui-
 mus, conseruo seruumus. Et tamen me quidem sciante
 magis, quam sperante, etiam nunc residet spes in vir-
 tute tua. Sed ubi sunt copiae? De reliquo, malo teip-
 sum, loqui tecum, quam dicta nostra cognoscere. Vale.

[a] M. T. C. C. CASSIO
 246 S. P. D.

IV
 VELLEME IDIBVS MARTIIS

me ad cenam inuitasses: reliquiarum nihil fuisset.
 Nunc me reliquiae vestrae exercent, & quidem pra-
 ter ceteros me: quanquam egregios consules habe-
 mus, sed turpissimos consulareis: Senatum sortem,
 sed

sed in infimo quēq; honore fortissimum. Populo vero
nihil fortius, nihil melius, Italiaq; vniuersa. Nihil au-
tem fortius Philippo & Pifone legatis, nihil flagitiosius:
qui cum essent missi, vt Antonio ex senatus senti-
tia certas res nunciarent: cum ille earum rerum nulli
paruisset, vltro ab illo ad nos intolerabilia postulata
retulerunt. Itaq; ad nos concurritur: factiq; iam in
re salutare populares sumus. Sed tu quid ageres, quid
acturus, vbi deniq; esses, nesciebam. Fama nunciabas
te esse in Syria: auctor erat nemo. De Bruto, quo pro-
pius est, eo firmiter videntur esse, quae nunciantur. Do-
labella valde vituperatur ab hominibus non insulsis,
quod tibi tam cito succederet, cum tu vix dum triginta
dies in Syria fuisses. Itaq; constabat, eum recipi in
Syriam non oportere. Summa laus & tua & Bruti
est, quod exercitum praeter spem existimamini com-
parasse. Scriberem plura, si rem causamq; nosssem.
Nunc quae scribo, scribo ex opinione hominum, atq;
fama. Tuas literas auide expecto. Vale.

M. T. C. C. CASSIOS. P. D. 247

HYEMEM CREDO ADHVC
 prohibuisse, quo minus de te certum haberemus, quid
 185. ageres, maximeq; [b] vbi esses. Loquebantur om-
 nes tamen, credo quod volebant, in Syria te esse, ha-
 bere copias. Id autem eo facilius credebatur, quia si-
 mile vero videbatur. Brutus quidem noster egregi-
 am laudem est consecutus. Res enim tantas gessit,
 tamq; inopinatas, vt ea, cum per se grata essent, tum
 gratiores propter celeritatem. Quod si tu ea tenes,
 quae putabamus, magis subsidij fulta Respublica est.

a 5

A pri-

est. A prima enim ora Gracia, usq; ad Aegyptum, optimorum ciuium imperijs muniti erimus & copijs. Quamquam nisi me falleret, res sic habebat, vt totius belli omne discrimen in D. Bruto positum videretur: qui si, vt sperabamus, erupissent Mutina, nihil belli reliqui fore videbatur. Paruis omnino iam copijs obsidebatur, quod magno presidio Bononiam tenebat Antonius. Erat autem Claterna noster Hirtius, ad Forum Corneliū Caesar, vterq; cum firmo exercitu: magnasq; Romae Pansa copias ex delectu Italia compararat. Hyems adhuc rem geri prohibuerat. Hirtius nihil nisi considerate, vt mihi crebris literis significat, acturus putabatur. Præter Bononiam, Rhégiū Lepidi, Parmam, totam Galliam tenebamus studiosissimam Reipub. Tuos enim clientes Transpadanos mirifice, coniunctos cum causa habebamus. Erat firmissimus senatus, exceptis consularibus: ex quibus vnus Lucius Caesar firmus est & rectus. Seruij Sulpitij morte magnum presidium amisimus. Reliqui partim inertes, partim improbi: nonnulli inuidet eorum laudi, quas in Republica probari vident. Populi vero Romani, totiusq; Italiae mira consensus est. Hec erant fere, qua tibi nota esse velle. Nunc autem opto, vt ab istis Orientis partibus [a] virtutis tuae lumen eluceat. Vale.

248 M. T. C. CASSIO S. P. D.

VI
QVI STATVS RERVM FVIT
rum, cum has literas dedi, scire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono, & optime de Republica sentiente: nam quid dicam cupidissimo tui, qui dome,

domo & fortunis relictis, ad te potissimum profectus
 sit? Itaq; cum tibi ne commendo quidem: aduentus
 ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic exi-
 stimes, tibiq; persuadeas, omne perfugium bonorum
 in te & Bruto esse positum, si, quod nolim, aduersi
 quid euenierit. Res cum hac scribebam, erat in extre-
 mum deducta discrimen. Brutus enim Mutina vix-
 iam sustinebat. Qui si conseruatus erit, vicinus: sin
 (quod diu omen auertant) oppressus ibi erit, omnis
 omnium cursus est ad vos. Proinde fac tantum ani-
 mum habeas, tantumq; apparatus, quanto opus est
 ad vniuersam Rempub. recuperandam. Vale.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D. 249

QUANTO STUDIO DIGNITA-
 tem tuam, & in senatu & ad populum defenderim,
 ex tuis te malo quam ex me cognoscere. Quae mea
 sententia in senatu facile valuisset, nisi Pansa vehe-
 menter obstitisset. Ea sententia dicta, productus
 sum in concionem à Tribuno plebis M. Seruilio. Dixi
 de te, quae potui, tanta contentione, quantum fo-
 rum est, tanto clamore, consensuq; populi, ut nihil
 vnquam simile viderim. Id velim mihi ignoscas, quod
 inuita socru tua fecerim. Mulier timida [b] vere-
 batur, ne Pansa animus offenderetur. In concione
 quidem Pansa dixit, matrem quoq; tuam & fra-
 trem, illam à me sententiam noluisse dici. Sed me
 haec non mouebant, alia malebam. Fauebam & Rei-
 publicae, cui semper faui, & dignitati ac gloriae tuae.
 Quod autem & in senatu pluribus verbis disserui, &
 dixi in concione, in eo velim fidem meam haberes. Pro-
 misi enim, & prope confirmaui, te non expectasse.

nec

nec expectaturum decreta nostra: sed teipsum tuo more Rempublicam defensurum, & quanquam nihil dum audieramus, nec ubi esses, nec quas copias haberes: tamen sic statuebam, omnes que in istis partibus essent, opes, copiasq; tuas esse: per teq; Asiam provinciam confidebam iam Reipublica recuperatam. Tu fac in augenda gloria teipsum vincas. Vale.

250 M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Rabui

VIII

SCHELVS AFFINIS TVI Lepidi summamq; leuitatem & inconstantiam, ex actis, quae ad te mitti certo scio, cognosse te arbitror. Itaq; nos confecto bello, ut arbitrabamur, renouatum bellum gerimus: speramusq; omnem in D. Bruto & Plancio habemus: si verum queris, in te & in meo Bruto non solum ad praesens periculum, si (quod nolum) aduersi quid acciderit, sed etiam ad confirmationem perpetuae libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus, qua vellemus: sed certos autores non habebamus: Te quidem magnum hominem & praesenti iudicio, & reliqui temporis expectatione scito esse. Hoc tibi proposito, fac ut ad summa contendas. Nihil est tantum, quod non populus Romanus a te [a] perfici, atq; obtineri posse iudicet. Vale.

251 M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

Rabui

IX

BREVITAS TVARVM LITERARUM me quoq; breuiorem in scribendo facit: & ut re ut dicam, non satis occurrit, quid scribam. Nostros enim res in actis perferri ad te certo scio: tuas autem ignora-

ignoramus. Tanquam enim clausa sit Asia, sic nihil
perfertur ad nos, præter rumores de oppresso Dolabel-
la, satis illos quidem constanter, sed adhuc sine autore.
 Nos confectum bellum cum putaremus, repente a Le-
 pido tuo in summam solitudinē adducti sumus. Itaq;
persuade tibi, maximam Reipublicæ spem in te, & in
tuis copijs esse. Firmos omnino exercitus habemus:
 sed tamen ut omnia (ut spero) prospere procedant,
 multum interest te venire. Exigua est enim spes Rei-
publicæ, non nullam non libet dicere: sed quæcumq;
est, ea respondetur anno consulatus tui. Vale.

*Dasfeldt - /
 2. Augustus
 1. April.*

M. T. C. C. CASSIO S. P. D. 252

X
 LEPIDVS TVVS AFFINIS, *habui*
meus familiaris pridie Cal. Quintileis, sententijs om-
nibus hostis a senatu iudicatus est, cateriq; *habui*
illo a Republica defecerunt: quibus tamen ad sanita-
tem redeundi ante Calend. Septembris potestas facta
est. Fortis sane senatus, sed maxime spe subsidij tui.
 Bellum quidem cum hæc scribebam, sane magnum
 erat scelere & lenitate Lepidi: Nos de Dolabella quo-
 tidie, quæ volumus, audimus: sed adhuc sine capite,
sine autore, rumore nuncio. Quod cum ita esset: ta-
 187. men literis tuis, quas Nonis Maijs ex castris [b] da-
 tas acceperamus, ita persuasum erat ciuitati, ut il-
 lum iam oppressum omnes arbitrarenur, te autem in
 Italiam venire cum exercitu: ut si hæc ex sententia
confecta essent, consilio atq; autoritate tua roborare-
mur: sin quid forte titubatum esset, ut sit in bello,
exercitu tuo niteremur. Quem quidem ego exerci-
tum, quibuscunq; potero rebus ornabo. Cuius rei
 tum

tum tempus erit, cum quid opis Reipub. laturus exercitus sit, aut quidam iam tulerit, notum esse cape-
rit. Nam adhuc tantum conatus audiuntur: optime illi
quidem & praeclarissimi, sed gesta res expectatur,
quam quidem aut iam esse aliquam, aut appropin-
quare confido. Tua virtute, magnitudine animi nihil
est nobilius: itaq; optamus ut quamprimum te in Ita-
lia videamus: Rempubicam nos habere arbitramur,
si vos habebimus. Praclare viceramus, nisi spoliatum
inermem, fugientem Lepidus recepisset Antonium.
Itaq; nunquam tanto odio civitati Antonius fuit, quan-
to est Lepidus. Ille enim ex turbulenta Repub. hic ex
pace ex victoria bellum excitavit. Huic oppositos con-
sules designatos habemus, in quibus est magna qui-
dem spes, sed anceps cura propter incertos exitus pra-
liorum. Persuade tibi igitur, in te & in Bruto tuo esse
omnia: vos expectari. Brutum quidem iam iamq; ^{per}
Quod si, ut spero, victis hostibus nostris veneritis, ta-
men autoritate vestra Respub. exurgat, & in aliquo
statu tolerabili consistet. Sunt enim permulta, quibus
erat meditandum: etiamsi Respub. satis esse videbitur
sceleribus hostium liberata. Vale.

[a] C. CASS. PROCONS. M. T. C. 138
253 S. P. D.

SI VALES, BENE EST, EGO
quidem valeo. In Syriam me profectum esse scito ad
L. Marcum, & Q. Crispum imperatores. Viri for-
tes, optimiq; ciues, posteaquam audierunt, quomodo
ma gererentur: exercitus mihi tradiderunt. Ipsiq;
mecum vna fortissimo animo Rempubicam admi-
nistrant,

misfrant. Item legionem, quam Q. Caelius Bassus habuit, ad me venisse scito. Quatuorq; legiones, quas A. Alienus ex Aegypto eduxit, traditas ab eo mihi esse scito. Nunc te cohortatione non puto indigere, vt nos absentes, Remq; publicam, quantum opus est, defendas. Scire te volo, firma praesidia vobis, senatuq; non deesse, vt optima spe, et maximo animo Rempublicam defendas. Reliqua tecum aget L. Carcius familiaris meus. Vale. Data Nonis Martijs, ex castris Taricheis.

C. CASSIVS M. T. C. S. P. D 254

XII

SI VALES, BENE EST, EGO quidem valeo. Legi tuas literas, in quibus mirificum tuum erga me amorem recognoui. Videbaris enim non solum fauere nobis, id quod & nostra & Reipub. causa semper fecisti: sed etiam grauem curam suscepisse, vehementerq; esse de nobis sollicitus. Itaq; quod te primum existimare putabam, nos oppressa Republica quiescere non posse: deinde cum suspicari nos moliri, & te sollicitum esse & de salute nostra, & de rerum euentu putabam: simul ac legiones accepi, quas A. Alienus eduxerat ex Aegypto, scripsi ad te, ac 188. tabellarios complures [b] Roman misi. Scripsi etiam ad senatum literas, quas reddi vetui prius, quam tibi recitare essent: si forte non obtemperare mihi voluerint. Quod si literae per litteras non sunt, non dubito, quin Dolabella, qui nefarie Trebonio occiso Asiam occupauit, tabellarios meos deprehenderit, literasq; interceperit. Exercitus omnis, qui in Syria fuit, teneo. Habui paululum mora, dum promissa militibus persoluo. Nunc iam sum expeditus. A te peto, vt digni-

dignitatem meam tibi commendatam habeas, si me intelligis nullum neq; periculum, neq; laborem patria denegasse: si contra importunissimos latrones arma cepi te hortante & autore: si non solum exercitum ad Rempub. libertatemq; defendendam comparavi, sed etiam crudelissimis tyrannis eripui. Quem si occupasset Dolabella, non solum aduentu, sed etiam opinione & expectatione exercitus sui, Antonium confirmasset. Quas ob res milites tuere, si eos mirifice de Repub. meritos esse animaduertis, & effice, ne quem poeniteat, Rempublicam, quam spem praeda & rapinarum sequi maluisse. Item Marci & Crispi imperatorum dignitatem quantum est in te, tuere. Nam Bassus misere noluit mihi legionem tradere. Quod nisi milites inuito eo legatos ad me misissent, clausum Apameam tenuisset, quoad vi esset expugnata. Hac a te peto, non solum Reipub. quae tibi semper fuit carissima, sed etiam amicitia nostra nomine, quam confido apud te plurimum posse. Crede mihi, hunc exercitum quem habeo, senatus atq; optimi cuiusq; esse, maximèq; tuum. De cuius voluntate assidue audiendo, mirifice te diligit, carumq; habet. Qui si [a] intellex-
rit commoda sua cura tibi esse: debere etiam se tibi omnia putabit. Literis scriptis, audiui Dolabellam in Ciliciam venisse cum suis copijs, proficiscar in Ciliciam: quid egerim celeriter vt scias, dabo operam. Ac velim, vt meremur de Repub. sic felices simus. Fac vt valeas, meq; ames. Nonis Maijs, ex castris. Vale.

255 C. CASSIUS S. D. M. T. C.

habuit.

XIII
SI VALES, BENE EST, EGO
qui

lectum remigum magna contumacia ciuitatum, ta-
men satis celeriter habuimus. Secuti sumus classem
Dolabelle, cui Lucilius praeerat: qui spem sepetran-
tibus prebendo, neq[ue] vnquam non decedendo, nouis-
se Coricum se contulit, & clauso portu se tenere cu-
pit. Nos illa relictā, quod & in castra peruenire satius
esse putabamus, et sequebatur classis altera, quam an-
no priore in Aithynia Tullius Cimber compararat, cui
Turulius quaestor praeerat, Cyprū petiuimus. Ibiq[ue], qua
cognouimus, scribere ad vos quam celerrime volui-
mus. Dolabellam, vt Tarsenses pessimi socj, ita Laodi-
ceci multo amentiores vltro accersierunt: ex quibus
vtriusq[ue] ciuitatibus, Graecorum militum numero spe-
ciem exercitus effecit. ^{Dolabella} Castra habet ante oppidum
Laodiceam posita, & partem muri demolitus est, &
castra oppido coniunxit. Cassius noster cum decem le-
gionibus & cohortibus viginti auxiliaris, & quatuor
millium equitatu, a millibus passuum viginti castra
habet posita cum vallo: & existimat se sine praelio
posse vincere. Nam iam ternis et quadraginta milibus [a] tri-
ticum penes Dolabellam est, vt nisi quid nauius La-
dicensorum supportari, cito fame pereat, necesse sit.
Ne supportare possit, & Cassij classis bene magna, cui
praest Sextilius Rufus, & tres, quas nos adduxi-
mus, ego, Turulius, & Patiscus facile prestabunt. Et
volo vos bene sperare, & Rempublicam, vt & vos, illic
expediri posse, confidere. Vale. Data idib. iunij, Cy-
pro, Acromani lacride.

LENTULVS CICERONI

256

S. P. D.

CVM

CUM BRVTVM NOSTRVM
 conuenissem, eumq; tardius in Asiam venturum ani-
 maduerterem: in Asiam redij, vt reliquias mei la-
 boris colligerem, & pecuniam quamprimum Romam
 mitterem. Interim cognoui in Cilicia esse classem
 Dolabella, amplius quam centum naueis onerarias,
 in quas exercitus eius imponi posset. Idq; Dolabel-
 lam ea mente comparasse, vt si Syria spes eum fru-
 strata esset, conscenderet in naueis, & Italiam pe-
 teret, seq; cum Antonijs & reliquis latronibus con-
 iungeret. Cuius rei tanto in timore fui, vt omnibus
 rebus relictis cum paucioribus & minoribus nauibus
 ad illas ire conatus sim. Quae res, si in Rhodijs non
 interpellatus essem, fortasse tota sublata esset: tamen
 magna ex parte profligata est. Quandoquidem clas-
 sis dissipata est: aduentus nostri timore milites du-
 cesq; effugerunt: onerariae omnes ad vnā a nobis
 sunt exceptae. Certe (quod maxime timui) videor
 etiam consecutus, vt non posset classe Dolabella in Ita-
 liam peruenire, nec socijs suis firmatis, [b] durius
 vobis efficere negocium. Rhodij nos, & Rempubli-
 cam quam valde desperauerint, ex literis, quas pub-
 lici misi, cognosces. Et quidem multo parcius scripsi,
 quam reuera fuxere eos inueni. quod vero aliquid de
 his scripsi, mirari noli: mira est eorum amentia, nec
 me meae vlla priuatum iniuria mouerunt vnquam:
 malus animus eorum in nostram salutem, cupiditas
 partium aliarum, perseverantia in contentione op-
 timi cuiusq;, ferenda mihi non fuit, nec tamen om-
 neis perditos esse puto. Sed iidem illi, qui tum fu-
 gientem patrem meum, qui L. Lentulum, qui Pom-
 peium, qui ceteros viros clarissimos non receperunt:

id est fallax
 et peritiosus

eodem tanquam aliquo fato & nunc aut magistratum
 gerunt: aut eo: qui sunt in magistratu, in sua habent
 potestate. Itaque eadem superbia & improbitate
 videntur. Quorum improbitatem aliquando retundi,
 & non pati impunitate augeri, non solum vile est
 Reipublica nostra, sed etiam necessarium. De nostra
 dignitate velim tibi ut semper cura sit: & quocumque
 tempore occasionem habueris, & in senatu, & in ca-
 teris rebus laudi nostrae suffragere. Quando consuli-
 bus decreta est Asia, & permissum est ijs, ut dum
 ipsi venirent, darent negocium, qui Asiam obtine-
 ant: rogo te petas ab ijs, ut hanc dignitatem potissi-
 mum nobis tribuant, & mihi dent negocium, ut Asi-
 am obtineam, dum ipsorum alteruter venit. Nam
 quod huc properent in magistratu venire, aut exer-
 citum mittere, causam non habent. Dolabella enim
 in Syria est: & ut tu divina tua mente prospexisti,
 & predicasti, dum isti venient, Cassius eum oppri-
 met. Exclusus enim ab Antiochia Dolabella, & in
 oppugnando male acceptus, nulla alia confusus urbe,
 Laodiceam, quae est in Syria [a] ad mare, se con-
 tulit: ibi spero celeriter eum penas daturum. Nam
 neque quo refugiat, habet: neque diutius ibi poterit,
 tantum exercitum Cassij sustinere. spero etiam confe-
 ctum esse iam, & oppressum Dolabellam. Quare non
 puto Pansam & Hirtium in Consulatu properaturos
 in provincias exire, sed Roma acturos Consulatum.
 Itaque si ab his petieris, ut interea nobis procuratorem
 Asia dent, spero te posse impetrare, praeterea mihi
 promiserunt Pansa & Hirtius coram, & absenti mi-
 hi scripserunt: Verriusque nostro Pansa affirmavit, se
 daturum operam, ne in suo consulatu mihi succeda-
 tur.

nur. Ego porro non mediufidius cupiditate provincia
 produci longius ſpaciũ mihi volo, nam mihi fuit
 iſta provincia plena laboris, periculi, detrimenti. Quæ
 ego ne fruſtra ſubirem, neue prius, quam reliquias
 meæ diligentia conſequar, decedere cogar, valde la-
 boro. Nam ſi potuiſſem, quam exegeram pecuniam,
 vniuerſam mittere: poſtulare, vt mihi ſuccederetur.
 Nunc quod Caſſio dedi, quod Trebonij morte ami-
 ſimus, quod etiam crudelitate Dolabellæ, aut perſi-
 dia eorum, qui mihi fidem Reipublicæ non præſti-
 terunt: id conſequi, & reſicere volo. Quod aliter
 non poteſt fieri, niſi ſpaciũ habuero: id vt per te
 conſequar, velim, vt ſolet, tibi cura ſit. Ego me de
 Republica ita puto eſſe meritum, vt non provincia
 iſtius beneficium expectare debeam, ſed tantum,
 quantum Caſſius, & Bruti, non ſolum illius facti pe-
 riculũ, ſocietate, ſed etiam huius temporis ſtudio, &
 virtute. Primus enim ego leges Antonianas fregi,
 primus equitatum Dolabellæ ad Rempub. traduxi.

191. Caſſioꝝ [b] tradidi: primus delectus habui pro ſalu-
 te omnium contra coniurationem ſcleratiſſimam:
 ſolus Caſſio & Reipub. Syriam, exercitusq; qui ibi
 erant, coniunxi. Nam niſi ego tantam pecuniam,
 tantaq; præſidia, & tam celeriter Caſſio dediſſem: ne
 auſus quidẽ eſſet ire in Syriam: & nunc non maioræ
 pericula Reipub. à Dolabella inſtarent, quam ab An-
 tonio. Atq; hec omnia iſi feci, qui & ſodalis & ſami-
 liariffimus Dolabellæ eram, coniunctiſſimus ſanguine
 Antoni: provinciam quoq; illorum beneficio habe-
 bam: ſed transiſſa ipſius mæſſor q̄r̄or, omnibus meis
bellum primus indixi. Hæc etſi adhuc non magnope-
 re mihi tuliffe fructum animaduerto, tamen non de-

spero nec defatigabor permanere, non solum in studio libertatis, sed etiam in labore & periculis. Attamen si etiam aliqua gloria iusta et merita prouocabimur senatus, & optimi cuiusq; officijs: maiore cum autoritate apud ceteros erimus, et eo plus prodesse Reipub. poterimus. Filium tuum, ad Brutum cum veni, videre non potui, ideo quod iam in hyberna cum equitibus erat profectus. Sed medijsfidius ea esse eum opinione, & tua, & ipsius & imprimis mea causa gaudeo. Fratris enim loco mihi est, qui ex te natus, teq; dignus est. Vale. Data IIII. Calend. Iunij, Pergæ.

Publii filij
P. LENTIVLVS P. F. PROQVÆ-
TOR *populi Romani* P. R. COSS. PRÆT. TRIB.
PLEB. *Senatus Plebisq; Romanae* SEN. P. R.

S. P. B.

257

vestri valebunt bene et ego valeo
S. V. A. L. E. N. T. I. S., LIBERIQUE
V. V. B. E. E. V. Scelere Dolabellæ oppressa Asia, in
proximam prouinciam [a] Macedoniam praesidijs, 19.
Reipublicæ, quæ M. Brut. V. C. tenebatur, me contu-
li: & id egi, ut per quos celerrime posset, Asia pro-
uincia, vectigaliaz, in vestram potestatem redigeren-
tur. Quod cum pertinuisset Dolabella, & vastata
prouincia, correptis vectigalibus precipue ciuib; Ro-
manis omnibus crudelissime denudatis ac diuenditis,
celerius Asia excessisset, quam eo, praesidium ad-
duci potuisset: diutius morari, aut expectare praesidium non esse necesse habui: & quamprimum ad
meum officium reuertendum mihi esse existimaui, ut
& reliqua vectigalia exigere, & quam deposui
pecuniam, colligerem: quicquid ex ea correptum
esset,

esset, aut quorum id culpa accidisset, cognoscerem
 quamprimum, & vos de omni re facerem certiores.
 Interim cum per insulas in Asiam nauiganti mihi
 nunciatum esset, classem Dolabellæ in Lycia esse,
Rhodosq; naueis complureis instructas & paratas in
aqua habere: cum ijs nauibus, quas aut mecum ad-
duxeram, aut comparauerat Patiscus proquaestor,
homo mihi cum familiaritate, tum etiam sensibus in
Republica coniunctissimus, Rhodum reuerti, confusus
 auctoritate vestra, senatusqueconsulto, quo hostem
 Dolabellam iudicatis: fœdere quoq; quod cum his
M. Marcello, Seruio Sulpitio Coss. renouatum
erat: quo iurauerant Rhodij, eosq; hosteis se habitu-
ros, quos S. P. Q. R. Quæ res nos vehementer se-
fellet. Tantum enim absuit, vt illorum præsidio no-
 stram firmaremus classem, vt etiam à Rhodj's vrbe,
 portu, statione, quæ ubi a urbem est, commeatu,
 aqua deniq; prohiberentur nostri milites: nos vix ipsi
 192. singulis cum nauigiolis reciperemur. Quam [b]
 indignitatem, diminutioneq; maiestatis non solum
 iuris nostri, sed etiam imperij, populiq; Romani, iccir-
 co tulimus, quod interceptis literis cognoramus Dola-
 bellam, si desperasset de Syria, Aegyptog; , quod ne-
 cesse erat fieri, in naueis cum omnibus suis latronibus,
 atq; omni pecunia conscendere esse paratum. Italiam-
 que petere: iccirco etiam naueis mercarias, quarum
 minor nulla erat duum millium amphorarum, contra-
 ctas in Lycia a classe eius obsideri. Huius rei timore,
 patres conscripti, percitus, iniurias perpeti, & cum
 contumelia etiam nostra omnia prius experiri malu-
 itaq; ad illorum voluntatem introductus in urbem,
 & in senatum eorum, quam diligentissime potui,

causam Reipublicæ ego : periculumq; omne, quod instaret, si ille latro cum omnibus suis nauibus conscendisset, exposui. Rhodios autem tanta inopportunitate animaduerti, vt omnes firmiores putarent, quam bonos : vt hanc concordiam, & conspirationem omnium ordinum ad defendendam libertatem, propere non crederent esse factam : vt patientiam senatus, & optimi cuiusq; manere etiam nunc considerent, nec potuisse audere quinquam Dolabellam hostem indicare : vt deniq; omnia, quæ improbi fugebant, magis vera existimarent, quam quæ vere facta erant, & a nobis docebantur. Quæ mente etiam ante nostrum aduentum, post Trebonij indignissimam eadem, cateraq; tot, tamq; nefaria facinora binæ profectæ erant, ad Dolabellam legationes eorum, & quidem non ex emplo, contra leges ipsorum, prohibentibus iis, quum magistratus gerebant. Hæc sine timore (vt dicunt) de agris, quos [a] in continenti habent, sine furore, siue potentia paucorum, qui & antea pari contumelia viros clarissimos affecerant, & nunc maximos magistratus gerentes, nullo exemplo, neq; ultra ex parte, neq; nostro presentium, neq; imminenti Italia vrbisq; nostræ periculo, si ille parricida cum suis latronibus nauibus ex Asia, Syriag; expulsus Italiam perisset, mederi cum facile possent voluerunt. Dolabellæ etiam ipsi magistratus veniebant in susceptionem admississe nos, et demoratos esse, dum classis Dolabellæ certior fieret de aduentu nostro. Quam suspicionem consecutares aliquot auxerunt. maxime quod subito ex Lycia Sext. Marius, & C. Tiberius legati Dolabellæ à classe discesserunt, nauig; longè profugerunt, & varijs relictis, in quibus colligendis non minimum

Bischof von ...

The
D. B. B.

temporis, laborisq; consumserunt. Itaq; cum à Rhodo cum ijs, quas habueramus nauibus, in Lyciam venissemus, naues onerarias recepimus, dominisq; restitimus: ijdemq; quod maxime verebatur, ne posset Dolabella cum suis latronibus in Italiam venire, timere desinus, classem fugientem persecuti sumus vsq; in Syriam, quæ extrema regio est prouincia meæ. Ibi cognoui partem nauium Dolabella diffugisse, reliquas Syriam Cyprumq; petisse. Quibus disiectis, cum scirem C. Cassij singularis ciuis & ducis classem maximam fore præsto: in Syriam ad meum officium reuerti: dabog; operam, vi. meum studium & diligentiam vobis P. C. Reique publicæ præstem: pecuniã, quam maximam potero, & quam celerrime cogam, omnibusq; cum rationibus ad vos mittam. Si percurrero prouinciam, & cognouero, qui nobis & Reipub. fidem præstiterunt, in [b.] conseruanda pecunia à me deposita, quiq; scelere vitro deferentes pecuniam publicam, hoc munere societatem facinorum cum Dolabella inierunt, faciam vos certiores. De quibus si vobis videbitur, si vt meriti sunt, grauiter constitueritis nosq; vestra autoritate firmaueritis, facilius & reliqua exigere vectigalia, & exacta seruare poterimus. Interea quo commodius vectigalia tueri, prouinciam ab iniuria defendere possim, præsidium necessarium, voluntariumq; comparavi. His literis scriptis, milites circiter XXX. quos Dolabella ex Asia conscripserat, è Syria fugientes in Pamphiliam venerunt: hi nunciauerunt, Dolabellam Antiochiam, quæ in Syria est, venisse, non receptum, conatum esse aliquoties vi introire, repulsum semper esse cum magno suo detrimento. Itaq; centum circiter

b 5 amif-

amissis, agrisq; compluribus relictis, noctu Antiochia profugisse Laodiceam versus. Ea nocte omnes fere Asiaticos milites ab ea discessisse, ex his octingentos Antiochiam rediisse, & se ips tradidisse, qui a Cassio relictis, vrbis illi praeerant: ceteros per Amanum in Ciliciam descendisse: quo ex numero se quoq; esse dicebant. Cassium autem cum suis omnibus copiis nunciatum esse quatriddi iter a Laodicea abfuisse tum, cum Dolabella eo tenderet. Quamobrem opinione celerius confido sceleratissimum latronem poenas daturum. Quarto Nonas Iunias, Pergae.

[a] C. TREBONIUS M. T. C. 194.
258

S. P. D.

XVI

SI VALES, BENE EST, EGO quidem valeo. Athenas veni ad XI. Calendas Iunii, atq; ibi, quod maxime optabam, vidi filium tuum deditum optimis studiis, summaq; modestia fama. Qua ex re quantam voluptatem caperim, scire potes etiam me tacente, non enim nescis, quanti te faciam, & quam pro nostro veterrimo verisimog; amore, omnibus tuis etiam minimis commodis, non modo tanto bono, gaudeam: Noli putare mi Cicero, me hoc auribus tuis dare: mihi adolescente tuo, atq; adeo nostro (nihil enim mihi a te potest esse seunctum) aut amabilis omnibus ipsis, qui Athenis sunt, est, aut studiosius earum artium, quas tu maxime amas, hoc est, optimarum. Itaq; tibi, quod vere facere possum, libenter quoq; gratulor, nec minus etiam nobis, quod eum, quem necesse erat diligere, qualiscunq; esset, talem habemus, ut libenter quoque diligamus.

Qua

Qui cum mihi in sermone iniecisset, se velle Asiam
 visere: non modo inuitatus, sed etiam rogatus est à
 me, vt id potissimum nobis obtinentibus prouinciā
 faceret: Cui nos & caritate et amore tuum officium
 praestatueros, non debes dubitare. Illud quoq; erit
 nobis curā, Cratippus vna cum eo sit, ne putes in
 Asia feriatum illum ab ijs studijs, in qua tua cohorta-
 tione incitatur, futurum. Nam illum paratum vt
 video, & ingressum pleno gradu, cohortari non inter-
 mittemus, quo indies longius discendo exercendog;
 se, procedat. Vos, quid ageretis in Republica, cum
 has literas dabam, non sciebam. Audiebam quēdam
 194. turbulenta, quae scilicet [b] cupio esse falsa, vt ali-
 quando ociosa libertate fruamur: quod vel minime
 adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus in nauigati-
 ne nostra pusillum laxamenti, concinnaui tibi munu-
 sculum ex instituto meo: & dictum, cum magno no-
 stro honore à te dictum, conclusi, & tibi infra sub-
 scripsi, in quibus versiculis, si tibi quibusdam verbis
 à xpo vides eos videbor, turpitudine persona eius, in
 quam liberius inuehimur, nos vindicabit. Ignosces
 etiam iracundia nostra, quae iusta est in eiusmodi &
 homines & ciueis. Deinde, qui magis hoc Lucilio li-
 cuerit assumere libertatis, quam vobis? cum etiam si
 odio pari fuerit in eos, quos laesit, tamen certe non
 magis dignos habuerit, in quos tanta libertate ver-
 borum incurreret. Tu, sicut mihi pollicitus es, adiu-
 ges me quamprimum ad tuos sermones. Namq; illud
 non dubito, quin si quid de interitu Caesaris scribas,
 non patiaris me minimam partem & rei, & amoris
 tui ferre. Vale, & matrem, meosq; tibi commenda-
 tos habe. VIII. Calend. Iunias, Athenis.

M. T.

GRATA MIHI VEHEMENTER
est memoria nostri tua, quam significasti literis: quam
ut conserues, non quod de tua constantia dubitem, sed
quia mos est ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tumultuosa
quedam nuntiata sunt: quæ, quia tibi sunt propiora quam nobis,
tua me causa magis mouent, quam mea. Romæ summum ocium est,
sed ita, ut malis salubre aliquod & honestum negotium: quod spero fore,
quia video id curæ a] esse Casari. Me scito, dum
tu absis, quasi occasionem quandam & licentiam natum,
scribere audacius: & cetera quidem fortasse, quæ etiam tu concederes.
Sed proxime scripsi de optimo genere dicendi: in quo sepe suspicatus sum te à iudicio nostro,
sic scilicet, ut doctum hominem à non indocto, paululum disidere.
Huic tu libro, maxime velim ex animo, si minus, gratiæ causa suffragere.
Dicam tuis, ut eum, si velint, describant, ad teq; mutant.
Puto enim etiam si rem minus probabis, tamen in ista solitudine,
quicquid à me profectum sit incundum tibi fore. Quod mihi existimationem tuam, dignitatemq;
commendas, facis tu quidem omnium more: sed velim sic existimes,
me, cum amoris, quem inter nos mutuum esse intelligam,
plurimum tribuere, tum de summo ingenio, & de optimis studiis,
& de spe amplissima dignitatis ita iudicare, ut neminem tibi antepo-
nam, comparem paucos. Vale.

XVIII
QVOD EXTREMVM FVIT IN

ea epistola, quam à te proxime accepi, ad id primum
respondebo. Animaduerti enim hoc vos magnos ora-
tores facere nonnunquam. Epistolas requiris meas:
ego autem nunquam, cum mihi denunciatum esset à
tuis ire aliquem, non dedi. Quod mihi videor ex tuis
litteris intelligere, te nihil commissurum esse temere,
nec ante, quàm scisses, quo iste nescio qui Cecilius Bas-
sum erumperet, quicquam certi constituturum: id ego
& sperabam, prudentia tua fretus, & vt considerem,
195. fecerunt tua gratissima [b] litera. Idq; vt facias
quàm sepiissime, vt & quid tu agas, et quid agatur, scire
possum, & etiam quid acturus sis, valde te rogo. Et si
periniquo patiebar animo te à me digredi: tamen eo
tempore me consolabar, quod & in summum etiam
ocium te ire arbitrabar, & impendentibus magnis
negocijs discedere. Vtrumq; contra accidit. Istic enim
bellum est exortum: hic pax consecuta: sed eiusmodi
pax, in qua, si adesses, multa te non delectarent:
ea tamen, quæ ne ipsum Casarem quidem delectant.
Bellorum enim civilium hi semper exitus sunt, vt non
solum ea fiant, quæ velit victor, sed etiam, vt ijs mos
gerendus sit, quibus adiutoribus parta sit victoria. E-
quidem sic iam obdurui, vt ludis Caesaris nostri aquis-
simo animo viderem T. Plantum, audirem Laberij &
Publij poemata. Nihil tam deesse scito, quam qui
cum hac familiariter docteq; rideam. Is tu eris, si
quamprimum veneris. Quod vt facias, non mea so-
lum, sed etiam tua interesse arbitror. Vale.

M. T. C. CORNIFICIO S. D. 261

Liben-

LIBENTISSIME LEGI TVAS

literas, in quib. incundissimum mihi fuit, quod cognoui meas tibi redditas esse. Non enim dubitabam, quin eas libenter lecturus esses: verebar, ne redderentur. Bellum, quod est in Syria, Syriamq; prouinciam tibi tributam esse à Cesare ex tuis literis cognoui: eandem rem tibi volo bene & feliciter euenire. Quod ita fore confido, fretus & industria & prudentia tua. Sed de Parthici belli suspitione, quod scribis, sane me commouit. [a] Quantum copiarum haberes, cum ipsa coniectura consequi poteram, tum ex tuis literis cognoui. Itaq; opto, ne se illa gens moueat hoc tempore, dum ad te legiones ea perducantur, quas audio audi. Quod si pares copias ad consilgendum non habebis, non te iugiet uti consilio M. Bibuli, qui se oppido munitissimo, & copiosissimo, tandiu tenuit, quamdiu in prouincia Parthi fuerunt. Sed melius ex re et ex tempore constitues. Mihi quidem vsq; cura erit quid agas, dum, quid egeris, sciero. Literas ad te, nunquam habui cui darem, quid dederim. A te, ut idem facias, peto: imprimisq; ut ita ad tuos scribas, ut me tuum sciam esse.

M. T. C. CORNIFICIO COLLEGE S.

262

LEGE S.

GRATAE MIHI TVAE LITERAE

nisi quod Sinuessanum diuersoriorum contempsisti. Quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano & Pompeiano reddideris. *ταῦτα γὰρ τὰ πτωχῶν.* Sic igitur facies, meq; amabis, & scripto aliquo laceffes. Ego enim respondere facilius possum, quam prouocare. Quod si, ut es, cessabis, laceff.

L I B E R X I I .

lacessam, ne tua ignavia etiam inertiam offerat.
Plura ociosus ^{scribam} hac tunc essem in senatu, exaravi. Vale. *quod in Jordan*

M. T. C. CORNIFICIO S. D. 263

XXI

CAIVS ANITIVS FAMILIARIS meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causa legatus [b] est in Aphricam, legatione libera, eum velim rebus omnibus adiuvare, operamq; des, ut quam commodissime sua negocia conficiat. Inprimisq;, quod ei carissimum est, dignitatem eius tibi commendo. Idq; a te peto, quod ipse in provincia facere sum solitus non rogatus, ut omnibus senatoribus lictores darem: quod idem acceperam & cognoveram a summis viris facturatum. Hoc igitur mi Cornifici, facies: Caterisq; rebus omnibus eius dignitati, reiq;, si me amas, consules. Id erit mihi gratissimum. Da operam ut valeas.

Pete nos

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO. 264

XXII

NOS HIC CUM HOMINE gladiatore, omnium nequissimo collega nostro Antonio bellum gerimus, sed non pari conditione: contra arma verbus. At etiam de te concionatur, nec impune: nam sentiet, quos laceßierit. Ego autem acta ad te omnia arbitror perscribi ab alijs, a me futura debes cognoscere, quorum quidem non est difficilis coniectura. Oppressa omnia sunt, nec habent ducem boni, nostrisq; ^{τὴν ἀντιπαραβολὴν} longe gentium absunt, Pansa & sentit bene, & loquitur fortiter: Hirtius nos ter tardius convalescit. Quid futurum sit, plane nescio.

Spes

Spes tamen est vna aliquando populū Romanū
maiorum similem fore. Ego certe Reipublica non de-
ero: et quicquid acciderit, à quo mea culpa absit, ani-
mo forti feram. Illud profecto quoad potero, tuam fa-
mam & dignitatem tuebor. Ad XIII. Calend. Ia-
nuar. senatus frequens mihi est assensus, cum de cate-
ris rebus magnis & necessarijs, tum de prouincijs, ab
ijs qui obtinerent, retinendis, neque cuiquam [a] tra-
dendis, nisi qui ex senatusconsulto succedit. Hoc ego
cum Reipublica causa censui, tum mehercule in pri-
mis retinenda dignitatis tue. Quamobrem te amoris
nostri causa rogo, Reipublica causa hortor, vt ne cui
quicquam iuris in tua prouincia esse patiare: atq; vt
omnia referas ad dignitatē, qua nihil potest esse pre-
stantius. Vere tecum agam, vt necessitudo nostra po-
stulat, in Sempromio, si meis literis obtemperasses,
maximam ab omnibus laudem adeptus esses. Sed il-
lud & praterijt, & leuius est. Hec magna res est.
Fac vt prouinciam retineas in potestate Reipublica.
Plura scripsissem, nisi tui festinarent. Itaq; Cherip-
po nostro me velim excuses. Vale.

M. T. C. P. CORNIFICIO

165

S. P. D.

OMNEM CONDITIONEM IM-
perij tui, statumq; prouinciam mihi demonstrauit Trato-
rius. O multa intolerabilia locis omnibus. Sed quo tua
maior dignitas, eo, qua tibi acciderunt, minus feren-
da. Neq; enim, qua tu propter magnitudinem, & ani-
mi & ingenij moderatē fers, à te non vlciscenda sunt,
etiā si non sint dolenda. Sed hac posterius.

M. T.

XXIV

RERV M VREANARVM ACTA

tibi mitti certo scio: quod ni ita putarem, ipse perscriberem, imprimisq, Caesaris Octaviani conatum, de quo multitudini fictum ab Antonio crimen videtur, ut in pecuniam adolescentis impetum faceret. Prudentes autem & boni viri, & credunt factum & probant. Quid queris? magna spes est in eo. Nihil est, quod non existimetur laudis & gloria caussa facturum. Antonius autem noster familiaris, tanto se odio esse intelligit, ut cum interfectores suos domi comprehenderet

197 [b] rem proferre non audeat. Itaq, ad VII. Idus Octob. Brundisium venerat, profectus obviam legionibus Macedonicis IIII. quas sibi conciliare pecunia cogitarat, easq, ad urbem adducere, & in ceruicibus nostris collocare. Habes formam Reipub. si in castris potest esse Respub. in qua tuam vicem saepe doleo, quod nullam partem per etatem sana & salua Reipub. gustare potuisti. Atq, antebac quidem sperare salutem licebat: nunc etiam illud ereptum est. Quae enim spes est, cum in concione dicere ausus sit Antonius, Canutium apud eos sibi locum querere, quibus se salvo locus in ciuitate esse non posset? Equidem & hac & omnia quae homini accidere possunt, sic fero, ut philosophia habeam magnam gratiam, quae non modo me a solitudine abducit, sed etiam contra omnes fortune impetus armat: tibiq, idem censeo faciendum, nec a quo culpa absit, quicquam in malis numerandum. Sed hac tu melius: Tratorium nostrum cum semper probassem, tum maxime in tuis rebus summam eius

fidem,

fidem, diligentiam, prudentiamq; cognoui. Da operam, ut valeas: hoc mihi gratius facere nihil potes.

267 M. T. C. S. R. D. CORNIF.

~~XXXV~~
 EGO NULLUM LOCUM PRAETERMITTO (nec enim debeo) non modo laudandi tui, sed ne ornandi quidem. Sed mea studia erga te & officia malo tibi ex tuorum literis, quam ex meis esse nota. Te tamen hortor, ut omni cura in Rempublicam incumbas, hoc est animi, hoc est ingenij tui, hoc est eius spei, quam habere debes amplificanda dignitatis tuae. Sed hac de re alias ad te pluribus. Cum [a] enim haec scribebam, in expectatione erant omnia, nondum legati redierant, quos senatus non ad pacem deprecandam, sed ad bellum denunciandum miserat, nisi legatorum nuncio paruisset. Ego tamen, ut primum occasio data est, meo pristino more Rempublicam defendi: me principem senatui, populoq; Romano professus sum: nec postea quam suscepi causam libertatis, minimum tempus amisi tuenda salutis libertatisq; communis. Sed haec quoq; te ex alijs malo. T. Pinnarium familiarissimum meum, tanto tibi studio commendando, ut maiore non possim. Cui cum propter omnes virtutes, tum etiam propter studia communia sum amicissimus. Is procurat rationes, negociasq; Dionysij nostri, quem & tu multum amas, & ego omnium plurimum. Ea tibi ego non debeo commendare: sed commendo tamen. Facias igitur, ut ex Pinnarij gratissimi hominis literis tuum & erga illum & erga Dionysium studium perspiciamus. Vale.

XXVI

LIBERALE S LITERAS AC-

cepi tuas, quas mihi Cornificius altero vigesimo die, ut dicebat, reddidit. Eo die non fuit senatus, neq; postero. Quinquatribus frequenti senatu causam tuam egi non inuita Minerva. Etenim eo ipso die senatus decrevit, ut Minerva nostra, custos urbis, quam turbo deiecerat, restitueretur. Pansa tuas literas recitavit. Magna senatus approbatio consecuta est cum summo gaudio, & offensione Minotauri, id est Calvisij & Tauri. Factum de te [b] S. C. honorificum. Postulabatur autem, ut etiam illi notarentur: sed Pansa clementior. Ego mi Cornifici, quo die primum in spem libertatis ingressus sum, & cunctantibus ceteris ad XIII. Cal. Ianu. fundamenta Reipub. ieci: eo ipso die providi multum, atq; habui rationem dignitatis tue. Mihi enim est assensus senatus de ob-
 198. tinendis provincijs. Nec vero postea destitui labefactare eum, qui summa cum tua iniuria, contumeliarq; Reipublica provinciam absens obtinebat. Itaq; crebras, vel potius quotidianas compellationes meas non tulit, seq; in urbem recepit inuitus: neq; solum spe, sed certa re iam & possessione deturbatus est. Meo iustissimo honestissimog; conuicio te tuam dignitatem summa tua virtute tenuisse, provinciarq; honoribus amplissimis affectum, vehementer gaudeo. Quod te mihi de Sempronio purgas, accipio excusationem: fuit enim illud quoddam cæcum tempus servitutis. Ego tuorum consiliorum auctor, dignitatig; fautor, iratus temporibus, in Graciam desperata li-

bertate rapiebar, cum me Ethesia quasi boni ciues,
relinquentem Rempublicam prosequi noluerunt. Au-
sterg, aduersus maximo statu me ad tribuleis tuos
Rhegium retulit: atq; inde ventis remisq; in patriam
omni festinatione properaui. postridieq; in summa re-
liquorum seruitute liber vnus fui. Sic sum in Antoni-
um inuectus, vt ille non ferret, omnemq; suum vino-
lentum furorem in me vnum effunderet: meq; cum
elicere vellet ad cadis causam, cum tentaret insidys:
quem ego ructantem & nauscantem conieci in Cesa-
ris Octauiani plagas. Puer enim egregius praesidium
 sibi primum, & nobis, [a] deinde summa Reipublica
 comparauit: qui nisi fuisset, Antonij reditus a Brundu-
 sio pestis patriae fuisset. Quae deinde a Fa sint, sive re
 arbitror. Sed redeamus ad illud, vnde diuertimus. Acci-
 pio excusationem tuam de Sempronio: neque enim
 statui, quid in tanta perturbatione habere potuisti.
 Nunc hic dies aliam vitam affert, alios mores postu-
 lat, vt ait Terentius. Quamobrem mi Quinte, consen-
 de nobiscum, & quidem ad puppim. Vna nauis est iam
 bonorum omnium, quam quidem nos damus operam,
 vt rectam teneamus, vtinam prospero cursu. Sed quic-
 cunq; venti erunt, ars nostra certe non aberit. Quid
 enim prestare aliud virtus potest? Tu fac, vt animo
 magno sis et excelso, cogitesq; omnem dignitatem tu-
 am cum Republica coniunctam esse debere. P. Luce-
 ium mihi meum commendas, quem quibuscunq; re-
 bus potero, diligenter tuebor: Hirtium quidem &
 Pansam collegas nostros, homines in consulatu Rei-
 pub. salutareis, alieno sane tempore amisimus. Rep.
 Antoniano quidem latrocinio liberata, sed nondum
 omnino explicata: quam nos, si libebit, more nostro
 tuebi-

ruebimur : quanquam admodum sumus iam defatigati. SED NULLA LASSITUDO impedire officium & fidem debet. Verum hac haftenus. Ab alijs te de me, quam à meipso, malo cognoscere. De te audiebamus ea, quae maxime vellemus. De Cn. Minutio, quem tu quibusdam literis ad cœlum laudibus extulisti, rumores duriores erant. Id quale sit, omnino^q, quid istic agatur, facias me velim certio-rem. Q. Turius, qui in Aphrica negociatus est, vir bonus & honestus heredes fecit similes sui : Cn. Saturnium, Sexi. Ausidium, Cn. Anneum, Q. Confid-
 199. um [b] Gallum, Lucium Seruilium Posthumum, C. Rubellinum : ex eorum oratione intellexi gratiarum actione eos magis egere, quam commendatione. Tanta enim liberalitate se tua vfos predicabant, vt ijs plus à te tributum intelligerem, quam ego aude-rem te rogare : audebo tamen : scio enim, quantum ponderis mea commendatio sit habitura. Quare à te peto, vt ad eam liberalitatem, qua sine meis literis vfos es, quam maximus his literis cumulus accedat. Caput autem est mea commendationis, ne patiari Erotem Turium Q. Turij libertum, vt adhuc fecit, hereditatem Turianam auertere, ceterisq^q omnibus rebus habeas eos à me commendatissimos. Magna ex eo splendore & obseruantia capies voluptatem. Quod vt velis, te vehementer etiam & q^q etiam rogo. Vale.

M. T. C. S. P. D. CORNI-

FICIO.

269

XXVII

SEXTVS AVFIDIVS ET OB-
 seruantia, qua me colit, accedit ad proximos, &
 6 3 splen-

splendore Equitis Romani nemini cedit. Est autem temperatis, moderatisq; moribus, ut summa severitas, summa cum humanitate iungantur. Cuius tibi negotia, quae sunt in Africa, ita commendo, ut maiore studio, magis ex animo commendare non possim. Per gratum mihi feceris, si dederis operam, ut intelligat meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer mi Cornifici rogo. Vale.

[2] M. T. C. S. P. D. COR-
270 NIFICIO.

ASSENTIOR TIBI EOS, QUOS scribis Lilybeo minari, istis poenas dare debuisse: sed metuisti, ut ais, ne nimis liber in ulciscendo viderere. Metuisti igitur, ne gravis civis, ne nimis fortis, ne nimis te dignus viderere. Quod societatem Reipub. conseruanda tibi mecum a patre acceptam renouas, gratum est: quae societas inter nos semper mi Cornifici manebit. Gratum etiam illud, quod mihi tuo nomine gratias agendas non putas: nec enim id inter nos facere debemus. Senatus sapius pro dignitate tua appellaretur, si absentibus consulibus unquam, nisi ad rem nouam, cogeretur. Itaq; nec de H--S. XX. nec H--S. DCC. quicquam agi nunc per senatum potest. Tibi autem ex senatusconsulto imperandum mutuumque sumendum censeo. In Republica quid agatur, credo te ex eorum literis cognoscere, qui ad te acta debent perscribere. Ego sum spe bona: consilio, cura, labore non desum: omnibus inimicis Reipublicae esse me acerrimum hostem pra me fero. Res neq; nunc difficili loco mihi videtur esse, & fuisset facili-

facilimo, si culpa à quibusdam abfuisset. Vale.

M. T. C. S. P. D. CORNI-

FICIO

271

XXIX

NON MODO TE, CUI OMNIA

nostra notissima sunt, sed neminem in Pop. Rom. arbitror esse, cui sit ignota ea familiaritas, que mihi cum L. Lamia est. Etenim magno theatro spectata est tum, cum est ab A. Gabinio consule relegatus, quod libere & fortiter salutem meam defendisset. Nec ex eo amor inter nos [b] natus est, sed quod erat vetus & magnus, propterea nullum periculum pro me adire dubitavit, ad hac officia vel merita potius, incundissima consuetudo accedit, ut nullo prorsus plus homine delecter. Non puto te iam expectare, quibus eum tibi verbis commendem, causam enim tanti amoris intelligis: qui verba desideret, me omnibus vsum putato. Tantum velim existimes, si negocia Lamia, procuratores, liberos, familiam quibuscumque reb. opus erit, defenderis, gratius mihi futurum, quam si ea tua liberalitas pertinuisset ad rem familiarem meam. Nec dubito, quin sine mea commendatione, quod tuum est iudicium de hominibus, ipsius Lamia causa studiose omnia facturum sis, quanquam erat nobis dictum, te existimare alicui senatusconsulta, quod contra dignitatem tuam fieret, scribendo Lamiam affuisse: qui omnino consulibus illis nunquam fuit adscribendum: deinde omnia tum falsa senatusconsulta deferebantur. Nisi forte iam illi Semproniano senatusconsulto me censes abfuisse: qui ne Romae quidem tum fui, ut de eo ad te scripsisse recenti.

Sed

Sed hac haecenus. Te mi Cornifici, etiam atq, etiam rogo, vt omnia Lamiae negocia, mea putes esse, curesq, vt intelligat, hanc commendationem maximo sibi vsui fuisse. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Cura vt valeas.

ITANE PRAETER LITIGATORES, nemo ad te meas literas? multa ista quidem tu enim perfecisti, vt nemo sine literis meis tibi se commendatum putaret, [a] sed quis vnquam inuoluntarium mihi dixit esse, cui darem, quin dederim? aut quid mihi iucundius, quam, cum coram tecum loqui non possem, aut scribere ad te, aut tuas legere literas? Illud magis mihi solet esse molestum, tantis me impediri occupationibus, vt ad te scribendi meo arbitrari facultas nulla detur. Non enim te epistolis, sed voluminibus lacefferem, quibus quidem me a te pronocari oportebat. Quamuis enim occupatus sis, ocij tamen plus habes. Aut si ne tu quidem vacas: noli impudens esse, nec mihi molestiam exhibere, & a me literas crebriores, cum tu mihi raras mittas, flagitare. Nam cum antea distinebar maximis occupationibus, propterea quod omnibus curis Rempubicam mihi tuendam putabam, tum hoc tempore multo distineor vehementius. Vt enim gravius egrotant ii, qui cum leuati morbo videntur, in eum de integro incidunt, sic vehementius nos laboramus, qui profligato bello ac pene sublato, renouatum bellum gerere conamur. Sed hac haecenus. Tu tibi mi Cornifici, fac vt persuadeas.

non esse me tam imbecillo animo, ne dicam inhumano, ut à te vincī possim aut officiis aut amore. Non dubitabam equidem, veruntamen multo mihi notiorē amorem tuū effecit Cherippus. O hominem semper illum quidem mihi aptum, nunc vere etiam suauem. Vultus mehercule tuos mihi expresit omneis: non solum animum ac verba pertulit. Itaq; noli vereri, ne tibi succensuerim, quod eodē exemplo ad me, quo ad ceteros. Requisiui equidem proprias ad me vnum à te litteras: sed neque vehementer & amanter. De sumptu, quem te in rem militarem facere & fecisse dicis, nihil sane pessum tibi [b] opitulari, propterea, quod & orbus senatus consulibus amissis, et incredibiles angustia pecunie publica: qua conquiratur vndiq; ut optime meritis militibus promissa soluantur: quod quidem fieri sine tributo posse non arbitror. De Accio Dionysio nihil puto esse, quoniam mihi nihil dixit Tratorius. De Publio Luceio nihil tibi concedo, quod studiosior eius sis, quam ego sum: est enim nobis necessarius. Sed a ^{conmiseratis} magistris cum contenderem de profecundo die, probauerunt mihi sese, quo minus id facerent, & compromisso et iureiurando impediri. Quare veniendum arbitror. Luceio: quanquam si meis literis obtemperauerit, cum tu hæc leges, illum Roma esse oportebit. Ceteris de rebus, maximeq; de pecunia, cum Pansa mortem ignorares, scripsisti, qua per nos ab eo consequi te posse arbitrare: qua te non fesselissent, si viueret: nam te diligebat. Post mortem autem eius quid fieri posset, nō videbamus. De Venuleio, Latino, Horatio, valde laudo. Illud non minimum probō, quod scribis, quō illi animo equiore ferrent, te tuis etiam legatis lictores ademisse. Honore enim digni

magister i.e.
conmiseratis

in sum

*cum ignominia dignis non erant comparandi: eosq;
ex senatusconsulto si non decedunt, cogendos, ut decer-
dant, existimo. Hac fere ad eas literas, quas eodem ex-
emplo binas accepi. De reliquo velim tibi persuadeas,
non esse mihi meam dignitatem, tua cariorē male.*

[a] M. T. CIC. EPISTOLA 101

RVM LIBER AD C. MEMMI-
VM, ET CÆTEROS.

Exordio me 273 morat Exilium Memmi M. T. C. S. P. D. MEMMIUS.

Libraa big
ETIAM NON SATIS MIHI CON-
sulerat, cum aliquando animi mei molestia, an
potius libenter te Athenis visurus essem, quod iniuria,
quod accepisti, dolore me afficeret: sapientia tua,
qua fers iniuriam, leticia tamen vidisse te malle.
Nam quod est molestie, non sane multo lenius est,
cum te non video: quod esse potuit voluptatis, certe
si vidissem te, plus fuisset. Itaq; non dubitabo dare
operam, ut te videam, cum id satis commode facere
potero. Interea quod per literas, & agi tecum, &
ut arbitror, confici potest, agam. Nunc a te illud
primum rogabo, ne quid inuitus mea causa facias:
sed id, quod mea intelliges multum, tua nullam in
partem interesse, nū mihi des, si tibi, ut id libenter
facias, ante persuaferis. Cum Patrone Epicureo mihi
omnia communia sunt: nisi quod in philosophia vehe-
menter ab eo dissentio. Sed & ipso Roma, cum te
quog; & tuos omnes observasset, ne coluit inpri-
mis: & nuper, cum ea, qua voluit de suis commodis,

& pramijs consecutus est, me habuit suorum defensorum & amicorum fere principem : et iam a Phadro, qui nobis, cum pueri essemus, antequam Philonem cognouissemus, valde, ut Philosophus, postea tamen, ut vir bonus & suavis & officiosus probabatur, traditus, *recomendat.*
 mihi, commendatus est. Is igitur Patro [b] cum ad me Romam literas misisset, ut te sibi placarem, peterem, ut nescio quid illud Epicuri parietinarum sibi concederes : nihil scripsi ad te ob eam rem, quod edificationis tue consilium mea commendatione nolebam impediri. Idem, ut veni Athenas, cum idem ut ad te scriberem, rogasset, ob eam causam impetrauit, quod te abieciisse illam edificationem constabat inter omnes amicos tuos. Quod si ita est, etsi iam plane tua nihil interest, velim, si qua offensivumcula facta est animi tui, perversitate aliquorum (nouit enim gentem illam) des te ad lenitatem, vel propter tuam summam humanitatem, vel etiam honoris mei causa. Equidem, si quid ipse sentiam, queris : nec cur ille tantopere concedat, video : nec cur tu repugnes : nisi tamen multo minus tibi concedi potest, quam illi laborare sine causa. Quamquam Patronis & orationem & causam tibi cognitam esse certo scio : honorem, officium, testamentorum ius, Epicuri auctoritatem, Phadri obtestationem, sedem, domicilium, vestigia summorum hominum, sibi tuenda esse dicit. Totam hominis vitam, rationemque, quam sequitur in philosophia, derideamus licet, si hanc eius contentionem volumus reprehendere. Sed me hercule quando illi ceterisq, quos illa delectant, non valde inimici sumus : nescio an ignoscendum sit huic, si tantopere laborat, in quo etiamsi peccat, ma-

gis meptys, quam improbitate peccat. Sed ne plura
(dicendum enim aliquando est) Pomponium Atticum
sic amo, vt alterum fratrem: nihil est illo mihi nec ca-
rius, nec iucundius. Is, non quo sit ex istis (est enim
omni liberali doctrina politissimus) sed valde diligit
Patronem, valde Phedrum amauit: sic à me hoc con-
tendit [a] homo minime ambitiosus, minime in rogi-
tando molestus, vt nihil vnquam magis: nec dubitat,
quin ego à te nutu hoc consequi possem, ita etiam, si
edificaturus esses. Nunc vero si audierit, te edificatio-
nem deposuisse, neg, tamen me à te impetrasse: non
te in me illiberalem, sed me in se negligentem puta-
bit. Quamobrem peto à te, vt scribas ad tuos, posse
tua voluntate decretum illud Arcopagitarum, quem
conuenerunt illi vocant, tolli. Sed redeo ad pri-
ma. Prius velim tibi persuadeas, vt hoc mea caussa li-
benter facias: sic tamen habeto, si feceris quod rogo,
fore mihi gratissimum. Vale.

Scripta ad me non est

M. T. C. S. P. D. MEM-

274

MIO.

CAIO AVIANO EVANDRO,
qui habitat in tuo sacrario, & ipso multum vlor, &
patrono eius M. Aemilio familiarissime. Peto igitur ate
maiorē in modum, quod sine tua molestia fiat, vt ei
de habitatione accomodes. Nā propter opera insti-
tuta multa multorum subitum est ei remigrare Cal.
Quintil. Impedior verecundia, ne te pluribus verbis
rogem. Neg, tamen dubito, quin si tua nihil aut non
multum intersit, eo sis animo, quo ego essem, si quid tu
me rogares, mihi certe gratissimum feceris. Vale.

M. T.

AVLVM FVSIVM VNVM EX
 meis intimis obseruatifsimū, studiosissimum, nostrū
 eruditum hominem et summa humanitate, tuaq. ami-
 citia dignissimum [b] velim ita tractes, vt mihi co-
 ram recepisti. Tam mihi gratum id erit, quam quod
 gratissimum. Ipsum præterea summo studio, & sum-
 ma obseruantia tibi in perpetuum deuoueris. Vale.

M. T. C. Q. VALERIO Q. F. ORCÆ
 LEG. PROP. R. T. S. D. 276

CVM MVNICIPIBVS VOLA-
 terranis mihi summa necessitudo est, cumulatissime
 mihi gratiam retulerunt: nam nec in honorib. meis,
 nec in laborib. vnquam defuerunt. Cum quibus si mihi
 nulla causa intercederet, tamen quod te vehementis-
 sime diligo, quodq. me à te plurimi fieri sentio, et mo-
 nerem te, & hortarer, vt eorum fortunis consuleres.
 præsertim cum prope præcipuā causam haberent ad
 ius obtinendum. Primum quod Syllani temporis acer-
 bitatem Deorum immortalium benignitate subterfu-
 gerunt. Deinde, quod summo studio Popul. Roma. à
 me in consulatu meo defensi sunt. Cum enim Tribuni
 plebis legem iniquissimam de eorū agris promulgas-
 sent, facile S. P. Q. R. persuasi, vt eos ciueis, quibus
 fortuna pepercisset, saluos esse vellent. Hanc actionem
 meam C. Cesar primo suo consulatu in lege Agraria
 comprobauit, agrumq. Volaterranum & oppidum
 omni periculo in perpetuum liberauit: vt mihi dubium
 non sit, quin is, qui nouas necessitudines adiungat,
 vetera

vetera sua beneficia conseruari velit. Quamobrem est
tua prudentia, aut sequi eius auctoritatem, cuius se-
ctam atq; imperium summa cum tua dignitate secu-
tus es: aut certe illi integram omnem causam refer-
uare. [a] Illud vero dubitare non debes, quin tam
grauē, tam firmum, tam honestum municipium tibi
tuo summo beneficio in perpetuum obligari velis. Sed
hæc, quæ scripta sunt supra, eo spectant, vt te horter
& suadeam. Reliqua sunt, quæ pertinent ad rogan-
dum: vt non solum tua causâ tibi consilium me dare
putes, sed etiam quod mihi opus sit, me à te petere &
rogare. Gratissimum igitur mihi feceris, si Volaterra-
nos omnib. rebus integros, incolumesq; esse volueris.
Eorum ego domicilia, sedes, rem, fortunas, quæ à dijs
immortalibus, et à præstantissimis in nostra Repub. ci-
uibus summo S. P. Q. R. studio conseruatae sunt, tua
fidei, iusticia, bonitatq; commendo. Si pro meis pristi-
nis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, vt
ita defendere possem Volaterranos, quemadmodū con-
sueui tueri meos: nullum officium, nullum deniq; cer-
tamen, in quo illis prodesse possem, prætermitterem.
Sed quando apud te nihilo minus hoc tempore valere
me confido, quam valuerim semper apud omnes: pro
nostra summa necessitudine, pariq; inter nos, & mu-
tua beneuolentia abs te peto, vt ita de Volaterranis
mereare, vt existant, eum quasi diuino consilio isti
negocio præpositum esse, apud quem vnum nos eorum
perpetui defensores plurimum valere possemus. Vale.

M. T. C. Q. VALERIO Q. F. ORCE
LEG. PROPÆT.

277

S. P. D.

Nob

NON MOLESTE FERO EAM
 necessitudinem, quæ mihi tecum est, notam esse quam-
 plurimis: neq; tamen [b] ob eam causam, quod tu
 optime existimare potes, te impedio, quo minus susce-
 ptum negotium pro tua fide et diligentia ex voluntate
 Caesaris, qui tibi rem magnam, difficilemq; commi-
 sit, gerere possis. Nam cum multi a me petant multa,
 quod de tua erga me voluntate non dubitent, non
 committo, ut ambitione mea conturbem officium tu-
 um. Caio Curtio ab ineunte ætate familiarissime sum
 usus. Eius & Syllani temporis iniustissima calamitate
 dolui: & cum ijs, qui similem iniuriam acceperant,
 amissis omnibus fortunis, reditus tamen in patriam vo-
 luntate omnium concedi videretur, adiutor incolumi-
 tatis sui. Is habet in Volaterrano possessionem, cum in
 eam tanquam è naufragio reliquias contulisset. Hoc
 autem tempore cum Caesar in senatum legit: quem
 ordinem ille ista possessione amissa, tueri vix potest.
 Gravissimum autem est, cum superiore factus sit ordi-
 ne, inferiorem esse fortuna: minimeq; convenit, ex eo
 agro, qui Caesaris iussu diuidatur, cum moveri, qui
 Caesaris beneficio senator sit. Sed mihi minus libet
 multa de æquitate rei scribere, ne causa potius apud
 te valuisse videar, quam gratia. Quamobrem te ma-
 iorem in modum rogo, ut C. Curtij rem meam putes
 esse, quicquid mea causa faceres, ut id C. Curtij
 causa cum feceris, meum existimes. Quod ille per me
 habuerit, id me habere abs te putato. Hoc te vehe-
 menter etiam atq; etiam rogo. Vale.

105 [a] M. T. C. Q. VALERIO Q. F.
 ORCES. P. D.

278

Si

SI VALES BENE EST, EGO quidem valeo. Credo te memoria tenere, me & coram P. Cuspio tecum locutum esse, cum te prosequeretur paludatum: & idem postea pluribus verbis tecum egisse, & quoscumq; tibi eius necessarios commendarem, haberes eos in numero meorum necessariorum. Id tu pro tua summa erga me beneuolentia, perpetuaz obseruantia mihi liberalissime atq; humanissime recepisti. Cuspium homo in omnes suos officiosissimus, mirifice quosdam homines ex ista prouincia tuetur & diligit, propterea quod fuit in Africaniis, cum maximis societatis negocijs praeesset. Itaque hoc eius officium, quod adhibetur erga illos, ego mea facultate & gratia soleo, quantum possum, adiuuare. Quare Cuspianorum omnium commendationis causam hac tibi epistola exponendam putauit: reliquis epistolis tantum faciam, vt notam apponam eam, quae mihi tecum conuenit, & simul significem de numero esse Cuspj amicorum. Sed hanc commendationem, quam his literis consignare volui, scito esse omnium gratissimam. Nam P. Cuspium singulari studio contendit a me, vt tibi quam diligentissime L. Iulium commendarem. Eius ego studio vix video mihi satisfacere posse, si vtor verbis ijs, quibus, cum diligentissime quid agimus, vii solemus. Noua quoddam postulat: & putat me eius generis artificium quoddam tenere. Et ego pollicitus sum, me ex intima nostra arte deprompturum mirificum genus commendationis. Id quando assequi non possum, tu reuelim efficias, vt ille genere mearum literarum [b] in-
credibili quiddam perfectum arbitretur. Id facies, si omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate & pot-

potestate tua proficisci poterit, non modo re, sed etiam verbis, vultu denique expresseritis, quæ quantū in provincia valeant vellem expertus esses. Sed tamen suspicor ipsum hominem, quem tibi commendo, perdignū esse tua amicitia: nec id solum, quia mihi Cuspius dicit, credo (tametsi id satis esse debeat) sed quia noui eius iudicium in hominibus & amicis diligendis. Harum literarum vis quanta fuerit, propediem indicabo, tibi, ut confido, gratias agam. Ego, quæ te velle, quæq; ad te pertinere arbitror; omnia studiose diligenterq; curabo. Cura ut valeas.

M. T. C. Q. VALERIO Q. F.

S. D.

279

PUBLIVS CORNELIVS, QUI tibi has literas reddidit, est mihi à P. Cuspio commendatus: cuius causa quantopere cuperem, deberemq; profecto ex me facile cognouisti. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione mihi Cuspius quam maximas, quamprimum, quam sapissime, gratias agat. Vale.

M. T. C. CLVIO S. P. D. 280

CVM IN GALLIAM PROFICISCENS, pro nostra necessitudine, tuq; summa in me obseruantia ad me domum venisses, locutus sum tecū de agro vectigali municipij Athelani, qui esset in Gallia: quantq; opere eius municipij causa laborarem, tibi ostendi. Post tuam autem profectionem, cum & maxima res municipij honestissimi, mihiq; coniunctissimi, & summum meum officium ageretur, pro tuo
d ani-

animo in me singulari existimavi me oportere ad te
 accuratius scribere : etsi non sum nescius, & [a] quæ
 temporum ratio, & quæ tua potestas sit, tibi, nego-
 cium datum esse à C. Cesare, non iudicium, præclare
 intelligo. Quare à te tantum peto, quantum & te fa-
 cere posse, & libenter mea causa facturum esse arbi-
 tror. Et primum velim existimes, quod res est, munici-
 pij fortunas omnes in isto vectigali consistere : his au-
 tem temporib. hoc municipium maximis onerib. pres-
 sum, summis affectum esse difficultatibus. Hoc etsi com-
 mune videtur esse cum multis : tamen mihi crede sin-
 gulares huic municipio calamitates accidisse, quas id-
 circo non commemoro, ne de miseris meorum necessa-
 riorum conquerens, homines, quos nolo, videar offen-
 dere. Itaque nisi magnam spem haberem, C. Cesari nos
 causam municipij comprobaturos : non erat causa, cur
 à te hoc tempore aliquid contenderem : sed quia con-
 fido, mihi, persuasi, illum & dignitatis municipij &
 æquitatis & etiam voluntatis erga se habiturum esse
 rationem : ideo à te non dubitavi contendere, ut hanc
 causam illi integram conservares. Quod etsi nihilo-
 minus à te peterem, si nihil audivissem te tale fecisse :
 tamen maiorem spem impetrandi nactus sum, postea
 quam mihi dictum est, hoc idem à te Rhegenses im-
 petravisse, qui etsi te aliqua necessitudine attingunt :
 tamen tuus amor in me, sperare me cogit, te, quod tuis
 necessariis tribueris, idem esse tributurum meis, præfer-
 tim cum ego pro his vni petam : habeam autem, qui
 simili causa laborent, compluris necessarios. Hoc me
 non sine causa facere, neque aliqua levi ambitione com-
 motum à te contendere, etsi te existimare arbitror, ta-
 men mihi affirmanti credas velim, me huic municipio
 debe-

206. debere plurimum: [b] nullum vnquam fuisse tempus, neq. honorum, neq. laborum meorum, in quo non huius municipij studium in me extiterit singulare. Quapropter a te etiam atq. etiam pro nostra summa conuentione, prog. tua in me perpetua & maxima beneuolentia maiorem in modum peto atq. contendo, vt cum fortunas agi eius municipij intelligas, quod sit mihi necessitudine, officijs, beneuolentia coniunctissimum, id mihi des. Quod erit huiusmodi, vt si à Casare, quod speramus, impetrauerimus, tuo beneficio nos id consecutos esse iudicemus. Sin minus, pro eo tamen id habeamus, quando à te data est opera, impetraremus. Hoc cum mihi gratissimum feceris: tum viros optimos, homines honestissimos, eosdemq. gratissimos, & tua necessitudine dignissimos, summo beneficio in perpetuum tibi iuisq. deuinxeris. Vale.

M. T. C. M. RUTILIO
S. P. D.

281

CUM ET MIHI CONSCIUS
essem, quanti te facerem, & tuam erga me beneuolentiam expertus essem, non dubitavi à te petere, quod mihi petendum esset. P. Sextium quanti faciam, ipse optime scio: quanti autem facere debeam, & tu & omnes homines sciunt. Is cum ex alijs te mei studiosissimum esse cognosceret, petiuit à me, vt ad te quam curatissime scriberem de re C. Albini senatoris: cuius ex filia natus est L. Sextius optimus adolescens, filius P. Sextij. Hoc idcirco scripsi, vt intelligeres, non solum me pro P. Sextio laborare debere, sed

d 2

Sexti-

Sextium etiam pro Albino. Res autem hæc est, à M. Laberio C. Albinus prædia in [a] estimationem accepit: quæ prædia Laberius emerat à Cesare de bonis Plotianis, ea si dicam non esse è Republica diuidi, docere te videar, non rogare. Sed tamen Caesar Syllanas venditiones & assignationes ratas esse velit, quo firmiores existimentur suæ: si ea prædia diuidentur, quæ ipse Caesar vendidit, quæ tandem in eius venditionibus autoritas esse poterit? Sed hoc quale sit, pro tua prudentia considerabis. Ego te plane rogo, atq; ita ut maiore studio, iustiore de causa, magis ex animo rogare nihil possim, ut Albino parcas, prædia Laberiana ne attingas. Magna me affeceris non modo leticia, sed etiam quodammodo gloria, si P. Sextius homini maxime necessario pro me satisfecerit, cum ego illi plurimum debeam. Quod ut facias, te vehementer etiam atq; etiam rogo, maius mihi dare beneficium nullum potes. Id mihi intelliges esse gratissimum. Vale.

M. T. C. CRASSIPEDI

282

S. P. D.

QV ANQVAM TIBI PRÆSENS commendavi, ut potui diligentissime, socios Bithyniæ: teq; cum mea commendatione, tum etiam tua sponte intellexi cupere ei societati, quibuscunq; rebus posses, commodare: tamen cum ijs, quorum res agitur, magni sua interesse arbitrarentur, me etiam per literas declarare tibi, quæ essem erga ipsos voluntate, non dubitavi hæc ad te scribere. Volo enim te existimare, me, cum vniuerso ordini publicanorum multum semper libertissime tribuerim, idq; pro magnis

107 [b] gnus eius ordinis ergo me meritis facere debuerim, tū
 imprimis amicum esse huic Bithynicae societati: quae
 societas ordine, ipso hominum genere pars est
 maxima ciuitatis. Constat enim ex ceteris societati-
 bus: & casu permulti sunt in ea societate valde mihi
 familiares, imprimisq; is cuius praecipuum officium agi-
 tur hoc tempore, P. Rupilius P. F. Menenius, qui est
 magister in ea societate. Quae cum ita sint, maiorem
 in modum a te peto, Cn. Pupium, qui est in operis eius
 societatis, omnibus tuis officijs atq; omni liberalitate
 tuare: curesq; ut eius opera, quod tibi facile factu
 est, quam gratissima sint socijs, remq; & utilitatem
 sociorum (cuius rei quantam potestatem quaestor ha-
 beat, non sum ignarus) per te quam maxime defen-
 sam & auctam velis. Id cum mihi gratissimum fece-
 ris, tum illud tibi expertus promitto & spondeo, te so-
 cios Bithyniae, si ijs commodaris, memores esse, &
 gratos cogniturum. Vale.

M. T. C. BRUTO S. P. D. 283

CVM AD TE TVVS QVAES-
 tor M. Varro profisceretur, commendatione egere
 eum non putabam. Satis enim commendatum tibi
 eum arbitrabar ab ipso more maiorum, qui, ut te non
 fugit, hanc quaestura coniunctionem liberorum neces-
 situdini proximam voluit esse. Sed cum sibi ita per-
 suasisset ipse, meas, de se accurate scriptas literas,
 maximam apud te pondus habituras, a meq; conten-
 deret, ut quam diligentissime scriberem: malui face-
 re, quod meus familiaris tanti sua interesse arbitra-
 retur. Ut igitur debere me facere hoc intelligas,
 d 3 cum

cum primum M. Terentius in forum venit, ad amicitiam se meam contulit. Deinde ut se [a] corroboravit, duæ causæ acceperunt, quæ meam in illum benevolentiam augerent. Una, quod versabatur in hoc studio nostro, quo etiam nunc maxime delectamur, & cum ingenio, ut nosti, nec sine industria. Deinde quod mature se contulit in societates publicanorum, quod quidem nollem: maximis enim damnis affectus est, sed tamen causa communis ordinis mihi commendatissimi fecit amicitiam nostram firmiorem. Deinde versatus in vitisq; subsellijs optima & fide & fama, iam ante hanc commutationem Reipub. petitioni sese dedit, honoremq; honestissimum existimavit fructum laboris sui. His autem temporib. a me Brundisio cum literis & mandatis profectus est ad Casarem: qua in re & amorem eius in suscipiendo negotio perspexi, et fidem in conficiendo ac renunciando. Videor mihi, cum separatim de probitate eius & moribus dicturus fuisset, si prius causam, cur eum tamopere diligerem, tibi exposuisset, in hac ipsa causa exponenda satis etiam de probitate dixisse. Sed tamen separatim promitto, in meq; recipio, fore eum tibi & voluptati & vsui. Nam & modestum hominē cognoscēs & prudentem, & a cupiditate omni remotissimum: præterea magni laboris, summæq; industrie. Neq; ego hac polliceri de teo, quæ tibi ipsi, cum bene cognoveris, indicanda sunt: sed tamen in omnib. novis conjunctionibus interest, qualis primus aditus sit, & qua commendatione quasi amicitia fores aperiantur, Quod ego his literis efficere volui: etsi id ipsa per se necessitudo quaestura effecisse debet: sed tamen nihilo infirmius illud hoc addito. Cura igitur, si me tami fa-

208 cis, quam & Varro existimat, & ipse sentio, [b] vt
 quamprimum intelligam hanc meam commendatio-
 nem tantum illi utilitatis attulisse, quantum & ipse
 sperarit, nec ego dubitarim. Vale.

M. T. C. ERVTO S. P. D. 284

Q V I A S E M P E R A N I M A D -
 uerti studiose te operam dare, vt ne quid meorum tibi
 esset ignotum: propterea non dubito, quin scias, non
 solum cuius municipij sim, sed etiam quam diligen-
 ter soleam meos municipales Arpinates tueri. Quo-
 rum quidem omnia commoda, omnesq; facultates,
 quibus & sacra conficere, & sarta tecta adium sa-
 crarum, locorumq; communium tueri possint, consi-
 stunt in his vectigalibus, qua habent in prouincia Gal-
 lia. Ad ea visenda, pecuniaq; qua à colonis deben-
 tur, exigendas, totamq; rem & cognoscendam &
 administrandam, legatos equites Romanos misimus
 Qu. assidium Q. F. M. Faucium M. F. Qu. Ma-
 mercum Qu. F. Peto à te maiorem in modum, pro
 nostra necessitudine, vt ea res tibi cura sit, operamq;
 des, vt per te quam commodissime negotium muni-
 cij administretur, quam primumq; consiciatur: ipsosq;
 quorum nomina scripsi, vt quam honorificentissime
 pro tua natura, & quam liberalissime tractes. Bonos
 viros ad tuam necessitudinem adiunxeris: municipi-
 umq; gratissimum beneficio tuo deuinxeris: mihi vero
 eo etiam gratus feceris, quod cum semper tueri muni-
 cipes meos consueui, tū hic annus precipue ad meam
 curam, officiumq; pertinet. Nam constituendi municipij
 causa hoc anno adilem meum fieri volui, & fratris
 d 4 filium,

filium, & [a] M. Casum hominem mihi maxime
necessarium (is enim magistratus in nostro municipio,
nec alius ullus creari solet.) Quos cohonestaris, inpr-
misq; me, si Respublica municipij, tuo studio & dili-
gentia bene administrata erit. Quod ut facias, te ve-
hementer etiam atq; etiam rogo.

285 M. T. C. BRUTO S. P. D.

ALIA EPISTOLA COMMV-
niter commendavi tibi legatos Arpinatium, ut potius
diligentissime: hac separatim Qu. Fuffidium, quo
cum mihi omnes necessitudines sunt, diligentius com-
mendo: non ut aliquid de illa commendatione dimi-
nuam, sed ut ad hanc addam. Nam & priuignus est
M. Casij mei maxime & familiaris & necessarius, &
fuit in Cilicia mecum tribunus militum: quo in mune-
re ita se tractauit, ut accepisse ab eo beneficium vide-
rer, non dedisse. Est praterea, quod apud te valet plu-
rimum, à nostris studijs non abhorrens. Quam velim
eum quam liberalissime complectare, operamq; des,
ut in ea legatione, quam suscepit contra suum commo-
dum, senatus auctoritatem meam quam maxime eius
excellat industria. Vult enim, id quod optimo cuiq; na-
tura tributum est, quam maximam laudem tum à
nobis, qui eum impulimus, tum à municipio conse-
qui: quod ei continget, si hac mea commendatione
tuum erga se studium erit consecutus. Vale.

286 M. T. C. BRUTO S. P. D.

LVCIVS CASTRONIVS PAE-
tus longe princeps municipij Lucensis, est honestus,
gr. a.

209 grauis, plenus officij, [b] bonus plane vir, & cum virtutibus, tum etiam fortuna, si quid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem est familiarissimus, sic prorsus, ut nostri ordinis obseruet neminem diligentius. Quare & ut meum amicum, et ut tua dignam amicitia tibi commendo. Cui quibuscumq; rebus commodaueris, tibi profecto iucundum, mihi certe erit gratum. Vale.

M. T. C. BRUTO S. P. D. 287

LVCIO TITIO ~~STRABO~~ STRABONE Equite Romano imprimis honesto & ornato familiarissime vtor. Omnia mihi cum eo intercedunt iura summe necessitudinis. Huic in tua prouincia pecuniā debet P. Cornelius. Ea res à Volcatio, qui Roma ius dicit, reiecta in Galliam est. Peto à te hoc diligentius, quam si mea res esset (quo est honestius de amicorum pecunia laborare, quam de sua) ut negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transigas, operamq; des, quod tibi equum & rectum videbitur, ut quam commodissima conditione libertus Strabonis, qui eius rei causa missus est, negotium conficiat, ad nummosq; perueniat. Id & mihi gratissimum erit: & tu ipse L. Titium ~~et~~ cognosces amicitia tua dignissimum. Quod ut tibi cura sit, ut omnia solent esse, quae me velle scis, te vehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. C. C. CÆSARI IMP.

S. P. D.

288

PRAECILLIVM TIBI COMMENDO vnice, tui necessarii, mei familiarissimi, viri
d 5 optimi

optimi filium, quem cum adolescentem ipsum propter
eius modestiam, humanitatem, [a] animum & amo- 210.
rem erga me singularem mirifice diligo, tum patrem
eius re doctus intellexi, & didici mihi fuisse semper
amicissimum. En hic ille est de illis maxime, qui iride-
re atque obiurgare me soliti sunt, quod me non tecū,
praesertim cum abs te honorificentissime inuitarer, cō-
iungerem. ἀλλ' ἐμὸν οὐποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσιν ἐπι-
θρῆνός με φέλλει ἐκάλει τε μέλαινά. audiebam enim no-
stros procures clamitantes, ἀλκιμὸς εἶς ἴνα τίς σε
καὶ ὁ Λύδρον εὖ ἔπει. Sed tamen me idem consola-
tur: & iam hominem perustum etiamnum, gloria
volunt incendere, atque ita loquuntur: ἀλλ' ἄγε πῶς
μέμονας, οὐ δέ τι καὶ ἀλλεῖως διαλέξῃ, ἀλλὰ μὲν
ἔξῃς τί καὶ ἐσομεθαί σοι ποθέει. Sed me minus iam
mouent, ut vides. Itaque ab Homeri magniloquentia
confero me ad vera praecepta εὐριπίδου: Μισῶ σο-
φιστὰς, οὐχ αὐτῷ σοφίς. quem versum senex Pra-
cilius laudat egregie, & ait posse eundem & ἀμα
σοφῶ, καὶ ὀπίσω videre, & tamen nihilominus ἀν-
αίσχυντον καὶ ἀπειροχὸν εἶμεναι ἄνθρωπον. Sed ut redeam
ad id, unde coepi, vehementer mihi gratum feceris, si
hunc adolescentem humanitate tua, quae est singula-
ris, comprehenderis: & ad id, quod ipsum Praeci-
liorum causa te velle arbitror, addideris cumulum
commendationis meae. Genere nouo sum literarum ad
te usus, ut intelligeres non vulgarem esse commen-
dationem. Vale.

289 M. T. C. C. CESARI IMP. S. P. D.
Exordium. P V B L I V M C R A S S V M E X
omni

110. eo, cum ab ineunte [b] eius aetate bene sperauissem,
 tum optime existimare cepi ex ijs iudicys, quae de eo
 feceram, cognitis. Eius libertum Apollonium iam tum
 equidem, cum ille uiueret, & magnificiebam & pro-
 babam. Erat enim & studiosus Crassi, & ad eius optima
 studia vehementer aptus, itaq; ab eo admodum dilige-
 batur. Post mortem autem Crassi, eo mihi etiam di-
 gnior visus est, quem in fidem atq; amicitiam meam
 reciperem, quod eos a se obseruandos & colendos pu-
 tabat, quos ille dilexisset, & quibus carus fuisset. Itaq;
 & ad me in Cilicia venit, multisq; in rebus mihi ma-
 gno vsui fuit, & fides eius & prudentia: & ut opi-
 nor, tibi in Alexandrino bello, quantum studio et fide-
 litate consequi potuit, non defuit. Quod cum speraret
 te quoq; ita existimare, in Hispaniam ad te maxime
 ille quidem suo consilio, sed etiam me autore, est prose-
 cutus. Cui ego commendationem non sum pollicitus, non
 quin eam valituram apud te arbitrarer, sed neq; mihi
 egere commendatione videbatur, qui & in bello tecum
 fuisset, & propter memoriam Crassi de tuis vnus esset:
 et si uti commendationibus vellet, etiam per alios eum
 videbam id consequi posse. Testimonium meum de eo
 iudicij, quod & ipse magni aestimabat, & ego apud te
 valere eram expertus, ei libenter dedi. Doctum igitur hominem cognoui, & studijs optimis deditum,
 idq; a puero. Nam domi mea cum Diodoro Stoico, *conuersatio*
 homine, meo iudicio, eruditissimo, multum a puero
 fuit. Nuoc autem incensus studio rerum tuarum, eas
 literis Graecis mandare cupiebat, posse arbutor, valet
 ingenio: habet vsu: iam pridem in eo genere studiij,
 111. literarumq; versatur [a] satisfacere immortalitati
 lau-

Propositio.

Confirmatio

conuersatio

laudem tuarum mirabiliter capit. Habes opinionis
mea testimonium: sed tu hoc facilius multo pro tua
singulari prudentia iudicabis. Et tamen quod negaue-
ram, commendo tibi eum. Quicquid ei commodave-
ris, erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

M. T. C. SERVIO Sulpitio
290 S. P. D.

MARCUS CURIVS, QUI PA-
tris negociatur, multis & magnis de causis à me dili-
gitur. Nam & amicitia peruectus mihi cum eo est, ut
primum in forum veni, instituta: & Patris cum ali-
quoties antea, tum proxime hoc miserrimo bello, do-
mus eius tota mihi paruit: qua si opus fuisset, tam es-
sem usus, quam mea: Maximum autem mihi vincu-
lum cum eo est, quasi sanctioris cuiusdam necessitudi-
nis, quod est Attici nostri familiarissimus, eumque, unum
præter ceteros observat ac diligit. Quem si tu iam
forte cognovisti, puto me hoc quod facio, facere serius.
Ea enim est humanitate & observantia, ut eum tibi
iam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen
si ita est, magnopere à te queso, ut ad eam volunta-
tem, si quam in illum ante has meas literas contulisti,
quam maximus postea commendatione nostra cumu-
lus accedat. Sin, autem propter verecundiam suam
minus se tibi obtruit: aut eum nondum satis habes co-
gnitum: aut qua causa est, cur maioris commenda-
tionis indigeat: sic tibi eum commendo, ut neq. ma-
iore studio quinquam, neq. iustiorib. de causis com-
mendare possim. Faciamq. id, quod debent facere ij,
qui religiosa, & sine ambitione, spondebo enim [b] tibi,

L I B E R X I I I .

tibi, vel potius spondeo, in meq; recipio, eos esse M. Curij mores eamq; tuum probitatem, tum etiam humanitatem, vt eum & amicitia tua & tam accurata commendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certe gratissimum feceris, si intellexero, has literas tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C. S E R V I O S V L P I T I O

S. P. D.

291

XIX

N O N C O N C E D A M , V T A T -

tico nostro, quem elatum leticia vidi, iucundiores tua suauissima ad eum, & humanitate scripta litera fuerint, quam mihi. Nam etsi vtrig; nostrum prope aque gratae erant, tamen ego admirabar magis, te, quasi rogatus, aut certe admonitus, liberaliter Attico respondisse (quod tamen dubium nobis, quin ita futurum fuerit, non erat) vltro ad eum scripsisse, eig; nec opinanti voluntatem tuam tantum per literas detulisse. De quo nō modo rogare te, vt eo studiosius mea quoq; causa facias, non debeo (nihil enim cumulatius fieri potest, quam polliceris) sed ne gratias quidem agere, quod tu & ipsius causa & tua sponte feceris. Illud tamen dicam, mihi id, quod fecisti, esse gratissimum. Tale enim tuum iudicium de homine eo, quem ego vnice diligo, non potest mihi non summe esse iucundū. Quod cum ita sit, esse gratum necesse est. Sed tamen quando mihi pro cōiunctione nostra vel peccare apud te in scribendo licet, vtrung; eorum, quae negavi mihi facienda esse faciam. Nam & ad id, quod Attici causa te ostendisti esse facturum, tantum velim addas, quantum

quantum ex nostro amore acceptionis [a] fieri potest. Et quod modo verebar tibi gratias agere, nunc plane ago: teq; ita existimare volo, quibuscunq; officijs in Epiroticis, reliquisq; rebus Atticum obstrinxeris, iisdem me tibi obligatum fore. Vale.

M. T. C. SERVIO S VLPITIO

292

S. P. D.

C V M L Y S O N E P A T R E N S I

est mihi quidem hospitium vetus: quam ego necessitudinem sanctè colendam puto, sed ea causa etiam cum alijs compluribus familiaritas tanta nullo cum hospite, & ea cum officijs eius multis, tum etiam consuetudine quotidiana sic est aucta, ut nihil sit familiaritate nostra coniunctius. Is cum Romæ annuum prope ita fuisset, ut mecum viueret, etsi eram in magna spe, te meis literis commendationeq; diligentissime facturum id, quod fecisti, ut eius rem, & fortunas absentis tuerere: tamen quod in vnius potestate erant omnia, & quod Lyso fuerat in nostra causa: nostrisq; presidijs, quotidie aliquid timebamus. Effectum tamen est, & ipsius splendore, & nostro, reliquorumq; hospitum studio, ut omnia, quæ vellemus, a Cæsare impetrarentur: quod intelliges ex ijs literis, quas Cæsar ad te dedit: Nunc non modo non remittimus tibi aliquid ex nostra commendatione, quasi adepti iam omnia: sed eo vehementius a te contendimus, ut Lysonem in fidem necessitudinemque tuam recipias. Cuius dubia fortuna timidius tecum agebamus, verentes, ne quid accideret eiusmodi, ut ne tu quidem mederi posses. Explorata

LIBER XIII.

plorata vero eius incolunitate, omnia à te studia sum
ma cura peto. Qua ne singula enumerem, totam tibi
domum [b] commendo. In his adolescentem filium
eius, quem C. Memmius Gemellus cliens meus, cum in
calamitate exilij sui Patrensis ciuis factus esset, Pa-
trensiū legibus adoptauit: vt eius ipsius hereditatis
ius caussamq; tueare. Caput illud est, vt Lysonem,
quem ego virum optimum, gratissimumq; cognoui,
recipias in necessitudinem tuam. Quod si feceris, non
dubito, quin postea in eo diligendo, caterisq; com-
mendando, idem quod ego, sis iudicij & voluntatis
habituus. Quod cum fieri vehementer studeo, tum
etiam illud vereor, ne si minus cumulate videberis fe-
cisse aliquid eius caussa, me ille negligenter scripsisse
de se putet, non te oblitum mei. Quanti enim me fe-
ceris, cum ex sermonibus quotidianis meis, tum ex
epistolis etiam tuis potuit cognoscere. Vale.

M. T. C. SERVIO S VLPITIO

S. P. D.

293

ASCLAPONE PATRENSI ME-
dico vtor valde familiariter, eiusq; tum consuetudo
mibi iucunda fuit, tum etiam ars, quam sum expertus
in valetudine meorum. In qua mihi tum ipsa scientia,
tum etiam fidelitate, beneuolentiaq; satisfecit. Hunc
igitur tibi commendo, & a te peto, vt des operam, vt
intelligat diligenter me scripsisse de se, meamq; com-
mendatione vsui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehe-
menter gratum. Vale.

M. T. C. SERVIO S VLPITIO

S. P. D.

294

Mar-

MARCVS AEMILIUS AVIANUS ab ineunte adolescentia me obseruauit, semperq;
dilexit, vir cum [a] bonus, tum perhumanus, & in alijs
omni genere officij diligendus. Quem si arbitrarer esse
Sycione, & nisi audirem, ibi eum etiam nunc, ubi ego
reliqui, Cibra commorari, nihil esset necesse plura me
ad te de eo scribere. Persiceret enim ipse profecto suis
moribus, suaq; humanitate, vt sine cuiusquam com-
mendatione diligeretur abs te non minus, quam & à
me & à ceteris familiaribus. Sed cum illum abesse
putem, commendo tibi maiorem in modum domum
eius, quæ est Sycione, remq; familiarem, maxime Ca-
ium Auianum. Hammonium libertum eius, quæ qui-
dem tibi etiam suo nomine commendo. Nam cum pro-
pterea mihi est probatus, quod est in patronum suum
officio et fide singulari, tum etiam in meipsum magna
officia contulit: mihi molestissimis temporib. ita fide-
liter, beneuolèq; præsto fuit, vt si à me manu missus es-
set. Itaq; peto à te, vt eum Hammonium, & in patro-
ni eius negotio sic tueare, vt eius procuratorem, quem
tibi commendo, & ipsum suo nomine diligas, habeasq;
in numero tuorum: hominem prudentem & officio-
sum cognosces; & dignum, qui à te diligatur. Vale.

M. T. C. SERUIO SVLPITIO
295 S. P. D.

XXII
TITVM MANLIVM, QVI NE-
gociatur Thespijs, vehementer diligo. Nam & sem-
per me coluit, diligentissime obseruauit, & à studijs
nostris non abhorret. Accedit eo, quod Varro Mura-
na magnopere eius causa vult omnia: qui ita existi-
mauit,

manit, etsi suis literis, quibus tibi Manlium commendabam, valde consideret, tamen mea commendatione aliquid accessionis fore. Me quidem cum Manlij familiaritas, tunc Varronis [b.] studium commouit, ut ad te quam accuratissime scriberem. Gratissimum igitur mihi feceris, si huic commendationi meae tantum tribueris, quantum cui tribuisti plurimum: id est, si Titum Manlium quam maxime, quibuscumque rebus honeste pro tua dignitate poteris, iuueris atque ornaueris. Ex ipsius praeerea gratissimis & humanissimis moribus confirmo tibi, eum te quem soles fructum à bonorum virorum officijs expectare, esse capturum. Vale.

M. T. C. SERVIO Sulpitio

S. P. D.

296

LUCIO COSSINIO amico,
& tribuli tuo valde familiariter vtor. Nam & inter nosmetipsos vetus usus intercedit: & Atticus noster maiorem etiam mihi cum Cossinio consuetudinem fecit. Itaque tota Cossinij domus me diligit, imprimisque Libertus eius L. Cossinius Anchilaus, homo & patrono, & patroni necessarijs, quo in numero ego sum, probatissimus. Hunc tibi ita commendo, ut si meus libertus esset, eodemque apud me loco esset, quo & est apud patronum suum, maiore studio commendare non possem. Quare per gratum mihi feceris, si eum in amicitiam tuam receperis: atque eum, quod sine molestia tua fiat, si qua in re opus ei fuerit, iuueris. Id & mihi vehementer gratum erit, & postea tibi iucundum. Hominem enim summa probitate, humanitate, obseruantiaque cognosces. Vale.

e

M. T.

CUM ANTEA CAPIEBAM EX officio meo voluptatem, quod memineram, quam tibi diligenter Lysonem hospitem & familiarem meum commendassem: tum vero postea, quam ex literis eius cognoui, tibi eum falso suspectum fuisse, vehementissime letatus sum, me tam diligentem in eo commendando fuisse. Ita enim scripsit ad me, sibi meam commendationem maximo adiumento fuisse, quod ad te delatum diceret, sese contra dignitatem tuam Roma de te loqui solitum esse. De quo, etsi pro tua facilitate & humanitate purgatum se tibi scribit esse: tamen primum ut debeo, tibi gratias ago, cum tantum litera mea potuerunt, ut his lectis omnem offensionem suspicionis, quam habueras de Lysonē, deponeres: deinde credas mihi affirmanti velim, me hoc non pro Lysonē magis, quam pro omnibus scribere, hominem esse neminem, qui unquam mentionem tui sine tua summa laude fecerit. Lyso vero cum mecum prope quotidie esset, unquam viueret, non solum quia me libenter audire arbitratur, sed quia libentius ipse loquebatur, omnia mihi tua & facta & dicta laudabat. Quapropter etsi a te ita tractatur, ut iam non desideret commendationem meam, usque se literis meis omnia confectum putet: tamen a te peto maiorem in modum, ut eum etiam atque etiam tuis officiis, liberalitate completare. Scriberem ad te, qualis vir esset, ut superioribus literis feceram, nisi eum iam per se ipsum satis tibi esse notum arbitrarer. Vale.

14. M. T. C. SERVIO Sulpitio [b]
S. P. D. 298

HAGESSARETVS LARISSAE-
us magnis meis beneficijs ornatus in cōsulatu meo, me
mor & gratus fuit, meq; postea diligentissime coluit.
Eum tibi magnopere commendo, vt & hospitem, &
familiarem meum, et gratum hominem, et virum bo-
num, et principem ciuitatis suae, & tua necessitudine
dignissimum. Pergratum mihi feceris, si dederis ope-
ram, vt is intelligat, hanc meam commendationem
magnum apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C. SERVIO Sulpitio
S. P. D. 299

LVCIVS MESCINIVS EA ME
cum necessitudine coniunctus est, quod mihi quaestor
fuit. Sed hanc causam, quā ego, vt a maiorib. accepi,
semper grauem duxi, fecit virtute & humanitate sua
iustiores. Itaq; eo sic vtor, vt nec familiaris vllō, nec
libentius. Is quanquā confidere videbatur te sua caus-
sa, quā honeste posses, libenter esse facturum: magnum
tamen esse sperauit apud te meas quoq; literas pōdus
habituras. Id cum ipse ita iudicabat, tum pro familiari
consuetudine saepe ex me audierat, quam suauis esset
inter nos, & quanta coniunctio. Peto igitur à te tanto
scilicet studio, quanto intelligis debere me petere pro
homine tam mihi necessario, & tam familiari: vt eius
negocia, quae sunt in Achaia, ex eo, quod haeres est M.
Myndio fratri suo, qui Elide negociatus est, explices
& expedias tum iure, & potestate, quam habes.

tum etiam autoritate & consilio tuo. Sic enim praescripsimus ijs, quibus ea negocia mandauimus, [a] vt omnib. in rebus, quae in aliquam controuersiam vocarentur, te arbitro, et quod commodo tuo fieri posset, te disceptatore vterentur. Id vt honoris mei causa suscipias, vehementer te etiam atq; etiam rogo. Illud praeterea, si non alienum a tua dignitate putabis esse, feceris mihi pergratum, si qui difficiliore erunt, vt rem sine controuersia confici nolint, si eos, quando cum senatore res est, Romam reieceris. Quod quo minore dubitatione facere possis, literas ad te a M. Lepido consule, non quae te aliquid iuberent (neque enim id tuae dignitatis esse arbitramur) sed quodammodo quasi commendaticias sumimus. Scriberem, quam id beneficium bene apud Messinium positurus esses, nisi & te scire considerem, & mihi peterem. Sic enim velim existimes, non minus me de illius re laborare, quam ipsum de sua. Sed cum illum studeo quam facillime ad suum peruenire: tum illud laboro, vt non minimum hae mea commendatione se consecutum arbitretur. Vale.

M. T. C. SERVIO SVLPIPIO

300

S. P. D.

LICET EODEM EXEMPLO

saepius tibi huius generis literas mittam, cum gratias agam, quod meae commendationes tam diligenter obserues, quod feci in alijs, & faciam, vt video, saepius, sed tamen non parcam opera, & vt vos soletis in formulis, sic ego in epistolis de eadem re alio modo. Caius Auianus igitur Ammonius incredibiles mihi gratias per literas egit, & suo & Aemilij Auiani patroni sui

21
15. sui nomine, nec liberalius, nec honorificentius tractari
potuisse, [b] nec se presentem, nec rem familiarem
absentis patroni sui. Id mihi cum iucundum est eorum
caussa, quos ego tibi summa necessitudine & summa
coniunctione adductus commendaueram, quod M.
Aemilius vnus est ex meis familiarissimis atq; intimis,
maxime necessarius homo, & magnis meis beneficijs
deuinctus, & prope omnium, qui mihi aliquid debere
videntur, gratissimus: tum multo iucundius, te esse in
me tali voluntate, vt plus prois amicis meis, quam
ego praesens fortasse prodessem: credo, quod magis ego
dubitarem, quid illorum causa facerem, quam tu
quid mea. Sed hoc non dubito, quin existimes mihi
esse gratum. Illud te rogo, vt illos quoq; gratos homi-
nes esse putes, quod ita esse tibi promitto atq; confir-
mo. Quare velim quicquid habent negotij, des ope-
ram, quod commodum tuo fiat, vt te obtinente Acha-
iam, conficiant. Ego cum tuo Seruio iucundissime,
coniunctissimeq; viuo: magnamq; cum ex ingenio
eius, singulariq; studio, tum ex virtute, & probitate,
voluptatem capio. Vale.

M. T. C. SERUIO SVLPITIO

S. P. D.

301

ET SI LIBENTER PETERE

à te soleo, si quid opus est meorum cuipiam: tamen
multo libentius gratias tibi ago, cum fecisti aliquid
commendatione mea: quod semper facis. Incredibile
est enim, quas mihi gratias omnes agant, etiam me-
diocriter à me tibi commendati: quae omnia mihi gra-
ta, sed de Lucio Mescinio gratissimum. Sic enim est
mecum locutus, te, vt meas literas legeris, statim

6 3

procu-

procuratoribus suis pollicitum esse omnia. multo vero
 plura & maiora fecisse. Id igitur [a] (puto enim et-
 iam atq; etiam mihi dicendum esse) velim existimes,
 mihi te fecisse gratissimum. Quod equidem hoc vehe-
 mentius letor, quod ex ipso Mescinio te video magnā
 capturum voluptatem. Est enim in eo cum virtus &
 probitas & summum officium, summaq; obseruantia:
 tum studia illa nostra, quibus antea delectabamur,
 nunc etiam viuimus. Quod reliquū est, velim augeas
 tua in eum beneficia omnibus rebus, quae te erunt di-
 gna. sed duo, quae te nominatim rogo: Primum, ut si
 quid satis dandum erit amplius eo nomine non peti-
 cures, ut satis detur fide mea. Deinde, cum fere con-
 sistat hereditas in ijs rebus, quas auertit Oppia, qua
 vxor Mindij fuit: adiues, in easq; rationem, quemad-
 modum ea mulier Romam perducatur, quod si puta-
 rit illa fore, ut opinio nostra est, negociū consiciemus.
 Hoc ut assequamur, te vehementer etiam atq; etiam
 rogo. Illud, quod supra scripsi, id in me recipio, te ea,
 qua fecisti Mescinij causa, quaq; feceris, ita bene col-
 locaturum, ut ipse iudices homini te gratissimo, incun-
 dissimog; benigne fecisse. Volo enim ad id, quod mea
 causa fecisti, hoc etiam accedere. Nec Lacedaemonios
 dubitare arbitror, quin ipsi sua, maiorumq; suorum
 autoritate satis commendati sint fidei & iusticiae tuae:
 & ego, qui te optime nouissem, non dubitavi, quin tibi
 notissima & iura & merita populorum essent. Itaq;
 cū a me peteret Philippus Lacedaemonius, ut tibi ciui-
 tatem commendarem: etsi memineram me ei ciuitati
 omnia debere: tamen respondi, commendatione Lace-
 daemonios apud te nō egere. Itaq; sic velim existimes,
 me omneis Achaiae ciuitates arbitrari pro horum tem-
 porum

216. porum perturbatione felices, quod [b] tu his præsīs,
eundemq; me ita iudicare, te, quod vnus optime nos-
ses, non nostra solum, sed etiam Gracia monumenta
omnia, tua sponte amicū Lacedæmonijs & esse &
fore. Quare tantum à te peto, vt cum ea facies Lace-
dæmoniorum causa, quæ tua fides, amplitudo, iusticia
postulat, his, si tibi videbitur, significes, te non moleste
ferre, quod intelligas ea, quæ facias, mihi quoq; grata
esse. Pertinet enim ad officium meum, eos existimare,
curæ mihi suas res esse. Hoc te vehementer etiam atq;
etiam rogo. Vale.

M. T. C. CN. PLANCO

S. P. D.

302

NON DVBITO, QVIN SCIAS

in his necessarijs, qui tibi à patre relictī sunt, me tibi
esse vel coniunctissimum, non his modo causis, quæ
speciem habent magnæ coniunctionis, sed ijs etiam,
quæ familiaritate, & consuetudine tenentur, quam
scis mihi iucundissimam cum patre tuo & summam
fuisse. Ab his inijs noster in te amor profectus auxit
paternam necessitudinem, vt eo magis, quod intel-
lexi, vt primum per ætatem iudicium facere potue-
ris, quanti quisque tibi faciendus esset, me à te in-
primis cæptum esse obseruari, cæli, diligi. Acce-
debat non mediocri vinculum cum studiorum, quod
ipsum est per se graue: tum eorum studiorum, ea-
rum artium, quæ per se ipse eos, qui voluntate ea-
dem sunt, etiam familiaritate deumciunt. Expe-
ctare te arbitror, hæc tam longe repetita principia
quo spectent. Id primum ergo habeto, non sine ma-

gna

gna, iustaq; causa hanc à me commemorationem esse
 factam. Caio Atteio Capitone vtor [a] familiaris-
 me. Nota tibi sunt varietates meorum temporum:
 in omni genere & honorum & laborum meorum &
 animus & opera, & auctoritas, & gratia, etiam res
 familiaris C. Capitonis praesto fuit, & paruit & tem-
 poribus & fortuna mea. Huius propinquus fuit T.
 Antistius, qui cum sorte quaestor Macedoniam obtine-
 ret, neq; ei successum esset, Pompeius in eam provin-
 ciam cum exercitu venit: facere Antistius nihil po-
 tuit. Nam si potuisset, nihil ei fuisset antiquius, quam
 ad Capitonem, quem vt parentem diligebat, reuer-
 ti: praesertim cum sciret, quanti is Caesarem faceret, sem-
 perq; fecisset. Sed oppressus tantum attigit negotij,
 quantum recusare non potuit. Cum signaretur argen-
 tum, Appollonia non possum dicere eum praefuisse, neq;
 possum negare eum absfuisse, sed non plus duobus aut
 tribus mensibus. Deinde absfuit à castris: fugit omne
 negotium hoc, mihi vt testi, velim credas: meam enim
 ille mœsticiam in illo bello videbat, mecum omnia
 communicabat. Itaq; abdidit se in intimam Macedo-
 niam, quo potuit longissime à castris, non modo vt non
 praesset illi negotio, sed etiam vt ne interesset quidem.
 Is post praelium se ad hominem necessarium Aulum
 Plancium in Bithyniam contulit. Ibi eum Caesar cum
 vidisset, nihil asperum, nihil acerbè dixit. Romam insit
 venire. Ille in morbum continuo incidit: ex quo non
 conualuit. Aeger Corcyram venit, ibi est mortuus. Te-
 stamento, quod Roma Paulo & Marcello consulibus
 fecerat, heres ex parte dimidia, & tertia est Capito:
 in sextante sumt ij, quorum pars sine vlla cuiusquam
 querela publica potest esse: ita est ad X X X. H. S.
 Sed

217. Sed de hoc Caesar viderit, te mihi Plance [b] pro paterna necessitudine, pro nostro amore, pro studijs & omni cursu nostro totius vite similimo, rogo, et a te ita peto, vt maiore cura, maiore studio nullo possim, vt hanc rem suscipias, meam putes, enitare, contendas, efficias, vt mea commendatione, tuo studio, Caesaris beneficio hereditatem propinqui sui C. Capito obtineat. Omnia quae potuissim in hac summa gratia tua, ac potentia a te impetrare, vltro te ad me detulisse deputabo, si hanc rem impetrauero. Illud fore tibi adiumento spero, cuius ipse Caesar esse optimus iudex potest: semper Caesarem Capito & dilexit & coluit. Sed ipse huius rei testis est, noui hominis memoriam. Itaq; te nihil doceo: tantum tibi summo pro Capitone apud Caesarem, quantum ipse meminisse senties. Ego quod in me ipso experiri potui, ad te deferam: in eo quantum sit ponderis, tu videbis. Quam partem in Republica, causamq; defenderim, per quos homines, ordinesq; steterim, quibusq; munitus fuerim, non ignoras. Hoc mihi velim credas, si quid fecerim hoc ipso in bello minus ex Caesaris voluntate, quod intellexerim scire ipsum Caesarem, me inuitissimum fecisse: id feci aliorum consilio, hortatu, auctoritate: quod fuerim moderatior, temperatiorq;, quam in ea parte quisquam, id me fecisse maxime auctoritate Capitonis, cuius similes si reliquos necessarios habuissim, Reipublica fortasse non nihil, mihi certe plurimum profuissim. Hanc rem mi Plance, si effeceris, meam de tua erga me beneuolentia spem confirmaueris, ipsumq; Capitonem gratissimum, officiosissimum, optimum virum, ad tuam necessitudinem, tuo summo beneficio adiunxeris. Vale.

[a] M. T. C. ACILIO PROC.
303 S. P. D.

LVCIVS MANLIVS EST SV-
 sis: is fuit Catinensis: sed est vna cum reliquis Nea-
 politanis cuius Romanus factus, decurioq; Neapoli, erat
 eum ascriptus in id municipium ante civitatem socijs
 & Latinis datam. Eius frater Catina nuper mortuus
 est, nullam omnino arbitramur de ea hereditate con-
 trouersiam eum habiturum: & est hodie in bonis: sed
 quando habet praterea negotia vetera in Sicilia sua,
 & hanc hereditatem fraternam, & omnia eius tibi
 commendo, imprimisq; ipsum virum optimum, mihiq;
 familiarissimum, his studijs literarum, doctrinaq; pra-
 ditum, quibus ego maxime delector. Peto igitur abs-
 te, vt eum siue aderit, siue non venerit in Siciliam, in
 meis intimis, maximeq; necessarijs scias esse: itaq;
 tractes, vt intelligat meam commendationem sibi
 magno adumento fuisse. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC.

304

S. P. D.

CAIO PLAVIO, HONESTO
 & ornato Equite Romano vtor valde familiariter.
 Fuit enim generi mei C. Pisonis pernecessarius, meq;
 diligentissime obseruat, & ipse L. Flavius frater eius.
 Quapropter velim honoris mei causa, quibus rebus
 honeste & pro tua dignitate poteris, quam honori-
 ficientissime & quam liberalissime Caium Flaviuum
 tractes. Id mihi sic erit gratum, vt gratius esse ni-
 hil possit. Sed praterea tibi affirmo, neq; id ambitio-
 ne ad-

218. ne adductus facio, sed tū familiaritate [b] & necessitudine, tum etiam verit. e: te ex Caij Flauij officio & obseruantia, & præterea à splendore, atq; inter suos gratia magnam voluptatem esse capturum. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC.

S. P. D.

305

IN HALESINA CIVITATE, ram lauta, quam nobili, coniunctissimos habeo & hospitio & familiaritate M. & C. Clodios, Arohagatum & Philonem: sed vereor, ne, quia compluribus tibi præcipue commendo, ex æquare videar ambitione quadam commendationes meas: quanquam à te quidē cumulate satisfit & mihi & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiā & hos mihi maxime esse coniunctos vetustate, officijs, beneuolentia. Quamobrem peto à te maiorem in modum, vt his omnibus rebus, quantum tua dignitas, fidesq; patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissime gratum. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC.

S. P. D.

306

CNEIO OTACILIO NASONE vtor familiarissime, ita prorsus, vt illius ordinis nullo familiarius. Nam & humanitate eius & probitate in consuetudine quotidiana magnopere delector, nihil iam opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo sic vtor, vt scripsi. Habet is in prouincia tua, negocia, qua procurant liberti, Hilarius, Antigonus, Demonstratus: quos tibi, negociag; omnia Nasonis non secus commendo ac si

M. T. C. EPIST. FAM.

ac si mea essent, gratissimum mihi feceris, si intellexero hanc [a] commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC.

307

S. P. D.

AVITVM MIHI HOSPITI-
um est cum Lyfone Lysonis filio Lilybetano, valdeq;
ab eo obseruor, cognouiq; dignum & patre & auo.
Est enim nobilissima familia. Quapropter commendo
tibi maiorem in modum rem domumq; eius. Magnaq;
opere abs te peto, cures, vt is intelligat meam com-
mendationem maximo sibi apud te & adiumento &
ornamento fuisse. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC.

308

S. P. D.

CAIVS AVIANVS PHILOXE-
nus antiquus est hospes meus, & prabet hospitium,
valde etiam familiaris: quem Caesar meo beneficio in
Nouocomenseis retulit. Nomen autem Auiani conse-
cutus est, quod homine nullo plus est vsus, quam Flac-
co Auiano, meo, quemadmodum te scire arbitror, sa-
miliarissimo. Que ego omnia collegi, vt intelligeres,
non vulgarem esse commendationem hanc meam. Pe-
to igitur abs te, vt omnibus rebus, quod sine molestia
tua facere possis, ei commodes, habeasq; in numero
tuorum: persiciasq; vt intelligat has literas meas ma-
gno sibi vsui fuisse. Erit id mihi maiorem in modum
gratum. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC.

309

S. P. D.

Cum

CVM DEMETRIO MEGA

19. *mibi vetustum hospitium est, familiaritas autē tanta, quanta cum Siculo nullo. Ei Dolabella rogatu meo ciuitatem à Cesare impetrauit, qua in re ego interfui. Itaq; nunc P. [b] Cornelius vocatur. Cumq; propter quosdā sordidos homines, qui Caesaris beneficia vendebant, tabulam, in qua nomina ciuitate donatorum incisa essent, iussissent reuelli: eidem Dolabella, me audiente, Caesar dixit, nihil esse, quod de Mega vereretur: beneficium suum in eo manere. Hoc te scire volui, vt cum in ciuium Romanorum numero haberes. Ceterisq; in rebus tibi eum ita commendo, vt maiore studio neminem commendarim. Gratissimum mihi feceris, si eum ita tractaris, vt intelligat meam commendationem magno sibi ornamento fuisse. Vale.*

M. T. C. ACILIO PROC.

S. P. D.

310

HIPPIAM PHILOXENI FI-

lium Calatinum, hospitem & necessarium meum tibi commendo maiorem in modum. Eius bona, quemadmodum ad me delata res est, publice possidentur alieno nomine contra leges Calatinorum. Id si ita est, etiam sine mea commendatione ab equitate tua res ipsa impetrare debet, vt ei subuenias. Quomodo res autem se habet, peto à te, vt honoris mei causa eum expedias, tantumq; ei commodes, vt in hac re & in ceteris, quantum tua fides, dignitasq; parietur. Id mihi vehementer gratum erit. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC.

S. P. D.

311

Lucius

LVCIVS BRVTIVS EQVES

Romanus, adolescens omnibus rebus ornatus, in meis familiarissimis est, meq; obseruat diligentissime, cuius cum patre magna mihi fuit amicitia iam inde a quaestura mea Siciliensi. [a] Omnino nunc ipse Brutius Roma mecum est: sed tamen domum eius, & rem familiarem, & procuratores tibi sic commendo, vt maiore studio commendare non possim. Gratisfimum mihi feceris, si curaris, vt intelligat Brutius, id quod ei recepi, hanc meam commendationem sibi magno adiumento fuisse. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC.

312

S. P. D.

CVM FAMILIA TITVRNIA

necessitudo mihi intercedit vetus: ex qua reliquus est M. Titurnius Rufus, qui mihi omni diligentia atq; officio est tuendus. Est igitur in tua potestate, vt ille in me satis sibi praeidij putet esse. Quapropter eum tibi commendo maiorem in modum, & abs te peto, efficias, vt is commendationem hanc intelligat, sibi magno adiumento fuisse. Erit id mihi vehementer gratum. Vale.

M. T. C. ANCHARIO Q. F.

313

PROC. S. P. D.

LVCIVM ET CAIVM AVRE-

lios Lucij filios, quibus & ipsis & patre eorum viro optimo familiarissime vtor, commendo tibi maiorem in modum, adolescentes omnibus optimis artibus ornatos, meos pernecessarios, tua amicitia dignissimos. Si vlla mea apud te commendatio valuit, quod scio multas

multas plurimum valuisse: hac ut valeat rogo. Quod si eos honorifice liberaliterq; tractaris: & tibi gratissimos optimosq; adolescenteis adiunxeris, & mihi gratissimum feceris. Vale.

220 [b] M. T. C. CVLEOLO

S. P. D.

QVAE FECISTI LUCEIO

caussa, scire te plane volo, te homini gratissimo com-
modasse: & cum ipsi, quae fecisti, pergrata sunt, tum
Pompeius, quotiescunq; me videt (videt autem sapif-
sime) gratias tibi agit singulareis. Adde etiam illud,
quod tibi incundissimum esse certo scio, me ipsum ex
tua erga Luceium benignitate, maxima voluptate
affici. Quod superest, quanquam mihi non est dubi-
um, quin cum antea nostra causa, nunc iam etiam
tua constantia gratia, mansurus sis in eadem ista libe-
ralitate, tamen abs te vehementer etiam atq; etiam
pero, ut ea, quae initio ostendisti, deindeq; fecisti, et-
iam ad exitum augeri & cumulari per te velis, id &
Luceio & Pompeio valde gratum fore, teq; apud eos,
praclare positurum confirmo & spondeo. De Repub-
licq; his negocijs, cogitationibusq; nostris perscripse-
ram ad te diligenter paucis ante diebus, easq; literas
dederam pueris tuis. Vale.

M. T. C. L. CVLEOLO PROC.

S. P. D.

LVCIVS LUCEIVS MEVS

familiarissimus, homo omnium gratissimus, mirificas
tibi apud me gratias egit, cum diceret omnia te
& accumulatisime & liberalissime procuratoribus
suis

XLIX
 suis pollicitum esse. Cum oratio tua tam ei grata fuerit, quam gratam rem ipsam existimas fore, cum, ut spero, quæ pollicitus es, feceris? Omnino Bylliones ostenderunt sese Luceio Pompeij arbitrato satisfacturos: sed vehementer opus est nobis, & voluntatem & auctoritatem & imperium tuum [a] accedere. Quod ut facias, te etiam atq; etiam rogo. Illudq; mihi gratissimum est, quod ita sciunt Luceij procuratores, & ita Luceius ipse ex literis tuis, quas ad eum misisti, intellexit, hominis nullius apud te auctoritatem, aut gratiam valere plus, quam meam. Id ut re experiat, iterum & sapius te rogo. Vale.

316 M. T. C. QV. GALLO S. P. D.

XLIV
 ET SI PLVRIMIS REBVS SPERO fore, ut perspiciam, quod tamen iam pridem perspicio, me à te amari: tamen nunc ea causa tibi datur, in qua facile declarare possis tuam erga me benevolentiam. Lucius Oppius Marci filius Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris: eum tibi vnice comendo, eoque magis, quod cum ipsum diligo, tum quod negotia procurat Lucij Egnatij Ruffi, quo ego vno Equite Romano familiarissime utor, & qui cum consuetudine quotidiana, tum officijs plurimis maximisq; mihi coniunctus est. Oppium igitur presentem ut diligas: Egnatij absentis rem ut fucare, æque à te peto, ac si mea negotia essent. Velim memorie tuæ causa des litterarum aliquid, quæ tibi in prouincia reddantur: sed ut conscribas, ut tum, cum eas legas, facile recordari possis huius meæ commendationis diligentiam. Hoc te vehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T.

ETSI EX TVIS ET EX LVCIJ XLV

Oppij familiarissimi mei literis cognoui, te memorem commendationis meae fuisse: idq; pro tua summa erga me beneuolentia, [b] proq; nostra necessitudine, minime sum admiratus: tamen etiam atq; etiam tibi Lucium Oppium praesentem, et Lucij Egnatij mei familiarissimi absentis negocia commendo. Tanta mihi cum eo necessitudo est, familiaritasq;, ut si mea res esset, non magis laborarem. Quapropter mihi gratissimum feceris, si curaris, ut is intelligat, me à te tantum amari, quantum ipse existimo, hoc mihi gratius facere nihil potes. Idq; ut facias, vehementer te rogo. Vale.

M. T. C. APVLEIO PROQVÆSTORI S. P. D.

318

LVICIO EGNATIO VNO XLVI

Equite Romano vel familiarissime vtor. Eius Anchilaum seruum, negociaq;, quæ habet in Asia, tibi commendo, non minore studio, quam si rem meam commendarem. Sic enim existimes velim, mihi cum eo nō modo quotidianam consuetudinem summam intercedere, sed etiam officia magna & multa nostra inter nos esse. Quamobrem etiam atq; etiam à te peto, ut cures, ut is intelligat, me ad te satis diligenter scripsisse. Nam de tua erga me voluntate non dubitat. Id ut facias, te etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. C. APVLEIO PROQVÆSTORI S. P. D.

319

f

Lucius XLVII

LVCIVS NOSTIVS ZOILVS

XLVIII
est cohæres meus, hæres autem patroni sui: eare
vtrung³ scripsi, vt & mihi cum illo causam amicitiæ
scires esse, & hominem [a] probum existimares, qui
patroni iudicio ornatus esset. Eum tibi igitur sic com-
mendo, vt vnum ex nostra domo. Valde mihi gratum
erit, si curaris, vt intelligat hanc meam commendatio-
nem sibi apud te magno adiumento fuisse. Vale.

320 M. T. C. P. SILIO S. P. D.

XLIX
QVID EGO TIBI COMMEN-
dem eum, quem tu ipse diligis? Sed tamen vt scires
eum nō à me diligi solum, verum etiam amari, ob eam
rem tibi hæc scribo. Omnium tuorum officiorum, quæ
& multa & magna sunt, mihi gratissimum fuerit, si
ita tractaris Egnatium, vt sentiat & se à me, & me à
te amari: Hoc te vehementer etiam atq; etiam rogo.
Illa nostra scilicet ceciderunt. Vitamur igitur vulgari
consolatione. Quid si hoc melius? Sed hæc coram. Tu
fac quod facis, vt me ames, teq; amari à me scias. Vale.

M. T. C. SEXTILIO RVFO

321 QVÆSTORIS S. P. D.

OMNEIS TIBI COMMENDO

L
Cyprios, sed magis Paphios: quib. tu quæcumq; com-
moderis, erunt mihi gratissima. Eoq; facio libentius, vt
eos tibi commendem, quod tuæ laudi, cuius ego fautor
sum, conducere arbitror, cum primū in eam insulam
Quæstor venero, ea te instituere, quæ sequantur alij:
quæ, vt spero facilius consequere, si & Publij Lentuli
necef-

necessarij tui legem, & ea, quæ à me constituta sunt, sequi volueris. Quam rem tibi confido magnæ laudis fore. Vale.

[b] CICERO CVRIO PROC.

S. P. D.

322

QVINTVS POMPEIVS SEXTI filius, multis & veteribus causis necessitudinis mihi coniunctus est. Is cum antea meis commendationibus & rem & gratiam & auctoritatem suam tueri consueverit, nunc profecto te provinciam obtinente meis literis assequi debet, ut nemini se intelligat commendatiorem vnquam fuisse. Quamobrem a te maiorem in modum peto, ut cum omnibus meos æque, ac tuos observare pro tuanecessitudine debeas, hunc imprimis ita in tuam fidem recipias, ut ipse intelligat, nullam rem sibi maiori vsui aut ornamento, quam meam commendationem esse potuisse. Vale.

M. T. C. ARISTO PROC.

S. D.

323

SVMSI HOC MIHI PRO TVA

in me observantia, quam penitus perspexi, quamdiu Brundisij fuimus, ut ad te familiariter, & quasi pro meo iure scriberem, si qua res esset, de qua valde laborarem. M. Curius, qui Patris negociatur, ita mihi familiaris est, ut nihil possit esse coniunctius. Multa illius in me officia: multa in illum mea quoque: & quod maximum est, summus inter nos amor & mutus. Quæ cum ita sint, si ullam in amicitia mea spem habes: si ea, quæ in me officia & studia Brundisij contulisti, vis mihi etiam gratiora efficere, quanquam sunt

f 2

gra-

gratisima: si me à tuis omnibus amari vides, hoc mihi da atq; largire, vt M. Curium sartum et tectum, vt aiunt, ab omni incommodo, detrimento, molestia, sincerum, integrumq; conserues. Et ipse spondeo, [a] 123.
& omnes hoc tibi tui pro me recipiunt, ex mea amicitia, & ex tuo in me officio, maximum te fructum, summamq; voluptatem esse capturum. Vale.

324 M. T. C. CÆSIO S. P. D.

LIII
PVELIVM MESSENIUM E-
quitem Romanum, omnibus rebus ornatum, meumq;
per familiarē tibi commendo ea commendatione, que
potest esse diligentissima. Peto à te & pro nostra, &
pro paterna amicitia, vt eum in tuam fidem recipias,
eiusq; rem, famamq; tuare. Virum bonum, iuque
amicitia dignum tibi adiunxeris, mihiq; gratissi-
mum feceris. Vale.

325 CICERO REGI. S.

LIV
AVLVVS LICINIVS ARISTO-
teles Melitenfis, antiquissimus est hospes meus, et pra-
tereā coniunctus magno vsu familiaritatis. Hac cum
ita sint, non dubito, quin satis cōmendatus sit. Etenim
ex multis cognosco, meam commendationem pluri-
mum apud te valere. Hunc ego à Cæsare liberaui. Ere-
quens enim fuerat nobiscum: atq; etiam diutius in
caussa est, quam nos, commoratus: quo melius te de eo
existimaturum arbitror. Fac igitur mi Rex, vt intelli-
gat has sibi literas plurimum profuisse. Vale.

M. T. C. Q. THERMO

326

PROPR. S. D.

Lucio

LIBER XIII.

LVCIO GEMICILIO CVRVO

123 iam pridem familiarissime vtor, optimo viro, & ho-
mine gratissimo. Eum [b] tibi penitus commendo
atq; trado. Primum, vt omnibus in rebus ei te com-
modes, quoad fides tua dignitasq; patietur: patietur
autem in omnibus: nihil enim abs te vnquam, quod
sit alienum tuis, aut etiam suis moribus postulabit.
Præcipue autem tibi commendo negocia eius, quæ
sunt in Hellesponto: primum, vt obtineat id iuris in
agris, quod ei Patriana ciuitas decreuit & dedit, &
quod semper obtinuit sine vlla controuersia: demæ,
si quid habebit cum aliquo Hellespontio controuersia,
vt in illam *Διογενει* reijcias. Sed non mihi videor,
cum tibi totum hominem diligentissime commenda-
rum, singulas ad te eius causas perscribere debere,
Summa illa sit, quicquid officij, beneficij, honoris in
Gemicilium contuleris, id te existimabo in me ipsum
atq; in rem meam contulisse. Vale.

M. T. C. Q. THERMO PROP.

S. P. D.

327

CVM MIHI MVLTA GRATA

sunt, quæ tu adductus mea commendatione fecisti: tū
inprimis, quod M. Marcilium amici atq; interpretis
mei filium liberalissime tractauisti. Venit enim Laodi-
ceam, & tibi apud me, mihiq; propter te gratias ma-
ximas egit. Quare, quod reliquum est, à te peto, quan-
do apud gratos homines beneficium ponis, vt eo liben-
tius his commodos operamq; des, quoad fides tua pa-
rietur, vt socrus adolescentis rea ne fiat. Ego cum an-
tea studiose commendabam Marcilium, tum nunc
multo studiosius, quod in longa apparitione, singula-

f 3

rem

rem & prope incredibilem patris Marcij fidem, abstinentiam, modestiamq; cognoui. Vale.

[a]

328

M. T. C. Q. THERMO.
PROP. S. D.

224

LYII

ESTI MIHI VIDEOR INTEL-
lexisse, cum tecum Ephesi de re Marci Anneij legati
mei locutus sum, te ipsius causa vehementer omnia
velle: tamen & M. Anneium tanti facio, ut mihi nihil
putem pratermittendum, quod illius inter sit: & me a
te tanti fieri puto, ut non dubitem, quin ad tuam vo-
luntatem magnus cumulus accedat commendationis
meae. Nam cum iam diu diligerem M. Anneium, de-
eo sic existimarem, ut res declarat, quod ultro ei deu-
lerim legationem, cum multis iam petentibus dene-
gasset, tum vero postea, quam mecum in bello, atq;
in re militari fuit, tantam in eo virtutem, prudentiam,
fidem, tantamq; erga me benevolentiam cognoui, ut
hominem neminem pluris faciam. Eum cum Sardianis
habere controuersiam scis, causam tibi exposuimus
Ephesi: quam tu tamen coram facilius, meliusq; co-
gnosces. De quo mihi mehercule diu dubium fuit,
quid ad te potissimum scriberem. Ius enim, quemad-
modum dicas, clarum, & magna cum tua laude, no-
rum est. Nobis autem in hac causa nihil aliud opus
est, nisi te ius instituto tuo dicere. Sed tamen cum me
non fugiat, quanta sit in pretore autoritas, praesertim
ista integritate, grauitate, clementia, qua te esse inter
omnes constat: peto abs te pro nostra coniunctissima
necessitudine, plurimisq; officijs paribus, ac mutuis, ut
voluntate, autoritate, studio tuo perficias, ut M. An-
neius

neius intelligat, te & sibi amicum esse, quod non dubitat, saepe enim mecum locutus est: & multo amicio-
 rem his meis literis esse factum: In tuo toto imperio,
 324 [b] atq; prouincia nihil est, quod mihi gratius facere
 possis. Iam apud ipsum gratissimum hominem, atque
 optimum virum, quam bene positurus sis studium tu-
 um, atq; officium, dubitare te non existimo. Vale.

M. T. C. Q. THERMO PROP. S. P.

329

LVIII

CAIUS CLUVIUS PUTEOLA-
 nus valde me obseruat: valdeq; est mihi familiaris. Is
 ita sibi persuadet, quod in tua prouincia negotij ha-
 bet, nisi te prouinciam obtinente meis commendatio-
 nibus consecrerit, id se in perditis & desperatis habi-
 turum. Nunc quando mihi ab amico officiosissimo tan-
 tum oneris imponitur, ego tibi quoq; imponam pro tu-
 is in me summis officijs: ita tamen, vt tibi nolim mo-
 lestus esse. Melasij & Alabandenses pecuniam Cluui-
 o debent. Dixerat mihi Euthydemus, cum Ephesi essem,
 se curaturum, vt Ecdici Mylasij Romam mitterentur.
 Id factum non est. Legatos audio missos esse: sed malo
 Ecdicos, vt aliquid confici possit. Quare peto a te, vt
 eos & Alabandenses iubeas Ecdicos Romam mit-
 tere. Præterea Philotes Alabandensis ~~Carthaginiensis~~
 Cluui-
 o dedit: hæc commissæ sunt. Cures velim, vt aut
 de hypothecis decedat, easq; procuratoribus Cluij
 tradat: aut pecuniam soluat. Præterea Heracleota
 & Bargyleta, qui item debent, aut pecuniam soluant,
 aut fructibus suis satisfaciant. Cannij præterea de-
 bent: sed aiunt se depositam pecuniam habuisse. Id
 f 4 velim

M. T. C. EPIST. FAM.

velim cognoscas: & si intellexeris eos, neq₃ ex dicto, neq₃ ex decreto depositam habuisse, des operam, vt vsura Cluuius, instituto tuo conferuentur. His de rebus eo magis laboro, [a] quod agitur res Cn. Pompeij etiam nostri necessarii, & quod is magis etiam mihi laborare videtur, quam ipse Cluuius: cui satisfactum esse à nobis valde volo. His de rebus vehementer te etiam atq₃ etiam rogo. Vale.

M. T. C. Q. THERMO PROC.
330 S. P. D.

QVO MAGIS QVOTIDIE EX literis, nuncijq₃ bellum magnum esse in Syria cognosco, eo vehementius à te pro nostra necessitudine contendo, vt mihi M. Anneum legatum primo quoq₃ tempore remittas. Nam eius opera, consilio, scientia rei militaris vel maxime intelligo me & Rempublicam adiuuari posse. Quod nisi tanta res eius ageretur, nec ipse adduci potuisset, vt a me discederet: neq₃ ego, vt eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito citius Calen. Maij. Ante eam diem Anneius ad me redeat oportet. Illud quod tecum & coram & per literas diligentissime egi, id & nunc etiam atq₃ etiam rogo, cura sit tibi, vt suum negotium, quod habet cum populo Sardonio, pro causa veritate & pro sua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cum tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Anneij causa omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quàm si intellexero, per te illum, ipsum negotium ex sententia confecisse. Idq₃ quamprimum vt efficias, te etiam atq₃ etiam rogo. Vale.

M. T.

LIBER XIII.

M. T. C. TITIO L. F. RVFO PR.
VRBANO S. 331

LVCIS CVSTIDIVS ET TRI-

bulis & municeps & familiaris meus. Is causam ha-
bet, quam causam ad [b] te desert. Commendo tibi
hominem, sicuti tua fides, et meus pudor postulat, tan-
tum vt facileis aditus ad te habeat, quæ postulat
æqua, vt iubente te impetret: sentiatq; meam sibi
amicitiam, etiam cum longissime absim prodesse, in-
primis apud te. Vale.

M. T. C. C. CVRTIO PEDVCEANO
PRÆTORI S. D. 332

MARCV M FABIV M VNICE

diligo, summaq; mihi cum eo consuetudo & familia-
tas est peruetus. In eius controuersijs quid decernas,
te non peto (seruabis, vt tua fides & dignitas postulat,
edictum & institutum tuum) sed vt quam facilimos
ad te aditus habeat: quæ erunt æqua, vt iubente te
impetret, vt meam amicitiam sibi, etiam cum procul
absim, prodesse sentiat, presertim apud te. Hoc te ve-
hementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. C. C. MVNATIO C. F.
S. P. D. 333

LVCIVS LIVINEIVS TRY-

pho est omnino. Reguli familiarissimi mei libertus,
cuius calamitas etiam officiosorem me facit in illum,
nam beneuolentior, quam semper fui, esse non possum.
Sed

LXII
Sed ego libertū eius per se ipsum diligo: summa enim
eius erga me officia extiterunt his nostris temporibus,
quibus facillime bonam benevolentiam hominum &
fidem perspicere potui. Eum tibi ita commendo, ut ho-
mines grati & memores bene meritos de se commen-
dare debent. Pergratum mihi feceris, si ille intellexe-
rit, se, quod pro [a] salute mea multa pericula adie-
rit, sepe hyeme summa nauigarit, pro tua erga me
benevolentia gratum etiam tibi fecisse. Vale. 226

M. T. C. P. SILIO PROPR.
334 S. D.

LXIII
TITO PINNIO FAMILIARIS-
sime me usum esse, scire te arbitror: quod quidem ille
testamento declarauit, qui me tum tutorem: tum
etiam secundum heredem instituerit. Eius filio miro
studioso & erudito & modesto pecuniam Niceenses
grandem debent ad H-S. octogies: & ut audio, im-
primis volunt ei soluere. Pergratum igitur mihi fecer-
is quando non modo reliqui tutores, qui sciunt, quan-
ti me facias, sed & iam puer ipse sibi persuasit, te om-
nia mea causam facturum esse: si dederis operam, quo-
ad tua fides, dignitasque patietur, ut quamprimum pec-
unia Pinnio soluatur Niceensium nomine. Vale.

LXIV
M. T. C. P. SILIO PROPR.
335 S. P. D.

LXV
ET IN ATTILII NEGOCIO
te amavi: cum enim sero venissem, tamen honestum
Equitem Romanum beneficio tuo conseruavi. &
me-

LIBER XIII.

mehercule semper sic in animo habeo, te in meo esse propter Lamia nostri coniunctionem et singulare necessitudinē. Itaq; primum ago tibi gratias, quod me omni molestia liberas. Deinde impudentia prosequor: sed idem sarciam. Te enim semper sic cola & tuelor, vt quam diligentissime. Quintum fratrem meum, si me diligis, eo numero cura vt habeas, quo me Ita magnum beneficium tuum magno cumulo auxeris. Vale.

226. [b] M. T. C. P. SILIO PROPR.
S. P. D. 336

NON PVTAVI FIERI POSSE,
vt mihi verba deessent: sed tamen in C. Lenio commendando desunt. Itaq; rem tibi exponam paucis verbis: sed tamen vt plane perspicere possis voluntatem meam. Incredibile est, quanti faciamus & ego & frater meus, qui mihi carissimus est, C. Lenium: id sit cum plurimis eius officijs, tum & summa eius probitate, & singulari modestia. Eum ego à me inuitissimus dimisi, tum propter familiaritatem & consuetudinis suauitatem: tum quod consilio eius fideli ac etiam bono libenter vtebar. Sed vereor, ne iam mihi superesse verba putes, quæ dixeram defutura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea supra scripserim, debere commendare. Ate vehementer etiam atque etiam peto, vt quod habet in tua prouincia negotij, expedias: quod tibi videbitur rectum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum liberalissimumq; cognoscēs. Itaq; te rogo, vt eum solutum, liberumq; confectis eius negotijs per te quamprimum ad me remittas, id mihi

d mihi fratrique meo gratissimum feceris. Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPR.

337

S. P. D.

64.

LXVII

NERO MEVS MIRIFICAS APUD ME tibi gratias egit, prorsus incredibiles, vt nullū honorem sibi haberi potuisse diceret, qui à te pratermissus esset. Magnum fructum ex ipso capies: nihil est enim illo adolescente grauius. Sed mehercule, mihi quoq³ gratissimum fecisti. Pluris enim ex omni nobilitate neminem [a] facio. Itaq³ si ea feceris, quæ ille 227 per me tecum agi voluit, gratissimum mihi feceris. Primum de Pausania Alabandenſi, ſustentes rem, dum Nero veniat. vehementer enim eius cauſſa cupere eū intellexi. Itaq³ hoc valde te rogo. deinde Niſeos, quos Nero inprimis habet neceſſarios, diligentissimeq³ tueri ac defendit, habeas tibi commendatiſſimos: vt intelligat illa ciuitas, ſibi in Neronis patrociniū ſummū eſſe praſidium. Strabonem Seruiliū tibi ſæpe commendauit: nunc ego facio id impenſius, quod eius cauſam Nero ſuſcepit. Tantum à te petimus, vt agas eam rem, nec relinquas hominem innocentem ad alicuius tui diſſimilis quaſtum. Id tum gratum mihi erit, tum etiam exiſtimabo, te humanitate tua eſſe uſum. Summa huius epiſtola hæc eſt, vt ornes omnibus rebus Neronem, ſicut inſtituiſſi ac feciſti. Magnum theatrum habet iſta prouincia, non vt hæc noſtra, adoleſcentis nobilis, ingenioli, abſtinentis, commendationem atq³ gloriam. Quare ſi te fauore uſus erit, ſicut & proſpecto utetur, & uſus eſt, ampliſſime clientelas acceptas à maioribus confirmare poterit, & beneficijs ſuis obligare. Hoc in genere ſi eum adiuueris eo ſtudio,

quo

quo ostendisti: apud ipsum præclarissime posueris: sed
mibi etiam gratissimum feceris. Vale.

M. T. C. P. SILIO PROPR.
S. P. D. 338

227 CVM P. TERENTIO HISPONE, qui operas in scriptura pro magistro dat, mibi summa familiaritas consuetudog₃ est: multaq₃ et magna inter nos officia paria et mutua intercedunt. Eius summa[b] existimatio agitur in eo, vt pactiones cum ciuitatib₃ reliquis conficiat. Non me præterit, nos eam rem Epheſi expertos esse, neq₃ ab Epheſijs vllō modo impetrare potuisse. Sed quando, quemadmodū omnes existimant, & ego intelligo, tua cum summa integritate, tum singulari humanitate et mansuetudine consecutus es, vt libentissimis Gracis nutu, quod velis consequare: peto à te maiorem in modum, vt honoris mei causa hac laude Hispanem affici velis. Præterea cum socijs scripturae mibi summa necessitudo est, non solū ob eā causam, quod ea societas vniuersa in mea fide est, sed etiam quod plerisq₃ socijs familiarissime vtor. Ita & Hispanem meum per me ornaris, & societate mibi coniunctiorem feceris: tuq₃ ipse et ex eius obseruantia gratissimi hominis, & ex sociorum gratia hominum amplissimorum maximum fructum capies, & me summo beneficio affeceris. Sic enim velim existimes, ex tota tua prouincia, omnig₃ isto imperio nihil esse, quod mibi gratius facere possis. Vale.

M. T. C. P. SERVILIO
S. P. D. 339

Aulum

26
 LX
 P
 228
 128
 AVLV M CÆCINNAM MAXI-
 me proprium clientem familie vestre non commenda-
 rem tibi, cum scirem qua fide in tuos, qua clementia
 in calamitosos soleres esse, nisi me & patris eius, quo
 sum familiarissime usus, memoria, & huius fortuna
 na moueret, et hominis, omnibus mecum studijs, offi-
 cijsq; coniunctissimi mouere debebat. A te hoc omni
 contentione peto, sic, vt maiore cura, maiori animi
 labore petere non possum, vt ad ea, quæ tua sponte sine
 cuiusquam commendatione faceres [a] in hominem
 tantum, et talem calamitosum, aliquem afferant cu-
 mulum meæ literæ, quo studiosius eum, quibuscunque
 rebus possis, iuues. Quod si Romæ fuisses, etiam salu-
 tem Aulæ Cæcinnæ effemus (vt opinio mea fert) per te
 consecuti. De qua tamen magnam spem habemus,
 freti clementia college tui. Nunc quando iusticiam
 tuam secutus, tutissimum sibi portum prouinciam
 istam duxit esse: etiam atq; etiam rogo te, atq; oro,
 vt eum et in reliquis veteris negociationis colligendis
 iuues, & ceteris rebus tegas atq; tueare. Hoc mihi
 gratius facere nihil potes. Vale.

LXVII
 340 M. T. C. P. SERVILIO S. D.

LXI
 EX PROVINCIA MEA CILI-
 ciensi, cui scilicet 72000 Asiaticas attributas fuisse,
 se, nullo sum familiaribus usus, quæ Androne Arthemoni-
 nis filio Laodicensi: eumq; habui in ea ciuitate tum
 hospitem, tum vehementer ad meæ vitæ rationem &
 consuetudinem accommodatum. Quem quidem
 multo etiam pluris postea quam disceſti, facere cœpi,
 quod multis rebus expertus sum gratum hominem,
 meiq;

meig, memorem. Itaq, cum Roma libentissime vidi.
Non enim te fugit, qui plurimis in ista provincia benigne fecisti, quam multi grati reperiantur. Hac propterea scripsi, ut me non sine causa laborare intelligeres, & tu ipse eum dignum hospitio tuo iudicares. Feceris igitur, mihi gratissimum, si ei declararis, quanti me facias, id est, si receperis eum in fidem tuam, & quibuscung, rebus honeste ac sine molestia tua poteris, adiuueris. Hoc mihi vehementer erit gratum. Idq, ut facias, te etiam atq, etiam rogo. Vale.

128. [b] M. T. C. P. SERVILIO ISAV-
RICO PROC. COLLEGÆ
S. P. D. 341

GRATAE MIHI VEHEMEN-
ter tuae literae fuerunt, ex quibus cognoui cursu navi-
gationum tuarū. Significabas enim memoriam tuam
nostrae neſitudinis, qua mihi nihil poterat esse iucun-
dus. Quod reliquum est, multo etiam erit gratius,
si ad me de Republica, id est, de statu provinciae, de
institutis tuis familiariter scribes. Quae quanquam ex
multis pro tua claritate audiam, tamen libentissime
ex tuis literis cognoscam. Ego ad te de Reipub. sum-
ma quid sentiam, non sepe scribam propter periculum
eiusmodi literarum. Quod agatur autem, scribam se-
pius. Sperare tamen videor, Cesaris collegae nostro fo-
re cura, & esse, ut habeamus aliquam Rempubicam,
cuius consilijs magni referebat te interesse. Sed tibi
vilius est, id est, gloriosius, Asia praesse, & istam
partem Reipublicae male affectam tueri: mihi quoq,
idem, quod tibi & laudi tuae profuturum est, opta-
rius debet esse. Ego, quae ad tuam dignitatem
per-

LXXIII.

LXXII

pollich

pertinere arbitrabor, summo studio diligentiaq₃ cura-
bo : inprimisq₃ tuebor omni obseruantia clarissimum
virum patrem tuum : quod & pro vetustate neces-
situdinis, & pro beneficijs vestris, & pro dignitate ipsi-
us facere debeo. Vale. *Nun Jolt sei mit Dir.*

M. T. C. P. SERVILIO COLLE-
342 GÆ S. D.

69f.
LXXIII
CAIUS CVRTIVS MITHRES

est ille quidem, *vt scis*, libertus Posthumij familiarissi-
mi mei : sed me colit & obseruat aequè, atq₃ illum
ipsum patronum suum. [a] Apud eum ego sic Ephesi 229
fui, quotiescunq₃ fui, tanquam domi meae. Multaq₃ ac-
ciderunt, in quib₃ & benevolentiam eius erga me ex-
perirer, & fidem. Itaq₃, si quid aut mihi aut meorum
cupiã in Asia opus est, ad hunc scribere consueui, hu-
ius cum opera & fide, tum domo & re vti, tanquam
mea. Hæc ad te eo pluribus scripsi, vt intelligeres, me
non vulgariter nec ambitiose, sed vt pro homine inti-
mo, ac mihi pernecessario scribere. Peto igitur à te, vt
in ea controuersia, quam habet de fundo, cum quodã
Colophonio, et in cæteris rebus, quantum fides tua pa-
tietur, quantumq₃ tuo commodo poteris, tantum ei
honoris mei causa commodes : etsi, vt eius modestiam
cognoui, grauis tibi nulla in re erit. Si & mea com-
mendatione & sua probitate assecutus erit, vt de se
bene existimes, omnia se adeptum arbitrabitur. Vt igitur
cum recipias in fidem, habeaq₃ in numero tuo-
rum, te vehementer etiam atq₃ etiam rogo. Ego que
te velle, quaq₃ ad te pertinere arbitrabor, omnia stu-
diose diligenterg₃ curabo. Vale.

M. T.

QVIA NON EST OBSCVRA 70

tua in me benevolentia, sic fit, vt multi per me tibi
velint commendari. Ego autem tribuo nonnunquam
in vulgus: sed plerumq, necessarijs, vt hoc tempore.
Nam cum Tito Appio Balbo mihi summa familiari-
tas, necessitudoq, est. Eius libertum Titum Appium
Menandrum, hominem frugi & modestum, & pa-
trono, & nobis vehementer [b] probatum, tibi com-
mendo maiorem in modum. Vehementer mihi gra-
tum feceris, si quibuscumq, rebus sine tua molestia po-
teris, ei commodaris. Quod vt facias, te vehementer
etiam atq, etiam rogo. Vale.

M. T. C. P. SERVILIO COLLE-
GÆ S. P. D.

344

MVLTOS TIBI COMMENDEM

neceffe est, quando omnibus nota nostra necessitudo
est, tuag, in me benevolentia. Sed tamen si omnium
caussa, quos commendo, velle debeo: tamen cum om-
nibus non eadem mihi causa est. Titus Agusius & co-
mes meus fuit illo miserrimo tempore, & omnium
itinerum, nauigationum, laborum, periculorum meo-
rum socius. Neq, hoc tempore discessisset a me, nisi
ego ei permisisset. Quare sic eum tibi commendo, vt
vnum de meis domesticis & maxime necessarijs. Per-
gratum mihi feceris, si eum ita tractaris, vt intelligat
hanc commendationem sibi magno vsui adq, adiu-
mento fuisse. Vale.

g

M. T.

72
LXXVI

CERELIAE NECESSARIAE
mea rem, nomina, possessiones Asiaticas commendavi
tibi praesens in hortis tuis, quam potui diligentissime:
tug, mihi pro tua consuetudine, pro tuis in me perpe-
tuis, maximisq; officiis, omnia te facturum liberalissi-
me recepisti. Meminisse te id spero: scio enim solere.
Sed tamen Cerelia procuratores scripserunt, te propter
magnitudinem provinciae, multitudinemq; negotiorum
etiam atq; etiam esse commonefaciendum. Peto igitur,
ut memineris, te omnia, quae tua fides patietur,
mihi cumulate [a] recepisse. Equidem existimo te²³⁰
habere magnam facultatem (sed hoc est tui consilij
& iudicij) ex eo senatusconsulto, quod in heredes C.
Venonij factum est, Cerelia commodandi, id senatus-
consultum tu interpretabere pro tua sapientia. Scio
enim eius ordinis auctoritatem semper apud te magni
fuisse. Quod reliquum est, sic velim existimes, qui-
buscumq; rebus Cerelia benigne feceris, mihi te gra-
tissimum esse facturum. Vale.

M. T. C. Q. PHILIPPO PROCON.
346 S. P. D.73
LXXVII

GRATVLO R TIBI, QVOD
ex provincia saluum te ad tuos recepisti, incolumi fa-
ma & Republica. Quod si Romae te vidissem, coram
gratias egissem, quod tibi L. Egnatius familiarissimus
meus absens, L. Oppius praesens curae fuisset. Cum
Antipatro Derbete mihi non solum hospitium, ve-
rum-

LIBER XIII.

rumetiam summa familiaritas intercedit. Ei te vehementer succensuisse, audiui & moleste tuli. De re nihil possum iudicare, nisi illud mihi certe persuadeo, te talem virum nihil temere fecisse. A te autem pro veteri nostra necessitudine etiam atq; etiā peto, vt eius filios, qui in tua potestate sunt, mihi potissimum condones: nisi quid existimes in ea re violari existimationem tuam. Quod ego si arbitrarer, nunquam te roga- rem, mihiq; tua fama multo antiquior esset, quam illa necessitudo est. Sed mihi ita persuadeo (potest fieri vt fallar) eam rem laudi tibi potius, quam vituperationi fore. Quid fieri possit, & quid mea caussa facere possis (nam quin velis, non dubito) velim, si tibi graue non erit, certio rem me facias. Vale.

330. [b] M. T. C. Q. PHILIPPO PRO-
CONS. S. P. D. 347 74

ESTI NON DVBITO PRO TVA
in me obseruantia, proq; nostra necessitudine, quin commendationem meam memoria teneas: tamen etiam atq; etiam eundem tibi L. Oppium familiarem meum presentem, & L. Egnatij familiarissimi mei absentis negocia commendo. Tanta mihi cum eo necessitudo est familiaritasq; vt si mea res esset, non magis laborarem. Quapropter gratissimum mihi seceris, si curaris, vt is intelligat, me à te tantum amari, quantum ipse existimo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Idq; vt facias, te vehementer rogo. Vale.

M. T. C. T. TITIO TITIO F. LE-
GATO S. D. 348 75
g 2 Etsi

ETSI NON DVBITO, QVIN

*in illa
filiis
LXXX*

apud te mea commendatio prima satis valeat: tamen obsequor homini familiarissimo C. Aniano Flacco, cuius causa omnia tum cupio, tum mehercule etiam debet. De quo & praesens tecum egi diligenter, cum tu mihi humanissime respondisti: & scripsi ad te accurate antea: sed putat interesse sua, me ad te quam sepius scribere. Quare velim mihi ignoscas, si illius voluntati obtemperans, minus videbor meminisse constantiae tuae. A te idem illud peto, ut de loco, quo deportet frumentum, & de tempore, Aniano commodes, quorum utrumque per eundem me obtinuit triennium, dum Pompeius isti negotio praesuit. Summa est in quo mihi gratissimum facere possis, si curaris, ut Anianus, quando se à me amari putat, me à te amari sciat. Erit id mihi pergratum. Vale.

*Formul
corrupte
di.*

[a] M. T. C. QVATVOR VIRIS ET 231.
349 DECVRIONIBVS S. D.

TANTAE MIHI CVM QV.

LXXX

Hippio causa necessitudinis sunt, ut nihil possit esse coniunctius, quam nos inter nos sumus. Quod nisi ita esset, vterer mea consuetudine, ut vobis nulla in re molestus essem. Etenim vos mihi optimi testes estis, quamquam mihi persuasum esset, nihil esse, quod a vobis impetrare non possem, nunquam me tamen grauem vobis esse voluisse. Vehementer igitur vos etiam atque etiam rogo, ut honoris mei causa liberalissime C. Valgii Hippianum tractetis, remque cum eo conficiatis, ut quam possessionem habet in agro Fregellano, à vobis emtam, eam liberam & immunem habere possit.

Id

Id si à vobis impetraro, summo me beneficio vestro affectum arbitrabor. Valete.

M. T. C. S V L P I T I O I M P.

S. P. D.

350

C V M H I S T E M P O R I B V S

non sane in senatum ventitarem, tamen vt tuas literas legi, non existimaui me saluo iure nostra veteris amicitia, multorumq; inter nos officiorum facere posse, vt honori tuo deessem. Itaq; affui, supplicationemq; tibi libenter decreui, nec reliquo tempore vllò aut rei aut existimationi, aut dignitati tuæ deero. Atq; vt hoc tui necessarij sciant, hoc me animo erga te esse, velim facias eos per literas certiores, vt si quid tibi opus sit, ne dubitent mihi iure suo denunciare. M. Bolanum virum bonum & fortem, & omnibus rebus ornatum, meumq; veterem amicum [b] tibi magnopere commendo. Pergratum mihi feceris, si curaris, vt intelligat, hanc commendationem sibi magno adiumento fuisse. Ipsumq; virum optimum gratissimumq; cognoscet. Promitto tibi, te ex eius amicitia magnam voluptatem esse capturum. Propterea à te peto maiorem in modum pro nostra amicitia, & pro tuo perpetuo in me studio, vt in hac re etià elabores. Dionysius seruus meus, qui meam bibliothecam multorum nummorum tractauit, cum multis libros surripisset, nec se impune laturum putaret, aufugit. Is est in prouincia tua. Eum & M. Bolanus familiaris meus, & multi alij Narrone viderunt. Sed cum se à me manu missum esse diceret, crediderunt. Hunc tu si mihi restituendum curaueris, non possum dicere, quam mihi gratum futurum

turum sit. Res ipsa parua, sed animi mei dolor magnus est. Vbi sit, & quid fieri possit, Bolanus te docebit. Ego si hominem per te recuperaro, summo me à te beneficio affectum arbitror. Vale.

M. T. C. ALLIENO PROCON.
351 S. P. D.

78

DEMOCRITVS SICYONIVS
non solum hospes meus est, sed etiam, quod non multis contigit, Gracis praesertim, valde familiaris. Est enim in eo summa probitas, summa virtus, summa in hospites liberalitas & obseruantia: meq; praeter ceteris & colit & obseruat, et diligit. Eum tu non modo suorum ciuium, verum etiam pene Achaiae principem cognoscas. Huic ego tantummodo aditum ad tuam cognitionem patefacio & inuuo. Cognitum per te ipsum, quae tua natura est, dignum tua amicitia atq; hospitio iudicabis. Peto igitur à te, [a] his literis lectis recipias eum in tuam fidem: polliceari omnia te facturum mea causa. De reliquo, si id quod confido, fore dignum eum tua amicitia, hospitioq; cognoueris: peto ut eum complectare, diligas, in tuis habeas. Erut id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

M. T. C. ALLIENO PROCONSV-
352 L. S. P. D.

ET TE SCIRE ARBITROR,
quanti fecerim C. Auiantum Flaccum: & ego ex ipso audieram optimo & gratissimo homine, quam à te liberaliter esset tractatus. Eius filios dignissimos illo patre, meosq; necessarios, quos ego vnice diligo commendando tibi sic, ut maiore studio nulloq; commendare possim.
C. Aui-

L I B E R X I I I .

C. Anianus in Sicilia est. Marcus est nobiscum. Vt illius dignitatem presentis ornes, rem viriusq; defendas, te rogo. Hoc mihi gratius in ista. prouincia facere nihil potes. Idq; vt facias te vehementer etiam atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERONIS EPIS-
TOLARVM LIBER AD TERE-
NTIAM VXOREM.

M. T. C. TERENCEIÆ, ET TVL-
LIÆ, ET CICERONI, SVIS

S. P. D.

353

80

ET LITERIS MVLTORVM ET
sermone omnium persertur ad me incredibilem
tuam virtutem & fortitudinem esse, teque nec animi
nec corporis laboribus defatigari. Me miserum, te
ista virtute, fide, probitate, [b] humanitate; in
tantas erummas propter me incidisse. Tulliolam no-
stram, ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo
tantos percipere luctus: Nam quid ego de Cicerone
dicam? qui cum primum sapere cepit, acerbissimos
dolores, miseriasq; percepit. Quæ si, vt tu scribis, fa-
cto facta putarem, ferrem paulo facilius: sed omnia
sunt mea culpa commissa, quia ab ijs me amari puta-
bam, qui inuidebant: eos non solumuebar, qui petebant.
Quod si nostris consilijs vsi essemus, neq; apud nos tan-
tum valuisset sermo aut stultorum amicorum aut im-
proborum, beatissimi viueremus, nunc quando sperare
nos amici iubent, dabo operam, ne mea valetudo tuo
labori desit. Res quanta sit, intelligo, quãtoq; fuerit fa-
cilis manere domi, quam redire. Sed tamē si omnis

g v

tribu-

tribunos plebis habemus, si Lentulum tam studiosum, quam videtur, si vero etiam Pompeium & Casarem, non est desperandum. De familia, quomodo placuisse amicis scribis, faciemus. De loco nunc quidem iam abijt pestilentia, sed quamdiu fuit, me non attigit. Plancus homo officiosissimus me cupit esse secum, & adhuc retinet. Ego volebam loco magis deserto esse in Epiro, quo neq; Hispo venire, nec milites: sed adhuc Plancus me retinet, sperat posse fieri, ut mecum in Italiam decedat. Quem ego diem si videro, & si in vestrum complexum venero, ac si & vos et meipsum recuperaro, satis magnum mihi fructum videbor percipisse, & vestrae pietatis & meae. Pisonis humanitas, virtus, amor in omnes nos tantus est, ut nihil supra possit esse. Utinam ea res ei voluptati sit: gloria quidem video fore. De Q. fratre nihil ego te accusavi: sed vos, cum praesertim tam pauci sitis, [a] volui esse quam coniunctissimos. Quib. me voluisti agere gratias, egi, & a me te certiore factum esse scripsi. Quod a me mea Terentia scribis, te vicum vendituram: quid obsecro te (me miserum) quid futurum est? Etsi nos premet eadem fortuna, quid puero misero fiet? Non queo reliqua scribere (tanta vis lacrimarum est) ne in eundem fletum adducam. Tantum scribo, si erunt in officio amici, pecunia non deerit: si non erunt, tu efficere tua pecunia non poteris. Per fortunas miseras nostras vide, ne puerum perditum perdamus. Cui si aliquid erit, ne egeat, mediocri virtute opus est & mediocri fortuna, ut caetera consequatur. Fac valeas, & ad me tabellarios mittas, ut sciam quid agatur, & vos quid agatis. Mihi omnino iam brevis expectatio est. Tulliola & Ciceroni salutem dic. Valet. Datum

ante

ante diem VI. Cal. Decemb. Dyrachij. Dyrachium
 veni, quod & libera ciuitas est, & in me officiosa, &
 proxima Italia. Sed si offenderit me loci celebritas,
 alio me conseram, & ad te scribam.

M. T. C. TER. ET TVL. ET CIG.
 SVIS S. P. D. 354

NOLI PVTARE ME AD QVEM
 quam longiores epistolas scribere, nisi si quis plura ad
 me scripsit, cui puto rescribi oportere. Nec enim ha-
 beo quod scribam, nec hoc tempore quicquam diffici-
 lius facio. Ad te vero & ad nostram Tulliolam non
 queo sine plurimis lacrimis scribere. Vos enim video
 esse miserrimas, quas ego beatissimas semper esse vo-
 lui, idq; prestare debui, & nisi tam timidi fuissetis,
 333 prestissem. Pisonem nostrum [b] merito eius amo-
 plurimum. Eum, vt potui, per literas cohortatus sum,
 gratiasq; egi, vt debui. In nouis trib. pleb. intelligo
 spem te habere, id erit firmum, si Pompeij voluntas
 erit, sed Crassum tamen metuo. A te quidem omnia
 fieri fortissime & amantissime video, nec miror: sed
 mereo casum eiusmodi, vt tantis tuis miserijs mea mi-
 seria subleuentur. Nam ad me P. Valerius homo offi-
 ciosus scripsit, id quod ego maximo cum fletu legi,
 quemadmodum à Veste ad tabulam Valeriam ducta
 esses: Hem mea lux, meum desiderium, vnde omnes
 opem petere solebant, te nunc mea Terentia sic vexa-
 ri, sic iacere in lacrimis & sordibus: idq; fieri mea
 culpa, qui ceteros seruavi, vt nos periremus? Quod
 de domo scribis, hoc est, de area, ego vero tum de-
 niq; mihi videbor restitutus, si illa erit nobis restituta.

g 5

Verum

Verum hac non sunt in nostra manu. Illud doleo, quæ
impensè faciendæ est, in eius partem miseram & de-
spoliatam venire. Quod si conficitur negotium, omnia
consequemur, sin eadem nos fortuna premet, etiamne
reliquias tuas misera proijcies? Obsecro te mea vita,
quod ad sumtum attinet, sine alios, qui possunt, si mo-
do volunt, sustinere: & valetudinem istam infirmam
si me amas, noli vexare. Nam mihi ante oculos dies
noctesq; versaris. Omneis labores te excipere video, ti-
meo ut sustineas, sed video in te esse omnia. Quare ut
id, quod spero, & quod agis, consequamur, serui vale-
tudini. Ego ad quos scribam, nescio, nisi aut ad eos,
qui ad me scribunt, aut ad eos, de quibus ad me vos
aliquid scribitis. Longius, quoniam vobis ita placet,
non discedam, sed velim quam sepiissime literas [a.] 234
mutatis, præsertim si quid est firmitus, quod spere-
mus. Valete mea desideria, valete. Datum ad III.
Non. Octob. Thessalonica.

M. T. C. TER. ET TVL. ET CIC.
355 SVIS, S. P. D.

ACCEPI AB ARISTOCRITO
treis epistolas quas ego lacrimis prope deleui. Confi-
cior enim mœrore, mea Terentia, nec me mœ misce-
rie magis extruciant, quam tue vestrag. Ego au-
tem hoc inferior sum, quam tu, quæ es miserrima,
quod ipsa calamitas communis est vtriusq; nostrû: sed
culpa mea propria est. Meum fuit officium vel lega-
tione vitare periculum, vel diligentia & copijs resi-
stere, vel cadere fortiter: hoc miserius, turpius, in-
dignus nobis nihil fuit. Quare cum dolore conficior,
tum etiam pudore. Pudet enim me uxori meæ opti-
me,

ma suauissimis liberis, virtutem & diligentiam non
 praestuisse. Nam mihi ante oculos dies noctesq; versa-
 tur squalor vester & moror, & infirmitas valetudi-
 nis tuae, spes autem salutis pertenuis ostenditur. Ini-
 mici sunt multi, inuadi pene omnes. Ejicere nos ma-
 gnum fuit, excludere facile. Sed tamen quam diu
 vos eritis in spe, non desiciam, ne omnia mea culpa
 cecidisse videantur. Vt tuto sim, quod laboras, id mi-
 hi nunc facillimum est: quem etiam inimici volunt vi-
 uere in tantis miserijs. Ego tamen faciam, quae pre-
 cipis. Amicis quibus voluisti, egi gratias, & eas lite-
 ras Desippo dedi, meq; de eorum officio scripsi à te
 certiore esse factum. Pisonem nostrum mirifico esse
 studio in [b] nos & officio, et ego perspicio & omnes
 praedicant. Dñs faxint, vt tali genero mihi presenti
 tecum simul & cum liberis nostris frui liceat. Nunc
 spes reliqua est in nouis Trib. pleb. et in primis quideni
 diebus. Nam si inueterarit, actum est. Ea re ad te
 statim Aristocritum misi, vt ad me continuo initia re-
 rum & rationem totius negocij posses scribere, et si
 Desippo quoq; ita imperaui, statim vt recurreret, &
 ad fratrem misi, vt crebro tabellarios mitteret, nam
 ego eo nomine sum Dyrrachij hoc tempore, vt quam
 celerrime, quid agatur audiam & sim tuto. Ciuitas
 enim hac semper à me defensa est. Cum inimici no-
 stri venire dicentur, tum in Epirum ibo. Quod scribis,
 si velim, te ad me venturam: ego vero cum sciam
 magnam partem istius oneris abs te sustineri, te isthic
 esse volo. Si persicis quod agitis, me ad vos venire
 oportet: sin autem: sed nihil est opus reliqua scri-
 bere. Ex primis aut ad summum secundis literis
 tuis constituere poterimus, quid nobis faciendum sit.

Tu

Tu modo ad me velim omnia diligentissime perscribas: etsi magis iam rem, quam literas debeo expectare. Cura ut valeas, & ita tibi persuadeas, mihi te carius nihil esse, nec unquam fuisse. Vale mea Terentia, quam ego videre videor, itaq; debitor lacrimis. Pridie Cal. Decemb. Dyrrachij.

M. T. C. TER. ET. TVL. ET CIC.
356 SVIS S. P. D.

4
EGO MINVSSAEPE AD VOS
do literas, quam possum, propterea quod cum omnia
mihi tempora sint misera, tum vero cum aut scribo
ad vos, aut vestras lego, [a] conficior lacrimis sic, ut
ferre non possim. Quod utinam minus vita cupidus
fuissem, certe nihil, aut non multum in vita mali vi-
dissemus. Quod si nos ad aliquam alicuius commodi
aliquando recuperandi spem fortuna reservavit, mi-
nus est erratum a nobis, si haec mala fixa sunt, ego
vero te quamprimum mea vita cupio videre, & in
tuo complexu emori: quando neq; dñ, quos tu castis-
sime coluisti, neq; homines, quos ego servavi sem-
per, nobis gratiam retulerunt. Nos Brundusij apud
M. Lemnium Flaccū dies XIII. fuimus virum opti-
mum, qui periculum fortunatum & capitis sui pro
mea salute neglexit: neq; legis improbisima pena
deductus est, quo minus hospitij & amicitiae ius offi-
ciumq; prestaret. Huic utinam aliquando gratiam
referre possimus. Habebimus quidem semper. Brun-
dusio profecti sumus ad V. Calend. May: per Mac-
doniam Cizicum petebamus. O me perditum, o me
afflictum, quid nunc rogem te ut venias, mulierem
agram, et corpore et animo confectam? non rogem?
sine

sine te igitur sim? Opinor, sic agam: si est spes no-
 stri reditus, eum confirmes & rem adiues, sin, vt ego
 metuo, transactum est: quoquo modo potes, ad me
 fac venias. Vnum hoc scio, si te habeo, non mihi vide-
 bor plane periisse. Sed quid de Tulliola mea fiet? iam
 id vos videte, mihi deest consilium. Sed certe quoquo
 modo se res habebit, illius misella & matrimonio &
 fama seruienda est. Quid Cicero meus, quid aget?
 135 Ille vero sit in sinu semper, & complexu meo. Non
 35 queo iam plura scribere, impedit mœror. Tu quid ege-
 ris nescio, vtrum aliquid teneas, an, quod metuo, pla-
 ne sis spoliata. Pisonem vt [b.] scribis, spero fore sem-
 per nostrum. De familia liberata nihil est, quod te mo-
 ueat. Primum, tuis ita promissum est, te facturam es-
 se, vt quisq; esset meritis. Est autem in officio adhuc
 Orpheus: præterea magnopere nemo cæterorum ser-
 uorum. Et causa est, vt si res à nobis abesset, liberi
 nostri abessent, si obtinere potuissent, sin ad nos perti-
 nerent, seruirent: præterquam oppido pauci. Sed hac
 minora sunt. Tu quod me hortaris, vt animo sim ma-
 gno, & spem habeam recuperanda salutis: id velim
 sit eiusmodi, vt recte sperare possimus: nunc miser
 quando tuas iam literas accipiam? quis ad me perse-
 ret? quas ego expectassem Brundisij, si esset licitum
 per nautas, qui tempestatē prætermittere noluerunt.
 Quod reliquum est, sustenta te mea Terentia, vt po-
 tes, honestissime viximus, floruius, non viciū no-
 strum, sed virtus nostra nos afflixit: peccatum est nul-
 lum, nisi quod non vna animam cum ornamentis ami-
 simus. Sed si hoc fuit liberis nostris gratius, nos viuere:
 cætera quanquam ferenda non sunt, feramus. Atq;
 ego qui te confirmo, ipse me non possum. Clodium Phi-
 letarum,

lætarum, quod valetudine impediatur oculorum, remissi, hominem fidelem. Salustius officio vincit omnibus. Pescennius est perbeneuolus nobis, quem semper spero tui fore obseruantem. Sicca dixerat, se mecum fore, sed Brundisio discessit. Cura, quoad potes, ut valeas, & sic existimes, vehementius me tua miseria, quam mea commoueri. Mea Terentia, fidiſſima atq; optima vxor, & mea cariſſima ſiliola, & ſpes reliqua noſtra Cicero, valete. Prid. Calend. Maij. Brundisio.

[2] M. T. C. TEREN. ET TVLL. 236.
357 SVIS S. P. D.

SI TV ET TVLLIA LVX NO-
ſtra valetis, ego & ſuauiſſimus Cicero valemus. Pridie Idus Octobris Athenas venimus, cum ſane diuerſis ventis uſi eſſemus, tardeq; & incommode nauigaſſemus. De nauē exeuntibus nobis Achæſtus cum literis præſto fuit vno & vigesimo die ſane ſtrenue. Accepi tuas literas, quibus intellexi, te vereri, ne ſuperiores mihi reddite non eſſent. Omnes ſunt reddite, diligentiſſimeq; a te perſcripta omnia, idq; mihi gratiſſimum fuit. Neq; ſum admiratus hanc epiſtolam, quam Achæſtus attulit, breuem fuiſſe, iam enim meipſum expectas, ſiue noſiſſos, qui quidem quamprimum ad vos venire cupimus, eſſi in quam Rempub. venimus, intelligo. cognoui enim ex multorum amicorum literis, quas attulit Achæſtus, ad arma rem ſpectare: ut mihi, cum venero, diſſimulare non liceat, quid ſentiam. Sed quando ſubeunda fortuna eſt, eo citius dabitur operam, ut veniamus, quo facilius de tota re deliberemus. Tu velim, quod commodo valetudinis tue
ſias

fiat, quam longissime poteris, obuiam nobis properes.
De hereditate Prætiana, quæ quidem mihi magno
dolori est (valde enim illum amavi) hoc velim cures:
si auctio ante meum aduentum fiet, ut Pomponius,
aut si is minus poterit, Camillus nostrum negotium cu-
ret. Nos cum venerimus, reliqua per nos agemus. Sin-
tu iam Roma profecta eris, tamen curabis ut hoc ita
fiat. Nos, si dii nos adiuuabunt, circiter idus Nouem-
bris in Italia speramus fore. Vos mea suauissima et op-
tissima Terentia, [b] & Tulliola, si nos amatis,
curate ut valeatis. Athenis, ad XV. Cal. Nouemb.

M. T. C. TERENTIÆ
S. P. D.

358

NEC SÆPE EST, CUI LI-
teras demus, nec rem habemus ullam, quam scribere
velimus. Ex tuis literis, quas proxime accepi, cognoui
pradium nullum venire potuisse. Quare videas velim,
quomodo satisfiat ei, cui scis me satisfieri velle. Quod
nostra tibi gratias agit, id ego non miror te mereri, ut
ea tibi merito tuo gratias agere possit. Pollucem, si
adhuc non est profectus, quamprimum fac extrudas.
Cura ut valeas. Idibus Quintil. Vale.

M. T. C. TERENTIÆ
S. P. D.

359

OMNES MOLESTIAS ET SO-
licitudines, quibus & te miserrimam habui, id quod
mihi molestissimum est, Tulliolarumque, quæ nobis no-
stra vita dulcior est, deposui & eieci. Quid causæ au-
tem fuit, postridie intellexi, quam a vobis discesi.

xlvii

χολὸν ἀνεστὶν νόστον εἰεὶ statim. Ita sum leuatus, vt
 Deus mihi aliquis medicinam fecisse videatur. Cui
 quidem tu Deo, quemadmodum soles, pie & caste sa-
 tisfacias, id est, Apollini & Aesculapio. Nauim spero
 nos valde bonam habere: ~~tu~~ cum simulatq; consendi,
 hac scripsi. Deinde conscribam ad nostros familiares
 multas epistolas, quib. te & Tulliam nostram diligen-
 tissime commendabo. Cohortarer vos, quo animo for-
 tiores essetis, nisi vos fortiores cognoscerem, quam
 quenquam virum. Et tamen eiusmodi spero [a] ne-
 gicia esse, vt & vos istic commodissime sperem esse,
 & me aliquando cum similib. nostri Rempublicam de-
 fensurum. Tu primum valetudinem tuam velim cures:
 Deinde tibi, si videbitur, vllis ijs vtare, quæ longissime
 aberunt à militibus. Fundo Arpinati bene poteris vi-
 cum familia vrbana, si annonæ carior fuerit. Cicero
 bellissimus tibi salutem plurimam dicit. Etiam atq;
 etiam vale. Datum III. Id. Iunij.

360 M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

SI VALES, BENE EST, EGO
 quidem valeo. Valetudinem tuam velim cures dili-
 gentissime. Nam mihi & scriptum & nunciatum est,
 te in febrim subito incidisse. Quod celeriter me fecisti
 de Cesaris literis certiore, fecisti mihi gratum. Item
 posthac, si quid opus erit, si quid acciderit noui, fa-
 cies vt sciam. Cura vt valeas. Vale. Datum IIII.
 Nonas Iunias.

361 M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

AD CÆTERAS MEAS MI-
 serias accessit dolor è Dolabellæ valetudine et Tullia:
 omni-

LIBER XIII.

omnino de omnibus rebus nec quid consilij capiam,
nec quid faciam, scio. Tu velim tuam & Tullia vale-
tudinem cures. Vale.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D. 362

¹⁰
QVID FIERI PLACERET,
scripsi ad Pomponium serius, quam oportuit. Cum eo
si locuta eris, intelliges quid fieri velim. Apertius scri-
bi, quando ad illum [b] scripseram, necesse non fuit.
De ea re, & de ceteris rebus quamprimum velim no-
bis literas mittas. Valetudinem tuam cura diligenter.
Vale. VII. Idus Quintil.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D. 363

¹¹
SI VALES, BENE EST, EGO
valeo. Tullia nostra venit ad me pridie Idus Iunij, cuius
summa virtute & singulari humanitate, grauiore et-
iam sum dolore affectus, nostra factum esse negligen-
tia, vt longe alia in fortuna esset, atq; eius pietas ac di-
gnitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad
Caesarem mittere, & cum eo Cn. Salustium. Si profe-
ctus erit, faciam te certiolem. Valetudinem tuam di-
ligenter cura. Vale. XIII. Calend. Quintil.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D. 364

¹²
QVOD NOS IN ITALIAM
saluos venisse gaudes, perpetuo gaudeas velim. Sed
perturbati dolore animi magniq; iniurijs, metuo ne
id consilij ceperimus, quod non facile explicare possi-
mus. Quare, quantum potes, adiuna. Quid autem pos-
sis, mihi in mentem non venit. In viam, quod te des-
b hoc

hoc tempore, nihil est : & longam est iter, & non
 tutum, & non video quid prodesse possis, si veneris.
 Vale. Datum pridie nonas Nouemb. Brundisij.

365 M. T. C. TERENTIE S. P. D.

¹³
 QVOD SCRIPSI AD TE PRO-
 ximis literis de nuncio remittendo, qua sit istius vis
 hoc tempore, & qua[a] concitatio multitudinis,
 ignoro. Si metuendus iratus est, quies tamen ab illo
 nascetur fortasse. Totum iudicabis, quale sit, & quod
 in miserrimis reb. minime miserum putabis, id facies.
 Vale. VII. Idus Quintil.

TVLLIVS TERENTIE, ET PA-
 TER TVLLIOLE DVABVS ANI-
 MIS SVIS : ET CICERO MATRI
 OPTIME, ET SVAVISSIME.
 366 SORORI S. D.

¹⁴
 SI VOS VALETIS, NOS VA-
 lemus. Vestrum iam consilium est, non solum meum,
 quid sit vobis faciendum. Si ille Romam modeste ven-
 turus est, recte in prasætia domi esse potestis: sin homo
 amens deripiendam urbem daturus est, vereor, vt Do-
 labella ipse satis vobis prodesse possit. Etiam illud me-
 tio, ne iam intercludamini, vt cum velitis exire, non
 liceat. Reliquum est, quod ipsa optime considerabitis,
 vestri similes scemina sintne Romæ? Si enim non sunt,
 videndum est, vt honeste vos esse possitis. Quomodo-
 cumq, nunc res se habet (modo vt hæc vobis loca tene-
 re liceat) bellissime vel mecum vel in nostris prædijs
 esse

esse poteritis. Etiam illud verendum est, ne breui tempore fames in vrbe sit. His de rebus velim cum Pomponio, cum Camillo, cum quibus vobis videbitur, consideretis: ad summam, animo forti sitis. Labienus rem meliorem fecit. Adiuuat etiam Piso, quod ab vrbe discedit, & sceleris condemnat generum suum. Vos mea carissima anima quam sapissime ad me scribite. & vos quid agatis, et quid istic agatur. Quintus pater
 38. & filius & [b] Rufus vobis salutem dicunt. Valet.
 VIII. Calend. Quintil. Minturnis.

M. T. C. TERENTIAE SVÆ

S. P. D.

367

¹⁵
 SI VALES, BENE EST, EGO
 valeo. Constitueramus vt ad te ante scripseram, obuiam Ciceronem Casari mittere: sed mutauimus consilium, quia de illius aduentu nihil audiebamus. De ceteris rebus etsi nihil erat noui, tamen quid velimus, et quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sicca poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. XII. Cal. Quintil.

M. T. C. TERENTIAE SVÆ

S. P. D.

368

¹⁶
 SI VALES, BENE EST, EGO
 valeo, Etsi eiusmodi tempora nostra sunt, vt nihil habeam, quod aut a te literarum expectem, aut ipse ad te scribam: tamen nescio quomodo et ipse vestras literas expecto. & scribo ad vos cum habeo, qui ferat. Volumina debuit in te officiosior esse quam sunt, & idipsum, quod facit, potuit diligentius facere &
 h 2 cau-

cautius: quanquam alia sunt, quæ magis curemus, magisq; doleamus, quæ me ita conficiunt, ut ij voluerunt, qui me de mea sententia detruserunt. Cura ut valeas.

369 M. T. C. TERENTII S. D.

¹⁷
SI QUID HABEREM, QVOD ad te scriberem, facerem id & pluribus verbis, & sepius. Nunc quæ sunt negotia, vides. Ego autem quomodo sim affectus, ex Lepta & Trebatio poteris cognoscere. Tu fac, ut tuam & Tullia valetudinem cures. Vale.

[a] M. T. TEREN. ET TVLL. 239.
370 SVIS S. P. D.

¹⁸
CONSIDERANDVM VOEIS etiam atq; etiam anima mea diligenter puto, quid faciatis. Romane sitis, an mecum in aliquo tuto loco. Id non solum meum consilium est, sed etiam vestrum. Mihi veniunt in mentem hæc: Roma vos esse tuto posse per Dolabellam: eamq; rem posse nobis adiumento esse, si qua vis, aut si qua rapina fieri cœperint. Sed rursus illud me mouet, quod video omnes bonos abesse Roma, & eos mulieres suas secum habere. Hæc autem regio, in qua ego sum, nostrorum est tum oppidorum, tum etiam pradiorum: ut & multum esse mecum, & cum abieritis, commode etiam in nostris pradijs esse possitis. Mihi non plane satis constat adhuc, vtrum sit melius. Vos videte quid alia faciant isto loco femina: & ne, cum velitis, exire non liceat, id velim diligenter etiam atq; etiam vobiscum, & cum amicis considerare. Domus ut propugnacula & presidium habeat, Philo-

L I B E R X I I I I .

Philotimo dicetis. Et velim tabellarios instituatís certos, vt quotidie aliquas à vobis literas accipiam. Maxime autem date operam, vt valeatis, si nos vultis amare. Octauo Calend. Feb. Formijs.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D. 171

¹⁹
IN MAXIMIS MEIS DOLORIBUS excruciat me valetudo Tulliae nostrae. De qua nihil est, quod ad te plura scribam, tibi enim aequae magnae cura esse certo scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum: etiam ante fecissem, ²³⁹ sed me multa impediunt, [b] quae ne nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio expecto literas, quas ad me quamprimum perferendas cures velim. Da operam vt valeas.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D. 372

²⁰
IN TVSCVLANVM NOS VENTUROS putamus aut Nonis, aut postridie, ibi fac, vt sint omnia parata, plureis enim fortasse nobiscum erunt, & vt arbitror, diutius ibi commorabimur. Labrum si in balneo non est, fac vt sit, item cetera, quae sunt ad victum & valetudinem necessaria. Vale. IIII. Cal. Oct. de Venusino.

M. T. C. TERENTIAE

S. P. D.

373

²¹
SI VALES, BENE EST, EGO valco. Da operam vt conualescas: quid opus erit,

b 3

vt

M. T. C. EPIST. FAM.

ut res; tempusq; postulat, provideas atq; admini-
stres: & ad me de omnibus rebus, quam sapissime li-
teras mittas. Vale.

M. T. C. TERENTIE

374

S. P. D.

SI VALES, BENE EST, EGO
valeo. Nos quotidie tabellarios vestros expectamus: qui
si venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faci-
endum sit, faciemusq; te statim certiozem. Valetudi-
nem tuam cura diligenter. Vale. Cal. Septemb.

M. T. C. TERENTIE

375

S. P. D.

S. V. B. E. SI VALES, BENE EST, EGO
E. V. H. valeo. Reddita mihi iam tandem sunt à Cesare litera-
A. N. C. C. E. satis liberales: & [a] ipse opinione celerius venturus 240
N. T. I. L. E. esse dicitur. Cui utrum obuiam procedam, an hic cum
N. A. M. S. esse dicitur. Cui utrum obuiam procedam, an hic cum
E. N. P. E. A. expectem, cum constituerò, faciam te certiozem. Ta-
F. E. R. E. C. bellarios mihi velim quamprimum remittas. Valetu-
A. N. I. T. M. dinem tuam cura diligenter. Vale. Prid. Idus. Sextil.
T. C. I. C. C. R.

M. T. C. TERENTIE

376

S. P. D.

SI VALES, BENE EST, EGO
valeo. Nos neq; de Caesaris aduentu, neq; de literis,
quas Philotimus habere dicitur, quicquam adhuc cer-
ti habemus Si quid erit certi, faciam te statim certio-
rem. Valetudinem tuam fac ut cures. Vale. IIII. Idus.
Sextil.

M. T. C.

M. T. CICERONIS EPIS-
TOLARVM LIBER AD SENA-
TVM ET CÆTEROS.M. T. C. M. F. PROCON. S. P. D.
COSS. PRÆT. TR. PL. SENA-
TVI P. Q. R. 377

SI V. B. V. B. E. E. Q. V. ESTI
 Non dubie mihi nunciabatur Parthos transisse Eu-
 phratem cum omnibus fere suis copijs: tamen quod ar-
 bitrabar à M. Bibulo Proconsule certiora de his re-
 bus ad vos scribi posse, statuebam mihi non necesse esse
 publice scribere ea, quæ de alterius prouincia nuncia-
 rentur. Postea vero quam certissimis autoribus lega-
 tis, nuncijs, literis sum certior factus: vel quod tanta
 res erat, vel quod nondum audieramus Bibulum in
 140 Syriam venisse, vel quia [b] administratio huius belli
 mihi cum Bibulo pene est communis, quæ ad me dela-
 ta essent, scribenda ad vos putavi. Regis Antiochi
 Commageni legati primi mihi nunciarunt, Parthorum
 magnas copias Euphratē transire cœpisse. Quo nūcio
 allato, cum essent nonnulli, qui ei rei minorem fidem
 habendam putarent, statui expectandum esse, si quid
 certius asferretur. Ad XIII. Calend. Octobris cum
 exercitum in Ciliciam ducerem, in sinibus Lycaonie
 & Cappadocie, mihi literæ redactæ sunt à Tarchon-
 dumoto, qui fidelissimus socius trans Taurum, amicissi-
 musq; populi Romani existimatur: Pacorum Orodis
 regis Parthorum filiū cum permagno equitatu Par-
 thico transisse Euphratem et castra posuisse Tybe, ma-
 gnūq; tumultum esse in prouincia Syria excitatum.

Eodem

Eodem die ab Iamblichi Phylarcho Arabum, quem homines opinātur bene sentire, amicūq; esse Reipublica nostra, litera de eisdem rebus mihi reddita sunt. His rebus allatis, etsi intelligebam socios infirme animatos esse, & nouarū rerum expectatione suspensos: sperabant tamen eos, ad quos iam accesseram, quiq; nostram consuetudinem, integritatemq; perspexerant, amiciores populo Rom. esse factos. Ciliciam autem firmiorem fore, si aequitatus nostri particeps facta esset. Et ob eam causam, & vt opprimerentur ij, qui ex Cilicum gente in armis essent, & vt hostis is, qui esset in Syria, sciret exercitum populi Romani non modo non cedere his nuncijs allatis, sed etiam propius accedere: exercitum ad Taurum institui ducere. Sed si quid apud vos autoritas mea ponderis habet, in ijs praesertim rebus, quas vos audistis, ego plane cerno: magnopere vos & hortor & moneo, vt [a] his prouincijs 241. serius vos quidem, quam decuit, sed aliquando tamen consulatis. Nos quemadmodum instructos, & quibus praesidijs munitos ad tanti belli opinionem miseritis, non estis ignari, quod ego negotium non stulticia obcecatus, sed verecundia deterritus non recusauī. Neq; enim vnquam vllum periculum tantum putauī, quod subterfugere malletm, quam vestrae auctoritati obtemperare. Hoc autem tempore res sese sic habet, vt nisi exercitum tantum, quantum ad maximum bellum mittere soletis, mature in has prouincias miseritis, summum periculum sit, ne amittenda sint omnes ha prouinciae, quibus vectigalia populi Romani continentur. Quamobrem autem in hoc prouinciali delectu spem habeatis aliquam, causa nulla est: neq; multi sunt, & diffugiunt, qui sunt metu oblato. Et quod ge-

mus hoc militum sit, iudicauit vir fortissimus M. Bibulus in Asia, qui, cum vos ei permisissetis delectum habere noluerit. Nam sociorum auxilia propter acerbissimam atque iniurias imperij nostri, aut ita imbecillitas sunt, ut non multum nos iuuare possint: aut ita alienata à nobis, ut neque expectandum ab ijs, neque committendum ijs quicquam esse videatur. Regis Deiotari & voluntatem & copias, quantumque sunt, nostras esse duco. Cappadocia est inanis. Reliqui reges tyrannique, neque opibus satis firmi nec voluntate sunt. Mihi in hac paucitate militum animus certe non deerit, spero ne consilium quidem. Quid casurum sit, incertum est. Vtinam saluti nostrae consulere possimus, dignitati certe consulemus. Valete.

341. [b] M. T. C. M. F. PROC. S. P. D.
COSS. PRÆT. TR. PL. SENAT-
TVI P. Q. R. 378

Si V. B. V. B. E. E. Q. V. CVM
pridie Calend. Sextil. in provinciam venissem, neque maturius propter iterum & nauigationum difficultatem venire potuissem: maxime conuenire officio meo, Reique publicæ conducere putavi: parare ea, quæ ad exercitum, quæque ad rem militarem pertinerent. Quæ cum essent à me cura magis & diligentia, quam facultate & copia constituta: nuncique & literæ de bello à Parthis in provinciam Syriam illato, quotidie fere afferrentur, iter mihi faciendum per Lycœniam, & per Isauros, & per Cappadociam arbitratus sum. erat enim magna suspicio, Parthos, si ex Syria egredi, atque irrumpere in eam provinciam conarentur, iter
h s eos

eos per Cappadociam, quod ea maxime pateret, esse
 facturos. Itaque cum exercitu per Cappadocia par-
 tem eam, quæ cum Cilicia continens est, iter feci,
 castraque ad Cybistra, quod oppidum est ad mon-
 tem Taurum, locavi, ut Artuastes rex Armenius,
 quocumq; animo esset, sciret non procul à suis finibus
 exercitum populi Romani esse, & Deiotarum fidelis-
 simum regem, atq; amicissimum Reipublicæ nostræ,
 maxime coniunctum haberem, hominem, cuius &
 consilio & opibus adiuvari posset Respublica. Quo
 cum in loco castra haberem, equitatumq; in Ciliciam
 misissem, ut & meus aduentus ijs ciuitatibus, qua
 in ea parte essent, nunciatus firmiores animos homi-
 num faceret: & ego mature, quid ageretur in Sy-
 ria, scire possem: [a] tempus eius tridui, quod in ^{24A}
 his castris morabar, in magno officio et necessario mi-
 hi ponendum putavi. Cum enim vestra autoritas
 intercessisset, ut ego regem Ariobarzanem, Euseben,
 & Philorromæum tuerer, eiusq; regis salutem, in-
 columitatem, regnumq; defenderem, regi, regnoq;
 presidio esse: adiunxissetiq; salutem eius regis po-
 pulo Senatuiq; Romano magna cura esse, quod nullo
 vnquam de rege decretum esset à nostro ordine: ex-
 istimaui me iudicium vestrum, ad regem deferre de-
 bere, eiq; presidium meum, & fidem, & diligen-
 tiam polliceri, ut quando salus ipsius & incolumitas
 regni mihi commendata esset à vobis, diceret, si
 quid vellet. Quæ cum essem in consilio meo cum
 rege locutus, initio ille orationis suæ vobis maximas,
 ut debuit, deinde etiam mihi gratias egit, quod ei
 permagnum & perhonorificum videbatur, S. P. Q.
 R. tantæ curæ esse salutem suam: meq; tantam dili-
 gen-

gentiam adhibere, vt & mea fides, & commendationis vestrae autoritas perspicere posset. Atq; ille primo, quod mihi maxima leticia fuit, ita mecum locutus est, vt nullus insidias vitae suae neq; regno diceret se aut intelligere fieri, aut etiam suspicari. Cum ei ergo gratulatus essem, idq; me gaudere dixissem, cohortatus, vt recordaretur casum illum interitus paterni, & vigilantem se tueretur, atq; admonitu senatus consuleret salutem suam, tum à me discessit in oppidum Cybistra. Postero autem die, cum Ariarate fratre suo & cum paternis amicis maioribus natu, ad me in castra venit, perturbatusq; & fletus, cum idem & frater faceret & amici, meam fidem, & vestram [b] commendationem implorare cepit. Cum admirarer, quid accidisset noui, dixit, ad se indicia manifestarum insidiarum esse delata, quae essent ante aduentum meum occultata, quod ij, qui ea patefacere possent, propter metum reticuisissent: eo autem tempore spe mei praesidij complures ea, quae scirent, audacter ad se detulisse: in his amantissimum sui summa pietate praeitum fratrem dicere ea quae is me quoq; audiente dicebat, se sollicitum esse, vt regnare vellet. id viuo fratre suo accidere non potuisse: se tamen ante illud tempus eam rem nunquam in medium propter periculi metum protulisse. Quae cum esset locutus, monuit regem, vt omnem diligentiam ad se conseruandum adhiberet, amicosque in patris eius fide, atque iudicio probatos, hortatus sum regis sui vitam, docti casu acerbissimo patris eius, omni cura, custodiaque defenderent. Cum rex à me equitatum, cohortesque de exercitu meo postularet: etsi intelligebam vestro senatusconsulto non modo posse me id facere, sed

sed etiam debere: tamen cum Respublica postulare
 propter quotidianos ex Syria nuncios, ut quamprimum
 exercitum ad Cilicie fines adducerem: cumq;
 mihi rex patefactis iam insidijs non egere exercitum
 populi Romani, sed posse se suis opibus defendere vide-
 retur: illum cohortatus sum: ut in sua vita conser-
 uanda primum regnare disceret: à quibus perspexisset
 sibi insidias paratas, in eos vteretur iure regio,
 pœna afficeret, quos necesse esset: reliquos metu li-
 beraret: prasidio exercitus mei ad eorum, qui in cul-
 pa essent, timorem potius, quam ad contentionem
 vteretur. Fore autem, ut omnes, quando senatus-
 consultum nossent, [a] intelligerent me regi, si opus
 esset, ex autoritate vestra prasidio esse futurum. Ita
 confirmato illo, ex eo loco castra moui, & iter in Ci-
 liciam facere institui, cum hac opinione è Cappado-
 cia discederem, ut consilio vestro, casu incredibili ac
 pene diuino regem, quem vos honorificentissime ap-
 pellassetis nullo postulante, quemq; mee fidei com-
 mendassetis, & cuius salutem magnæ vobis curæ esse
 decreuissetis, meus aduentus presentibus insidijs libe-
 raret, quod ad vos à me scribi non alienum putavi,
 ut intelligeretis ex ijs, quæ pene acciderunt, vos mul-
 to ante, ne ea acciderent, prouidisse: eoque vos studio-
 sius fieri certiores, quod in rege Ariobarzane ea mihi
 signa videor virtutis, ingenij, fidei, benevolentiaq; erga
 vos perspexisse, ut non sine causâ tantam curam,
 diligentiamq; in eius vos salutem videamini contulisse.
 Valet.

CUM AD ME LEGATI MIS-
 si ab Antiocho Commageno venissent in castra ad III.
 Nonas Septemb. ijg, mihi nunciassent, regis Partho-
 rum filium, quo cum esset nupta regis Armeniorū so-
 ror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copijs,
 multarumq; praterea gentium magna manu venisse,
 Euphratemq; iam transire cœpisse: dicig, Armenium
 regem in Cappadociam impetum esse facturum: puta-
 ui pro nostra necessitudine me hoc ad te scribere opor-
 tere. Publice propter duas causas nihil scripsi: quod
 & ipsum Commagenum legati dicebant ad senatum
 statim nuncios, literasq; misisse: & existimabam M.
 243 [b] Bibulum proconsulem, qui circiter Idus Sextilis
 ab Epheso in Syriam nauibus profectus erat, quod se-
 cundos ventos habuisset, iam in provinciam suam per-
 venisse: cuius literis omnia certiora perlatum iri ad
 senatum putabam. Mihi, ut in huiusmodi re, tantog;
 bello, maxima cura est, ut quæ copijs & opibus tene-
 re vix possumus, ea mansuetudine & continentia no-
 stra sociorum fidelitate teneamus. Tu velim ut con-
 suevisti, nos absentes diligas & defendas. Vale.

M. T. C. IMP. M. CATONI
 S. P. D. 380

A
 SUMMATA AVTORITAS
 fecit, meumq; perpetuum de tua singulari virtute iu-
 dicium, ut magni mea interesse putarem, & res eas
 quas gessissem, tibi notas esse, & non ignorari à te,
 qua aequitate & continentia tuerer socios, provin-
 ciamq; administrarem. His enim à te recognitis, ar-
 bitrabar facilius me tibi, quæ vellem, probaturum.
 Cum

Cum in provinciam pridie Calend. Sextil. venissem,
 & propter anni tempus ad exercitum mihi confestim
 esse eundem viderem, biduum Laodicea sui, deinde
 Apamea quadriduum: triduum Synnadis, totidem
 dies Philomeli. Quibus in oppidis cum magni conuen-
 tus fuissent, multas civitates acerbissimis tributis, &
 gravissimis usuris, & falso are alieno liberaui. Cumq;
 ante aduentum meum seditione quadam exercitus
 esset dissipatus, quinq; cohortes sine legato, sine tri-
 buno militum, deniq; etiam sine centurioye vllò apud
 Philomelum confedisissent, reliquus exercitus esset in
 Lycaonia: M. Maneio legato imperavi, vt eas quin-
 que cohortes ad [a] reliquum exercitum duceret, 244
 coactq; in vnum locum exercitu, castra in Lycaonia
 apud Iconium faceret. Quod cum ab illo diligenter
 esset actum, ego in castra ad VII. Calendas Septem.
 veni: cum interea superioribus diebus ex senatuscon-
 sulto, & euocatorum firmam manum, & equita-
 tum satis idoneum, et populorum liberorum, regumq;
 sociorum auxilia voluntaria comparauissem. Interim
 cum exercitu lustrato iter in Ciliciam facere cepis-
 sem, Calendis Septembris, legati à rege Commage-
 no ad me missi, pertumultuose, neque non vere, par-
 thos in Syriam transisse nunciauerunt. Quo audito,
 vehementer sum commotus cum de Syria, tum de
 mea provincia, de reliqua denique Asia. Itaq; ex-
 ercitus mihi ducendum per Cappadocia regionem
 eam, qua Ciliciam attingeret, putaui. Nam si me in
 Ciliciam demissem, Ciliciam quidem ipsam propter
 montis Amani naturam facile tenuissem. (Duo sunt
 enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorum vterque
 paruis presidys propter angustias intercludi potest,

nec est quicquam Cilicia contra Syriam munitius)
 sed me Cappadocia mouebat, quæ patet à Syria,
 regesq; habet finitimos, qui etiamsi sunt amici no-
 bis, tamen aperte Parthis inimici esse non audent:
 itaque in Cappadocia extrema non longe à Tauro
 apud oppidum Cybistra castra feci, vt & Ciliciam in-
 erer, & Cappadociam tenens, noua finitimorum con-
 filia impedirem. Interea in hoc tanto motu, tantaque
 expectatione maximi belli, rex Deiotarus, cui non si-
 ne caussa plurimum semper & meo & tuo & senatus
 iudicio tributum est, vir cum beneuolentia & fide er-
 44 ga pop. Roman. singulari, tum [b] præstanti magni-
 tudine & animi & consilij, legatos ad me misit, se
 cum omnibus suis copijs in mea castra esse venturum.
 Cuius ego studio, officioq; commotus, egi ei per lre-
 ras gratias, idq; vt mutaret, hortatus sum. Cum
 autem ad Cybistra propter rationem belli quinq; dies
 essem commoratus, regem Ariobarzaneam, cuius sa-
 lutem à senatu te autore commendatam habebam,
 præsentibus insidijs, nec opinantem liberaui: neque
 solum ei saluti suæ, sed etiam curauì, vt cum auto-
 ritate regnaret. Metram, & eum, quem tu dili-
 genter mihi commendaras, Athenæum, importuni-
 rate Athenaidis exilio multatos, maxima apud re-
 gem auctoritate gratiaq; constituì. Cumq; magnum
 bellum in Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis
 se, quod facturus putabatur, defenderet, adolescens
 & equitatu & peditatu & pecunia paratus, & so-
 cijs, qui nouari aliquid volebant, perfeci, vt è re-
 gno illo discederet: rexque sine tumultu ac sine
 armis, omni auctoritate aula communita, regnum
 cum dignitate obtineret. Interea cognoui multorum
 literis

literis atq; nuncijs, magnas Parthorum copias &
 Arabum, ad oppidum Antiochiam accessisse, ma-
 gnumq; eorum equitatum, qui in Ciliciam transisset,
 ab equitum meorum turmis & a cohorte pratoria,
 qua erat Epiphaneae praesidij causa, occidiōe occisum.
 Quare cum viderem a Cappadocia Parthorum copias
 auersas, non longe a finibus esse Cilicia, quam potui
 maximis itineribus ad Amanum exercitum, duxi,
 Quo ut veni, hostem ab Antiochia recessisse, Bibulum
 Antiochia esse cognoui, Deiotarumq; confestim iam
 ad me venientem cum magno [a] & firmo equita-
 tu & peditatu, & cum omnibus suis copiis, certio-
 rem feci, non videri esse causam, cur abesset a re-
 gno: meq; ad eum, si quid forte noui accidisset, sta-
 tim literas nunciosq; missurum esse. Cum eo animo
 venissem, ut vtriq; provinciae, si ita tempus ferret,
 subuenirem: tamen id, quod iam ante constitueram,
 vehementer interesse vtriusque provinciae, pacare
 Amanum, & perpetuum hostem ex eo monte tolle-
 re, agere perrexi. Cumq; me discedere ab eo monte
 simulassem, & alias partis Ciliciae petere, abessem-
 que ab Amano iter vnius diei, & castra apud Epi-
 phaneam fecissem: ad quartum Idus Octobris, cum
 ad uespera sceret, expedito exercitu ita noctu iter feci,
 ut ad tertium Idus Octobris, cum luce sceret, in Ama-
 num ascenderem, distributisq; cohortibus & auxi-
 lijs, cum alijs Quintus frater legatus mecum simul,
 alijs C. Pontinus legatus, reliquis Marcus Maneius
 & Lucius Telleius legati praessent: plerosq; nec opi-
 nanteis oppressimus, qui occisi, captiq; sunt: inter-
 clusi reliqui. Fugerant autem, qua fuit non vici
 instar, sed urbis quod erat Amani caput: itemq;
 Sepyram

Sepyram & Ceminorim, acriter & diu repugnanti-
 bus, Pontino illam partem Amani tenente, ex ante-
 lucano tempore vsq; ad horam diei decimam magna
 multitudine hostium occisa cepimus, castellag; sex ca-
 pta, complura incendimus. His rebus ita gestis, ca-
 stra in radicibus Amani habuimus apud aras Alexan-
 dri quadriduam, & in reliquis Amani delendis, a-
 grisq; vastandis, quae pars eius montis mea provincia
 est, id tempus omne consumsimus. Confectis his re-
 245 bus, ad oppidum Eleutherocilicum [b] Pindenissum
 exercitum adduxi: quod cum esset altissimo & mu-
 nitissimo loco, ab usq; incoletur, qui ne regibus qui-
 dem vnquam paruissent, & cum fugitivos recipe-
 rent, & Parthorum aduentum acerrime expecta-
 rent: ad existimationem imperij pertinere arbitratus
 sum, comprimere eorum audaciam: quo facillime et-
 iam ceterorum animi, qui alieni essent ab imperio no-
 stro, frangerentur. Vallo & fossa circundedi: sex
 castellis, castrisq; maximis sepsi: aggere, vineis, tur-
 ribusq; oppugnavi: vsusq; tormentis multis, multis
 sagittarijs magno labore meo, sine vlla molestia, sum-
 mae sociorum, septimo quinquagesimo die rem con-
 feci, vt omnibus partibus vrbis disturbatis, aut incen-
 sis, compulsi in potestatem meam peruenirent. His
 erant finitimi pari scelere & audacia Tibarani: ab
 his Pindenisso capto obsides accepi. Exercitum in
 hyberna dimisi. Quint. fratrem negotio praeposui, vt
 in vicis aut captis aut male pacatis exercitus colloca-
 retur. Nunc velim tibi sic persuadeas, si de his rebus
 ad senatum relatum sit, me existimaturum summam
 mihi laudem tributam, si tu honorem meum senten-
 tia tua comprobabis. Idq; etsi talibus de rebus grauissi-
 mos

simos homines & rogare solere & rogari scio, tamen admonendum potius te a me, quam rogandum puto. tu es enim is, qui me tuis sententiis sepiissime ornasti: qui oratione, qui predicatione, qui summis laudibus in senatu, in concionibus ad cælum extulisti: cuius ego semper tanta esse verborum pondera putavi, ut vno verbo tuo cum mea laude coniuncto, omnia consequi me arbitrarer. Te denique memini, cum cuidam clarissimo [a] atque optimo viro supplicationem non decerneres, dicere te decreturum, si referretur ob eas res, quas is consul in urbe gessisset. Tu idem mihi supplicationem decreuisti rogato, non ut multis, Republica bene gesta, sed ut nemini, republica conseruata: Mitto quod inuidiam, quod pericula, quod omnes meas tempestates, & subieris, & multo etiam magis, si per me licuisset, subire paratissimus fueris: quod denique, inimicum meum, tuum inimicum putaris, cuius etiam interitum, ut facile intelligerem mihi quantum tribueres, Milonis causa in senatu defendenda approbaris. A me autem hæc sunt profecta, quæ ego in beneficii loco non pono, sed in veri testimonij atque iudicij: non ut præstantissimas tuas virtutes tacitus admirarer (quis enim idem non facit?) sed in omnibus orationibus, sententijs dicendis, causis agendis, omnibus scriptis, Græcis, Latinis, omni denique varietate litterarum mearum, te non modo his, quos vidiſſemus, sed his, de quibus audiſſemus omnibus anteaferrem. Quæres fortasse, quid sit quod ego hoc nescio quid gratulationis & honoris à senatu tanti æstimem? Agam iam tecum familiariter, ut est & studijs & officijs nostris mutuis & summa amicitia dignum, & necessitudine etiam paterna. Si quis-

quisquam fuit unquam remotus & natura & magis
 etiam ut mihi quidem sentire videor, ratione atq; do-
 ctina ab inani laude & sermonibus vulgi, ego profe-
 cto us sum: testis est consulatus meus, in quo sicut in
 reliqua vita, fateor ea me studiose secutum, ex quib.
 vera gloria nasci posset: ipsam quidem gloriam per se
 246 nunquam putavi [b] expetendam: itaq; & prouin-
 ciam ornata, et spem non dubia triumphi neglexi.
 Sacerdotium deniq; cum (quemadmodum te existi-
 mare arbitror) non difficilime consequi possem, non
 appetui. Idem post iniuriam acceptam, quam tu
 Reipub. calamitatem semper appellas, meam non mo-
 do non calamitatem, sed etiam gloriam, studui quam
 ornatisima senatus, populiq; Rom. de me iudicia in-
 tercedere. Itaq; & augur postea fieri volui, quod an-
 tea neglexeram: & cum honorem, qui a senatu tri-
 buti rebus bellicis solet, neglectum a me olim, nunc
 mihi expetendum puto. Huic mea voluntati, in qua
 inest aliqua vis desiderij, ad sanandum vulnus iniurie,
 ut faueas, adiutorq; sis, quod paulo ante me negaram
 rogaturum, vehementer te rogo: sed ita, si non ie-
 iunum hoc nescio quid, quod ego gesti, & contem-
 nendum videbitur, sed tale atq; tantum, ut multi ne-
 quaquam paribus rebus honores summos a senatu
 consecuti sint. Equidem etiam mihi illud animad-
 uertisse videor (scis enim quam attente te audire so-
 leam) te non tam res gestas, quam mores, instituta
 atq; vitam imperatorum spectare solere in habendis
 aut non habendis honoribus. Quod si in mea causa co-
 siderabis, reperies me exercitu imbecillo contra me-
 rum maximi belli, firmissimum præsidium habuisse,
 aequitatem & continentiam. His ego subsidys ea sum
 2 con-

consecutus, quæ nullis legionibus consequi potuissem: ut ex alienissimis socijs amicissimos, ex infidelissimis firmissimos redderem, animosq; nouarum rerum expectatione suspensos ad veteris imperij benevolentiam traducerem. Sed nimis hæc multa de me, præsertim ad [a] te, à quo vno omnium sociorum querela audiuntur, cognoscere ex ijs, qui meis institutis se recreatos putant. Cumq; omnes vno prope consensu de me apud te ea, quæ mihi optatissima sunt, prædicabunt: tum duæ maxima clientela tua, Cyprus insula & Cappadocia regnum, tecum de me loquentur: puto etiam regem Deiotarum, qui vni tibi est maxime necessarius. Quæ si etiam maiora sunt, et in omnibus seculis pauciores viri reperti sunt, qui suas cupiditates, quam qui hostium copias vincerent, est profecto tuum, cum ad res bellicas hæc, quæ rariora & difficiliora sunt, genera virtutis adiunxeris, ipsa etiam illas res gestas iustiores esse & maiores putare. Extremum illud est, ut quasi dissidens rogationi meæ, philosophiâ ad te allegam, quæ nec mihi carior vlla vnquam res in vita fuit, nec hominum generi maius à Deis munus vllum est datum. Hæc igitur, quæ mihi tecum communis est, societas, studiorum atq; artium, nostrarum, quib. à pueritia dediti ac deuincti, soli propemodum nos philosophiam illam veram & antiquam, quæ quibusdam ocij esse ac desidia videtur, in forum, atq; Rempublicâ, atq; in ipsam aciem pene deduximus: tecum agit de mea laude, cui negari à Catone fas esse non puto. Quamobrem tibi sic persuadeas velim, si mihi tua sententia tributus honos ex meis literis fuerit, me existimaturum cum autoritate tua, tum benevolentia erga me, mihi, quod maxime cupierim, contigisse. Vale.

5
QVOD ET RESPUBLICA ME,

& nostra amicitia hortatur, libenter facio, ut tuam virtutem, innocentiam, diligentiam & cognitam in maximis rebus, domi togati, armati foris, pari industria administrare gaudeam. Itaq; quod pro meo iudicio facere potui, ut innocentia consilioq; tuo defensam provinciam, servatum Ariobarzani cum ipso rege regnum, sociorum reuocatam ad studiū imperij nostri voluntatem, sententia mea & decreto laudarem, feci. Supplicationem decretam, si tu qua in re nihil fortuito, sed summa tua ratione & continentia Reipublicæ prouisum est, dijs immortalibus gratulari nos, quam tibi referri acceptum maioris, gaudeo. Quod si triumphi prerogatiuam putas supplicationem, & ideo casum potius, quam te laudari maioris, neque supplicationem sequitur semper triumphus: & triumpho multo clarius est senatum iudicare, potius mansuetudine & innocentia Imperatoris provinciam, quam vi militum, aut benignitate eorum, retentam atq; conseruatam esse, quod ego mea sententia censebam. Atq; hæc ego ideo ad te contra consuetudinem meam pluribus scripsi, ut, quod maxime volo, existimes me laborare, ut tibi persuadeam, me & voluisse de tua maiestate, quod amplissimum sum arbitratus, & quod iū maluisti, factum esse gaudere. Vale, & nos dilige, & insinuo utinere securitatem indulgentiamq; socijs & Reipublica præsta.

[a] M. T. C. M. CATONI
382 S. P. D.

L AETATVS SVM LAVDARI
 me, inquit Hec̃tor, opinor apud Naeuium, abs te pater
 laudato viro. EA EST ENIM profecto iucun-
 da laus, quae ab ijs proficiscitur, qui ipsi in laude vixe-
 runt. Ego vero vel gratulatione literarum tuarum,
 vel testimonijs sententiae dictae, nihil est, quod me non
 affectum putem: Idq; mihi tum amplissimum, tum
 gratissimum est te libenter amicitiae dedisse, quod li-
 quido veritati dares. Et si non modo vnus, verum etiā
 multi Catones essent in ciuitate nostra, in qua vnum
 extitisse mirabile est: quem ego curram, aut quam
 lauream cum tua laudatione conferrem? Nam ad
 meum sensum et ad illud sincerum ac subtile iudicium
 nihil potest esse laudabilius, quam ea tua oratio, quae
 est ad me perscripta a meis necessarijs. Sed causam
 meae voluntatis, non enim dicam cupiditatis, exposui
 tibi superioribus literis, quae etiamsi parum iusta tibi
 visa est, hanc tamen habet rationem, vt non nimis
 concupiscendus honos, sed tamen, si deferatur a sena-
 tu, minime aspernandus esse videatur. Spero autem
 illum ordinem pro meis ob Rempublicam susceptis la-
 borib; me non indignum honore, vsitato praesertim, ex-
 istimaturum. Quod si ita erit, tantum ex te peto,
 quod amicissime scribis: vt, cum tuo iudicio, quod am-
 plissimum esse arbitraris, mihi tribueris: si id, quod
 maluero, acciderit, gaudeas. Sic enim fecisse te, &
 scripsisse, & verius sensisse video: resq; ipsa declarat,
 tibi illum honorem nostrum supplicationis fuisse iucun-
 dum, quod scribendo affuisti. Haec enim senatusconsult.
 non

148 non ignoro ab [b] amicissimis eius, cuius de honore agitur, scribi solere. Ego ut spero, te propediem videbo, atq; utinam Repub. meliore, quam timeo. Vale.

M. T. C. PROC. M. MARCELLO
CONS. S. P. D. 383

TE ET PIETATIS IN TVOS

& animi in Rempublicam, & clarissimi atq; optimi consulatus C. Marcello consule facti fructum cepisse vehementer gaudeo. Non dubito, quid praesentes sentiant, nos quidem longinqui & a te ipso missi in ultimas gentes, ad caelum mehercule te tollimus verissimis ac iustissimis laudibus. Nam cum te a puercia tua vnice dilexerim, tuq; me in omni genere semper amplissimum esse & noueris & iudicaris, tum hoc vel tuo facto, vel populi Romani de tuo iudicio multo acrius vehementiusq; diligo, maximaq; laticia afficior, cum ab hominibus prudentissimis, virisq; optimis, omnibus dictis, factis, studiis, institutis, vel me tui similem esse audio vel te mei. Vnum vero si addis ad praclarissimas res consulatus tui, ut aut mihi succedat quamprimum aliquis, aut ne quid accedat temporis ad id, quod tu mihi et senatusconsulto & lege finisti: omnia me per te consecutum putabo. Cura ut valeas, et me absentem diligas, atq; defendas. Quae mihi de Parthis nunciata sunt, quia non putabam a me etiam nunc scribenda esse publice, propterea ne pro familiaritate quidem nostra volui ad te scribere: ne cum ad consulem scripsissem, publice viderer scripsisse. Vale.

Exordium MAXIMA SVM LAETICIA AFFECTUS, cum audiui te consulem factum esse, eumq; honorem tibi deos fortunare volo, atq; à te pro tua, parentisq; tui dignitate administrari. *Confirmatio* Nam cum te semper dilexi amauig, quod mei amantissimum cognoui in omni varietate rerum mearum: tum patris tui pluribus beneficijs, vel defensus tristibus temporibus, vel ornatus secundis, necesse est, vt sim totus vester & esse debeam: cum praesertim matris tuae grauissima atq; optima femina, maiora erga salutem dignitatem que meam studia, quam erant à muliere postulanda, perspexerim. *Conclusio.* Quapropter à te peto maiorem in modum, vt me absentem diligas atq; defendas. Vale.

MARCELLVM TVVM CONSULEM factum, teq; ea laetitia affectum esse, quam maxime optasti, mirum in modum gaudeo: idq; cum ipsius causa, tum quod te omnibus secundissimis rebus dignissimum iudico: cuius erga me singularem beneuolentiam vel in labore meo, vel in honore perspexi: totam deniq; domum vestram vel salutis vel dignitatis tuae studiosissimam cupidissimamq; cognoui. Quare gratum mihi feceris, si vxori tuae Iunia, grauissima atq; optima femina, meis verbis eris gratulatus. Atte id, quod consueuisti, peto, me absentem diligas atq; defendas. Vale.

49 [b] M. T. C. IMP. C. MARCELLO
CONS. DESIG. S. P. D. 386

10

QUANDO ID ACCIDIT,
quod mihi maxime fuit optatum, ut omnium Marcellorum, Marcellinorum etiam (mirificus enim generis ac nominis vestri fuit erga me semper animus) quando ergo ita accidit, ut omnium vestrum studio tuus Consulatus satisfacere posset, in quem mea res gesta, lausq; & honor earum potissimum inciderit, peto à te id, quod facillimum factu sit, non aspernante, ut confido, senatu, ut quam honorificentissimum senatusconsultum literis meis recitatis faciendum cures. Si mihi tecum minus esset, quam est cum tuis omnibus, allegarim ad te ollos, à quibus intelligis me precipue diligi. Patris tui beneficia in me sunt amplissima: neq; enim saluti mea, neq; honori amicior quisquam dici potest. Frater tuus quanti me faciat, semperq; fecerit, esse hominem qui ignorat arbitror neminem. Domus tua deniq; tota me semper omnibus summis officijs prosecuta est. Neq; vero tu in me diligendo cuiquam concessisti tuorum. Quare à te peto maiorem in modum, ut me per te quam ornatisimum velis esse, meamq; & in supplicatione decernenda, & in ceteris rebus existimationem satis tibi esse commendatam putes. Vale.

M. T. C. IMP. C. MARCELLO.
CONS. DESIG. S. P. D. 387

11.

QUANTAE TIBI CVRAE ME-
us honos fuerit, & quam idem extiteris consul in me
i s ornant-

ornando & amplificando, [a] qui fueras semper cum
parentibus tuis & cum tota domo, etsi res ipsa loque-
batur, cognoui tamen ex meorum omnium literis. Ita
que nihil est tantum, quod ego non tua causa debeam,
facturus sum cum studiose, tum libenter. Nam magni
interest, cui debeas: debere autem nemini malui,
quam tibi, cui mecum studia communia, beneficia pa-
terna, tuamque iam ante coniunxerant: tum accedit, mea
quidem sententia maximū vinculum, quod ita Rem-
pub. geris atque gessisti, quod mihi carius nihil est, ut
quantum tibi omnes boni debeant, quo minus tantum-
dem ego vnus debeam, non recusem. Quamobrem tibi
velim hi sint exitus, quos mereris, et quos fore cōfido.
Ego, si me nauigatio non morabitur, quae incurrebat
in ipsas Etesias, propediem te, ut spero, videbo. Vale.

M. T. C. IMP. L. PAVLO. CONS.
388 DESIG. S. P. D.

12

ESTI MIHI NVNQVAM EV-
it dubium, quin te populus Romanus pro tuis summis
in Rempublicam meritis & pro amplissima familia
dignitate, summo studio, cunctis suffragiis consulem
facturus esset: tamen incredibili leticia sum affectus,
cum id mihi nunciatum est, eumque honorem tibi
deos fortunare volo, à teque ex tua, maiorumque tuo-
rum dignitate administrari. Atque utinam prae-
sens illum diem mihi optatissimum videre potuissem,
proque tuis amplissimis erga me studiis atque benefi-
ciis tibi operam meam studiumque nauare. Quam
mihi facultatem, quando hic nec opinatus & impro-
visus provinciae casus eripuit: tamen ut te consulem

Rem-

250 Rempubicam pro tua [b] dignitate gerentem videre possim, magnopere à te peto, ut operam des, efficias, ne quid mihi fiat iniurie, neue quid mihi temporis ad meum annuum munus accedat: quod si feceris, magnus ad tua pristina erga me studia cumulus accedet. Vale.

M. T. C. IMP. L. PAVLO CONS.

S. P. D.

389

^{13.}
MAXIME MIHI FUIT OPTATUM Romæ esse tecum, multas ob causas, sed præcipue ut & in petendo & in gerendo consulatum meum, tibi debitum studium perspicere posses. Ac petitionis quidem tuæ ratio mihi semper fuit explorata: sed tamen nauare operam volebam. In consulatu vero cupio equidem te minus habere negotij: sed moleste fero, me Consulem tuum studium adolescentis perspexisse: te meum, cum id ætatis sim, perspicere non posse. Sed ita fato nescio quo contigisse arbitror, ut tibi ad me ornandum semper detur facultas: mihi ad renumerandum nihil suppetat, præter voluntatem. Ornasti consulatum, ornasti reditum meum. Incidit meum tempus rerum gerendarum in ipsum Consulatum tuum. Itaque cum & tua summa amplitudo & dignitas, & meus magnus honos, magnæ existimatio postulare videatur, ut à te plurimis verbis contendam ac petam, ut quam honorificentissimum senatus consilium de meis reb. gestis faciendum cures: non audeo vehementer à te contendere, ne aut ipse tuæ perpetuæ consuetudinis erga me oblitus esse videar, aut te oblitum putem. Quare ut te velle arbitror, ita faciam, atque ab eo quem

quem omnes gentes sciunt de [a] me optime meriti, breuiter petam. Si alij consules essent, ad te potissimum Paule mitterem, vt eos mihi quam amicissimos redderes: nunc cum tua summa potestas summaz auctoritas, notaz, omnibus nostra necessitudo sit, vehementer te rogo, vt quam honorificentiissime cures decernendum de meis rebus gestis et quam celerrime. Dignas res esse & honore et gratulatione, cognoscas ex ijs literis, quas ad te & collegam & senatum publice misisti: omniumq; mearum reliquarum rerum maximeq; existimationis mee procuracionem susceptam velim habeas. Inprimisq; tibi cura sit, quod abs te superioribus quoq; literis petui, ne mihi tempus prorogetur. Cupio te Consulem videre, omniaq; que spero, cum absens, tum etiam presens te Consule assequi. Vale.

M. T. C. C. CASSIO QVÆST.
390 S. P. D.

14.

MARCV M FABIVM QVOD
mihi amicum tua commendatione das nullum in eo facio questum: multi enim anni sunt, cum ille in meo est, & a me diligitur propter summam suam humanitatem & obseruantiam. Sed tamen quod ab eo te egregie diligi sensi, multo etiam amicior sum factus. Itaq; quanquā profecerint litera tua, tamen aliquanto plus commendationis apud me habuit animus ipsius erga te mihi perspectus et cognitus. Sed de Fabio faciemus studiose, quæ rogas: tu multis de causis vellem me conuenire potuisses, primum, vt te, quem iamdiu plurimi facio, tanto intervallo viderem: deinde, vt tibi, quod feci per literas, possem

51. possem praesens gratulari: tum, ut quibus [b.] de re-
 bus vellemus, tu tuis, ego meis inter nos communica-
 remus: postremo, ut amicitia nostra, quae summis offi-
 cijs ab viroz, culta est, sed longis intervalis tempo-
 rum interruptam consuetudinem habuit confirmare-
 tur vehementius. Id quando non accidit, utemur bo-
 no literarum, & eadem fere absentes, quae, si coram
 essemus, consequemur. Vnus scilicet ille fructus, qui
 in te videndo est, percipi literis non potest: alter gra-
 tulationis est, & is quidem exilior, quam si tibi teip-
 sum intuens gratularer. Sed tamen & feci ante, &
 facio nunc, tibi; cum pro rerum magnitudine, quas
 gessisti, tum pro opportunitate temporis gratulor,
 quod te de provincia decedentem summa laus et sum-
 ma gratia provincia profecuta est. Tertium est, ut id
 quod de nostris rebus coram communicassemus inter
 nos, consiciamus idem literis. Ego ceterarum rerum
 causa tibi Romam properandum magnopere censeo.
 Nam & ea, quae reliqui tranquilla de te erant, &
 hac tua recenti victoria tanta, clarum aduentum tu-
 um fore intelligo, sed si quae sunt onera tuorum, si
 tanta sunt, ut ea sustinere possis, nihil tibi erit lau-
 dius, nihil gloriosius: sin maiora, considera, ne in alie-
 nissimum tempus cadat aduentus tuus. Huius rei to-
 tum consilium tuum est, tu enim sentis, quid sustinere
 possis. Si potes, laudabile atq; populare est: sin plane
 non potes, absens hominum sermones facilius sustine-
 bis. De me autem idem tecum his ago literis, quod
 superioribus egi, ut omnes tuos nervos in eo conten-
 das, ne quid mihi ad hanc provinciam, quam & se-
 natus & populus annuam esse volunt, temporis pro-
 rogetur. Hoc a te ita contendo, ut in eo fortunas meas
 positas

positas putem. Habes Paulum [a] nostrum nostri cupidissimum: Est Curio: & Furnius. Sic velim enitare, quasi in eo sint mihi omnia. Extremum illud est de ijs, quæ proposueram, confirmatio nostra amicitia, de qua pluribus verbis nihil opus est. Tu puer me appetisti, ego autem semper ornamento te mihi fore duxi. Fuisti etiam presidio tristissimis meis temporibus: accessit post tuum discessum familiaritas mihi cum Bruto tuo maxima. Itaq; in vestro ingenio & industria mihi plurimum & suauitatis & dignitatis constitutum puto. Id tu, vt tuo studio confirmes, te vehementer rogo, literasq; ad me & continuo mittas, & cum Romam veneris, quam sepiissime. Vale.

M. T. C. C. CASSIO

391

S. P. D.

15.

ETSI VTERQVE NOSTRVM spe pacis & odio ciuili sanguinis abesse à belli necessaria pertinacia voluit: tamen quando eius consilij princeps ego fuisse videor, plus fortasse tibi prestare ipse debeo, quam à te expectare. Etsi, vt sepe soleo mecum recordari, sermo familiaris meus tecum, & idem mecum tuus adduxit vtrunq; nostrum ad id consilium, vt vno prælio putarem, si non totam causam, at certe nostrum iudicium definiri conuenire: neg; quisquam hanc nostram sententiam vere vnquam reprehendit. Prætereo, qui arbitrantur melius esse delere omnino Rempublicam, quam immi nutam & debilitatam manere. Ego autem ex interitu eius nullam spem scilicet mihi proponebam: et reliquis magnam. Sed ea sunt consecuta, vt magis mirum

mirum sit accidere illa potuisse, quam nos non [b] vidisse ea futura, nec, cum homines essemus, diuinare potuisse. Equidem fateor meam coniecturam hanc fuisse, ut illo quasi quodam fatali pralio facto, & victores communi saluti consulere vellent, & victi sua utrumque autem positum esse arbitrabar in celeritate victoris. Que si fuisset, eandem clementiam experta esset Aethiopia, quam cognouit Asia, quam etiam Achaia, & ut opinor, ipso legato ac deprecatore. Amisus autem temporibus, quae plurimum valent, praesertim in bellis civilibus, interpositus annus alios induxit, ut victoriae sperarent, alios, ut ipsum vinci contemnerent, atque horum malorum omnium culpam fortuna sustinet. Quis enim aut Alexandrini belli tantam moram huic bello adiunctum iri, aut nescio quae istum Pharnacem Asiae terrorem illatum putaret? Nos tamen consilio parati, in casu dissimili vti sumus. Nos enim eam partem petisti ut & consilijs interesses, & quod maxime curam leuat, futura animo perspicere posses: ego qui festinaui, ut Caesarem in Italia viderem (sic enim arbitrabamur) eumque multis honestissimis viris conseruatis redeuntem, ad pacem currentem, ut aiunt, incitarem: ab illo longissime & absum & absui. Versor autem in gemitu Italiae, & in urbis miserrimis querelis: quibus aliquid opis fortasse ego pro mea, tu pro tua, pro sua quisque parte ferre potuisset, si actor affuisset. Quare velim pro tua erga me perpetua beneuolentia, scribas ad me, quid videas, quid sentias, quid expectandum, quid agendum nobis existimes. Magni erunt mihi tuae litterae: atque vti nam primis illis, quas Luceria miseram, parmissis: sine vlla enim molestia dignitatem meam retinuissem, [a] Vale.

M. T. C.

PUTO TE IAM SUPPVDERE,
 cum hac te tertia iam epistola ante oppresit, quam
 tu schedulam, aut literam: sed non vigeo, longiores
 enim expectabo, vel potius exigam. Ego, si semper
 haberem, cui darem, vel ternas in hora darem. Fit
 enim nescio quod, ut quasi coram adesse videari, cum
 scribo aliquid ad te: neq, id nāt' εἰδὴ ἢ φαρτασίας, ut
 dicunt tui amici noui, qui putant etiam διαγοντὶνὰς
 φαρτασίας spectris Carianis excitari. Nam, ne te su-
 giat, Catus insuper Epicureus, qui nuper est mortuus,
 quae ille Gergetius, etiam ante Democritus εἰδόμενα,
 hic spectra nominat. His autem spectris etiamsi oculi
 possent feriri, quod vel ipsa occurrunt: animus
 qui possit, ego non video: doceas tu me oportebit, cum
 saluus veneris, in meane potestate sit spectrum tuum,
 ut simul ac mihi collibitum sit de te cogitare, illud oc-
 currat: neq, solum de te, qui mihi haeres in medullis:
 sed si insulam Britanniam cœpero cogitare, eius
 εἰδόμενος mihi aduolet ad pectus. Sed haec posterius:
 tento enim te, quo animo accipias: si enim stomacha-
 bere, & moleste ferere, plura dicemus, postulabimusq,
 ex qua heresi ut hominibus armatis deiectus sis, in
 eam restituare. In hoc interdicto non solet addi, in hoc
 anno. Quare si iam biennium aut triennium est, cum
 virtuti nuncium remisisti, delinquit illecebris volupta-
 tis, in integro res nobis erit. quanquam qui cum lo-
 quor? cum vno fortissimo viro, qui posteaquam so-
 rum [b] attigisti, nihil fecisti, nisi plenissimum
 amplissime dignitatis. in ista ipsa αἰγέρεῖς metuo ne
 plus nervorum sit, quam ego putarim, si modo eam
 tu pro-

tu probas. Quid tibi in mentem venit, inquires? quia nihil habebam aliud, quod scriberem. de Repub. enim nihil scribere possum, neq; enim quod sentio, libet scribere. Vale.

M. T. C. CASSIO S. P. D. 393

17.

PRAEPOSTEROS HABES TABELLARIOS, etsi me quidem non offendunt: sed tamen cum a me discedunt, flagitant literas, cum ad me veniunt, nullas afferunt, atq; idipsum facerent commodius, si mihi aliquid spaci ad scribendum darent: sed petasati veniunt, comites ad portā expectare dicunt. Ergo ignosces. alteras habebis, has breues, sed expecta $\omega\lambda\gamma\tau\alpha$ $\omega\epsilon\lambda$ $\omega\lambda\gamma\tau\omega\nu$. Etsi quid ego me tibi purgo, cum tui ad me inanes veniunt, ad te cum epistolis reuertantur? tamen ad te scribam aliquid. Nos hic D. Syllam patrem mortuum habebamus, alij è lateribus, alij cruditate dicebant, populus non curabat, combustum enim esse constabat: hoc tu pro sapientia tua feres aequo animo: quanquam $\omega\rho\acute{o}\sigma\omega\pi\omega\nu$ $\omega\beta\lambda\epsilon\omega\varsigma$ amissimus. Casarem putabant moleste laturum, verentem ne hasta refrixisset, Mindius Marcellus & Actius Pigmentarius valde gaudebant, se aduersarium perdidisse. De Hispania noui nihil, sed expectatio valde magna: rumores tristiores, sed $\alpha\delta\delta\epsilon\omega\lambda\omega\iota$. Pansa noster paludatus ad III. Cal. Ian. profectus est, ut quibus intelligere posset id, quod tu nuper dubitare coepisti, $\tau\delta$ $\kappa\alpha\lambda\omega\nu$ $\delta\iota$ $\omega\upsilon\tau\acute{o}$ $\alpha\iota\sigma\epsilon\tau\acute{o}\nu$ esse. Nam quod multos miseris [a] leuauit, & q; se in his malis hominem prebuit, mirabilis cum virorum bonorum beneuolentia profecuta est. Tu quod adhuc Brūdisij moratus es, valde

k

probo

probo & gaudeo: & mehercule puto te sapienter facturum, si ἀγχιος φίλος fueris. Nobis quidem, qui te amamus, erit gratum: & amabo te, cum dabis posthac aliquid domum literarum, mei memineris. Ego nunquam quenquam ad te, cum sciam, sine meis literis ire patiar. Vale.

394 M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

LONGIOR EPISTOLA FVISTE^{18.}

set nisi eo ipso tempore petita esset à me, cum iam iretur ad te, longior etiam, si φαιδὸν aliquem habuisset: nam ποῦ δὲ ζῆν sine periculo vix possumus. Ridere igitur, inquires, possumus? non mehercule facillime, veruntamen aliam aberrationem à molestijs nullam habemus. Vbi igitur, inquires, philosophia tua? & quidem in culina mea molesta est: pudet enim seruire. Itaq; facio me alias res agere, ne conuicium Platonis audiam. De Hispania nihil adhuc certi, nihil omnino noui. Te abesse mea caussa, moleste sero, tua, gaudeo. Sed flagitat tabellarius. Valebis igitur, meq;, vt à puero fecisti, amabis.

395 C. CASSIVS M. T. C. S. P. D.

NON MEHERCVLE IN HAC^{19.}

mea peregrinatione quicquam libentius facio, quam scribo ad te: videor enim cū prasente loqui & iocari. Nec tamen hoc vsu venit propter spectra Catiana: pro quo tibi proxima epistola tot rusticos Stoicos regerā, vt Catium Athenis natum esse dicas. Pansam nostrum secunda voluntate hominum [b] paludatum ex vrbe exiisse, cum ipsius caussa gaudeo, tum mehercule etiā omnium nostrum. Spero enim homines intellectu-
quanto

quanto sit omnibus odio crudelitas, & quanto amori
 probitas & clementia: atq; ea, quae maxime mali pe-
 tant & concupiscant, ad bonos peruenire. Difficile est
 enim hominibus persuadere τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἰετὸν
 esse: ἡδονῶν vero & ἀναλυστικῶν virtute, iusticia, πᾶς
 καλῶ παρὰ, & verum, & praeterea probabile est.
 ipse enim Epicurus, a quo omnes Catij & Amasini
 mali verborum interpretes proficiscuntur, dicit:
 οὐδὲν ἡδέως ἀνελὸν καλῶς καὶ δικαίως εἶναι. Itaq; &
 Pansa, qui ἡδονῶν sequitur, virtutem retinet: & ij
 qui a nobis φιλόδοξοι vocantur, sunt φιλοκταδοί, & φι-
 λοδύκται, omnesq; virtutes & colunt & retinent.
 Itaq; & Sylla, cuius iudicium probare debemus, cum
 dissentire philosophos videret, non quaesivit, quid bo-
 num esset & omnia bona coëmit: cuius ego mortem
 forti mehercule animo tuli. Nec tamen Caesar diutius
 nos eum desiderare patietur, nam habet damnatos,
 quos pro illo nobis restituat: nec ipse sectorem deside-
 rabit, cum filium viderit. Nunc, ut ad Rempublicam
 redeam, quid in Hispanijs geratur, rescribe. Peream,
 nisi sollicitus sum, ac malo veterem & clementem do-
 minum habere, quam novum & crudelem experiri.
 Scis, Cneus quam sit satius, scis, quomodo crudelita-
 tem virtutem putet, scis, quam se semper a nobis de-
 risum putet. Vereor ne nos rustice gladio velit ὑ-
 πὸν τρεῖς αἰ. Quid fiat, si me dūgū, rescribe. Hui
 quam velim scire, vtrum ista sollicito animo, an soluto
 legas, sciam enim eodem tempore, quid me facere
 oporteat. Ne longior sim, vale, & me, ut facio, ama.

55 Si Caesar vicit, celeriter [a] me expecta.

M. T. C. IMP. C. TREBONIO

396

S. P. D.

1 *Exordium.* *titulizant* **ORATOREM** MEVM, SIC E- *also habet 396*
candidatus *an sic umb* *in umb. En* *istib.* nim inscripti, Sabino tuo commendavi. Natio me ho-
 minis impulit, ut ei recte putarem: nisi forte candida-
 torum licentia hic quoq; vsus, hoc subito cognomen
 arripuit. etsi modestus eius vultus, sermoq; constans,
 "habere quiddam à Curibus videbatur. Sed de Sabino
 satis. Tu mi Treboni, quando ad amorem meum ali-
 quantum olim discedens addidisti, quo tolerabilius fe-
 ramusq; niculum desiderij tui, crebris nos literis appel-
 lato, atq; ita, si idem fiet à nobis: quamquam duæ causæ
 sunt, cur tu frequentior in isto officio esse debeas,
 quam nos. primum, quod olim solebant, qui Roma
 erant, ad provinciales amicos de Repub. scribere, nunc
 tu nobis scribas oportet. *salaciter in qua* *res enim publica* *istis est.*
 deinde quod nos alijs officijs tibi absenti satisfacere
 possumus: tu nobis, nisi literis non video, qua re alia sa-
 tisfacere possis. Sed cætera scribes ad nos postea. Nunc
 hæc primo cupio cognoscere: iter tuum cuiusmodi sit
idem gæstas *ubi Brutum nostrum videris,* *quamant simul*
 fueris. Deinde cum processeris longius de bellicis re-
 bus, de toto negotio, ut existimare possumus, quo sta-
 tu simus. Ego tantum me scire putabo, quantum ex
 tuis literis habebō cognitum. Cura ut valeas, meq;
 ames amore illo tuo singulari. Vale.

[b] M. T. C. TREBONIO

397

S. P. D.

21-

ET

ET EPISTOLAM TVAM LEGI
 libenter, et librum libentissime, sed tamen in ea volu-
 pte hunc accepi dolorem, quod cum incendisses cu-
 piditatem meam consuetudinis augenda nostra, (nam
 ad amorem quidem nihil poterat accedere) tum di-
 scedis à nobis, meq; tanto desiderio afficis, ut vnā
 mihi consolationem relinquis fore, ut vtriusq; no-
 strum absentis desiderium crebris & longis epistolis
 leniatur. Quod ego non modo de me tibi spondere
 possum, sed de te etiam mihi. Nullam enim reliqui-
 sti apud me dubitationem, quantū me amares. Nam,
 vñ illa omittam, qua ciuitate teste fecisti, cum mecum
 inimicitias communicasti, cum me contionibus tuis
 defendisti, cum quaestor in me atq; in publica causa
 consulum partis suscepisti, tum Tribunis pleb. Qua-
 estor non paruisti, quibus tuus praesertim collega pare-
 ret: ut hac recentia, qua meminero semper, obliui-
 scar: qua tua sollicitudo de me in armis, qua leticia
 in reditu, qua cura, qui dolor, cum ad te cura &
 dolores mei perferrentur: Brundisium deniq; te ad
 me venturum fuisse, nisi subito in Hispaniam missus es-
 ses, ut hac igitur omittam, qua mihi tanti aestimanda
 sunt, quanti vitam aestimo et salutem meam, liber iste,
 quem mihi misisti, quantam habet declarationem
 amoris tui primum, quod tibi facerem videtur quic-
 quid ego dixi, quod alijs fortasse non idem: deinde,
 quod illa siue faceta sunt, siue sic sunt, narrante te,
 venustissima: quinetiam antequam ad me veniatur,
 risus omnis pene consumatur. Quod si in his scribendis
 nihil aliud nisi quod necesse fuit, de vno me tamdiu
 cogitauisses: ferreus essem, si te non amarem.
 Cum vero ea qua scriptura persecutus es, sine summo

amore cogitare non potueris, non possum existimare, plus quenquam à seipso, quam me à te amari. Cui quidem ego amori, utinam ceteris rebus possem, amore certe respondebo: quo tamen ipso tibi confido futurum satis. Nunc ad epistolam venio, cui copiose, & suauiter scripta, nihil est quod multa respondeam. Primum enim ego illas Caluo literas misi, non plus, quam has, quas nunc legis, existimans exituras, aliter enim scribimus, quod eos solos, quibus mittimus, aliter, quod multos lecturos putamus. Deinde ingenium eius melioribus extuli laudibus, quam tu id vere potuisse fieri putas. Primum, quod ita indicabam, acute mouebatur, genus quoddam sequebatur, in quo iudicio lapsus, quo volebat, tamen assequebatur, quod probaret. Multa erant, & recondita litera, vis non erat. Ad eam igitur adhortabar. In excitando autem & in acuendo plurimum valet, si laudes eum, quem cohortere. Habes de Caluo iudicium & consilium meum: consilium, quod hortandi causa laudavi: iudicium, quod de ingenio eius valde existimaui bene. Reliquum est, tuam perfectionem amore prosequar: reditum spe expectem, absentem memoria colam, omne desiderium litteris mittendis accipiendisq; leniam. Tu velim tua in me studia & officia multum tecum recordere: quæ cum tibi liceat, mihi nefas sit obliuisci, non modo virum bonum me existimabis, verumetiam te à me amari plurimum iudicabis. Vale.

[b] M. T. CICERONISEPI. 156.
STOLARVM LIBER AD
TIRONEM.

M. T. C.

M. T. C. ET CICERO F. TIRONI
HUMANISS. ET OPT.

S. P. D.

398

VIDE QVANTA IN TE SIT
suauitas, duas horas Thyrei fuimus, Xenomenes
hospes tam te diligit, quam si vixerit tecum. Is omnia
pollicitus est, quæ tibi essent opus, facturum puto. Mihi
placebat, si firmior esses, ut te Leucadem deportares,
ut ibi te plane confirmares. Videbis quid Curio, quid
Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem
remittere, quem cum meliuscule tibi esset, ad me
mitteres: sed cogitavi vnas literas Marionem asferre
posse, me autem crebras expectare: poteris igitur, &
facies, si me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu:
Multi erunt, quibus recte literas dare possis, qui ad
me libenter perferant. Equidem Patras euntem nemi-
nem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter
curandi in Curio habeo. Nihil potest illo fieri huma-
nius, nihil nostri amantius. Ei te totum trade, malo te
paulo post valentem, quam statim imbecillem videre.
Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas, cetera ego
curabo. Etiam atq; etiam vale. Leucade proficiscens,
VII. Idus Nouemb.

257 [2] M. T. C. TIRONI S. D. 399

SEPTIMUM IAM DIEM COR-
cyra tenebamur. Qu. autem frater, & filius Butthro-
ti, solliciti eramus de tua valetudine mirum in mo-
dum, nec mirabamur nihil à te literarum. his e-
nim ventis isthinc navigatur, qui si non essent, nos

k

Cor-

Corcyra non sederemus. Cura igitur te & confirma-
 &, cum commode & per valetudinem, & per anni
 tempus nauigare poteris, ad nos amantissimos tui ve-
 ni. Nemo nos amat, qui te non diligit: carus omni-
 bus, expectatusq; venies. Cura vt valeas etiam atq; e-
 tiam Tiro noster. Vale XV. Cal. Nouemb. Corcyra.

M. T. C. ET CICERO MEVS ET
 FR. ET FRATRIS FIL. TI-
 400 RONI S. P. D.

PAVLO FACILIVS PVTAVI
 posse me ferre desiderium tui: sed plane non fero &
 quanqua magni ad honorem nostrum interest, quam
 primum ad urbem me venire, tamen peccasse mihi
 videor, qui à te discesserim. Sed quia tua voluntas ea
 videbatur esse, vt prorsus nisi confirmato corpore nol-
 les nauigare, approbaui tuum consilium, neq; nunc
 muto, si tu in eadem es sententia. Sin postea, quam ci-
 bum cepisti, videris tibi me posse consequi, tuum consi-
 lium est. Marionem ad te ea misi, vt aut tecum ad me
 quamprimum veniret, aut, si tu morarere, statim ad
 me rediret. Tu autem hoc tibi persuade, si commodo
 valetudinis tue fieri possit, nihil me malle, quam te esse
 mecum: sin intelliges opus esse te Patris conualescendi
 causa paulum commorari, nihil me malle, quam te
 valere. [b] Si statim nauigas nos Leucade consequere: ²⁵⁷
 sin te confirmare vis, & comites, & tempestates,
 & nauem idoneã vt habeas, diligenter videbis. Vnum
 illud Tiro videto, si me amas, ne te Marionis aduentus
 & hæc litera moueant, quod valetudini tue maxime
 conducet si feceris, maxime obtemperaris voluntati
 meæ.

mea. Hac pro tuo ingenio considera. Nos ita te desideramus, ut amemus: amor, ut valentem videamus, hortatur: desiderium, ut quamprimum. Illud igitur potius. Cura ergo potissimum ut valeas. De tuis innumerabilibus in me officiis erit hoc gratissimum. III. Non. Nouemb. Vale.

M. T. C. TIRONI S. P. D. 401

4
NON QVEO AD TE, NEC LV-
bet scribere, quo animo sim affectus: tantum scribo & tibi & mihi maxima voluptati fore, si te firmum quamprimum videro. Tertio die abs te ad Alyziam accesseramus. Is locus est citra Leucadem stadia CXX. Leucade aut te ipsum aut tuas literas à Mario-
ne putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut valeas, vel quantum te à me scis diligere. Nonis Nouemb. Alyzia.

M. T. C. ET C. ET Q. FR. ET Q.
FIL. TIRONI S. 402

5.

258. NOS APVD ALYZIAM, EX
quo loco tibi literas ante dederamus, vnum diem com-
morati sumus, quod Quintus nos consecutus non erat.
Is dies fuerat Nonæ Nouemb. Inde ante lucem profi-
ciscentes, ante diem VIII. [2] Idus Nouemb. has
literas dedimus. Tu si nos omnes amas, & precipue
me magistrum tuum, confirma te. Ego valde suspen-
so animo expecto, primum te scilicet, deinde Mario-
nem cum tuis literis. Omnes cupimus, ego imprimis,
quamprimum te videre. sed mi Tyro valentem. qua-
re

k 5

re

re nihil properaris : satis quotidie videro , si valebis.
Vilitatibus tuis possum carere : te valere , tua causa
primum volo , tum mea mi Tiro. Vale.

M. T. ET C. ET Q. FR. ET Q.
403 FIL. TIRONI S.

V A R I E S V M A F F E C T V S

tuis literis, valde priore pagina perturbatus, paulum
altera recreatus. Quare nunc quidē non dubito, quin
quoad plane valeas, te neq. navigationi, neq. via com-
mutas, satis te mature videro, si plane confirmatum
videro. De medico et tu bene existimari scribis, et ego
sic audio: sed plane curationes eius nō probo. Ius enim
dandum tibi non fuit, cum naxos & uxos esses, sed
tamē & ad illum scripsi accurate, & ad Lysonem. Ad
Curium vero suavisimum hominem, & summi officij,
summeq. humanitatis multa scripsi: in his etiam, ut si
tibi videretur, te ad se transferret. Lyso enim noster
vereor ne negligentior sit: primum quia omnes Graci,
deinde, quod cum à me literas accepisset, mihi nullas
remisit, sed cum tu laudas, igitur quid faciendum sit,
iudicabis. Illud mi Tiro te rogo, sūtui ne parcas vlla in
re, qua ad valetudinem opus sit. Scripsi ad Curium, q.
dixisses, daret medico: ipsi puto aliquid [b]dandum
esse, quo sit studiosior. Innumerabilia tua sunt in me of-
ficia, domestica, forēst., vrbana, prouincialia, in re pri-
uata, in publica, in studijs, in literis nostris. Omnia vice-
ris, si, ut spero, te validū videro. Ego puto te bellissime,
si recte erit, cum quaestore Mescinio decursurum: non
inhumanus est, teq. ut mihi visus est, diligit, & cum
valetudini tuae diligentissime consulueris, tum mi Tiro
con-

consulito nauigationi: nulla in re iam festinare volo,
 nihil laboro, nisi vt saluus sis. Sic habeto mi Tiro nemi-
 nem esse, qui me amet, qui idem te amet, & cum tua
 & mea maxime interest te valere tum multis est cu-
 ra. Adhuc, dum mihi nullo loco deesse vis, nunquam
 te confirmare potuisti. nunc te nihil impedit. omnia
 depone, corpori serui, quantam diligentiam in valetu-
 dinem tuam contuleris, tanti me fieri à te iudicabo.
 Vale mi Tiro, vale, vale, & salue. Lepta tibi salutem
 dicit, & omnes. Vale. VI. Idus Nouemb. Leucade.

M. T. C. ET C. ET Q. FILIVS
 TIRONI S. 404

7
 TERTIAM AD TE HANC E-
 pistolam scripsi eadem die, magis institui mei tenendæ
 causa, quia nactus eram cui darem, quam quod habe-
 rem quid scriberem. Igitur illa, quantum me diligis,
 tantum adhibe in te diligentia. Ad tua innumerabilia
 in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimū om-
 nium: cum valetudinis rationem, vt spero, habueris,
 habeto etiam nauigationis. In Italiam euntibus omni-
 bus ad me litteras dabis, vt ego euntē Patras neminē
 prætermitto. Cura, cura te mi Tiro: quando non con-
 359. tigit, vt simul nauigares, [a] nihil est, quod festines,
 nec quicquam cures, nisi vt valeas. Etiam atq; etiam
 vale. Septimo Idus Nouemb. Actio, vesperi.

M. T. C. TIRONI S. 405

8
 MAGNÆ NOBIS EST SOLI-
 citudini valetudo tua. nam tametsi qui veniunt
 ælii duntaxat

tempore simul nobiscum in oppidum introijt Terentia
 que te facit plurimi. Ad V. Cal. Decemb. seruus Cn.
 Planci Brundusij tandem aliquando mihi à te expe-
 ctatissimas literas reddidit, datas Idib. Nouemb. qua
 me molestia valde leuarunt: vtinam omnino liberaf-
 sent. Sed tamē Asclapo medicus planē confirmat pro-
 pediem te valentem fore. Nunc equidem ego te hor-
 tor, vt omnem diligentiam adhibeas ad conualescen-
 dum. Tuam prudentiam, temperantiam: amorem er-
 ga me noui: scio te omnia facturū, vt nobiscum quam-
 primum sis. Sed tamen ita velim, vt ne quid properes.
 Symphoniam Lysonis velim vitasses, ne in quartam
 hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo ma-
 luisse obsequi, quam valetudini, reliqua cura. Curio mi-
 si, vt medico honos haberetur, et tibi daret, quod opus
 esset, me, cui iussisset, curaturum. Equum & mulum
 Brundusij tibi reliqui. Roma vereor ne ex Cal. Ian.
 magni tumultus sint. Nos agemus omnia modico. Re-
 liquum est, vt te hoc rogem & à te petam, ne temere
 nauiges. Solent nauta festinare questus sui causa. Cau-
 tus sis mi Tiro. Mare magnum & difficile tibi restat.
 160 Si poteris, cum [a] Mescinio, caute is solet nauigare:
 si minus, cum honesto aliquo homine, cuius autoritate
 n auicularius moueatur. In hoc omnem diligentiam si
 adhibueris, teq; nobis incolumem præstiteris, omnia à
 te habeo. Etia atq; etiam noster Tiro vale. Medico,
 Curio, Lysoni de te scripsi diligentissime. Vale. Salue.

M. T. C. ET TERENTIA, TVLLIA
 Q. ET Q. F. TIRONI S. P. D. 407

10

ESTI OPPORTVNITATEM
 operæ

opera tua omnibus locis desidero, tamen non tam mea quam tua causa doleo, te non valere. Sed quanto in quartanam conuersa vis est morbi, sic enim scribit Curius, spero te diligentia adhibita etiam firmiter fore. Modo fac id, quod humanitatis tuae est, ne quid aliud cures hoc tempore, nisi ut quam commodissime conualescas. Non ignoro, quantum ex desiderio labores: sed erunt omnia facilia, si valebis, festinare te nolo, ne nausea molestiam suscipias ager, & periculose hyeme nauiges. Ego ad urbem accessi pridie Nonas Ianuarij: obuiam mihi sic proditum est, ut nihil fieri potuerit honoratius. Sed incidi in ipsam flammam ciuilis discordiae, vel potius belli, cui cum cuperem mederi, & ut arbitror, possem, cupiditates certorum hominum (nam ex utraque parte sunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt omnino. Et ipse Caesar amicus noster minaces ad senatum & acerbis literas miserat, & erat adhuc impudens, qui exercitum & prouinciam inuito senatu teneret, & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster, & Q. Cassius [b] nulla vi expulsi ad Casarem cum Curione profecti erant. Posteaquam senatus consulibus, pratoribus, Tribunis plebis, & nobis, qui Proconsules sumus, negocium dederat, ut curaremus, ne quid Respub. detrimenti caperet: nunquam maiori in periculo ciuitas fuit: nunquam improbi ciues habuerunt paratiorem ducem omnino. Ex hac quoque parte diligentissime bellum comparatur. Id fit autoritate & studio Pompeij nostri, qui Casarem sero cepit timere. Nobis inter has turbas, senatus tamen frequens flagitauit triumphum: sed Lentulus consul, quo maius suum beneficium faceret, simul atque expedit-

expedisset, quæ essent necessaria, de Repub. dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupide, eoque est nostra pluris autoritas. Italiae regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tueretur. Nos Capuam sumimus. Hæc te scire volui. Tu etiam atque etiam cura ut valeas, literasque ad me mittas, quotiescunque habebis cui des. Etiam atque etiam vale.

M. T. C. TIRONI. S. P. D. 408

II

QVO IN DISCRIMINE VER

setur salus mea & bonorum omnium, atque uniuersa Reipub. ex eo scire potes, quod domus nostras & patriam ipsam vel diripiendam vel inflammandam reliquimus. In eum locum res deducta est, ut nisi quis Deus, vel casus aliquis subuenerit, salui esse nequeamus. Equidem ut veni ad urbem, non destitui omnia & sentire & dicere & facere, quæ ad concordiam pertinerent: sed mirus inuaserat furor non solum improbos, sed etiam hos, qui [a] boni habentur, ut pugnare cuperent: me clamante, nihil esse bello civili miserius. Itaque cum Caesar amentia quadam raperetur, & oblitus nominis atque honorum suorum, Ariminum, Pisaurum, Anconam, Arretium occupauisset, urbem reliquimus, quam sapienter, aut quam fortiter, nihil attinet disputare. Quo quidem in casu sumus, vides. Feruntur omnino conditiones ab illo, ut Pompeius eat in Hispaniam, delectus qui sunt habitus & præsidia nostra dimittatur, se ulteriorem Galliam Domitio, citeriorem Considio Nouiano (his enim obrigerunt) traditurum, ad consultius petitionem se venturum, neque iam velle absente se rationem haberi sui, se presentem trinundinum peti-
turum,

turum. Accepimus conditiones, sed ita, vt remoueat
 praesidium ex his locis, quae occupauit, vt sine metu ijs
 ipsis conditionibus Roma senatus haberi possit. Id ille
 si fecerit, spes est pacis: non enim honesta leges im-
 ponuntur, sed quiduis est melius, quam sic esse vi-
 sumus. Sin autem ille suis conditionibus stare no-
 luerit, bellum paratum est, eiusmodi tamen quod ille
 sustinere non possit, praesertim cum a suis conditionib.
 ipse fugerit, tantummodo vt eum intercludamus, ne
 ad vrbe possit accedere, quod sperabamus fieri posse.
 Delectus enim magnos habebamus, putabamusq; il-
 lum metuere, si ad urbem ire coepisset, ne Gallius
 amitteret, quas ambas habet inimicissimas, praeter
 Transpadanos: ex Hispaniaq; sex legiones, & magna
 auxilia Afranio & Petreio ducibus habet a tergo: vi-
 detur, si insaniet, posse opprimi, modo vt vrbe salua.
 maximam autem plagam accepit, quod is, qui sum-
 mam autoritatem in illius exercitu habebat, Titus La-
 bienus socius [b] sceleris esse noluit, reliquit illum et
 nobiscum est, multiq; idem facturi esse dicuntur. Ego
 adhuc ora maritima praesidi a Formijs. Nullum ma-
 ius negotium suscipere volui, quo plus apud illum mea
 litera cohortationesq; ad pacem valent. Sin autem
 erit bellum, video me castris & certis legionibus praefu-
 turum. Habeo etiam illam molestiam, quod Dolabella
 noster apud Caesarē est. Hac tibi nota esse volui,
 quae caue te perturbent, & impediant valetudinem
 tuam. Ego A. Varroni, quem tum amantissimum meū
 cognoui, tum etiam valde tui studiosum, diligentissime
 te commendaui, vt & valetudinis tuae rationem ha-
 beret, & nauigationis, & totum te susceperet, ac
 tueretur, quem omnia facturum confido: recepit
 enim,

enim, & mecum locutus est suauissime. Tu, quando eo tempore mecum esse non potuisti, quo ego maxime operam & fidelitatem desideravi tuam, caue festines, aut committas, ut aut ager aut hyeme nauiges. Nunquam ego sero te venisse putabo, si saluus veneris. Adhuc neminem videram, qui te postea vidisset, quam M. Volusius, a quo tuas literas accepi, quod non mirabar, neque enim meas puto ad te literas tanta hyeme perferri. Sed da operam ut valeas, et si valebis, cum recte nauigari poterit, tum nauiges. Cicero meus in Formiano erat, Terentia & Tullia Roma. Cura ut valeas. IIII. Calend. Feb. Capua.

162 [a] M. T. C. TIRONI S. P. D. 409

12

EGO VERO CVPIO TE AD me venire, sed viam timeo, grauissime agrotasti, inedia & purgationibus & vi ipsius morbi consumtus es, graues solent offensiones esse ex grauibz morbis, si qua culpa commissa est. Iam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum veneris, accedent continuo ad reditum dies quingz. Ego in Formiano ad III. Calend. esse volo. Ibi te ut firmiter offendam, mi Tiro, effice. Literula mea, siue nostra, tui desiderio obla-
guerunt. Hac tamen epistola, quam Acastus tulit,
oculos paululum sustulerunt. Pompeius erat apud me,
cum hac scribebam, hilare & libenter ei cupienti au-
dire nostra, dixi sine te omnia mea muta esse. Tu mu-
sis nostris para ut operas reddas, nostra ad diem di-
ctam fient. Docui enim te, fides est quod habe-
ret. Fac plane ut valeas, nos assumus. Vale. XIII.
Calend. Ianuar.

1

M. T.

AEGYPTA AD ME VENIT
 pridie Idus Aprilis. Is etsi mihi nunciauit te plane fe-
 bri carere & belle habere: tamen quod negaui te
 potuisse ad me scribere, curam mihi attulit, & eo ma-
 gis, quod Hermia, quem eodem die venire oportuerat,
 non venerat. Incredibili sum solitudine de tua vale-
 tudine: qua si me liberaris, ego te omni cura libera-
 bo. Plura scriberem, si iam putarem libenter te lege-
 re posse, ingenium tuum, quod ego maximi facio, con-
 fer a te mihi, tibiq, conseruandum. Cura te etiam
 atq, etiam diligenter. [b] Vale. Scripta item epi-
 stola, Hermia venit. Accepi tuam epistolam vacillan-
 tibus literulis. Nec mirum, tam graui morbo. Ego ad
 te Aegyptam misi, quod nec inhumanus est, & te vi-
 sus est mihi diligere, vt is tecum esset, & cum eo co-
 quam, quo vterere. Iterum vale.

ANDRICVS POSTRIDIE AD
 me venit, quam expectabam. Itaq, habui noctem ple-
nam timoribus, ac miseris. Tuis literis nihilo sum sa-
 tis certior, quomodo te haberes: sed tamen sum re-
 creatus. Ego omni delectatione literisq, omnibus ca-
reo, quas ante, quam te videro, attingere non possum.
 Medico mercedis quantum poscet, promitti iubeto. Id
 scripsi ad Mumium. Audio te animo angi, et medicum
 dicere ex eo te laborare. Si me diligis, excita ex som-
 no tuas literas, humanitatemq, propter quam mihi es
 carissimus. Nec opus est te animo valere, vt corpore pos-

possis. Id cum tua, tum mea causa facias, à te peto.
 Acutum retine, quo commodus tibi ministretur.
 Conserua te mihi, dies promissorum adest, quæ etiam
 repræsentabo, si adueneris. Etiam atq; etiam vale.
 II. Idus Aprilis.

M. T. C. TIRONI S. P. D. 412
 15

OMNIA A TE DATA MIHI
 putabo, si te valentem videro. Summa cura expecta-
 bam aduentum Menandri, quem ad te miseram. Cu-
 ra, si me diligis, ut valeas, & cum te bene confirma-
 ris, ad nos venias. Vale. III. Idus Aprilis.

263. [a] Q. C. M. CICE. ER. S. P. D. 413
 16

DE TIRONE MI MARCE
 ita me, meumq; Ciceronem & meam Tulliolam, tu-
 umq; filium videam, ut mihi gratissimum fecisti, cum
 eum indignum illa fortuna, nobis amicum, quam ser-
 uum esse maluisti. Mihi crede, tuis & illius literis per-
 lectis, exilui gaudio, et tibi ago gratias & gratulor. Si
 enim mihi Satij fidelitas est tanta voluptati, quanti
 esse in isto hæc eadem bona debent, additis literis, ser-
 monibus, humanitate, quæ sunt his ipsis commodis po-
 tiora: Amo te omnibus equidem maximis de causis,
 verum etiam propter hanc, vel quod mihi sic, ut de-
 buisti, nunciasti. Te totum in literis vidi. Sabini pueris
 & promisi omnia, & faciam. Vale.

M. T. C. TIRONI S. P. D. 414

1 2

Video

VIDEO QUID AGAS, TVAS
 quog³ epistolas vis referam in volumina. Sed heus tu
 qui *καὶ οὐκ* esse meorum scriptorum soles, vnde illud
 tam *ἀνογον*, VALETVDINI FIDELI-
 TER INSERVIENDO? Vnde in istum
 locum fideliter venit, cui verbo domicilium est pro-
 priam in officio, migrationes in alienum multa, Nam
 & doctrina & domus & ars & ager etiam fidelis di-
 ci potest, vt sit, quomodo Theophrastro placet vere-
 cunda tralatio. Sed hac coram. Demetrius venit ad
 me quo quidem comitatu *ἀφ' οὐλῆς* nostrae, satis scis. Tu
 enim videlicet non potuisti videre: cras aderit, videbis
 igitur. Nam ego hinc perendie mane cogito. Valetudo
 tua me valde sollicitat, sed inserui, & fac omnia: tum
 te mecum esse, tum mihi [b] cumulatissime satisfacere
 putato. Cuspido quod operam dedisti, mihi gratum
 est, valde enim eius causa volo. Vale.

415 M. T. C. TIRONI S. P. D

QVID IGITVR? NON SIC
 oportet? Equidem censeo sic addendum, etiam suo:
 sed si placet, inuidia videtur, quam quidem ego saepe
 contemsi. Tibi *ἡσαφόντιν* gaudeo profuisse, si vero
 etiam Tusculanum, *διὲς βόνι*, quanto mihi illud erit
 amabilius? Sed si me amas, quod quidem aut facis,
 aut perbelle simulas, quod tamen in modum procedit,
 sed vtut est, indulge valetudini tuae, cui quidem tu
 adhuc, tum mihi deseruis, seruisti non satis. Ea quid
 postulet, non ignoras: *τέλειν, ἀκοπῆαν, περιπατον*
σύμμετρον, τέλειν, ἐλευσίαν κοιλίαν. Eac bellus re-
 uertare, non modo te, sed etiam Tusculanum nostrum
 plus

plus amem. Parhedrum excitat vt hortum ipse con-
ducat, sic olitorem ipsum commouebis. Helicus nequis-
simus sestertia ducenta dabat nullo aprico horto, nullo
emissario, nulla maceria, nulla casa. Iste nos tanta im-
pensa derideat: calface hominem, vt ego Mothonem.
Itaq³ abutor coronis. De Crabra quid agatur, etsi
nunc quidem etiam nimium est aqua, tamen velim
scire. Horologium mittam & libros, si erit sudum. Sed
tu nullòsne tecum libellos, an pangis aliquid Sophocle-
um? fac opus appareat. A. Ligurius, Caesaris familiaris
mortuus est, bonus homo & nobis amicus. Te quando
expectemus, fac vt sciam. Cura te diligenter. Vale.

164 [a] M. T. C. TIRONI S. P. D. 416

19
EXPECTO TVAS LITERAS
de multis rebus, te ipsum multo magis. Demetrium
redde nostrum, & aliud si quid potes, boni. De Aufidi-
ano nomine nihil te hortor. scio tibi curae esse, sed con-
fice. Et, si ob eam rem moraris, accipio causam: si te
id non tenet, aduola. Literas tuas valde expecto. Vale.

M. T. C. TIRONI S. P. D. 417

20
SOLICITAT, ITA VIVAM,
me tua mi Tiro valetudo: sed confido, si diligentiam
quam instituisti, adhibueris, cito te firmum fore. Li-
bros compone, videlicet cum Metrodoro lubebit,
quando eius arbitratu viuendum est, cum olitore, vt
videtur. Tu potes Cal. spectare gladiatores, post ridie
redire, & ita censeo. Verum, vt videbitur: Cura te
(si me amas) diligenter. Vale.

1 3

Cice-

CVM VEHEMENTER TABELLARIOS expectarem quotidie, aliquando venerunt post diem XL. & sextum, quam a vobis discesserant, quorum mihi fuit aduentus optatissimus. Nam cum maximam cepissem leticiam ex humanissimi & carissimi patris epistola: tum vero iucundissima tua litera cumulum mihi gaudij attulerunt. Itaq; non iam non po-
 264
 nitēbat intercaedinem scribendi fecisse: sed potius letabar. fructum enim magnum humanitatis tuae cupiebam ex silentio mearum literarum. [b] Vehe-
 264
 menter igitur gaudeo, te meam sine dubitatione accepisse excusationem. Gratos tibi optatosq; esse, qui de me rumores afferuntur, nō dubito mi dulcissime Tiro, prestaboq; & enitar, vt indies magis magisq; hac nascens de me duplicetur opinio. Quare quod polliceris, te buccinatorem fore existimationis meae, firmo id constantiq; animo facias licet. Tantum enim mihi dolorem, cruciatumq; attulerunt errata etatis meae, vt non solum animus a factis, sed aures quoq; a commemoratione abhorreant. Cuius te solitudinis & doloris participem fuisse, notum, exploratumq; est mihi: nec id mirum. Nam cum omnia mea causa velles mihi successa, tum etiā tua: socium enim te meorum commodorum semper esse volui. Quod igitur tum ex me doluisti, nunc vt duplicetur tuum ex me gaudium, prestabo. Cratippo me scito, non vt discipulum, sed vt filium esse coniunctissimum: nam cum & audio illum libenter, tum etiam eius propriam suauitatem vehementer amplector. Sum totos dies cum eo, noctisq; se-
 pen-

penumero partem : exoro enim, ut mecum quā sepi-
sime cœnet. Hac introducta consuetudine, saepe inscien-
tibus nobis et cœnantibus obrepit, sublataq; seueritate
Philosophia humanissime nobiscum iocatur. Quare da-
operam, ut hunc talem tam iucundum, tam excellen-
tem virum videas quamprimum. Nam quid ego de
Bruto dicam, quem nullo tempore à me patior disce-
dere, cuius cum frangi, seueraq; est vita, tum etiam
iucundissima coniunctio. Non est enim seiunctus locus
à philosophia, & quotidiana συνήθεια. Huic ego
locum in proximo conduxì, & ut possum, ex meis an-
:65. gustijs illius sustento tenuitatem. [a] Præterea de-
clamitare Græce apud Cæsium institui: Latine autem
apud Brutum exerceri volo. Vtor familiaribus &
quotidianis conuictoribus, quos secum Mytilenis Cra-
tippus adduxit hominibus & doctis, & illi probatissi-
mis. Multum etiam mecum est Epicrates princeps
Atheniensium & Leonides, & horum ceteri simi-
les, τὰ πρὸ οὐδ' ἑσθ' ἵκεται. De Gorgia autem quod
mibi scribis, erat quidē ille in quotidiana declamatio
ne utilis: sed omnia postposui, dummodo præceptis pa-
tris parerem: διακρίνων enim scripserat, ut eum im-
mitterem statim: tergiversari nolui, ne mea nimia
πεισὺν suspensionem ei aliquam importaret. Deinde
illud etiam mihi succurrebat graue esse, me de iudicio
patris indicare. Tuum tamen studium & consilium
gratum acceptumq; est mihi. Excusationem angustia-
rum tui temporis accipio: scio enim quam soleas esse
occupatus. Emisse te pradium, vehementer gaudeo,
feliciterq; tibi rem istam euenire, cupio. Hoc loco me
tibi gratulari, noli mirari, eodem enim fere loco, tu
quoq; emisse te, fecisti me certiorē. Habes ubi depo-
l 4 nenda

nenda sunt urbanitates. Rusticus Romanus factus es. Cum ego mihi nunc ante oculos tuum iucundissimum conspectum propono, videor videre ementem te rusticas res, cum villico loquentem, in lacinia seruantem ex mensa secunda secunda semina. Sed quod ad rem, me tum tibi defuisse aequae, ac tu, doleo. Sed noli dubitare mi Tiro, quin te subleuaturus sim, si modo fortuna me: praesertim cum sciam, communem nobis eritum esse istum fundum. De mandatis quod tibi cura fuit, est mihi gratum. Sed peto à te, ut quam celerrime mihi librarius mittatur maxime quidem Graecus: [b] ²⁶⁵ multum enim mihi eripitur opera in exscribendis hypomnematis. Tu velim imprimis cures ut valeas, ut una *συμφιλολογέειν* possimus. Antberum tibi commendo. Valeas.

419 M. T. C. TIRONI S. P. D.

22.

S P E R O E X T V I S L I T E R I S
tibi melius esse, cupio quidem certe. Cui quidem rei omni ratione cura ut inferuias, & caue suspiceris contra voluntatem meam te facere, quod non sis mecum: mecum es, si te curas. Quare malo te valetudini tuae seruire, quam meis oculis & auribus. Et si enim & audio te & video libenter: tamen hoc multo erit, si valebis, iucundius. Ego his cesso, quia ipse nihil scribo, lego autem libentissime. Tu istuc, si quid librarij mea manu non intelligent, monstrabis, una omnino interpositio difficilior est, quam ne ipse quidem facile legere soleo, de quadrimo Catone. De triclinio cura, ut facis. Tertia aderit, modo ne Publius rogatus sit; Demetrius iste nunquam omnino Phalereus fuit? sed nunc plane Bi-
liensis

lienus est. Itaq; te do vicarium, tu eum obseruabis.
 Etsi, veruntamen de illis: nosti cetera. Sed tamen, si
 quem cum eo sermonem habueris, scribes ad me, vt
 mihi nascatur epistolæ argumentum, & vt tuas quam
 longissimas literas legam. Cura mi Tiro, vt valeas,
 hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. T. C. TIRONI S. P. D. 420

23
 TV VERO CONFICE PRO-
 fessionem, si potes: etsi hæc pecunia ex eo genere est,
 166 vt professione non [a] legeat. Veruntamen Balbus ad
 me scripsit, tanta se epiphora oppressum, vt loqui non
 possit, Antonius de lege quid egerit, liceat modo rusti-
 cari, ad Bythinicum scripsi. De Seruilio tu videris, qui
 senectutem non contemnis. Etsi Atticus noster, qui
 quondam me comenoueri *ταυκῶς* intellexi, idem
 semper putat, nec videt, quibus præsidijs philosophia
 sepius sim. Et hercule quod timidus ipse est, *δορὸς*
ποῖετ. Ego tamen Antonij inueteratam sine vlla of-
 fensione amicitiam retinere sane volo, scribamq; ad
 eum, sed non ante, quam te videro, nec tamen te auoco
 a syngrapha. Cras expecto Leptam, etenim ad cuius
 rutam pulegio mihi tui sermonis vtendum est. Vale.

M. T. C. TIRONI S. P. D. 421

24
 ETSI MANE HARPALVM MI-
 seram, tamen cum haberem cui recte darem literas,
 etsi noui nihil erat, iisdem de rebus volui ad te sepius
 scribere: non quin dissiderem diligentia tua, sed rei
 magnitudo me mouebat. Mihi prora & puppis, vt
 Gracorum prouerbium est, fuit a me tui dimittendi, vt
 1 5 ratio.

rationes nostras explicares. Osillio & Aurelio vtique
satisfiat: a Flamma, si non potes omnem partem ali-
quam velim extorqueas, imprimisq; vt expedita sit
pensio Calend Ian. De attributione conficies. De re-
presentatione videbis. De domesticis rebus haecenus.
De publicis omnia mihi certa, quid Octavius, quid An-
tonius, quae hominum opinio, quid futurum putes: ego
vix teneor, quum accurrant. Sed literas tuas expecto,
& scito Balbum tuum fuisse Aquini, cum tibi est di-
ctum, & postridie Hirium. Puto virumq; ad aquas 266
[b] Semas. Quid egerint, Dolabellae procuratores
fac admoneantur, appellabis etiam Appiam. Vale.

CICERO FIL. TIRONI

422

S. P. D.

25
ET SI IVSTA ET IDONEA
usus es excusatione intermissionis literarum tuarum,
tamen id ne sepius facias, rogo. Nam etsi de Reipub.
rumorib; & nuncijs certior fio, & de sua in me volun-
tate semper ad me perscribit pater: tamen de quavis
minima re scripta a te ad me epistola semper fuit gra-
tissima. Quare cum imprimis tuas desiderem literas,
noli committere, vt excusatione potius expleas offici-
um scribendi, quam assiduitate literarum. Vale.

423 CICERO TIRONI S. P. D.

26
VERBERAVI TE COGITA-
tionis tacito duntaxat conuicio, quod fasciculus alter
ad me iam sine tuis literis perlatus est. Non potes
effugere huius culpa poenam, te patrono. Marcus est
adbi-

adhibendus, isq; diu & multis lucubrationibus commentata oratione. Vide ut probare possit, te non peccasse. Plane te rogo, sicut olim matrem nostram facere memini, quæ lagenas etiam inanes obsignabat, ne dicerentur inanes aliquæ fuisse, quæ sursum essent exiccate: sic tu etiam, si quid scribas, non habebis, scribito tamen, ne sursum cessationis quasiuisse videaris. Valde enim mihi semper & vera & dulcia tuis epistolis nunciantur. Amas nos, & Vale.

267 [a] Q. C. TIRONI S. P. D. 424

²⁷
MIRIFICAM MIHI VERBERATIONEM cessationis epistola dedisti. Nam quæ parcius frater perscripserat, verecundia videlicet & properatione, ea tu sine assentatione, ut erant, ad me scripsisti, & maxime de consulibus designatis, quos ego penitus novi libidinum et languoris effeminatissimi animi plenos: quod nisi à gubernaculis recesserint, maximum ab uniuerso naufragio periculum est. Incredibile est, quæ ego illos scio oppositis Gallorum castris in aestiuis fecisse, quos ille latro, nisi aliquid firmitus fuerit, societate viciorum deliniet. Res est aut tribunitijs, aut priuatis consilijs munienda. Nam isti duo vix sunt digni, quibus alteri Cæsenam, alteri Cossutianarum tabernarum fundamenta credas. Te ut dixi, fero oculis. Ego vos ad IIII. Calend. videbo, tuosq; oculos, etiamsi te veniens in medio foro videro, dissuauabor. Me ama. Vale.

FINIS.

I
A R G V M E N T A
B R E V I A E T S V C C I N -

C T A I N O M N E S E P I S T O -
las familiares M. T. Ciceronis,
per Gibertum Lon-
golum.

1 *Ego omni)*
Nunciat Lentulo, quid in causa illius in senatu
actum fuit.

2 *Idibus Ianuarij)*
Nunciatoria hac est, Continet causas frustra ha-
biti senatus, & quid sperandum deinceps Lentulo sit,
ex secunda conuocatione ostendit.

3 *Aulo Trebonio)*
Commendatoria epistola tacitam hortationem ha-
bent, non enim cuiquam fauimus, nisi dignus sit pro-
pter quod illi bona fieri debeant: Ita Aulum Tre-
bon. commendat Lentulo, ut illi in rebus necessariis
adminiculo sit.

4 *Ad XVI.)*
Quo minus ex voluntate Lentuli & Ciceronis res
confecta sit, conijcit culpam in senatus dissensionem.
Subiungitur commendatio officii sui, a cura & provi-
dencia, qua in confirmatione causae usus est.

5 *Tametsi mihi)*
Quis fuerit affectus Ciceronis in amicis iuandis,
hac epistola exprimitur. Habentur & nouae causae, cur
negocium minus confectum sit.

6 *Quae gerantur)*
Excusatio per *ἀπολογία*, breuius scribo, quia
vtrorumque nostrorum amicus Pollio rem tibi om-
nem enarrabit. Recitat ipse causas consolationis
dolo-

doloris sui, ne omnino spem de causa deposuisse credatur.

7 *Legi tuas*)

Respondet varijs Lentuli literis: Primum causas dicit, cur non tam frequenter, quam cupiat, scribat. Addit numerum eorum, qui Lentulo aut male aut bene cupiunt. De Pompeio quoq; conciliato gaudere se dicit. Postremo consilium suum aperit, quo Lentulus ab aduersariorum iniuria tutus esse possit.

8 *De omnibus*)

Principium epistolæ idem est, quod in superiore: cuius initium, Quæ gerantur: Et hic Cicero prope modum animum in causa Lentuli dimittit, quod Senatus nullo neque ordine, neque iudicio negotia transfigat.

9 *Periucunda mihi*)

Hæc epistola partim Lentuli, partim Ciceronis in negocijs consumitur: Lentuli quidem, cum de rebus ad illum pertinentibus à Cicerone certior fiat, officijs erga se amplissimam memoriam sentiat renouari. Ciceronis vero quando ille se purgat & leuitatis & inconstantia, quod cum ijs redierit in gratiam, quos antea ut inimicissimos oppugnavit & vexauit. Reijcit omnem in temporum constitutionem culpam, & à sapientissimorum iudicio & auctoritate inculpabilem se prestare nititur.

10 *Quid rogas*)

Quando à plerisq; putata est hæc superioris pars postrema, eiusdem etiam erit conditionis, nempe ad varias literas Lentuli abundans responso.

11 *Cur enim*)

Locus quidam in Valerium, sed vrbani, qui que aculeum in animo Valerij relinquat, sed is tamen figuratus ab aliorum testimonio, ne nouas causas contumelia excitet.

Quan-

12

Quamquam me)

Duas partes habet hæc epistola, prior excusationem mixtam officij commendatione proponit: posterior adhortationem ad gloriam & laudem subiicit.

13

Gravi teste)

Consolatoria est epistola. Deinde dissuasio, ut sumtus inutiles in funere patris non faciat. Nam in funere parentis ludos edere populo decreuerat Curio, & ut Cicero se absente denunciaret, mandaratur.

14

Epistolarum genera)

Argumentum epistolæ à Cicerone affectatum est, ut præterea perorandi ageret, quod alioqui sine reprehensione vix posset, nempe ut hortaretur eadem ratione, qua sæpius antea. Quod ut omne aperte faceret, obstabat nobilis Curionis animus, ne is dissidentia sua labefactaretur.

15

Hac negocia)

Gratulatio Ciceronis, quod Curio & materiam & occasionem habeat amplificationis dignitatum laudumq; suarum: & ut aliquando Rempublicam capessat sub finem callide adhortatur.

16

Nondum erat)

Solicite Cicero Milonem commendat Curioni, ut illius consulatus & dignitas, tanquam sui ipsius curæ sit. Est autem artificiosa epistola, omnibus locis suasionis referta.

17

Sera gratulatio)

Quamquam alia multa in hac epistola agat Cicero, solitam tamen clausulam non omittit, qua adolescentis animum ad confidentiam sui ipsius confirmat.

18

Quid? tu me)

Levis obiurgatio per reiectionem, hoc est, apodixin, non enim ab amicissimo sibi scribi cupit, quæ à vulgo passim produntur. Ex qua re clam illius sententiam de gliscente inter Cæsarem & Pompeium discordia re-

dia requirit, ut animi hominis exploratum ad patres Pompeij, cui plus fauebat, inclinet.

19

Primum tibi

Gratulatoria est epistola, qua de dignitate, & repulsis competitoribus illi gratulatur.

20

Tu vide

Ne alienet à se Cælij animum exprobratione immemoris officij (quod in nouis dignitatibus nonnunquam solent mutari animi) culpam in tabellarios consilio transfert. Deinde res gestas suas cum amplificatione exponit, scilicet ut dignum se esse ostendat amicitia & familiaritate Cælij.

21

Putaresne vnquam

Vt ad Atticum scribat, Cælius Ciceronem hortatus fuerat, ut in provincia maneret. In hac itaq; epistola causas reddit, cur id sibi non faciendum existimet. Deinde cum apud ædiles Roman. ludorum procuratio esset, & ædilitatem suam populo spectabilem reddere cuperet Cælius, & ob id pantheras à Cicerone petijisset, quid de illis possit, rescribit Cic.

22

Solicitus equidem

Literarum officium à Cælio requirit, hortaturq; ut ad vrbana negocia se totum comparet.

23

Raras tuas

Officiosa est epistola, qua se consilio Cælij acquiescere velle ostendit.

24

Fabio viro

Fabium de meliore nota commendat, nempe animi virtutib. & ingenio, & quo pacto res Rom. se habeat.

25

*Non potuit**(requirit)*

Mixta est hæc epistola, nam & diligentiam amicorum agnoscit: Et quid de Dolabellæ & Tullæ nuptijs sentiat, scribit. Et cur Cælium provinciæ præfecerit, rationes reddit.

26

Magno dolore

EX

Excusat se à falsa suspitione Cælij, quam in contrariam voluntatem detorquet, tantum scilicet se à Cæsar's & Pompeij dissidijs dissidere, vt nihil pace & tranquillitate Reip. carius habeat.

27

Literas à te)

Duo agit in hac epistola Cicero, primo respondet mixtæ epistolæ Caninij, deinde purgat se adiectis causis varijs, quare Bibulo neminem commendare possit aut debeat.

28

Officium meum)

Petit vt curam quæstoris habeat, ne huic præferat legatos, & quo id facilius consequatur, exquisitis argumentis ex suavorijs locis depromptis aggreditur.

29

Cum optatissimum)

Gaudet ob quæstorem sibi datum, quem maxime cupiebat, & vt ad se veniat, antequam è prouincia decedat, hortatur.

30

Si ipsa Respub.)

Principium epistolæ apodosis est. De Republica nihil scribo, quamuis tu petieris. Nam Phannia tibi rem omnem aperiet. Deinde animum suum erga Appium declarat. Sunt & aliquot commendationes personarum, sed præcipue L. Valerij iureconsulti.

31

Cum &)

Veritus Cicero ne Appij animum à se alienaret, quod ei in prouincia succederet, callide lenimenta quædam excogitat, quibus animum illius, vt alibi scire licet, irritabilem placet, & sibi conciliet. Deinde petit, vt prouinciam ei ita tradat, vt quam facilima ratione eam administrare possit.

32

Ad decimum sextum)

Petit, vt si quos milites Appius nondum dimiserit, eos vero ne nunc dimittat, ne vacuam prouinciam obtineat. Senatum enim negare vllam conscriptionem militum.

Pridie

33

Pridie Nonas)

De mutuo Ciceronis & Appij amore extant in hac epistola testimonia.

34

Tralleis veni)

Collaudat Appij voluntatem, quod eius rationem in provincia accipienda habuisset. Nam id superioribus literis perierat. Deinde se iter ad Appium directurum quocunq; ille vellet, scribit.

35

Cum meum)

Expostulat cum Appio, quod promissis fidem non seruat.

36

Pluribus verbis)

Appius tumens nobilitate sua (erat enim hoc gentilicium illi) & ob id Ciceronem propemodum contemnens, multa indignitatis aduersum se exempla à Cicerone perpetrata, callide confingit, cum non haberet aliud, quod ad Ciceronis expostulationem responderet. Hæc Cicero ita eleganter confutat, ut superbiam omnem, quam illi ascribebat, in eundem retorqueat.

37

Et si quantum)

Et hæc epistola in refutandis Appij falsis insimulationibus, utpote de suspitione taciturnitatis, de legationis prohibitionis, de fama imminuta, consistit. Sed ita tamen refutat, ut non tam Appio mendacium impingat, quàm falsis delatoribus, quibus citius quam decebat virum probum, aures concessisset. Monet tamen sub finem, ut amicitiam tueatur & defendat.

38

Vix tandem)

Redit quasi in gratiam cum Appio, posteaquam intellexit, quo animo erga se ille esset.

39

Cum est)

Et hæc epistola plenum testimonium de sua erga
m Appium

Appium voluntate dedit, cum significat sibi illius dignitatem non alter curæ fore ac sui ipsius. Horratur idem Appium, ut improborum conatus fortiter ferat. Postremo excusat se de falsa illa suspitione legationis prohibita.

40

Cum essem)

Principium est gratulatorium, quod accusatione aduersariorum non succubuerit: deinde laudat Appium, & confirmat, quod bene de Republica sentiat, & erga eam optime sit affectus. Postremo veniam petit, si forte quid stomacho maiore ad Appium scripserit.

41

Gratulor tibi)

Graviter ferens Appius Tulliolam Ciceronis Dolabellæ infestissimo Appij inimico desponsam, expositulauerat cum Cicerone. Ob id exculationem parans, totam culpam in absentiam suam reijcit, & deinde Appij animum in amicitia confirmat.

42

Quasi diuinarem)

Officium suum Appio commendat, & id rursus ut faciat Appius propter Dolabellæ inimicitias, monet.

43

Caius Trebatius)

Suasoria est epistola, ut Seruius omnem curam iuvandæ Reipublicæ deponat.

44

Ad III. Calend.)

Consulit Seruio, ut ab urbe discedat.

45

Vehementer te)

Conquestio de iniuria suorum temporum, mox consolatio à recta conscientia, & bonarum artium studio. Postremo filij commendatio, quo pari voluptate aliqua à doloribus afficiatur.

46

Accipio excusationem)

Respondet excusationi Seruij, & illius negotium pro suo extollit. Narrat item, quæ ratione in pristinum locum

locum per Cæsaris beneficia Marcellum restituerit, postremo & Seruij, filijq; illius eruditionem & probitatem laudat. Itaq; mixta est epistola.

47 *Posteaquam mihi)*

Perfectum consolationis exemplum est ista epistola eiuscemodi argumentis instructa, vt non solum dolores luctusque quoslibet lenire, sed & plane tollere possit.

48 *Ego vero)*

Quamuis Seruij consolationem acceperit, reddit tamen alias causas, vt doloribus cedat.

49 *Et si eo)*

Suadet Marcello, vt relicta sua sententia, qua perpetuum exilium sibi decreuerat, Romam redeat, & Cæsaris humanitate fruatur.

50 *Neg, monere)*

Iterum suadet, vt inuitata sententia in patriam reuertatur, idq; propter temporum & loci conditionem, & Cæsaris erga bonos viros voluntatem.

51 *Et si per paucis)*

Eiusdem est argumenti cum superiorib. duabus, in hac tamen efficaciora & magis vrgentia argumenta sunt, vt propemodum Marcum Marcellum redire cogat.

52 *Et si mihi)*

Eiusdem est argumenti.

53 *Plurimum valuisse)*

Collatione declarat Marcellus suam erga Ciceronem voluntatem, & quod consilio Ciceronis acquiescere velit, significat.

54 *Et si scio non)*

Eadem Marcelli nunciat Ciceroni Sulpitius, & quibus officiis mortuum prosecutus sit, declarat.

55 *Querenti mihi)*

Consolatur Figulum, quod patria careat, & officium

cium illi suum apud Cæsarem promittit.

56

Binas à te)

Gratulatus Ciceroni Plancus fuerat, quod dignitatem pristinam apud Cæsarem retineret, quod certis de causis Cicero negat, sed alteram gratulationem iustam habet. Postremo officium suum Planco commendat.

57

Accepi per)

Monet Plancium, ut publicas calamitates, quemadmodum cæteri, fortiter ferat.

58

Si vales)

Expostulatio Metelli, cur præter reconciliationem fratrem illius accusaret.

59

Si tu exercitusq.)

Defensio Ciceronis contra Metelli expostulationem. Constitutio partim legitima, quod inimicum vlcisci licet, partim inficiatoria, quod nulla iniuria Metellum fratrem affecisset, tantum de illius improbitate questus esset. Postremo Metelli animum mitigat, & amicitiam suam cum eo, quam diu velit, constare posse dicit.

60

Hominis importuni)

Agnoscit improbitatem fratris Metellus, & cur Cicero non plura scribat, rationem dicit.

61

Literæ Qu.)

Metelli auxilium in rebus suis aduersis exposcit.

62

Etsi statueram)

Commendatoria est epistola, verum cum Cicero data esset occasio experiundi animum Antonij, ingratitudinem illius & animum beneficiorum immemorem egregie perstringit.

63

Cum ad me)

Officium suum in procurando successore exponit, & ut Crassi ædes emerit nunciat, ubi iocum interferit, quo ad coniurationem Catilinæ alludit.

64 *Si tu, exercitus(93)*

Ne alienaret à se Pompeij voluntatem, clam illum perstringit, & propemodum accusat de ingratitude, quod fortia illius consilia & facta in coniuratione Catilinæ fracta non agnouisset.

65 *Quantum meum)*

Prædicat animum suum erga Crassum, & quam officio/us esse cupiat, scribit.

66 *Si vales bene)*

Petit Vatinius, ut dignitatem illius contra maleuolentiam inuidiam Cicero defendat.

67 *Si vales)*

Respondet Ciceronis petitioni de Catilio pirata Vatinius, quem propter immensa scelera dimittere se non posse dicit: deinde supplicationes pro rebus gestis, ut à Cesare referantur, hortatore Cicerone postulat.

68 *Grata tibi)*

Commendationem Vatinij sibi cordi futuram scribit, & ut Dionysium fugituum inquirat, petit.

69 *Coram me)*

Hanc epistolam Cicero ad Atticum bellam vocat, in qua à Luceio historico rerum à se gestarum memoriam celebrari flagitat.

70 *Quamquam ipsa)*

Quid fructus ex consolatione Luceij acceperit, exponit.

71 *Si vales)*

Suaferat Ciceroni, ut in præliis se oblectaret, leuationemque malorum ex studio literarum quæreret: quod cum non faceret Cicero, sed in querelis & lamentationibus perpetuus esset, grauiter Luceius illum accusat, sed ita tamen, ut aliquid consolationis intermisceretur.

72 *Omnis amor)*

m 3

Quere-

II ARGUMENTA

Querelis & hæc epistola referta est, præsertim propter collationem diuersorum temporum, ita grauius Cicero angitur, quod in Republica locum pristinum habere nequeat.

73 *Et si vnus)*

Conuenit hoc argumentum cum Sulpitiana, cum vtraq; in consolatione doloris ob liberorū mortē accepti versetur, ijdemq; propemodū argumentis vtatur.

74 *Non obliuione)*

Sextium, vt exilium forti animo ferat, hortatur.

75 *Et si egomet)*

Et hic ob inuidiam & temporum iniurias exul erat: quamobrem consolando hortatur hominem Cicero, vt eum casum fortiter ferat, quem multi viri præclari subierunt.

76 *Et si mihi)*

Hortatur Rufum, vt Partes Pompeij sequatur.

77 *Quoquo modo)*

Rufus quaestor Ciceronis in Cilicia fuerat: hic cum rationem pecuniariam inire cum Proconsule suo Cicerone cuperet, Cicero illi scribam misit, vt cum eo conferret, quam rem sinistre interpretatus Rufus, quod fraudis causa fieret cum Cicerone expostulauerat. Ei expostulationi hæc preparata est purgatio.

78 *Grata mihi)*

Hortatur Messinium, vt honestarum disciplinarum studio, tedium malorum & periculorum temporum discutiatur, & cum miseris & luctu oppressum consolando quantum potest erigit. Suadet etiam, ne in urbem redeat, sed dulci secessu Mularum fruatur.

79 *Et si ea)*

Torquatum, qui cum alijs Pompeianis in eadem erat naui, consolando hortatur, vt tempestates Reipublicæ æquo bonoq; animo ferat.

80

Peto abs te)

Et

Et hæc est consolatio eiusdem cum superiore argumenti, non esse cuiquam priuatim de tanto casu Reipub. dolendum, cum omnes ex æquo boni habeant, quod conquerantur.

81 *Superioribus literis)*

Et hæc eiusdem argumenti est epistola, in qua communi cum superioribus, consolatione est usus. Idque omni nota temporum & loci ratione.

82 *Novi quod)*

Et hæc est consolatoria, perfectumq; exemplum eius argumenti epistolæ. Habet enim exordium aptum ad ipsam intentionem à periculorum prædictione & præcognitione. Deinde subiicitur ipsa consolatio à varijs locis inuenta, sed plenisq; locis communibus & ijs qui huic materiæ conveniunt. Epilogus autem simplex est & officiosus, ut huic negotio adhibetur.

83 *Quotiescunq;)*

Consolatio amici exulis & patria carentis, constans & suis argumentis, à Cæcinna & Cæsaris, (cuius potentiam fugerat) attributis. Epilogus est adhortatorius ad fortunæ vim continendam. Conveni & hæc orationis pars ita tractata consolationi.

84 *Vereor ne)*

Et hæc epistola eiusdem cum superiorib. est argumenti. Exordium est à sua persona sumtum, quo certam pollicitationem suam futuram confirmat: confirmatur ea argumentis notissimis à testibus, ab eruditione, ab usu, postremo exemplo tanquam certissimo indicio, ubi narrat, quid in Cæsaris Pompeijq; causa prædixerit. Deinde ad consolationem dilabitur, reiectis coniecturalibus argumentis à Cæsaris clementia humanitateq; de qua nihil sibi non promittere audet. Postremo consolatur eum communibus argumentis, à temporum & rerum conditione, & à Cæcinna attributis. Conclusio est officiosa particula.

85

Quod tibi)

Scripserat in Cæsarem librum Cæcinna (meminisse enim Suetonius in Iulio Cæsare libri à Cæcinna editi) ob hoc infensor illi multo Cæsar erat. Cum autem reditū cuperet, sæpe oblitteratum eum esse desideravit, sed quando emissus reuocari non poterat, petierat à Cicerone limam illius, quæ cum nihil prodesse posse videbatur, paucis verbis rationem editionis & defensionem perscribit. Postremo petit, ut officium Ciceronis illi non desit.

86

Cum esset)

Fuerat in Sicilia Cæcinna usque ad præstitutum à Cæsare tempus, cum iam id adesset, veritus Cæcinna, ne Cæsaris animum abalienaret, consulit Ciceronem, an relicta Sicilia in Asiam se transferret, huic consultationi Cicero respondet, suadens suo consilio in Sicilia maneat, idque argumentis à loci natura sumtis, & ab utili.

87

Cum A.)

Commendatio Cæcinnae à iustis causis, à familiaritate, quam cum illius patre habuit, à necessitudine, quam cum Cæcinna à pueritiæ eius annis exercuit, deinde à communibus studiis. Postremo petitio, quæ est tanquam umbra commendationum omnium.

88

Ego quanti)

Consolatio Trebatij. Exorditur à prædicatione sui amoris & officij erga Trebatium, quem ut melius declararet, nihil sibi omittendum dicit, quod illius causam iuuare posse existimet. Postremo argumentis consolationum superioribus utitur à Trebatij Cæsarisque attributis, à temporum qualitate, ab exilij conditione, &c.

89

Dolabellam antea)

Epistola partim gratulatoria, quod Trebatius restitutus sit: partim hortatoria, ut rei familiaris dispendium

dium non aestimet, estq; hoc argumentum à compa-
ratione sumptum.

90

Gratulor tibi)

Consolatoria est epistola, vt exiguum illud tempus,
donec literas restitutionis accipiat, fortiter ferat, quam
uis omnem consolationem Cicero inutilem nunc fere
dicat, cum potius ei gratulandum sit. Prius autem nar-
rat cur apertius & audacius causam Balbi egerit. De-
inde restitutionis literis quid actum sit, ostendit.

91

Etsi tali tuo)

Ligarium consolatur à Cæsaris in eum animo, item
à natura & ratione temporum, cum officij sui com-
mendatione, & hortatione, vt iniuriam temporis for-
titer ferat.

92

Me scito omnem)

Nunciatoria est epistola, exordium est officiosum,
deinde quid spei habeat de reditu Ligarij, à Cæsaris
voluntate, vultu, natura, aperit. Postremo hortatur,
vt exilium fortiter ferat.

93

Tibi gratulor)

Hæc epistola propter breuitatem argumento non
indiget.

94

Si mihi non tecum)

Reddit causam Bithynicus, cur iuste à Cicerone
petere debeat, deinde quid petit, subiicit.

95

Cum cæterarum)

Inter causas cur Republicam constitutam velit,
& hanc quoq; assert, vt cum Bithynico viuere fami-
liarius posset. Laudat deinde eius voluntatem, & quan-
topere illi faueat, dicit.

96

Simul accepi)

Mixta hæc epistola est. Primum enim respondet de
iure Aruspicum legendorum in decuriones, deinde de
rebus Hispanicis quid certi habeat, edisserit. Mox ora-
toris

toris sui laudem liberaliter agnoscit, & vt Leptæ filius eo delectetur, exoptat. Postremo ad gloria & virtutis studium Leptæ filium exhortatur.

97

Maculam officio)

Hortatur Leptam, ne ambitiosius Cæsaris amicitiam ambiat.

98

Dederam triduo)

Monet Toranium, vt in Sicilia maneat, nec aliquo discedat, propter opportunitatem loci, vbi omnia Cæsaris facta, voluntatem, animumq; facile percipere possit, & quid de reditu sperandum sit, intelligere: postremo consolatur notissimis argumentis.

99

Esti quum hac)

Consolatur Toranium eadem cum reliquis Pompeianis conditione existentem: Primum, quod nihil inopinatum acciderit, vt qui cū alijs hæc euentura providisset: deinde à morte, quæ sit omnium malorum extrema defunctio. Postremo, à conscientia recte factorum.

100

Non ea res me)

Domitius hic in bello Pharsalico fuerat, atq; acerrime pro Pompeio dimicauerat, vt ex Lucano constat. Deuicto autem Pompeio, & Catone mortuo, Domitius se in Italiam receperat, vt in patria in amorem patriæ animam funderet: itaq; sibi ipsi manus inferre statuerat, nisi Hortilia coniuge prohibente, & Cicerone dissuadente, in aliam sententiam perductus fuisset. Eius dissuasionis exemplum hæc est epistola.

101

Si se dolor aliquis)

Responsoria ad petitionem Marij pro ludorum & spectaculorum descriptione à Cicerone sibi mittenda, in qua quantam potest elegantissime omnium istarum rerum voluptatem extenuat, sed tamen qualis fuerit, interim scribit. Ostenditq; quam possit melioribus voluptatibus tranquillius animus se oblectare.

Man-

102

Mandatum tuum)

Respondet petitioni amici de pradio emendo per Cicronem, cuius ipse quoq; in partem dominus erat ex testamento Vbij Caninij. locatur enim in Marium, qui id negotij mandarat Cicroni, vt quam minimo venderetur, cum illius interesset vtpote coharedis, quam plurimo distrahi. Postea gloriatur de victoria Bursæ vt gratulationem Marij sibi voluptati fuisse declararet.

103

Persape mihi)

Consolatoria est epistola, sed alioquin multa dicuntur, quæ ad prudentiam Ciceronis magis referenda videntur, vtpote tota ista narratio belli, qua dicit, quam prudenter omnia præcogitat & prævidet, & quo consilio Pompeium deseruerit, & in urbem redierit. Postremo ipsa eadem consolatione, qua se vsum esse dicit, Marium solatur.

104

Ad Nonum Calendas)

Hortatur Marium, vt cum podagra paciscatur, ne vexetur ab ea, dum cum Cicrone vivat, & illi ob id operam dare non possit.

105

Vide quam mihi)

Commendat Cæsari Trebatium diligentissime.

106

In omnibus meis)

Hortatur Trebatium, vt in provincia perseveret, nec in patriam redire festinet.

107

Ego te commendare)

Epistola familiaris, iocosa, exponit enim qua diligentia Trebatium commendat. Dat & rationem, qua Cæsaris familiaritatem citius assequi possit.

108

Scripsit ad me)

Obiurgat Trebatium, quod commoda tribunatus contemserit.

109

Iam diu ignoro)

Hæc epistola respondet superiori, cuius initium: In omnibus meis epistolis.

Legi

110

Legitimas literas)

Vrbanis quibusdam iocis subuehitur in arrogantiā, auaritiā, timiditatemq; Trebatij, deinde petit, vt à Trebatio certior fiat, quo in statu res illius sint, quidque commendationes apud Cæsarem promouerint.

111

Nisi ante Romam)

Hortatoria est epistola, qua consulit Trebatio, vt ad urbem non temere se conferat.

112

Mirabar quid esset)

Locatur Cicero in dissentientes Trebatij professiones: fieri enim non potest, vt Epicureus, qui vilitatis gratia omnia facit, recte iusticiam administrare possit.

113

Adcone me iniustum)

Diurni silentij causam dicit, quam cum Trebatiū non accipere velle videatur, ex occasione in apertissimam iocandi materiam descendit.

114

Chrysippus Vestius)

Accusat iocose Trebatū, quod nihil ad eum scribat.

115

Quam sint morosi)

Familiaris epistola, qua dicit se absentia Trebatij propter amorem torqueri: gratulatur deinde illi, quod Mario se insinuauerit.

116

In equo Troiano)

Locatur in Trebatium, qui conquestus fuerat se non sine honorum, quos Romæ adipisci citius potuerat, damno, in prouincia harere: Deinde petit, vt scribat Trebatius, quando in urbem sit venturus.

117

Ex tuis literis)

Laudat Trebatium, quod iam constantiam quandam induerit, & in prouincia libenter maneat: deinde Trebatij præsentia se ægre posse carere dicit, & quantum illum Cæsari commendarit, exponit.

Postremo

Postremo hortatur vt commode Cæsare fruatur.

118 *Accepi à te*)

Scopus epistolæ adhortatorius est, vt Trebati in proposito perseverandi in provincia maneat. Aspersi sunt aliquot ioci suis ex locis petiti, ijſq; notis.

119 *Epistolam tuam*)

Caret argumento.

120 *Vide quanti apud te*)

Petierat Trebati, vt Aristotelis Topica Cicero Latine interpretaretur: quod per occasionem à se factum Cicero rescribit.

121 *Amabilior mihi*)

Disuasoria est epistola, dehortatur enim Trebatium à Velianarum possessionum (quod ille in animo habebat) venditione.

122 *Siliij causam te*)

Commendat Silium Trebatio, & vt causam illius curet, diligenter postulat.

123 *Illuſeras heri*)

Disputatoria est epistola, qua adductis autoribus Trebatij sententiam reprehendit Cicero.

124 *Tantum ex Arpinati*)

Grata illi scribit fuisse signa, quæ emerit Gallus in ornamentum bibliothecæ: gratiora tamen futura fuisse, si ea emisſet, quæ Cicero mandasset. Fuit autem perſtudioſus ſignorum elegantium Cicero, præſertim eorum, quæ eruditionis antiſtitum erant, vt in libro primo epistolarum ad Atticum declarauit.

125 *Amoris quidem*)

Importunitatem Tigellij exponit Gallo. Sunt qui hunc Tigellium cantorem illum Horatio celebratum existiment, Ego autem C. Tigellium Norbanum virum quæſtorium accipio, cuius aſſentationes alicubi contemnit.

126 *Quod epistolam*)

Respon-

Respondet monitioni Galli de Ciceronis in Casarem, sub nomine Catonis, inuestigane.

127 *Cum iam decimum)*

Nunciat amico, quo pacto in morbum inciderit, & quo pacto se habeat.

128 *Miror cur me)*

Ad capita accusationis Galli respondet, & ita ut se innoxium, illum vero dignum accusatione dicat.

129 *Memini cum mihi)*

Curij consilium, quod ante improbauerat, nunc probat, & quid Romæ agat, nunciat.

130 *Si vales, bene est)*

Hæc epistola partim officiosa, partim petitoria, qua literas petit commendaticias ad Sulpitij successorem in Græcia.

131 *Ego vero te)*

Narrat quid gesserit in campo Martio, & ad petitoriam commendaticia respondet.

132 *Facile perspexi)*

Responsoria ad epistolam Curij, & hortatoria iocosa, ut in urbem redeat.

133 *Quod sine pronomine)*

Ad iocosam epistolam partim iocosa respondet, partim etiam seria, quare petit, ut Volumnius sapius ad se scribat.

134 *Quod declamationibus)*

Primo respondet ad capita quædam epistolæ Curij, deinde aduentum Volumnij se desiderare dicit, & de amatoribus suis Cassio Dolabellaq; itemq; de studijs suis narrat.

135 *Quod tibi decedens)*

Petierat à Cælio Tullius, ut acta omnia urbana ad illum scriberet, quod cum fieri vix posse videretur, respondet Cælius, se Ciceroni librum misisse, ex quo
eorum

eorum partem exciperet. Postremo qui sunt rumores de Pompeio & Cæsare nunciat.

136

Certe inquam)

Nunciat quemadmodum absoluto quodam, Hortensius sine stre defensionem illius susceperit. Deinde petit, ut Pantheras in Cilicia ad ornandam adilitatem Cicero conquirat, Huic epistolæ respondet li. 2. Putaresne.

137

Estne ? vici)

Ex stipulatione scribit Cælius, se diligentius scribere : & nunciat quæ interea gesta sunt. Postremo hortatur ad mutuū officium scribendarum literarum.

138

Inuideo tibi quod)

Nunciationis perfectum exemplum, dum ea exponit, quæ Romæ geruntur : item de Pompeio, Cæsarisq; rebus certiorē facit Ciceronem. Postremo & ipse vicissim certior fieri cupit de Ptolemæi morte, rebusq; Aegypti.

139

Qua tu cura sis)

Dissuadet Cicero, ne conflictetur cum Parthis, quod illius copiarum exiguae sint, & nihil subsidij sperandum sit, deinde excusa se, quod nihil scribat : cum non habeat, quod scribat de gestis in vrbe. Postremo narrat, quid Marcellus de provincijs constituat.

140

Non dubito quin)

Prior pars epistolæ Appij causam Cicero indicat, & quid in ea ab ipso faciendum sit, monet. Posterior vero narrationem habet earum rerum, quæ à Curione in Cæsaris gratiam facta sunt, aliasq; narrationes festiuas : posthæc redit ad Appium, & ad Pantheras, de quibus multis epistolis egit.

141

Quam cito tu istinc)

Habet hæc epistola nouarum rerum nunciationem urbanam & festiuam.

142

Est de Repub.)

Varia

Varia nunciat hæc epistola, quæ in multorum causis agantur.

143

Quod M. Marcellus)

Narrat quid Marcellus consul in senatu fecerit.

144

Si tu dicis)

Et nunciatoria & petitoria & commendatoria hæc epistola est. Narrat enim quæ Romæ agantur. Et Pantheras admodum solícite petit. Et M. Feridium Equitem Romanum ei commendat.

145

Sane literis quam)

Exponit Ciceroni, quis rumor in vrbe sit de Parthorum copijs, & vt certiore eius rei faciat, petit: deinde quid deliberauerit senatus in ea re, docet. Postremo operâ suam Ciceroni de succedendo ei pollicetur.

146

Non diu, sed)

Narrat Ciceroni Cælius, quæ fuerit contentio in senatu, ob relationem supplicationum pro re gesta feliciter pro Cicerone.

147

Pudet me tibi)

Grauitè de Appio calumniatore & vitiligatore hæc epistola conqueritur.

148

Gratulor tibi)

Gratulatoria partim est hæc epistola, ob affinitatem nouam Dolabellæ, partim nunciatoria, dum res exponit, quæ in vrbe geruntur.

149

Tanti non fuit)

Narrat quæ Domitio in repulsa contigerint: deinde suspensiones suas certissimas inter Cæsarem & Pompeium Ciceroni perscribit.

150

Ecquando tu hominem)

Pompeium facta collatione vituperat, Cæsarem vero ad cælum tollit. Adijcit se maximopere exoptare, vt cum Cicerone conferre possit. Postremo narrat, quemadmodum ob subitos Galliæ motus
iter

iter facere in provinciam cogatur.

151 *Exanimatus sum*)

Suadet Ciceroni, ne se ad Pompeium transferat, idq; pulcherrimis quibusdam argumentis a metu & exitu victoriæ, in fine consilium dat, quo pacto se in his angustiis tutum conservet. Huic autem epistola respondet libro 2. Magno dolore.

152 *Ergo me potius*)

Conqueritur multum de Cicerone Calius, & prænitentia se ducit scribit, quod Pompeium non secutus sit: postremo, quid contra Cæsarem moliat, exponit.

153 *Ex his literis*)

Cupit aduentum Varronis, & quod ad pristina studia literarum se contulerit, nunciat.

154 *Caninius idem*)

Reddit rationem, cur epistolam multis ante diebus scriptam Varroni etiamnum miserit. Deinde suadet, ut a conspectu inimicorum se transferat. Se autem valde cupere, ut simul in ocio literario vivere possint, & ut Varro operam det, ut ita fiat, hortatur.

155 *Etsi quod*)

Promittit aduentum suum Varroni, sed locum in quo hæret Varro, rejicit. In fine de fructu literarum disserit.

156 *ὅτι διατῶν*)

Iocatur cum Varrone de Stoicorum & Dialecticorum possibilitate, necessitateq;.

157 *Mihi vero*)

Probant diem, quo conveniunturi essent, & accusat se cum Varrone, quod Pompeio adhæserint, deincto vero eo, ocio sese dederint.

158 *Caninius noster*)

Nunciat Varroni Cæsaris aduentum, laudatque
n ampli-

ampliter eum, quod ocio literarum relictis turbis bel-
lorum se tradiderit.

159 *Cænabam apud)*

Reddit rationem Cicero, cur tantopere accelerarit,
vt Varronem conueniret, deinde de aduentu Cæsaris
rumores varios aperit.

160 *Et si munus)*

Exigit promissum literarum a Varrone, dicitque
quomodo Academicas quæstiones tractarit. Postremo
pollicetur se plura editurum.

161 *Si vales)*

Suadet focero gener, vt à Pompeio ad Cæsarem se
transferat.

162 *Non sum)*

Animi causa Cicero litem Niciæ Vidiique, inter
quos constitutus iudex erat scribit.

163 *Vel meo)*

Conquestio de morte Tulliolæ, & inuitatio Dola-
bellæ, vt ad se veniat.

164 *Gratulor Baijs)*

Familiaris est epistola, amorem Ciceronis erga Do-
labellam declarans. Est autem responsoria ad duo ca-
pita epistolæ illius, de Baiarum scilicet aëre mutato &
oratione pro Deiotaro, quam se mittere dicit.

165 *Caius Suberinus)*

Petit à Dolabella, vt apud Cæsarem Suberini caus-
sam agat, cum excusatione artificiosa Caleni, quod
necessitate Pompeij partes secutus sit.

166 *Et si contentus)*

Laudat hæc epistola fortitudinem prudentiamque
Dolabellæ, & vt deinceps sibi similis sit, hortatur.

167 *Duabus tuis)*

Duabus epistolis Pæti respondet duabus partibus,
priori per asseuerationem istarum rerum, quas prius
Pæto de illius valetudine curanda scripserat: Posteriore
autem

autem de Neapolitana domo, quam dicit se tempestiue emisisse, cum recte Romæ esse non liceat.

168 *Delectauerunt me*)

Narrat Cicero, qua moderatione & prudentia utatur in viuendo & loquendo cum Cæsare Cæsarianisq; deinde consolationum suarum capita aliqua illi perscribit. Postremo iocos aliquot festiuos de victu utriusque adijcit.

169 *Num tu homo*)

Petit à Papirio, vt scribat illi, quid de agris diuidendis futurum censeat, simul exponit, quam spem de suis Cicero propter Cæsaris beneuolentiam obtineat.

170 *Cum essem*)

Dicit se omnibus modis non modo uti, sed & frui suo consilio & prudentia, qua bonarum artium studia sibi cordi esse asserit, & de ludo suo quoq; iocatur.

171 *Tamen à*)

Iocosa est epistola, qua accusat Patum, qui negauerat Balbum magnifice à se exceptum, cum aliud Balbus confessus sit.

172 *Dupliciter delectatus*)

Iocosa & hæc epistola, dum de studio suo culinario Patum certiore facit.

173 *Ain' tandem*)

Est hæc epistola propemodum contentiosa. Confutat enim, quod Papirius fulmina tonitruaq; in epistolis Ciceronis esse dixerit, quæ ipse assequi nequiret. Confutat etiam falsum Papirij de familia sua mendacium, quod putaret neminem nisi plebeium hoc nomine Romæ floruisse.

174 *Amo verecundiam*)

Faceta disputatio, nec (vt apparet) affectata. Est autem tota pro sententia Stoicorum, qui nullum verbum inhonestum putabant, cuius significatio erat honesta. Laudat tamen postea Academicos, vt pote verecundiæ amatores.

175

Heri veni)

Locatur cum Pato, qui scripserat se pedibus agrum, ait siquidem se venturum, quod coquus illius adhuc membris integer sit, & cum eo liberalius conuicturum.

176

Rufum istum)

Monet Patum, vt consuetudinem coenandi intermissam & relictam redintegret, & animi causa conuersiones conuiuiaq; amicorum celebret.

177

Summum me)

Locatur cum Pato, quod de re militari præcepta quædam ad eum scripserit: deinde commendat M. Fabium quendam, qui cum fratre controuersiam haberat, petitq; vt litem illam sopiat, ne discordia inter eos gliscat.

178

Accubueram hora)

Descriptio coenæ, cui excusatio interseritur, quod cum meretricula usus fuerat eadem mensa.

179

Et absui)

Hortatur hæc epistola Plancum ad Rempublicam capeffendam Cicero, omnemq; operam suam illi pollicetur.

180

Meum studium)

Excusatoria epistola, quod Plancum non defenderit, vt superiore epistola pollicitus fuerat. Rationes sunt à noua Antonij crudelitate, & periculorum præsentia sumptæ. Postremo callide operam suam rursus pollicetur.

181

Cum ipsum)

Et hæc hortatoria est, vt Reipublicæ iuuantæ studeat, laudat autem principio Plancum, vt beneuolentiam & gratiam illius (quod non satis fideret ei) venietur.

182

Gratissima mihi)

Hortationem Ciceronis sibi gratam fuisse dicit, & cui

& cur eam hoc animo acceperit, exponit.

183

Binas ate)

Rurius hortatur Plancum, vt Rempublicam defendat, vsus maxime argumento à spe laudis & gloria.

184

Quæ locutus)

Dissuadet Planco, ne pacem componat inter Brutum & Antonium, quod non sit ea futura ex viâ & Republicâ, & ipsius Planci.

185

Plura tibi)

Cur breuius illi de re sua scribat, exponit: deinde operam suam omnem Reipublicæ pollicetur, petens à Cicerone, vt is dignitatem eius defendat.

186

Si cui forte)

Nunciat senatui Plancus quid in Gallia, quod ad dignitatem Reipublicæ defendendam pertinere putauerit, egerit, petiq; vt omnia illius consilia, facta, dicta, ita accipiant, vt persuadeant, sibi omnia ad Rempublicam defendendam designata fuisse.

187

Nihil me)

Principio testatum facit amorem suum erga Ciceronem, deinde operam suam omnem Reipublicæ pollicetur: postremo de exercitu suo illum certiores facit.

188

Et si satis)

Hortatur Plancum, quem prius laudat, vt Remp. tueatur, operamq; suam pro Planci dignitate promouenda pollicetur.

189

Immortales ago)

Gratias agit Plancus pro officijs, quibus à Cicerone afficitur, nunciatq; Ciceroni, quantum onus pro defensione Reipublicæ humeris suis incumbat.

190

Et si Reipub.)

Scribit Planco, quam grata fuerint & sibi & senatui literæ illius, hortaturq; eodem illo superiore

n 3

argu-

argumento ad Rempub. defendendam.

191 *Vi primum)*

Cupit testatam Planco suam erga illum voluntatem in augenda dignitate facere, hortaturq; bellum cum Antonio inchoatum conficiat.

192 *O gratam famam)*

Laudat voluntatem Planci, hortaturque, vt in eo proposito perseveret.

193 *His literis)*

Nunciat Ciceroni, quid pro Repub. vt Antonium opprimeret, egerit cum Lepido.

194 *Nihil post)*

Quanta fuerit senatus erga Lepidum voluntas, recitatis literis narrat, hortaturq; Plancum, vt strenue pro Repub. laboret.

195 *Antonius Idibus)*

Narrat Ciceroni, quomodo instituerit Antonium victum persequi bello, vt finem tandem hisce malis imponat.

196 *Quid in)*

Narrat Ciceroni consilium suum de sua Lepidique coniunctione.

197 *Quamquam gratiarum)*

Nunciat Planco, quam gratæ fuerint senatui literæ: deinde solita ratione hortatur ad Reipub. studium.

198 *Ita erant)*

Petit, vt de incerto rumore coniunctionis Lepidi cum Antonio senatum certiore faciat, hortaturque, vt finem bello imponat.

199 *Puderet me)*

Nunciat Ciceroni, quo pacto frustratus sit eum Lepidus, & qua ratione perfidiam eius deprehenderit.

200 *In te &)*

De agris diuidendis agebatur Romæ, quod cum Plan-

Plancus accepisset, vt militibus suis grator esset, ipse quoq; petere instituit, & de ea re literas Ciceroni scripserat, ad quas respondet Tullius.

201 *Nunquam me)*

Et se Laterensemq; excusat, ne temere credidisse Lepido existimentur, hortaturque Ciceronem, vt det operam apud senatum, vt Octavius cum exercitu ad eum mittatur.

202 *Facere non possum)*

Ciceronem certiore facit & de exercitu, & de suspitione quam habet de Casare, ne cum Antonio conspiret.

203 *Si interest)*

Dehortatur Furnium, ne Romam praturæ petendæ gratia, relicta prouincia & incoatum bellum omit- tens se conferat, dans consilium, quando commodius possit.

204 *Lectis tuis)*

Rursus dissuadet Furnio petitionem praturæ: hor- tatur autem, vt Rempublicam quantum possit adiu- uare pergat.

205 *Quod mihi)*

Lepidum primo acculat, quod inciuilis senatui pro datis honoribus gratias non egerit, Deinde suadet, vt ita pacem faciat inter senatum & Antonium, ne tan- dem in seruitutem Remp. propellat.

206 *Quam vellem)*

Nunciat Trebonio, quam forti animo sit pro defen- sione Reip. Oportet autem animaduertere principa- tum ænigmaticum de epulis, hoc est, assumptione & Caesaris morte.

207 *De meo)*

Approbat studium suum in Appio defendendo.

208 *Decimo septimo Cal.)*

Narrat conflictum cum Antonio, vires vtriusq; re- censent-

confendo, victoriamq; speratam Ciceroni, bonisque omnibus nunciat.

209

Minime tibi)

Excusat se cur minus scripserit, conqueriturque de Balbo prætoris suo, & quem animum habeat erga Rempublicam, ostendit. Postremo consilium capit a Cæsare, num in provincia mansurus sit, an in Italiam se transferre debeat.

210

Balbus Quaestor)

Conqueritur de Balbo, si gloria eius recensens, & quo animo erga senatum Rempublicamq; sit exponit. postremo, quid apud exercitum agat, exponit.

211

Quo tardius)

Scribit Ciceroni Pollio, se tardius accepisse nuncios de conflictu Mutinensi, grauiusq; conqueritur de clade illata Reipublicæ per consulum mortem, cui quamprimum succurrendum consulti.

212

Si vos liberiq;)

Purgatoria est epistola, se peperisse Antonio, non illis gratia, sed ne in suos ciues Romanos sauiret.

213

Si vales)

Narrat Ciceroni, quid in aduentu Antonij in provinciam suam egerit, & gratias illi agit, quod dignitatem illius & famam contra obrectatores, defenderit.

214

Quo in statu)

Nunciat M. Bruto & Cassio Decius, qua mente sit in eos Antonius, & quam spem habere debeant obtinende Reipublicæ. Postremo suadet, vt ex Italia discedant.

215

De tua fide)

Petunt Brutus & Cassius, vt Antonius eos certiores faciat, quid de se futurum sit, & an tuto in vrbe persistere possint.

Lite.

216

Literas tuas)

Expostulant cum Antonio de contumeliosis & improbis literis. Et minas illius se facile contemnere asserunt. Postremo monent minaciter, vt rebus suis consulat, & meminerit, quid Cæsari seruitutis auctori contigerit.

217

Si de tua)

Postulat à Cicerone, vt dignitatem eius defendat, & quidam in prouincia egerit, nunciat.

218

Lupus familiaris)

Excusat principio se ipse, cur cum Lupo non rescripterit: deinde hortatur, vt pergat defendere libertatem Reipublicæ: postremo operam suam Bruto pollicetur.

219

Lupus noster)

Petierat à Cicerone Brutus operam & diligentiam eius in Bruti dignitate defendenda: ad hoc responderet Cicero, se maxime id fecisse, idq; à facto suo in senatu approbat.

220

Cum adhibuisset)

Hortatur Brutum, vt pro Repub. laboret, nec senatus auctoritatem ad id expectet, sed suo consilio conficiat.

221

Eo tempore)

Scribit Bruto, quæ sit expectatio senatus de eo, quidq; in vrbe de exercitu & suis rebus agatur.

222

Pansa amisso)

Hortatur Ciceronem, vt operam det, ne ob consulum mortem Reipublica detrimentum capiat amplius, & suam operam Reipub. pollicetur.

223

Non mihi Remp.)

Scribit Ciceroni, se maxime illius patrocinium ex petere in defensione suæ auctoritatis: deinde Reipub. calamitatem exponit: quidq; Antonius egerit a fuga, & quomodo facile superari potuisset, si omnia

n 5

ex

ex voto successissent.

224

Eodem exemplo)

Narrat Ciceroni, quid de Lepido & Planco suspicetur, & quos milites, quæq; auxilia adhuc expectet.

225

Treis vno)

Mirari se dicit, cur Antonium Brutus confestim non sit persecutus, cum id pleriq; illi facile fuisse dicant hortaturq; sub finem, vt omnes calumnias quantum fieri potest, vitet.

226

Iam non)

Excusatoria est epistola, qua purgat se ab iniustis querelis, quod Antonium non sit mox persecutus, hortaturq; Ciceronem, vt & ipse & omnes boni bono animo sint, sed tamen soliti in curanda Rep.

227

Mirabiliter mi.)

Nunciat varia Antonio, primum de suo animo: deinde de populi Romani autoritate, de pecunijs postulatis à Bruto, de exercitu mittendo, de Lepido, alijsq; rebus.

228

Et si mihi)

Gratam sibi Bruti diligentiam in salutando illum per Plancum fuisse scribit. Hortatur deinde, vt egregiam operam Reipub. nauet.

229

Permagni est)

Commendat Lamiam familiaritatis & meritorum ratione D. Bruto, vt eum iuuet per suos in prætura petitione.

230

Quia vno)

Eiusdem argumenti cum superiore.

231

Et si ex)

Reprehendit Brutum, qui se ad senatum timere scripserat.

232

Ad senatum)

Petit à Cicerone, vt literas quas ad senatum mittit,

tit, prius legat, & corrigat, si quæ damnanda videbuntur.

233

Quod pro)

Ostendit principio Brutus, quam sit sollicitus pro Ciceronis salute, deinde suadet, ut omnia ex militum voluntate faciat, & quid nunc agat, exponit.

234

Dij isti Segulio)

Inficiatio dicti Segulij, & ad reliquas superioris epistolæ partes respondet.

235

Cum Appio)

Commendat Appium Bruto, & ut eum in ciuitate, ex qua inimicorum iniuria expellebatur, retineat, petit.

236

Nos hic valemus)

Hortatur Ciceronem ut bono sit animo, nec quicquam timeat. Causas affert Lepidi (sed falso id sibi persuaferat) integritatem, & fortes suos exercitus.

237

Parum tibi)

Ostendit sibi persuasum superiore epistola, ut omnem timorem deposuerit.

238

Expectanti mihi)

Ne nihil ad Brutum literarum cum occasio esset, daret, scribit in eo, ut accendat hominem, omnem spem esse, & de Marco Bruto, quem ad commune bellum vocarat, nunciat.

239

In maximo)

Iam Lepidus coniunctus erat Antonio, eum diligenter monet Brutus, ut curæ sit omnib. Resp. & petit à Cicerone, ut senatus postulata illius impleat.

240

Nondum satis)

Purgat se apud Marium Cicero, quod non labefauerit eius famam, sed dignitatem potius & auctoritatem Marij defenderit.

241

Magnam voluptatem)

Excusat se Marius, quod Caesaris mortem ægre tulerit.

lerit, cum tanta illius in Matium merita essent, vt non potuerit non dolere ratione officij, impioſq; ostendit eos, qui ab hoc officio eum auocent. Diluitq; quendam, quæ falso illi obijciebantur, quod Rempubicam non amaret, cum euidentibus argumentis id falsum esse dicat.

242

Dubitandi mihi)

Exponit Oppio, quam fuerit vile & gratum consilium ab illo datum, quamque tenere eum dilexerit, & vt porro faciat, petit.

243

Finem nullum)

Narrat Cassio, quam immania ab inimicis Reipublicæ, hoc est, Cæsaris mortem vindicantibus, perpetrentur.

244

Vehementer lator)

Exponit Cassio, quam grauius iratum Antonium habeat, nec ipse modo, sed omnes, qui in illius improbitatem inuehantur. Enumerat etiam consulares aliquot, in quibus cum spes aliqua defensionis esse posset, omnino à senatu iam abscedant.

245

Auget tuus amicus)

Gravis indignatio Ciceronis in Antonium, dum improba illius facinora in amicos Reipublicæ Cassio explicat.

246

Vellem Idibus)

Votum Ciceronis solitum & in alijs epistolis, de epulis, hoc est, Cæsaris morte, & hic exponitur. Præterea narratur, quid de senatu, senatoribusq; & populo expectare debeat. Postea quoq; de Cassij & Bruti & reliquorum rebus se sollicitum esse dicit.

247

Hyemem credo)

Quanta spes in Bruto sit, scribit: & quomodo exercitus, & quos habeant, nunciat.

248

Qui status rerum)

C. Tidium quandam commendat, & quanta sit in Cassio

Cassio spes si res male eueniet, & cum ad fortiter agendum exhortetur, adiecit.

249 *Quanto studio*

Approbat suum studium in defendenda Cassij dignitate hac epistola Cicero.

250 *Scelus affinis*

Conqueritur de Lepidi perfidia, & quomodo illius improbitate in nouas turbas coniecti sint, narrat.

251 *Breuitas tuarum*

Rursus ob Lepidi perfidiam in Cassio omnem spem recuperandæ salutis esse ostendit.

252 *Lepidus tuus*

Hortatur Cassium, vt propere ad urbem cum exercitu veniat, in eo enim & Bruto omnem spem esse Reipublicæ positam.

253 *Si vales, bene est*

Scribit Ciceroni Cassius, quas legiones acceperit, hortaturq; obliqui Ciceronem, & vt eum & Rempublicam defendat.

254 *Si vales, bene est*

Exaggerat Ciceronis erga se beneficia Cassius, & quas literas scripserit, quos exercitus habeat, exponit. Deinde à Cicerone petit, vt eum tueatur apud senatum, & Imperatores quoq; libenter suscipiat. Postremo narrat, quid in Asia egerit.

255 *Si vales, bene est*

Laudat Ciceronis factum, quod Antonius per ipsum hostis iudicatus, ob id superatus sit.

256 *Quum Brutum*

Varia narrantur hac epistola, præcipua tamen capita sunt de Dolabellæ persecutione, item Rhodiorum infidelitate, de exercitu suo, & studio erga Rempub.

257 *Si vos liberig.*

De Do-

De Dolabellæ improbitate & gestis, hac quoque epistola, vt in superiore agitur.

258

(Athenas veni)

Laus est Ciceronis filij, & gratulatur patri de tali filio & studioso, & moribus honestis prædito. In fine epistolæ dicit se versus quosdam in Cæsarem scripsisse more Lucilij.

259

(Grata mihi)

Exponit Cornificio, quid Cæsar, quidq; ipse in ocio agat, petitq; vt edito commentario de optimo genere dicendi faueat.

260

(Quod extremum)

Purgat se, quod à Cornificio insimulatus erat diurni silentij: deinde quid in vrbe agatur, Cæsare pro voluntate omnia gerente.

261

(Libentissime legi)

Gaudere se dicit, Syriam Cornificio à Cæsare assignatam, petitq; vt de omnibus rebus eum certiores faciat.

262

(Grata mihi tua)

Iocandi argumentum Sinuessana exigua villa Ciceronis dedit, petit interim, vt frequentius scribat.

263

(Caius Anitius)

Commendat Anitium Cornificio, petitq; vt eius negocia & dignitatem adiuuet.

264

(Non his cum)

Narrat quid in vrbe Cæsarianis, reliquisq; post Cæsaris mortem agatur.

265

(Omnem)

Hæc & sequens epistola, in quibusdam exemplaribus coniunguntur, & habent hoc argumentum:

Rursus sed copiosius Cornificio, quæ in vrbe gerantur nunciat.

267

(Ego nullum)

Hortatur Cornificium, vt pro Republica laboret, quod

quod se facere dicit, & commendat illi Pinarium, procuratoremq; Pinarij.

268

Liberalibus literis)

Exponit Cornificio, quod senatus literas illius approbaverit, & quod accusationem illius de Sempronio accipiat. Petitq; de suis rebus eum certiore faciat. Postremo amicorum quorundam negocia illi commendat.

269

Sextus Aufidius)

Renouat commendationem Aufidij hac epistola, quam in fine superioris insinuauerat.

270

Affentior tibi)

Gratam sibi familiaritatem Cornificij esse dicit, & de pecunijs petitis consilium aliud illi dare nititur: postremo suum officium pro Republica Cornificio commendat.

271

Non modo te)

Commendat Lamiam Lamiaq; negocia quam diligentissime Cornificio, falsam suspicionem, quam de Lamia conceperit, diluit.

272

Itane prater)

Mixta est epistola, prior autem pars in excusatione generis literarum consistit: in posteriore, ad varia epistolae Cornificij capita respondet.

273

Et si non satis)

In hunc decimum tertium librum Tiro commendatorias epistolas congeffit, ne passim historiarum ordinem, qui in multis epistolis est, confunderet. In hac autem epistola obliqua commendatione usus est Patronis Philosophi, cui à Memmio petit facultatem erigendi parietis, qui Memmio obfuturus credebatur.

274

Caio Antonio)

Petit à Memmio, ut Auiano habitandi facultatem in sacratio permittat.

275

Aulum Fusum)

Rogat

Rogat vt Fusum pro pollicitis liberalius tractet.

276

Cum municipibus)

Municipum Volaterranorum hominum optimorum causam, negociamq; commendat.

277

Non moleste)

Docet bonis rationibus, Curij agrum non diuidentum, & vt illi in ea re profic orat.

278

Si vales bene est)

Cuspium amabat Valerius, quare Iulium Cuspj amicum tanquam ipsum Cuspium Valerio commendat.

279

Publius Cornelius)

Vt supra Iulium Cuspianum, ita Cornelium itidem Cuspianum hac epistola Valerio commendat.

280

Quum in Galliam)

Athelanorum causam petitionesq; Cluvio insinuat, & vt immunitatem exactionis illis concedat, vehementer flagitat.

281

Quum & mihi)

Petit a Rutilio, ne Albini agrum olim a Cesare per Laberium emptum, militibus diuidat, idq; rogatione Sestij se facere dicit.

282

Quam tibi)

Societatis publicanorum Bithyniae causam, in qua probi multi erant, multiq; amici & familiares genero commendat.

283

Quam ad te tuus)

M. Varronem hominem dignissimum amplissimae commendationis Praetori Bruto valde commendat.

284

Quia semper)

Arpinatis municipes Ciceronis vectigalia possidebant in Gallia, cui praeerat Brutus: quamobrem a Bruto postulat, vt municipum causae pro vectigalium exactione fauere velit. Id autem sibi suisq; honori futurum.

Alia

285

Alia epistola)

Superiore epistola omnium legatorum Arpinatum causam egit, in hac vero pro Suffidio necessano suo vt Brutus honorem & dignitatem illius de bene obita legatione promoueat, scribit.

286

Lucius Castronius)

Castroonium Patum probum hominem Bruto commendat.

287

Lucio Titione)

Petit à Bruto, vt Straboni fauceat in exigendo à Cornelio eius prouincia homine, debito.

288

Præcilium tibi)

Præcilium adolescentem diligentissime Cæsari commendat.

289

Publium Crassum)

Apollonij docti & ingeniosi hominis, quique Cæsaris res gestas monumentis literarum mandare volebat, victori Cæsari commendat.

290

Marcus Curius)

Curium omnium amicitia, & præsertim Sulpitio dignum, diligenter commendat.

291

Non concedam)

In hac epistola non tam commendat Atticum Sulpitio, quam gratias agit, quod Sulpitius tam pronus sit ad benefaciendum ipsi Attico.

292

Cum Lysone)

Caput huius epistolæ & commendationis est (vt ait ipse Cicero) vt Seruius Lysone Patrensem, qui Pompeianos cum Cæsare redegerat in gratiam, in suam necessitudinem recipiat.

293

Asclapone Patrensi)

Asclaponem medicum Patrensem doctum & probum commendat.

294

Marcus Aemilius)

Hammonium Auiam libertum in causa Patroni commendat.

o

Titum

295 *Titum Manlium*)

Manlium Cicero & (ua & Varronis petitione causaeque diligenter commendat.

296 *Lucio Cossinio*)

Cossinium & sua & Patroni causa commendat.

297 *Quum antea*)

Gratias agit Seruio, quod Lysonis commendationem acceperit.

298 *Hagesaretus*)

Hagesaretum ob merita erga se commendat.

299 *Lucius Mescinius*)

L. Mescinium, Madij fratrem, qui in Seruij provincia, ubi frater oppetierat, haereditatem petebat, Seruio multis de causis commendat: & ut causam illius defendat, petit.

300 *Licet eodem*)

Gratias agit Seruio, quod Ammonij causam defenderit, & noua commendatione homini rursus succurrerit.

301 *Et si libenter*)

Et gratias agit Seruio, quod causam Mescinij suscepit, & ut eum porro adiuuet, flagitat: petitque ut Oppiam Mescinij aduersarium Romam mittat, ut illic citius lis à Cicerone finiatur. Postremo Lacedaemoniorum ciuitatem causasque eidem commendat.

302 *Non dubito*)

Obliqua commendatione Capitonis, qui cum Cicerone contra Caesarem steterat causam eius à Plancio suscipiendam postulat. Petebat autem hic haereditatem Antistij fratris.

303 *Lucius Manlius*)

L. Manlium hominem doctum & probum Acilio commendat, ut eum in petitione fraternae haereditatis adiuuet.

304. *Caio Flauio)*
Flauium Crassipedis generi amicum olim Acilio
commendat.

305. *In Halefina)*
Hospites Halefinos suos proconsuli Siciliæ diligen-
ter commendat.

306. *Cneo Otacilio)*
Amicum Nasonem (quem plerique autumant pa-
truum Ouidij poetæ) commendat.

307. *Auitum mihi)*
Lysonem hospitij gratia commendat.

308. *Caius Auianus)*
Auianum Philoxenum hospitem suum , & in No-
uocomenses relatum à Cæsare, commendat.

309. *Cum Demetrio)*
Demetrium Megam Acilio commendat, & vt eum
in numero ciuium Rom. habeat, petit.

310. *Hippiam Philoxeni)*
Hippiæ causam vt defendat, Acilium rogat.

311. *Lucius Brutus)*
Bruti res Acilio commendat.

312. *Cum familia)*
Titurnium familiaritatis ergo diligenter commen-
dat.

313. *Lucium & Caium)*
Aurelios filios Lucij necessitudinis gratia valde
commendat.

314. *Que fecisti)*
Coleolo gratias agit, quod Lucij Luceij causam di-
ligenter suscepit, & vt id porro agat, orat.

315. *Lucius Luceius)*
Petit à Coleolo, vt adiuet L. Luceium, vt Bellio-
nes illi satisfaciant.

316. *Et si plurimis)*

Lucium Oppium Egnatij procuratorem, & suo & Egnatij nomine diligenter commendat.

317 *Etsi ex tuis)*
Eiusdem est argumenti cum superiore.

318 *Lucio Egnatio)*
Anchilaum Egnatij seruum propter dominum commendat.

319 *Lucius Nostius)*
Nostium cohæredem suum Apuleio commendat.

320 *Quid ego tibi)*
Obliqua commendatio Egnatij.

321 *Omnis tibi)*
Paphios Rufo commendat.

322 *Quintus Pompeius)*
Quintum Pompeium diligentissime familiaritatis nomine commendat.

323 *Sumsi hoc mihi)*
Marcum Curium de meliøre nota Aristo commendat.

324 *Publium Mesiinium)*
P. Mesiinij causam agit.

325 *Aulus Licinius)*
Pro A. Licinio ad Regem scribit.

326 *Licio Gemicilio)*
Commendat Gemiciliu hominem quauis commendatione dignissimum.

327 *Quum mihi multa)*
Gratias agit Termo quod Marcilium iuuerit, deinde socrum eiusdem Termo, commendat.

328 *Etsi mihi videor)*
Negocia legati sui M. Anneij commendat.

329 *Caius Cluius)*
Negocium Cluij Termo diligentissime commendat.

330 *Quo magis*)
 Peritoria est epistola, & commendatoria M. Anneij
 legati.

331 *Lucius Cuspidius*)
 L. Cuspidij causam Rufo commendat.

332 *Marcum Fabium*)
 M. Fabij curam suscipit hac epistola.

333 *Lucius Liuius*)
 L. Liuium & illius & patroni causa officiose
 commendat.

334 *Tito Pinnio*)
 Petit à Prætoribus, ut Niceriens Pinnio filio pecuniam
 quam debent, soluant: & ut procurer, rogat.

335 *Et in Attilij*)
 Agit gratias Silio, quod Attilij commendationem
 acceperit, & deinde Q. Fratrem commendat.

336 *Non putavi*)
 C. Lemnij negocium & suo & Q. fratris nomine
 Silio commendat.

337 *Nero meus*)
 Agit gratias Silio Neronis nomine, diligenter com-
 mendato adolescente, deinde petit ut ipsum Neronem
 Neronianusq; tueatur & adiuuet.

338 *Cum Publio*)
 Pub. Terentium magistrum rationum societatis suæ
 Silio diligenter commendat.

339 *Aulum Cæcinnam*)
 Negocium habebat in Asia ante exilium Cæcinnæ,
 & cum exularet propter Cæsaris iram, cupiebat reli-
 quias negociorum conficere, quare profectus in Asiam
 ad Seruilium proconsulem, à Cicerone commendatus
 est.

340 *Ex provincia*)
 Andronem familiarem suum commendat studiose
 Seruilio.

341

Grata vehementer)

Non est commendatoria, sed responsoria ad literas Seruiliij. Petit autem, vt certior fiat ab eo de rebus prouinciæ: deinde causam dicit, cur minus sæpe de Republica scripturus sit. Postremo officium suum illi pollicetur.

342

Caius Curtius)

Petit à Seruilio, vt Curtius Mithris controuersiam explicet.

343

Quia non est)

Appium Menandrum & suo & Patroni nomine Seruilio commendat.

344

Multos tibi)

T. Agasium comitem exilij valde commendat.

345

Cereliæ necessaria)

Cereliæ necessaria negotia Seruilio rursus commendat.

346

Gratulor tibi)

Gratulatoria est epistola & commendatoria & petitoria.

347

Et si non dubito)

Commendatio eorundem, quos præcedente epistola commendarat.

348

Et si non dubito)

C. Auianum Flaccum iterum commendat.

349

Tanta mihi cum)

Narrat decurionibus, quantopere Q. Hippium amet, quibus etiam C. Vagum, vt in agro emto illi auxilientur, commendat.

350

Quum his)

Principio officium suum, deinde M. Bolanum commendat: postremo petit, operam det, vt Dionysius fugitiuus ad herum reducat.

351

Democritus)

Demo-

Democritum Sicyonium hominem familiaritate dignum valde commendat.

352 *Et te scire)*

C. Anianum Flaccum, quem prius Q. Philippo & alijs commendauerat, nunc Alliena valde probat.

353 *Et literis)*

Deslet suam suorumq; calamitatem Cicero, & quam spem redeundi ab exilio habeat, ostendit. Postremo dissuadet villæ venditionem Terentiæ.

354 *Noli putare me)*

Principio excusat se, cur breuius ad Terentiam scribat. Deinde conqueritur de sua suorumq; desolatione, & quam ægre acceperit, proscriptas fuisse res suas, exponit. Postremo etiam dissuadet, ne sumtum in ædificando faciat, sed valetudinem suam curet.

355 *Accepi ab)*

Conqueritur & hac epistola, quod culpa sua & ipse & sui in mœroribus sint. Deinde ad varia capita literarum vxoris responderet. Postremo dicit, se cupere certio rem fieri, quid de sua restitutione agatur.

356 *Ego minus sape)*

Pathetica est epistola, & affectibus honestis plena, in quo ad varia epistolæ vxoris capita rescribit.

357 *Si tu & Tullia)*

Narrat Terentiæ, quomodo cum filio nauigauerit, quodq; literas eius acceperit, quidq; ea agere debeat, edocet.

358 *Nec sape est)*

Mixtum est epistolum: nam & excusat se, quod raro scribat, & de prædij venditione ait se cognouisse, & petit vt satisfaciatur cuidam, & Pollucem seruum ad se mitti cupit.

359 *Omnes molestias)*

Exponit vxori, quomodo electa bile, senatus sit,

o 4 horta,

hortatur vt bono animo fit. Postremo ostendit, vbi commodo degere possit

360 *Si vales, bene est)*

Rogat vt valetudinem curet, & gaudere se dicit, quod de Cæsaris literis certior factus sit.

361 *Ad ceteras meas)*

Ostendit se incertum esse animi.

362 *Quid fieri placeret)*

Excusat se, cur clarius & longius non scribat.

363 *Si vales, bene est)*

Dolere se dicit de Tullie fortuna.

364 *Quod non in)*

Nunciatoria & dehortatoria est.

365 *Quod scripsi ad)*

Consilium dat vxori.

366 *Si vos valetis)*

Rursus consulit Terentia, quid agendum sit, sed explicatius quam in superiore.

367 *Si vales, bene est)*

Nunciatoria de rebus suis.

368 *Et si eiusmodi)*

Literas ab vxore expectat, & dolorem, quem a Volumentia acceperat, explicat.

369 *Si vales, bene est)*

Excusatoria, cur nihil scribat.

370 *Considerandum vobis)*

Monitoria est epistola.

371 *In maximis)*

Nunciatoria est epistola.

372 *In Tusculanum)*

Monitoria vt balneum parer.

373 *Si vales)*

Horatur vt valetudinem curet.

374 *Si vales)*

Argu-

Argumento non indiget.

375 *Si vales*)

Nunciatoria & petitoria.

376 *Si vales, bene*)

Argumento non indiget,

377 *Si vos B.*)

Nunciatoria & petitoria est epistola, exponit enim, quam varij sintrumores timoresq; Parthorum aduentus, deinde à senatu maiorem exercitum petit.

378 *Si V. V. B. E.*)

Exponit quid in Cilicia post suum aduentum egerit.

379 *Quum ad me*)

Catonem certiozem facit, quid de Parthis acceperit. Deinde cur non scribat, excusat se,

380 *Summa tua*)

Longa hac epistola & elegantissima Catonem sollicitat, & rogat vt honorem illius ornet, & apud senatum amplifcet, recensitis prius, quid in Cilicia egerit & confecerit.

381 *Quod &*)

Gratulatur Ciceroni de rebus à se gestis, & tacite dissuadet, ne triumphum ambiat.

382 *Letus sum*)

lucundam sibi Catonis gratulationem fuisse dicit, petitq; vt rursus apud senatum sua sententia & voluntate à Catone adiueretur.

383 *Te & pigritatis*)

Et gratulatur Marcello, quod frater eius Consul factus sit, & petit vt operam det, vt illi in prouincia succedatur.

384 *Maxima sum*)

Officiosa est epistola, qua C. Marcello de nouo consulatu gratulatur.

385 *Marcellum tuum*)

o 5

Gratu-

Gratulatur rursus M. Marcello, quod frater consul factus sit.

386

Quoniam id)

Petit à consule, vt honori & dignitati Ciceronis faueat in senatusconsulto, quod petebat Cicero.

387

Quanta tibi)

Agit gratias Marcello, quod in dignitate & ornamentis ab illo adiutus sit.

388

Etsi mihi)

Officiosa est epistola, & petitoria, vt ei succedatur.

389

Maxime mihi)

Officium suum Paulo approbat, deinde petit vt dignitatem illius promoueat in senatusconsulto approbando.

390

Marcum Fabium)

Responder ad Cassij commendationem, & se illum cupisse videre, antequam in prouinciam iret, dicit. Postremo petit, vt operam det, vt ei succedatur.

391

Etsi vterq.)

Consilium suum in bellis ciuilibus exponit.

392

Peto te iam)

locatur cum Cassio, quod Epicureus factus sit.

393

Præposteros habes)

Exponit quæ noua in vrbe gerantur.

394

Longior epistola)

Excusatoria & nunciatoria de Reipub. statu & animo.

395

Si vales)

Responder ad duas priores epistolas.

396

Oratorem meum)

Petit vt Trebonius sepe ad se scribat.

397

Et epistolam)

Responsoria est epistola, bona tamen ex parte officiosa.

Vide

398

Vide quanta)

Ex his epistolis animus Ciceronis erga doctos liberos & viros cognoscitur. Consulit autem & monet hac epistola Tironem valetudinarium, vt valetudinem suam diligenter curet.

399

Septimum iam)

Hortatur Tironem, vt valetudinem curet, & quamprimum ad se veniat.

400

Paulo facilius)

Eiusdem est argumenti cum superiore.

401

Non queo ad)

Officiosa est epistola.

402

Nos apud)

Hortatur vt curet valetudinem, vt in reliquis propemodum omnibus.

403

Varie sum)

Solicitus est pro Tirone.

404

Tertiam ad)

Eiusdem est argumenti cum præcedenti, vt & illa quæ sequitur.

406

Nos à te)

Itineris descriptio, reliqua hortatoria sunt ad valetudinem.

407

Etsi oportuit)

Eiusdem argumenti, nisi quod in fine narrat, quid iræ vrbe fiat, quæq; pericula vrbi immineant.

408

Quod in discrimine)

Pericula dissensionum ciuilium narrat, & vt valetudinem curet, petit.

409

Ego vero)

Scripterat Tiro se venturum ad Ciceronem, si ipse id cuperet. Ad quod respondet se cupere vere, id est, serio, & ex animo, sic tamen, vt pericula deuiter, & saluti consulat.

Aegypti

410

Aegypta ad)

Ex Aegypta, qui à Tirone venerat, dicit se intellexisse, Tironem leuatum febri, sed quia non scripsit, grauius quippiam veretur, ne omnino non conualeuerit. Deinde scriptis his ab eo missas literas dicit.

411

Andricus postridie)

Tota hac epistola significat Cicero sollicitudinem suam de valetudine Tironis, quem hortatur, vt curet valere, & retineat Acastum seruum.

412

Omnia)

Hac quoque epistola hortatur Cicero Tironem, vt curet recte valere, & nunc ad se venire. Videntur autem hae epistolae à Tirone in lucem datæ pro sui commendatione.

413

De Tirone mi)

Laudat Ciceronem, quod Tironem hominem doctum & probum manu miserit.

414

Video quid)

Reprehendit Tironem, quod verbo fideliter improprie vsus sit.

415

Quid igitur)

Reprobat sententiam Tironis de quodam vocabulo: sed hæc & sequentes duæ argumento non egent, non enim historiam continent.

418

Quum vehementer)

Varia Tirone scribit Cicero filius.

419

Spero ex)

Præter valetudinis curationem, mandat quædam Tirone.

420

Tu vero)

Mixta est epistola.

421

Et si mane)

Mandatoria est epistola.

Et si

422 *Esti iusta*)
Hortatur ut saepe scribat, ne excusatione utatur.

423 *Verberavi te)*
Eiusdem est argumenti.

424 *Mirificam mihi)*
Narrat quid de consiliis sentiat.

F I N I S.

IOACHIMI CAMERARI
PAPBERGENSIS IN M.
T. C. EPISTOLAS FAMILIARES
libri primi annotationes atque
castigationes.

EPIST. II.

Lentuli Coss.] Veneti, Lucij Coss. Sed & Marcellinus cognomento fuit Lentulus. Tempora autem esse rerum earum, de quibus scribuntur istæ epistolæ, apparet annum, qui secutus fuerit reuocationem Ciceronis, quem Coss. habuisse accepimus, Cn. Lentulum Marcellinum, & L. Martium Philippum.

Bibulo assensum est de tribus legatis] Rutilij extant quædam in has epistolas annotationes, in quibus & hic locus distinctione explicatur. Legit enim: De tribus legatis, à nouo initio, vt fiat, iuisse in alia omnia frequentes de parte sententiæ Bibuli, qua tres decernerentur Legati, qui regem reducerent. Quod enim quidem plane probat.

Ante se oportere discessionem facere quam Coss.] Veneti, quam consulares. Sed priorem retinendam cenſeo.

Hac controuersia vſque ad noctem ducta] Veneti, Hac controuersia, &c. pereleganti eclipsi verbi substantiu.

Is dies primus honestiss. nobis, &c. Veneti, primus, non habent.

Epist. 3. Vt intelligat nostram commendationem] In Venetis, nostram, omisſum, oratio enim magis inſinuatrice eſſe videtur.

In magna variet.] Veneti atque etiam alij sic legunt. Et mihi magis probatur, quam illa lectio, magna varietate.

Epist. 5. Se res habeat resistemus] Veneti, Se res habet resistimus. Alij ita verbis absolutiore sensu: Et Caroni quidem, quomodo sese res habeat, profecto resistemus.

Eripiatur à nobis causa regia] Veneti, Eripiatur causa regia nobis. Veneta autem lectio mihi valde aridet.

Et nuncijs cognoscere arbitror] Veneti, Cognosse, sed nostra lectio retineri potest.

6. Et acerbè nimium magno silentio est accusatus] Alij, omnium magno silentio, quæ haud dubie lectio vera est.

Et proditorum] Alij perditorum, alij *adixarigas* proditorum tuorum.

Quam mea salus afflicta sit] Veneti, est, rectius, ut videtur.

Tempore Caninio] In Aldinis annotatur, Catoniano in alijs exemplaribus reperiri.

Quos fauendo in com.] Veneti fauendo.

Sed etiam olim] Veneti sed iam olim. Alij, quod mihi non improbarur, sed & iam olim.

Te posse perspicere, &c.] Rutilius ait in veteribus ita esse, arbitror te perspicere posse.

Profecisse tantum] Veneti profecisse.

8. Ut me dignitas vilitasque] Veneti, pietas. Hoc nondum probare possum.

Ut forsitan quibuldam videor] videar, Veneti. Alij non minus, ut opinor, recte videtur.

Cætera quæ ad te pert.] Veneti, Cæterasque quæ, addita coniunctione, plenior, ut videtur, sensu.

9. Quo seiuncti fuimus] Veneti & alij diiuncti. Ita enim veteres, ut videtur, S, litera omissa, quæ pronunciatione

ciatione excludetur, quam nos retinuimus præfenti
feruientes consuetudini.

Præstantiores præfens] Præfentiores Veneti. Sed
& alij quoque.

Teq; id non reprehendere scribis] Veneti & alij,
affcribis, quam veram lectionem puto.

Debere arbitrabar] Alij, debere oportere arbitra-
bar. Et mox, pro refarciendis, alij farciendis.

Cum & laudaret Pompeium P. Testius] Veneti,
cum vt laudaret P. Sestium inter. Et hanc lectionem
Rutilius probat.

Non potui magis, &c.] Veneta elegantior & ma-
gis consentanea lectio. Num potui magis in arcem
illius causæ inuadere, aut magis obliuisci temporum
meorum, meminisse actionum? Et paulo post ante,
Marcello & Philippo Consulibus. Alij verius Mar-
cellino.

In hanc mentem impulit] Veneti, rectius, vt puto,
in hac mente, id est, hoc proposito, vt Virgilius:
Mens immota manet, &c.

Si ij pro me stante pugna non destitissent] Varia
huius loci scriptura. Veneti. Si ijs pro me stante pu-
gnare licuisset, alij similiter, sed pro licuisset, libuisset.
Aliqua pugna restitissent. Stare autem significat & ali-
bi saluum esse & incolumem, vt Attico. 6.

Stante modo Pompeo Et : Troiaque nunc sta-
res, &c. In quibusdam libris sic : Sic ij, pro me stante
pugna, non reliquissent. Vt Ouidius, pro Troia sta-
bat Apollo.

Quam fuerant in tuendo] Veneti rectius, vt vide-
tur, tenendo.

Illa furra mulieb.] Rutilius ille fur. Sed Veneti lo-
cum emendarunt illa furia. Alij, ille furia mulieb. vt
ille scelus.

Et quod vero à te viro opt. seductus est, &c.] In
Venetis, impunitatem est scelus.

Quasi

Quasi desciverim prist.] Alij destiterim, alij desciscerim.

Non queas] Temere mutarunt aliqui hoc, in nequeas, Cicero sæpe utitur.

Quo velit tandem pervenire] Veneti tamen quod probatur mihi, ut, Tu tamen interea calido mihi sanguine pœnas persolues.

Non idem semper dicere, sed idem semper spectare] alij, præstare debemus, nempe culpam.

Quæ max. cum mihi, tum etiam Reipublicæ] Ego hanc scripturam reperi. Quæ maxime mihi, tum multum etiam Reipub.

Scripti etiam carmina quædam, &c.] Vide Victorij emendationem.

Nam ab orationibus disjungo me fere] Alij, disjungor interdum.

Sed verebar] Veneti & alij, sed quia verebar.

Sunt qui putant te non decedere] Alij, sunt qui putent te non posse decedere.

Legemq; Curiatam consuli ferre opus esse, necesse non esse] Alij, sibi necesse non esse. Quod Rutilius & Egnatius probant.

Felicitate quidem quod vellem] Puto recte per parenthesis legi posse facilitate quidem, quod vellem, Veneti, Facilitate quidem, &c. Id sane videtur alienius.

II. Tanquam Vlysses cognosces] Aliqui agnosces. Locatur enim Cicero in hoc.

LIBRI II.

Epist. 2. Bis terue ad summum] Victorius mauult, Bis terue summaum. Et mox Veneti.

Sic ad nos conformatus reuertare] Vbi nostri libri, confirmatus, cui lætionem cur Venetam præferam, non video.

Quia è vita disced.] Veneti & alij quam à vita dis. atque in nostris præpositionem temere mutatam iudicio.

Nempe studium non] Victorius nouam epistolam hic orditur, & in antiquo manuscripto exemplari animaduertimus, Nuper studium.

6. Et vt senatusconsultum & leges def.] Veneti sine causa, vt puto, reposuerunt, Senatuscon. quæ forma veteribus vsitata fuit, sed illa est notior.

8. Quod ita factum sit.] Veneti & alij. Quod ita factus sis, nempe ædilis.

Quod quia præter opinionem] Alij quia, vt inculcatum, inducunt, alij pro quod, reposuerunt sed. Quorum neutrum fieri oportuisse existimo.

Incredibile hoc factum] cum multis exemplaribus consentientibus legemus factu potius.

Voluptatem homini] Rutilius, habui manu. Sed Victorius animi reponendum esse mihi probat.

9. Tu vides quam timide] apparer in archetypo fuisse, temere in quodam hoc totum omisum fuisse, vt ita scriberetur, Tu vide, quam ad me literæ non perfer. De qua lectione sensus erat apertus.

Quia quod sperabam de nihilo] Ita recte emendarunt, vt opinor, De te, quia quod sperabam.

10. Tantis opibus tantoq; negoc.] Veneti & alij, tantis operibus, quod haud scio an nemo dubitaturus iam sit, verum esse. Et mox pro serius, Reponit Rutilius & Veneti, spissius.

11. Ita molestis quinquatrijs] Victorius quinquatrus reponit.

14. Cæsari honestissime cupio] Victorius probat, Cæsarem honestum esse cupio: & mox, Ac omnium fere exemplum, Veneti & alij quoq; libri, exemplo.

16. Caninio sal. propratori] Alij pro quaestori, idq; verum videtur esse.

De drachnis ccc l i i i.] Veneti, ccc l. 500.

Vide

Vide Priscianum de ponderibus & numeris.

Inimicos præsertim iure] Alibi ita reperimus scriptum iratos, iure præsertim, &c.

17. Legatis quæstorem possis ant.] Veneti & alij legatis quæstorij, quæstorem poss. Alij, legati quæstoris, quæst.

18. Quam nobis fors tribuisset] Veneti fors, sine
caussa reposuerunt.

LIBRI III.

Verum quod vidi, etiam curiosus] in quibusdam
notatus erat signo locus, qui indicaret mendum, sed
Victorius quod iuuet, reposuit.

3. Pro nostra constantiff. voluntate] Veneti & alij
quoq; confociatiffima.

4. Et Me. Brutum generum tuum. Collegij conjunctionis, &c. In quibusdam eleganter repetitur, Et meum Brutum generum tuum. Collegij quoque coniunct.

Et solutio esse posset] alij esse videretur.

§. Prope Cal.] verius iudico quod alibi legitur,
pridie Calend.

Prius ut te conveniam, quam decedas] alij ante te
videre quam decedas, quorum sane utrum alteri præ-
feram, non possum constituere.

6. Qui tibi ad decedendum] Alij ad succedendum,
posteq; recte teneri vtrumvis existimo.

Late enim patet hoc vitium, & est in multis] **Veneri** & alij, duplicata parenthesi ita, Late enim patet hoc vitium, est enim in multis, quod & esse verum credo.

7. Legati Apameani] Victorius Appiani probat.

Ac Cesonio] idem legit, accenso meo, & ἀρρία
mox, non etiam ἔσση, illumq; etiam locum plane, nā
fallor, emendavit & explicavit.

8. Quasi cuius aures] diuerſe in diuerſis exemplis hic locus ſcribitur. In Venetiſ, quam ſi cuius aures, alibi quam ſi ſi cuius, alibi, quam hi quorum.

Quid poteſt eſſe incallidius] Veneti callidius ironicos, vt apparet.

Si aut legatorum tuorum quiſpiam, aut præfeſti] Veneti, Si aut legatorum tuorum cuiſpiam, &c. Nam & alibi quaſi interpretationem reperi, de legatorum tuorum quopiam.

Sin autem quenquam mea] Veneti, Sin autem quem, de quo vereor nē illud ſit factum.

Limitauit] Veneti limabit, alij elimauit.

Neque domum vnquam ad meos literas mittam] Veneti ad me literas, idiotiſmo eleganti. Vt, eamus ad me: ibi proxim. eſt, vt mutet. Et, eamus ad me omnes, &c.

9. Tuam priſtinam vrbaniſſimam reddidit] Alij voluntatem, & in fine reperi alicubi additam blandiſſimam clauſulam hoc modo. Vale mi dilectiſſime omnium.

11. Non quod quiſquam aliter] Veneti quo. Non autem dubium eſt, quin, & quo quia, & eo, idem apud Ciceronem plurimis in locis valeat.

12. In quo vnum vereor, ne tu parum per ſe] Omnia quæ videre contigit exempla, non vereor habent: de quo vt apparet, alius ſenſus exiſtit, nempe confidere ſe, quod perſpiciat Appius hæc ab illis, vel alijs, geſta, &c.

Hac mihi affinitate nunciata] Alij, affinitate noſtra renunciata, vt in epiſtola Sulpitiana. Poſteaquam mihi renunciatum eſt de obitu Tulliæ F. tuæ.

L I B R I I I I I.

Epist. 4. Vt is cuique locus, vbi ipſe ſit miſerr. eſſe videatur] multò elegantior Veneti, vt ipſe ſit, vt ſibi

sibi quisq; miser videatur. Et si erant omnia planiora si legeretur, ut ibi quisq;

5. Qui per quos ea fieri] Veneti & alij varius, conficere, id est, confici, ut illud, Nunc qua ratione quod instat conficere possit, paucis aduerte docebo.

Ipsi pari molestia affic.] Veneti, id ipsi antiquam scripturam habent. Pro ij ipsi, litera, d, interposita hiatus tollendi gratia, ut in redeo, redhibeo, redarguo, redigo, & Plancus, mederga. Sic etiam paulo post pro oppidorum in Venetis oppidum est: & pro laudem adipisci, apisci, antique omnia.

6. Et noster Gallus] Veneri, & alij, Vester, G autem Sulpitium Gallam significari volunt.

Quæ consensuisse videbantur] Veneti consanuisse, atq; ita alij quoq; ut sit simile illi, maturuisse.

7. Pro tuis maximis] Alij maximiss. ut multiss. superlatiuo vno de alio facto.

8. Ut ad omnia quæ tui velint, ita sim præsto, ut me non solum omnia debere tua causâ, sed ea quoque, quæ non possum, putent] Alij. quæ tu velis, & quæ non possum, putem. Sed vttrius modo legas, sane familiaribus hoc præscriptum esse accipiamus necesse est. Nam debere quæ non possit, certo in eo sunt debere omnia.

Casus & natura in bonis domin.] Veneti & alij ita nobis: atq; ita quidem emendarunt locum in Oratione contra Rullum ad populum, &c.

Circiter horam decimam nostis] Veneti circiter hora decima.

A Chilone,] Alij Cilone, Cilones autem Latini dixere, imam frontem qui proiectiorem haberent.

13. Quanquam enim nulla me ipsum priuatim insignis pepulit iniuria] Alij perculit, quod nequaquam displicet.

Etiâ illa, quæ minim.] Alij rectius, ut puto, vel illa, & mox, pro, quosunque viros, Veneti habent

quascunque vires, minime abhorrente sensu.

14. Aut re efficere posse] In aliquibus exemplis, posse, omisum. In Veneto ira legitur, re efficere, si possis.

Nouarum me necessitudinum fidelitate] contra veterum perfidiam, muniendum putavi, alibi, necessitatum, sed in hoc nihil momenti. Quod vero in quibusdam legitur, contra veterum inimicorum, fallum incultumque esse facile apparet, paululum modo attentiori.

L I B R I V.

2. Mihi ignoscas] Alij peto vt mihi ignoscas, quæ scriptura suspecta est, atque Veneta maxime placet, vt mihi ignoscas, repetito intellectu verbi velim.

3. Et vt sunt leues eiusmodi homines] Veneti, & vt sunt leues ab eiusmodi homine, à me desp. dicit autem contumelias à tali profectas.

4. Ad te scribere sum coactus] verius vt videtur, Veneti, sum conatus, vix enim se ausum scribere superius quoq; paulo innuit.

6. Publio Sextilio] Veneti & alij, P. Sextio seu Sextio. Sed & procop. quidam mutarunt in Quæstori.

Milibus nummum 25.] Veneti 35. de quo loco & Victorius, & iam ante alij doctissimi viri disseruerunt.

Homini semissis] Veneti, omnino semissibus. Alij hominum semissis, tali quodam sensu. Pecuniam esse quidem caram, sed nihili & futiles homines viles.

7. Me multo minorem] Veneti, ramen non multo min. Sed pleriq; libri ita: Me non multo minorem.

8. Suspitione violenta] Id est, turbulenta. Sed Veneti violata. Sed verbum, interciderunt, notabitur, quod significet interiecta sunt, cum alias interitum & abolitionem notet.

9. Vardaci esse] Veneti, id quod verum videtur, cum Vardais : & mox, nisi in Dalmatiam, Veneti, nisi si in Dalmatiam.

10. Qui tot ingenuas, &c.] De hoc loco Victorius disseruit : & paulo post cum hic tum alij ante, pro, simul vero semissis homo, Simius, non semissis homo, pro futili, & nullius precij, vt supra, hominum semissis, si vera lectio esset.

Si mehercules Appium haberem] Veneti Appij os. 12. A quā te affici] Veneti flecti, vnum pro altero suppositum apparet.

Themistoclis fuga] Veneti recta Themistocli, vt Archonidi filiam.

Lucundissima lectionis voluptate, quod mihi] Veneti non certe peius, vt puro ita : lucundissima lectionis voluptate, quo mihi acc.

Itemque mox, pro, qui quid sis, illi, qui qui sis. 15. Nec minor enim est Spartiates Agefilaus ille perhibendus] Veneti & alij, nec minus vere, vt credo : perhibendus autem, id est, memorandus & pradicandus.

Quod vinculum, quæ res deest nostræ coniunctioni] Veneti, quod vinculum quasi deest, vt sit, quasi quodammodo.

17. Maxime etiam amici tui consc.] Rutilius deprauatum locum animaduertit. Veneti ita restituere, & maxime animi tui conscientia.

18. Idq; vna sententia, eaq; dubia potentia al.] Veneti, id quod vna sententia. Rutilius, potentia, tertio casu legit, atque ita quidem omnia planiora fuerint.

Et cum aliter cecid. Veneti aliter res cecid. Et in fine epistolæ Veneti sic habent, atq; eodem, nec continuo poterit, hoc sensu, si tibi quod mihi placebit & eodem proficisci voles, nec continuo tamen hoc fieri potuerit : vt illud ad Lentulum poterat vtrunq; præclare, si esset fides, si grauitas in consularibus.

Tamen vereor ne consolatio vlla possit vere reperiri] Veneti & alij, nulla, id quod pro vlla reponendum. Nam non hæc consolatio vera, id est, firma & valida, sed vt omnino aliqua huiusmodi reperiri possit.

3. Nostræque dignitati videbatur qui] Locum corruptum esse satis apparet. Veneti sensum plane restituerunt. His verbis, nostræque dignitati videbamur sequi. nec cum id fa.

6. Quam quod res] Veneti, quam quo res.

Quas tibi etiam pridem Effedi] Venerus liber & alij, vt puto, recte, quas tibi etiam pridem & sæpe.

Si te ratio quædam huiusce] Alij vetustæ. Ego Venetæ scripturæ assentior, quæ est, ratio quædam Hætruscæ disciplinæ. id est, aruspicinæ, vt notum est.

Ex alitis volatu] inuolatu, & mox, pro somnijs, somniuijs Victorius reponit.

Vt spero, vel potius, vt prospicio] Veneti & alij perspicio, idque est verum. Corrigit enim quod dixerat spero, in quo dubitatio inesset. Et clausulam epistolæ scripturæ Venetæ probabo hanc, vt cum firmitudine animi tui te, tum etiam spe optima sustentens.

8. Re aut impetrata, aut quod spero al.] Veneta luculentior lectio, Re aut impetrata, quod spero, aut al.

9. Nihil attinet me plura] Huius loci varietas hæc est, suffragante & Verris exemplo. Nihil attinet me plura scribere, quam (vel sane quod) mihi necesse sit eius salutem & fortunas quibuscunque rebus possim tueri, vt vides.

10. In Venetis Trebiano inscribitur hæc epistola.

Et quam ego vellem] Sic cenfeo hunc locum legendum. Et quam ego vellem recuperes fortunam & dignitatem tuam, mihi non minori curæ est, quam tibi sem-

bi semper fuerunt casus mei, astipulatur & Venetum exemplum. Et postea, quasi deuincti, elegans scriptura est Veneta, casu deuincti.

Antea misissem ad te literas] In Venetis hoc nouæ epistolæ exordium, inscriptæ & ipsi Trebonio. Et ita certe videtur.

12. Quem illi appellabant tubam belli ciuili] Veneti, Quam. Et in fine epistolæ, vnum profugium, per-fugium malim.

13. Quorum quidem virtute] Veneta exempla re-stitit. se habere hoc loco videntur. Quorum quidem virtus & pietas & amor, &c.

19. Cæterum is mihi] Veneti, cætero qui mihi. Et postea in quo sit spes, Veneti species, vt Maro. Neque enim specie, famaue mouetur.

LIBRI VII.

2. Licitatorem potius apponam] Hoc Rutilij placuit. Veneti & alij ferelibri, in licitatorem potius ponam.

13. Intermisionis literarum] Veneti epistolarum, vtraque dictio idem notat, & eligenda altera si est, no-stra malim.

Fructuosiss. tibi sit quam mihi] Veneti & recte qui-dem, Tam fructuosiss. tibi sit quam mihi, id est, tam tibi quam mihi sit fructuosiss.

17. Quod præsentī tibi prope subnegaram, non tri-buere certe id absenti potui] Veneti ita. Quod præ-senti tibi prope subnegarem, non tribuerim certe id absenti debere non potui. Sed & his verbis sensus ne-scio quo modo implicatur. Quare sic legendum hunc locum iudico. Quod præsentī tibi prope subnegaram, non tribueram certe, id absenti debere non potui. Quod enim persoluerit præsentī Trebatio, id absenti persoluisse dicit, vt supra in Tusc. Sed tibi video non posse deberi.

21. Habere profugium] Profugium verum puto.
 24. Exedria quædam mihi noua] Veneti inferuere aspirationem, & fecerunt exhedria. Sunt autem exedria diminuta voce ab exedra, quidam ædificiorum veluti recessus, & excurrentia spacia cum sedilibus, cuiusmodi porticibus solebant adiungi.

Ea porro negat] Vera lectio Veneti & aliorum librorum. Eam porro negare *χαλίσινος*. Vt adeon esse impotenti animo, & apud Ciceronem quoq; alibi sæpius.

30. Inter vos senes emtionales] Alij Auctionales, quidam concionales, alij etiam aliter, Veneram lectionem nos sequimur, senes coëmtonales, id est, qui facultarent coëmtiones.

32. Ne tantum semen vrbanitatis] Veneti, tamen, elegantius vt videtur.

33. Est enim mihi vt seis in maioribus] in amoribus verum est, vt Att. Dionysius vobis est in amoribus. Falso enim scripsere aliqui, in moribus.

34. Ne pluribus] Veneti, perinuitus. Rutilio placet, ne perlegerem.

LIBRI VIII.

Sed Susurrations] Veneti susurratores. Et mox, sed inter paucos, quos tu nosti plane, secreto narrantur] Veneti & alij, quos tu nosti, palam secreto narrantur, vt hoc dicat Cælius affirmari, & non dubie dici illa, sed regi & celari.

Subrostrarij] Veneti subrostrau, vt retia retiarij.

2. Schœnobaticam] Alij epibaticam, Victorius, embaneticam.

In competitorem nobilem, & ignobilem egentem] Veneti agentem. In fine epistolæ pro reddet, Veneti dedit.

4. Sane quam multis incutit] Veneti sane, quam incutit multis, vt non dubium sit, quin sane, quam complexim pronunciandum sit.

6. Belliss. enim] Veneti leuissime, hoc simplicem habet reprehensionem, illud nostrum, ironiam.

8. Cum L. Lollio transegit, & rel.] Alij cum L. Lollio transegisset rela. sed hæret sensus in vtrauis scriptura.

Anre secundo loco expositum senatusconsul.] Vbi nostri & alij libri has habent literas, S. C. A. pr. Cl. quæ significant senatusconsulti autoritates pr. C. &c. in Venetis sunt L. V. pr. Cl. in quibus sane, coniiciendis hære nos fatemur. Cum enim significari ijs lectum vniuersis incidisset, mox hoc minus bellum est visum, vt aliud, si retinere Venetam scripturam velimus, excogitandum esse arbitremur. Mox vero, scribæ, haud dubie falsum. In Veneto recte, Scribæ, id est, scribendo. Paulo post, An Capito putat Rutilius esse A. N. Capito. Attei nepos. Nos arbitramur an Capito esse Anneus, vt totum ita fiat. L. Atteius L. F. Anneus Capito: sed fateor nondum satis hoc firmum videri.

14. Quam diu ciuilitate sine armis certetur] Veneti, cernetur, quod si placet, cernatur omnino scribendum erit, id est decernatur, vt, Inter se coijsse viros & cernere ferro.

Quas ferrum & vis vindicabit] Veneti iudicabit, id est, dijudicabit, id est, *αἰνεῖ ὁ νόμος ἀγαθῶν*.

15. Verna propugnaturus] Veneti, Venere propugnatus, & Victorius probat.

17. Ergo me potius fer.] Alij, Ergo ne potius. Veneta longe ab alijs omnibus scriptura discrepat, quam videre potes.

LIBRI IX.

2. A quibus antea delectationem, modo solatium] His locus in Venetis ita perscribitur, vt videtur, eleganter. Victorius certe veram esse scripturam de fide librorum veterum affirmat. A quibus ante delectationem modo petebamus, nunc vero etiam salutem. Non deesse si quis adhibere volet, non modo vt architectos, verum etiam vt fabros ad ædificandam Remp. & potius libenter accurrere. Si nemo vitur opera, &c. Idem & de verbo, nauare, ambigit. Quod sane, nisi veterum exemplorum scriptura obstet, recte potest retineri, in repetitione operæ, cuius nomen paulo ante usurpasset.

6. Quæ tua esse audiero] Veneti, Quæue audiero, quæ lectio sensum euidentem habet.

16. Sententiam meam & animum, &c.] Hæc in Veneto omnia verba omissa sunt notato loco signo mendositate.

Nam & si non facile] Haud dubie legendam, Tametsi subiecta hæc quasi correctiuncula superioribus. Falli enim fortasse se ait posse, qui vere se credat ab illis amari, cum hoc nisi in periculis certo cognosci nequeat, pro igne autem in Venetis igni legitur.

24. Illi vero putabat] Ille Baro a Veneti. Vide Victorium.

LIBRI X.

8. Et multæ impensæ opus fuit] Alij rectius, vt videtur, & multæ impensæ opus fuerunt: vt Cicero Curioni. Dux nobis & autor opus est.

12. Et ego ei literas tuas dedi] Veneti *ἐξείληται*. At ego ei literas tuas, idq; mihi admodum probatur.

Quod legatos fide Lepidi demissos ad me in conspectum venire vetueram.] Malo cum Venetis sic legere, Quod legatos fide Lepidi missos, ad me in conspectum venire vetueram.

23. Qua die Panſa in caſtris & Hirtius] Veneti, in caſtris Hirtij. Et mox, trigefimam quintam. Veneti quintam trigefimam, Sed noſtra lectio vſitatioꝝ eſt.
 30. Quas Narbone habuiſſe dicitur] ſimularem plane neceſſe erat. Veneti ita: Quas Narbone habuiſſe dicitur ſimiles, palpareſ plane neceſſe erat, de qua ſcriptura diſſeruit multa Victorius.

33. Epist. 34. in Venetis eſt 35. Id eſt, hæc illi anteponitur, atque ita fieri oportere puto. In ea autem quæ ſic 34. erit Veneti, pro ego quoque valeo, recte, niſi fallor, equidem: & mox, pro, Antonianos, Antonios habent.

LIBRI XI.

Satis in tempore ad eos accedemus] Veneti, ſatis tempore, aduerbialiter. Vt Plautus, ſed ſi venturus, tempori, & rurſum, venias tempori, mutata E litera in literam I, vt here, heri, vespere & vesp̄eri. In Terent. Heaut. In tempore ad eam veni.

3. Deos quæſumus] Veneti, quæ ſumus. Et hoc ſane verum eſſe apparet, ſed illud quæſumus fecere, vt opinor, ſicut optumus.

10. Mihi fuit ſeſtertium quatuor millibus amplius] Veneti, ſeſtertium mihi fuit quatuor M. amplius. Niſi reperio quod aliud putem accipiendum, quam quater mille ſeſtertia ſibi fuiſſe dicere Plancum. Figura tantum ſermonis nonnihil obſtat. Nam eſſet quadringenties. De nummis quidem ſeſtertijs intelligi plane non poteſt.

12. Itaque homines alij fracti ſunt] In Venetis, alij facti ſunt, ſenſu nequaquam incommodo.

14. Explorata tua victoria, tua præclara Mutinæ eruptio] Veneti, exploratæ victoriæ tua præclara Mutina eruptio. Sed hanc compositionem iam reprehendent, vt & illam reprehenderunt aliqui Maroniam:

nam: At regina pyra penetrati in sede sub auras Erecta.

15. Cuius exitum ne extimescam tuæ partes sunt] Veneti quod probatur mihi ita: Cuius exitum non extimesco. Tuæ partes sunt.

24. Parum tibi ante subira.] Veneti & alij. Narro tibi, quæ scriptura & Rutilio placuit.

LIBRI XII.

2. Modo facti vestri gloriam cum mea laude commun.] Veneti communicet, ut ad Antonium criminatorem referendum sit.

11. Quantum opus sit] Imo certe, ut Veneti, quantum est in te.

13. Te ipsum vicisti] Veneti rectius, te ipse vicisti. Et mox: Nunc te omnium maxim. ciuem. In Venetis hoc modo: Nunc te omnium maxime ciuis & mi carissime (id quod maxime Reipub. tenebris comperisti) nunc te habebimus, &c.

18. Non modo te cui omnia] Veneti, non modo tibi ut astruatur huc, ignotam esse arbitror.

LIBRI XIII.

4. In perpetuum obligare liceat] Veneti & alij, velis, quod verbum cur amorum, inq; locum illius illud alterum repositum fuerit, miror.

5. Quicquid mea causa faceres, ut id C. Curtij causa cum feceris, meum existimes

22. Quod ille per me habuerit, id me habere abs te putato] alij putabo. Sed potius locus totus ita legendus, ut id C. Curtij causa cum feceris, me eum existimes, quod ille per me habuerit, id me habere, abs te. Hoc te vehic.

Huic epistolæ] Aliqui non Ser. Sulpitij nomen sed Octavij præscribere.

30. Sed

30. Sed non plus duobus aut tribus mensibus] Veneti eleganter, duabus aut tribus mensibus, & alibi quoq; similiter Cicero, vt hoc annis an mensibus?
48. Cum primum in eam inſi.] Veneti, primus, verius.

LIBRI XIII.

2. A Veſtæ ad tabulam Valeriam] Nota quidem ſermonis figura *ἐκ τῆς ἀρχῆς* vt *ἐκ τῆς ὁδοῦ*, ſed Veneti, A Veſta habent, vt Virgil. Et formidatus nautis aperitur Apollo.

3. Cum dolore conficior tum etiã pudore] Veneti, conficiar. Paulo poſt, Et eas literas Deſippo dedi, veram ſcripturam eſſe iudico, Dexippo.

4. Quos ego ſemper ſeruau] Veneti, Quibus ego ſeruiui ſemper, vt ſeruiui inſeruij, & Pompeius notatur.

LIBRI XV.

5. Ciliciã autem infirmioreſ fore ſi equitatus noſtri] Veneti, ſi æquitatis noſtræ particeps facta eſſet. Nam ante ſe durius habitam & afflictam fuiſſe illam prouinciã alibi quoq; ſignificauit.

Securitatem diligentiamq; ſocij & Reipub. præſta] Veneti ſeueritatem habent, perſonæ Catonis aptius, & omnino vt videtur, conuenientius verbum.

14. Propter ſummam eius hum.] Veneti ſummam ſuam hum. & verum hoc eſſe dubitari nõ neceſſe fuerit.

16. Et is quidem vtilior] Alij exilior, & ſane pro hoc vnde illud irrepreſit miror. Quæ ille Gargetius. Etiam ante Democritus *ἑδωκε*, hic ſpectra nominat. Hæc vera ſcriptura eſt. Nam Hargetius populi, id eſt, τῆς *ἡνίκ* cognomine Epicurus, ſere Democritum in Phyiſicis ſecutus fuit, quibuſdam quidem, vt Cicero vult, mutatione corruptis. Fuit autem Democriteum

cruteum omnium rerum quædam simulacra obijci nobis, quibus occurrentibus hoc vel illo modo afficemur, ideoq; censebat optandum commoda illa nobis, de aëre circumfuso, vt familiaria ac bona offerrentur, non improba, neq; immania.

LIBRI XVI.

5. Epistolæ primæ] In Venetis est talis inscriptio, Tullius & Cicero & Q. Q. vt intelligamus scriptam communiter à patre & filio vtroque M. & Q. Cicronibus & M. & Q. F. F. Etsi epistolæ oratio hoc non indicat.

6. Is dies fuerat Nonis Nouemb.] Veneti rectius vt opinor, Nonæ Nouemb.

Quod ad valetudinem opus sit] Quæ alij, idq; retinendum videtur.

Quæ caue te perturbent] Veneti, quæ ne te perturbent, vtraq; lectio satis commoda.

12. Nos ad summum] Hoc quidem nihil est. Veneti ira. Nos assumus. Vt hoc dicat, se ad ea quæ pollicitus fuerit, præstando paratum esse.

13. Et aliud si quid potes] Veneti, si quid potest, vt intelligatur, fieri.

20. Libros compone, videlicet cum Metrodoro lubebit, plenior lectio Veneta, Libros compone, indicem cum Metrod. lubebit, vt intelligamus, conficies aut mittes.

Cum ego mihi nunc, &c.] Hic locus in Venetis multo perscriptus elegantius, hoc modo. Quomodo ego mihi nunc ante oculos tuum iucundiss. conspectum propono? Videor enim videre eminentem te, &c.

VARIE.

VARIETAS LECTIO-

NIS IN M. T. C. EPISTOLIS

FAMILIARIBVS.

N Vmero 2.b. Versu 9. deducas : quod commodè
facere pos. Alias legitur, reducas : quia in
Reipub. commodo facere pos.

N. 3. a. V. 9. Lentuli [al.] Lucij.

N. 4. a. V. 9. Appius [al.] T. Ampius.

Eod. V. 19. in magna varietate, [al.] magna vanita-
te. [vel] non magna varietate.

N. 6. a. V. 23. potestas [al.] facultas.

N. 6. b. V. 25. Cammiano [al.] Catoniano.

N. 9. a. V. à fine 2. si quidam [al.] siquidem.

N. 10. a. V. 19. præstantiores [al.] præsentiores.

N. 11. a. V. 6. amore [al.] more.

Eod. V. 18. in quo [al.] in qua.

Eod. V. 24. non potui [al.] num potui.

N. 13. a. V. 10. si ij pro me stante pugna non destitiss-
sent, [al.] si ijs pro me stante pugnare licuisset.

N. 14. a. V. 12. obstiterim in pristina caussa [al.] de-
scuerim à pristina caussa.

Eod. V. 22. sensu [al.] sententia.

N. 15. a. V. à fine 4. insciente me fuisset [al.] inscien-
tem me fugisset.

N. 16. a. V. 22. nunc etiam [al.] hanc etiam.

N. 17. a. V. 21. paritutum [al.] pacturum.

N. 17. b. V. à fine 2. accedas [al.] concedas.

N. 18. b. V. à fine 4. rationem meam dicam ut [al.]
rationem edisseram, ut.

N. 21. a. V. 6. quantopere [al.] quantog³ opere.

- N. 21. b. V. 4. vanitatis (al.) varietatis.
 Eod. V. 21. Thrasoni (al.) Thessalo.
 N. 22. b. V. 28. homini (al.) habui [vel] animi.
 N. 23. a. V. 8. timide (al.) temere.
 N. 24. b. V. 7. Laium (al.) Deiotarum.
 N. 25. a. V. 13. quod mihi significabant (al.) quod
 nonnihil signifi.
 Eod. V. 19. opinionum (al.) voluntatum.
 Eod. V. 28. ita in via putavi (al.) ita viam put.
 N. 26. a. V. 18. Vllus (al.) vsus.
 Eod. V. 27. duorum exemplo, qui omnes Cassios (al.)
 virorum exemplo, qui iuvenes Cass.
 N. 26. b. V. 2. Matronio (al.) Matrimio.
 N. 27. b. V. 5. patrimonium (al.) patronum.
 N. 31. a. V. 26. aptam (al.) apertam.
 N. 31. b. V. 9. expectaret (al.) expeteret.
 N. 37. b. V. 21. venditionem (al.) indictionem.
 N. 38. a. V. a fine 6. si aut legatorum tuorum quispiam
 &c. (al.) si aut legatorum tuorum quopiam, &c.
 male dicitur.
 N. 38. b. V. 14. limabit [al.] elimabit.
 N. 39. a. V. a fine 5. inciderit. [al.] acciderit.
 N. 41. b. V. 6. induxit [al.] indixit.
 Eod. V. 11. tuo tempore [al.] toto tempore.
 N. 42. b. V. a fine 7. perfecta, quaz, instituta sunt
 [al.] profecta, que constituta sunt.
 N. 43. a. V. a. fine 5. ad rem nihil [al.] ad te nihil.
 N. 45. b. V. 23. providentem [al.] prauidentem.
 N. 46. a. V. 26. quantum [al.] tantum.
 N. 46. b. V. 11. qui etiam [al.] quod etiam.
 Eod. V. 22. cum optime sentiremus [al.] cum idem
 sentiremus.

- N. 47. b. V. 8. sed aliquid [al.] aliquid.
 Eod. V. 13. quasi perpetuis Reipublica [al.] quasi par-
 ricidijs Reipub.
 N. 50. a. V. 17. liberalitate. (al.) libertate.
 N. 51. b. V. a fine 5. conenuisse [al.] consanuisse.
 N. 52. a. V. 15. concessu [al.] consensu.
 N. 54. b. V. 25. esse [al.] isse.
 N. 55. b. V. 20. NATURA [al.] FORTUNA.
 Eod. V. 28. supremo Maio [al.] supra Maleas: (vel)
 suprema astate.
 N. 56. b. V. 20. pepulit [al.] perculit.
 N. 57. b. V. 15. insinuabo [al.] insinuabor.
 N. 59. b. V. a fine 8. mærore [al.] errore.
 Eod. V. a fine 7. mærorem [al.] errorem.
 N. 60. a. 7. a fine 6. immutata [al.] imminuta.
 N. 60. b. V. 11. detraherent [al.] deterrerent.
 N. 61. a. V. 9. impresione [al.] oppresione.
 N. 63. a. V. 6. librarius [al.] libertus.
 Eod. V. a fine 1. Homini semisus magna [al.] omnino
 semissum mag.
 N. 64. b. V. 17. violenta [al.] violata.
 Eod. V. ult. impari [al.] pari.
 N. 66. a. V. 7. arripuit [al.] rapuit.
 N. 67. b. V. 21. affici [al.] allici.
 Eod. V. a fine 2. scientia [al.] sententia.
 N. 68. b. V. 19. perhibendus [al.] probandus.
 N. 70. a. V. 15. omni [al.] omnium.
 N. 71. b. V. 11. metus [al.] motus.
 N. 73. a. V. 6. tuum crimen [al.] tuum nomen.
 N. 73. b. V. 8. Maxime etiam, si tue conscientie [al.]
 maxime animi tui conscientia.
 N. 74. b. V. a fine 9. commovere [al.] conuenire.

- N.75.a.V.10. totum enim (al.) Tullium enim.
 N.75.b.V.4. curata (al.) cauta.
 Eod.V.1. scisse (al.) fecisse.
 N.76.a.V.12. Logeio parum gratiosum est (al.)
 Luceio parum prouisum est.
 Eod.V.28. ita efferre (al.) ista referre.
 N.78.b.V.20. videbatur, qui neq₃ (al.) videbamur se-
 Eod.V.26. veritas (al.) virtus. qui, qui nec.
 N.79.a.V.9. dicebam (al.) docebam.
 N.80.b.V.6. ceciderit (al.) acciderit.
 N.82.a.V.19. faciliores (al.) feliciores.
 N.eod.V.23. respiciam (al.) prospiciam.
 N.83.a.V.10. huiusce (al.) Hetruscae.
 N.84.a.V.6. Hetruria (al.) curia.
 N.85.a.V.19. nostrorum (al.) nostrum.
 N.85.b.V.4. praeclare (al.) prestare.
 N.87.a.V. à fine 2. receperis (al.) recuperes.
 N.89.a.V.14. caussa (al.) caussa.
 N.89.b.V.2. lacrimaeq₃ Appia declarabant (al.) la-
 crimaeq₃ ipsa declarabunt.
 N.90.b.V. ult. ad II. Calend. (al.) ad VI. Calend.
 N.91.b.V.4. accedere (al.) accidere.
 N.92.a.V.3. Galba (al.) Balbus.
 N.94.a.V.2. nunc etiam atq₃ etiam multo despera-
 tiora (al.) & iam etiam multo desp.
 Eod.V.19. amifisti (al.) amasti.
 N.95.b.V.6. definerem (al.) desererem.
 N.96.a.V.19. extitisse (al.) stetit.
 N.96.b.V.12. illius temporis (al.) illius tēporis recor-
 N.98.b.V.11. haec spondeo (al.) hic spondeo. (datio.
 Eod.V.18. beneficij (al.) officij.
 N.101.b.V.14. primis (al.) proximis.

N. 102. b. V. 15. minus, quam Philoctetem te (al.)
nimis Philoteron te.

N. 103. a. V. 15. Alexandriam (al.) Alexiam.

N. 104. a. V. 7. quam hac scribere (al.) quam ex-
scribere. (al.) quam huc scribere.

N. 105. a. V. 20. non sine (al.) nos sine.

N. 105. b. V. 21. attamen (al.) ac tamen.

N. 107. a. V. 6. vinctorem (al.) cantorem.

N. 109. a. V. 6. ad ver. (al.) ad urbem.

N. 110. b. V. 8. maioribus (al.) amoribus.

Eod. V. 17. nunc videor nimium (al.) videor non ni-

Eod. V. 28. amisiss (al.) emisiss. (mum.

N. 111. a. V. 3. excerpimus (al.) excludimus.

Eod. V. 5. communibus (al.) omnibus.

N. 111. b. V. a fine 2. Cumarum (al.) Commun.

N. 112. a. V. a fine 7. schœnobaticam (al.) epibaticā.

N. 112. b. V. 5. genere (al.) ordine.

Eod. V. a fine 7. & ignobilem egentem (al.) & no-
bilem agentem.

N. 113. b. V. a fine 4. bonos & senatum mallet (al.)
bonos seruatos mallet.

Eod. V. a fine 1. infirmorum (al.) infimorum.

N. 114. b. V. 21. more (al.) mora.

N. 116. a. V. 5. bellissime (al.) lenissime.

N. 116. b. V. 12. q̄ is in caussa (al.) queris qua caussa.

N. 117. a. V. 4. preuaricationisq̄ (al.) diuinationisq̄.

Eod. V. 11. referam (al.) non referam.

Eod. V. 21. iurasset (al.) vitasset.

N. 118. a. V. 15. ad hunc ordinem referri (al.) ad
senatum populūq̄ referri.

N. 119. a. V. 22. promulgatum (al.) profligatum.

N. 119. b. V. 17. ciuitates (al.) Cibyrate.

- Eod. V. 23. Consulem (al.) consulatu.
 N. 120. a. V. 21. & contumeliose (al.) aut contume-
 N. 120. b. V. 7. Seruius (al.) Seruim. (lioſa.
 Eod. V. 22. addo ad actiones (al.) addo actiones.
 Eod. V. 24. nolle (al.) velle.
 N. 121. a. V. 6. comitiales (al.) conciones.
 N. 121. b. V. 1. qui id nunquam transigi (al.) qui ini-
 que transigi.
 Eod. V. 12. scena rei (al.) summa rei.
 N. 122. a. V. 10. collegium (al.) collegam.
 Eod. V. à fine 5. vlla (al.) illa.
 Eod. V. à fine 4. dicere (al.) obijcere.
 N. 122. b. V. 18. pudore (al.) prudentia.
 N. 123. b. V. 12. certetur (al.) certatur.
 Eod. V. vitrum (al.) nitrum.
 Eod. V. ult. iudicabit (al.) vindicabit.
 N. 125. b. V. 17. Catonem (al.) Crabrones.
 N. 127. a. V. à fine 4. nauare Reipub. (al.) nauare
 operam Reipub.
 N. 127. b. Caninio (al.) amico.
 N. 129. a. V. 9. instar esse vita puto (al.) instar vi-
 ctoria puto.
 N. 131. a. V. à fine 9. culinarum cum Sophia (al.) co-
 clearum cum Sophia.
 N. 131. b. V. à fine 9. omnino (al.) omnis.
 N. 133. b. V. 16. etiam (al.) esse.
 N. 134. a. V. 4. maturitatem (al.) autoritatem.
 N. 135. b. V. à f. 5. consuetudine (al.) ex consuetudine.
 N. 136. b. V. 6. Denarium narras (al.) Oenomaum
 (vel) Thymnarium.
 Eod. V. 13. habebas (al.) augebas.
 Eod. V. 21. temperius (al.) temperatius.

- N. 137. a. V. 4. *Cecilianā (al.) Selicianā.*
 N. 138. b. *insolentiam (al.) indolentiam.*
 Eod. V. à fine 6. *pradiā (al.) pralia.*
 Eod. V. a. f. 2. *ex areis tantum (al.) ex arte coci tantū.*
 N. 140. b. V. 22. *diuisio (al.) diuisor.*
 Eod. V. ult. *suppellere (al.) suppetit.*
 N. 141. b. V. 23. *tempore fieri (al.) tempore ferri.*
 Eod. V. 29. *communitatem (al.) comitatem.*
 N. 142. b. V. à fine 5. *haud possem viuere (al.) aut
posse me viuere.*
 N. 143. a. V. 11. *in solum, vt dicitur, & gemitum (al.)
in solatium (vt dicitur) & genum.*
 N. 147. a. V. 5. *tua (al.) tum.*
 Eod. V. 8. *in experiendo (al.) expendendo.*
 N. 147. b. V. 22. *prosciendum (al.) perficiendum.*
 N. 150. b. V. 23. *gratiores (al.) grauiores.*
 N. 151. a. V. 10. *dedi (al.) ostendi.*
 N. 153. b. V. 21. *inuare (al.) tueri.*
 N. 154. b. V. 11. *me tenerem (al.) metaremur.*
 N. 156. a. V. 26. *perdidissem (al.) prodidissem.*
 N. 158. b. V. 20. *octo tyronum (al.) octo milium tyron.*
 N. 162. a. V. 26. *centum (al.) CC.*
 N. 164. b. V. 23. *vllam fidem (al.) nullum finem.*
 N. 165. b. V. 13. *quam Planco (al.) quā cum Planco.*
 Eod. V. 17. *plurimum (al.) primum.*
 N. 165. b. in fine. *per equites Antonij casās (al.) per-
aque Antonij casās.*
 N. 177. a. V. 15. *videbitur (al.) videtur.*
 N. 178. b. V. 15. *è Porrhedia (al.) à Poradia.*
 N. 179. b. V. à fine 9. *venisse (al.) peruenisse.*
 N. 182. a. V. 8. *aliquando (al.) liquido.*
 N. 192. b. V. 16. *importunitate (al.) in prauitate.*

- N. 193. a.V. 25. Cyprumq₃ (al.) Aegyptumq₃.
 N. 196. a.V. 13. sciant (al.) sentiant.
 N. 198. b.V. 18. cacum (al.) Gracum.
 N. 200. b.V. 19. liberos (al.) libertos.
 N. eod. V. 17. fuit ascribendum (al.) affuit scribendo.
 N. 201. a.V. 28. pertulit (al.) protulit.
 N. 215. a.V. 26. vos soletis in fer. (al.) vos in vestris
 N. 236. a.V. 22. properes (al.) prodeas. (for.
 N. 238. a.V. ult. pater (al.) frater.
 N. 240. b. V. 25. equitatus nostri (al.) aequitatis no-
 N. 241. b.V. 16. eam (al.) meam. (str.a.
 N. 242. a.V. 6. incolumitatem, regnumq₃ defen. (al.)
 & incolumitatem regni defen.
 N. 243. a.V. 21. ad III. (al.) ante diem III.
 N. 243. b. V. ult. Manneio (al.) Anneio.
 N. 244. b.V. 18. & socijs (al.) exorta ijs.
 N. 245. a.V. 17. Manneius (al.) Anneius.
 N. 251. b.V. 25. sentis (al.) scis.
 N. 253. a.V. 11. insuper (al.) insuber.
 N. 254. a.V. 17. tua? & quidem in culina mea mo-
 lesta est: pud. (al.) tua illa quidem inquilina? ea
 mihi molesta est: pud.
 N. 254. b.V. 20. damnatos (al.) dominatos.
 N. 255. b. V. 27. siue sic fiant nar. (al.) siue non, sic
 nar.
 N. 261. a.V. 18. pacis: non enim honesta leges impo-
 num. (al.) pacis, non honesta: leges enim imponum.
 N. 264. a.V. 14. videlicet (al.) indicem.
 N. 264. b.V. a fine 4. coniunctio (al.) conuictio.
 Eod. V. a fine 3. locus (al.) iocus.
 N. 266. a. V. 12. syngrapha cras (al.) syngrapha
 γῆς κρημνός. cras.

INTER-

INTERPRETATIO
LATINA GRAECA RVM DI-
ctionum & sententiarum, quibus
Cicero in his familiaribus
epistolis utitur.

Pag. 22. a. Πολιτικώτερον, *civiliore.*

25. a. κομικός μάχης, *comicus testis.*

36. a. ἑξοχή *excellencia. εὐγένεια, nobilitas, gene-
rositas, παρ' ἐμοῦγε καὶ ἄλλοι,
ὅκε με τιμῆσουσι, μάλιστα δ' ἐμπίστα ζεύς.*

Mibiq, aliorum copia praesto est.

Qui me sufficiunt, magnus vel Iupiter ipse.

39. b. Ἐπικούρειον, *Epicureum.*

48. b. εἰρωνεύειν, *disimulare, εἰρωνεύομενος, dissi-
mulans.*

80. b. γλαῦκα εἰς ἀθῆνας, *noctuam Athenas, scilicet
porto.*

92. a. Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι, μακρὸς δ' καὶ ὀρθίος ὄμιος ἐπ' αὐτῶν,
καὶ περὶ τὸ πρῶτον, ἐπὶ δ' εἰς ἄκρον ἔκβη,
ἐν ᾧ δὲ ἡ πῆξτα πέλει, χαλεπώτερες εἴδουσα.

*Contra virtutem sudoribus undiq, diu
Praesepere, & longus ad hanc perq, ardua callis:
Asper & est primum, sed ubi alta cacumina victor
Contigeris, iam fit facilis, licet ardua dudum.*

101. b. πολιτεύειν, *administrare Rempub.*

105. a. Νικωνος πατρὶς πολυφασίας, *Niconis de eda-
citate.*

107. a. γέλωτα σαρκόνιον, risum Sardonium.

107. b. δυσουρικά ή δυσεντερικά πάθη, vrinæ atq;
intestinorum difficultates. δυσεντερίαν, intestino-
rum difficultatem, intestinorum exulcerationem,
viscerum morbos.

διὰ ῥῆσιν, alui profluvium, λιτότητα, tenuitatem,
simplicitatem, frugalitatem.

108. b. ῥήσσει μὲν, vsu quidem, κτήσσει δ', possessione
vero.

110. a. εὐπαιδεία urbanitas, comitas, ἀκροαγὴν, in-
eptum, absurdum. ἀμφιβολία, ambiguitas. ὑπερ-
βολή, excessus. παραγγραμμά, inuersio literarum.
παρὰ προσδοκίαν, prater expectationem, ἑτε-
χνα, artificiosa.

113. b. διδασκαλία, doctrinam, disciplinam.

126. b. ἕωλος, vana, inanis.

127. a. κρυπτός, latenter, sensim.

Ibidem: πολιτείας, Rerumpub. administrationes.
Rerumpub. constitutiones.

127. b. γλαῦκα εἰς ἀθῶνας, noctuam Athenas.

127. b. & 128. a. περὶ δυνατῶν, de possibilibus.

καὶ δίδωρον κρῖναι, secundum Diodorum indicare.

ἢ ἀδυνάτων, impossibilium, κρίσις, iudicium.

χρυσίππειν, Chrysippeum καὶ χρύσιππον δυνατὸν,
secundum Chrysippum possibile.

129. b. σὺν τε δὲ ἐρχόμενοι, simulq; duo euntes.

ἀποπροηγμένον, reiectum.

πολλοὶ μαθητὴ καὶ ἱκανοὶ διδασκάλων.

Multi magistris praestantiores discipuli.

131. a. ἀερίζει, veru prae notato iugulat, ac notat.
τοῦ ποιντοῦ, Poeta. παρεμβέλληδες, inserti, interiecti, subditi.

Ibidem: συμβώτιον, conuiuium, conuictorem.

135. b. ἀποφειγμάτων, sententiarum breuium.

138. a. προλεγόμενας, praedictas scilicet praepositiones & sententias.

138. b. ὀφθαλμοί, qui iam grandes natu discunt, sero discetes, ineruditi, puerili disciplina non exculiti.

139. a. ἀπόφειγμα, brevis sententia.

141. a. ὁ σοφὸς εὐδιεξέμων ἔσθ, sapiens rectiloquus erit.

141. b. συμπόσια, computationes.

143. a. σῶδειπνα, concatenationes.

142. a. Κύρου παιδείαν, Cyri disciplinam, institutionem.

142. b. ζήτημα, questionem.

152. a. πολίπορον, urbis expugnatorem.

174. b. ὄργανον, instrumentum, σημαχίαι, vmbatiles pugnae.

179. b. λακονισμόν, breuitatem.

181. b. φιλοσοφούμενα a Philosophis tractata.

191. b. πατρίδα ἐμὴν μάλιστα φιλῶν, patriam meam magis amans.

194. b. ἀρχαιότερος, turpior, petulantior.

196. a. πάντα πᾶσι πάντων, omnia de omnibus.

196. b. τυραννοκτόνοι, tyrannicide.

203. a. ἀπορηματισμὸν, decretum admonitorium.

210. α ἀλλ' ἐμὸν οὐ ποτὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσιν ἔποιθεν,
ὥς νεφέλη καλύψε μέλαινα. *Sed meum nunquam
animum in pectoribus persuasit, sic nubes texit
nigra.* ἀλκιμος ἔσ' ἵνα τίς σε καὶ ὑπερήνων οὐ
εἴπῃ, *Strenuus esto quo te posteritas quoque
laudet.*

Ibid. ἀλλ' ἄγε πῶς μέμονας, οὐ δέϊγε καὶ ἀλκιῶς
ἐπυλίδς.

ἀλλὰ μέγα ῥέζας τὶ καὶ ἑσσομένοισι πρυθέος.

*Ast age quid furis? decet haud sine gloria obire:
Sed mage fac olim tua fortia facta probentur.*

Euripidis, Euripidis.

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὐτὸς σοφός.

Odi sapientem, qui sibi non sapit.

ἅμα πρὸς αὐτὸν, καὶ ὑπὸ αὐτῷ.

Simul antrorsum, atq; retrorsum.

αὐτὸν ἀρεσκύνειν ἢ κατεργάζεσθαι ἑμμεναι ἄλλον.

Rem gerere, & claris alios excellere factis.

223. β. διοίκησιν, iurisdictionem, administrationem,
gubernationem.

224. β. ῥητορικάς, pignora, documenta.

228. α. τρεῖς διοικήσεις, tres iurisdictiones, dioceses.

236. β. ὁλοκλήρως, bilem puram.

253. α. κατ' εἶδη, ἢ φαντασίας, secundum species
vel phantasmata. διανοητικὰς φαντασίας, intel-
lectivas imagines. εἰδωλα, simulacra, εἰδωλον,
simulacrum.

253. β. ἀνέστη, secta.

Ibidem:

Ibidem : πάντα πρὸ πάντων, omnia de omnibus, πρὸ-
σωπον πόλιος, personam civitatis.

ἀδέσποτοι, incerto autore sparsi.

τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἰρετὸν, honestum propter se ex-
petendum.

254. a. ἄχρειος πῖλος, inutilis galea.

Ibidem : φαιδρὸν, latum, clarum, quanquam φλυαρὸν
legatur in vetustis codicibus. σπουδάζειν stu-
dere.

254. b. τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἰρετὸν, honestum pro-
pter seipsum expetendum, ἡδονῇ, voluptatem,
ἀαλγησίαν, indolentiam. πρὸ καλῷ, bono & ho-
nesto. οἱ δὲ ἢ ἡδέως ἢ ἐν τοῦ καλῶς, καὶ δικαίως
ζῶν, non est suaue absq; honesto & iusto vivere.
φιλήδονοι, voluptarij. φιλόκαλοι καὶ φιλοδίσκοι, ele-
gantia & iusticia amatores.

Ibidem : ἀντιμνηστῆται, vicissim irridere, naso suspen-
dere.

258. a. κακοσβμαχος, imbecilli ventriculo.

259. a. ἀκινδυνα μὲν, χρονιότερα δὲ, periculo ca-
rentia quidem, diuturniora autem.

Ibidem : ὀψχος, de λεπτῷ χροτὶ πολεμιώτατον, Frigus
autem tenello corpori inimicissimum est.

262. a. ἔτυμον, interpretamentum.

263. a. κανὼν, regula, corrector. ἀκυρον, abroga-
tum, non authenticum. ἀφωμίλησα, vsus sum.

263. b. διαφύγειν, ventris purgationem, solutio-
nem, πέψιν, ἀποσίαν, πέσιπατον σύμμιξον, τέξ-
ψιν, ἐκλουσίαν κοιλίας, digestionem, iucundita-
tem,

rem, deambulationem moderatam, delectationem, purgationem.

264. b. συζήσεις, conquisitione.

265. a. τὰ μὲν οὖν καὶ ἡμῶν, hæc quidem nostra hæc quidem de rebus nostris. διαγέδω, aperte, palam. σπουδὴ, studium.

265. b. συμφιλολογεῖν, vna in literarum, aut eloquentia studijs versari.

266. a. παρρησίας, repentinis terroribus.

δορυβοταί, tumultum ciet.

GENE-

GENERA EPISTOLARVM

FAMILIARVM M. T. C.

DIGESTA ORDINE AL-

PHABETICO.

AD LECTOREM.

CVM constet inter omnes doctos humanissime lector, eloquentiæ studiosos potissimum sibi Ciceronem opt. autorem, & verum eloquentiæ parentem imitandum proponere debere: idq; omnibus imprimis conandum esse, vt ipsius compositionem quam maxime fieri possit, effingant: non passi sumus vel in hac etiã parte studiorum, quam præcipuam & maxime necessariam iudico, operam nostram quamcunq; hoc opere excudendo nauare tibi possemus, desiderari Itaque præter summam diligentiam, quam hic præstitimus, vt vtilissimum codicem quam emendatissime in manus studiosorum mitteremus, plerasq; etiam epistolas M. T. Ciceronis qua par erat fide & cura in sua genera ordine alphabetico digessimus, eaq; hac tabula tibi spectanda exhibemus. Quantum vero vtilitatis hinc sperare debeas,

beas, tute facillè colligere potes, cum quotiescunq; epistolam conscribere voles, in promptu hic habeas acervum plurimorum exemplorum optimi & præstantissimi auctoris, quæ rectè imitari possis. Quare tibi & hoc auctuarium quam commendatissimum esse, & studium nostrum probari vehementer cupimus.

COMMENDATITIAE.

Epistola 3. 24. 62. 87. 88. 105. 165.
177. 229. 230. 235. 263. 269. 271.
& libri decimi tertij epistola omnes.

CONSOLATORIAE.

Epistola 13. 45. 47. 55. 73. 74. 75.
79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 90. 91.
99. 103. 122.

DISPUTATORIA.

Epistola 174.

DISSUASORIAE ET Dehortatoria.

Epistola 71. 79. 100. 121. 184. 203.
204.

Expo-

EXPOSTULATORIAE.

Epistola 35. 58. 216.

FAMILIARES.

Epistola 95. 107. 115. 164. 191. 369.

GRATIARVM ACTIONES.

Epistola 189. 213. 387. 413.

GRATVLTORIAE.

Epistola 19. 38. 40. 41. 89. 93. 166.
261. 381. 385.HORTATORIAE SEV
Suasoriae.Epistola 12. 14. 15. 17. 22. 28. 43.
49. 50. 51. 52. 66. 74. 75. 76. 78.
85. 86. 89. 104. 106. 109. 111. 118.
132. 154. 161. 179. 181. 183. 188. 190.
192. 194. 198. 218. 220. 222. 223.
236. 267.

I OCOS AE.

Epistola 11. 104. 107. 110. 111. 112. 113.
114. 116. 118. 132. 133. 156. 168. 170.
171. 172. 175. 177. 178. 261. 392.

LAMENTATORIAE.

Epistola 353. 355.

Lauda-

L A V D A T O R I A E.

Epistola 30. 255.

M O N I T O R I A E.

Epistola 57. 98. 176. 239. 170. & pleraq; epistola libri 16.

Epistola 8. 33. 34. 131. 208. 213. 223. 243. 246. 252. 259. 257. 264. 266. 378. 393.

N U N C I A T O R I A E.

Epistola 1. 2. 4. 5. 6. 20. 54. 63. 92. 96. 101. 124. 125. 127. 119. In octavo libro Calij epistola vniuersa. 153. 155. 158. 159. 160. 162. 168. 186. 190. 193. 195. 196. 199. 200. 201. 202. 206. 214. 221. 377. 408.

O B I U R G A T O R I A E.

Epistola 108. 331.

O F F I C I O S A E.

Epistola 23. 42. 65. 130. 384. 388. 397. 401. 418.

P E T I T O R I A E.

Epistola 16. 31. 32. 34. 38. 40. 61.

61. 69. 94. 330. 169. 217. 377.
380. 386. 388. 389.

PURGATORIAE ET

Excusatoriae.

Epistola 12. 26. 41. 65. 77. 157.
108. 212. 226. 240. 241. 151.
260. 272. 394.

QVERELAE.

Epistola 209. 210. 250.

RESPONSORIAE.

<i>Ad accusatoriam</i>	128.
<i>Ad commendaticiam</i>	68. 390.
<i>Ad consolatoriam</i>	48. 70.
<i>Ad executionem</i>	46.
<i>Ad expostulationem</i>	36. 37. 59.
<i>Ad gratulatoriam</i>	56. 102. 382.
<i>Ad hortatoriam</i>	53. 126. 182. 185.
<i>Ad mandatoriam</i>	119. (237
<i>Ad petitoriam</i>	97. 219.
<i>Ad suasoriam</i>	72.

R 2

CATA.

CATALOGVS EO-
RVM AD QVOS M. T. CI-
CERO IN HISCE EPISTO-
lis familiaribus scribit.

A Cilio procō. Episto- la 303. & qua sequuntur.	C. Curtio Peduceano 332 C. Marcell. conf. des. 384 C. Martio 240
Alieno proconsuli 351	C. Memmio 273. et seq.
Anchario Q. F. proc. 313	C. Munatio C. F. 333
Appio 297	C. Trebonio 206. 396
Appio Balbo 90. 92	Caninio 27
Appio Pulcro 30. & qua sequuntur.	Clunio 280 Cn. Planco 56. 57
Apulio proquest. 318	198. 302.
Aristo procon. 325	C. Planco Imp. Conf. de-
A. Caccinna 83. & se- quentes 87	signato 179. 180. 181. 183. 188. 199. 200
A. Torquato 97. & qua sequuntur.	Cornificio collega 259 & qua sequuntur.
B.	Curioni 12. et sequentes.
Basilio 93	Curio Procons. 129. 322
Birbrynico 95	Culeolo 314
Bruto 283. & qua sequ.	Craspedi 282
C.	D.
C. Antonio M. filio Imp. e- ratori 62	D. Bruto Imp. Conf. des. 218. cum sequentibus
C. Cassio quest. 390	225. 234.
C. Cassio 243. & qua sequuntur.	Domitio 100
C. Cecilio L. filio 29	F.
C. Cesari Imp. 106. 288. 289. 352.	Furnio 203. 204 L. Lepta

I N D E X.

Leptæ	96. 97	P. Sextio P. F.	74
L. Luc. Q. fil. 69. & quæ sequuntur	72	P. Silio Propratori	333
L. Messinio	78	& quæ sequuntur.	
L. Paulo Conf.	388	P. Sulpitio imp.	350
L. Val. Iuriscon.	11	P. Vatinius Imp	68
		Q.	
M.		Quatuorviris & Decuri	
M. Calio 18. & quæ seq.		onibus	349
M. Catoni	379. 382	Q. Gallo	316
M. Curio	129. 331	Q. Ligario	91
M. Fabio Gallo	126	Q. Metello procon.	61
127. 128		Q. Metell. Q. F. Celeri	
M. Lepido	205	Proconsuli	59
L. Licinio P. F. Crasso		Q. Philippo Proconsuli	
epist.		346. 65	
M. Mario 101. & sequ.		Q. Ithermo Proprat.	28
M. Marcello	49	326. & quæ sequunt.	
M. Mar. Conf.	383	Q. Valerio Q. Orca. F.	
M. Rutilio	281	Leg. Proprat.	276
M. Ter. Var.	153	R.	
O.		Regi	325
Oppio	242	Ruso	76. 77
P.		S.	
Papirio Pato	167. 168	Servilio	339
169		Servilio collega	342
P. Cassio	324	Servilio Isaurico procon-	
P. Dolabella	162. 163	suli	341
P. Lentulo Procons. 1. &		Servio Sulpitio	43. &
quæ sequuntur.		quæ sequunt. &	291
P. Nigidio Figulo	55	& sequentes	
P. Sextilio L. F. Procon-		Sextil. Ruso Quæst.	321
suli	63	r 3	Terent.

T.

Terent. 358. & quæ seq.

Terentia Tulliola, Ciceroni 353. & quæ sequuntur.

Tironi 398. & quæ seq.

Titio 73

Titio L. F. Rufo prætor. vrbano 74

T. Fabio 75

T. Furfano prætori 87

T. Titio T. F. leg. 347

Toranio 89. 90. 187

Trebatio 88. & sequentes 106

Trebatio 27

Tullius Terentia & pater, &c. 366

V.

Varroni 154. cum sequentibus

Volumnio 133. 134

EORVM, QVI AD

M. T. C. & alios

Elenchus.

A. Cæcinnæ Ciceroni 85

Bithynicus Cicer. 94

C. Asinius Ciceroni 209.

210. 211. 321

C. Cassius Procons. Cice-

roni 253. 254. 255

C. Matius Ciceroni 241

C. Treb. Ciceroni 258

Plancus prætor Ciceroni 193

C. Planc. Imperat. Conf. desig. Cess. Prætor

Trib. pleb. Senat. populi. plebique Romana 196

C. Plancus con. desig. Ciceroni 182. 195. 201

D. Brutus Imperat. Cicer. 217. 222. 223. 226

D. Brutus M. Bruto, & C. Cassio 214

L. Lucius Q. F. Marco Tull. Cicer. Marci filio 71

M. Brutus, & C. Cassius

Prætor. Marc. Antonio Conf. 215. 216

M. Cælius M. Cicer. 135

& relique octavi libri omnes.

M. Cato Ciceroni 381

M. Curius Ciceroni 130

M. Lepidus Imperator,

Item Pont. Max. Ciceroni 253

M. Marcellus Cic. 35

M. Tull. Cicer. filius Tironi

I N D E X.

roni	422	C. Cassius Cic.	255
M. T. M. F. Cic procon-		Q. C. M. T. Ciceroni fra-	
sul Consulib. Pretor.		tri	413 (442)
Trib. pleb. S. P. Q. R.		Q. Cicero Tironi	433
377. 378		Q. Metell. Celer. Q. Ci-	
M. T. M. F. C. Cn. Pom-		ceroni	57. 59
peio, Cn. filio magno		Q. Metellus nepos Cice-	
Imperator	64	roni	60
P. Dolabella Cic.	161	Sergius Galba Ciceroni	
P. Lentulus Cic.	256	epist.	208
P. Lent. P. E. Proquest.		Serius Sulpitius Cicero-	
popul. Roman. Coss.		ni	47. 54
Prat. Trib. pleb. Se-		Vatinius imperator Cice-	
natui, populo plebig ₃		roni	60. & qua
Rom.	257	sequuntur.	

F I N I S.

L I P S I Æ

IMPRIMEBAT IOHANNES
STEINMAN.

Anno

M. D. LXXVIII.

Jan Jan

stulta
fortior est hostis illi contendere noli
palma privatione damnum deditq; sequetur

Handwritten scribbles and text, possibly "anysa tyran"

11000
11000
11000
11000
11
12111

Hic libror mibi glori dndum alidos Libror
die gndum andremo ~~in~~ mris. Hambur, & c.
San

24

U

A. Auer

U
U
U

152 H. 1

